

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (2567) : พฤษภาคม-สิงหาคม • Vol. 9 No. 2 (2024) : May–August

ISSN 2651-1150 (Print)

ISSN 2985-010X (Online)

AMBJ

Academic MCU Buriram Journal

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist Collage, Mahachulalongkrnrajavidyalaya University

Approved by TCI during 2020 - 2024

AMBJ

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
Academic MCU Buriram Journal

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม - สิงหาคม 2567
Vol. 9 No. 2 (May– August 2024)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน
- ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม
- ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของคณาจารย์ นิสิตและบุคลากรทั่วไปในสาขาวิชา ดังต่อไปนี้

1. สาขาวิชาด้านครุศาสตร์ ศีลศาสตร และจิตวิทยา
2. สาขาวิชาด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
3. สาขาวิชาด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความแต่ละบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กลั่นกรองบทความวารสารอย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่น ที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

เจ้าของ: สำนักวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 281 หมู่ 13 ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
โทรศัพท์ 08 97102920, 06 4946 1595
E-mail: ambj.mcu@gmail.com
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index>

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisors)

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	ที่ปรึกษาอธิการบดี
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระธรรมวชิรสุตาภรณ์, ดร.	เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเทพวัชรจารย์, รศ.ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย,
พระสุนทรธรรมเมธี, ดร.	รองเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
พระศรีปริยัติธาดา, ผศ.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.	ผอ.หลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาปรัชญา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

บรรณาธิการ (Chief Editor)

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

นายมงคล สอนไธสง

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาถนอม อานนโท, ดร.
พระมหาพจน์ สุวโจ, ผศ.ดร.
พระมหาไสว สิริปัญญา
ผศ.ดร.รุ่งสุริยา หอมวัน
ดร.ภัฏขวัชร สุขเสน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพร ชื่นไพบูลย์
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกิจจนาภรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์सान
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คัมภีรภาพ อินทะนุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชีโนรส
ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสุรินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

[illegible]

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ บัวเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกิจญาณภรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมกัรภาพ อินทะนุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตยากร ลดาวัลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรศิโนรส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ นามบุญลือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดชภณ ทองเต็ม
ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู

ดร.สិวกกรณ์ กฤษณสุวรรณ
ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี
ดร.ชัยชนพงษ์ จันวงศ์เดือน
ดร.ประพนธ์ วันนิจ
ดร.ภาณุพงษ์ จำปา

มหาวิทยาลัยพายัพ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บันทึกข้อมูลและพิสูจน์อักษร: มงคล สอนไธสง

ออกแบบปก: มงคล สอนไธสง

พิมพ์ที่: บริษัท ไอพริ้นท์ แอนด์ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด
433/8-9 ถ.จิระ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 31000

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ (Academic MCU Buriram Journal) ดำเนินการเผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยของนิสิตนักศึกษา และนักวิชาการ ทั้งภายในและภายนอก ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ ของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตบัณฑิตและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิ รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัย ในระดับชาติและนานาชาติ ตามตัวบ่งชี้คณะกรรมการอุดมศึกษาองค์ประกอบที่ 2 ว่าด้วยการวิจัย นอกจากนี้ การจัดทำวารสารนี้มีความสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาในด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการ วิชาการ และการจัดการความรู้ โดยเป็นระบบการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากหลากหลายสถาบัน ตั้งแต่ 3 ท่าน

ในนามคณะผู้จัดทำวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกรูปทุกท่าน คณาจารย์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในส่วนวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์และภายนอก รวมถึงนักวิชาการ ในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำวารสารวิชาการนี้ ทำให้การขับเคลื่อนงานวิชาการ เดินหน้าต่อไปด้วยความมั่นคงและยั่งยืน พร้อมนี้ขอขอบพระคุณเจ้าของบทความทุกท่านที่ได้มอบความ ไว้วางใจให้วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ได้มีส่วนในการเผยแพร่ผลงานของท่านสู่สาธารณชน

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉันท จารุเมธีชน
บรรณาธิการ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารฉบับนี้
ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย: Research Article

- การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรยุคใหม่ โดยใช้หลักเกษตรกรรมยั่งยืน 1
หลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
The Create a Network of Cooperation and Strengthen Modern Farmers using the Principles
Sustainable Agriculture After the Outbreak of Coronavirus Disease 2019
สุนทร ปัญะพงษ์, อัญชลี ชัยศรี, ทศโนวรรณ ดวงมาลา, วิมลศิลป์ ประจักษ์ภูมิ
Soonthorn Panyapong, Anchalee Chaisri, Thassanaiyawan Doungmala, Wimolsil Prungchaiyaphum
- การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน 15
สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
Development of New Era School Administration Model Towards Educational Quality of
School under the Foundation of the Church of Christ in Thailand
พัชรารณ ดวงชื่น, อรุณศรี อัครปัญญาธร, ปรัชญา พุดดี
Patcharaporn Duangchurn, Aroonsri Arkarapunyathorn, Prachaya Putdee
- การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการ 28
ทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
Using Inquiry-based Learning Management Combined with Game Boards to Develop Science
Process Skills, Specifically Regarding Ecosystems, for Sixth-Grade Elementary School Students
รัชดาวรรณ ภูน้ำตัน, น้ำเพชร นาสารีย์
Ratchadawan Phunamton, Namphet Nasaree
- แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียนอินทรมพรรยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ 40
การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
Guidelines for Developing the Organizational Culture of Intharamphan Anusorn School
Under the jurisdiction of Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 1
ณัฐณรี ละม้ายแซ่, กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์
Natnalee Lamaikae, Ganratchakan Lertamornsak
- แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 52
ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
Guidelines for Developing Teacher Competencies of School Administrators of
Watttrisamakee School in Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 1
มนัญชยา สิ้นโสทร, ธดา สิทธิธาดา
Mananchaya Sinsoke, Thada Siththada

- ผลการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลของความคงทนในการเรียนรู้เรื่อง การรักษาสุขภาพร่างกายมนุษย์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Effects of an Experiential Learning Management (ELT) to Develop Learning Achievement and Learning Retention on Health Balance of Mathayom 4

อุไรพร ชูศักดิ์, วนิดา ฉัตรวิราคม

Auripon Choosak, Wanida chatwirakom

67
- ผลการใช้การเขียนบันทึกสะท้อนความคิดตามแนวคิดตปัญญาศึกษา เพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ในตนเอง ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

Effects of Using Reflective Journal Writing Along the Contemplative Education to Enhance Self-awareness of Students in Early Childhood Education Division

กรรณภรณ์ รุ่งแจ้ง , สายวารี เกษแก้ว

Kunnaporn Rungjang, Saivaree KetKaew

78
- ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย

An Analytical Study of Buddhadhamma Principles to Strengthen Literacy Skills in Social Media of Thai Teenagers

พระอธิการสุพรรณ วิสุทโธ (รอปโสง), พระมหาสุพร รกขิตธมโม, เบญจมาศ สุวรรณวงศ์

Phra Athikan Suphan Visuddho (Robthaisong), Phamaha Suporn Rakkhitadhammo, Benjamas Suwannawong

92
- ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

Technological Leadership of Educational Institution Administrators at Thung Tako Wittaya School Under the Surat Thani Secondary Educational Service Area Office, Chumphon

สุกานดา อินทร์แพทย์, ธาดา สิทธิธาดา

Sukanda Inphaet, Thada Siththada

104
- เกษตรอินทรีย์: วิถีสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์

Organic Agriculture: The Sustainable Way of Thai Farmers in Surin Province

ภักขวัชร สุขเสน, วรภุรี มุลสิน, วันชัย ชูศรีสุข, พระปลัดสุระ ญาณธโร, พระครูเกษมอาจารย์สุนทร (ศุภกิตติ์ ชนุขรัมย์), พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, พระปลัดกิตติ ยุติธโร

Phatchawat Suksen, Worabhuri Moonsin, Wanchai Chusrisuk, PhraPaladSura Yanataro, Phrakrukasemjarasunthorn (Suppagit Chanutram), PhraKrupariyattipunyasonphon, Phrapaladkit Yuttitharo

116
- การใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง ไฟฟ้า เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Using Science Activity Sets according to STEM Education Subject: Electricity to Promote Problem Solving Skills of Students in Grade 6

ดวงเนตร สุขสวัสดิ์, วนิดา ฉัตรวิราคม

Doungnet Suksawat, Wanida Chatwirakom

128

- การพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนสุเหร่าห้วยหมากน้อย 139
 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
 Improving the Communication Skills of School Administrators in the Digital Era of
 Suraohumaknoi School under the Bangkok Metropolitan Administration
 ณัฐวรา วงษ์ศรีแก้ว, ธดา สิทธิธาดา
 Natwara Wongsrikaew, Thada Siththada
- การพัฒนาโปรแกรมนันทนาการโดยใช้กิจกรรมการพนันเป็นฐานเพื่อป้องกันภาวะสมองเสื่อม 152
 สำหรับผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ : การศึกษาความเป็นไปได้
 A Development of a Gambling-Based Recreational Program to Prevent Dementia for the
 Elderly in Geriatric School: A Feasibility Study
 เตชภณ ทองเต็ม, น้ำผึ้ง ท่าคล่อง, จีรนนท์ แก้วมา
 Tachapon Tongterm, Nhumpung Thaklong, Jeeranan Kaewma
- การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 166
 เรื่อง ฟังและพูดผ้าไหมมัดหมี่ ของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 The Development of a Competency-based Unit About Listening and Speaking English
 for Communication on “Listen and Speak About Mudmee Fabric from Lopburi”
 For Grade 5 Students
 ชนาکانต์ วันทอง, วิเชียร อารังโสติสกุล
 Chanakan Wanthong, Wichian Thamrongsothisakul
- Using Revised Bloom’s Taxonomy to Evaluate Reading Questions in EFL 180
 Textbook in Thailand
 Anek Khamta, Somkiet Poopatwiboon, Pilanut Phusawisot
- การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม วิชาวิทยาการคำนวณ 194
 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 The Development of Creative Thinking with Engineering Design Process in Computing
 Science Subject of Grade 5 Students
 เกรียงไกรวิษฐ์ วนกลาง
 Kriengkraiwit Wanaklang
- ผลของการจัดทำฝึกวิ่งพื้นฐาน 20 ท่าที่มีผลต่อความเร็วในนักวิ่งระยะสั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 208
 Effect of 20 Basic Running Drills on Speed in Sprinter of Buriram Rajabhat University
 สราวุธ ทัศนาวิวัฒน์, ณัฐภูมิ อภัยศรี, ลลิตา พรหมด้วง, พรพิมล รุ่งเรืองศิลป์,
 กรรัช มากรเจริญ, บาล ชะไบรัมย์
 Sarawuth Thassanawiwath, Nattawut Apaisree, Lilita Promduang,
 Pornpimon Rungruangsin, Kornruch Markjaroen, Ban Chabairam

- การศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
Education of Skills of School Administrators in the 21 Century of Rattanakosin Group
School Bangkok Primary Education Area Office
เสาวลักษณ์ สงสื้อสุข, นันทิยา น้อยจันทร์
Saowaluck Songseesuk, Nuntiya Noichan

218
- ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1
Digital Leadership of Administrators Affecting the Effectiveness of Modern Schools
under Surin Primary Educational Service Area Office 1
วรากร ชัยนิตย, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ, พนา จินดาศรี
Warakorn Chainit, Thanyatep Sitthisua, Phana Jindasri

230
- แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2
Guidelines for academic administration for school administrators in the digital age of
Ban Kung Prachasan School in the jurisdiction of the Prachinburi Primary Educational
Service Area Office, Area 2
จุฑามาศ จุมปู, ธาดา สิทธิธาดา
Jutamat Jumpoo, Thada Siththada

245
- ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
The Digital Citizenship Skills of School Administrators and Teachers under the
jurisdiction of the Surin Primary Educational Service Area Office 3
ศิริลักษณ์ วงษ์คำ, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ, ศุภชนกฤษฎะ ยอดสละ
Sirilak Wongkam, Thanyatep Sitthisua, Suphatanakris Yordsala

257
- A Study of Using English Parallel Structure to Improve Writing Skill of
Undergraduate Students
การศึกษาการใช้โครงสร้างภาษาอังกฤษแบบคู่ขนานเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของนักศึกษาระดับ
ปริญญาตรี
Nikorn Polyiam, Phra Wichian Parichano, Veerakarn Kanokkamalade

271
- An Analysis Study of Khmer Dialect in Buriram Province
ศึกษาวิเคราะห์ภาษาเขมรถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์
Phramaha Sawai Siripanyo (Thaoya), Phra Wichian Parichano,
Veerakarn Kanokkamalade

284

- การพัฒนาผ้าไทยลายกระชุปเชิงสร้างสรรค์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

The creative development of Khathub Thai fabrics in Nong Bua Daeng District
Chaiyaphum Province

ชยากรณ์ สุขประเสริฐ, พระมหาเสรีชน พันธุ์ประโคน, ปัญญา คล้ายเดช, ไฉ ชีรัมย์, มุกรวิ ฉิมพะเนาว์

Chayaporn Sukprasert, Phramaha Serichon Phanprakhon, Panya Klaydesh,
Wai Chueram, Mukrawe Chimphanao

298
- แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

The Guidelines for Promoting Modern Organizational Culture of School under the
Office of Surin Primary Educational Service Area 3

รัชนิกรณ์ สุขใส, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ, ประภาพร บุญปลอด

Ratchaneekorn Suksai, Thanyatep Sitthisua, Prapaporn Boonplod

309
- การศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กรณีศึกษาการเรียนออนไลน์จากสถานการณ์การระบาด
ของโรคโควิด19 ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์

The Study of Educational Inequality: A Case Study of Online Learning Due
to the COVID-19 Pandemic Situation in Primary Schools in Buriram Province

ภาวิทย์หาญ พะนุรัมย์

Pawidhan Panumram

320

บทความวิชาการ: Academic Article

- การบริหารการศึกษาแห่งโลกอนาคต

Educational Administration of the Future World

พัชรารณ ดวงชื่น, อรุณศรี อัครปัญญาธร

Patcharaporn Duangchurn, Aroonsri Arkarapunyathorn

335
- การบริหารจัดการวัดในมิติของพลังบวรเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม การท่องเที่ยววิถีพุทธ

The Management of Temples in the Dimension of Bowons Power to Promote
Buddhist Tourism Culture

พระมหาโชติณิพัทธ์พนธ์ ผลเจริญ, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, โชติ บดีรัฐ, ภาสกร ดอกจันทร์

Phramaha Chotniphitphon Phoncharoen, Kampanart Wongwatthanaphong,
Chot Bodeerat, Phasakorn Dokchan

348
- สัจธรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักพุทธจิตวิทยา

The Truth Affecting to Human Behavior according to the Principles of Buddhist Psychology

วานิช พาลาด, พระครูสุวรรณสารานุกูล, วิเชียร นามการ, ประสิทธิ์ คำกลาง, บุญช่วย ทองกลาง

Wanit Phalard, PhraKhrusuwansaranuKun, Vichian Namgan, Prasit KamKlang,
Bunchuai ThongKlang

361

- พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา
A Buddhist Hermeneutics of Buddhadasa Bhikkhu for the Wisdom
Well-being Development

พระครูปลัดคำรณ กตปุญโญ (แก้วเกลี้ยง)
Phrakhru Paladkhamron Katapunyo (Kaew Kliang)

375
- การพัฒนาสมรรถนะบทบาทของฝ่ายปกครอง ในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่
A Development of Competency on the Role of the Administrative Department
in Implementing Policies in the Area

ชนัญนันท์ ถิ่นเดิม, โชติ บดีรัฐ
Chanatnan Thindern, Chot Bodeerat

388
- การนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน
ไปปฏิบัติในเขตสุขภาพที่ 6
Implementation of the Public Health Long-term Care Policy for Dependent Elderly
People in the Community in Health District 6

ศิวัชร ศิริสิทธิโนวัฒน์, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
Siwachat Sirasitnaruewat, Kampanart Wongwatthanaphong

402
- ความรับผิดและการลงโทษตามกฎหมายอาญา
Liability and punishment under criminal law

ณัฐพงศ์ธัช กุรัตนธรรมา
Natthaphongthat Kuratthamma

413

บทวิจารณ์หนังสือ: Book Review

- ตัวกู – ของกู
I and MINE

พระครูปลัดคำรณ กตปุญโญ (แก้วเกลี้ยง), พระครูวิจิตรศีลาจาร
Phrakhruwijitajarn, Phrakhru Paladkhamron Katapunyo (Kaew Kliang)

424

ภาคผนวก

- กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์

438
- คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

439

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรยุคใหม่
โดยใช้หลักเกษตรกรรมยั่งยืนหลังสถานการณ์การระบาดของ
โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

The Create a Network of Cooperation and Strengthen Modern
Farmers using the Principles Sustainable Agriculture
After the Outbreak of Coronavirus Disease 2019

สุนทร ปัญะพงษ์, อัญชลี ชัยศรี, ทศไนวรรณ ดวงมาลา, วิมลศิลป์ ประชัยภูมิ

Soonthorn Panyapong, Anchalee Chairsri,

Thassanaiyawan Doungmala, Wimolsil Prungchaiyaphum

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Faculty of Arts and Science, Chaiyaphum Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: soonpan_cprou@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรยุคใหม่โดยใช้หลักเกษตรกรรมยั่งยืนหลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงคือผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านโนนเชือก ตำบลสัมปอ อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 45 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อยจากบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรยุคใหม่โดยใช้หลักเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายร่วมกันของเครือข่าย ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่าย ความสัมพันธ์กันแบบปฐมนุฏ การสร้างจิตสำนึกและมองเห็นประโยชน์ของส่วนร่วมภายในเครือข่าย การกระตุ้นเพื่อให้รวมตัวเป็นเครือข่ายได้รวดเร็ว ความพร้อมในการร่วมเป็นเครือข่าย การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐหรือองค์กรภาคเอกชน สมาชิกเครือข่ายมีความรู้ความสามารถ ทักษะ ศักยภาพ และมีภาวะผู้นำ เครือข่ายความร่วมมือที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การจัดระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

คำสำคัญ: การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ, หลักเกษตรกรรมยั่งยืน, เกษตรกรยุคใหม่

Abstract

The purpose of this research has the objective to create a network of cooperation and strengthen modern farmers using the principles Sustainable agriculture after the outbreak of coronavirus disease 2019. The researcher used qualitative research. The population and target group used a purposive selection method, namely 45 people living in the Ban Non Chueak community, Sompoi Subdistrict, Chatturat District, Chaiyaphum Province. The tools used are interviews and small group meetings with people who provide important information in the community. and analyze content data.

The research result found that:

Creating a collaborative network and strengthening modern farmers by using sustainable agriculture principles to reduce farmers' production costs, including setting common goals of the network. Understanding of the network's objectives and goals primary relationship Creating awareness and seeing the benefits of participation within the network Stimulation to quickly form a network Readiness to join the network Support from government organizations or private sector organizations Network members have knowledge, abilities, skills, potential, and leadership qualities. Network of cooperation that will lead to the strength of the group social change Organizing a sustainable agricultural system.

Keywords: Network Creation of Cooperation, The Principles Sustainable Agriculture, Modern Farmers

1. บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่อยู่กับสังคมไทยมากกว่า 2 ปีได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทยอย่างชัดเจน เพราะการที่เครื่องยนต์ทางเศรษฐกิจของเราจะจุกตัวอยู่กับบางภาคส่วน เช่น ภาคการท่องเที่ยวและบริการ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2565) และพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศ เป็นสัดส่วนสูง ประกอบด้วยการลงทุนจากต่างประเทศ ลดลงร้อยละ 33.50 มูลค่าการส่งออกลดลงร้อยละ 7.10 และ จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงร้อยละ 66.20 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) (2565) ทำให้นโยบายยับยั้งการระบาด ซึ่งส่งผลทำให้ต้องปิดพรมแดนระหว่างประเทศ ระหว่างจังหวัด และทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก มีต้นทุนทางเศรษฐกิจที่สูงมาก และได้ส่งผ่านผลกระทบไปไกลจากบริษัทใหญ่ต้นน้ำ ไปจนถึงผู้ผลิตและแรงงานตัวเล็กตัวน้อยที่ปลายน้ำอย่างถ้วนทั่ว อีกทั้ง วิกฤติจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยังได้ตอกย้ำถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำของระบบเศรษฐกิจของเรา ซึ่งประกอบด้วย

หน่วยเศรษฐกิจรายย่อยเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ผู้ใช้แรงงาน หรือเกษตรกร ซึ่งอาจมีสายป่านสั้น มีสถานการณ์การเงินที่ตึงตัวเป็นทุนเดิม และมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเครื่องมือในการรับมือกับวิกฤติครั้งนี้ และที่สำคัญคือส่วนใหญ่อยู่นอกระบบ ไม่มีหลักประกันทางสังคม (social safety net) รองรับ และภาครัฐอาจไม่มีข้อมูลมากพอในการออกแบบนโยบายช่วยเหลือเยียวยาที่ตรงจุดและทั่วถึงมากนัก โดยเฉพาะเกษตรกรไทย

อาจกล่าวได้ว่า เกษตรกรเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติครั้งนี้ผ่านปัญหาเชิงโครงสร้างข้างต้นของประเทศอย่างชัดเจน หลายคนอาจมีมายาคติว่าภาคเกษตรจะมีศักยภาพในการรองรับการจ้างแรงงานให้กับคนที่กลับไปภูมิลำเนาได้เหมือนสมัยวิกฤติต้มยำกุ้ง แต่ปัญหาก็แล้งและปัญหาเชิงโครงสร้างต่าง ๆ ของภาคเกษตรไทยในปัจจุบัน (Attavanich et al, 2019: 122) อาจทำให้เป็นไปได้อย่างขึ้น จากข้อมูลทะเบียนเกษตรกรไทยปี 2562 ซึ่งครอบคลุมครัวเรือนเกษตรกรเกือบทั้งหมดกว่า 6.08 ล้านครัวเรือนทั่วประเทศ แสดงให้เห็นถึงความเปราะบางในหลายมิติของครัวเรือนเกษตรกรต่อวิกฤติครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรไทยกว่าครึ่งทั่วประเทศกำลังเพาะปลูกและมีผลผลิตพร้อมขายในช่วงไตรมาสแรกของปี และเกษตรกรไทยพึ่งพิงรายได้จากนอกภาคการเกษตร โดยเฉพาะเกษตรกรไทยมีแรงงานที่ทำงานนอกภาคเกษตรอยู่ถึง 9.58 ล้านคน ซึ่งมาจากครัวเรือนในภาคอีสานมากที่สุด (6.94 ล้านคน) โดยแรงงานส่วนใหญ่ทำงานรับจ้างทั่วไปนอกภาคเกษตรมากที่สุด (กว่า 80%) ซึ่งมีความเปราะบางต่อการโดนเลิกจ้างหรือลดเวลาทำงาน และในทุกพื้นที่มีสัดส่วนแรงงานในกลุ่มอายุ 46-60 ปีสูงที่สุดถึง 45% และมีแรงงานอายุน้อยกว่า 45 ปีอยู่ถึง 29% รวมทั้งเกษตรกรไทยมีภาระหนี้สินสูง ภาวะทางการเงินที่ตึงตัวของครัวเรือนเกษตรกรจำนวนมากจึงน่าจะส่งผลโดยตรงต่อความเปราะบางต่อวิกฤติโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ครั้งนี้

อำเภอจตุรัส เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดชัยภูมิโดยเนื้อที่ประมาณ 690 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 431,250 ไร่ มีประชากร 74,482 คน โดยมีกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่จำนวน 9 ตำบล และ จำนวน 119 หมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ เช่น การปลูกพริก มันสำปะหลัง ข้าวโพด และทำนาปี บางส่วนประกอบอาชีพที่ต่างจังหวัด เนื่องจากประชาชนนิยมปลูกมันสำปะหลังจำนวนมาก จึงเกิดโรงงานอุตสาหกรรมแป้งมันขึ้นในพื้นที่บ้านดอนละนาม ตำบลละหาน เพื่อรองรับผลผลิตมันสำปะหลังจากเกษตรกร ทำให้เกิดรายได้และอาชีพรับจ้างในโรงงานเกิดขึ้นด้วย ปัจจุบันอำเภอจตุรัสเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจการค้า การศึกษา การแพทย์ คมนาคม สังคมและวัฒนธรรมทางตอนใต้ของจังหวัดชัยภูมิ เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด 1 ใน 6 โครงการ แผนพัฒนาเมืองชัยภูมิ 12 ปี (พ.ศ. 2556-2567) (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจตุรัส, 2566)

บ้านโนนเชือก ตำบลสัมป่อย อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา หลังฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิต มีการประกอบอาชีพเสริม เช่น ปลูกอ้อย มันสำปะหลัง เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ และเพาะปลูกพืชผักสวนครัว เป็นต้น

ลักษณะทำเกษตรกรรมส่วนใหญ่ภายในชุมชนเป็นการทำเกษตรแบบใช้สารเคมี และมีจำนวนหลายหลังคาเรือนที่ทำเกษตรอินทรีย์เกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ผ่านการอบรมจากเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดชัยภูมิ ในปี พ.ศ. 2562 จึงได้นำองค์ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการทำเกษตรของตนเองในปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมามีเกษตรกรในชุมชนบ้านโนนเชือกกำลังเผชิญกับปัญหา 3 ประการ ได้แก่ 1) การใช้สารเคมีของเกษตรกรในไร่นา เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เน้นการปลูกพืชง่ายและได้ผลผลิตสูงจึงหันมาใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชมากขึ้น ส่งผลให้สภาพดินเสื่อมสภาพมีสารพิษตกค้าง นอกจากนี้ ยังทำลายระบบนิเวศอาหารตามไร่นา กุ้ง หอย ปู ปลา ลดลง ที่สำคัญยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร เช่น โรคมะเร็งและโรคปอด เป็นต้น โดยสารพิษจะเข้าสู่ร่างกายผ่านการสัมผัส การสูดดม และการปนเปื้อนในอาหารและน้ำดื่ม 2) ปัญหาศัตรูพืชที่ทำลายผลผลิตทางการเกษตร ทำให้พืชผลทางการเกษตรไม่ได้ผลผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน ที่ผ่านมามีแต่ละชุมชนได้ใช้ค่ายาปราบศัตรูพืช วัชพืชในการฉีดพ่นตามไร่นา เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ศัตรูพืชทำลายผลผลิตทางการเกษตร 3) ปัญหาต้นทุนการผลิต ชุมชนยังขาดความรู้ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางชีวภาพมาลดต้นทุนการผลิต เช่น การจัดการเมล็ดพันธุ์ การปรับปรุงบำรุงดิน การป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งเป็นปัญหาต่อต้นทุนการผลิต ซึ่งสภาพปัญหาการทำเกษตรในปัจจุบันของชุมชนในพื้นที่อำเภอจัตุรัสมีต้นทุนการผลิตที่สูง โดยเฉลี่ยทั้งสิ้นจำนวน 3,000-5,000 บาท การทำอ้อยเฉลี่ยต่อไร่ประมาณ 10,000-14,000 บาท และการทำมันสำปะหลังต่อไร่โดยเฉลี่ย 4,000-5,000 บาท จากการทำการเกษตรในปัจจุบันที่มีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ประกอบกับเกิดปัญหาความล้มเหลวของราคาผลผลิตจากการเกษตรไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน ทำให้มีภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้น จนทำให้เกษตรกรบางคนถึงต้องอพยพไปทำงานต่างถิ่น (สัมภาษณ์, เปรี๊ญ สีมวงษ์, 25 พฤษภาคม 2565)

อย่างไรก็ตาม จากการจัดเวทีพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส และประชาชนทั่วไป จำนวน 45 คน พบว่า แม้ว่าเกษตรกรหลายครัวเรือนในชุมชนประสบปัญหาจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งการขาดรายได้หลักของกลุ่มวัยแรงงานที่ตกงานเพราะไม่มีอาชีพเสริม การหยุดชะงักของอาชีพเกษตรกรรมในชุมชน ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนด้านร่างกายและจิตใจอ่อนแอลงมากซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน แต่มีหลายครัวเรือนที่ปรับตัวด้วยการรวมกลุ่มย่อย ๆ โดยทำเกษตรกรรมแบบธรรมชาติจนสามารถผ่านวิกฤติในครัวเรือนที่สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะแนวคิดหลักของผู้นำชุมชนคือ “หน้าบ้านสวย หลังบ้านสวน” กล่าวคือการฟื้นตัวหลังการระบาดของโรคโควิด-19 ผู้นำชุมชนได้ขอความร่วมมือให้ทุกครัวเรือนปลูกไม้ดอกไม้ประดับทำให้ชุมชนสะอาด บ้านน่าอยู่ น่าดู และน่ามอง รวมทั้งปลูกพืชผักหลังบ้านเอาไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน สถานการณ์ดังกล่าวถือได้ว่าชุมชนพัฒนาศักยภาพเกษตรกรโดยการประยุกต์หลักเกษตรกรรมยั่งยืน ซึ่งได้รับการสนับสนุนทั้งด้านความรู้และ

งบประมาณอย่างจริงจัง จนในที่สุดชุมชนบ้านโนนเชือกได้รับรางวัล “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ต้นแบบ : หมู่บ้านอยู่เป็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด จังหวัดชัยภูมิ ประจำปี 2565 อีกด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและความ
เข้มแข็งของเกษตรกรยุคใหม่หลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา 2019”
โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการทำงานร่วมกันของชุมชน เพื่อเรียนรู้และสร้างความเข้าใจ
เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายนำมาประยุกต์ใช้กับหลักเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อสร้างความ
เข้มแข็งให้กับเกษตรกรต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรยุคใหม่
โดยใช้หลักเกษตรกรรมยั่งยืนหลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 45 คน
โดยเลือกจากกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชนโนนเชือก ตำบลสัมปอ อำเภोजตุรัส
จังหวัดชัยภูมิ ที่ให้ข้อมูล ได้แก่

1. กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ทั้งเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ได้แก่
ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) คณะกรรมการหมู่บ้าน
โดยผู้วิจัยเลือกผู้นำหรือตัวแทนแบบเจาะจงครอบคลุมทุกกลุ่ม จำนวน 9 คน
2. กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน และผู้อาวุโสในพื้นที่ โดยผู้วิจัยเลือกปราชญ์
ชาวบ้านหรือตัวแทนผู้อาวุโสในพื้นที่แบบเจาะจงในพื้นที่ จำนวน 5 คน
3. สมาชิกกลุ่มประชาชนที่ทำเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่ โดยผู้วิจัยเลือก
กลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรกรรมยั่งยืนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) เกษตรทฤษฎีใหม่ 2) เกษตรอินทรีย์
3) เกษตรผสมผสาน 4) เกษตรธรรมชาติ 5) วนเกษตร ซึ่งแต่ละด้านชาวบ้านต้องทำ
การเกษตรเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี ซึ่งผู้วิจัยเลือกจากตัวแทนกลุ่มเกษตรกร
ครอบคลุมทุกกลุ่ม ๆ ละ 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน
4. กลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินการโครงการ “โคกหนองนา โมเดล” ในพื้นที่
เป้าหมาย โดยผู้วิจัยเลือกจากกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมดำเนินการโครงการ “โคกหนองนา
โมเดล” โดยเลือกแบบเจาะจงในพื้นที่เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 13 คน
5. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภोजตุรัส
สำนักงานพัฒนาชุมชน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสัมปอ เป็นต้น โดยผู้วิจัย
เลือกตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ จำนวน 3 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) ประกอบด้วย วิทยุทัศน์หรืออุดมการณ์เพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมกันของเครือข่าย ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่าย ความสัมพันธ์กันแบบปฏุนิยม การมีจิตสำนึกและมองเห็นประโยชน์ส่วนร่วมภายในเครือข่าย การกระตุ้นเพื่อให้รวมตัวเป็นเครือข่ายได้รวดเร็ว ความพร้อมในการร่วมเป็นเครือข่าย การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐหรือองค์กรภาคเอกชน สมาชิกเครือข่ายมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ศักยภาพ และมีภาวะผู้นำ เป็นต้น

3.3 การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ โดยจัดทำเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม และผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ รวมทั้ง ผู้วิจัยส่งเครื่องมือวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมเนื้อหาไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ก่อนที่จะนำไปเก็บข้อมูลจริง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือประสานการเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เพื่อนำไปสัมภาษณ์บุคคล/สนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ และนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ การระดมแนวคิดเกี่ยวกับประเด็น วิทยุทัศน์หรืออุดมการณ์เพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมกันของเครือข่าย ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่าย ความสัมพันธ์กันแบบปฏุนิยม การมีจิตสำนึกและมองเห็นประโยชน์ของส่วนร่วมภายในเครือข่าย การกระตุ้นเพื่อให้รวมตัวเป็นเครือข่ายได้รวดเร็ว ความพร้อมในการร่วมเป็นเครือข่าย การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐหรือองค์กรภาคเอกชน สมาชิกเครือข่ายมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ศักยภาพ และมีภาวะผู้นำ เครือข่ายความร่วมมือที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การจัดระบบเกษตรกรรมยั่งยืน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและจัดบันทึกการสนทนากลุ่ม บันทึกเสียง ถ่ายภาพ และผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำผลข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มและข้อมูลข้อคิดเห็น และข้อสรุปตามประเด็นจากการบันทึกการสนทนากลุ่มมาเรียบเรียง จัดหมวดหมู่ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และลำดับความสำคัญตามกรอบแนวคิดการวิจัย และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Contents Analysis)

3.6 จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้คำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมาย จึงได้ยื่นโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อหน่วยจริยธรรม

การวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และได้ผ่านการรับรองจริยธรรมแบบเต็มรูปแบบ (Full Board Reviews) โดยยึดหลักพื้นฐานของหลักจริยธรรมการวิจัยสากล เลขที่ HE 66-2-031 สำหรับการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย โดยแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างทราบ พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดกับกลุ่มเป้าหมายว่า การเข้าร่วมการวิจัยของกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้เป็นการเข้าร่วมด้วยความสมัครใจโดยการตัดสินใจของกลุ่มเป้าหมายเอง และกลุ่มเป้าหมายสามารถถอนตัวออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายจะเป็นความลับและถูกนำเสนอแบบภาพรวม โดยจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อกลุ่มเป้าหมาย และข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์ทั้งหมดจะถูกทำลายหลังจากที่ผลการวิจัยได้รับการเผยแพร่แล้ว

4. สรุปผลการวิจัย

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรยุคใหม่โดยใช้หลักเกษตรกรรมยั่งยืนหลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบด้วย

4.1 การระดมแนวคิดเกี่ยวกับประเด็นอุดมการณ์เพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมกันของเครือข่าย

ทุกคนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ผ่านการกำหนดวิสัยทัศน์ ทำให้ทุกคนมีแนวทางการยึดเหนี่ยวให้ดำเนินการไปด้วยกัน เกษตรกรมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ใช้เทคโนโลยีและมีรายได้ที่มั่นคง การสร้างกลุ่มพัฒนาจนเป็นเครือข่ายล้วนเป็นสิ่งที่ชุมชนอยากให้เกิดขึ้นไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม หากแต่จะต้องพิสูจน์ให้เห็นผลงานเป็นที่ประจักษ์ เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นสมาชิกของสภาเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ เป็นสมาชิกของเกษตรกรอินทรีย์หลายกลุ่มจึงมีความเข้าใจเรื่องเครือข่ายเป็นอย่างดี

4.2 ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่าย

วัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นตัวขับเคลื่อนเครือข่าย ทุกคนเข้าใจและพร้อมปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน เนื่องจาก เกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน มีความเข้มแข็ง มีรายได้ และอาชีพที่มั่นคง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเครือข่ายแต่ละแห่งมีวัตถุประสงค์ต่างกันและเป้าหมายไม่เหมือนกัน แต่สิ่งสำคัญคือการอยู่ร่วมกันคิดร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของแต่ละเครือข่าย รวมทั้ง การให้การอบรม ความรู้ ความเข้าใจช่วยให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ง่ายขึ้น ผลการปฏิบัติ

4.3 ความสัมพันธ์กันแบบปฐมภูมิ การมีจิตสำนึกและมองเห็นประโยชน์ของส่วนร่วมภายในเครือข่าย

ทุกคนเข้าใจประโยชน์ของการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย มีการติดต่อสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมีจิตใจที่เสียสละ ไม่เอาผลประโยชน์ตัวเองเป็นที่ตั้ง เป็นพื้นฐานทางความคิดที่สำคัญ เป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานที่จะทำให้มีโอกาสประสบความสำเร็จในงานกลุ่มหรือเครือข่ายในอนาคต กลุ่มมีจิตสำนึกที่จะปฏิบัติตามกฎกติกาของการทำมาตรฐานโดยไม่ละเมิดกฎเกณฑ์ของกลุ่ม นอกจากนี้ ความสัมพันธ์กันแบบปฐมภูมิ คือการมีจิตสำนึก มีความเสียสละ มีการร่วมมือร่วมใจโดยเอาวัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นที่ตั้ง ซึ่งความสัมพันธ์ในเครือข่ายจะต้องมีความรักความสามัคคีไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม

4.4 การกระตุ้นเพื่อให้รวมตัวเป็นเครือข่ายได้รวดเร็ว และ ความพร้อมในการร่วมเป็นเครือข่าย

ทุกคนเข้าใจถึงความต้องการรวมกันเป็นเครือข่าย เพราะไม่สามารถทำงานได้ หากปราศจากการช่วยเหลือกัน เครือข่ายการที่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้ความเข้าใจ มีการศึกษาดูงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการรวมตัวเป็นเครือข่ายหรือกลุ่ม ดังนั้น การกระตุ้นให้มีการรวมตัวเป็นเครือข่ายอย่างรวดเร็วคือการหาคนหรือกลุ่มที่มีแนวคิดเดียวกันพร้อมที่จะทำงานร่วมกันในเป้าหมายประสงค์เดียวกัน รวมทั้ง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรของชุมชน

4.5 การอบรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความตระหนักเข้าใจและเห็นความสำคัญของการสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายอาจไม่ได้เห็นผลในทันทีแต่การอบรมชี้แนะแนวทางการดำเนินงานและประโยชน์ที่จะได้รับแก่เกษตรกรจะทำให้ไปถึงจุดหมายได้เร็วขึ้น มีการประชุมอยู่เนือง ๆ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ใช้แทนการอบรมให้เกิดความตระหนักเข้าใจ เห็นความสำคัญของการสร้างเครือข่าย เพื่อประโยชน์ในด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น โดยต้องเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายต้องชี้ให้เห็นประโยชน์ที่อยู่จุดหมายแล้วเดินร่วมกันทำร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการทำงานในพื้นที่และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะทำงานเป็นกลุ่ม การสร้างแรงบันดาลใจ โดยเฉพาะการได้เห็นตัวอย่างของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ

4.6 การออกแบบเครือข่ายและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย

การออกแบบเครือข่ายเป็นการนำคนหรือกลุ่มคนที่มีความคิดหรือจุดประสงค์เดียวกันมารวมกันทำงานร่วมกันหรือทำงานต่างกันแต่มีเป้าหมายเดียวกันโดยทำงานตามความถนัดของแต่ละบุคคลหรือพร้อมที่จะทำหน้าที่นั้น ๆ การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกเป็นการให้ความสำคัญกับสมาชิกทุกคนตามความถนัด และทำให้เกิด

การขับเคลื่อนเครือข่ายอย่างยั่งยืน โดยทุกคนในทีมจะมีบทบาทหน้าที่ และได้รับการกระตุ้นด้วยการสอบถามผลการดำเนินงาน มีภาพถ่ายการดำเนินงาน การจัดทำโครงสร้าง แผนผังการทำงานของกลุ่ม รวมทั้ง การมอบบทบาทหน้าที่ การออกแบบจัดทำโครงสร้างหน้าที่ บุคคลทำหน้าที่เป็นสิ่งที่สำคัญ เราจะต้องคัดสรรให้เหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ๆ

4.7 การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐหรือองค์กรภาคเอกชน

การสนับสนุนจากภาครัฐหรือเอกชน มีส่วนช่วยเร่งให้การดำเนินงานของเครือข่ายไปได้รวดเร็วขึ้น ถ้าเครือข่ายได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐหรือภาคเอกชนก็จะเป็นกำลังขับเคลื่อนให้เครือข่ายเติบโตหรือถึงเป้าประสงค์ได้เร็วขึ้นหรือได้รับประโยชน์ที่ไม่คาดคิดได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ จัดทำโครงการกลุ่มเพื่อพัฒนา วิสาหกิจชุมชนผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อขอสนับสนุนจากรัฐบาล ประกอบด้วย สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ พัฒนาชุมชนอำเภอจัตุรัส พลังงานจังหวัดชัยภูมิ และ พาณิชย์จังหวัดชัยภูมิ

4.8 การส่งเสริมสมาชิกเครือข่ายมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ศักยภาพ และมีภาวะผู้นำ

ทุกคนสามารถพัฒนาได้ การมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ จะส่งเสริมศักยภาพ และภาวะผู้นำ ขับเคลื่อนองค์กรได้อย่างยั่งยืน มีการส่งเสริมความสามารถในด้านการจดบันทึก ทักษะการพูด ศักยภาพการจัดอบรม ภาวะผู้นำผ่านโครงการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ จากสมุนไพรอินทรีย์ครบวงจร กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องมีการส่งเสริมสมาชิกเครือข่ายให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ศักยภาพ และมีภาวะผู้นำ เปรียบเช่นมีดต้องมีการลับคมอย่างสม่ำเสมอพร้อมที่จะใช้งานได้ทุกเมื่อ การจัดกิจกรรม การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การให้โอกาส การพื้นที่แสดงออก ล้วนแล้วแต่แต่เป็นการส่งเสริมสมาชิกให้มีความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งการพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้

4.9 เครือข่ายความร่วมมือที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของกลุ่ม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การมีเครือข่ายเข้มแข็งมีความสำคัญมากเพราะบ่งชี้ถึงการมีศักยภาพ เครือข่ายใดที่มีความเข้มแข็งมากความสำเร็จย่อมเกิดกับเครือข่ายนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้อย่างมาก เพราะส่งผลทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่ดีขึ้นได้อย่างแน่นอน เนื่องจากการมีเครือข่ายเป็นการสนับสนุนการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะการทำเกษตรกรรมยั่งยืน เน้นการจ้างงานจากคนในท้องถิ่นและเน้นเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อเป็นการกระจายความเจริญ และความ เข้มแข็งยั่งยืนไปสู่ท้องถิ่น การมีกลุ่มหรือมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง ล้วนแล้วแต่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเกษตรกร แล้วนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคม

4.10 การจัดระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

เกษตรกรรมยั่งยืนจะส่งต่อ ผ่านรุ่นสู่รุ่นต่อไป สามารถยืนหยัดในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ ไม่ว่าจะเป็นกึ่งวิกฤตการณ์เข้ามาก็สามารถอยู่รอดได้ เนื่องจากการจัดการ

เกษตรกรรมยั่งยืนจะแบบไหนก็ดีทั้งนั้นอยู่ที่บริบทอยู่ที่พื้นที่ชุมชนหรือแนวคิด เพราะแต่ละอย่างนั้นการบริหารจัดการไม่เหมือนกัน กลุ่มจัดระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ได้แก่ การทำเกษตรอินทรีย์ ที่ได้รับมาตรฐาน IFOAM เป็นการจัดการแปลงปลูกอย่างมีระบบระเบียบง่ายต่อการบริหารจัดการและประหยัดเวลาในการดูแลและการทำเกษตรที่กล่าวมาทั้งหมดจะไม่ใช้เคมีเลย การจัดระบบเกษตรกรรมยั่งยืนในทุกระบบที่กล่าวมาแล้วล้วนเป็นสิ่งที่ดี และการเข้าถึงบริบทชุมชนนั้น ๆ สภาพแวดล้อม ปัญหาต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัย ควรมีการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์ก่อนการดำเนินการ จึงจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรยุคใหม่โดยใช้หลักเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรหลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบด้วย

5.1 การระดมแนวคิดเกี่ยวกับประเด็นอุดมการณ์เพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมกันของเครือข่าย โดยทุกคนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือมีแนวทางการยึดเหนี่ยวให้ดำเนินการไปด้วยกัน เกษตรกรมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ใช้เทคโนโลยีและมีรายได้ที่มั่นคง การสร้างกลุ่มและพัฒนาเครือข่ายเป็นสิ่งที่ชุมชนอยากให้เกิดขึ้น สอดคล้องผลการวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเป็นการเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่ายเกษตรกรที่ประกอบด้วยรูปแบบและขบวนการประกอบด้วย มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความสนใจหรือผลประโยชน์ การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การเกื้อหนุนพึ่งพากัน และ การมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน (ประกอบ มีโคตรกอบ, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา และพรนิพา รัตนคณาทรัพย์, 2564: 17-26)

5.2 ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่าย เพื่อให้ทุกคนเข้าใจและพร้อมปฏิบัติ สิ่งสำคัญคือการอยู่ร่วมกันคิดร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของแต่ละเครือข่าย รวมทั้ง การให้การอบรม ความรู้ ความเข้าใจ ช่วยให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ง่ายขึ้น ผลการปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทิศ ทาหอม และคณะ (2562: 1-27) ที่กล่าวว่าที่ประชุมได้ร่วมพูดคุยเพื่อให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันในการส่งเสริมพัฒนาอาชีพเกษตรกรของชุมชนไปบรรจุไว้ในแผนเทศบาลัญญัติประจำปีให้เป็นชุดข้อมูลในการพัฒนาเพื่อต่อยอดการทำเกษตรกรรมยั่งยืนและชุมชนพึ่งตนเองในอนาคตต่อไป

5.3 ความสัมพันธ์กันแบบปฏุนิยม การมีจิตสำนึกและมองเห็นประโยชน์ของส่วนร่วมภายในเครือข่าย โดยทุกคนเข้าใจประโยชน์ของการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมีจิตใจที่เสียสละ สอดคล้องกับแนวคิดของ Wasserman & Faust (1994: 6) ที่กล่าวถึงเครือข่ายชุมชนที่เน้นความสัมพันธ์

ทางสังคมและรูปแบบของความสัมพันธ์ภายในกลุ่มที่เกิดจากการรวมกันประกอบกันเป็นเครือข่าย ภายใต้ประโยชน์ที่เกิดจากการรวมเป็นเครือข่าย

5.4 การกระตุ้นเพื่อให้รวมตัวเป็นเครือข่ายได้รวดเร็ว หรือ ความพร้อมในการรวมเป็นเครือข่าย เน้นให้ทุกคนเข้าใจถึงความต้องการรวมกันเป็นเครือข่าย เพราะไม่สามารถทำงานได้หากปราศจากการช่วยเหลือกันในเครือข่ายการที่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้ ความเข้าใจ มีการศึกษาดูงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการรวมตัวเป็นเครือข่ายหรือกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชชา ณัฐโชติภคิน อนุวัติ กระสังข์ และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง (2562: 31-40) ที่กล่าวว่า การสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่าย เช่น การเปิดเวทีระดมความคิดเห็น และร่วมกันแก้ไขปัญหา สร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยเริ่มจากผู้ประกอบการเหมือนกันมารวมกลุ่มกันจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยมีวัดเป็นผู้สนับสนุนด้านสถานที่ และภาครัฐสนับสนุนวัสดุและสร้างองค์ความรู้

5.5 การอบรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความตระหนักเข้าใจและเห็นความสำคัญของการสร้างเครือข่าย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการทำงานในพื้นที่และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานเป็นกลุ่ม การสร้างแรงบันดาลใจ โดยเฉพาะการได้เห็นตัวอย่างของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่กล่าวว่า การทำงานเน้นการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีความสนใจหรือผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การเกื้อหนุนพึ่งพากัน และการมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน (ประกอบ มีโคตรกอบ, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา และพรนิพา รัตนคุณาทรัพย์, 2564: 17-26)

5.6 การออกแบบเครือข่าย/บทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย เป็นการนำคนหรือกลุ่มคนที่มีความคิดหรือจุดประสงค์เดียวกันมารวมกันทำงานร่วมกันหรือทำงานต่างกัน แต่มีเป้าหมายหรือจุดประสงค์เดียวกันทำให้เกิดการขับเคลื่อนเครือข่ายอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา จิรภัคพงศ์ พระครูปริยัติวรกร พระศักดิ์ธัช แสงธง สมจิต ขอนวงศ์ (2565: ก) การสร้างเครือข่าย เป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มคนหรือองค์กรที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม และมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การตกลงที่จะทำงานร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บทบาทหน้าที่ในการทำงานระหว่างกัน

5.7 การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐหรือองค์กรภาคเอกชน มีส่วนช่วยเร่งให้การดำเนินงานของเครือข่ายไปได้รวดเร็วขึ้น ถ้าเครือข่ายได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐหรือภาคเอกชนก็จะเป็นการขับเคลื่อนให้เครือข่ายเติบโตหรือถึงเป้าหมายได้เร็วขึ้นหรือได้รับประโยชน์ที่ไม่คาดคิดได้อย่างกว้างขวาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤชา โฆษาศิวิไลซ์, เสาวภา สุขประเสริฐ และสุวารี ศรีบุญ (2559: 105) ที่กล่าวว่า สภาพเครือข่ายพลังสังคมของกลุ่มอาชีพที่มีความหลากหลายของอำเภอคอนสวรรค์ซึ่งเกิดจากการถ่ายทอด ภูมิปัญญาจากฐานสู่

รุ่นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และกลุ่มอาชีพที่เกิดจากการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐ โดยอาศัยหลักของการสร้างเครือข่ายเป็นตัวกำหนดโครงสร้างของกลุ่มแต่ละอาชีพในการขับเคลื่อนพัฒนา จึงเกิดเป็นแนวทางการสร้างเครือข่ายพลังสังคม

5.8 การส่งเสริมสมาชิกเครือข่ายมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ศักยภาพ และมีภาวะผู้นำ เป็นการส่งเสริมสมาชิกให้มีความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งการพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ สมคิด บางโม (2547) ได้อธิบายถึงการฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการ ท างานเฉพาะอย่าง อาจจำแนกวัตถุประสงค์ในการ ฝึกอบรมได้ 4 ประการ เรียกว่า KUSA ประกอบด้วย 1) เพิ่มพูนความรู้ 2) เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ 3) เพื่อเพิ่มพูน ทักษะ 4) เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นฤชา โฆษาศิวิไลซ์, เสาวภา สุขประเสริฐ และสุวารี ศรีบุญะ (2559: 106) ที่กล่าวว่า แนวทางการสร้างเครือข่ายพลังสังคม ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำ ด้านความร่วมมือของสมาชิกกลุ่ม การประสานงานของเครือข่าย การติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ทูทางสังคม นำมาบูรณาการในการพัฒนา สร้างเครือข่ายทางสังคมทำให้เกิดความเข้มแข็งมากขึ้น

5.9 เครือข่ายความร่วมมือที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของกลุ่มหรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การมีเครือข่ายเข้มแข็งมีความสำคัญมากเพราะบ่งบอกถึงการมี ศักยภาพ เครือข่ายใดที่มีความเข้มแข็งหรือมีเครือข่ายมากความสำเร็จย่อมก็เกิดกับเครือข่าย นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้อย่างมาก การมีกลุ่มหรือมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง ล้วนแล้วแต่ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเกษตรกร แล้วนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกา อุตสาสาร และคณะ (ม.ป.ป.) ที่กล่าวว่า สร้างเครือข่าย เกษตรกรผู้ผลิตสินค้าปลอดภัยจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของ ความเข้มแข็งจากภายในชุมชน และ การประสานความร่วมมือการทำงานเป็นภาคีเครือข่าย แบบ “เบญจภาคี”

5.10 การจัดระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เกษตรธรรมชาติ เกษตรทฤษฎีใหม่ การทำเกษตรผสมผสาน การทำเกษตรประณีตสามารถ ยืนหยัดในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ ไม่ว่าจะมีการวิกฤตการณ์เข้ามาก็สามารถอยู่รอดได้ เนื่องจากการจัดการเกษตรกรรมยั่งยืนจะแบบไหนก็ดีทั้งนั้นอยู่ที่บริบทอยู่ที่พื้นที่ชุมชนหรือ แนวคิด เพราะแต่ละอย่างนั้นการบริหารจัดการไม่เหมือนกัน กลุ่มจัดระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ได้แก่ การทำเกษตรอินทรีย์ เป็นการจัดการแปลงปลูกอย่างมีระบบระเบียบง่ายต่อการ บริหารจัดการและประหยัดเวลาในการดูแลและการทำเกษตรที่กล่าวมาทั้งหมดจะไม่ใช้เคมี เลย การจัดระบบเกษตรกรรมยั่งยืนในทุกะบบที่กล่าวมาแล้วล้วนเป็นสิ่งที่ดี และการเข้าถึง บริบทชุมชนนั้น ๆ สภาพแวดล้อม ปัญหาต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัย ควรมีการศึกษาวิจัย และวิเคราะห์ก่อนการดำเนินการ จึงจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาเกษตรกร

ผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในจังหวัดกำแพงเพชร ของ กรรณิกา อุตสาสาร และคณะ (ม.ป.ป.) ที่กล่าวว่า สร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าปลอดภัยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) การเน้นความสำคัญของบริบท ของพื้นที่ที่มีความเฉพาะเจาะจง 2) การสนับสนุน การพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้มแข็งจากภายในชุมชน และ 3) การประสานความร่วมมือการทำงานเป็นภาคีเครือข่ายแบบ “เบญจภาคี”

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย พบว่า การทำกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเกษตรกรรม การค้นหาชุดความรู้ภูมิปัญญาในชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนทั้งระดับอำเภอและระดับ จังหวัด รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาจนสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเกษตรกร เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ก่อนการดำเนินการโครงการ ขณะดำเนินโครงการและหลังการดำเนินการโครงการ

2. ควรมีการศึกษาถึงการสร้างนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมการสร้างเครือข่าย การพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกร

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่คือการรวมตัวของเครือข่ายได้ รวดเร็วและความพร้อมในการร่วมเป็นเครือข่าย เนื่องจากเกษตรกรมีศักยภาพและความรู้ พร้อม เข้าใจถึงสภาพปัญหาของพื้นที่ทำให้การรวมตัวเพื่อทำงานในลักษณะเครือข่ายได้ง่าย ขึ้น รวมทั้ง การมีเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนหลาย ๆ กลุ่มย่อยที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็ง และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของกลุ่มต่าง ๆ ได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้การสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรยุคใหม่โดยใช้หลักเกษตรกรรมยั่งยืนหลัง สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 ได้ประสบความสำเร็จและเป็น ต้นแบบของการทำงานเครือข่ายในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรรณิกา อุตสาสาร, ธวัชชี ลาติน, อิสสรพร กล่อมกล้านุ่ม, โอภามา จำเภา, จันทิมา ก้อน จันท์เทศ และจำเนียรน้อย สิงห์รักษ์. (ม.ป.ป.). การพัฒนาเครือข่าย เกษตรกรอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยใน จังหวัด กำแพงเพชร. เข้าถึงได้จาก <https://huso.kpru.ac.th/h-sd/contents/Files/Kanina02.pdf> (สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2566).

- ณัชชา ญัฐโชติภคิน, อนุวัติ กระสังข์ และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2562). กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. **วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ**, 1(1), 31-40.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). **ส่องเศรษฐกิจปี 2565 ก้าวแรกหลังมรสุมโควิด 19**. เข้าถึงได้จาก <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/Phrasiam-64-6/The-Knowledge-64-6-1.html> (สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2566).
- นฤชา โฆษาศิวิไลซ์, เสาวภา สุขประเสริฐ และสุวารี ศรีบุญะ. (2559). รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายพลังสังคมเชิงบูรณาการในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. **วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย**, 11(38), 105-118
- ประกอบ มีโคตรกอบ, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา และพรนิพา รัตนคณาทรัพย์. (2564). การสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม**, 8(2), 17-26.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2565). **เศรษฐกิจไทยกับการพึ่งพาต่างชาติ**. เข้าถึงได้จาก <https://tdri.or.th/2020/08/covid-51/> (สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2566).
- สมคิด บางโม. (2547). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจัตุรัส. (2566). **ความเป็นมาของอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ**. เข้าถึงได้จาก <https://district.cdd.go.th/chatturat/about-us/vision/> (สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2566).
- อุทิศ ทาหอม, สำราญ ธุระตา และคนศ วงษา. (2562). การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรแบบมีส่วนร่วม โดยการประยุกต์ใช้หลักเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรชุมชนบ้านคูขาด ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารพัฒนาสังคม**, 21(2), 1-27.
- Attavanich, Witsanu, Sommarat Chantararat, Jirath Chenphuengpawon, Phumsith Mahasuweerachai, Kannika Thampanishvong et al. (2019). **Farms, farmers and farming: a perspective through data and behavioral insights**. PIER Discussion Paper No. 122.
- Wasserman, S., & Faust, K. (1994). **Social network analysis: Methods and applications**. Cambridge: Cambridge University Press.

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษา
ของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
Development of New Era School Administration Model Towards
Educational Quality of School under the Foundation of the
Church of Christ in Thailand

พัชรารณ ดวงชื่น, อรุณศรี อัครปัญญาธร, รัชญา พุดดี
Patcharaporn Duangchurn, Aroonsri Arkarapunyathorn, Prachaya Putdee
มหาวิทยาลัยคริสเตียน
Christian University
Corresponding Author, E-mail: patcharaporn.d@christian.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่และคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย 2) พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย 3) ทดลองและประเมินรูปแบบ และ 4) ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย จำนวน 98 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเชิงเส้น

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ การเป็นผู้นำเชิงรุกแบบผู้รับใช้ พัฒนาหลักสูตรอิงฐานสมรรถนะ โครงสร้างและระบบปฏิบัติงานยืดหยุ่น วัฒนธรรมคุณภาพ และ ประเมินการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดคุณค่า ส่วนคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การศึกษาที่ตอบโจทย์ความต้องการ การบรรลุเป้าหมายในบริบทที่เปลี่ยนแปลง และคุณภาพของผู้เรียนยุคใหม่ และ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ความคิดรวบยอด ประกอบด้วย หลักการ 3 ด้าน คือ ตระหนักถึงรูปแบบ วงการยุทธศาสตร์การทำงาน และการบริหารการเปลี่ยนแปลง และวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษา ส่วนที่ 2 แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ 5 ด้าน

ได้รับบทความ: 10 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 8 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 10 กรกฎาคม 2567

Received: June 10, 2024; Revised: July 8, 2024; Accepted: July 10, 2024

เรียกว่า PROCE Model และ ส่วนที่ 3 ตัวชี้วัดความสำเร็จ 4 ด้าน ประกอบด้วย การวางกลยุทธ์ยุคใหม่ การรองรับการศึกษายุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และพัฒนาคุณภาพการบริหาร

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยพบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

4. ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยพบว่า รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติไค-สแควร์และค่าองศาความอิสระ (χ^2/df) = 1.265, ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p-value) = 0.07494 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) = 0.98 และ ค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณ (RMSEA) = 0.026

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษายุคใหม่, คุณภาพการศึกษา

Abstract

This purposes of this research were to: 1) study the concept of modern educational institution administration in relation to the educational quality of schools under the Foundation of the Church of Christ in Thailand; 2) develop a modern educational institution administration model for these schools; 3) test and evaluate the model; and 4) examine the structural relationship of the model with empirical data. The sample group consisted of 98 administrators of schools under the Foundation of the Church of Christ in Thailand, selected through purposive sampling. Data collection tools included questionnaires, interviews, and statistical evaluation forms. Data analysis methods included percentages, averages, standard deviations, content analysis, and linear structural relationships analysis.

The research result found that:

1. The New Era School Administration involving five elements: 1) proactive servant leadership, 2) renovate a competency-based curriculum, 3) flexible operating structures and systems, 4) a culture of quality, and 5) evaluation of learning that creates value. The educational quality components are: 1) education that meets needs, 2) achieving goals in a changing context, 3) quality of modern learners, and 4) satisfaction of stakeholders.

2. The results of the development of a modern educational institution administration model towards the quality of education of schools under the Foundation of the Council of Churches in Thailand consist of 3 parts: part 1: Concept, consisting of 3 principles: awareness of the model Set a work strategy and change management and purpose as a guideline for the administration of modern educational institutions towards quality education, part 2: guidelines for the administration of modern educational institutions in 5 areas, called the PROCE Model, and part 3: 4 success indicators, consisting of modern era strategy planning, supporting modern education, develop the quality of educational institutions and develop management quality.

3. Evaluation results after testing the model indicate that the model is highly appropriate.

4. Verification results show that the linear structural relationship of the developed school administration model for educational quality in the new era is consistent with empirical data, with Chi-Square/df = 1.485, p-value = 0.07494, GFI = 0.98, and RMSEA = 0.036.

Keywords: New Era School Administration, Educational Quality

1. บทนำ

ในโลกหลังยุคใหม่ (Post-modernization) ทุกประเทศต่างพยายามสร้างกระบวนการพัฒนาภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ มิติของสังคม สิ่งที่ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัดคือ จะทำอย่างไรหรือจะมีวิธีการใดที่จะทำให้สภาพการณ์ของประเทศตนเองมีความเป็นเลิศในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม รวมทั้งด้านการศึกษา ในทิศทางเดียวกันปัจจัยแห่งชาติที่ดึงดูด คือ การมีการศึกษาและการเรียนรู้ในสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองทั้งในด้านความสามารถในการรับรู้ และผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งที่มีประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม การศึกษาเป็นความเคลื่อนไหวทางสังคมและมวลประชาชนที่จะช่วยกันผลักดันให้ประเทศชาติมีความเจริญงอกงามและทันสมัยในทุกมิติ เพราะการศึกษาเป็นผลสะท้อนของความต้องการของคนในชาติ ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องคำนึงถึงอนาคตทางการศึกษาของชาติที่ควรตระหนักและใส่ใจถึงบริบทของสังคมในอนาคตทุกมิติ (Future Oriented) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และการใช้ทักษะชีวิต ทักษะทางสังคมได้ดี เนื้อหาของทุกกระบวนการวิชาควรจัดการศึกษาแบบความคิดรวบยอดเป็นฐาน (Conceptual-Based) มากกว่าเนื้อหา

เป็นหลัก (Contents-Based) ให้ความสำคัญต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในทุกกระบวนการวิชา โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางปัญญา (Intellectual Technology) ของผู้สอนที่จะต้องถ่ายทอดสู่ผู้เรียน (ธงชัย สมบูรณ์, 2567)

โรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยเป็นโรงเรียนเอกชน มีเป้าหมายสำคัญในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามอุดมการณ์ของมิชชันนารีผู้ก่อตั้งโรงเรียน คือการอบรมจริยธรรม คุณธรรม บนพื้นฐานตามหลักคำสอนของคริสต์ศาสนาควบคู่กับการพัฒนาด้านสติปัญญาและการพัฒนาทุก ๆ ด้านแก่เยาวชน ปัจจุบันมีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 27 โรงเรียนและมีขนาดที่แตกต่างกันตามจำนวนนักเรียน จึงส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรในการบริหารที่แตกต่างกันทั้งในด้านงบประมาณ ด้านกำลังคน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านวิธีการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งจากสถิติเปรียบเทียบข้อมูลจำนวนนักเรียนของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยปีการศึกษา 2560-2565 พบว่ามีจำนวนนักเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานพันธกิจการศึกษา สภาคริสตจักรในประเทศไทย, 2565: 4-5) และด้วยความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ด้วยตระหนักถึงเป้าหมายที่สำคัญในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามอุดมการณ์ของมิชชันนารีผู้ก่อตั้งโรงเรียนที่จะทำหน้าที่ในการพัฒนาคนในประเทศให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งการที่โรงเรียนจะจัดการศึกษาสู่ความสำเร็จมีคุณภาพ และยั่งยืนในโลกยุคใหม่จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีรูปแบบการบริหารในการจัดการศึกษาซึ่งการวิจัยนี้จะนำมาเป็นแนวคิดและข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนสู่คุณภาพการศึกษาที่จะส่งผลตามเป้าหมายการจัดการศึกษาของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่และคุณภาพการศึกษา
2. พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
3. ทดลองใช้และประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
4. ตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนาใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบไปทดลองใช้ในสถานศึกษา และขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาจำนวน 5 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบประกอบด้วย นักวิชาการ และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน ผู้บริหารสถานศึกษาที่นำรูปแบบไปปฏิบัติโดยการทดลองใช้จำนวน 23 คน และผู้บริหารสถานศึกษาให้ข้อมูลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของรูปแบบจำนวน 98 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลของขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ ขั้นตอนย่อย ดังนี้ ขั้นตอนย่อยที่ 1 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนย่อยที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษายุคใหม่และคุณภาพการศึกษา โดยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนย่อยที่ 1 ร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ขั้นตอนย่อยที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบ โดยการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 กำหนดประเด็นเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 การบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาและ ส่วนที่ 3 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบไปปฏิบัติทดลอง โดยแบบประเมินร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ที่ผู้วิจัยพัฒนาและสร้างขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างอิเล็กทรอนิกส์ผ่านช่องทางออนไลน์ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ผ่านทางแอปพลิเคชัน ZOOM โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเองและบันทึกเทป ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบจากการประชุมสนทนากลุ่ม ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบไปทดลองใช้ในสถานศึกษา โดยแบบประเมินพร้อมคู่มือโดยผู้วิจัยอธิบายการนำคู่มือไปใช้ด้วยตนเองให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบโดยส่งแบบสอบถามออนไลน์ ให้ผู้บริหารสถานศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาองค์ประกอบโดยการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนย่อยที่ 1 และ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกชนิดข้อมูล การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล และการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดระเบียบข้อมูล ดีความ และสรุปผลการวิจัย ขั้นตอนย่อยที่ 3 ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และสถิติในการวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่และคุณภาพการศึกษาพบว่า การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเป็นผู้นำเชิงรุกแบบผู้รับใช้ 2) พัฒนาหลักสูตรอิงฐานสมรรถนะ 3) โครงสร้างและระบบการปฏิบัติงานยืดหยุ่น 4) วัฒนธรรมคุณภาพ และ 5) ประเมินการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดคุณค่า ส่วนคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การศึกษาที่ตอบโจทย์ความต้องการ 2) การบรรลุเป้าหมายในบริบทที่เปลี่ยนแปลง 3) คุณภาพของผู้เรียนยุคใหม่ และ 4) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.2 ผลการพัฒนารูปแบบ 1) ผลจากการสนทนากลุ่ม สรุปได้ ดังนี้ ส่วนที่ 1 ความคิดรวบยอดการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ให้มีการปรับเนื้อหาในหลักการคุณภาพการศึกษาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง สำหรับวัตถุประสงค์มีความเห็นสอดคล้องในส่วนที่ 2 การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ให้คงไว้ทั้ง 5 ด้าน โดยให้มีการปรับชื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยและเนื้อหาของแต่ละด้านให้สะท้อนความเป็นยุคใหม่ที่สามารถปรับใช้กับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ส่วนที่ 3 ตัวชี้วัดความสำเร็จบรรยายละเอียดในแต่ละประเด็นให้เหมาะสมในการนำรูปแบบไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ และ 2) ผลการประเมินรูปแบบพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมมากที่สุด

4.3 ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบโดยใช้คู่มือการทดลองใช้รูปแบบตามเวลาที่กำหนด ได้มีการปรับวิธีการบริหารให้มีลักษณะในการเป็นผู้นำเชิงรุกแบบผู้รับใช้ การพัฒนาหลักสูตรอิงฐานสมรรถนะ เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเอง ปรับโครงสร้างและระบบการปฏิบัติงานให้มีความยืดหยุ่น มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนตัวเองอย่างรวดเร็วออกแบบระบบการทำงาน การจัด

บรรยากาศที่เสริมสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากร สร้างวัฒนธรรมคุณภาพให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน คุณภาพของการทำงานให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวทางการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ ด้านภาวะผู้นำคุณภาพ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการทำงานที่เป็นระบบ ด้านการทำงานเป็นทีม รวมทั้งการปรับเปลี่ยนวิธีการวัดและประเมินผลเน้นการนำผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการใช้ผลสะท้อนจากการประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และจากการวิเคราะห์ผลหลังการทดลองใช้รูปแบบในภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

4.4 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาจากการวิเคราะห์ค่าสถิติวัดความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นรูปแบบความสัมพันธ์ของการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย รูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษานำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

5.1 ผลจากการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน คือส่วนที่ 1 ความคิดรวบยอด ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ หลักการและวัตถุประสงค์ ดังนี้ หลักการของรูปแบบประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1)ตระหนักถึงรูปแบบ 2)วางกลยุทธ์การทำงาน และ3)การบริหารการเปลี่ยนแปลง และวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษา ส่วนที่ 2 แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ 5 ด้าน (PROCE Model) และส่วนที่ 3 ตัวชี้วัดความสำเร็จการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ 4 ด้าน คือ 1)การวางกลยุทธ์ยุคใหม่ 2)การรองรับการศึกษายุคใหม่ 3)พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และ4)พัฒนาคุณภาพการบริหาร เป็นรูปแบบที่สามารถใช้ขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาได้ กล่าวได้ว่า PROCE Model เป็นรูปแบบเชิงภาษาที่แสดงแผนภาพและข้อความอธิบาย ซึ่งแสดงถึงองค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงกัน สอดคล้องกับแนวความคิดของ พิจิตรา ธงพานิช (2560: 38) ที่ว่า รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์นั้นได้ จากผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษา PROCE Model พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและความ

เป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การนำรูปแบบไปทดลองใช้เป็นกระบวนการที่สร้างความเชื่อมั่นได้ว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ได้ สอดคล้องกับ อัจฉรา นิยมภา (2564: 188-191) ที่ได้ออกแบบการวิจัยให้มีการทดลองใช้รูปแบบเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อการประยุกต์ใช้รูปแบบในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 ผลการตรวจสอบโมเดลการวัดของการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ พบว่าด้านที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ ด้านการเป็นผู้นำเชิงรุกแบบผู้รับใช้ แสดงให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยจะประสบผลสำเร็จและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาไม่น้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับความเป็นผู้นำเชิงรุกแบบผู้รับใช้ที่สำคัญ เนื่องด้วยการจัดการศึกษาตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์เป็นการจัดการศึกษาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนอย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรวิรินทร์ จิตรสิงห์ (2565: 24) ที่พบว่า การจัดการศึกษาของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยการให้ความรู้ด้านวิชาการควบคู่กับการปลูกฝังคริสต์จริยธรรมตามแบบอย่างของพระเยซูคริสต์ เพื่อให้บุคคลมีความเข้าใจในศาสตร์ต่าง ๆ มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และสร้างผู้นำในลักษณะของผู้รับใช้คือการที่มีจิตสาธารณะ การอุทิศตนเพื่อรับใช้สังคม ส่วนด้านที่มีน้ำหนักองค์ประกอบรองลงมา คือ การประเมินการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดคุณค่าที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียน และสามารถใช้อย่างเหมาะสมจากการประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยที่สุกัญญา แซ่มซ้อย (2564: 3) ได้นำเสนอผลการวิจัยไว้ว่า การประเมินการเรียนรู้ มี 6 วิธี ได้แก่ 1) การประเมินตนเอง 2) การประเมินแบบร่วมมือ 3) การประเมินด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ 4) การประเมินการนำไปใช้ในชีวิตจริง 5) การประเมินเพื่อพัฒนา และ 6) การประเมินผลลัพธ์-ผลกระทบ ซึ่งผู้บริหารและครูสามารถนำไปปรับใช้ในการประเมินตามความเหมาะสม ส่วนด้านที่มีน้ำหนักองค์ประกอบรองลงมาลำดับที่ 3 คือ การพัฒนาหลักสูตรอิงฐานสมรรถนะ อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากหลักสูตรเป็นเสมือนเข็มทิศในการดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ นอกจากนี้หลักสูตรเป็นกรอบการกำหนดนโยบายทางการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของหลักสูตร วัฒนธรรมคุณภาพ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในระดับสูงรองลงมาเป็นลำดับที่ 4 แสดงถึงความสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา อีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะว่า วัฒนธรรมการทำงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบุคลากรผู้ปฏิบัติงานโดยบุคลากรจะมีพฤติกรรมที่มุ่งเน้นคุณภาพทุกคนจะร่วมแรงร่วมใจทำงานทำให้เกิดประสิทธิภาพและผลของงาน การเปิดรับและการปรับตัวให้เข้ากับระบบใหม่ด้วยการสร้างวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกันจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์

(2557: 18-27) ที่กล่าวว่า หนึ่งในวัฒนธรรมการทำงานซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการทำงานที่มีประสิทธิภาพ คือ วัฒนธรรมคุณภาพ ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โครงสร้างและระบบการปฏิบัติงานยืดหยุ่น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในระดับสูงรองลงมาเป็นลำดับที่ 5 อาจเป็นเพราะว่า ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน และในการปรับโครงสร้างและระบบการปฏิบัติงานแบบยืดหยุ่นจะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของสถานศึกษา ตลอดจนทัศนคติของบุคลากรที่ต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้การปฏิบัติงานตามโครงสร้างและระบบการปฏิบัติงานแบบยืดหยุ่นประสบความสำเร็จสอดคล้องกับแนวคิดของ Brightside People Team (2020) ที่ว่า โครงสร้างองค์กรยุคใหม่เป็นการปรับปรุงองค์กรให้เกิดความคล่องตัว เป็นลักษณะขององค์กรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองอย่างรวดเร็วตลอดเวลา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

5.3 ผลจากการตรวจสอบโมเดลการวัดของคุณภาพการศึกษาที่พบว่าด้านที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด คือ การศึกษาที่ตอบโจทย์ความต้องการ อาจเป็นเพราะว่า การศึกษาคือพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้ทุกคนมีคุณค่า มีความพร้อม มีความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงโลก และยังเป็นรากหลักหล่อเลี้ยงให้ทุกชีวิตเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคใหม่ สอดคล้องกับสภาการศึกษาในข้อเสนอระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตในปี 2040 ประกอบด้วย 1) คุณภาพทั่วไป 2) คุณภาพทางสังคม 3) คุณภาพทางเทคโนโลยี 4) คุณภาพทางเศรษฐกิจ 5) คุณภาพทางสิ่งแวดล้อม และ 6) คุณภาพทางการเมือง (สภาการศึกษา, 2564: 2-3)

5.4 ผลจากการตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษา พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.89 แสดงว่าการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ตามแนวทางการบริหารทั้ง 5 ด้าน คือ 1) การเป็นผู้นำเชิงรุกแบบผู้รับใช้ 2) การพัฒนาหลักสูตรอิงฐานสมรรถนะ 3) โครงสร้างและระบบการปฏิบัติงานแบบยืดหยุ่น 4) วัฒนธรรมคุณภาพ และ 5) ประเมินการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดคุณค่า สามารถขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาได้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2564: 1202) ที่พบว่าการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดคุณภาพตามมาตรฐานด้วยกระบวนการที่หลากหลายตามบริบท ทรัพยากรและศักยภาพที่สถานศึกษามีอยู่ ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ประชาชน และหน่วยงานองค์กรในท้องถิ่น สถานศึกษาควรมีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษาให้ชัดเจน และดำเนินงานตามทิศทางที่สถานศึกษากำหนดไว้ ผลที่เกิดจากการดำเนินการตามทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษานั้นเป็นประสิทธิผลที่เกิดขึ้น ดังเช่นงานวิจัยของ ยงยุทธ

สงพะโยม (2565: 82) ที่พบว่าการบริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ ต้องตอบโจทย์โลกการศึกษา มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาเสริมความแข็งแกร่งของระบบการเรียนการสอนและการทำงานให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้ มีการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวเข้ากับวิถีการศึกษาแห่งอนาคตในบริบทใหม่ พร้อมอบรมพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรในสถานศึกษา มุ่งพัฒนาเทคนิคการทำงาน และมีการออกแบบการศึกษาให้มีความครอบคลุมมุ่งเป้าสู่แผนการที่สามารถปฏิบัติได้จริง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับกระบวนการในการบริหารสถานศึกษาใหม่ทั้งระบบ ดังนี้

1. การพัฒนาตนเองในการเป็นผู้นำเชิงรุกแบบผู้รับใช้ ที่ตั้งอยู่บนคำสอนของคริสต์ศาสนา มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ
2. การพัฒนาหลักสูตรโดยการออกแบบหลักสูตรให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย ทั้งด้านความถนัด ความสนใจ ระดับความสามารถ ตลอดจนข้อจำกัดส่วนบุคคล โดยให้มีความแตกต่างจากหลักสูตรเดิมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
3. การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาเป็นแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน คุณภาพของการทำงานให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเกิดการเปลี่ยนแปลงในผู้ปฏิบัติงาน
4. การปรับโครงสร้างและระบบปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้มีความยืดหยุ่น และจัดให้มีการประเมินผลที่ก่อให้เกิดคุณค่า โดยมีแนวทางการเปลี่ยนแปลงการบริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น 2) วิเคราะห์สภาพและปัญหาการบริหารของสถานศึกษา 3) ปรับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนามุ่งเน้นที่คุณภาพการศึกษา 4) ปรับระบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นการบริหารสถานศึกษาที่ตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ 5) ให้มีการทดลองใช้ระบบที่พัฒนาปรับปรุง 6) นำระบบบริหารสถานศึกษาใหม่สู่การปฏิบัติ และ 7) ประเมินผลการดำเนินการนำมาพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยที่พบว่า การเป็นผู้นำเชิงรุกแบบผู้รับใช้ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุด ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การสร้างผู้นำเชิงรุกแบบผู้รับใช้ที่มีพื้นฐานความเชื่อและวิถีปฏิบัติตามความเชื่อของคริสต์ศาสนา การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้บริหารของโรงเรียนเพื่อให้เกิดความรักและผูกพันต่อมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย รวมถึงทักษะในการบริหารเชิงรุกเพื่อสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและพลิกผันในโลกยุคใหม่

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน คือส่วนที่ 1 ความคิดรวบยอด ประกอบด้วย 2 ด้าน คือหลักการและวัตถุประสงค์ ดังนี้ หลักการของรูปแบบประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ตระหนักถึงรูปแบบ 2) วางกลยุทธ์การทำงาน และ 3) การบริหารการเปลี่ยนแปลง และวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษา ส่วนที่ 2 แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ 5 ด้าน PROCE Model และส่วนที่ 3 ตัวชี้วัดความสำเร็จการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ 4 ด้าน คือ 1) การวางกลยุทธ์ยุคใหม่ 2) การรองรับการศึกษายุคใหม่ 3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และ 4) พัฒนาคุณภาพการบริหาร ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 PROCE Model การบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

8. สรุป

แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคใหม่สู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย PROCE Model ประกอบด้วย 1. การเป็นผู้นำเชิงรุกแบบผู้รับใช้ ที่ผู้บริหารควรมีพื้นฐานตั้งอยู่บนคำสอนของคริสต์ศาสนา มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ คำนึงถึงคุณภาพผู้เรียน นำข้อมูลมาพัฒนาปรับกลยุทธ์และคุณภาพการศึกษาที่ตอบโจทย์ของผู้ปกครอง นักเรียน และสังคม ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและคอมพิวเตอร์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้

เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา 2. การพัฒนาหลักสูตรอิงฐานสมรรถนะที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคล ให้ผู้เรียนเกิดสุขภาวะ สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต ผู้เรียนรู้เท่าทันและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง 3. โครงสร้างและระบบการปฏิบัติงานยืดหยุ่น เป็นการจัดโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่นให้มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนตัวอย่างรวดเร็วตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการทำงาน การจัดบรรยากาศที่เสริมสร้างการปฏิบัติงาน รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การให้ความไว้วางใจและการให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น 4. วัฒนธรรมคุณภาพ เป็นการสร้างวัฒนธรรมที่มีคุณภาพให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน คุณภาพของการทำงานให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเกิดการเปลี่ยนแปลงในผู้ปฏิบัติงาน 5. ประเมินการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดคุณค่า เป็นการส่งเสริมให้มีการวัดและประเมินผลที่นำผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน นำเทคโนโลยีมาใช้อย่างมากที่สุด การกำหนดแนวทาง วิธีการวัดและประเมินผล และการใช้ผลสะท้อนจากการประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ภายใต้ความคิดรวบยอดในหลักการ 3 ด้านคือ 1) ตระหนักถึงรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยผู้บริหารวางแผนการดำเนินการโดยใช้วงจรคุณภาพที่สร้างจากการมีส่วนร่วม ความเข้าใจและความรัก 2) วางกลยุทธ์การทำงานภายใต้เงื่อนไขการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ด้วยการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน การปรับความคิดและทัศนคติของบุคลากรให้มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง และ 3) การบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยการริเริ่มกระตุ้น การปรับกระบวนการทำงานพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จประกอบด้วย (1) การวางกลยุทธ์ยุคใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการกับความท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อบุคลากร เทคโนโลยี และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การดูแลการบริหารการเงิน ความรวดเร็วในการตอบสนองและวินัย การวางแผนการทำงานในยุคใหม่ การเตรียมตัวเพื่ออนาคต รวมถึงการปฏิรูปกฎระเบียบต่าง ๆ (2) การรองรับการศึกษายุคใหม่โดยการพัฒนาศักยภาพห้องเรียนเสมือนจริงในรูปแบบ Virtual Platform รองรับการเรียนการสอน การวางโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้แนวคิด Study Anywhere (3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ สำหรับการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและมีคุณภาพ และ (4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ตามหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใสเป็นธรรม ตลอดจนมีการนำระบบและวิธีการบริหารจัดการแนวใหม่มาใช้ควบคู่กับการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง สำหรับคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 1) การศึกษาที่ตอบโจทย์ความต้องการ เป็นกระบวนการใหม่โดยเปลี่ยนวิธีคิดมุมมองการศึกษาที่ตระหนักถึงความสุขเปล่าที่เกิดขึ้น จัดการศึกษาที่สู่การมีงานทำที่สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต ด้วยการพัฒนาความรู้ความสามารถและคิดค้นกลยุทธ์ใหม่ 2) การบรรลุเป้าหมายในบริบทที่เปลี่ยนแปลง

สถานศึกษาสร้างความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด และมีวิธีการในการบรรลุถึงความสำเร็จ ด้วยการมุ่งมั่นและตั้งใจพัฒนาความรู้ความสามารถ 3) คุณภาพของผู้เรียนยุคใหม่มีคุณลักษณะใหม่ในโลกเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามรูปแบบการเรียนรู้ มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดอย่างเป็นระบบ การคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการเรียนรู้ และ 4) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้ปกครองและชุมชนร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และพึงพอใจต่อประสิทธิผลการบริหารงานอย่างมีคุณค่า

เอกสารอ้างอิง

- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2557). **ความคิดสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุขภาพการพิมพ์.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2567). **โลกหลังยุคใหม่ อนาคตทางการศึกษาและปัญญาของชาติ**. เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_783896 (สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2567).
- ธรวรินทร์ จิตรสิงห์. (2565). ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาของสภาคริสตจักรในประเทศไทยเพื่อส่งเสริมคุณธรรมในทศวรรษหน้า (ค.ศ. 2018–2028). **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**, 14(1), 305-321.
- พิจิตรา ธงพานิช. (2560). **วิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- ยงยุทธ สงพะโยม. (2565). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในยุคปกติใหม่. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สภาการศึกษา. (2564). **ข้อเสนอระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตในปี 2040**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อีเลฟเว่น สตาร์ อินเตอร์เทค.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2564). **การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล = School Management in Digital Era**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2564). **นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษายุคใหม่**. **วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์**, 6(3), 975-984.
- สำนักงานพันธกิจการศึกษา สภาคริสตจักรในประเทศไทย. (2565). **แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย**. เชียงใหม่: สภาคริสตจักรในประเทศไทย.
- อัจฉรา นิยามา. (2564). **ภาวะผู้นำทางวิชาการ: ศักยภาพของผู้บริหารยุคใหม่**. บริษัท วิสตาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด.
- Brightside People Team. (2020). **เทคนิคคิดจรวดสร้างการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร**. เข้าถึงได้จาก <https://www.brightsidepeople.com/เทคนิคคิดจรวดสร้างการ/> (สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2567).

การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Using Inquiry-based Learning Management Combined with Game Boards to Develop Science Process Skills, Specifically Regarding Ecosystems, for Sixth-Grade Elementary School Students

รัชดาวรรณ ภูน้ำตัน, น้ำเพชร นาสารีย์

Ratchadawan Phunamton, Namphet Nasaree

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: ratchadawan17.12@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 20 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ใช้เวลา 8 ชั่วโมง ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่องสารรอบตัวเรา จำนวน 3 แผน รวม 8 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เรื่องสารรอบตัวเรา แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 3) แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูบริก (Rubrics) จำนวน 4 ทักษะ ได้แก่ (1) ทักษะการสังเกต (2) ทักษะการการหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปกกับเวลา (3) ทักษะการลงความหมายข้อมูล (4) ทักษะการการตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.38$, S.D. = 0.43)

คำสำคัญ: ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์, การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม

ได้รับบทความ: 20 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 11 เมษายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 18 เมษายน 2567

Received: March 20, 2024; Revised: April 11, 2024; Accepted: April 18, 2024

Abstract

The purpose of this research were to develop science process skills using an inquiry-based learning management format combined with a game board to enhance knowledge about the environment for sixth-grade elementary students. The target group consists of sixth-grade students from a government school in Chachoengsao province. The sample group for the research includes 20 students from Grade 6, who were selected using purposive random sampling during the second semester of the academic year 2566. The research took 8 hours using purposive sampling and utilized the following research tools: 1) Inquiry-based learning management plans combined with a game board focusing on environmental topics, totaling 3 plans and 8 hours. 2) A skills assessment test on science process skills related to the environment, consisting of 20 multiple-choice questions. 3) An evaluation of science process skills using Rubrics, assessing 4 skills: observation skills, skills in finding relationships between space and time, skills in interpreting data, and skills in interpreting and summarizing data. The statistical analysis used in data analysis includes the mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.).

The research results found that:

This research were to develop science process skills using an inquiry-based learning management format combined with a game board to enhance knowledge about the environment for sixth-grade elementary students, it was found that students had overall good science process ($\bar{X} = 2.38$, S.D. = 0.43).

Keywords: Science Process Skills, Inquiry-Based Learning Management Game Boards

1. บทนำ

การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์มุ่งเน้นให้นักเรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเองมากที่สุด เพื่อให้นักเรียนได้ทั้งกระบวนการและความรู้ จากวิธีการสังเกต การสำรวจตรวจสอบ การทดลอง ตลอดจนสามารถนำผลที่ได้มารวบรวมเป็นแนวคิดและองค์ความรู้ เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจในวิชาวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ และเพื่อพัฒนากระบวนการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา และความสามารถในการตัดสินใจ ดังนั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงมุ่งหวังให้นักเรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นเชื่อมโยงความรู้

กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้และการแก้ปัญหาที่หลากหลาย รวมทั้งให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างหลากหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 3)

จากการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-Net) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ย 14.29 ซึ่งปัญหาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-Net) ของนักเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ส่วนหนึ่งมาจากการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเน้นการถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว ขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดการแลกเปลี่ยนความรู้ของนักเรียน ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ส่งผลให้นักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน สนใจเนื้อหาในระยะเวลาอันสั้น ทำให้เก็บเกี่ยว เนื้อหาความรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้ไม่ครบถ้วน ซึ่งส่งผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-Net) ของนักเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ของเรียนในทุกปี (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ องค์การมหาชน, 2565: 4)

ครูจึงจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นรูปแบบการจัดการกิจกรรม ที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดพื้นฐานของผู้เรียน และยังเชื่อว่าความรู้ เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเอง โดยครูเป็นผู้กระตุ้นและจัดสถานการณ์ให้เหมาะสมกับความรู้เดิมของผู้เรียน คิดและเชื่อมโยงความรู้ และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวของนักเรียนเอง (ทีศนา แชมมณี, 2553: 141) และการใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้มีผลทำให้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนสูงขึ้น ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาของ (พรรัตน์ กิ่งมะลิ, 2552: 61) พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ เน้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติ ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยมีกระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ที่สำคัญ 5 ขั้น คือ มี 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2) ขั้นการสำรวจและค้นหา (Exploration) 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) 5) ขั้นประเมิน (Evaluation) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561: 66-67) เพื่อเป็นการพัฒนาและลดปัญหาที่เกิดจากการ เรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนให้เกิดความรู้ในเนื้อหาวิชาที่เรียน การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีต่อผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-Net) ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิด กระบวนการกลุ่มการสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม

ประกอบการสอนที่เน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการเล่นเกมเช่นเดียวกัน โดยการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้มีการสร้างสถานการณ์ที่สร้างความสนใจของนักเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาบทเรียน มีการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความคิด ส่งเสริมให้นักเรียนหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการศึกษาและต่อยอดความคิดผ่านการเล่นเกมได้ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาและคอยให้กำลังใจในการเรียนรู้ กระบวนการคิดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาเหมาะกับนักเรียนขาดความกระตือรือร้นขณะเรียน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551: 2) ทำให้นักเรียนบางคนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่ตั้งใจเรียน และนักเรียนไม่เกิดการคิดวิเคราะห์ จึงทำให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแต่ละคนแตกต่างกันมาก ทางผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะทำงานวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนี้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่องสารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนวิทยาศาสตร์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทราที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทราที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่องสารรอบตัวเรา จำนวน 3 แผน รวม 8 ชั่วโมง หาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) ผลที่ได้ระหว่าง 0.67 – 1.00

2. แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เรื่องสารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ หากคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) ผลที่ได้ระหว่าง 0.67 – 1.00

3. แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูบริก (Rubrics) จำนวน 4 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการสังเกต 2) ทักษะการการหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปซกับเวลา 3) ทักษะการลงความหมายข้อมูล 4) ทักษะการการตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป หากคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) ผลที่ได้ระหว่าง 0.67 – 1.00

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ระยะเวลาในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ใช้การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 แผน รวม 8 ชั่วโมง ระยะเวลาในการ เรียน 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

1) ดำเนินการสอนตามตารางเรียนของนักเรียน จำนวน 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
2) ทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ จากนั้นนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ และแปลผลต่อไป

3) ดำเนินการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้โดยประเมินจากการสังเกต

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่องสารรอบตัวเรา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนทดสอบหลังเรียน

2. ตัวอย่างหลักฐานการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. ผลการศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยใช้แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา โดยหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนเกณฑ์การแปลความหมายระดับต่าง ๆ ดังนี้

2.01 – 3.00 นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี

1.01 – 2.00 นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับพอใช้

0.00 – 1.00 นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับควรปรับปรุง

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	ความหมาย
การทดสอบหลังเรียน	20	20	14	2.85	70.00%	ดี

จากตารางที่ 1 คะแนนแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เรื่อง สารรอบตัวเรา หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม มีคะแนนหลังเรียน ($\bar{X} = 14$, S.D. = 2.85) ได้คะแนนร้อยละ 70 อยู่ในระดับดี ตามลำดับ

4.2 ตัวอย่างหลักฐานการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ใบกิจกรรมที่ 1 เรื่อง สารที่เป็นของแข็งออกจากของแข็ง

จากตัวอย่างการตอบคำถามในใบกิจกรรมที่ 1 เรื่อง สารที่เป็นของแข็งออกจากของแข็ง หลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ของนักเรียน พบว่าได้คะแนนใบกิจกรรมรวม 12 คะแนน จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า นักเรียนสามารถแยกลักษณะทางกายภาพของสารผสม แยกชนิดของสาร ระบุวิธีการแยก และลักษณะของสาร วาดรูปวิธีการแยกเมล็ดถั่วลิสงออกจากสารเนื้อผสม สามารถอธิบายความรู้จากการทำกิจกรรมได้ นักเรียนสามารถระบุวิธีการแยกข้าวเปลือกกับข้าวสารพร้อม

เหตุผลได้ และ ระบุวิธีการแยกก้อนหินขนาดเล็กผสมกับทรายได้ครบถ้วนสมบูรณ์ ส่วนทักษะที่ถูกพัฒนาในใบกิจกรรมที่ 1 คือ การสังเกต การลงความเห็นจากข้อมูล การตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป

ใบกิจกรรมที่ 2 เรื่อง สารที่เป็นของแข็งออกจากของแข็ง 2

จากตัวอย่างการตอบคำถามในใบกิจกรรมที่ 2 เรื่อง สารที่เป็นของแข็งออกจากของแข็ง 2 หลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ของนักเรียน พบว่าได้คะแนนใบกิจกรรมรวม 9 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่าสรุปผล นักเรียนได้ 1 คะแนน นักเรียนสามารถอธิบายความรู้จากการทำกิจกรรมได้ครบถ้วนแต่ไม่สมบูรณ์ ส่วนทักษะที่ถูกพัฒนาในใบกิจกรรมที่ 2 คือ การสังเกต การลงความเห็นจากข้อมูล การตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป

ใบกิจกรรมที่ 3 เรื่อง สารที่เป็นของแข็งออกจากของเหลว

จากตัวอย่างการตอบคำถามในใบกิจกรรมที่ 3 เรื่อง สารที่เป็นของแข็งออกจากของเหลว หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ของนักเรียน พบว่าได้คะแนนใบกิจกรรมรวม 15 คะแนน จากคะแนนเต็ม 16 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า วาดรูปวิธีการแยกน้ำปูนใสออกจากสารผสมได้แต่ไม่สมบูรณ์ นักเรียนได้ 1 คะแนน เนื่องจากนักเรียนวาดรูปกิจกรรมและชื่อบุคคลลักษณะต่าง ๆ ได้ครบถ้วนแต่ไม่สมบูรณ์ ส่วนทักษะที่ถูกพัฒนาในใบกิจกรรมที่ 3 คือ การสังเกต การหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปซกับเวลา การลงความเห็นจากข้อมูล การตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป

4.3 ผลการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนเต็ม	ความหมาย
1. การสังเกต	2.85	0.34	3	ดี
2. การหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปซกับเวลา	2.50	0.15	3	ดี
3. การลงความเห็นจากข้อมูล	2.25	0.44	3	ดี
4. การตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป	2.15	0.34	3	ดี
โดยภาพรวม	2.44	0.42		ดี

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 4 ทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.42) ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณารายทักษะ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ลำดับที่ 1 ทักษะการสังเกต ($\bar{X} = 2.85$, S.D. = 0.34) อยู่ในระดับดี

ลำดับที่ 2 คือ ทักษะการหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปซกับเวลา ($\bar{X} = 2.5$, S.D. = 0.15) อยู่ในระดับดี ลำดับที่ 3 คือ การลงความเห็นจากข้อมูล ($\bar{X} = 2.25$, S.D. = 0.44) อยู่ในระดับดี ลำดับที่ 4 คือ ทักษะการตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป ($\bar{X} = 2.15$, S.D. = 0.34) อยู่ในระดับดี ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประเด็นที่นำมาเพื่อ อภิปรายผล ดังนี้

นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ตัวอย่างกิจกรรมย่อยที่นักเรียนได้รับการฝึกฝนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ 1) ทักษะการสังเกต นักเรียนได้สังเกตลักษณะของสารเนื้อผสม สังเกตลักษณะและสมบัติของน้ำปูน ลักษณะและสมบัติของสารที่แยกได้จากน้ำปูน 2) ทักษะการหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปซกับเวลา นักเรียนสามารถบอกความสัมพันธ์ระหว่างสเปซกับเวลาเมื่อน้ำปูนไว้ให้ตกตะกอนในช่วงเวลาต่าง ๆ 3) ทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล นักเรียนได้ลงความเห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและสมบัติของสารในสารเนื้อผสม ลงความเห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับสารเนื้อผสมที่เป็นของแข็งซึ่งมีสารแม่เหล็กปนอยู่ และลงความเห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับขนาดของของแข็งกับขนาดรูของวัสดุกรองในวิธีการกรอง และ 4) การตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป นักเรียนได้ตีความหมายข้อมูลจากการอภิปราย และลงข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการแยกสารโดยการ หยิบออก การร่อน หรือการฟัด ตีความหมายข้อมูลจากการแยกสาร และลงข้อสรุปวิธีการแยกสารแม่เหล็กออกจากสาร เนื้อผสม และตีความหมายข้อมูลจากการสังเกตและการอภิปรายเกี่ยวกับวิธีการตกตะกอนการรินออก และการกรอง และลงข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการนั้น ๆ สามารถแยกได้ ซึ่งจากการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน พบว่า การฝึกฝนหรือการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาก่อนหน้านี้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และการตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริินภา อินอ่วม (2557: 9) ได้ให้ความหมายของทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่คล้ายคลึงกันว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการปฏิบัติและฝึกฝนความนึกคิดอย่างมีระบบ ซึ่งก่อให้เกิดความงอกงามทางสติปัญญา การแก้ปัญหา การค้นคว้า และการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และเชื่อถือได้

นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้บอร์ดเกม เป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหาวิชาในบทเรียน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการเรียนการสอนควบคู่ไปด้วย นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจน

สามารถเข้าใจถึงเนื้อหาที่เรียนได้อย่างแท้จริง ซึ่งนับเป็นการเสริมสร้างกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งวิธีการเล่นมีดังนี้ 1) วางตัวผู้เล่นบนจุดเริ่มต้น และเขียนชื่อตนเองหรือทีมลงบนใบบันทึกคะแนน 2) เลือกผู้เล่นคนแรก โดยการโยนลูกเต๋า ใครได้แต้มมากที่สุดเป็นผู้เริ่มเล่นก่อน 3) โยนลูกเต๋าและเคลื่อนย้ายตัวผู้เล่นไปตามจำนวนผลลัพธ์ที่โยนได้ โดยเดินบนกระดานตามเข็มนาฬิกา 4) ถ้าตัวผู้เล่นหยุดลงตรงพื้นที่ (ที่มีสี และคะแนน + ด้านบน) จะต้องตอบคำถาม หากตอบคำถามถูกต้องจะได้คะแนนบวก ที่ระบุไว้ด้านบนและบันทึกคะแนนลงใบบันทึกคะแนน 5) ถ้าตัวผู้เล่นหยุดลงบนพื้นที่ทำทาย จะต้องเปิดบัตรทำทาย และตอบคำถามให้ถูกต้อง และบันทึกคะแนนลงใบบันทึกคะแนน 6) ถ้าตัวผู้เล่นหยุดลงบนพื้นที่เสี่ยงโชค ให้เปิดบัตรแล้วลุ้นโชค (มีทั้งโชคดีและโชคร้าย) 7) หากผู้เล่นคนใด หรือทีมใดมีคะแนนถึง 50 คะแนนก่อน ฝ่ายนั้นชนะ

และเมื่อนักเรียนได้เล่นเกมกระดานซ้ำ ๆ หลายรอบ ทำให้ผู้เล่นเกิดการจดจำเข้าใจเนื้อหา มีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น ทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน ได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ด้วยเหตุนี้ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีกับวิชาวิทยาศาสตร์ เกิดความสนใจสนุกสนานกับการเรียน มีความรู้สึกรักอยากเรียน ตั้งใจเรียนจนประสบผลสำเร็จในการเรียน ผู้วิจัยจึงได้เลือกการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เนื่องจากการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้นั้นเป็นกระบวนการที่เน้นการเรียนรู้ที่เป็นลำดับขั้นตอน มีการประติดประต่อข้อมูลระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด ประสานกับการเล่นเกมเพื่อช่วยในการจดจำและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนจนนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดี เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและคงทนอีกยังเป็นการพัฒนาความสามารถในด้านทักษะต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน อาทิ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การปรับตัว และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และในขณะเดียวกันนักเรียนได้เรียนรู้แนวคิดหลักการ และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา นักเรียนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน เช่น การสังเกต การหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปซกับเวลา การลงความเห็นจากข้อมูล การตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแก้ปัญหาอีกทั้งทำให้ผู้เรียนได้มีความสุขกับการเรียน ด้วยวิธีการอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ (2556: 201) การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับดี

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัย พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 4 ทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ดังนั้น ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ควรนำผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่องโดยปรับใช้กับ เนื้อหาในเรื่องอื่นก็ได้เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานให้นักเรียนในการ นำไปใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนวิทยาศาสตร์ขั้นสูงต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม ร่วมกับการจัด การเรียนรู้เทคนิคอื่น ๆ เช่น เทคนิคการใช้คำถาม ที่เสริมสร้างให้นักเรียนเกิดความรู้ในเนื้อหาวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้ ดังนี้

การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการบูรณาการเกมทางการศึกษากับการจัดการเรียนการสอนโดยมีการนำเสนอสถานการณ์แปลกใหม่ที่นักเรียนไม่คุ้นเคย ทำให้เป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) ส่งผลให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้อย่างอิสระ มีความสุขกับการเรียนรู้มากขึ้น ช่วยสร้างแรงจูงใจในการทำกิจกรรมสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ ส่งผลต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ทิตินา แคมมณี และคณะ. (2553). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรัตน์ กิ่งมะลิ. (2552). **การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง พืชโดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์**

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2556). การสอนคิดด้วยโครงการการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ
ทักษะศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

ศิริรญา อินอ่วม. (2557). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง การถนอม
อาหาร ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ด้วยการจัดการ
เรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ผนวกการทำโครงการวิทยาศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ องค์การมหาชน. (2565). ค่าสถิติพื้นฐานคะแนน
O-Net ประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565. เข้าถึงได้จาก
<https://www.niets.or.th> (สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565).

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). ตัวอย่างการประเมินผล
วิทยาศาสตร์ นานาชาติ: PISA และ TIMSS. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). คู่มือการใช้หลักสูตรรายวิชา
เพิ่มเติมวิทยาศาสตร์ วิชาเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มสาระการ
เรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
Guidelines for Developing the Organizational Culture of
Intharamphan Anusorn School Under the jurisdiction of Samut
Prakan Primary Educational Service Area Office 1

ณัฐนันรี ละม้ายแซ, กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์
Natnalee Lamaikae, Ganratchakan Lertamornsak
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: natnaleejunior@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างมี 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง รองผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ครูในสถานศึกษา 34 คน ได้มาโดยวิธีหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกนรวม 36 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ โดยภาพรวมวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์อยู่ในระดับมาก
2. แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร มี 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความมุ่งหมายขององค์กร ผู้บริหารควรมีการประชุมครูและบุคลากรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ครูได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน 2) ด้านความหลากหลายและการจัดการบุคลากร ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของความหลากหลายของบุคลากร และเป็นผู้ดำเนินการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรผู้บริหารต้องสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กร เป็นสิ่งที่ทุกคนควรประพฤติปฏิบัติ 4) ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ผู้บริหารควรมีการกระตุ้นและเป็นผู้ดำเนินการสร้างความรักความ

สามัคคีในสถานศึกษา 5) ด้านความมีคุณภาพ ผู้บริหารควรมีการการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาความรู้ความสารถของครูและบุคลากรตามความสนใจ 6) ด้านการยอมรับผู้บริหารให้การยอมรับผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานในทุกครั้งไม่ว่าจะเป็นจากตัวครูและบุคลากร หรือตัวนักเรียน และร่วมกันพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, วัฒนธรรมองค์กร

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the organizational culture of Intharaporn Anusorn School; Under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office, Areas 1 This research is qualitative research and 2) to present guidelines for developing the organizational culture of Intharamphan Anusorn School. Under the jurisdiction of the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office, Area 1, the sample group consisted of 3 groups: 1 school administrator, obtained by purposive selection. 1 Deputy Educational Institution Administrator, obtained through purposive selection. Teachers in educational institutions were 34 people, obtained by finding the sample size using Krejci and Morgan's sample size estimation table, totaling 36 people. The tools used to collect data included questionnaires and interviews. Data were analyzed using mean, standard deviation. and content analysis.

The research results found that:

1. Organizational culture of Intharamphan Anusorn School Overall, the organizational culture of Intharamphan Anusorn School is at a high level.
2. Guidelines for developing organizational culture have 6 aspects as follows: 1) Organizational objectives Administrators should have regular meetings with teachers and personnel so that teachers are aware of the importance of working together. 2) Diversity and personnel management. Executives should have knowledge and understanding of personnel diversity. and be a leader in creating mutual understanding. 3) Morality and ethics in the organization. Executives must create morality and ethics in the organization. It is something that everyone should practice. 4) Feeling part of the organization. Administrators should be motivated and take the lead in creating love and unity in educational institutions. 5) Quality. Administrators should have budget support for developing the knowledge and abilities of teachers and personnel

according to their interests. 6) Acceptance Administrators accept the results of their work every time, whether it be from teachers and personnel or the student and jointly develop to be more efficient.

Keywords: Development Guidelines, Organizational Culture

1. บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579 มุ่งจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ การสร้างวัฒนธรรมองค์การเพื่อการปฏิรูปการศึกษาเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักและให้ความสำคัญ เนื่องจากวัฒนธรรมองค์การเป็นสิ่งที่ต้องเสริมสร้างให้มีความหนักแน่น มั่นคง และต่อเนื่อง ให้เป็นแนวทางเดียวกันที่ทุกคนในองค์กรต้องยอมรับและปฏิบัติตาม องค์กรใดมีการกำหนดระบบการบริหารงานที่ดี มีระเบียบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ย่อมนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลและประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมองค์การ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้องค์กรหลายองค์กรที่มีลักษณะการดำเนินงานเหมือนกันแต่ประสบความสำเร็จแตกต่างกันได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: ฏ)

การบริหารงานโรงเรียนเกิดจากการมีวัฒนธรรมองค์การที่มีพื้นฐานความเชื่อ ค่านิยมและแบบแผนการปฏิบัติงานที่ยอมรับและใช้ร่วมกันทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยการบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด สมาชิกเกิดความพึงพอใจในงาน โรงเรียนจึงเป็นหน่วยปฏิบัติการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมการบริหารจัดการในโรงเรียนจึงต้องมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล คนในองค์กรจำเป็นต้องสร้างสรรค์รูปแบบวิธีการขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพและบริบทของโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง (เพ็ญกานต์ พวงพยอม, 2558: 19-21)

วัฒนธรรมองค์การเป็นค่านิยม แนวคิดและแนวทางปฏิบัติที่สำคัญในการที่จะพัฒนาวัฒนธรรมองค์การสถานศึกษาให้ขับเคลื่อนไปได้ด้วยดีนั้นต้องใช้ทั้งความสามารถของผู้บริหารในการเสริมสร้างวัฒนธรรมที่ดีงามภายในองค์กร รวมทั้งความร่วมมือของคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษานั้น ๆ ร่วมมือร่วมใจดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จอย่างเต็มความรู้ความสามารถ ถ้าสถานศึกษาใดมีวัฒนธรรมองค์การที่แข็งแกร่งจะเป็นศูนย์รวมพลังยึดเหนี่ยวบุคลากรเข้าด้วยกัน ทำให้บุคลากรเข้าใจวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง

ในการนำวัฒนธรรมองค์กรมาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบุคลากร ชุมชน และสภาพแวดล้อม ผลจากการบริหารงานก็จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้นวัฒนธรรมองค์กรเกี่ยวข้องกับความคิด ความเชื่อ การประพฤติปฏิบัติของบุคลากรในองค์กร และมีผลต่อมีความสัมพันธ์ในการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนเป็นอย่างมาก ซึ่งผลจากการศึกษาจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาและสร้าง วัฒนธรรมองค์กรของตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนา ปรับปรุงการบริหารงานของหน่วยงานทางการศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนให้เกิดประสิทธิผลที่ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่โรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งนำเสนอแนวทางการพัฒนา วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูสายปฏิบัติการสอนโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 จำนวน 39 คน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน 2) รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน และ 3) ครูสายงานการสอน จำนวน 37 คน ประจำปีการศึกษา 2566 และกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากใช้ตารางการประมาณ ขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกนได้กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 36 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ ได้แก่ (1) แบบสอบถาม 1 ฉบับ และ (2) แบบสัมภาษณ์ 1 ฉบับ หากคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) และ

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตามวิธีของ Cronbach โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 0.961

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 36 คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ติดต่อประสานงานขอหนังสือจาก สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขอ ความอนุเคราะห์ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยนำแบบสอบถามไปให้ด้วยตนเองและส่งแบบสอบถามทาง ออนไลน์ด้วยโปรแกรม google form และสร้าง QR Code นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน มาตรวจสอบความสมบูรณ์ พร้อมนำแบบสอบถามมาทำประเมินผลของข้อมูลโดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ หลังจากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ทั้งสิ้น 5 ท่าน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมดมาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ เรียบร้อยของแบบสอบถามทุกฉบับ และนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้ คอมพิวเตอร์ในการคำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อมูลในลักษณะการนำเสนอความรู้ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล นำมาพรรณนาเสนอ เพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวัฒนธรรมองค์กร โรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์หวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วัฒนธรรมองค์กรโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

ข้อมูลทั่วไป	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	
	(n = 36)	
	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	2	5.56
หญิง	34	94.44

ข้อมูลทั่วไป	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	
	(n = 36)	
	ความถี่	ร้อยละ
2. อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	4	11.11
30 – 40 ปี	17	47.22
41 – 50 ปี	13	36.11
51 – 60 ปี	2	5.56
3. ประสบการณ์ปฏิบัติหน้าที่		
ต่ำกว่า 1-5 ปี	9	25.00
6 – 10 ปี	15	41.67
11 – 15 ปี	11	30.56
16 – 20 ปี	0	0.00
มากกว่า 20 ปี	1	2.77

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 36 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 30-40 ปี และประสบการณ์ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประสบการณ์ปฏิบัติหน้าที่ 6-10 ปี

4.2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวม

วัฒนธรรมองค์การ	n = 36		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านความมุ่งหมายขององค์การ	4.48	0.62	มาก
2. ด้านความหลากหลายและการจัดการบุคลากร	4.19	0.77	มาก
3. ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในองค์การ	4.39	0.71	มาก
4. ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ	4.43	0.71	มาก
5. ด้านความมีคุณภาพ	4.66	0.59	มากที่สุด
6. ด้านการยอมรับ	4.35	0.76	มาก
รวม	4.42	0.69	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมระดับวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียน อินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 อยู่ในระดับมาก

4.3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนอินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

1. ด้านความมุ่งหมายขององค์การ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนด เป้าหมายที่ท้าทายและเป็นไปได้โดยมีการประชาสัมพันธ์หรือชี้แจงให้ครูผู้สอนรู้เป้าหมาย เข้าใจร่วมกัน และเห็นภาพสุดท้ายในการทำงานที่ตรงกัน มีการกำหนดแผนงานที่สอดคล้อง กับความมุ่งหมายของโรงเรียนที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวกำหนดทิศทาง สร้างความตระหนัก เพื่อให้บุคลากรเห็นคุณค่า ความสำคัญของการดำเนินงานตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และมุ่งมั่น ในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ

2. ด้านความหลากหลายและการจัดการบุคลากร ผู้บริหารทุกโรงเรียนต้อง ให้ความสำคัญและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายของบุคลากร ผู้ได้บังคับบัญชา โดยความหลากหลายของบุคลากรในลักษณะต่าง ๆ นั้น ถ้ามีการบริหาร จัดการได้อย่างเหมาะสมแล้วจะก่อให้เกิดผลดีต่อโรงเรียนเป็นอย่างมาก โดยมีเป้าหมายที่ สำคัญ คือ การดึงดูดแข็งของความหลากหลายของบุคลากรมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับโรงเรียน ให้มากที่สุด ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องมีการจัดการสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสม สร้างบรรยากาศ ความร่วมมือในโรงเรียน สนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตนเองเพื่อพร้อมต่อการ แข่งขัน และเป็นบุคคลที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้การ ปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพของโรงเรียนได้ในที่สุด

3. ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในองค์การ ผู้บริหารต้องสร้างคุณธรรม และจริยธรรมในองค์การ เป็นสิ่งที่ทุกคนควรประพฤติปฏิบัติ อาทิเช่น การเห็นคุณค่าซึ่งกัน และกัน มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อหน้าที่การงาน มีความรับผิดชอบ ความอดทน ไม่ย่อท้อต่อ งาน มีความเอื้ออาทร ความรัก การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเสียสละ เห็นถึง ประโยชน์ส่วนรวม มีความเกรงใจภายใต้ความมีเหตุผล รู้จักประสานงาน เรียนรู้การให้อภัย รวมถึงการสำรวจตนเองและการปรับปรุงข้อบกพร่องของตนเองอยู่เสมอ ๆ ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่ง ปัจจัยสำคัญในการทำงานที่จะทำให้บรรลุเป้าประสงค์ที่องค์กรวางไว้

4. ด้านความรู้สึกลเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้าง ให้ครูในโรงเรียนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ คือการที่ครูในโรงเรียนมีความ

ประทับใจ มีความรักความผูกพัน เต็มใจ รับผิดชอบ ช่วยเหลือ มีความภาคภูมิใจทำให้เกิดความทุ่มเทในการทำงาน มีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันขณะปฏิบัติงานร่วมกัน เห็นประโยชน์ขององค์การเป็นหลักอีกทั้งช่วยเหลือและร่วมกันปลูกฝังบุคลากรให้เห็นความสำคัญในการเป็นเจ้าขององค์การ

5. ด้านความมีคุณภาพ ผู้บริหารควรมีการประชุมชี้แจงให้ทั้งครูและนักเรียนเห็นเป้าหมายของการดำเนินงานเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ และสร้างกรอบให้ทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีความเชื่อมั่นในบุคลากรของตนเองและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ดำเนินงานได้อย่างอิสระโดยผู้บริหารสถานศึกษาคอยเป็นที่ปรึกษาและชี้แนะเมื่อเกิดปัญหา และการปฏิบัติงานควรมีการประชุมและหารือพร้อมทั้งแต่งตั้งคณะทำงานในการดำเนินงานทำงาน ตรวจสอบและประเมินผลทุกครั้ง เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ อีกทั้งบุคลากรได้ทราบถึง หน้าที่ของตนเองในการทำงานต่าง ๆ เช่นกัน ซึ่งในการทำงานที่ดีและมีคุณภาพนั้น ต้องเกิดจากการบริหารงาน

6. ด้านการยอมรับ ผู้บริหารต้องมีการยอมรับและเห็นคุณค่าของแนวคิดที่ดีของบุคลากรในองค์การ โอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น อีกทั้งส่งเสริมเพิ่มพูนให้บุคลากรแสวงหาแนวคิดที่สร้างสรรค์ รวมถึงการเสนอผลงานของบุคลากร ที่เป็นรูปธรรม โดยเริ่มจากการรับข้อมูล การทำความเข้าใจ การตัดสินใจยอมรับที่จะทำให้การปฏิบัติงานเกิดคุณภาพ ผู้บริหารควรยอมรับและเห็นคุณค่าของบุคลากร พร้อมทั้งส่งเสริมบุคคลในองค์กร ในการแสวงหาแนวคิดที่ดีและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยข้อเท็จจริงและทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งเมื่อมีความรู้ความเข้าใจสามารถอธิบายควบคุมหรือคาดการณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนอินทรมุขพรยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และหากพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านความมีคุณภาพ รองลงมาคือ ด้านความมุ่งหมายขององค์การ ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในองค์การ ด้านการยอมรับ ตามลำดับ สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านด้านความหลากหลายและการจัดการบุคลากร สอดคล้อง ปฐมาภรณ์ ฤทธิ์กันโต (2559: 118) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน ชลราษฎร์อารุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า วัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนชลราษฎร์อารุง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงตามลำดับ

จากมากไปน้อย คือ ความมุ่งประสงค์ของโรงเรียน ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน การตัดสินใจ การมอบอำนาจความไว้วางใจ การยอมรับ ความมีคุณภาพ ความเอื้ออาทร ความซื่อสัตย์สุจริตและความหลากหลายของบุคลากร

5.2 จากการสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน อินทรมพริยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความมุ่งหมายขององค์การ 2) ด้านความหลากหลายและการจัดการบุคลากร 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในองค์การ 4) ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ 5) ด้านความมีคุณภาพและ 6) ด้านการยอมรับ

1. ด้านความมุ่งหมายขององค์การ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีการชี้แจงให้ครูผู้สอนเข้าใจ เป้าหมายการดำเนินงานร่วมกันจะส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรวัฒน์ ฟ้ากระจำ (2554: 96) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล โรงเรียนเอกชนจังหวัดสกลนคร พบว่า ปัจจัยวัฒนธรรมโรงเรียนด้านความมุ่งประสงค์ขององค์กรส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมาก

2. ด้านความหลากหลายและการจัดการบุคลากร ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายของบุคลากรโดยการดึงดูดแข็งของของบุคลากรมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับโรงเรียนให้มากที่สุด ส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพของโรงเรียนได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัคพร เจริญลักษณ์ (2562: ง) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง วัฒนธรรมองค์การกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า วัฒนธรรมองค์การด้านความหลากหลายของบุคลากรส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู อยู่ในระดับมาก

3. ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในองค์การ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารต้องสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์การ รวมถึงการสำรวจตนเองและการปรับปรุงข้อบกพร่องของตนเองอยู่เสมอ ๆ ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการทำงานที่จะทำให้บรรลุเป้าประสงค์ที่องค์การวางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยนันท์ ศิริโสภณ (2565: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี พบว่า วัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษาด้านคุณธรรมและจริยธรรมในองค์การ อยู่ในระดับมาก

4. ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารควรสร้างให้ครูในโรงเรียนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การขณะปฏิบัติงานร่วมกันเห็นประโยชน์ขององค์การเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา ศรีอัสตร (2561: บทคัดย่อ)

ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมาตาบุดพันพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน อยู่ในลำดับมาก

5. ด้านความมีคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารควรคอยเป็นที่ปรึกษา และชี้แนะเมื่อเกิดปัญหา และมีการแต่งตั้งคณะทำงานในการดำเนินงาน ตรวจสอบและประเมินผลทุกครั้ง เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุลาวัลย์ ธนปราดเปรื่อง (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนเมืองพญา 8 (พทยานุกูล) จังหวัดชลบุรี พบว่า ด้านความมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก

6. ด้านการยอมรับ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารต้องมีการยอมรับและเห็นคุณค่าของของบุคลากรรวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นจะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กานต์นรี ประสพสุข (2563: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนวัดบางพระ พบว่า ด้านการยอมรับอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนอินทร์พรหมอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ควรนำการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนอินทร์พรหมอนุสรณ์ ที่ควรพัฒนาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความมุ่งหมายขององค์การ 2) ความหลากหลายและการจัดการบุคลากร 3) คุณธรรมและจริยธรรมในองค์การ 4) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ 5) ความมีคุณภาพ 6) การยอมรับ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การต่อไป

2. จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนอินทร์พรหมอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความมีคุณภาพมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนด้านความหลากหลายและการจัดการบุคลากร มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ซึ่งทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางไปสู่การกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ และแผนงานในการสร้างวัฒนธรรมองค์การด้านความหลากหลายและการจัดการบุคลากรได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย การพัฒนาวัฒนธรรมองค์การในด้านความหลากหลายและการจัดการบุคลากรในกลุ่มเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนอินทร์พรชัยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

3. ควรมีการศึกษาผลกระทบของวัฒนธรรมองค์การต่อการบริหารจัดการด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนอินทร์พรชัยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยนี้ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนอินทร์พรชัยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษานำการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนอินทร์พรชัยอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ที่ควรพัฒนาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความมุ่งหมายขององค์การ 2) ความหลากหลายและการจัดการบุคลากร 3) คุณธรรมและจริยธรรมในองค์การ 4) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ 5) ความมีคุณภาพ 6) การยอมรับมาปรับใช้กับสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การต่อไป และใช้เป็นแนวทางไปสู่การกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ และแผนงานในการสร้างวัฒนธรรมองค์การด้านความหลากหลายและการจัดการบุคลากรได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กานต์นรี ประสพสุข. (2563). วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนวัดบางพร สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิรวัดน์ ฟ้ากระจำง. (2554). ปัจจัยวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล โรงเรียนเอกชนจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ปฐมาภรณ์ ฤทธิกันโต. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิภาพของโรงเรียนชลราษฎรอำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยนันท์ ศิริโสภณ. (2565). วัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- เพียกานต์ พวงพยอม. (2558). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา. **วารสารการบริหาร การศึกษาและภาวะผู้นำ** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 3(11), 19-21.
- ภัคพร เจริญลักษณ์. (2562). วัฒนธรรมองค์การกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู ของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- สุลาวัลย์ ธนปราดเปื้อง. (2557). วัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนเมืองพัทยา 8 (พัทยานุกุล) จังหวัดชลบุรี. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.**
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.** กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุนิสา ศรีอัสตร. (2561). การศึกษาวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมาบตาพุดพันพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.**

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
Guidelines for Developing Teacher Competencies of School
Administrators of Watrisamakee School in Samut Prakan
Primary Educational Service Area Office 1

มนัญชา ลิ่นไครก, ธดา สิทธิธาดา

Mananchaya Sinsoke, Thada Siththada

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: s65561802045@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะครูโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน 2) รองผู้อำนวยการโรงเรียน และ 3) ครูในสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566 จำนวน 36 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่ทรงคุณวุฒิทางการบริหารด้านทักษะการบริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสมรรถนะครูโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มี 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด 2) ด้านการพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูศึกษาวางแผนการสอนและเขียนแผนที่สามารถปฏิบัติจริงได้ มีการประเมินผลตามตัวชี้วัดของหลักสูตร กำหนดเป้าหมายด้านผลสัมฤทธิ์ให้ชัดเจน 3) ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ผู้บริหารควรกำหนด

ได้รับบทความ: 22 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 18 เมษายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 20 เมษายน 2567

Received: March 22, 2024; Revised: April 18, 2024; Accepted: April 20, 2024

มาตรฐานห้องเรียนให้ชัดเจน โดยมีการสร้างและคงสภาพสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่ประสบผลสำเร็จ 4) ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยให้ครูผู้สอนทำการวิจัยในชั้นเรียน 5) ด้านภาวะผู้นำครู ผู้บริหารควรมอบหมายให้ครูเป็นหัวหน้าฝ่ายหรือประธานโครงการสำคัญ ๆ เพื่อฝึกเรียนรู้การทำงานในฐานะผู้นำและเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา และ 6) ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, สมรรถนะครู

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of teacher competencies of Wattrisamakee school in Samut Prakan primary educational service area office 1 2) to study the Guidelines for developing teacher competencies of school administrators of Wattrisamakee school in Samut Prakan primary educational service area office 1. The samples were 1) school administrators, 2) deputy administrators, and 3) school teachers. Academic year 2023, 36 people. Experts are highly qualified to provide key information, consisting of educational institution administrators and educational institute administration skills acquired by purposive selection. The research tool was a questionnaire and interview form Statistics used in quantitative data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation.

The research results found that:

1. The level of level of teacher competencies of Wattrisamakee school in Samut Prakan primary educational service area office 1, found that the mean and standard deviation of Overall, level of teacher competencies of Wattrisamakee school in Samut Prakan primary educational service area office 1 were at a high level in all aspects. And when considering each aspect, it was found that it was at the highest average was the Classroom Management and the aspect with the lowest average was the Relationship and Collaborative for Learning.

2. The guidelines for developing teacher competencies of school administrators of Wattrisamakee school in Samut Prakan primary educational service area office 1 has 6 areas as follows: 1) Curriculum and Learning

Management, administrators should encourage teachers to organize the teaching and learning process in accordance with the goals of teaching and learning as specified by the core curriculum. 2) Student Development, administrators should encourage teachers to plan their teaching and write a plan that can actually be implemented There is an evaluation based on curriculum indicators. Set clear achievement goals. 3) Classroom Management, administrators should clearly set classroom standards. By creating and maintaining a learning environment that will lead to successful teaching and learning. 4) Analysis and Synthesis and Classroom Research, administrators should establish policies and plans related to research. By allowing teachers to conduct research in the classroom. 5) Teacher Leadership, administrators should assign teachers to be department heads or chairpersons of important projects in order to practice learning how to work as leaders and provide opportunities for teachers to participate in educational institution development. and 6) Relationship and Collaborative for Learning, administrators should encourage teachers to interact with parents and participate in community activities.

Keywords: Guidelines for Development, Teacher Competencies

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ทำให้เกิดพัฒนาอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการศึกษาเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้โลกที่กว้างใหญ่เป็นโลกไร้พรมแดนแห่งการเรียนรู้ สังคมโลกมีการแข่งขันและร่วมมือกันมากขึ้น ทำให้การศึกษาเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั่วโลกจึงหันมาให้ความสำคัญและทุ่มเทให้กับระบบการศึกษา เนื่องการศึกษาถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม สร้างชาติ และมีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อที่จะสามารถแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลก การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการลดการเหลื่อมล้ำของสังคม สำหรับจัดการศึกษาของไทยนั้น ได้มีการพัฒนาให้ทันกับสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ โดยแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินงานในยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยเรื่องของการพัฒนาคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมาย คือ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับการ

พัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการและยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: ฏ) ซึ่งการพัฒนาครูนั้นถือเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากครูคือผู้ที่พัฒนาคนให้ประสิทธิภาพและปรับตัวให้เข้ากับสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้อย่างเหมาะสม ดังจะเห็นได้จากการปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ในปัจจุบัน ฐานสมรรถนะ เป็นคำสำคัญที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีรูปแบบการประเมินสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบบประเมินสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นนี้มีกรอบความคิดมาจากแนวคิดของ McClelland สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคลแนวใหม่ของภาครัฐ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนและสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) จึงได้นำสมรรถนะมาเป็นเครื่องมือในการประเมินครู (จารุวรรณ จันเลือน, 2557: 2) เนื่องจากการพัฒนาสมรรถนะของครูจำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เข้ามามีบทบาท การพัฒนาสมรรถนะครูเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาวิชาชีพครูให้บรรลุผลความสำเร็จตามยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปครูยุคใหม่ และพินสุตา สิริรังศรี (2557: 1) ยังได้กล่าวว่าครูมีหน้าที่ของครูคือ จัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงตามสภาพบริบทสังคมที่เป็นอยู่ ดังนั้นครูจึงควรมีสมรรถนะและความเชี่ยวชาญในการทำงานที่ประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน และที่สำคัญครูต้องมีการพัฒนาวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ครูต้องมีระดับสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน 6 สมรรถนะ ได้แก่ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำครู และการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 25) สมรรถนะครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพตามความต้องการขององค์กรการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา

การจะพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพ มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาครู เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลสำคัญในสถานศึกษาที่สามารถส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูให้ประสบผลสำเร็จ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนของครู อำนวยความสะดวกจัดหาวัสดุ และแหล่งเรียนรู้เพื่อช่วยในการสอน เมื่อครูเกิดปัญหาผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำหลักสูตรต้องสามารถนิเทศและให้คำปรึกษาได้ นอกจากนี้ผู้บริหาร

สถานศึกษายังต้องส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ อันแสดงถึงความมั่นคงในชีวิต เสริมสร้างแรงจูงใจ ให้ครูใฝ่หาความก้าวหน้า ผู้บริหารจะต้องให้การส่งเสริมครูทุกด้านโดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทของผู้ฝึกสอน บทบาทของที่ปรึกษา บทบาทผู้ประเมินและบทบาทของผู้ช่วยเหลือ (มฤดี ศรีสานต์ และคณะ, 2563: 231) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา และมีบทบาทในการส่งเสริมแนะนำแนวทางครูผู้สอนภายในสถานศึกษาของท่านให้เป็นไปตามสมรรถนะครู

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความจำเป็นในการที่จะพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อให้ครูเกิดทักษะ ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยมุ่งศึกษาระดับสมรรถนะของครูผู้สอนในแต่ละด้าน และนำผลการศึกษาที่ได้นี้มาใช้ในการเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนวัดไตรสามัคคีให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและเหมาะสมกับผู้เรียน ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะครูโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคลากรโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 40 คน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน 2) รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน และ 3) ครูสายงานการสอน จำนวน 38 คน ประจำปีการศึกษา 2566

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน โดยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน 2) รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน และ 3) ครูสายงานการสอน จำนวน 34 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม

เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะครูโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 43 ข้อ จำแนกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 ข้อ 2) ด้านการพัฒนาผู้เรียน จำนวน 8 ข้อ 3) ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน จำนวน 7 ข้อ 4) ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน จำนวน 7 ข้อ 5) ด้านภาวะผู้นำครู จำนวน 7 ข้อ 6) ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน เพื่อการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 ข้อ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 100)

2. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการพัฒนาผู้เรียน 3) ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน 4) ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5) ด้านภาวะผู้นำครู 6) ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน เพื่อการจัดการเรียนรู้

3.3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำทฤษฎีและแนวคิดมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. สร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการจะศึกษา แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษา
3. ดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้เสนอแนะ
4. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปถือว่ามีความเที่ยงตรงของเนื้อหา ผลปรากฏว่ารายข้อคำถามของแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะครู มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในช่วง 1.00 แปลผลได้ว่าข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์สามารถนำมาใช้ได้ จำนวน 43 ข้อ
5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้วมาทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นสถานศึกษาจำนวน 10 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 3 คน รวมทั้งสิ้น

30 คน และทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) = 0.918

6. ปรับปรุงแบบสอบถามให้เป็นฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 36 คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาถึงผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา และครูผู้สอนภายในสถานศึกษา แล้ววันคืนเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปให้ด้วยตนเอง และส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ด้วยโปรแกรม Google Form และสร้าง QR Code

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ พร้อมนำแบบสอบถามมาทำการลงรหัสเพื่อนำไปประเมินผลของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ทั้งสิ้น 5 ท่าน โดยการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบออนไลน์ผ่านทางโปรแกรม Google Meet สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นรายบุคคล โดยได้ติดต่อไปยังผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน เพื่อทำการนัดหมาย วัน เวลา ในการสัมภาษณ์ และในแต่ละครั้งผู้วิจัยได้จัดบันทึก และบันทึกการสัมภาษณ์ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไว้ทุกครั้ง โดยขออนุญาตในการบันทึกต่อผู้ให้สัมภาษณ์

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมดมาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยของแบบสอบถามทุกฉบับ และนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการคำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ระดับสมรรถนะครูจากการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. นำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะครูโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะครูโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 โดยภาพรวม

สมรรถนะครู	n = 36		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	4.48	0.54	มาก
2. ด้านการพัฒนาผู้เรียน	4.49	0.55	มาก
3. ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน	4.50	0.55	มาก
4. ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน	4.43	0.58	มาก
5. ด้านภาวะผู้นำครู	4.48	0.57	มาก
6. ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้	4.40	0.58	มาก
รวม	4.46	0.56	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะครูโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.56) และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.55) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.55) สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.58)

4.2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

1. แนวทางการพัฒนาด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในเป้าหมายของการจัดการศึกษา และเข้าใจในหลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการ

เรียนการสอนตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด สอดคล้องและเป็นระบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. แนวทางการพัฒนาด้านการพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำชับให้ครูศึกษาวางแผนการสอน และเขียนแผนที่สามารถปฏิบัติจริงได้ ใช้สื่อประกอบที่หลากหลาย มีการประเมินผลตามตัวชี้วัดของหลักสูตร กำหนดเป้าหมายด้านผลสัมฤทธิ์ให้ชัดเจน ส่งเสริมให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม

3. แนวทางการพัฒนาด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดมาตรฐานห้องเรียนให้ชัดเจน โดยมีการสร้างและคงสภาพสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่ประสบผลสำเร็จ และครูต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดทุกรายการที่กำหนดในมาตรฐานนั้น สนับสนุนให้ครูสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมของห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน มีการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนเพื่อกระตุ้น ส่งเสริม บรรยากาศการเรียนรู้ และสร้างเสริมผู้เรียนในด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคมได้เป็นอย่างดี

4. แนวทางการพัฒนาด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยให้ครูจัดทำข้อมูลนักเรียนรายบุคคล และต้องให้ครูผู้สอนทำการวิจัยในชั้นเรียน โดยทำวิจัยอย่างน้อย 1 เรื่องต่อภาคเรียน แล้วนำผลการวิจัยนั้นมาปรับปรุงแก้ไขผู้ที่มีปัญหา และผู้บริหารต้องมีระบบการติดตาม สนับสนุนให้ครูผู้สอนนำผลการกำกับนิเทศ ติดตาม ผลการวิจัยมาปรับปรุงและพัฒนาให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยการสร้างความตระหนัก ความจำเป็นสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน

5. แนวทางการพัฒนาด้านภาวะผู้นำครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรมอบหมายให้ครูเป็นหัวหน้าฝ่าย หรือประธานโครงการสำคัญ ๆ เพื่อฝึกเรียนรู้การทำงานในฐานะผู้นำ การเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา การเพิ่มศักยภาพเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ มีรูปแบบการพัฒนาครูที่เน้นให้ครูผู้นำซึ่งเชี่ยวชาญด้านการสอน ให้คำชี้แนะและให้คำปรึกษาครูคนอื่น ตลอดจนร่วมคิดร่วมปฏิบัติการกิจแบบกัลยาณมิตร ระหว่างครูผู้นำและครู ช่วยสลายบรรยากาศและวิธีการทำงานแบบต่างคนต่างอยู่ของครู และช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันเพื่อไปสู่ความเชี่ยวชาญและความเป็นเลิศด้านการสอน

6. แนวทางการพัฒนาด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรมในชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมนั้น และต้องมีกิจกรรมสัมพันธ์ชุมชนให้ครูและชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรม เช่น การแข่งขันกีฬา และกิจกรรมที่

สำคัญต่าง ๆ รวมทั้งเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างบ้านและสถานศึกษา มีการจัดทำข้อมูลแหล่งเรียนรู้ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ครูได้นำนักเรียนเข้าหาชุมชนเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนไปด้วย และควรจะจัดกิจกรรมที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครู ได้ระดับสมรรถนะครู และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ซึ่งมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 ระดับสมรรถนะครูโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และหากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาผู้เรียน สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาคอยส่งเสริมให้ครูจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด กฎ กติกา ข้อตกลงในชั้นเรียน รวมทั้งพัฒนาให้นักเรียนมีระเบียบวินัย สอดคล้องกับงานวิจัยของเย็นฤทัย จงณอม (2561: 89) ที่ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะในงานของครู กรณีโรงเรียนเอกชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน พบว่าการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับด้านการสร้างสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและแก้ปัญหาผู้เรียนเท่าที่ควร และยังไม่มีการจัดกิจกรรมซึ่งให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา อาทิ กิจกรรมแห่เทียนจำนำพรรษา การแข่งขันกีฬาของโรงเรียน ผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ ธฤตมน บุญญานนท์ และวรชัย วิภูอุปโคตร (2563: 49) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 17 จังหวัดจันทบุรี ซึ่งพบว่า ด้านสมรรถนะการสร้างสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 จากการสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการพัฒนาผู้เรียน 3) ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน 4) ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5) ด้านภาวะผู้นำครู และ 6) ด้านการสร้างสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีแนวทางดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในเป้าหมายของการจัดการศึกษา และเข้าใจในหลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดมีวางแผนการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของครู ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัยความต้องการของผู้เรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพรณ ณะยะธง (2562: 96-97) ที่กล่าวว่าด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. ด้านการพัฒนาผู้เรียน มีแนวทางดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูศึกษาวางแผนการสอน และเขียนแผนที่สามารถปฏิบัติจริงได้ ใช้สื่อประกอบที่หลากหลาย มีการประเมินผลตามตัวชี้วัดของหลักสูตร กำหนดเป้าหมายด้านผลสัมฤทธิ์ให้ชัดเจน มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคม และยังมีการสนับสนุนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวิทย์ เทียนศิริ และมัทนา วัฒนอมศักดิ์ (2566: 64) ที่กล่าวว่าสมรรถนะประจำสายงานครูโรงเรียนวัดโพรงมะเดื่อ (ศรีวิทยากร) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาผู้เรียน พบว่า มีผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์โดยผ่านกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนและผ่านกิจกรรมโครงการภายในสถานศึกษาให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคม

3. ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน มีแนวทางดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดมาตรฐานห้องเรียนให้ชัดเจน โดยมีการสนับสนุนให้ครูสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมของห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน มีการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน เพื่อกระตุ้น ส่งเสริม บรรยากาศการเรียนรู้ และสร้างเสริมผู้เรียนในด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคมได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด กฎ กติกา ข้อตกลงในชั้นเรียน รวมทั้งพัฒนาให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ดังที่ ธฤตมน บุญญานนท์ และวรชัย วิภูอุปโคตร (2563: 49) ได้กล่าวว่า ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ผู้บริหารส่งเสริมครูให้ได้รับการแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ระหว่างสถาบันฝึกอบรมกับสถาบันการศึกษา หรือไปศึกษาดูงานเพื่อนำเอาความรู้มาใช้ในการบริหารจัดการชั้นเรียนให้ดีขึ้นทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องความสะอาดของห้องเรียน การจัดโต๊ะเก้าอี้ การมีระเบียบวินัย

การตกแต่งห้องเรียน รวมถึงครูที่ต้องเข้าใจนักเรียน ให้ความเมตตาเอื้ออารีต่อนักเรียนจะทำให้ให้นักเรียนมีความสนใจเรียนมากขึ้น

4. ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน มีแนวทางดังนี้ ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยให้ครูผู้สอนทำการวิจัยในชั้นเรียน โดยทำวิจัยอย่างน้อย 1 เรื่องต่อภาคเรียน แล้วนำผลการวิจัยนั้นมาปรับปรุงแก้ไขผู้ที่มีปัญหา และผู้บริหารต้องมีระบบการติดตาม สนับสนุนให้ครูผู้สอนนำผลการวิจัยมาปรับปรุงและพัฒนาให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยการสร้างความตระหนักความจำเป็นสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาคอยสนับสนุนให้ครูมีการสำรวจปัญหาที่เกี่ยวกับนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเพื่อวางแผนการวิจัยจัดทำแผนการวิจัยและดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพรรณ ธาระธง (2562: 98) ที่กล่าวว่า ด้านการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือผู้บริหารมีการประมวลผลหรือสรุปข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในชั้นเรียนโดยใช้ข้อมูลรอบด้าน มีการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในกรณีศึกษาอื่น ๆ ที่มีบริบทของปัญหาที่คล้ายคลึงกัน

5. ด้านภาวะผู้นำครู มีแนวทางดังนี้ ผู้บริหารควรมอบหมายให้ครูเป็นหัวหน้าฝ่ายหรือประธานโครงการสำคัญ ๆ เพื่อฝึกเรียนรู้การทำงานในฐานะผู้นำ การเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา การเพิ่มศักยภาพเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ มีรูปแบบการพัฒนาครูที่เน้นให้ครูผู้นำซึ่งเชี่ยวชาญด้านการสอนให้คำชี้แนะและให้คำปรึกษาครูคนอื่น ตลอดจนร่วมคิดร่วมปฏิบัติภารกิจแบบกัลยาณมิตรระหว่างครูผู้นำและครู ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาคอยส่งเสริมให้ครูแสดงความคิดเห็นและกล้าแสดงออกในฐานะผู้นำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ครูเป็นผู้รับผิดชอบ อีกทั้งยังส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองและนำความรู้มาเผยแพร่แก่ครูท่านอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณญา สิงห์ทอง และนางลักษณ์ ใจฉลาด (2560: 126) ที่กล่าวว่า ด้านภาวะผู้นำครู มีการสำรวจและหาข้อมูลจากการพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิด การศึกษาหลักสูตร การปฏิบัติงาน การใช้สื่อ ให้ครูสอนตามความถนัดของตนเอง มีการใช้เทคนิควิธีการสอนและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มศักยภาพ

6. ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีแนวทางดังนี้ ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรมในชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมนั้น และต้องมีกิจกรรมสัมพันธ์ชุมชนให้ครูและชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรม เช่น การแข่งขันกีฬา และกิจกรรมที่สำคัญต่าง ๆ และควรจัดกิจกรรมที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชนในการติดต่อสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้และยังมีสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ สานิตา แดนโพธิ์ (2560: 90) ที่กล่าวว่า แนวทางการส่งเสริมครูด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้นั้นควรส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ประสานให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาและคอยให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและองค์กรอื่น ๆ เพื่อการจัดการเรียนรู้

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ควรนำการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ที่ควรพัฒนาทั้ง 6 ด้าน ไปพัฒนาสมรรถนะครูให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครูต่อไป

2. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ควรนำการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ไปจัดอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจทางการพัฒนาสมรรถนะครูให้แก่ครูผู้สอน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย การพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อหาการพัฒนาสมรรถนะครูให้เหมาะสมและครอบคลุมในการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ทั้งหมด

2. ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

3. ควรมีการศึกษาการแนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก เช่น ด้านการพัฒนาตนเองของครูโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของผู้บริหารโรงเรียนวัดไตรสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผู้วิจัยพบองค์ความรู้ พบองค์ความรู้ 6 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีการ

ส่งเสริมด้านความรู้ ความเข้าใจในเป้าหมายของการจัดการศึกษา โดยเน้นกระบวนการเรียน การสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนตามที่หลักสูตรแกนกลาง กำหนด 2. ด้านการพัฒนาผู้เรียน มีการส่งเสริมให้วางแผนการสอน และเขียนแผนที่สามารถ ปฏิบัติจริงได้ มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียนโดยเน้นการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม 3. ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน มีการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมของ ห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อกระตุ้น บรรยากาศการเรียนรู้และสร้างเสริม ผู้เรียนในด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคมได้เป็นอย่างดี 4. ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน มีการส่งเสริมให้ทำการวิจัยในชั้นเรียน แล้วนำ ผลการวิจัยนั้นมาปรับปรุงแก้ไขผู้ที่มีปัญหาเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5. ด้านภาวะผู้นำครู มีการ ส่งเสริมการทำงานในฐานะผู้นำ การเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา การเพิ่มศักยภาพเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ตลอดจนร่วมคิดร่วมปฏิบัติการกิจแบบ กลียานมิตรระหว่างครูด้วยกัน 6. ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อ การจัดการเรียนรู้ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรมในชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ จันเลื่อน. (2557). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดในเขตจังหวัดภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ทิวัดต์ เทียนศิริ และมัทนา วังถนอมศักดิ์. (2566). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของครู โรงเรียนวัดโพรงมะเดื่อ (ศรีวิทยากร). วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 14(2), 55-69.
- ธฤตมน บุญญานนท์ และวรชัย วิภูอุปโคตร. (2563). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะประจำ สายงานขอครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 16(2), 42-52.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พิณสุดา สิริธรงค์ศรี. (2557). รายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้การยกระดับคุณภาพครูไทยใน ศตวรรษที่ 21. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ อภิวัตน์การเรียนรู้สู่จุด เปลี่ยนประเทศไทย. วิทยาลัยครุศาสตรมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เพ็ญประกาย สุขสังข์. (2563). สภาพและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานครูใน สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาวิทยาลัย บุรีรัมย์ 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- มฤดี ศรีสานต์ และคณะ. (2563). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสมรรถนะครู ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. **วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**, 8(30), 229-238.
- เย็นฤทัย จงนอม. (2561). การเสริมสร้างสมรรถนะในงานของครู กรณีโรงเรียนเอกชนใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรรณญา สิงห์ทอง และนางลักษณ์ ใจฉลาด. (2560). การศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนา สมรรถนะครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุโขทัย เขต 1. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง**, 6(1), 118-128.
- สุภาพรรณ ธาระรงค์. (2562). การศึกษาสมรรถนะของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. **วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา
- सानิตา แดนโพธิ์. (2560). สมรรถนะครูโรงเรียนวัดไผ่ล้อม (พุลประชาอุปถัมภ์). **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **คู่มือการประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- Krejcie, Robert V., & Morgan, Daryle W. (1970). Determining sample size for research activities. **Education and Psychological Management**, 30(3), 607-610.

ผลการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนและผลของความคงทนในการเรียนรู้เรื่อง การรักษาดุลยภาพร่างกายมนุษย์
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Effects of an Experiential Learning Management (ELT) to Develop
Learning Achievement and Learning Retention on
Health Balance of Mathayom 4

อุไรพร ชูศักดิ์, วนิดา ฉัตรวิราคม
Auripon Choosak, Wanida Chatwirakom
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
Corresponding Author, E-mail: 6512390007@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้
จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่องการรักษาดุลยภาพร่างกายมนุษย์ 2) ศึกษา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้
จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาดุลยภาพร่างกายมนุษย์ เทียบเกณฑ์ร้อยละ 70
และ 3) ศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน
(ห้อง ม.4/5) หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ELT) เรื่องการรักษาดุลยภาพ
ร่างกายมนุษย์ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 340 คน
ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) ภาคเรียนที่ 2
ปีการศึกษา 2566 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) เครื่องมือที่ใช้
เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การรักษาดุลยภาพร่างกาย
มนุษย์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) หาค่าความยากง่าย (p) และ
อำนาจจำแนก (r) ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่า T (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่ได้ใช้การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาดุลยภาพร่างกายมนุษย์ มีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ก่อนทดลองและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่ได้ใช้การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาดุลยภาพร่างกายมนุษย์ มีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

3. นักเรียนที่ได้ใช้การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาดุลยภาพร่างกายมนุษย์ มีความคงทนการเรียนรู้ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความคงทนการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare the academic achievement of Mathayom 4 students before and after studying by using the Direct Experiential Learning (ELT) model on maintaining balance in the human body. 2) to study the academic achievement of Mathayom 4 students. After using the direct experiential learning (ELT) model on maintaining balance in the human body Compare the criteria of 70 percent. and 3) to study the learning ability of Mathayom 4 students after using the experiential learning (ELT) model on maintaining spectral balance. The sample was Mathayom 4 students of Ka School. Kanchanaphisek College Nakhon Pathom (Phratamnak Suankularb Mathayom) Semester 2, academic year 2023, using the cluster sampling method. The tools used to collect data include the learning achievement test on Maintaining balance in the human body Data were analyzed using the index of concordance (IOC), difficulty (p) and discriminatory power (r), and confidence using the KR-20 formula. Hypotheses were tested using T values (t-test).

The research results found that:

1. Students who have used direct experiential learning (ELT) on maintaining balance in the human body. There was a significant difference between the mean scores from the pre-experiment and post-experimental achievement tests at the 0.05 level.

2. Students who have used direct experiential learning (ELT) on maintaining balance in the human body. Have an average score from taking the

academic achievement test after studying. Higher than the 70 percent threshold.

3. Students who have used direct experiential learning (ELT) on maintaining balance in the human body. Have durability in learning There is no statistical significant difference at the .01 level.

Keywords: Learning Management from Direct Experiences, Learning Persistence, Academic Achievement

1. บทนำ

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานด้วยกระบวนการวิศวกรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ นำมาประยุกต์ใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณและความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560: 33)

คณะผู้วิจัยได้ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี สารการเรียนรู้แกนกลาง กระบวนการจัดการเรียนรู้ และแนวทางในการวัดและประเมินผล นำมาจัดทำโครงสร้างสำหรับหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 รวม 5 เล่ม โดยเลือกเนื้อหากระบวนการเรียนการสอน การทำกิจกรรม ทักษะการคิด การวัดผลและประเมินผล ผ่านการนำเสนอด้วยการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active Learning) ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจหลักการการทำงานของโปรแกรม กระบวนการคิดแก้ปัญหาและการคิดอย่างเป็นขั้นตอน พร้อมกับฝึกฝนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญ (สิริวัฒน์ พงศ์แพทย์พินิจ, 2562: 6)

การพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนว 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างจัดกิจกรรมแนะแนว 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนว (ศุภศักดิ์ อ่อนสันต์, 2566: 1)

การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรง ของ Kolb (Christy Wichacchi and Jeffrey Young, 2020: 7) ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ชั้น 1 ประสบการณ์รูปธรรม (Concrete Experience)เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์จาก

การลงมือปฏิบัติกิจกรรม ชั้น 2 การสะท้อนประสบการณ์จากกิจกรรม และอภิปราย (Reflective Observation and Discussion) หรือ Reflect เป็นขั้นที่นักเรียนแสดงความ คิดเห็น และความรู้สึกของตนเองจากประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมและแลกเปลี่ยนกับ เพื่อน ชั้น 3 การสรุปความคิดรวบยอด หลักการ องค์ความรู้ (Abstract Conceptualization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสรุปข้อมูล ความคิดเห็น ที่ได้จากการสะท้อนความคิดเห็น และอภิปรายในขั้นที่ 2 ในขั้นนี้ครูอาจใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนให้ช่วยกันสรุปข้อคิดเห็น ชั้น 4 การทดลอง/ประยุกต์ใช้ความรู้ (Active Experimentation / application) ในขั้นนี้ ผู้เรียนจะต้องนำความคิดรวบยอด องค์ความรู้ หรือข้อสรุปที่ได้จากขั้นตอนที่ 3 ไปทดลอง ประยุกต์ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ (เรียมพร แสนซึ้ง, 2558: 107) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบ ประสบการณ์ตรง การได้ฝึกปฏิบัติจริง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และส่งเสริมการทำงานในด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ (อารีย์ ศรีสุทอง 2562: 59) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์ ที่มีผลต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความน่าจะเป็น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังที่ได้รับการจัดการ เรียนรู้แบบประสบการณ์เรื่องความน่าจะเป็นสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.5 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบประสบการณ์เรื่องความน่าจะเป็นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.5 3) ดัชนีประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบประสบการณ์เรื่อง ความน่าจะเป็นมีค่าดัชนีประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 0.681 แสดงว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 68.1

ดังนั้น เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากขึ้น และสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยจึงมุ่งมั่นจะ พัฒนาการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาสุขภาพร่างกายมนุษย์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการรักษาสมดุลงานร่างกาย มนุษย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการใช้รูปแบบ การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์การตรง (ELT)

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการรักษาสมดุลงานร่างกาย มนุษย์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้การจัดการ เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

3. เพื่อศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ เรื่องการรักษาสมดุลงานร่างกายมนุษย์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ELT)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 340 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน (ห้อง ม.4/5)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การรักษาสมดุลงานร่างกายมนุษย์ โดยใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกครั้ง เมื่อผ่านไป 2 สัปดาห์เพื่อวัดค่าความคงทนของความรู้

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. แจกให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ทราบรายละเอียดจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาสมดุลงานร่างกายมนุษย์ จำนวน 7 แผน 16 ชั่วโมง

2. ดำเนินการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้การจัดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาสมดุลงานร่างกายมนุษย์

3. ทำการเก็บข้อมูลก่อนที่ใช้การจัดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาสมดุลงานร่างกายมนุษย์โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การรักษาสมดุลงานร่างกายมนุษย์ เพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test)

4. ทำการเก็บข้อมูลหลังที่ใช้การจัดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาสมดุลงานร่างกายมนุษย์โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การรักษาสมดุลงานร่างกายมนุษย์ เพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียน (Post-Test) โดยใช้ข้อสอบชุดเดียวกับการเก็บข้อมูล

5. ดำเนินการรอเวลาเว้นระยะหลังการเก็บข้อมูล เป็นเวลา 2 สัปดาห์ แล้วทำการเก็บข้อมูลอีกครั้งโดยใช้ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การรักษาสมดุลยภาพร่างกายมนุษย์เพื่อวัดค่าคงทนการเรียนรู้ (ของแบบทดสอบ) นำคะแนนที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการทดลองสมมติฐานการวิจัยข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การสร้างเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ ในการวิจัย มีดังนี้
  - ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 1) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.5 ขึ้นไป
  - 2) วิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.48–0.76 และอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.22–0.63 ขึ้นไป
  - 3) หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน เท่ากับ 0.84
2. สถิติที่ใช้การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้ค่า ที (T-Test for Dependent Samples)

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้
เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการรักษาสมดุลยภาพร่างกายมนุษย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการรักษาสมดุลยภาพร่างกายมนุษย์ ก่อนและหลัง ทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ELT) เรื่อง การรักษาสมดุลยภาพร่างกายมนุษย์

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละของคะแนนเต็ม	S.D.	t	Sig. (1-tailed)
T1	30	40	16.47	41.17	2.93	16.84*	.00
T2			32.73	81.82	3.57		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การรักษาสมดุลยภาพร่างกายมนุษย์ ด้วยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ELT) ซึ่งมีคะแนนเต็ม 40 คะแนน โดยคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนมี

คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.47 (S.D. = 2.93) คิดเป็นร้อยละ 41.17 และ 32.73 (S.D. = 3.57) คิดเป็นร้อยละ 81.82 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ปรากฏว่า คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การรักษาสมดุลงกายร่างกาย มนุษย์ของนักเรียน เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการรักษาสมดุลงกายร่างกาย มนุษย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบ การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการรักษาสมดุลงกายร่างกายมนุษย์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

การทดสอบ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)	คะแนนเต็ม	ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	คิดเป็นร้อยละ
T2	30	40	28	32.73	3.57	81.82

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การรักษาสมดุลงกายร่างกายมนุษย์ ด้วยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ELT) ซึ่งมีคะแนนเต็ม 40 คะแนน โดยเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 70 คือ 28 คะแนน ซึ่งผลการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 32.73 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.82 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 นักเรียนที่ได้ใช้การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาสมดุลงกายร่างกายมนุษย์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ เรื่องการรักษาสมดุลงกายร่างกายมนุษย์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ELT) ของคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การรักษาสมดุลงกายร่างกายมนุษย์ หลังทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ELT) เรื่อง การรักษาสมดุลงกายร่างกายมนุษย์ และหลังผ่านไป 2 สัปดาห์

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละของคะแนนเต็ม	S.D.	t	Sig. (1-tailed)
T2	30	40	32.73	81.82	3.57	2.44	0.01
T3	30		34.03	85.07	2.67		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การรักษาสมดุลภาพร่างกายมนุษย์ ด้วยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ELT) ซึ่งมีคะแนนเต็ม 40คะแนน โดยคะแนนหลังเรียนและหลังเรียน 2 สัปดาห์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 32.73 (S.D. = 3.57) คิดเป็นร้อยละ 81.82 และ 34.03 (S.D. = 2.67) คิดเป็นร้อยละ 85.07 ตามลำดับและเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนหลังเรียนและหลังเรียน 2 สัปดาห์ ปรากฏว่า คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การรักษาสมดุลภาพร่างกายมนุษย์ของนักเรียน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลของความคงทนในการเรียนรู้ เรื่อง การรักษาดุลยภาพร่างกายมนุษย์ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้ใช้การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปรากฏว่า คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การรักษาสมดุลภาพร่างกายมนุษย์ หลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาดุลยภาพร่างกายมนุษย์ สามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้ อาจเป็นผลเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาดุลยภาพร่างกายมนุษย์ ถูกสร้างขึ้นตามขั้นตอนกระบวนการทางวิจัย มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ผ่านการตรวจสอบและประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนรู้ ทำให้การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาดุลยภาพร่างกายมนุษย์ เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รู้จักเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่าง ๆ รอบตัวกับบทเรียนได้ดีเพราะเป็นการสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติ ด้วยการนำเอา ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาบูรณาการเพื่อสร้างการเรียนรู้ใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ อารีย์ ศรีสุกอง (2562: บทคัดย่อ) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรง เรื่องความน่าจะเป็น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้ใช้การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เทียบตามเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่าหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เป็นการให้ประสบการณ์ตรง และมีการเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ หรือ สถานการณ์รอบตัวของผู้เรียน โดยมีกระบวนการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ ของผู้ที่ใฝ่รู้และในยุคโลกาภิวัตน์ เรียนรู้ที่จะแสวงหา

ความรู้ต่าง ๆ ด้วยการตั้งคำถาม การค้นคว้าหาคำตอบ และการใช้วิจารณ์ญาณ เพื่อตัดสินใจ สร้างเสริมให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ลงมือ ตรวจสอบหาความรู้ด้วยตนเอง และสามารถถ่ายโยงการเรียนรู้ด้วยปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อนำไปสู่การ แก้ปัญหา โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม ประสบการณ์ตรงกับความต้องการของผู้เรียนสอดคล้องกับ ก้นดักนิษฐ์ พลพิพัฒน์ (2560: บทคัดย่อ) การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์ โดยใช้กลวิธี STAR เปรียบเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 70 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธี STAR 3) ศึกษาทักษะการแก้โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์ของนักเรียน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กลวิธี STAR

5.3 ความคงทนในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาสุขภาพร่างกายมนุษย์ มีคะแนนความคงทนในการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันกับคะแนนหลังเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือนักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้หลังจากเว้นระยะเวลา 2 สัปดาห์ เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 โดยคะแนนเฉลี่ย หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาสุขภาพร่างกายมนุษย์ เท่ากับ 36.16 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเว้นระยะเวลา 2 สัปดาห์ เท่ากับ 36.24 จะเห็นได้ว่าการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาสุขภาพร่างกายมนุษย์ ทำให้นักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้หลังเว้นระยะเวลา 2 สัปดาห์ ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาสุขภาพร่างกายมนุษย์ เป็นการสร้างเสริมให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ลงมือ ตรวจสอบหาความรู้ด้วยตนเอง และสามารถถ่ายโยงการเรียนรู้ด้วยปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อนำไปสู่การ แก้ปัญหา ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และจดจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา เก็นซ์ (2560: บทคัดย่อ) การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความคงทนในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้วิธีการเรียนแบบสรุปเนื้อหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแผนการเรียนการสอนแบบสรุปเนื้อหาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์และแบบทดสอบความคงทนในการเรียนรู้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้คือค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าร้อยละ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงความพร้อมของห้องเรียน ความชัดเจนของ เครื่องเสียง วิธีการนั่งของนักเรียน เพื่อที่จะช่วยให้จุดนำสายตาของนักเรียนมาที่ครูผู้สอน

2. ในการเรียนรู้ครูต้องมีการกระตุ้นนักเรียน ให้มีส่วนร่วมในการ คิด วิเคราะห์ เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนในการสร้างองค์ความรู้

3. ครูผู้สอน ต้องติดตามเหตุการณ์ หรือ สถานการณ์รอบตัว เพื่อที่จะสามารถนำมาเป็นตัวอย่าง ให้นักเรียนได้รู้สึกใกล้ชิด หรือ มีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ หรือ สถานการณ์นั้น

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ตรง (ELT) เรื่อง การรักษาคุณภาพร่างกายมนุษย์ ควรเพิ่มระยะเวลาในการ เปรียบเทียบหลังสิ้นสุดการทดลอง เป็นแบบ 2 สัปดาห์ กับ 4 สัปดาห์

2. ควรมีการนำการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) ไปพัฒนา ประยุกต์ใช้กับเนื้อหาวิชาอื่น ๆ ที่เนื้อหาต้องมีการสาธิต หรือ แสดงภาพเคลื่อนไหวให้ นักเรียน เกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

3. ควรมีการนำวิธีการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) ไปใช้ จัดการเรียนการสอนในทุกระดับช่วงชั้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ELT) เพื่อพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลของความคงทนในการเรียนรู้เรื่อง การรักษาคุณภาพร่างกาย มนุษย์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ เรื่องการรักษาคุณภาพร่างกายมนุษย์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กับการจัดการเรียนการสอนโดยมีการนำเสนอสถานการณ์แปลกใหม่ที่นักเรียนไม่คุ้นเคย ทำให้เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) ส่งผลให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้อย่างอิสระ มีความสุขกับการเรียนรู้มากขึ้น สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ส่งผลต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กันต์กนิษฐ์ พลพิพัฒน์. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้กลวิธี STAR. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชลธิชา เก็นซ์. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความคงทนในการเรียนรู้วิชา วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราช

- ภักทิสวนสุนันทา โดยใช้วิธีการเรียนแบบสรุปเนื้อหา. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เรียมพร แสนซึ้ง. (2558). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สิริวัฒน์ พงศ์แพทย์พินิจ. (2562). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี (การออกแบบและเทคโนโลยี) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. กรุงเทพมหานคร: แม็คเอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศุภศักดิ์ อ่อนสันต์. (2566). การพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. **วารสารการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน**, 3(2), 1-19.
- อารีย์ ศรีสุกอง. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความน่าจะเป็น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. **การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Christy Visaggi and Jeffrey Young. (2020). **Experiential Learning Theory**. Senior Faculty Associates for Signature Experiences. Retrieved from <https://myexperience.gsu.edu/faculty/resources/theory/> (Accessed April 18, 2024).

ผลการใช้การเขียนบันทึกสะท้อนความคิดตามแนวจิตตปัญญาศึกษา เพื่อเสริมสร้าง
ความตระหนักรู้ในตนเอง ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย
Effects of Using Reflective Journal Writing Along the Contemplative
Education to Enhance Self-awareness of Students
in Early Childhood Education Division

กรรณภรณ์ รุ่งแจ้ง, สายวารี เกษแก้ว

Kunnaporn Rungjang, Saivaree KetKaew

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University

Corresponding Author, E-mail: Kunnaporn.ru@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเขียนบันทึกสะท้อนความคิดตามแนวจิตตปัญญาศึกษา ในรายวิชาการวิเคราะห์พฤติกรรมเด็กปฐมวัย และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัยที่มีต่อการเขียนบันทึกสะท้อนคิด กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย ชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ จำนวน 29 คน โดยนักศึกษาได้รับมอบหมายให้เขียนบันทึกสะท้อนคิดหลังสิ้นสุดการเรียนในแต่ละครั้ง จำนวนทั้งสิ้น 15 ครั้ง เก็บข้อมูลเชิงปริมาณก่อนและหลังจากการเขียนบันทึกสะท้อนคิดโดยใช้หลังการทดลองการเขียนบันทึกสะท้อนคิดประเมินการตระหนักรู้ในตนเอง และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยและจากการสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลังการใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิดนักศึกษากลุ่มเป้าหมายค่าเฉลี่ยของคะแนนตระหนักรู้ในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05
2. นักศึกษาสะท้อนความคิดว่าการเขียนบันทึกสะท้อนคิดทำให้ได้ทบทวนความรู้ ความคิดของตนเองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน มีมุมมองด้านบวกตนเองและผู้อื่น ได้ฝึกฝนการสะท้อนตนเองนำไปสู่การตระหนักรู้ในตนเอง การรู้จักและเข้าใจผู้อื่น
3. ทักษะที่ดีต่อการเรียนวิชาการสังเกตพฤติกรรมเด็กปฐมวัยทำให้เกิดการเข้าใจในประเด็นการสังเกตพฤติกรรมเด็กปฐมวัย ยอมรับในความแตกต่างในความเป็นตัวตนของเด็ก นอกจากนี้ นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการเขียนบันทึกสะท้อนคิดภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: จิตตปัญญาศึกษา, บันทึกสะท้อนคิด, การตระหนักรู้ในตนเอง, นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย

ได้รับบทความ: 21 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 13 พฤษภาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 20 พฤษภาคม 2567

Received: April 21, 2024; Revised: May 13, 2024; Accepted: May 20, 2024

Abstract

The purposes of this research were: 1) to investigate the effects of utilizing reflective journaling alongside contemplative education in the course Young Children Behavioral Analysis among students in the early childhood education program, and 2) to examine the perceptions of early childhood education students towards writing reflective journals the target group is 29 students in the field of Early Childhood Education, 1st year, 2nd semester academic year 2023, North Bangkok University. Students are assigned to write a reflection journal after the end of each class, totaling of 15 times. Quantitative data were gathered before and after reflective journal writing to evaluate self-awareness using post-experiment measures. Qualitative data were collected through small group interviews to gather opinions. Quantitative data were analyzed using content analysis and statistical measures such as mean and standard deviation, while qualitative data was analyzed using content analysis.

The research results found that:

1. Following the implementation of reflective journaling for the target group, the mean self-awareness score significantly increased at the .05 level.
2. Students reported that writing reflective journals enabled them to review their own thoughts on various class events, foster a positive self-perception, engage in self-reflection leading to heightened self-awareness, and develop understanding of others.
3. A positive attitude towards studying the subject of observing early childhood behavior leads to an understanding of the issue of observing early childhood behavior. Accepting the differences in children's identities in addition, students' opinions on writing reflective journals as a whole were at a high level.

Keywords: Contemplative Education, Reflective Journal, Self-Awareness, Students in Early Childhood Education Division

1. บทนำ

การทำงานกับเด็กปฐมวัยถือเป็นงานที่มีความท้าทาย และอาศัยความละเอียดอ่อนสูง เพราะเด็กวัยนี้มีการเรียนรู้ผ่านการเลียนแบบจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รวมทั้งฝึกฝนประสบการณ์จากร่างกายและประสาทรับรู้ทั้งหมดของเด็กจะเปิดรับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างเต็มที่ โดยปราศจากสิ่งที่มาขัดขวางหรือปิดกั้นในการเรียนรู้ (ราหิมา บาลด์วิน แดนซี, 2551: 13) การเตรียมความพร้อมแก่ครูปฐมวัยในฐานะแม่พิมพ์ผู้มีจิตใจอ่อนโยน

ละเอียดอ่อน และตอบสนองต่อความต้องการของเด็กปฐมวัยถือเป็นงานที่สำคัญประการหนึ่งของสถาบันที่ผลิตครูปฐมวัย ซึ่งความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสมขึ้นอยู่กับการตัดสินใจที่ดี (Baum and King, 2006: 220) กล่าวว่าพื้นฐานของการตัดสินใจที่ดี คือ การพัฒนาให้นักศึกษาวิชาชีพครูมีความตระหนักรู้ในตนเอง การตระหนักรู้ในตนเองเป็นการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลเกี่ยวข้องกับการรับรู้ตนเองทั้งใน ด้านความรู้ ความสามารถ และภาพลักษณ์ของตนเอง กฤษณ มูรติ (2558: 72) กล่าวว่า การศึกษาที่ถูกต้องจะต้องเกิดจากเข้าใจตัวเองและไม่ยึดติดกับแบบแผนความคิดใด ๆ การสอนนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อจะต้องเป็นครูผู้สอนต่อไปในอนาคต คือ การทำให้ครูผู้สอนเข้าใจตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ท้าทายที่สุดประการหนึ่ง เนื่องจากปัจจุบันการเรียนการสอนเป็นการเรียนรู้แบบปลูกฝังความคิดสำเร็จรูปให้กับผู้เรียน แทนการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาและรู้จักกระบวนการคิด ดังนั้นการศึกษาควรพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจจิตใจของตนเอง และพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น (ประเวศ วะสี, 2556: 102) การศึกษาที่มีกระบวนการเข้าใจตนเองรับรู้ถึงความเป็นจริง ความดี ความงามจิตใจหรือกลไกภายในของมนุษย์ ทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่น เกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เรียกว่า จิตตปัญญาศึกษา หรือ Contemplative Education

การเป็นครูปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การรู้จักตัวเองและมีคุณลักษณะความเป็นปัจเจกของตนส่งผลต่อการตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการของการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้น นักศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง เข้าใจในความคิด อารมณ์ ความรู้สึก รวมทั้งและพฤติกรรมของตนเองอย่างชัดเจน และมีความเข้าใจถึงว่าเหตุใดควรทำสิ่งบางอย่างหรือรู้สึกอย่างหนึ่งในสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าการตระหนักรู้ในตนเองนำไปสู่ความสามารถในการตัดสินใจที่ดี ดังนั้นครูปฐมวัยจึงต้องมีความสามารถในการตัดสินใจที่รอบคอบบนฐานของการสะท้อนความคิด ความรับผิดชอบ จรรยาบรรณ ความคิดสร้างสรรค์ และความใส่ใจ (Baum & King, 2006: 219)

การตระหนักรู้ในตนเอง คือ การเข้าใจเป็นธรรมชาติภายในของตน การรับรู้ที่ตนเองมีจุดแข็งจุดอ่อนหรือข้อจำกัดอะไร อย่างไร มีแบบแผนความคุ้นชินหรือความคิดยึดติดอย่างไรการตระหนักรู้ในตนเองเป็นผลที่เกิดขึ้นจากความพยายามในการฝึกฝนการสะท้อนตนเองการใคร่ครวญเกี่ยวกับความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง การทบทวนตัวเองบ่อย ๆ และสม่ำเสมอ Jones, Jenkin & Loard, (2006: 98) กล่าวว่า การสะท้อนตนเองเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ที่อาศัยกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวข้องกับความสามารถทางปัญญาเป็นการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมสำรวจประสบการณ์การเรียนรู้ อันนำไปสู่การเห็นคุณค่าและความเข้าใจใหม่การสะท้อนตนเองเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างมากกับการตระหนักรู้ในตนเอง ซึ่งเป็นความสามารถที่ควรพัฒนาในครูปฐมวัย นักศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยซึ่งต้องลงฝึกปฏิบัติการสอนในอนาคตจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะการสะท้อนตนเองเพื่อให้

สามารถตัดสินใจและตอบสนองได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของเด็กมิใช่ตัดสินใจและตอบสนองบนความต้องการหรือความคาดหวังของครูเพียงฝ่ายเดียว ในการสร้างให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเองจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้เกิดการสะท้อนตนเองเป็นระยะ ๆ ด้วยการชะลอการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ พยายามหยุดการกระทำที่เป็นการตอบสนองตามความคุ้นชิน แยกตัวเองออกจากประสบการณ์นั้น ๆ สังเกตความคิด อารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นค้นหาแรงจูงใจในการตอบสนองต่อเหตุการณ์นั้น ๆ

การพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองมีหลากหลายแนวทาง ได้แก่ การให้นักศึกษาวิชาชีพครูค้นพบความต้องการในอนาคตของตนเอง การให้ทบทวนจุดแข็ง จุดอ่อน และความสนใจของตนเอง การประเมินตนเองเกี่ยวกับบทบาทการเป็นครูปฐมวัย การเล่าประวัติส่วนตัว และการเขียนบันทึกส่วนตัว (Baum & King, 2006: 217) งานวิจัยของ Perez (2011: 108) นำเสนอให้เห็นความสำคัญของการเขียนบันทึกสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกและสะท้อนความคิดว่า มีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาการตระหนักรู้และการใส่ใจกับปัจจุบัน ตลอดจนการเสริมสร้างให้เกิดความสามารถในการควบคุมตนเอง การตระหนักรู้ในตนเองจำเป็นต้องอาศัยความความเข้าใจพฤติกรรมการแสดงออกของตนเอง สร้างโอกาสให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้สังเกตตนเอง และสะท้อนตนเองอย่างต่อเนื่องรวมถึงการสำรวจและการเปิดรับประสบการณ์ใหม่ ความคิด หรือมุมมองใหม่ ๆ

การเขียนบันทึกสะท้อนคิด เป็นเครื่องมือที่สำคัญในแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ที่ผู้สอนใช้กระตุ้นการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูรวมถึงกระตุ้นทักษะ สะท้อนตนเองเกี่ยวกับกระบวนการความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง และกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ช่วยให้นักศึกษาวิชาชีพครูเข้าใจและวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างลึกซึ้ง รวมทั้งเป็นการทบทวนตนเองความรู้สึกนึกคิดและการกระทำ เกิดการประเมินศักยภาพของตนเอง เรียนรู้ปัญหาหรือจุดบกพร่องของตนเอง และค้นหาวิธีการแก้ไข ปรับปรุงหรือพัฒนา นำไปสู่การรู้จักตนเองมากขึ้น (กรรณิกา วิชัยเนตร, 2557: 192) ซึ่ง วิจารย์ พาณิช (2558: 20) กล่าวว่า การเขียนบันทึก ทั้งเขียนในรูปแบบออนไลน์ และเขียนแบบสะท้อนคิด จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะและวัตรปฏิบัติในการใช้การสะท้อนคิดอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นพัฒนาการด้านการเรียนรู้ขั้นสูง (Mature Cognitive Development)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การเขียนบันทึกสะท้อนคิดเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพรูปแบบหนึ่งผ่านการศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวาง สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณและเกิดความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน เชษฐา แก้วพรม (2556: 14) พบว่า หลังได้รับการมอบหมายให้เขียนบันทึกการเรียนรู้จนสิ้นสุดรายวิชา นักศึกษาวิชาชีพครูมีพฤติกรรมสะท้อนคิดและระดับการสะท้อนคิดเพิ่มขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการเขียนบันทึกการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาชีพครูมีทักษะสะท้อนคิด สอดคล้องกับ วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์ (2560: 31) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเขียนสะท้อนตามแนวคิด

ปัญญาศึกษาในรายวิชาศิลปะการสอน พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นต่อการเขียนสะท้อนความคิดภาพรวมอยู่ในระดับดี เช่นเดียวกับ Timmins and Neill (2013; อ้างใน กรรณิกา วิชัยเนตร, 2557: 197) พบว่า นักศึกษาที่มีระดับการเรียนรู้สูงจะมีระดับการสะท้อนคิดสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ รุ่งฟ้า กิติญาณสุนต์ (2555: 106) พบว่า นิสิตมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมต่อวิชาชีพครูในด้านบวกมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีแรงบันดาลใจในการทำหน้าที่ครูที่ดี มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการมองสังคม และมีแนวคิดที่จะเป็นครูที่เสียสละ ทำหน้าที่ของตนเองเพื่อประเทศชาติ กล่าวคือเป็นการเปลี่ยนจิตสำนึกใหม่ของการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้สอนนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยที่จะต้องประกอบวิชาชีพครู จึงมีความสนใจในการนำกิจกรรมการเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวคิดตปัญญาศึกษามาใช้เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ในตนเองในรายวิชาการวิเคราะห์พฤติกรรมเด็ก (ECE132: Young Children Behavioral Analysis) ซึ่งจะช่วยให้ส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้จากการวิเคราะห์ตนเอง นำไปสู่การตระหนักรู้ในตนเอง ที่เกี่ยวกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้จากกันและกัน เพื่อให้เป็นบัณฑิตครูและเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในทั้งด้านการสอน และจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวคิดตปัญญาศึกษาต่อการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวคิดตปัญญาศึกษา รายวิชาการวิเคราะห์พฤติกรรมเด็กปฐมวัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการวิเคราะห์พฤติกรรมเด็กปฐมวัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 29 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบบันทึกสะท้อนคิด
2. แบบประเมินการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับการตระหนักรู้ในตนเอง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้บุคลิกลักษณะของตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเอง การเข้าใจอารมณ์ตนเอง การรู้นิสัยของตนเอง และการรู้ความ

ต้องการของตนเอง องค์กรประกอบละ 4 ข้อ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา ซึ่งได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือหาค่าความตรงของเครื่องมือ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญได้ค่าระหว่าง 0.60 -1.00 ผ่านเกณฑ์ทุกรายการ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ปฐมวัย ชั้นปีที่ 2 จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบในข้อคำถามของแบบประเมิน พบว่า นักศึกษาสามารถตอบแบบประเมินได้อย่างเข้าใจ ได้สัมผัสประสิทธิภาพการตอบ พบว่า ได้ค่าเท่ากับ 0.80 ซึ่งมีความเที่ยง

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาศาสาวิชาการศึกษาศาสตร์ ปฐมวัยต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวจิตตปัญญาศึกษามีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .85

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้บันทึกสะท้อนคิดที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย

1. แบบบันทึกสะท้อนคิดโดยประยุกต์ใช้แนวคิด Gibbs Reflective Cycle โดยประกอบด้วยแนวทางการเขียนสะท้อนความคิด 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ กิจกรรมเหตุการณ์ บุคคลสถานที่ ฯลฯ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็น/การสะท้อนคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับ สิ่งที่ภาคภูมิใจ/สิ่งที่ต้องการพัฒนา ปรับปรุงแรงบันดาลใจ การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และการนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพครูมอบหมายให้นักศึกษาศาสาวิชาการศึกษาศาสตร์ ปฐมวัยเขียนบันทึกสะท้อนคิดหลังสิ้นสุดการเรียนในแต่ละสัปดาห์ จำนวน 15 ครั้ง ผู้วิจัยอ่านผลการบันทึกสะท้อนคิดของนักศึกษาศาสาวิชาการศึกษาศาสตร์ ปฐมวัยทุกสัปดาห์ พร้อมให้ข้อมูลกลับเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มพร้อมนำข้อมูลที่ได้รับปรับปรุงการสอนของตนเอง

2. แบบประเมินความตระหนักรู้ ของนักศึกษาศาสาวิชาการศึกษาศาสตร์ ปฐมวัย ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับการตระหนักรู้ในตนเอง 5 องค์กรประกอบ ได้แก่ การรับรู้บุคลิกลักษณะของตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเอง การเข้าใจอารมณ์ตนเอง การรู้นิสัยของตนเอง และการรู้ความต้องการของตนเอง องค์กรประกอบละ 4 ข้อ รวมทั้งหมด 20 ข้อ โดยเก็บข้อมูลในคาบแรกและคาบสุดท้ายของการเรียนการสอนในรายวิชา

3. แบบสอบถามแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาศาสาวิชาการศึกษาศาสตร์ ปฐมวัย ต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวจิตตปัญญาศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ โดยเก็บข้อมูลในคาบสุดท้ายของการเรียนในรายวิชา

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบประเมินการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย, แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยต่อการจัดการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากบันทึกสะท้อนคิดตามแนวจิตตปัญญาศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 หลังจากการจัดกิจกรรมการเขียนสะท้อนคิดตามแนวจิตตปัญญาศึกษา ค่าเฉลี่ยของคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษาวิชาการศึกษาปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรม เท่ากับ 3.87 หลังการจัดกิจกรรม เท่ากับ 4.17

เมื่อพิจารณาการตระหนักรู้ในแต่ละประเด็น พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการรู้จักบุคลิกภาพของตนเอง การเข้าใจอารมณ์ของตนเองก่อน และการรู้นิสัยของตนเอง หลังการจัดกิจกรรมเขียนสะท้อนคิดตามแนวจิตตปัญญาศึกษาสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยคะแนนการรู้จักบุคลิกลักษณะของตนเองก่อนการจัดกิจกรรม เท่ากับ 3.56 หลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 4.19 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจอารมณ์ของตนเองก่อนการจัดกิจกรรม เท่ากับ 3.85 หลังการจัดกิจกรรม เท่ากับ 4.13 และค่าเฉลี่ยของคะแนนการรู้นิสัยของตนเองก่อนการจัดกิจกรรมเท่ากับ 3.88 หลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 4.28 ค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านการเห็นคุณค่าของตนเองก่อนจัดกิจกรรมเท่ากับ 3.54 หลังจัดกิจกรรมเท่ากับ 4.09 และ คะแนนการรู้ความต้องการของตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรม กับ 3.98 หลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 4.25 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษาก่อนและหลังการทดลอง

รายการ	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
การตระหนักรู้ในตนเอง	3.77	3.51	มาก	4.19	0.43	มาก
1. การรู้จักบุคลิกลักษณะของตนเอง	3.56	0.71	มาก	4.19	0.37	มาก
2. การเห็นคุณค่าของตนเอง	3.54	0.69	มาก	4.09	0.50	มาก
3. การเข้าใจอารมณ์ของตนเอง	3.85	0.65	มาก	4.13	0.43	มาก
4. การรู้นิสัยของตนเอง	3.88	0.45	มาก	4.28	0.63	มาก
5. การรู้ความต้องการของตนเอง	3.98	0.45	มาก	4.25	0.82	มาก

4.2 ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเขียนบันทึกสะท้อนคิด พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการเขียนบันทึกสะท้อนคิดภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.13$, $\sigma = 0.79$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการเขียนบันทึกสะท้อนคิดทำให้นักศึกษาได้ทบทวน บทเรียนที่เรียนรู้ในแต่ละครั้ง โดยมีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\mu = 4.56$, $\sigma = 0.65$) รองลงมา ได้แก่ นักศึกษาเข้าใจเพื่อนและคนรอบข้างมากขึ้น ($\mu = 4.36$, $\sigma = 0.60$) ตามลำดับ

สำหรับผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเขียนบันทึกสะท้อนคิด ตามแนวคิดตปัญญาศึกษา รายวิชา การวิเคราะห์พฤติกรรมเด็กปฐมวัย พบว่า

1. ด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อตนเอง เกิดผลต่อนักศึกษา วิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1.1 นักศึกษาได้ทบทวนความรู้ความเข้าใจสิ่งที่ได้เรียนรู้แต่ละครั้ง มีการตรวจสอบข้อมูลโดยการถามเพื่อน ส่งผลให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้เรียน ได้สะท้อนถึง ความสามารถของตัวเองในการเรียน

“มองตัวเองรู้เลยว่าเรามีความสามารถอยู่ในระดับไหน ซึ่งเป็นสิ่งที่ สำคัญมากในการเรียนวิชานี้ (บันทึกสะท้อนคิด)”

1.2 นักศึกษาได้ทบทวนความคิดของตนเองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ส่งผลให้เข้าใจตนเองและพฤติกรรมของเพื่อน เข้าใจความแตกต่าง ระหว่างบุคคล เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานกลุ่ม สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ดี มีความ ชัดแย้งลดน้อยลง

“เรามองตัวเองและมองเพื่อนเชื่อมผ่านกันซึ่งวันนี้ประทับใจคำพูดของ แบบ(ชื่อนักศึกษา) ที่พรีเซนต์งานในวันนี้ ที่พูดว่าคนเราคิดถึงตัวเองให้น้อยลง แล้วเราจะ มองเห็นโลกใบใหม่ที่แตกต่างทำให้คิดถึงตอนทำงานกลุ่ม เพราะบางครั้งฉันใช้ความคิด ของตัวเองเป็นหลัก โดยให้เพื่อน ๆ ทำตามเรา จนลืมนึกไปว่าความคิดของเพื่อนอาจจะดีกว่า ก็ได้ (บันทึกสะท้อนคิด)”

1.3 นักศึกษามีการจัดลำดับความคิดของตนเอง เปิดใจรับสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นเนื้อหาที่อาจารย์สอน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างเรียน โดยนำสิ่งเหล่านั้นมา ประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาที่จะนำมาเขียนในแต่ละครั้งที่เรียน ทำให้นักศึกษา พัฒนาทักษะการเขียนของตนเองให้ดีขึ้นด้วย

“ในครั้งแรก ที่เขียนบันทึกจะเรียบเรียงถ่ายทอดความรู้สึกไม่ค่อยได้ และใช้เวลามาก แต่เมื่อได้เขียนหลาย ๆ ครั้งทำให้สามารถถ่ายทอดได้ดี และใช้เวลาน้อยลง”

2. ด้านความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อการเรียนวิชาวิเคราะห์ พฤติกรรมเด็กปฐมวัย

2.1 นักศึกษาเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรายวิชานี้ผ่านกิจกรรมการ บันทึกสะท้อนคิดโดยใช้กระบวนการทางจิตตปัญญาศึกษา ทำให้นักศึกษารู้สึกสนุกการเรียน และนำแนวทางที่ได้รับไปปรับใช้ในการสอนในอนาคต

2.2 นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมของรายวิชานี้ โดยมีการร่วมคิดและวางแผนในการทำกิจกรรม แบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการทำงานกลุ่มร่วมกัน

“หลังจากที่อาจารย์ได้มอบหมายงาน กลุ่มเรามีการวางแผนแบ่งหน้าที่และประชุมกันหลังเลิกเรียน เราใช้เวลาในการคิดรูปแบบกิจกรรมที่จะนำเสนอเพื่อนในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อจะนำกิจกรรมออกไปจัดในโรงเรียน ทำให้พวกเรามีประสบการณ์จากการที่ได้ปฏิบัติจากสถานที่จริง มีการประชุมสรุปหลังที่เราได้จัดกิจกรรมเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน” ความคิดของเพื่อนหลากหลายมาก แต่ละคนมีมุมมองและเหตุผลของแต่ละคน (บันทึกสะท้อนคิด)

3. ด้านความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อวิชาชีพ นักศึกษามีมุมมองที่ดีต่อสาขาวิชาที่เรียนและต่อวิชาชีพครูมีความมุ่งหมายที่จะเป็นครูดียึดหลักจรรยาบรรณของวิชาชีพ เป็นครูที่เก่งใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจัดการเรียนรู้วิชาที่รับผิดชอบ ให้เป็นห้องเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และนักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขรักการเรียนรู้

“หนูคิดว่าครูต้องมีความรักให้กับเด็กและเข้าใจ หนูรู้สึกหุดหู่มากตอนที่ออกไปสังเกตการณ์สอนในโรงเรียนและเห็นคุณครูที่ตีเด็กและเสียงดังจนทำให้เด็กกลัวมาก ๆ มีเหตุการณ์ที่เศร้ามาก ๆ คือมีอยู่วันหนึ่งครูในชั้นเรียนแค่เรียกชื่อเด็กเท่านั้น แต่ปฏิกิริยาของเด็กคือเด็กยกมือไหว้และเกิดอาการกลัวมาก ๆ พอหนูเห็นแล้ว ทำให้สงสารเด็กมาก ๆ ค่ะ เพราะเด็กที่อยู่ในโรงเรียนเป็นเด็กที่ครอบครัวยากจนถึงปานกลาง สิ่งที่หนูทำได้ก็คือเขาไปกอดปลอบเด็กคนนั้น” สิ่งที่หนูคิดคือครูที่สอนเด็กอนุบาลต้องมีความรักและเมตตาเป็นทั้งแม่และครูให้กับเด็กที่เขาเลี้ยงไว้เพียงสา (สัมภาษณ์)

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายผลดังนี้

5.1 การเขียนสะท้อนคิดตามแนวจิตตปัญญาศึกษา เสริมสร้างการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษาวิชาการศึกษาปฐมวัย

การตระหนักรู้ในตนเอง คือ การรับรู้บุคลิกภาพลักษณะ จุดแข็ง และจุดอ่อนของตนเองนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของตนเองทั้งด้านความคิด และการแสดงออก อาศัยการสะท้อนตนเองอย่างสม่ำเสมอ ผลการวิจัย พบว่า การตระหนักรู้ในตนเองหลังการจัดกิจกรรมการเขียนสะท้อนคิดตามแนวจิตตปัญญาศึกษา มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยกิจกรรมในชั้นเรียนออกแบบให้นักศึกษาได้สะท้อนตนเองในรูปแบบการเขียนบันทึกสะท้อนความคิดตามแนวจิตตปัญญาศึกษาสอดคล้อง Baum & King (2006: 222) กล่าวว่านักศึกษาวิชาการศึกษาปฐมวัยเกิดการตระหนักรู้ในตนเอง การเขียนบันทึกสะท้อนความรู้สึกมีคุณค่ามากในการพัฒนาการตระหนักรู้และการใส่ใจอยู่กับปัจจุบัน การตระหนักรู้ในตนเองจะเกิดขึ้น เมื่อผู้เรียนสามารถเห็นหรือ ทำความเข้าใจพฤติกรรมการแสดงออกของตนเองผ่านการสะท้อนตนเองอย่างต่อเนื่อง

การตระหนักรู้ในตนเองนำไปสู่การเข้าใจตนเองและยอมรับผู้อื่น พบว่าองค์ประกอบย่อยของการตระหนักรู้ในตนเองที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ คือ การรู้จักบุคลิกลักษณะของตนเอง การเข้าใจอารมณ์ของตนเอง และการรู้จักนิสัยของตนเอง จากการสัมภาษณ์นักศึกษาส่วนมากนักศึกษาชอบกิจกรรมการเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา เพราะได้มีการใคร่ครวญเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนทำให้เข้าใจตนเองมากขึ้น รวมทั้งเข้าใจในความแตกต่างของเพื่อนแต่ละคน ทำให้ยอมรับเพื่อนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Young (2001: 30) ที่กล่าวว่า อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยความเข้าใจในตนเอง และสอดคล้องกับ Goleman (2013: 258) ที่กล่าวว่า การตระหนักรู้ในตนเอง คือการรู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง สามารถควบคุม และตอบสนองได้กับสถานการณ์ก่อให้เกิดความเมตตาและเข้าใจผู้อื่น

การเขียนสะท้อนคิดตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อตนเอง จากข้อค้นพบว่าการเขียนบันทึกสะท้อนคิด นักศึกษาได้ทบทวนความรู้ที่ได้เรียนในแต่ละครั้ง มีการทบทวนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดในชั้นเรียน เข้าใจบทเรียนแต่ละครั้งมากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่าการเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจในตนเองอย่างลึกซึ้ง (ประเวศ วะสี, 2554: 60) สอดคล้องกับ Chong (2011: 33) อ้างถึง ในวิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, 2560: 32) พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าการเขียนบันทึกการเรียนรู้ช่วยให้เกิดพัฒนาการหลาย ๆ ด้านเช่น กระบวนการคิดวิเคราะห์ในการเข้าใจตนเอง กระบวนการเรียนรู้ตนเองจากการบันทึกการเขียนสะท้อนคิดตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา สามารถเป็นเครื่องมือในการประเมินตนเอง (Self-assessment) ผ่านกระบวนการเขียนทบทวนใคร่ครวญกับปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดความเข้าใจในตนเองรู้จุดเด่นจุดด้อย และความสามารถของตนเอง เกิดการวางแผนอย่างเป็นระบบ หากมีการนำกิจกรรมการเขียนสะท้อนคิดตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะช่วยให้นักศึกษาครูได้พัฒนาทักษะหลายด้าน เช่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการคิด ทักษะการเขียนสื่อสาร มุมมองต่อสิ่งรอบตัว นักศึกษายังได้ฝึกการสังเกต พิจารณาอย่างใคร่ครวญ รู้เท่าทันความคิดของตนเอง สามารถนำเอาหลักความรู้และประสบการณ์เดิมของตนมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

2. ด้านความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อการเรียนวิชาวิเคราะห์พฤติกรรมเด็กปฐมวัย พบว่านักศึกษาเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนการสอนในรายวิชานี้ โดยผ่านการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล นักศึกษานำแนวทางไปปรับใช้ในรายวิชาการออกฝึกสังเกตในสถานศึกษาโดยได้นำสิ่งที่ได้จากการเขียนบันทึกสะท้อนคิดที่ส่งผลให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีการสังเกต พิจารณาใคร่ครวญ และการคิดวิเคราะห์พฤติกรรมเด็กในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการเรียนการสอนในรายวิชานี้เป็นลักษณะ Active Learning ที่ไม่เข้มงวดเกินไป มีการชี้แจงให้นักศึกษาตระหนักถึง

ความสำคัญ และประโยชน์ของบทเรียน เนื่องจากนักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนของตนเองในอนาคตต่อไป ส่งผลให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียน มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายรวมทั้งการเขียนบันทึกสะท้อนคิด ดังการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการใช้บันทึกสะท้อนคิด คือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเรียนรู้ผ่านกิจกรรมและสถานการณ์จริง ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย มีเจตคติที่ดี ตระหนักถึงความสำคัญต่อการเรียนการสอนในรายวิชาชีวพศร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวัฒน์ มะลิวรรณ และวรรณิ แกมเกตุ (2557: 232) ที่พบว่า การเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวคิดปัญญาศึกษา ทำให้ผู้เรียนในรายวิชา และมีความพึงพอใจในการเรียน

3. ด้านความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อวิชาชีวพศร พบว่านักศึกษามีมุมมองที่ดีต่อตนเองต่อสาขาที่เรียน และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีวพศรมีความมุ่งมั่นที่จะเป็นครูที่ดี ยึดหลักจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และเป็นครูที่เก่ง ที่ใช้ทั้งศาสตร์ และศิลป์ในการจัดการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องมาจากการเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวคิดปัญญาศึกษาที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายใน ที่มาจากจิตใจของนักศึกษาในเชิงสร้างสรรค์ ทั้งต่อสังคมและวิชาชีวพศร เป็นไปตามหลักการและแนวคิดของจิตตปัญญาศึกษาที่ว่า กระบวนการเรียนรู้อย่างใคร่ครวญทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยอมรับความหลากหลายทางความคิดมากขึ้น ตั้งใจที่จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ดำรงชีวิตให้เพื่อให้เกิดคุณค่าแก่คนรอบข้างอย่างแท้จริง (สมสิทธิ์ อัสตรนธิ, 2552: 19) ผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า การเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวคิดปัญญาศึกษาเป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังเจตคติต่อวิชาชีวพศร ให้กับนักศึกษาได้อย่างดี

4. ประโยชน์ที่เกิดกับผู้สอน พบว่า การที่นักศึกษาได้เขียนบันทึกสะท้อนคิดในแต่ละครั้ง ทำให้ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนได้รู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล รู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน นำไปปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพ และมีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น และความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งไม่สามารถเก็บได้จากการสังเกตพฤติกรรมได้เพียงอย่างเดียว และกลับพบว่า การเขียนบันทึกสะท้อนคิดมีทั้งข้อมูลที่สอดคล้อง และไม่สอดคล้องกับความจริง ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเขียนบันทึกสะท้อนคิด ผู้สอนควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจสร้างความตระหนักให้นักศึกษาเห็นคุณค่า และประโยชน์ของการบันทึกสะท้อนคิด และควรบันทึกอย่างต่อเนื่อง เน้นให้เขียนบันทึกด้วยข้อมูลที่เป็นจริง เพราะข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริงก็จะไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ เลย การบันทึกเขียนบันทึกสะท้อนคิดยังเป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างผู้สอนและนักศึกษา โดยเฉพาะกับนักศึกษาที่ไม่กล้าซักถามในระหว่างที่อยู่ในชั้นเรียน แต่มีความตั้งใจในการเรียน ในระหว่างการทำเนิวิจัยพบว่า ช่วงแรกนักศึกษาบางคนยังเขียนบันทึกสะท้อนคิดในลักษณะเป็นเพียงการสรุปบทเรียนเท่านั้น แต่เมื่อผู้วิจัยได้ให้คำแนะนำ เขียนโต้ตอบ ให้คำชมเชย พบว่านักศึกษามีพัฒนาการเขียนบันทึกสะท้อนคิดดีขึ้นตามลำดับ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่าการเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดความรู้สึกออกมา ใคร่ครวญความเป็นตนเองออกมาถึงจุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนาของตนเองออกมา ส่งผลให้นักศึกษามีความตระหนักในตนเองมากขึ้น ดังนั้นควรส่งเสริมให้มีการนำการเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามจิตปัญญาศึกษามาใช้ประกอบการเรียนการสอน และนำมาใช้ประเมินผู้เรียนในกระบวนการวิชาชีพครู

2. การให้นักศึกษาสรุปความตระหนักในตนเองโดยใช้แบบสรุปข้อมูลรายบุคคลเป็นวิธีการที่ให้นักศึกษามองเห็น ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการปฏิบัติของตนเองให้ชัดเจน

3. ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา ควรมีวิธีตอบกลับด้วยวิธีการหลากหลายซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการสะท้อนคิดและการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์มากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายผลนำการเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาไปใช้กับนักศึกษาสาขาอื่น หรือ ระดับที่หลากหลาย รวมทั้งนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาทางวิชาชีพแก่ครูประจำการ

2. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเขียนบันทึกสะท้อนคิดที่แตกต่างกัน ได้แก่ บันทึกในกระดาษ และออนไลน์

3. นำรูปแบบตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา เช่น การฟังอย่างใคร่ครวญ การใช้ศิลปะ เป็นต้น มาใช้เพื่อสร้างความตระหนักในตนเองของนักศึกษาหรือเปรียบเทียบกับผลที่นำมาใช้

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการผลการดำเนินงานวิจัยเรื่อง “ผลการใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในตนเอง ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ผู้วิจัยได้พบองค์ความรู้ คือ หลักในการจัดการกิจกรรมตามกระบวนการจิตตปัญญาเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักศึกษาที่จะประกอบอาชีพครูในอนาคตได้ เริ่มต้นจากการได้รู้จักตนเอง ได้ใคร่ครวญ และ รู้คุณค่าและตระหนักในตนเอง โดยผ่านกระบวนการเขียนบันทึกสะท้อนคิด ซึ่งเป็นการพิจารณาใคร่ครวญสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือสิ่งที่มากระทบความความรู้สึก และได้แนวทางการจัดกิจกรรมจิตตปัญญาที่จะส่งเสริมพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ของนักศึกษา โดยนำหลักการพิจารณาใคร่ครวญสามารถนำมาปรับใช้ เช่น สนุหริยสนทนา การสงบนิ่งก่อนทำกิจกรรม การอ่านบทกวีหรือบทประพันธ์ด้วยความสงบ การหยุดใคร่ครวญกับสิ่งที่เรียนรู้หลังทำกิจกรรม ภายใต้บรรยากาศแห่งความรัก

และเมตตา ในชั้นเรียน การเคารพซึ่งกันและกัน และการตั้งใจฟังเสียงจากผู้อื่น และเสียงภายในจากตนเอง

แนวทางปฏิบัติตามแนวคิดปัญญา

แนวทาง	เป้าหมาย	รูปแบบ
1. การปฏิบัติผ่านความสงบนิ่ง (Stillness Practice)	มุ่งเน้นความสงบตั้งมั่นของร่างกายและจิตใจ	การทำสมาธิ
2. การปฏิบัติผ่านการเคลื่อนไหว (Movement Practice)	ฝึกสังเกตและมีสติอยู่กับการเคลื่อนไหวร่างกาย	โยคะ ซิงก ไทเก็ก การเดิน
3. การปฏิบัติผ่านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ (Creation Process Practices)	สังเกตใคร่ครวญภายในและพัฒนาญาณทัศนะ (Intuition) และความละเอียดอ่อนประณีต	การวาดภาพ จัดดอกไม้ การเขียนมนต์ดารา
4. การปฏิบัติผ่านการทำกิจกรรมทางสังคม	สัมผัสเรียนรู้และใคร่ครวญเห็นความเชื่อมโยงแห่งเหตุปัจจัยของความสุขและทุกข์ในชีวิตจริง	การเจริญสติในชีวิตประจำวัน การทำกิจกรรมอาสาสมัคร
5. การปฏิบัติผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์	ฝึกสติ ฝึมองสภาวะภายในสะท้อนตนเอง อาศัยความสัมพันธ์ของกลายณมิตรสะท้อนซึ่งกันและกัน	สุนทรียสนทนา การฝึกฟังอย่างลึกซึ้ง การสนทนากับเสียงภายใน (Voice Dialogue)

เอกสารอ้างอิงเพื่อ

- กฤษณ มูรติ. (2558). มิติใหม่ทางการศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ : พุดกับครู. สงขลา: มูลนิธิอันวิภคณา/Munnithi An Wik Sana.
- กรรณิกา วิชัยเนตร. (2557). การสะท้อนคิด: การสอนเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล. วารสารพยาบาลตำรวจ, 6(2), 192-199.
- เชษฐา แก้วพรม. (2556). การพัฒนาทักษะสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาลด้วยการเขียนบันทึกการเรียนรู้ในรายวิชาการสอนและการให้คำปรึกษาทางสุขภาพ. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี, 24(2), 12-20.
- ณัฐวัฒน์ มะลิวรรณ และวรรณิ์ แกมเกตุ. (2557). การเขียนบันทึกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น: การวิเคราะห์พัฒนาการ. Journal of Education OJED, 9(1), 221-234.
- ประเวศ วะสี. (2556). ระบบการศึกษาแก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราหิมา บาลด์วิน แดนซี. (2551). คุณคือครูคนแรกของลูก. พิมพ์ครั้งที่ 5. สมุทรปราการ: สำนักพิมพ์บ้านภายใน.

- รุ่งฟ้า กิติญาณสันต์. (2555). ความรู้สึกและพฤติกรรมของนิสิตต่อวิชาชีพครู: การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 23(1), 96-107.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ: ศึกษาตั้งเส้นทางแสวงหาทางจิตวิญญาณ. กรุงเทพมหานคร: สอนเงินมีมา.
- วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2560). ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวจิตตปัญญาศึกษาในรายวิชาศิลปะการสอน. *วารสารราชพฤกษ์*, 15(2), 27 – 34.
- สมสิทธิ์ อัสตรนิจี (บ.ก.). (2556). *จิตตปัญญาศึกษาคืออะไร*. กรุงเทพมหานคร: 21 Century.
- Baum, A. C. & King, M.A. (2006). Creating a climate or self-awareness in early childhood teacher preparation programs. *Early Childhood Journal*, 33(4), 217-222.
- Goleman, D. (2013). Daniel Goleman on focus: The secret to high performance and fulfillment. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=HlfYv3IEOqM> (Accessed August 31, 2023).
- Jones, J., Jenkin. M., & Loard, S. (2006). *Developing effective teacher performance*. London: Paul Chapman.
- Perez, L. M. (2011). Teaching emotional self- awareness through inquiry-based education. *Early Childhood Research & Practice*, 13(2), 103-110.
- Young, A. J. (2001). Mandalas circling the square in education. *Encounter: Education for Meaning and Social Justice*, 14, 25-33.

ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทัน
สื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย

An Analytical Study of Buddhadhamma Principles to Strengthen
Literacy Skills in Social Media of Thai Teenagers

พระอธิการสุพรรณ วิสุทฺโธ (รอบไธสง), พระมหาสุพร รกขิตธมโม, เบญจมาศ สุวรรณวงศ์

Phra Athikan Suphan Visuddho (Robthaisong), Phamaha Suporn

Rakkhitadhammo, Benjamas Suwannawong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus

Corresponding Author, E-mail: pantakill98@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการรู้เท่าทันสื่อสังคมของวัยรุ่นไทย 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่สนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อสังคม และ 3) วิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเน้นการวิจัยทางเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือทางพุทธศาสนา ตำรา บทความ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการรู้เท่าทันสื่อสังคมของวัยรุ่นไทย พบว่า วัยรุ่นขาดทักษะที่จำเป็นในการใช้สื่อสังคม คือ 1) ด้านการรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินค่าสื่อ และ 5) การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ กล่าวคือ วัยรุ่นยังขาดทักษะในการรับรู้อารมณ์ตนเอง การแยกแยะ การตีความ การทำความเข้าใจ และประเมินค่าสิ่งที่สื่อนำเสนอ รวมถึงการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ทั้งต่อตนเองและสังคม

2. หลักพุทธธรรมที่สนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อสังคม พบว่า หลักอแปปมาทธรรม ช่วยสนับสนุนการควบคุมสติ ให้รู้การกระทำทางกาย รู้อารมณ์ทางใจ และรู้ความคิดในการใช้สื่อสังคม หลักอินทริยสังวร ช่วยสนับสนุนการรับรู้เพื่อใช้สื่อสังคมให้เกิดประโยชน์ และหลักโยนิโสมนสิการ ช่วยสนับสนุนการคิดให้รู้คุณ รู้โทษ รู้ที่จะดำเนินการกับเรื่องราวต่าง ๆ จากสื่อสังคม

ได้รับบทความ: 26 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 22 พฤษภาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 24 พฤษภาคม 2567

Received: April 26, 2024; Revised: May 22, 2024; Accepted: May 24, 2024

3. การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างเสริมการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย พบว่า หลักอัปปมาทธรรม ช่วยเสริมสร้างให้วัยรุ่นรู้จักวางท่าทีในการรับรู้ ทั้งการดู การฟัง และการคิดต่อสื่อสังคม หลักอินทริยสังวร ช่วยเสริมสร้างสติ ตั้งอารมณ์ ความคิด ให้รู้ตัวขณะรับสื่อสังคม และหลักโยนิโสมนสิการ ช่วยเสริมสร้างวิธีคิดที่เหมาะสมกับสื่อสังคมประเภทต่าง ๆ เพื่อใช้สื่อให้เกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคมรอบด้าน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคม, วัยรุ่นไทย

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the state of literacy skills in social media of Thai teenagers, 2) to study Buddhadhamma principles strengthening the literacy skills in social media of Thai teenagers, and 3) to analyze the Buddhadhamma principles to strengthen the literacy skills in social media of Thai teenagers. It is qualitative research. which focuses on document research by studying information from the Tripitaka Buddhist books, textbooks, articles, documents and related research Data were analyzed and presented in the form of descriptive analysis according to the research objectives.

The research results found that:

1. In the state of literacy skills in social media of Thai teenagers, the necessary skills in social media are: 1) social media receiving, 2) social media analysis, 3) social media understanding, 4) social media evaluation, and 5) using social media for benefit, i.e. the teenagers still lack of skills in realizing their emotion, classification, interpretation, understanding, and evaluation of what is presented in the social media as well as using the social media creatively for oneself and society.

2. The Buddhadhamma principles strengthening the literacy skills in social media of Thai teenagers are Appamadadhamma principles that help strengthen mindfulness in bodily action, knowing mental objects, and knowing the concept in social media. The principles of Sense-Restraint help support perception in using social media for advantage, and the principles of Yonisomanasikara help support thinking in knowing advantage and disadvantage of social media and in handling matters in social media.

3. Analysis of the Buddhadhamma principles to strengthen the literacy skills in social media of Thai teenagers indicates that the principles of Appamadadhamma help strengthen Thai teenagers in adjusting their attitude in receiving, watching, listening and thinking towards the social media. The principles of Sense-Restraint help strengthen mindfulness and control emotion and thinking of the Thai teenagers while receiving the social media. The principles of Yonisomanasikara help strengthen thinking methods suitable to kinds of social media and knowledge in using social media for the advantage of oneself and society all around.

Keywords: Buddhist Principles, Strengthening Social Media Literacy, Thai teenagers

1. บทนำ

พระพุทธเจ้าทรงสอนบุคคลให้หลุดพ้นจากอวิชชา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ส.ม. (ไทย) 19/1/1) คือความเขลาบงการอย่างไรเหตุผล และความเชื่ออย่างขาดการพิจารณา ทรงเตือนสติให้บุคคลประพฤติธรรมตามความสามารถ กระทั่งที่สุดของการพัฒนาบุคคลจะเกิดมี “ความรู้เท่าทันหรือปัญญา” ได้ด้วยตนเองเพื่อกำจัดความไม่รู้ทั้งหลาย ซึ่งปัญญาจะเกิดขึ้นได้นั้นมีหลักปฏิบัติอยู่ 3 ข้อที่ต้องทำไปพร้อมกัน 1) เกิดได้โดยการรับฟัง เล่าเรียน เรียกสุตมยปัญญา 2) เกิดโดยการคิดค้น ตรึกตรอง เรียกจินตามยปัญญา และ 3) เกิดโดยการอบรมจิตเจริญภาวนา เรียกภาวนามยปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551: 96) ซึ่งการรู้เท่าทันหรือปัญญาในทางธรรมนั้น หมายถึงความรอบรู้และเข้าใจในเหตุและผล คือรู้เหตุถึงผล รู้ผลถึงเหตุ ไม่เกิดความลังเลสงสัยในเรื่องต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบ เมื่อความรู้เท่าทันหรือปัญญาเกิด บุคคลก็จะรู้ว่าอะไรควรทำและอะไรควรเว้น การรู้เท่าทันด้วยปัญญาเมื่อมองเห็นหรือรู้จักพิจารณาหาเหตุผลก็จะทำให้ไม่หลงมกมาย

ปัจจุบันสื่อสังคมมีอิทธิพลต่อความรู้สึก นึกคิดปรุงแต่ง ชี้นำความคิดให้เป็นไปได้ทั้งดีและร้าย สื่อมีบทบาทชักจูงและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตในกลุ่มผู้เสพที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะวัยรุ่นที่อยู่ในวัยกำลังเรียนรู้ลองผิดถูกทั้งทางความคิดและการกระทำนั้น ความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ การควบคุมอารมณ์ความต้องการ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ และกลั่นกรองในเรื่องที่ควรและไม่ควรย่อมมีน้อยตามวุฒิภาวะ และทุกวันนี้สังคมไทยเปิดกว้างในการรับสื่อหากแต่ประเภทบางไร้ภูมิคุ้มกัน โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตที่นำเสนอข้อมูล ซึ่งบางส่วนสามารถตีความได้ในทางลบด้วยเหตุผลทางธุรกิจที่มุ่งแสวงหากำไร ผู้ผลิตบางรายขาดสำนึกมุ่งแต่ตอบสนอง

ความอยาก ด้วยการเผยแพร่อบายมุขประเภทต่าง ๆ ผลกระทบจึงเกิดกับสังคมในวงกว้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นซึ่งใช้คอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือวันละหลายชั่วโมง ทำให้มีโอกาสที่จะเกี่ยวข้องกับสื่อที่ไม่มีคุณภาพได้มาก และหากใช้สื่อโดยขาดการไตร่ตรองยังคิดด้วยปัญญาแยกแยะในเหตุและผล คุณค่า ประโยชน์ ข้อดี ข้อเสีย ของเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ เป็นไปได้ว่าวัยรุ่นอาจซึมซับนำเอาพฤติกรรม หรือค่านิยมที่ไม่เหมาะสมจากสื่อมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต หรือแม้แต่เข้าร่วมกิจกรรมอบายมุขต่าง ๆ กับสื่อ แล้วก่อให้เกิดปัญหาทั้งต่อตัววัยรุ่นเอง ครอบครัวและสังคมในวงกว้างตามมา

สื่อสังคมรวดเร็ว สะดวกสบาย หลากหลายการใช้งาน แต่โดยมากคนส่วนใหญ่รับและใช้สื่อโดยไม่ได้นึกคิดตั้งคำถาม การจะรู้เท่าทันสื่อสังคมได้ วัยรุ่นต้องรู้จักตั้งคำถามอย่างน้อย 5 ข้อดังนี้ 1) สื่อต่าง ๆ ล้วนแต่ถูกระบบสร้างขึ้นด้วยเทคนิค กลวิธีบางอย่าง เช่น มุมกล้อง สี เสียง หรือการตัดต่อ 2) สื่อสร้างภาพความเป็นจริง เพื่อให้เราเห็นภาพดังกล่าว ดังนั้นสื่อจึงเป็นแหล่งสร้างภาพความเป็นจริงที่อาจไม่จริงเสมอไป 3) สื่อมีนัยทางการค้าแอบแฝงอยู่ การผลิตสื่อส่วนหนึ่งเพื่อธุรกิจและกำไร 4) สื่อมีนัยทางอุดมการณ์ และค่านิยม สื่อทุกสื่อล้วนนำเสนอวิถีการดำเนินชีวิตและคุณค่าบางอย่าง เช่น สื่อทางธุรกิจก็มักจะถ่ายทอดค่านิยม ไม่ว่าจะโดยทางตรง หรือทางอ้อมให้เราเห็นว่าสินค้า หรือบริการนั้นเป็นเรื่อน่านิยม 5) สื่อมีนัยทางสังคม และการเมือง ที่สามารถชักจูงความคิดของบุคคลได้ เพราะเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้การสื่อสารพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้รับสาร คือวัยรุ่นจึงจำเป็นต้องรู้เท่าทันสื่อ เพื่อนำทักษะต่าง ๆ มาจัดการกับข้อมูลข่าวสารให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมรอบด้าน

อย่างไรก็ตามเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโลกรอบตัวนั้น พุทธศาสนามีหลักสำคัญในการคิดและประพฤติเพื่อรับรู้สิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้เท่าทันสื่อให้แก่บุคคลในวัยต่าง ๆ ได้ โดยหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทยนั้น เป็นหลักธรรมที่จะช่วยวัยรุ่นในการดำเนินชีวิตให้เป็นไปอย่างรู้เท่าทันต่อสิ่งเร้าแวดล้อม โดยเฉพาะสื่อสังคมที่วัยรุ่นเกี่ยวข้องอยู่ เป็นการฝึกหัดอบรมให้เกิดการตระหนักรู้ในสาระของสื่อรวมถึงกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ อย่างแยกแยะโดยรอบคอบ ให้วัยรุ่นรู้จักคิดพิจารณา สาระของสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้อาวุธรุ่นสามารถใช้สื่อ และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วย ความไม่ประมาท รู้เท่าทันโทษภัยที่หลากหลายซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการใช้สื่อ

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย โดยนำเสนอพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย เพื่อให้วัยรุ่นสามารถใช้สื่อได้ด้วยความไม่ประมาท รู้เท่าทันโทษภัยที่หลากหลายซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากการใช้สื่อสังคม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการรู้เท่าทันสื่อสังคมของวัยรุ่นไทย
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่สนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อสังคม
3. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อตอบโจทย์การวิจัยให้ครอบคลุมทั้ง 3 วัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากหนังสือ เอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีขั้นตอนการดำเนินการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากคัมภีร์พระไตรปิฎก สืบค้นหลักพุทธธรรมที่อธิบายเกี่ยวกับการประพฤติดูเพื่อรู้เท่าทันสื่อสังคม หนังสือทางพุทธศาสนา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่มีเนื้อหาแสดงให้เห็นถึงการประพฤติดูเพื่อรู้เท่าทันสื่อสังคม คัดลอก จัดเก็บข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้อง

3.2 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากปรากฏการณ์การทางสังคม สืบค้นสภาพปัญหาการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คัดลอก จัดเก็บข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์ในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องรวมถึงสืบค้นเอกสารเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ บทความ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้อง คัดลอก จัดเก็บข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องตามความสำคัญของเรื่อง

3.3 นำประเด็นแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาการรู้เท่าทันสื่อสังคมของวัยรุ่นไทยมาวิเคราะห์กับหลักพุทธธรรมที่สนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อสังคม เพื่อสังเคราะห์นำเสนอหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย

3.4 ตรวจสอบความถูกต้อง สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ นำเสนอการวิจัย โดยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพการรู้เท่าทันสื่อสังคมของวัยรุ่น และหลักพุทธธรรมที่สนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อสังคม รวมถึงการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย สรุปผลการวิจัยดังนี้

4.1 สภาพการรู้เท่าทันสื่อสังคมของวัยรุ่น พบว่า สื่อสังคมมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ชื่นนำความคิดให้เป็นไปได้ทั้งคุณและโทษ ข้อมูลผ่านสื่อมีบทบาทชักจูง และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตใน

กลุ่มผู้เสพ เพราะความสามารถในการยับยั้งชั่งใจหรือควบคุมอารมณ์ความต้องการของบุคคลที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะวัยรุ่นที่อยู่ในวัยกำลังเรียนรู้ ลองผิดถูกทั้งทางความคิดและการกระทำความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะ และกลั่นกรองในเรื่องที่ควรและไม่ควรย่อมมีน้อยตามวุฒิภาวะ จากการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการรู้เท่าทันสื่อของวัยรุ่น และที่ปรากฏเป็นข่าวผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ นั้น สะท้อนถึงปัญหาที่หลากหลายของวัยรุ่นซึ่งเกิดขึ้นจากการใช้สื่อสังคม ชี้ให้เห็นความเปราะบางที่น่าเป็นห่วงว่า วัยรุ่นที่เกิดปัญหายังขาดทักษะที่จำเป็นกับการเกี่ยวข้องกับสื่อสังคมในหลายด้าน

ปัจจุบันปัญหาดังกล่าวไม่ใช่เรื่องไกลตัวอีกต่อไป และการคุกคามก่อวุ่นวายล่อลวงในลักษณะต่าง ๆ อาจนำไปสู่ปัญหา หรืออาชญากรรมอื่น ๆ ได้ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อจิตใจของคนที่ถูกรบกวน จนอาจจะเกิดเป็นบาดแผลภายในจิตใจ หรือทำให้บุคคลนั้นรู้สึกไม่ปลอดภัยอีกต่อไป เพราะสื่อสังคมเป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งผู้ใช้ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะทำสิ่งต่าง ๆ บนสื่อได้อย่างอิสระ การเผยแพร่ข้อความหรือเนื้อหาต่าง ๆ ส่งผลโดยตรงในเรื่องของการเรียนรู้ในสังคม โดยเฉพาะอิทธิพลที่มีต่อวัยรุ่นที่ยังรู้เท่าไม่ถึงการณ์อาจมีการเลียนแบบพฤติกรรมได้ สภาพการรู้เท่าทันสื่อของวัยรุ่นที่ปรากฏเป็นข่าวผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ นั้น สะท้อนถึงปัญหาที่หลากหลายของวัยรุ่นซึ่งเกิดขึ้นจากการใช้สื่อสังคม สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้ 1) ด้านการรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินค่าสื่อ และ 5) การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์

4.2 หลักพุทธธรรมที่สนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อสังคม พบว่า ชีวิตรับรู้โลกแวดล้อมได้ 6 ช่องทาง คืออายตนะภายใน มีตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เรียกอีกอย่างว่าอินทรีย์ 6 ส่วน สิ่งต่าง ๆ ที่ถูกรู้รวมเรียกว่าโลก หรืออายตนะภายนอก 6 มี รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งต้องกาย และสิ่งที่ใจคิด ซึ่งก็คือกิจกรรมและเรื่องราวอันหลากหลายที่มนุษย์สัมพันธ์รับรู้จากภายนอก และเมื่อชีวิตเกิดการ “รับรู้” ตามธรรมชาติแล้ว ขั้นตอนต่อไปมนุษย์จะปรุงแต่งแปลความหมายของสิ่งที่เร้าที่เข้ามากระทบเกิด “อารมณ์” คือเวทนาอย่างใดอย่างหนึ่งแยกอารมณ์ได้เป็นสุข ทุกข์ หรือเฉย ๆ เมื่อรู้เวทนาแล้ว ก็เกิดความคิด “เจตนา” ชักจูงการกระทำ โดยชีวิตจะดำเนินไปในทิศทางไหน อยู่ที่ขั้นตอนของการรับรู้เวทนา และดำเนินต่อไปตามเวทนานั้น เช่น ถ้า “รับรู้” แล้วเกิดสุขเวทนา คือชอบและพอใจ ก็จะแสวงหาเพื่อเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ไปตามความชอบนั้น ๆ ถ้ารับรู้แล้วเกิดทุกขเวทนา คือไม่ชอบ ไม่พอใจ มนุษย์ก็จะดิ้นรน หลบเลี่ยง หลีกหนี เป็นต้น

คำว่า “สื่อ” หมายถึงการติดต่อให้ถึงกัน สิ่งที่ติดต่อให้ถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน “สื่อสังคม” คือสื่อดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการประมวลผล และเชื่อมโยงข้อมูลของสื่อ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารในเครือข่ายทางสังคม ผ่านทางเว็บไซต์และโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ “สื่อสังคม” Social Media ก็คือแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการสื่อสาร ที่ช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึง จัดการข้อมูล แลกเปลี่ยน ส่งต่อเนื้อหา

ในหลากหลายลักษณะตามความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งแสดงผลออกมาในรูปของข้อความ เสียง ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว และวิดีโอ ตามการจัดทำของผู้ใช้ โดยผู้ใช้งานจะเป็นได้ทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสารในเวลาเดียวกัน สามารถสื่อสารโต้ตอบ แลกเปลี่ยน แบ่งปันข้อมูลและทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างบุคคลกับองค์กร กับหน่วยงาน กับกลุ่มสมาชิก หรือกลุ่มเพื่อน เป็นต้น

การรู้เท่าทันสื่อ คือความสามารถในการรู้จักป้องกันตนเองจากการถูกจูงใจด้วยเนื้อหาของสื่อ สามารถวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อได้อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้สามารถควบคุมการตีความเนื้อหาของสื่อที่ดู ฟัง หรือที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย คือการที่บุคคลไม่หลงเชื่อเนื้อหาที่ได้ อ่าน ได้ยิน ได้ฟังในทันที แต่สามารถคิด วิเคราะห์ สงสัย และรู้จักตั้งคำถาม เป็นต้นว่า จริงหรือไม่จริง ใครเป็นคนให้ข้อมูล เขาต้องการสื่อสารอะไรมีจุดมุ่งหมายแอบแฝงหรือไม่ ต้องการสื่อสารให้ใคร ใครได้ประโยชน์ เป็นต้น และหากจะใช้สื่อสังคมให้เกิดประโยชน์ด้วยความรู้เท่าทัน พุทธศาสนาอธิบายไว้ว่า บุคคลจะต้องเข้าใจธรรมชาติการรับรู้ของตนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความคิด และการกระทำ โดยแสดงหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องไว้คือ 1) อัปมาทธรรม คือหลักแห่งความไม่ประมาท 2) อินทริยสังวร คือหลักแห่งการรับรู้สิ่งแวดล้อมทางตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ 3) โยนิโสมนสิการ คือหลักการคิดหรือวิธีคิดโดยแยบคายรอบคอบ ซึ่งแยกอธิบายได้ 10 วิธีคิด คือคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ คิดแบบสามัญลักษณ์ คิดแบบแก้ปัญหา (แบบอริยสัจ) คิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คิดแบบคุณโทษและทางออก คิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม คิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม คิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน และคิดแบบวิภาษวาท 10 วิธีประยุกต์ใช้ เป็นต้น

4.3 วิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย พบว่า พุทธศาสนามีแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ว่า ชีวิตคือการศึกษ เพราะชีวิตที่ดำเนินไปต้องพบประสบการณ์เก่าและเรื่องราวใหม่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะต้องมีการปฏิบัติ การแสดงออก การตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่ง ตั้งแต่การคิด การรับรู้ และการที่เราพยายามจะเป็นอยู่ให้เป็นไปได้ด้วยดี ก็คือการต้องพยายาม ต้องฝึกฝนตนเอง ต้องรับรู้ประสบการณ์ และหาทางที่จะปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมให้ดี หรือแก้ปัญหาให้ได้ นี่แหละที่เรียกว่าการศึกษา เมื่อเราพยายามทำชีวิตให้ดี เราก็ต้องปฏิบัติต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ได้ผลดีที่สุด ใครที่สามารถปฏิบัติต่อประสบการณ์ หรือปฏิบัติต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องได้ผลดีที่สุดก็เจริญพัฒนาเรียกว่ามีการศึกษาที่ดี

พุทธศาสนาอธิบายการ “ศึกษา” เป็นเรื่องของศีลสิกขาคือความประพฤติทั้งปวง จิตตสิกขาเกี่ยวกับการกระทำทางจิตทุกอย่าง และปัญญาสิกขาเกี่ยวกับความคิดความเห็นทุกประการ ศึกษาเพื่อที่บุคคลจะได้ปฏิบัติตนไปสู่ความพอดีในด้านต่าง ๆ พิจารณาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม คือบุคคล สัตว์ สิ่งของ ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ตามเป็นจริง มุ่งการประพฤติตนให้มีความสุขจากภายใน มากกว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุจากภายนอก โดยรู้เท่าทันตนเอง

เข้าใจตนเอง ซึ่งการอบรมตนเช่นนี้เมื่อบุคคลศึกษาภาคทฤษฎีในเรื่องของศีลสิกขา จิตตสิกขา และปัญญาสิกขาดีแล้ว ในทางปฏิบัติต้องธรรมคือปัญญาที่เรียกว่า สัมมาทิฐิ จะเป็นตัวกำกับความคิด ชักนำความประพฤติและการกระทำทุกอย่างในการดำเนินชีวิต

ชีวิตที่เป็นอยู่คือการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นไปอย่างสัมพันธ์และอาศัยซึ่งกันและกันของร่างกายและจิตใจ ในแง่ที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคม คือการเสริมสร้างปัญญาให้เกิดมีในบุคคลนั้น เพื่อที่บุคคลจะได้ใช้วิธีคิดและความรู้ที่เกิดขึ้น กับการเลือกรับสื่อ วิเคราะห์สื่ออย่างมีเหตุผล โดยเข้าใจสื่อ พร้อมทั้งประเมินค่าสื่อ สามารถนำสื่อมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม โดยมีหลักสำคัญ คือต้องดูสื่อเป็น ฟังสื่อเป็น รู้จักเลือกที่รับสื่อเป็น ระวังในสิ่งที่ควรและสิ่งที่ไม่ควรดูจากสื่อ ด้วยความรู้ตัวไม่ประมาทไปกับสิ่งยั่วยวนที่มีมากมายในสื่อสังคมประเภทต่าง ๆ คือการประพฤติเพื่อรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งมีหลักธรรมสนับสนุนอยู่ 3 หลัก คือหลักความไม่ประมาท หลักอินทริยสังวร และหลักโยนิโสมนสิการ ธรรม 3 หลักนี้เชื่อมโยงสัมพันธ์ช่วยเสริมสร้างปัญญาให้บุคคลรู้เท่าทันสื่อสังคมในแง่ต่าง ๆ แล้วเลือกโต้ตอบให้เกิดประโยชน์กับการดำเนินชีวิต

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย จากผลการวิจัยทั้ง 3 วัตถุประสงค์ มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 จากสภาพการรู้เท่าทันสื่อสังคมของวัยรุ่นที่ว่า สื่อสังคมนั้นมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ชื่นนำความคิด และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของวัยรุ่นไทย จากการวิเคราะห์เอกสารทำให้ทราบว่า ในกระบวนการของการรับรู้ตามธรรมชาตินั้น จะทำให้วัยรุ่นเกิดความชอบ ไม่ชอบ หรือเฉย ๆ จากนั้นวัยรุ่นจะเกิดความคิด คือเจตนาที่ชักจูงการกระทำ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2565: 39-42) และเมื่อวัยรุ่นตอบสนองสื่อไปตามความชอบที่เกินพอดีก็จะเกิดปัญหาในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับ ปัทมาภรณ์ สุขสมโสด และปฐมพงษ์ พุ่มพุกษ์ (2564: 131-132) ที่ได้วิจัยเรื่อง “ผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมวัยรุ่นในพระนครศรีอยุธยา” แล้วพบว่า สื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อค่านิยมเชิงลบของวัยรุ่น เช่น ค่านิยมต่อความฟุ้งเฟ้อ ค่านิยมด้านการใช้ภาษา ค่านิยมต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ค่านิยมไม่รักเดียวใจเดียว ค่านิยมบริโภคนิยม ค่านิยมแฟชั่นการแต่งตัว ค่านิยมชอบอวดร่ำ ค่านิยมชอบเสี่ยงโชค เป็นต้น

5.2 หลักพุทธธรรมที่สนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อสังคม จากการวิเคราะห์เอกสารทำให้ทราบว่า หลักอภิปมาทธรรมคือความไม่ประมาท กล่าวถึง ความมีสติและรู้ตัวที่เรียกว่า สัมปชัญญะ ระลึกได้อยู่ว่าปัจจุบันตนเองกระทำอะไรอยู่ ทำแล้วจะเกิดผลอย่างไร ทำในสิ่งที่ควรกระทำหรือไม่ คือความรอบคอบระมัดระวังในสิ่งที่กระทำอยู่ให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควรอยู่เสมอ

(สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2561: 431) หลักอินทรีย์สังวรกล่าวถึง ความสำรวมระวังในการรับรู้และตอบสนองต่อโลกธรรมชาติและวัตถุแวดล้อม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2565: 68-69) และหลักโยนิโสมนสิการ กล่าวถึง การคิดตามหลักความดีงามและหลักความจริงต่าง ๆ การทำในใจโดยแยบคาย การใช้ความคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดเป็นหรือคิดอย่างมีระเบียบ หมายถึงการรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลาย โดยมองตามที่ตั้งนั้นมันเป็นของมัน และโดยวิธีคิดหาเหตุผล สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งนั้น หรือปัญหานั้นให้เห็นตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยตัณหาอุปาทานของตนเข้าไปจับ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2565: 598) หลักธรรมที่ค้นพบดังกล่าวสามารถนำมาใช้สนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อสังคมในวัยรุ่นได้ ทั้งนี้เพราะงานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต” พบว่า กรณีต่าง ๆ ของการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้น ส่วนใหญ่ผู้เสียหายมักจะขาดสติและสัมปชัญญะในการตัดสินใจก่อนจะลงมือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง (พระมหาธรรมทส ขนติพล (พีชจันทร์), 2560: 66-71)

5.3 ผลจากการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย พบว่า หลักพุทธธรรม คือหลักอภิปมาธรรมคือความไม่ประมาท หลักอินทรีย์สังวร และหลักโยนิโสมนสิการ ธรรมทั้ง 3 หลักนี้มีองค์ธรรมคือ สติสัมปชัญญะคอยกำกับควบคุมความประพฤติอยู่ โดยสติจะทำหน้าที่กำกับความประมาททุกชนิดโดยตรง ทั้งด้านการคิด การพูด และการกระทำที่จะต้องเกี่ยวข้องคือการใช้สื่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ญัตติกฎาญจน์ ศุภรัตน์เมธี และนุชประภา โมกข์ศาสตร์ (2562: 32) ที่ได้วิจัยเรื่อง “การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชนเพื่อการเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย” พบว่า การรู้เท่าทันสื่อ คือ “การเลือกรับและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร โดยสามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล จำแนกความจริงออกจากความเห็น และสามารถประเมินคุณภาพและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาได้ด้วยตนเอง” และเมื่อพิจารณาในแง่ของการเสริมสร้างกระบวนการคิดหรือวิธีคิดในการเลือกรับสื่อสังคม จะเห็นความสัมพันธ์ของหลักพุทธธรรม สอดคล้องกับ พระอริการประคองศิลป์ ติสโส (สมใจ) (2561: 88-89) ที่ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” แล้วพบว่า การใช้สื่อโซเชียลตามหลักโยนิโสมนสิการนั้น เป็นการพิจารณาปรากฏการณ์ หรือปัญหาที่เป็นผลจากสภาพที่เป็นจริง ด้วยความต่อเนื่องของเรื่องราวที่เกิดขึ้น ซึ่งการใช้โซเชียลในชีวิตประจำวันมีทั้งข้อดี และข้อเสีย ควรพิจารณาใช้สื่อ คือ 1) พิจารณาเวลา 2) พิจารณาประโยชน์ 3) พิจารณาส่งที่ต้องการดู 4) พิจารณาความเหมาะสม ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

6. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลในทางวิชาการที่หลากหลาย โดยผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทยด้วยหลักพุทธธรรมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนซึ่งมีความเกี่ยวข้อง ต้องให้ความร่วมมือในการสนับสนุนเพื่อแก้ปัญหาในเชิงนโยบายรวมกัน ดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุน หนุนเสริม ส่งเสริมการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ด้วยความรู้เท่าทันแก่ครอบครัว ชุมชน ด้วยองค์ความรู้จากการวิจัย
2. โรงเรียนสถานศึกษาควรบรรจุการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมด้วยหลักพุทธธรรม เพราะว่าการเข้าใจธรรมะ นอกจากจะช่วยให้เข้าใจรู้เท่าทันสื่อสังคมตามจริงแล้ว ธรรมะยังช่วยขัดเกลาจิตใจในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความอยากในเรื่องต่าง ๆ ที่ไร้เหตุผลอีกด้วย
3. วัดควรมีนโยบายในการเทศน์สอน บรรยายธรรมในเชิงประยุกต์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อสังคมแก่พุทธศาสนิกชนที่มาร่วมกิจกรรมบำเพ็ญบุญกุศลในโอกาสต่าง ๆ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลในทางวิชาการที่หลากหลาย ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยได้เสนอไว้อยู่ 3 หัวข้อดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาสังคมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมเรื่องสติกับการตื่นรู้ในชีวิตประจำวัน
3. ศึกษาการประยุกต์ใช้พุทธวิธีการเกี่ยวข้องกับโลกธรรม 8 ในชีวิตประจำวัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย มีหลักธรรมสนับสนุนอยู่ 3 หลัก คือหลักความไม่ประมาท หลักอินทริยสังวร และหลักโยนิโสมนสิการธรรม 3 หลักนี้ เชื่อมโยงสัมพันธ์ช่วยเสริมสร้างปัญญาให้วัยรุ่นรู้เท่าทันสื่อสังคม ในแง่ด้านต่าง ๆ สรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยดังนี้

1. อับปรมาทธรรมคือหลักของความไม่ประมาท ช่วยให้วัยรุ่นตระหนักรู้ชัดเข้าใจชัดด้วยสติสัมปชัญญะถึงสิ่งที่นึกได้ คมจิตไว้ในกิจที่กำลังทำอยู่ด้วยความรู้ตัว “สติ” พิจารณาสื่อสังคม

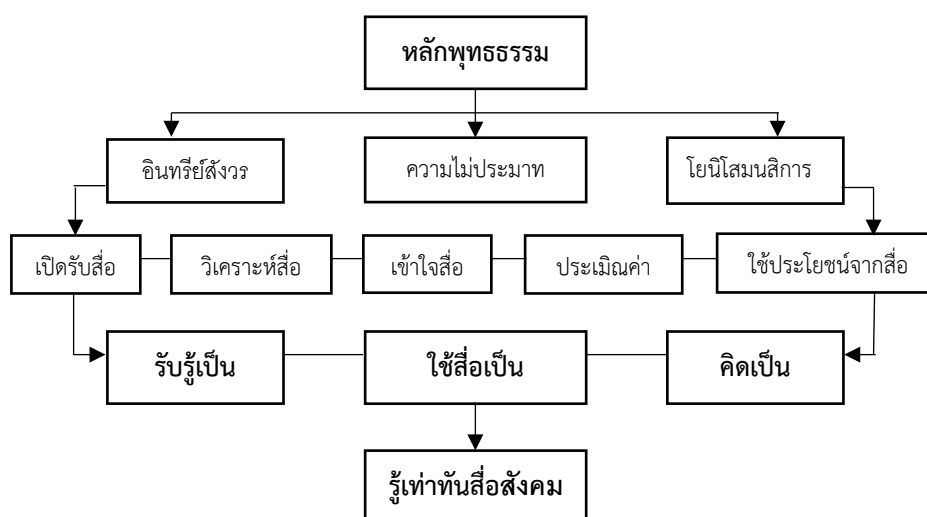

แต่ละประเภทแต่ละชนิดที่ตนเองกำลังเข้าไปเกี่ยวข้อง รับผิดชอบได้ชัดเจนตรงตามจริง จึงระลึกได้ถึงภัยที่น่าระแวง และระวังป้องกันภัยนั้นอยู่ตลอดเวลา สติจะทำหน้าที่กำจัดความประมาททุกชนิดโดยตรง ทั้งด้านการคิด การพูด และการกระทำที่จะต้องเกี่ยวข้องคือการใช้สื่อสังคม

2. อินทรีย์สังวร คือหลักในการจัดการการรับรู้สื่อสังคม คือ “ตาและหู” เมื่อ “กระทบรูปและเสียง” สำรวมระวังไม่ให้ความชอบ ชัง จากการได้เห็นและได้ยิน ซึ่งจะเป็นเหตุให้เกิดความติดพันขุนเคืองชอบใจไม่ชอบใจ แล้วถูกอกถูกละครอบงำจิตใจ กระทั่งทำในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เกิดโทษต่อชีวิต เพื่อที่วัยรุ่นจะได้ใช้สื่อสังคมอย่างมีสติรู้เท่าทันข้อความเสียง ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว และวิดีโอ สามารถใช้สื่อสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเกิดประโยชน์ไม่เกิดโทษในการดำเนินชีวิต

3. โยนิโสมนสิการ คือหลักในการคิด การคำนึง ใส่ใจพิจารณาโดยแยกคายเป็นองค์ประกอบภายในของการใช้ปัญญา เพื่อที่วัยรุ่นจะได้ใช้ความรู้และวิธีคิด ในการเลือกรับสื่อบริการวิเคราะห์สื่ออย่างมีเหตุผล โดยเข้าใจสื่อ พร้อมทั้งประเมินค่าสื่อ และสามารถนำสื่อมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ความรู้เท่าทันสื่อสังคมในการเกี่ยวข้องมีหลักสำคัญ คือต้องดูสื่อเป็นฟังสื่อเป็น รู้จักเลือกที่รับสื่อเป็น สำรวมระวังในสิ่งที่ควรและสิ่งที่ไม่ควรดูและฟังจากสื่อ ด้วยความรู้ตัวไม่ประมาทไปกับสิ่งยั่วยวนที่มีมากมายในสื่อสังคมต่าง ๆ คือการประพฤติดูเพื่อรู้เท่าทันสื่อ

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับดังแผนภาพ

แผนภาพประกอบองค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐกาญจน์ ศุภรัตน์เมธี และนุชประภา โมกข์ศาสตร์. (2562). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชนเพื่อการเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย. **รายงานการวิจัย. สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.**
- ปัทมาภรณ์ สุขสมโส และปฐมพงษ์ พุ่มพฤษ. (2565). ผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมวัยรุ่นในพระนครศรีอยุธยา. **วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา, 13(1), 131-132.**
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธรรมทส ขนฺติพโล (พีชจันทร์). (2560). การศึกษาประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- พระอธิการประคองศิลป์ ติสโส (สมใจ). (2561). การศึกษาพฤติกรรมการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2561). **พจนานุกรมศาสน์ฉบับประมวลศัพท์.** พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2565). **พุทธธรรมฉบับปรับขยาย.** พิมพ์ครั้งที่ 55. การพิมพ์ครั้งแรกของฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์ ครั้งที่ 24. เข้าถึงได้จาก https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/583 (สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2566).

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
Technological Leadership of Educational Institution
Administrators at Thung Tako Witthaya School Under the Surat
Thani Secondary Educational Service Area Office, Chumphon

สุกานดา อินทร์แพทย์, ธาดา สิทธิธาดา

Sukanda Inphaet, Thada Siththada

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: s655618047@ssru.ac.th, thada.si@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ประจำปีการศึกษา 2566 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน 2) ครูผู้สอน จำนวน 55 คน และ 3) บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 66 คน จำนวน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยภาพรวมภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีด้านที่มีระดับมากที่สุด 1 ด้าน และระดับมาก 4 ด้าน

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มี 5 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก 3) ด้านการบริหารองค์กร อยู่ในระดับมาก 4) ด้านจริยธรรมการใช้เทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก 5) ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก

ได้รับบทความ: 4 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 22 เมษายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 เมษายน 2567

Received: April 4, 2024; Revised: April 22, 2024; Accepted: April 29, 2024

พบว่าภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา อยู่ในระดับที่มากที่สุด 1 ด้าน และอีก 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงตามรายด้านที่ได้มีแนวทางแนะนำทำให้โรงเรียนเกิดการพัฒนามตามรายด้านทั้ง 5 ด้าน เกิดการพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี, ผู้บริหารสถานศึกษา, โรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of technological leadership of educational institution administrators at Thungtagowittaya School. Under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office, Surat Thani, Chumphon, and 2) to presenting guidelines for developing technological leadership of educational institution administrators at Thung Tako Witthaya School. Under the Surat Thani Chumphon Secondary Educational Service Area Office for the academic year 2023, the sample group includes 1) 4 educational institution administrators, 2) 55 teachers, and 3) 7 educational personnel, totaling 66 people. Number of informants. Importantly, the number of 5 people was obtained through purposive selection. The research instrument was a questionnaire. and interview form Statistics used in quantitative data analysis include frequency, percentage, mean, and standard deviation. For qualitative data, content analysis was used.

The research results found that:

1. Technological leadership level of educational institution administrators at ThungTako Witthaya School Under the jurisdiction of the Surat Thani Secondary Educational Service Area Office, Chumphon, with an overview of technological leadership of educational institution administrators. at a high level When considering each aspect, it was found that there was 1 aspect with the highest level and 4 with the highest level.

2. Guidelines for developing technological leadership of educational institution administrators at Thung Tako Witthaya School Under the jurisdiction of the Surat Thani Secondary Educational Service Area Office, Chumphon, there are 5 aspects arranged from highest to lowest as follows: 1) Vision in using technology is at the highest level 2) learning management at a high level 3) Organizational management is at a high level 4) Ethics in using technology is at a high level 5) measurement and evaluation at a high level It was found that

the technological leadership of the administrators of Thung Tako Witthaya School It is at the highest level in 1 aspect and the other 4 aspects are at the high level. In order to develop and improve according to each area that has recommended guidelines, causing the school to develop according to all 5 areas, resulting in development in a better direction.

Keywords: Technological Leadership, Educational Institution Administrators, Thung Tako Witthaya School

1. บทนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology หรือ IT) ได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว และมีบทบาทสำคัญในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การบริการ สังคม สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม รวมทั้งด้านการศึกษา การพัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ประกอบด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีจะช่วยให้มนุษย์มีศักยภาพและความสามารถมากขึ้นทุก ๆ ด้าน ทำให้มนุษย์สามารถบันทึกข้อมูลที่เป็เหตุการณ์ต่าง ๆ เอาไว้ได้เป็นจำนวนมาก และนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดประมวลให้เป็นสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือที่จะเกิดขึ้นต่อไปได้ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญของผู้ใช้งาน และผู้บริหาร ในการตัดสินใจหรือสั่งการให้บรรลุผลตามเป้าหมาย (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, 2556: 13)

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญมากขึ้นในยุคปัจจุบัน เนื่องจากการใช้เทคโนโลยี มีการขยายตัวอย่างกว้างขวาง และใกล้ชิดกับการทำงานของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ดังแนวคิดของ นิคม นาคอ้าย (2549: 47) กล่าวว่า ลักษณะของผู้นำยุคใหม่ ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจ และมองเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นผู้นำยุคใหม่ต้องสามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้พัฒนาทรัพยากร และบุคคลให้เกิดประโยชน์ สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับศูนย์พัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี (Center for Advance Study of Technology Leadership in Education : CASTLE) ได้พัฒนากรอบแนวคิดของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีนี้ด้วย (สุนันทา สมใจ และวิชุดา กิจธรรรม, 2561: 360) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักถึง การใช้เทคโนโลยีสู่การพัฒนาการศึกษาให้ดีขึ้น (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2545: 2) ขณะเดียวกันผู้บริหารก็จำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมทางด้านการบริหารจัดการ นั่นก็หมายความว่าจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางด้านเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในยุคเทคโนโลยีที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมี “ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี”

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา

โรงเรียน หน่วยงาน โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อใช้ในการบริหารงานนำพาองค์กรและบุคลากรให้มีประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ในปีการศึกษา การศึกษา 2566 จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูสายการสอนและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 76 คน รวมทั้งสิ้น 80 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา ประจำปีการศึกษา 2566 ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มจากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 66 คน และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน รวม 5 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ ได้แก่ (1) แบบสอบถาม และ (2) แบบสัมภาษณ์ จากนั้นจึงหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตามวิธีของ Cronbach โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟา

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา และครูผู้สอนภายในสถานศึกษา แล้ววันวันเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปให้ด้วยตนเอง และส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ด้วยโปรแกรม google form และสร้าง QR Code

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ พร้อมนำแบบสอบถามมาทำการลงรหัสเพื่อนำไปประเมินผลของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

4. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ทั้งสิ้น 5 ท่าน ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
- 2) ผู้วิจัยสรุปรวบรวมความคิดเห็นทันทีที่จบการสัมภาษณ์ในแต่ละด้าน
- 3) เมื่อการสัมภาษณ์สิ้นสุดลง ผู้วิจัยจะสรุปอีกครั้งซึ่งหากผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนมีความ คิดเห็นเพิ่มเติมก็จะบันทึกเพิ่มเติมอีกครั้ง
- 4) การสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยได้จดบันทึก และบันทึกการสัมภาษณ์ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไว้ทุกครั้ง โดยขออนุญาตในการบันทึกต่อผู้ให้สัมภาษณ์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมดมาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ เรียบร้อยของแบบสอบถามทุกฉบับ และนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการคำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ ตัวแปรเชิงคุณภาพ คือ ค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เป็นรายด้านและภาพรวม ซึ่งพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูล เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (บุณยชม ศรีสะอาด, 2545: 100)

3. นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยการนำผลสรุปจากการวิเคราะห์แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร และนำตัวแปรที่ศึกษาทุกด้านไปสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการบริหาร รวมทั้งสิ้น 5 คน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการประเมินระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี	4.52	0.54	มากที่สุด
ด้านการบริหารองค์กร	4.27	0.67	มาก
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.29	0.69	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล	4.24	0.71	มาก
ด้านจริยธรรมการใช้เทคโนโลยี	4.26	0.67	มาก
รวม	4.31	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยภาพรวมภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก และหากพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหารองค์กร ด้านจริยธรรมการใช้เทคโนโลยี ตามลำดับ สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล

4.2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารเชิงลึก (in-depth interview) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

1. ด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีวิเคราะห์แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการนำมาใช้บริหารจัดการศึกษาเพื่อใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ที่นำไปสู่การปฏิบัติ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี เช่น การใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีดิจิทัล อาทิ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ การใช้เทคโนโลยี AI ส่งเสริมให้เกิดปฏิบัติงานร่วมกันแบบออนไลน์ การสร้างแพลตฟอร์มด้านการศึกษาสำหรับครูและนักเรียน 3) ผู้บริหารควรเป็นผู้นำเทคโนโลยีรูปแบบ

ใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ครูและบุคลากรได้นำเทคโนโลยีมาพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพที่สูงขึ้น

2. ด้านการบริหารองค์กร ดังนี้ 1) ผู้บริหารส่งเสริมบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อนำมาสู่การปฏิบัติภายในองค์กร เพื่อความทันสมัยและสะดวกรวดเร็วในการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ นำความรู้ทางด้านเทคโนโลยีจัดเก็บฐานข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อความเป็นระเบียบของข้อมูล อีกทั้งยังสะดวกง่าย ในการดึงข้อมูลที่จำเป็นต่อการใช้งาน 2) ผู้บริหารโรงเรียนต้องสามารถนำเทคโนโลยีมาช่วยบริหารจัดการภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เช่น การลงเวลาปฏิบัติงาน ระบบการการเช็คชื่อนักเรียน และระบบการตรวจสอบนักเรียนเข้าเรียน มาช่วยเสริมการบริหารจัดการโรงเรียน จะช่วยให้การบริหารจัดการในโรงเรียนมีความรวดเร็ว

3. ด้านการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบายออกคำสั่ง กระตุ้นให้ครูได้ใช้เทคโนโลยีจนเป็นปกติในการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานอื่น สร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ (Learning Platform) และระบบการปฏิบัติงานที่มีความกระชับ คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดทำสำนักงานอัจฉริยะ (Smart Office) ระบบการติดต่อสื่อสารและการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) การประสานงานระหว่างบุคลากรของสถานศึกษาผ่านแอปพลิเคชัน ออนไลน์ต่าง ๆ 2) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมอบรมการจัดการเรียนการสอนที่นำเอาเทคโนโลยีมาเพื่อจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นที่ผู้เรียน การเรียนรู้ของนักเรียนที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นช่วงวัย หรือพัฒนาการที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคล

4. ด้านการวัดและประเมินผล ดังนี้ 1) ผู้บริหารนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อนำมาใช้วัดและประเมินผลเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดเรื่องการตัดสินผลการเรียนเพื่อลดภาระของครูผู้สอน 2) ผู้บริหารส่งเสริมครูผู้สอนให้ทำวิจัยในชั้นเรียนด้วยการกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีเป็นตัวชี้วัดสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี 3) ผู้บริหารนำความรู้ที่ทันสมัยมาพัฒนาในการประเมินการสอนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็สามารถประเมินการสอนของครูได้ด้วย โดยการใช้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยให้การบริหารงานเพื่อเกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น

5. ด้านจริยธรรมการใช้เทคโนโลยี ดังนี้ 1) ผู้บริหารยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี เพราะเป็นขั้นพื้นฐานที่สำคัญของการเป็นผู้บริหารยุคใหม่จะนำพาซึ่งความสุข ความสงบ ความก้าวหน้าทางวิชาชีพทำให้เกิดผลที่ตามมารอบด้าน 2) ผู้บริหารควรคำนึงทุกครั้งในการใช้เทคโนโลยี เพราะมีทั้งโทษ และประโยชน์ที่ตามมาหากผิดพลาดจะแก้ไขได้ยากจึงจำเป็นจะต้องมีสติในการใช้เทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจาใจ ในการสื่อสาร 3) ผู้บริหารที่ดีควรสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยีทางการศึกษาโดยจัดหาอุปกรณ์ทางการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนอย่างทั่วถึง และเหมาะสมกับช่วงวัย

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหารองค์กร ด้านจริยธรรมการใช้เทคโนโลยี ตามลำดับ สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล

5.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จากการสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร 5 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี 2) ด้านการบริหารองค์กร 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดและประเมินผล 5) ด้านจริยธรรมการใช้เทคโนโลยี สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1) ด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี จากผลการวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษาและเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีในปัจจุบัน และได้แสดงออกถึงความมีวิสัยทัศน์ทางด้านเทคโนโลยีด้วยการกำหนดนโยบาย และกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาบูรณาการในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรโชติ หล่ายโท (2560: 19-22) เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬาลักษณ์ อักษรณรงค์ และกุหลาบ บุริสาร (2561: 25-26) เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตหนองหาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านความเป็นผู้นำในด้านวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2) ด้านการบริหารองค์กร จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี เพื่อนำความรู้มาบริหารองค์กรด้วยการที่ตัวผู้บริหารเองควรศึกษา

เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง ด้วยการฝึกฝน อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพด้วยการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยัญญักดิ์ โยติ (2560: 21-23) เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำด้านการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครูเข้าใจและเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร จากการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ พร้อมกับจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมต่อการใช้งานพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าทันต่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

3) ด้านการจัดการเรียนรู้ จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู พัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะในการใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานฝ่ายต่าง ๆ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาด้านวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ธนกฤต พราหมณ์นก (2560: 20-23) กล่าวถึง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษามีนโยบายให้ครูใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนส่งเสริมให้ครูใช้ระบบเทคโนโลยีในการจัดการและดำเนินการในการส่งเสริมการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน โดยการสนับสนุนโปรแกรมช่วยสอนที่ใช้ ลักษณะในการนำเสนอที่หลากหลาย หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักเรียนและครู ส่งเสริมการสร้างความรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดี บูรณาการเทคโนโลยีในการเรียนการสอน เพื่อสนองความต้องการของนักเรียน

4) ด้านการวัดและประเมินผล จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารที่นำเอาเทคโนโลยี มาใช้วัดและประเมินผลเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดเรื่องการตัดสินผลการเรียน เพื่อลดภาระของครูผู้สอน ส่งเสริมครูผู้สอนให้ทำวิจัยในชั้นเรียนด้วยการกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีเป็นตัวชี้วัดสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี นำความรู้ที่ทันสมัยมาพัฒนาในการประเมินการสอนได้อย่างสะดวก สอดคล้องกับแนวคิดของ พัชรภรณ์ สุนทรวิบูลย์ (2561: 65-67) กล่าวว่า การสร้างแบบวัดและประเมินผลด้วยเทคโนโลยีเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ผู้สร้างแบบวัดหรือนักวิจัยใช้ในการสร้างและเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย สะดวก รวดเร็ว ไม่ต้องเสียเวลาลดภาระการทำงาน

5) ด้านจริยธรรมการใช้เทคโนโลยี จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารมีการสร้างความตระหนักถึงประเด็นทางสังคม จริยธรรมและกฎหมายในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ยังคำนึงถึงการนำข้อมูลทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ไปใช้ในทางที่ถูกต้อง เพื่อเป็นการเคารพสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธนกฤต พราหมณ์นก (2560: 20-23) กล่าวถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนต้องมี จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กำหนดนโยบายและข้อบังคับที่ชัดเจนในเรื่องของการเคารพ สิทธิในทรัพย์สิน

ทางปัญญาและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล สร้างความเท่าเทียมและเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนทุกคนสามารถเข้าสู่เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รัตนารณ วัชรอติยาพล (2563: 153) การจัดการเรียนรู้ชี้แนะการใช้งานที่ถูกต้อง สร้างความรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยี ตระหนักถึงความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล และนอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการปกป้อง ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับ อาชญากรรมไซเบอร์

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ควรนำแนวทางการ พัฒนาระบบผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ที่ควรพัฒนา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์ ในการใช้เทคโนโลยี 2) ด้านการบริหารองค์กร 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดและ ประเมินผล 5) ด้านจริยธรรมการใช้เทคโนโลยี นำเข้าสู่นโยบายและวิสัยทัศน์ในการวางแผน กลยุทธ์ของโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบผู้นำเชิงเทคโนโลยีที่ผู้บริหารควรทำ ในการปฏิบัติงาน

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ โรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ควรนำแนวทางการพัฒนาระบบผู้นำเชิงเทคโนโลยี ของผู้บริหารโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ไปจัดอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจทางการพัฒนาระบบผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารให้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาก่อนดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การประเมินภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งตะโกวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ประกอบไปด้วย ด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี ด้านการบริหารองค์กร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัด และประเมินผล และด้านจริยธรรมการใช้เทคโนโลยี ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองให้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีวิเคราะห์แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ ทันสมัยและเหมาะสมกับการนำมาใช้บริหารจัดการศึกษาเพื่อใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ นำไปสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมบุคลากรในโรงเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อนำมาสู่การปฏิบัติภายในองค์กร เพื่อความทันสมัยและ สะดวกรวดเร็วในการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ นำความรู้ทางด้านเทคโนโลยีจัดเก็บ

ฐานข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อความเป็นระเบียบของข้อมูล ส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมอบรมการจัดการเรียนการสอนที่นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่ทันสมัยมาพัฒนาในการประเมินการสอนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีเพราะเป็นขั้นพื้นฐานที่สำคัญของการเป็นผู้บริหารยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.**
- จุฬาลักษณ์ อักษรณรงค์ และกุหลาบ ปุริสาร. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตหนองหานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จังหวัดอุดรธานี. **วารสารบัณฑิตเอเชีย**, 8(2), 178-188.
- ชัยญาณัก ไยดี. (2560). การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. **วารสารดุชนิพนธ์บัณฑิตทางสังคมศาสตร์**, 8(1), 150-163.
- ธีรโชติ หล่ายไท้. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.**
- ธนกฤต พราหมณ์นก. (2560). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. **ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.**
- นิคม นาคอ้าย. (2549). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม แนวคิดในโลกตะวันตก. **วารสารบริหารการศึกษา มศว.**, 4(8), 62-70.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พัชรภรณ์ สุนทรวิบูลย์. (2561). นวัตกรรมสื่อสารกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยุคประเทศไทย 4.0. **วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม**, 6(2), 200-210.
- รัตนภรณ์ วัชรอติยาพล. (2563). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด กรุงเทพมหานคร. **ดุชนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุชนิพนธ์บัณฑิต การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.**

- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์และคณะ. (2556). ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อสร้างความรับผิดชอบ (accountability). เข้าถึงได้จาก <http://tdri.or.th/priorityresearch/educational-reform-accountability> (สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2556).
- สุนันทา สมใจ และวิชุดา กิจธรรม. (2561). การบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(1), 350-363.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2545). ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บุคคิงส์.
- CASTLE. (2009). Principal Technology Leadership Assessment. Retrieved from http://schooltechleadership.org/wordpress/wpcontent/uploads/2010/02/ptlinfo_packet.pdf (Accessed November 27, 2023).
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

เกษตรอินทรีย์: วิถีความยั่งยืนของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์
Organic Agriculture: The Sustainable Way of Thai Farmers
in Surin Province

ภัฏชาวัชร สุขเสน, วรภุรี มุลสิน, วันชัย ชูศรีสุข, พระปลัดสุระ ญาณธโร, พระครูเกษมอาจารย์สุนทร
(ศุภกิตติ์ ชนุชรัมย์), พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, พระปลัดกิตติ ยุติธโร
Phatchawat Suksen, Worabhuri Moonsin, Wanchai Chusrisuk,
PhraPaladSura Yanataro, Phrakrukasemjarasunthorn (Suppagit Chanutram),
PhraKrupariyattipunyasophon, Phrapaladkit Yuttitharo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus
Corresponding Author, E-mail: patchavat.suk@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์ และ 2) ยกระดับมาตรฐานและส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) และการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารภาครัฐ/ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 5 คน 2) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน/นักวิชาการด้านเกษตรอินทรีย์ จำนวน 5 คน 3) กลุ่มตัวแทนชุมชน/เกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ จำนวน 15 คน รวม 25 คน โดยการสัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบและการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์ มี 4 วิธี คือ 1) ด้านการแสวงหาความรู้ของเกษตรกร 2) ด้านการจัดเก็บความรู้ มีการจัดเก็บความรู้แบบการจดจำมากกว่าการจดบันทึก 3) ด้านการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ 4) ด้านการประยุกต์และใช้ประโยชน์จากความรู้

2. การยกระดับมาตรฐานส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์วิถีความยั่งยืนของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์ มีหลักการและวิธีดำเนินการ คือ 1) การพัฒนาแนวคิด 2) การประเมินทางด้านธุรกิจ การเงิน และเทคโนโลยีที่ใช้เบื้องต้น 3) การประเมินทางด้านธุรกิจ การเงิน และเทคโนโลยีที่ใช้อย่างละเอียด 4) การพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์ 5) การวางผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด กลุ่มเกษตรอินทรีย์มีการสร้างเครือข่ายระหว่างกันและกัน สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจแก่ตลาดที่เข้ามาซื้อผลผลิต ทำให้มีตลาดจำนวนมากเข้ามาติดต่อซื้อสินค้า สามารถบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและปรับตัวเข้ากับตลาดได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: เกษตรอินทรีย์, ความยั่งยืน, เกษตรกรไทย

ได้รับบทความ: 6 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 11 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 14 มิถุนายน 2567

Received: May 6, 2024; Revised: June 11, 2024; Accepted: June 14, 2024

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study and analyze the form and management of organic farming knowledge among farmers. and 2) to raise standards and promote organic agricultural products among farmers in Surin Province. It is research and development (Research and Development: R&D) by studying qualitative data (Qualitative Data) and Data collection from the target groups included 1) a group of government administrators/local leaders, 5 people, 2) a group of village scholars/organic agriculture academics, 5 people, 3) a group of community representatives/farmers who do organic farming, 15 people, total. 25 people were interviewed and the data were analyzed descriptively.

The research results found that:

1. The format and management of organic farming knowledge of farmers has 4 methods: 1) the knowledge seeking side of farmers 2) the knowledge storage side Knowledge is stored by remembering rather than taking notes. 3) Knowledge exchange and dissemination. 4) Knowledge application and utilization.

2. Raising standards to promote organic agricultural products, a path to sustainability for farmers in Surin Province. There are principles and procedures: 1) concept development 2) preliminary business, financial, and technology evaluation 3) detailed business, financial, and technology evaluation 4) product concept development 5) product placement Go to market Organic farming groups create networks with each other. Build confidence and trust in the market that comes to buy produce. causing a large number of markets to come in and contact to buy products Able to manage the group effectively and adapt to the market well.

Keywords: Organic Agriculture, The Sustainable Way, Thai Farmers

1. บทนำ

ปัจจุบันสภาพการณ์ทั่วไปของเกษตรกรไทยนั้น ยังต้องเผชิญกับปัญหาหรือภัยพิบัติที่มาจากหลายสาเหตุ ซึ่งภัยพิบัติเหล่านั้นมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้น อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรและระบบนิเวศน์เสื่อมโทรม ซึ่งสภาพการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นทั้งการเกิดอุทกภัย ดินถล่ม ภัยแล้ง รวมถึงปัญหาการเกิดโรคระบาดและแมลงศัตรูพืชระบาด ได้ส่งผลกระทบในวงกว้างทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความเดือดร้อนต่อประชาชน และสร้างความ

เสียหายต่อระบบเศรษฐกิจโดยตรง เพราะพื้นที่การเกษตรและผลผลิตการเกษตรได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นประจำทุกปีทำให้เกษตรกรสูญเสียรายได้และความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้น สถานการณ์ กิจกรรมในภาคเกษตรมีบทบาทน้อยลงทุกขณะ เราสามารถมองเห็นทิศทางการเปลี่ยนแปลงนี้ได้จากการทิ้งผืนนาให้กลายเป็นนาร้าง การทำนาไม่สามารถเป็นเพียงแหล่งรายได้เดียวของครอบครัว แม้จะเป็นการทำนาแบบคาดหวังรายได้จากการทำนาก็ตาม ชาวนาทุกวันนี้ดูจะห่างไกลจากภาพในเชิงอุดมคติที่เน้นระบบการผลิตแบบพึ่งตนเอง

จากประเด็นดังกล่าวมา โครงการเกษตรอินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์ จึงถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ให้กับเกษตรกร โดยการนำการผลิตข้าวหอมมะลิที่เป็นพืชเศรษฐกิจสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่อยู่แล้ว ให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาจากการใช้สารเคมีในการผลิตมาเป็นการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ กลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีคุณภาพปลอดภัย รวมทั้งสร้างชื่อเสียงให้กับเกษตรกรของจังหวัดสุรินทร์ด้วย ดังนั้น “ข้าวหอมมะลินทรีย์” (Organic Jasmin Rice) คือ ข้าวหอมมะลิที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ โดยหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี หรือสารสังเคราะห์ต่าง ๆ เช่น ปุ๋ยเคมี และใช้สารอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด แทน ข้าวหอมมะลินทรีย์ต้องปลูกในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินค่อนข้างสูง มีแหล่งน้ำที่มีคุณภาพดีเหมาะสม และเป็นพื้นที่ห่างไกลจากพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมี เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้มาตรฐานไม่มีการปลอมปน ไม่ใช่เมล็ดพันธุ์ GMO (จีเอ็มโอ) กลับแก้ว และอุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์, 2553: 167)

เกษตรอินทรีย์ ศูนย์เศรษฐกิจชายแดน ท้องเทียวิถีชุมชน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีประเด็นการพัฒนาที่สำคัญคือการพัฒนาและส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างครบวงจร โดยมีเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มรายได้และมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อยกระดับสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐาน และเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ ทั้งนี้ จังหวัดสุรินทร์เริ่มดำเนินนโยบายด้านเกษตรอินทรีย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 และคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2544 ประกาศให้จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดนำร่อง การดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์ ตลอดระยะเวลาการขับเคลื่อนงานด้านเกษตรอินทรีย์จังหวัดสุรินทร์ที่ผ่านมา พบปัญหาอุปสรรค เช่น ขาด การรวมกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็ง และยังไม่สามารถผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้เพียงพอตามความต้องการของตลาด สินค้าเกษตรมีต้นทุนสูงจากการใช้สารเคมีที่มีราคาแพง มีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองมาตรฐานอินทรีย์ และจำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มลดลง ซึ่งเกิดจากสังคมผู้สูงอายุ และการอพยพย้ายถิ่นฐานไปประกอบอาชีพอื่น จากปัญหาดังกล่าวจังหวัดสุรินทร์จึงได้บูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนดำเนินโครงการสุรินทร์รุ่งเรือง สู่เมืองเกษตรอินทรีย์ เพื่อพัฒนาคุณภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าผลผลิต

ส่งเสริมการผลิตอาหารปลอดภัยของจังหวัดสุรินทร์ให้มีความต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสุรินทร์, 2567)

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกษตรอินทรีย์: วิถีสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร และเพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานและส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพภาคการผลิตด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์
- 2 เพื่อยกระดับมาตรฐานส่งเสริมผลิตภัณฑ์และสร้างเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ทำเกษตรแบบอินทรีย์มาได้หลายปีและมีประสบการณ์ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ดังกล่าว โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ 1) กลุ่มผู้บริหารภาครัฐ/ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 5 คน 2) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน/นักวิชาการด้านเกษตรอินทรีย์ จำนวน 5 คน 3) กลุ่มตัวแทนชุมชน/เกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ จำนวน 15 คน รวม 25 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ อันเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปลงพื้นที่เก็บข้อมูล

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ นิตยสาร วารสาร สื่อออนไลน์และสื่ออื่น ๆ และประสานงานติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ส่งหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

2. ติดต่อประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำแบบสอบถามไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่าง

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อมูลและนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกมาใช้ในการกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก หรือแบบแผนหลักที่พบในข้อมูล ที่ได้รับการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย และหัวข้อย่อย อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อย

3.7 สรุปผลการวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย

สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามจากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการเขียนพรรณนาเชิงวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง เกษตรอินทรีย์: วิถีสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อตอบโจทย์วัตถุประสงค์ในแต่ละข้อมีรายละเอียดสรุปไว้ดังนี้

4.1 รูปแบบและการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์

ผลการศึกษารูปแบบและการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรพบว่า เกษตรกร ล้วนมีองค์ความรู้ในการจัดการด้านเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจำแนกได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการแสวงหาความรู้ 2) ด้านการจัดเก็บความรู้ 3) ด้านการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ และ 4) ด้านการประยุกต์และใช้ประโยชน์จากความรู้

4.2 ยกระดับมาตรฐานและส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์

การยกระดับมาตรฐานส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์วิถีสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า การยกระดับมาตรฐานส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์วิถีสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ มีหลักการและวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาแนวคิด 2) การประเมินทางด้านธุรกิจ การเงิน และเทคโนโลยีที่ใช้เบื้องต้นจากข้อมูลที่มีอยู่ (Preliminary Business/Financial and Technical Assessment)

3) การประเมินทางด้านธุรกิจ การเงิน และเทคโนโลยีที่ใช้อย่างละเอียด (Detailed Business/Financial and Technical Assessment) และ 4) การพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ และการทดสอบผลิตภัณฑ์ (Concept Development and Product Testing) การทดสอบตลาด (Test Marketing) เป็นขั้นตอนภายหลัง 5) การวางผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด (Launch) ภายหลังจากการวางผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาด กลุ่มเกษตรกรต้องมีการทดสอบผลและนำผลมาปรึกษาหารือกัน ซึ่งถ้าพบปัญหาจะได้มีการปรับปรุงได้ทันเวลาที่ก่อนผลิตอย่างเต็มกำลังการผลิต

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “เกษตรกรอินทรีย์: วิถีสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์” มีข้อค้นพบจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

5.1 รูปแบบและการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์ จากการวิเคราะห์รูปแบบและการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ผลการศึกษารูปแบบและการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า สาเหตุที่องค์ความรู้ในการจัดการด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์ จึงเป็นจำแนกเป็น 4 ด้าน มีการแสวงหาความรู้เป็นต้น เพราะว่าการจัดการความรู้ของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์มีรูปแบบเฉพาะตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปราโมทย์ เหลาลาภะ (2555: 69) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ 1) การแสวงหาความรู้ กลุ่มเกษตรกรทำนา แสวงหาความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย แสวงหาความรู้สมัยใหม่จากหัวหน้ากลุ่ม หมอдинหมอข้าว สมาชิกกลุ่ม สื่อต่าง ๆ หน่วยงานส่งเสริมการเกษตรของรัฐในท้องถิ่น เกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ ส่วนกลุ่มเกษตรกรทำสวน ยางพาราแสวงหาความรู้จากหัวหน้ากลุ่มครูยาง สมาชิกกลุ่มตลาดจำหน่ายยางประจำกลุ่ม สวนยางพารา สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางประจำท้องถิ่น ตลาดกลางจำหน่ายยางพารา สื่อต่าง ๆ วิธีการเรียนรู้ ได้แก่ การเลียนแบบ การซึมซับ การสอน การสาธิต การสอบถาม การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การประชุมการพบปะพูดคุย 2) การจัดเก็บความรู้ เกษตรกรส่วนใหญ่จัดเก็บความรู้แบบการจดจำมากกว่าการจดบันทึก เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่ายและสามารถนำความรู้ออกมาใช้ได้ทันที 3) การสร้างความรู้ เกษตรใช้ประสบการณ์ ความรู้เดิม และการสังเกตเป็นฐานคิด เพื่อสร้างความรู้ใหม่ด้วยการทดลองปฏิบัติ การลองผิดลองถูก 4) การประเมินความรู้ เกษตรกรมีการประเมินก่อนและหลังการใช้ความรู้ 5) การใช้ความรู้ คือ การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การใช้ความรู้สมัยใหม่ และการประยุกต์ใช้ภูมิ

ปัญญาพื้นบ้านผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ 6) การแลกเปลี่ยนความรู้ มี 4 รูปแบบ คือ การแลกเปลี่ยนความรู้ระดับครอบครัว ระดับกลุ่ม ระดับชุมชน และระดับเครือข่าย วิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ คือ การสอน การสาธิต การบอกเล่า การพบปะพูดคุย การประชุม การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี ยิ้มสมบูรณ์ และคณะ (2554: 56) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการแสวงหาความรู้ เกษตรกรได้สอบถามผู้นำชุมชน พัฒนาการ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งสังเกตการประกอบอาชีพจากเกษตรกรท่านอื่น และการเข้าร่วมประชุม แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน 2) ด้านการจัดเก็บความรู้ ในชุมชนมีการรวบรวมความรู้ และมีการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบเอกสาร เพื่อให้เกษตรกรสามารถขอข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว 3) ด้านการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ ในชุมชนนำความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์จากประสบการณ์ และเอกสารจากการประชุม อบรม สัมมนา มาแลกเปลี่ยนความรู้ตลอดจนการเผยแพร่ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน ทุกวันจันทร์สิ้นเดือนของทุกเดือน ทำให้เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งในชุมชนและต่างชุมชน 4) ด้านการประยุกต์ใช้และใช้ประโยชน์จากความรู้ เกษตรกรนำความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ช่วยลดต้นทุนในการผลิต ผลผลิตและรายได้เพิ่มมากขึ้น สามารถนำความรู้และประสบการณ์ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับมา ปรับเป็นแนวทางแก้ปัญหาและเชื่อมโยงในการประกอบอาชีพได้ และยังช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ ทำให้สุขภาพกายและสุขภาพจิต คุณภาพชีวิตในครอบครัว สิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น

5.2 ยกระดับมาตรฐานและส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรไทย ในจังหวัดสุรินทร์ จากการศึกษาการยกระดับมาตรฐานส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์วิถีสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า การยกระดับมาตรฐานส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์วิถีสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ มีหลักการและวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1) การพัฒนาแนวคิด (Idea Generation) 2) การประเมินทางด้านธุรกิจ การเงิน และเทคโนโลยีที่ใช้เบื้องต้นจากข้อมูลที่มีอยู่ (Preliminary Business/Financial and Technical Assessment) 3) การประเมินทางด้านธุรกิจ การเงิน และเทคโนโลยีที่ใช้อย่างละเอียด (Detailed Business/Financial and Technical Assessment) 4) การพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์ 5) การวางแผนผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด (Launch) เป็นขั้นตอนในการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดกับผลิตภัณฑ์เมื่อออกสู่ตลาด สอดคล้องกับงานวิจัย นิศารัตน์ โชติเชย และกิตติชัย เจริญชัย (2562: ก) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอินทรีย์ เพื่อยกระดับคุณภาพการผลิต และการเพิ่มช่องทางการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเห็ดใน

จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยมีดังนี้ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเห็ด จะต้องพัฒนาคุณภาพสินค้าการเกษตรอินทรีย์ จนได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP) หรือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Agricultural Certification Thailand : ACT) มากขึ้น ซึ่งจะทำให้วิสาหกิจชุมชนมีต้นทุนการผลิตลดลง และมีช่องทางการตลาดมากขึ้น ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นผู้มีความสามารถในการผลิตและการตลาด ทำให้มีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น รวมทั้งทำให้วิสาหกิจชุมชนอยู่รอดและเติบโตได้อย่างยั่งยืน เพื่อก้าวสู่ผู้จัดการฟาร์มที่เป็นมืออาชีพ (Smart Farmer) ต่อไป โดยในการยกระดับมาตรฐานส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์วิถีความยั่งยืนของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ ได้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายของโครงการจำนวน 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านบัวขุนจง อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์

กลุ่มนี้มีการปลูกผักอินทรีย์ตลอดปีไม่มีการเว้นช่วงแม้ในฤดูฝนก็ตาม ทางผู้นำชุมชนและกลุ่มเกษตรกร ได้ทดลองและดำเนินการปลูกผักอินทรีย์ จนประสบความสำเร็จสามารถปลูกผักส่งตลาดหรือลูกค้าที่ต้องการได้ทุกวัน กระทั่งมีการสนับสนุนการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้เชิงเกษตรบ้านบัวขุนจง โดยพัฒนาแปลงเกษตรของบ้านบัวขุนจงให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีเกษตรกรรม เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงเกษตร และนำความรู้มาปรับใช้ในการบริหารจัดการการทำเกษตร ถือเป็นการส่งเสริมรายได้ให้เกษตรกรสามารถนำผลผลิตมาจำหน่าย และกำหนดราคาขายได้เอง ลดปัญหาการค้าสินค้าทางเกษตรตกต่ำจากผลผลิตล้นตลาด และยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและประชาชนในพื้นที่

2) กลุ่มนาแปลงใหญ่ผู้ผลิตข้าวอินทรีย์จังหวัดสุรินทร์: สหกรณ์

การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด กลุ่มนี้มีการแปรรูปและยกระดับผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ออกจำหน่ายตลาดไทยและส่งออกนอกประเทศ โดยจัดตั้งกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์โดยได้ชื่อว่า สหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด จุดเด่นของกลุ่มนี้คือ เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกปลูกข้าวอินทรีย์ในนาแปลงใหญ่ โดยมีการดำเนินงานตามแผนงานที่ได้กำหนดเอาไว้ ซึ่งในการผลิตข้าวเป็นไปตามเกณฑ์ของการทำเกษตรอินทรีย์ทุกขั้นตอน รวมทั้งหมด 14 ขั้นตอน คือ 1) การเลือกพื้นที่ปลูก 2) การเลือกใช้พันธุ์ข้าว 3) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยใช้พันธุ์ข้าว 105 4) การเตรียมดิน 5) วิธีปลูก 6) การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน 7) ระบบการปลูกพืช 8) การควบคุมวัชพืช 9) การป้องกันกำจัดโรค แมลง และสัตว์ศัตรูพืช 10) การจัดการน้ำ 11) การเก็บเกี่ยว การนวดและการลดความชื้น 12) การเก็บรักษาข้าวเปลือก 13) การสี และ 14) การบรรจุหีบห่อเพื่อการค้าหรือจำหน่าย ซึ่งการทำเกษตรอินทรีย์ในแต่ละขั้นตอนนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุรัตน์ สุขมัน, 2559: ก) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการทำนาข้าวเกษตรอินทรีย์ กรณีศึกษากลุ่มชาวบ้านโนนโก ตำบลโนนโก อำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า พันธุ์ข้าวที่ผู้วิจัยได้ทำการเลือกนำมาใช้ในการวิจัย คือ พันธุ์ข้าวหอม 105 เมล็ดพันธุ์ ในส่วนเรื่องการเตรียมเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากว่าในการวิจัย

ครั้งนี้ใช้พื้นที่ไม่มาก ผู้วิจัยได้ใช้เมล็ดพันธุ์เพียงครึ่งกิโลกรัม การเตรียมดิน ในการเตรียมดินนั้น ผู้วิจัยได้ใช้ดินในพื้นที่การทำวิจัย ซึ่งมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย ผสมกับแกลบดำ ผสมกับ ปุ๋ยคอกที่เป็นขี้วัวขี้ควายของเกษตรกรที่ร่วมดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ โดยใช้อัตราส่วนในการ ผสมดังนี้ ดิน แกลบดำ ปุ๋ยคอก ในอัตราส่วน 10 : 3 : 1 การปลูก ในการดำเนินการปลูกนั้น ผู้วิจัย ได้ใช้วิธีการนำเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการคัดกรองแล้ว นำไปเพาะเป็นต้นกล้า ประมาณ 20 วัน ต้นกล้ามีความสูง ประมาณ 25 cm จากนั้นเกษตรกรได้ดำเนินการถอนต้นกล้าเพื่อไปปักดำ ในบ่อซีเมนต์ การกำจัดวัชพืช เนื่องจากว่าในการปลูกข้าวด้วยวิธีปลูกในบ่อซีเมนต์นี้ สามารถควบคุมระดับน้ำได้ สามารถขังน้ำทำให้วัชพืชไม่สามารถขึ้นได้ จึงเป็นผลดีมาก เนื่องจากไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องวัชพืช การใส่ปุ๋ย เนื่องจากตอนเตรียมดินบรรจุลงในบ่อซีเมนต์ นั้นผู้วิจัยได้ผสมปุ๋ยคอกที่เป็นขี้ควาย ขี้วัว ผสมลงไปดินด้วย ดังนั้นการใส่ปุ๋ยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยจะสังเกตจากการเจริญเติบโตของต้นกล้า ถ้าต้นกล้าเจริญเติบโตไม่ดี ผู้วิจัยก็จะใส่ปุ๋ย เฉพาะบ่อที่ต้นกล้าเจริญเติบโตไม่ดี การจัดการน้ำ การจัดระบบน้ำในการปลูกข้าวในบ่อ ซีเมนต์นั้น ง่ายต่อการจัดการระบบน้ำมาก เพราะสามารถควบคุมปริมาณน้ำได้ง่าย เพราะน้ำ ที่อยู่ในบ่อไม่รั่วไหลออกจากภายนอกได้ การป้องกันโรค แมลงและศัตรูศัตรูข้าว ในการ ทดลองการปลูกข้าวในบ่อซีเมนต์ที่ผู้วิจัยดำเนินการนั้น ยังไม่พบโรคที่เกิดกับข้าวที่ปลูก คงอาจจะเป็นเพราะว่ามีปริมาณในการปลูกน้อย จึงไม่มีปัญหาเรื่องโรคที่เกิดกับข้าวที่ปลูก ส่วนเรื่องแมลงก็มีน้อยมากจะมีก็แค่แมลงเต่าทอง และแมลงตาม ธรรมชาติเพียงเล็กน้อยจึง ถือได้ว่าไม่ใช่ปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินการแต่อย่างใด แต่ที่มีปัญหามาก คือจะมีนก ที่มากอยจิกกินเมล็ดข้าว ตอนที่ข้าวแตกรวงทำให้เกิดความเสียหาย การเก็บเกี่ยว ในการ ดำเนินการปลูกข้าวในบ่อซีเมนต์นั้นเนื่องจากว่าผู้วิจัยได้ดำเนินการมาถึงขั้นตอนการปักดำ และต้องรอ ระยะเวลาอีกประมาณ 90 วัน ถึงจะเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บเกี่ยว ด้วยมือและทำการตรวจสอบรวงข้าว รวงที่ใหญ่ที่สุดมีจำนวนเมล็ดข้าว 224 เมล็ด ส่วนรวงที่ เล็กที่สุดมีจำนวน 43 เมล็ด น้ำหนักข้าวในหนึ่งบ่อได้ประมาณ 2 กิโลกรัม

กลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ทั้งสองนั้น มีการสร้างเครือข่ายระหว่างกันและ กัน สามารถสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจแก่ตลาดที่เข้ามาซื้อผลผลิตของกลุ่ม ทำให้มี ตลาดจำนวนมากเข้ามาติดต่อซื้อสินค้า กลุ่มเกษตรกรสามารถบริหารจัดการกลุ่มอย่างมี ประสิทธิภาพและปรับตัวเข้ากับตลาดแต่ละแห่งได้เป็นอย่างดี โดยมีวิธีดำเนินการสร้าง เครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ดังต่อไปนี้

- 1) ขั้นตอนและผลการพัฒนาเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ มี 6 ขั้นตอน คือ (1) การกำหนด เป้าหมายพัฒนาเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ (2) การกำหนดตัวชี้วัดความเข้มแข็งของเครือข่าย กลุ่มเกษตรอินทรีย์จังหวัดสุรินทร์ (3) การกำหนดแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายเกษตร อินทรีย์ (4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการไปศึกษาดูงานในสถานที่ ๆ ทำเกษตรอินทรีย์ (5) การติดตามผลการดำเนินงาน (6) การประเมินผลการพัฒนาเครือข่าย 2) ปัจจัยการที่

เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์ มี 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยภายในการบริหารจัดการเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์ 2) ปัจจัยภายนอกในการบริหารจัดการเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งในการสร้างเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย เฟ็งพิณิจ และคณะ (2562: 211) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “เกษตรกรประณีต: องค์ความรู้และการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ” คณะผู้วิจัยได้เลือกเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 12 เครือข่าย ในพื้นที่ 5 จังหวัด คือ ขอนแก่น นครราชสีมา สุรินทร์ บุรีรัมย์ และอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้เกษตรกรประณีตของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย พอเพียง ใช้พื้นที่อย่างละเอียดลออ เลี้ยงและปลูกที่กินได้สร้างประสบการณ์ตรง และพึ่งตนเองได้ การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย พัฒนาแนวคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำอย่างต่อเนื่อง และรวมกลุ่มพึ่งกันเอง

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ให้ประเด็นข้อเสนอแนะแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ช่วยกันนำไปปฏิบัติปรับใช้ตามบริบทของแต่ละฝ่าย เพื่อบูรณาการร่วมกัน ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เรียบเรียงสรุปข้อเสนอแนะการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์เกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์ดังนี้

1. ควรมีหน่วยงานจากภาครัฐ เอกชน โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทสนับสนุนในการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ด้านเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยนำหลักวิชาการ เข้ามาร่วมวิเคราะห์ สังเคราะห์กับองค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกร เพื่อความเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยจัดเก็บในรูปแบบที่สะดวกในการเข้าถึงความรู้ สามารถแบ่งปันและถ่ายทอดไปยังเกษตรกรที่สนใจได้

2. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์ และตรงตามความต้องการของตลาด

3. ควรรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน เพื่อเป็นผลดีต่อสุขภาพของตัวเกษตรกรเอง

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้จากผลการวิจัยที่สรุปมายังมีประเด็นที่สามารถศึกษาวิจัยเพิ่มเติมได้อีก จึงขอเสนอหัวข้อในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรไทยผู้ทำเกษตรอินทรีย์

2. สหกรณ์การเกษตร: บทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย
3. เกษตรอินทรีย์วิถีพุทธเพื่อส่งเสริมความเป็นเกษตรกรที่สมบูรณ์
4. ควรมีการวิเคราะห์รูปแบบและการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในเชิงบูรณาการ เพื่อให้สามารถนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปใช้ในด้านอื่น ๆ มากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง เกษตรอินทรีย์: วิถีสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรไทยในจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยมีข้อค้นพบดังนี้

เกษตรกรมีการนำข้อมูล องค์ความรู้ไปใช้ในการตัดสินใจในการเพาะปลูก การใช้ปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์ที่มีคุณภาพสูง การใช้นวัตกรรมมาปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และการใช้เครื่องจักรกลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่าง ๆ สามารถช่วยเพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลผลิตต่อแรงงานและต่อพื้นที่ที่มีจำกัดได้ เกษตรกรค่อนข้างมีความพร้อมในการใช้ digital technology ซึ่งสะท้อนจากการใช้ smartphone และแอปพลิเคชันต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารและติดตามเครือข่ายสังคมมากกว่าเพื่อการทำเกษตร โดยแอปพลิเคชันที่เกษตรกรใช้มากที่สุด ได้แก่ LINE Facebook และ YouTube มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่รู้จักและใช้แอปพลิเคชันเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่ที่มีสมาร์ตโฟนจะใช้ LINE เป็นช่องทางหลักในการสื่อสาร ส่งต่อข้อมูล และกระจายข่าว ทั้งระหว่างเพื่อนเกษตรกร กับหัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าชุมชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่เกษตร ทักษะการใช้งาน digital technology ของเกษตรกรอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดีแม้จะมีอายุมาก เกษตรกรมีการลงรูปการเจริญเติบโตของพืชที่ปลูกใน Facebook ให้เพื่อนดู และเรียนรู้เทคนิคการเพาะปลูกใหม่ ๆ และค้นคว้าข้อมูลเวลามีปัญหาด้านการเกษตรโดยใช้ YouTube

เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพบว่า ประเทศไทยทุกภูมิภาคในสมัยโบราณได้มีการผลิตเกษตรอินทรีย์โดยผ่านภูมิปัญญา ไม่พึ่งพิงสารเคมีใดๆ มีกลไกการผลิตที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อมไม่ถูกทำลาย การสร้างเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์มีการสร้างเครือข่ายระหว่างกันและกัน สามารถสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจแก่ตลาดที่เข้ามารับซื้อผลผลิตของกลุ่ม ทำให้มีตลาดจำนวนมากเข้ามาติดต่อซื้อสินค้า กลุ่มเกษตรกรสามารถบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและปรับตัวเข้ากับตลาดแต่ละแห่งได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ธวัชชัย เฟ็งพินิจ และคณะ. (2562). เกษตรประณีต: องค์ความรู้และการพัฒนาเกษตรกร
ต้นแบบ. **วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์**, 4(2), 209-224.
- นิศารัตน์ โชติเชย และกิตติชัย เจริญชัย. (2562). รูปแบบการจัดการนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ทาง
การเกษตรอินทรีย์ เพื่อยกระดับคุณภาพการผลิต และการเพิ่มช่องทางการตลาด
สินค้าเกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจ
ชุมชนกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเห็ดในจังหวัดมหาสารคาม. **รายงานการวิจัย**.
คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปราโมทย์ เหลลาลาภะ. (2555). การจัดการความรู้ของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 69-81.
- ศิริเมฆ กลีบแก้ว และอุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์. (2553). เครือข่ายการสื่อสารของเกษตรกรผู้ปลูก
ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โครงการเกษตรอินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์. **วารสารนิเทศศาสตร์**,
28(1), 166-187.
- สุรัตน์ สุขมัน. (2559). การพัฒนารูปแบบการทำนาข้าวเกษตรอินทรีย์ กรณีศึกษากลุ่มชาวนา
บ้านโพนโก ตำบลโพนโก อำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์. **รายงานวิจัย**.
โครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน (วช.). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- อัญชลี ยิ้มสมบูรณ์ และคณะ. (2554). การจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
อำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม. **วารสารบรรณศาสตร์ มศว**, 4(2), 56-66.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสุรินทร์. (2567). **จังหวัดสุรินทร์ขับเคลื่อนสุรินทร์รุ่งเรือง
สู่เมืองเกษตรอินทรีย์**. เข้าถึงได้จาก [https://surin.prd.go.th/th/content/
category/index/id/33](https://surin.prd.go.th/th/content/category/index/id/33) (สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2567).

การใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education)

เรื่อง ไฟฟ้า เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Using Science Activity Sets according to STEM Education

Subject: Electricity to Promote Problem Solving Skills

of Students in Grade 6

ดวงเนตร สุขสวัสดิ์, วณิดา ฉัตรวิราคม

DOUNGNET SUKSAWAT, WANIDA CHATWIRAKOM

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

Corresponding Author, E-mail: 6512390005@rumail.ru.ac.th,

wanida.c@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง ไฟฟ้า และ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนไพฑูริย์ศึกษา จำนวน 30 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ที่ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลังจากกิจกรรมที่ 1 นักเรียนมีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ผ่านตามเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 86.67 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.53 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก หลังกิจกรรมที่ 2 นักเรียนมีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาคิดเป็นร้อยละ 90.00 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.67 อยู่ในเกณฑ์ระดับมากและหลังกิจกรรมที่ 3 นักเรียนมีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาคิดเป็นร้อยละ 93.33 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.80 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) สูงกว่าคะแนนก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ทักษะการแก้ปัญหา

ได้รับบทความ: 8 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 24 เมษายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 27 เมษายน 2567

Received: April 8, 2024; Revised: April 24, 2024; Accepted: April 27, 2024

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the problem-solving skills of Grade 6 students before and after using the science activity set according to STEM Education on the subject of electricity. and 2) to compare the academic achievement on the topic of electricity of Grade 6 students between before and after organizing learning according to STEM Education. The sample group includes 30 Grade 6/2 students at Phai Udom Suksa School, semester 2, academic year 2023, under the Faculty Administration Department. Committee member for the promotion of private education obtained by means of cluster random sampling. The tools used to collect data include learning management plans. Problem solving skills test Academic Achievement Test Data were analyzed using mean, standard deviation. and t-test.

The research results found that:

1. After Activity 1, students' scores on scientific problem solving skills passed the criteria, accounting for 86.67 percent, with an average of 2.53, in the high level. After activity 2, students had a problem-solving skills score of 90.00 percent, with an average of 2.67, in the high level, and after activity 3, students had a problem-solving skills score of 93.33 percent, with an average of 2.80, in the high level criteria.

2. Compare the academic achievement in electricity of Grade 6 students between before and after organizing learning according to STEM Education (STEM Education). Higher than the pre-study scores, the difference was statistically significant at the .05 level.

Keywords: Learning Management according to STEM Education, Learning Achievement, Scientific Problem Solving Skills

1. บทนำ

การพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย คุณภาพการศึกษาถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพ วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ มีทักษะสำคัญในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และพัฒนางาน ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริงอย่างสร้างสรรค์ ทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสังคมโลก

ปัจจุบันและอนาคตเพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559: 21) การจัดการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มุ่งเน้นในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา (Problem Solving) กล่าวคือ ทักษะการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคยหรือปัญหาใหม่โดยอาจใช้ความรู้ ทักษะ วิธีการ และประสบการณ์ที่เคยเรียนรู้มาแล้ว หรือการสืบเสาะหาความรู้ด้วยวิธีการใหม่มาใช้แก้ปัญหา รวมถึงการซักถามเพื่อทำความเข้าใจ มุมมองที่แตกต่างหลากหลายเพื่อให้ได้วิธีแก้ปัญหาที่ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังได้กำหนดคุณภาพของนักเรียนในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ไว้ว่า เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนสามารถตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหาเกี่ยวกับสิ่งที่จะเรียนรู้ตามที่กำหนดให้หรือตามความสนใจคาดคะเนคำตอบหลากหลายแนวทาง สร้างสมมติฐานที่สอดคล้องกับคำถามหรือปัญหาที่จะสำรวจตรวจสอบวางแผน และสำรวจตรวจสอบโดยใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560: 65) การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาหลายวิธี ซึ่งวิธีหนึ่งที่มีความสนใจและใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา โดยเป็นการจัดการเรียนรู้ที่แบบบูรณาการทั้ง 4 สาขาวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งเน้น ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม การสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้แก้ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ (สิรินภา กิจเกื้อกูล, 2558: 201) ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เป็นการจัดการเรียนรู้ในรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ความคิดหรือการแก้ปัญหาร่วมกัน และสามารถบูรณาการเรียนการสอนเนื้อหาให้ทันสมัย (ชวนิดา สุวานิช, 2560: 25-26) ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบสะเต็มศึกษานั้นยังมีกระบวนการที่ใช้ ออกแบบทางวิศวกรรมร่วมด้วยเพื่อออกแบบชิ้นงานอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบสะเต็มศึกษา ยังทำให้นักเรียนเกิดพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา และการออกแบบการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้ เกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาได้ โดยจำลองสถานการณ์ที่สอดคล้องและใกล้เคียงนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้แก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น (สุธิดา การิณี, 2560: 26-27)

จากการศึกษาข้างต้นทำให้ผู้วิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง ไฟฟ้า
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยกลุ่มเดียว มีการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนเรียนและหลังเรียน (One group Pre-test Post-test Design)

O ₁	X	O ₂
ก่อนเรียน	ทดลอง	หลังเรียน

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนไพฑูริย์ศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2566 จำนวน 6 ห้องเรียน รวม 171 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนไพฑูริย์ศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น จำนวน 30 คน เป็นการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา เรื่อง ไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมเวลา 15 ชั่วโมง จำนวน 3 แผน ได้แก่เรื่อง

แรงไฟฟ้า 5 ชั่วโมง

วงจรไฟฟ้าอย่างง่าย 5 ชั่วโมง

การต่ออุปกรณ์ไฟฟ้าภายในบ้าน 5 ชั่วโมง

ผู้เชี่ยวชาญตรวจประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา (ในภาพรวม) ทำการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC)

2. แบบวัดทักษะการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา เรื่องไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดำเนินการสร้างแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาให้ครอบคลุมขั้นตอนทักษะการแก้ปัญหาทั้ง 4 ขั้น โดยใช้เกณฑ์ประเมินค่าความ

สอดคล้องระหว่างข้อคำถามเป็นรายข้อที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแก้ปัญหา (IOC) แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา เท่ากับ 0.67-1.00

3. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเป็นแบบทดสอบปรนัย 20 ข้อ ผู้เชี่ยวชาญตรวจประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา (ในภาพรวม) ทำการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ตามเกณฑ์คะแนน ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขออนุญาตจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย
2. ให้นักเรียนทำการทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ไฟฟ้า จำนวน 20 ข้อ
3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมตามแนวสะเต็มศึกษา เรื่อง ไฟฟ้า เป็นเวลา 15 ชั่วโมง จำนวน 3 แผน แผนละ 5 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 4 สัปดาห์
4. ให้นักเรียนทำการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบทักษะการแก้ปัญหา เรื่อง ไฟฟ้า จำนวน 3 สถานการณ์
5. ให้นักเรียนทำการทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ไฟฟ้า จำนวน 20 ข้อ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง ไฟฟ้า ผู้วิจัยจะวิเคราะห์หลังจากการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาที่มีขั้นตอนดังนี้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ เพื่อนำมาสรุปเป็นผลวิจัยต่อไป
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) คะแนนทดสอบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา เรื่องไฟฟ้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test Dependent Samples)

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามจุดประสงค์ของการวิจัยดังนี้

4.1 ผลการศึกษาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง ไฟฟ้า ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ทักษะการแก้ปัญหา (ทั้ง 3 กิจกรรม) เรื่อง ไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education)

คะแนนแบบวัดทักษะการ แก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์	กิจกรรมที่ 1		กิจกรรมที่ 2		กิจกรรมที่ 3	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
หลังใช้ชุดกิจกรรมตามแนวสะ เต็มศึกษา	2.60	0.50	2.70	0.46	2.80	0.40
ร้อยละ	86.67		90.00		93.33	

จากตารางที่ 1 พบว่า จากการใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) นักเรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมาก มีคะแนนเฉลี่ย กิจกรรมที่ 1 เท่ากับ 2.60 คะแนน กิจกรรมที่ 2 เท่ากับ 2.70 คะแนน และกิจกรรมที่ 3 เท่ากับ 2.80 คะแนน พบว่า นักเรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับมาก

4.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียน ในการใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง ไฟฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน	จำนวน นักเรียน	คะแนน เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test	p
ก่อนเรียน	30	20	12.10	2.11	14.24*	.00
หลังเรียน			18.23	1.01		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 12.10 คะแนน และ 18.23 คะแนนตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง ไฟฟ้า เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 เมื่อศึกษาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง ไฟฟ้า เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา พบว่า คะแนนการระบุปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอวิธีการแก้ปัญหา และการตรวจสอบผลลัพธ์ ในกิจกรรมที่ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 10.40 จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.67 กิจกรรมที่ 2 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 10.80 จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 90.00 และกิจกรรมที่ 3 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 11.20 จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 93.33 พบว่า นักเรียนมีการแสดงพฤติกรรมแต่ละขั้นตามกระบวนการของทักษะการแก้ปัญหาของเวียร์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้วิจัยได้ใช้สถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน นักเรียนจึงเข้าใจปัญหาได้ง่าย และสามารถแก้ปัญหาได้ตรงตามสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ อภิญญา สิงโต (2563: 387-398) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาที่ใช้สถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน สามารถส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียนได้ตามขั้นตอน คือ การระบุปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอวิธีแก้ปัญหา และการตรวจสอบผลลัพธ์ และงานวิจัยของ สิริณา กิจเกื้อกูล (2558: 201) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาที่มีการบูรณาการ 4 สาขาวิชาหลัก โดยนำเอาจุดสำคัญของแต่ละวิชามารวมกันเข้าด้วยกัน เป็นการส่งเสริมในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้มีทักษะการออกแบบ และการคิดหาวิธีในการแก้ปัญหา

5.2 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) พบว่าหลังเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์มากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เน้นการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการองค์ความรู้ของทั้ง 4 สาขาวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับ ศศิเทพ ปิติพรเทพิน (2558: 136-137) ที่สรุปว่า การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา คือ 1) การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหา

ความรู้ ซึ่งจะพัฒนาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีเหตุผลในการแก้ปัญหามากขึ้น 2) การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานหรือโครงงานเป็นฐาน จะเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน ซึ่งนักเรียนจะต้องมีการวิเคราะห์ปัญหาจากสถานการณ์เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาภายในกลุ่ม จนนำไปสู่การสร้างสิ่งประดิษฐ์ต่อไป และ 3) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยครูผู้สอนต้องนำสื่อเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมเข้ามาจัดการเรียนรู้เพื่อให้ทันสมัยมากขึ้น โดยการนำความรู้ของสาระการเรียนรู้มาจัดการเรียนให้เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ที่เน้นความแตกต่างของผู้เรียนในการใช้ความสามารถของแต่ละด้านในแต่ละคน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชุดกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมจะเน้นสถานการณ์จริงหรือเหตุการณ์ใกล้ตัวนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก และสนุกกับการเรียน มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมจนสำเร็จ เป็นวิธีการสอนอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ ชุดกิจกรรมเป็นนวัตกรรมที่ประมวลเนื้อหา ประสพการณ์ กิจกรรมและสื่อต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ จูรีพร พรรษาวงศ์ (2559: 27) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีทักษะการคิดขั้นสูง คือ คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา เพื่อตอบสนองความต้องการของการพัฒนาความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสามารถสร้างนวัตกรรมที่ใช้สะเต็มเป็นพื้นฐาน เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้เรื่องไฟฟ้า โดยการใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ จาริพร ผลมูล (2558: 92) พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และผ่านเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ระดับสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนตามแนวตามสะเต็มศึกษา ด้านจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนขั้นสูง และเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดและหาคำตอบได้อย่างอิสระและสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

2. ระดับชั้นเรียนครูควรทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนเป็นรายสถานศึกษา รายห้องเรียน จนถึงรายบุคคล

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา ครูผู้สอนควรจัดสรรเวลาให้มีความเหมาะสม ในขั้นตอนของการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพราะในการจัดรูปแบบกิจกรรมมีความแตกต่างกัน จึงควรจัดเลาของแต่ละชั้นให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้

2. ควรกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำงานกลุ่มร่วมกัน และย้ำว่าความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับนักเรียนทุกคนภายในกลุ่ม
3. เป็นแบบทางเลือกในเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษากับทางโรงเรียนเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ครูผู้สอนภายในโรงเรียนได้จัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น
4. ควรชี้แจงและอธิบายเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา ให้นักเรียนเข้าใจวิธี ขั้นตอนการใช้ชุดกิจกรรมอย่างละเอียด เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการเรียนการสอน
5. ควรเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียนที่จำเป็นต้องนำไปใช้ในกิจกรรมสะเต็มก่อน เพราะบางครั้งหากผู้เรียนไม่มีความรู้ในเรื่องที่จัดกิจกรรมจะเป็นผลต่อผู้เรียนในการทำกิจกรรมได้

6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. สถานการณ์ที่ใช้ในชุดกิจกรรมสะเต็มให้มีความสอดคล้องกับชีวิตจริง หรือใกล้ตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในตัวชุดกิจกรรมมากขึ้น รวมไปถึงชื่อของกิจกรรมด้วย ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความน่าสนใจของชุดกิจกรรม
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนระหว่างเรียนโดยการใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา โดยใช้ทักษะการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด
3. ควรศึกษาผลการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษากับตัวแปรอื่น เช่น เจตคติ ความพอใจ ความคงทนในการเรียนรู้ คุณลักษณะ หรือกระบวนการกลุ่ม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

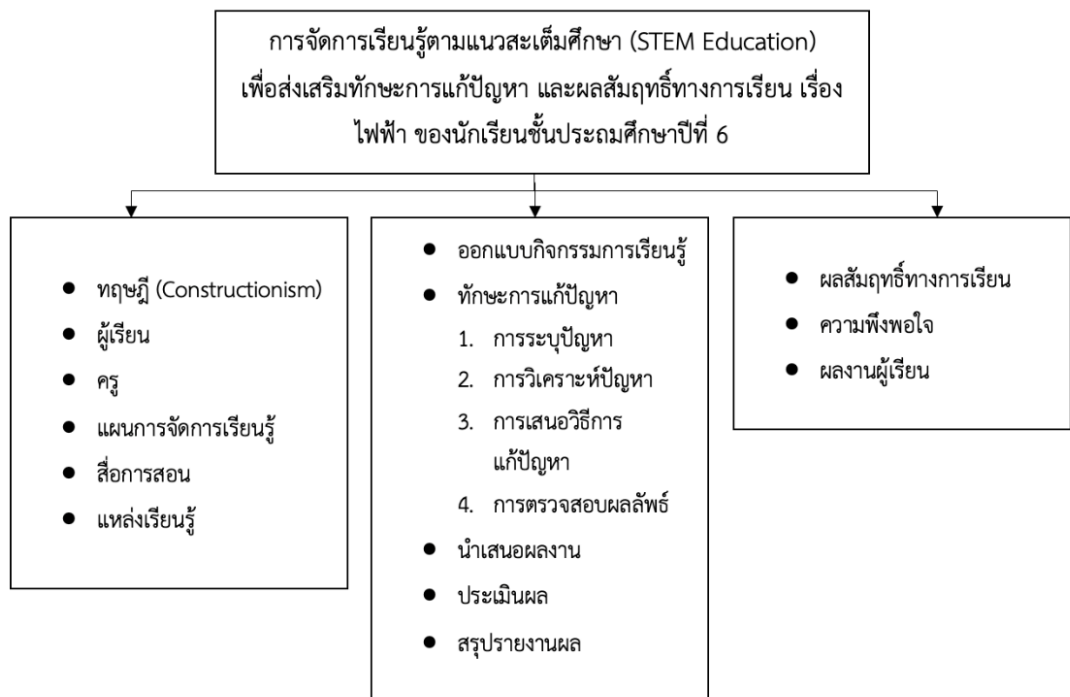
ผลการจัดการเรียนรู้โดยการการใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) ตามชุดกิจกรรมที่ 1-3 พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนใจในการเรียนรู้ และลงมือปฏิบัติกิจกรรม มีความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีและมีความมั่นใจในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้ทันทีเมื่อครูนำโจทย์สถานการณ์ปัญหาให้ แต่จะมีนักเรียนจำนวน 3-5 คนที่ยังไม่มั่นใจ และไม่สามารถลงมือปฏิบัติได้ ซึ่งเกิดจากการกลัวความผิดพลาดในการทำกิจกรรม ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า นักเรียนให้ความสนใจแบ่งหน้าที่กันในการศึกษาค้นคว้า โดยแบ่งงานกันเป็นระบบ แต่หากมีนักเรียนบางคนที่ยังไม่มั่นใจจะไม่กล้าคิดและลงมือปฏิบัติ รอคอยให้เพื่อนชักชวน ตัดสินใจ จึงจะลงมือปฏิบัติกิจกรรม ทำให้นักเรียนกลุ่มนี้ไม่ตระหนักในการเรียนรู้ ตัดสินใจทดลอง ส่งผลให้ไม่มีความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหา ไม่สามารถหาวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบได้ด้วยตนเองต้องรอใบกิจกรรมจากเพื่อน

และยังมีบางกลุ่มที่ไม่สามารถระบุปัญหาได้ในช่วงแรกหลักจากได้รับสถานการณ์ปัญหา เกิดจากอ่านไม่เข้าใจ เกิดความสับสน ทำให้วิเคราะห์โจทย์ปัญหาในสถานการณ์ไม่ได้ ต้องรอเพื่อนชี้แนะแนวคำตอบ ทำให้ไม่เกิดกระบวนการคิด ไม่สามารถอธิบายแลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ปัญหาได้

2. ขั้นสังเคราะห์ความรู้ และการเสนอวิธีการแก้ปัญหา นักเรียนมีความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้เลือกอุปกรณ์ในการทดลองและออกแบบชิ้นงานเองได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มตนเองและเพื่อนนอกกลุ่ม

3. ขั้นนำเสนอและประเมินผลงานของแต่ละกลุ่ม นักเรียนออกมานำเสนอชิ้นงานของตนเองหน้าชั้นเรียนอย่างมีระบบเป็นขั้นตอน เนื่องจากนักเรียนได้ลงมือทำกิจกรรมเองจึงทำให้นักเรียนนำเสนอได้ดี

แผนภาพประกอบองค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 ของกระทรวงศึกษาธิการ (เพื่อประกอบการจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ.2560). กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

- จารีพร ผลมูล. (2558). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบ STME สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 : กรณีศึกษาชุมชนวังตะกอก จังหวัดชุมพร. **วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการการศึกษาและการจัดการเรียนรู้.**
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรีพร ธรรมวงค์. (2559). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร
และการสอน.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชวนิดา สุวานิช. (2560). STEM Education กับการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักศึกษา
วิชาชีพครูให้มีลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ภายใต้นโยบาย 4.0. **วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปกร, 15(1), 25-26.**
- ศศิเทพ ปิติพรเทพิน. (2558). **การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กับสังคม แห่งศตวรรษที่ 21.**
กรุงเทพมหานคร: บอส์การพิมพ์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). **คู่มือครูรายวิชาพื้นฐาน
วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์.**
กรุงเทพมหานคร: สกสศ. ลาตพรว้า.
- สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2558). สะเต็มศึกษา (ตอนที่ 2): การบูรณาการสะเต็มศึกษาสู่การจัดการ
เรียนรู้ในชั้นเรียน. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 17(2), 201-207.**
- สุธิดา การิมี. (2560). การใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม เพื่อส่งเสริมสร้างความคิด
สร้างสรรค์ และทักษะการแก้ปัญหา ตอนที่ 1. **นิตยสาร สสวท, 46(209), 25-27.**
- อภิญา สิงห์โต. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสะเต็มที่ส่งเสริมความสามารถในการ
คิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วารสารมหาจุฬานาครินทร์,**
7(7), 387-398.

การพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล
ของโรงเรียนสุเหร่าห้วยหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
Improving the Communication Skills of School Administrators in the
Digital Era of Suraohumaknoi School under the Bangkok
Metropolitan Administration

ณัฐวรา วงษ์ศรีแก้ว, ธดา สิทธิธาดา

Natwara Wongsrikaew, Thada Siththada

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: s65561802043@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าห้วยหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าห้วยหมากน้อย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากร จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าห้วยหมากน้อย โดยภาพรวมทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก

2. การนำเสนอแนวทางในการสื่อสารนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความน่าเชื่อถือทั้งในด้านของตัวบุคคลภาพเองหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้นำมาสื่อสารและยังควรมีการคำนึงถึงความเหมาะสมทางด้านการใช้ภาษา กริยาท่าทางประกอบการสื่อสารเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทในสถานการณ์ตามสภาพแวดล้อม ในการสื่อสารนั้นควรแม่นยำในเนื้อหาที่จะนำมาสื่อสารเป็นข้อมูลที่เป็นจริงไม่เป็นเท็จ เมื่อต้องการจะสื่อสารควรเลือกช่องทางการสื่อสารให้สอดคล้องกับบริบทของผู้รับสาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรคำนึงถึงความสามารถของผู้รับสารในการสื่อสารเพื่อการสื่อสารที่ส่งสารไปยังผู้รับสารนั้นจะได้เข้าใจในเนื้อหาได้อย่างดี และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสื่อสารที่มีที่มาที่ไปของเนื้อหาที่มีการนำอ้างอิงมาเพื่อประกอบเนื้อหาในการสื่อสารให้ผู้รับสารนั้นได้เข้าใจชัดเจนและน่าเชื่อถือ ตามลำดับ

คำสำคัญ: ทักษะการสื่อสาร, ผู้บริหารสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล

ได้รับบทความ: 13 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 8 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 11 มิถุนายน 2567

Received: May 13, 2024; Revised: June 8, 2024; Accepted: June 11, 2024

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of communication skills of school administrators in the digital era of Hua Mak Noi Mosque School. Under the Bang Kapi District Office Bangkok. and 2) Presenting guidelines for developing the communication skills of school administrators in the digital era of Hua Mak Noi Mosque School. The sample group used in the research included 32 administrators, teachers, and personnel. The research instrument was a questionnaire. and interview form Statistics used in quantitative data analysis include frequency, percentage, mean, and standard deviation. For qualitative data, content analysis was used.

The research results found that:

1. The Communication skills of school administrators in the digital age of Surawong Hua Mak Noi School Overall, communication skills of school administrators in the digital age are at a high level.

2. The communication skills of school administrators in the digital age It is at a high level and has the following guidelines: In communication, educational institution administrators should reliable in terms of their own personalities or the information that is communicated, and they should consider the appropriateness of the use of language. Verbs and gestures accompany communication to suit the context of the situation according to the environment. In communication, it should be precise in the content to be communicated, with information that is true and not false. When you want to communicate, you should choose a communication channel that is consistent with the context of the recipient. Educational service providers should consider the ability of the recipient to communicate so that the message sent to the recipient can understand the content well. And educational institution administrators should have communications that have the origins of the content referenced to make the communication content clear and reliable for the recipient to understand, respectively.

Keywords: Communication Skills, School Administrators, Digital Era

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ ปัจจุบันจากสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 หรือสามารถเรียกได้อย่างหนึ่งว่ายุคดิจิทัล ในด้านการศึกษาเองมีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีสากลโลก อันปรากฏในเป้าหมายของการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 ซึ่งการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกต้องเผชิญกับระบบเศรษฐกิจโลกที่มีการแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดน

ปัจจุบันการพัฒนากิจการและบริหารดิจิทัลได้มีการทำปฏิจาประดิษฐ์ในยุคดิจิทัลเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันทางด้านอุตสาหกรรมและการบริการ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้ความรู้ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ตามแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 5 พ.ศ. 2561-2565 ในด้านของแผนการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นการพิจารณาถึงภาพรวมและรายละเอียดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของหน่วยงานอย่างถี่ถ้วนถึงประโยชน์และการนำมาใช้จริงในการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน การพัฒนาทักษะดิจิทัล อย่างชาญฉลาดในการปฏิบัติราชการ

บุคลากรทางการศึกษาที่จะต้องมีการปรับตัวในยุคดิจิทัลนั้นหนึ่งในนั้นคือผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่จะต้องมีความรู้ความสามารถในการสื่อสารที่ดีโดยจะต้องมีความสามารถในการใช้การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งในยุคดิจิทัลปัจจุบันนี้มีตัวช่วยในการส่งสารทั้งการส่งข้อความข้อมูลสารสนเทศหรือแม้กระทั่งการติดต่อสื่อสารผ่านทางเทคโนโลยีที่มีการเชื่อมต่อโดยไร้พรมแดน

ดังนั้นการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญของการส่งสารและรับสารในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในยุคดิจิทัล ที่ผู้คนที่ต้องการจะแลกเปลี่ยนจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งซึ่งหากจะเป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพซึ่งในปัจจุบันที่เรียกว่ายุคแห่งดิจิทัล

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลที่ได้จากงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลการ

พัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลไปใช้ในการวางแผนการทำงาน
ในสถานศึกษา ปรับปรุง พัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของ
โรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาใน
ยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา
ในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
มีระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย
สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 35 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย
สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้นจำนวน 32 คนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย
(simple random sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ
ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ
แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐาน
ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) เพศ 2) สถานภาพการดำรงตำแหน่ง 3) อายุ 4) วุฒิการศึกษา
สูงสุด และ 5) ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารของผู้บริหาร
สถานศึกษาในยุคดิจิทัล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 40 ข้อ จำแนกเป็นจำนวน 6 ด้าน ได้แก่

1) ด้านความน่าเชื่อถือ	จำนวน 6 ข้อ
2) ด้านความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม	จำนวน 7 ข้อ
3) ด้านเนื้อหาในการสื่อสาร	จำนวน 7 ข้อ
4) ด้านช่องทางการติดต่อสื่อสาร	จำนวน 7 ข้อ

5) ด้านความสามารถของผู้รับสาร จำนวน 6 ข้อ

6) ด้านความชัดเจนของข่าวสาร จำนวน 7 ข้อ

โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 100) ดังนี้

5 หมายถึง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยสัมภาษณ์ตามตัวแปรรวมทั้งหมด 6 ด้าน ตามตัวแปรดังกล่าว

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. นำแบบสอบถามไปให้ด้วยตนเองและส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ด้วยโปรแกรม google form และสร้าง QR Code ของแบบสอบถามแนบส่งผ่าน Application Line ของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ พร้อมนำแบบสอบถามมาทำการลงรหัสเพื่อนำไปประเมินผลของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

4. ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร และผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถด้านทักษะการสื่อสารในยุคดิจิทัล เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา แล้วนัดวันเก็บข้อมูล นำตัวแปรรวมทั้งหมด 6 ด้านมาตั้งเป็นคำถามเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

5. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสิ้น 5 คน

1) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2) ผู้วิจัยสรุปรวบรวมความคิดเห็นทันทีที่จบการสัมภาษณ์ในแต่ละด้าน

3) เมื่อการสัมภาษณ์สิ้นสุดลง ผู้วิจัยจะสรุปอีกครั้งซึ่งหากผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคน มีความคิดเห็นเพิ่มเติมก็จะบันทึกเพิ่มเติมอีกครั้ง

4) การสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยได้จัดบันทึก และบันทึกการสัมภาษณ์ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไว้ทุกครั้ง โดยขออนุญาตในการบันทึกต่อผู้ให้สัมภาษณ์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ ตัวแปรเชิงคุณภาพ คือ ค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 ระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จากการหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เป็นรายด้านและภาพรวม ซึ่งพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูล เพื่อทราบถึงทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 100) มีเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน ดังนี้ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. นำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยการนำผลสรุปจากการวิเคราะห์แบบสอบถามระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร นำไปสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำนวน 5 คน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัล	n = 32		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านความน่าเชื่อถือ	3.97	0.52	มาก
2. ด้านความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม	4.21	0.62	มาก
3. ด้านเนื้อหาในการสื่อสาร	4.20	0.74	มาก
4. ด้านช่องทางการติดต่อสื่อสาร	4.33	0.67	มาก
5. ด้านความสามารถของผู้รับสาร	4.39	0.68	มาก
6. ด้านความชัดเจนของข่าวสาร	4.48	0.54	มาก
รวม	4.26	0.49	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.49) และหากพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความชัดเจนของข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.54) รองลงมาคือ ด้านความสามารถของผู้รับสาร ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.68) ด้านช่องทางการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.67) ด้านความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.62) ด้านเนื้อหาในการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.74) และสำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความน่าเชื่อถือ ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.52)

แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร มีดังนี้

1. ด้านความน่าเชื่อถือ การที่ผู้บริหารสถานศึกษานั้นคำนึงถึงความน่าเชื่อถือทางด้านการสื่อสารทำให้การทำงานนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจากการที่ผู้บริหารนั้นสื่อสารด้วยลายลักษณ์อักษรเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากในการสื่อสารความคิดและข้อมูล มีประโยชน์เป็นอย่างมากเนื่องจากการสื่อสารด้วยลายลักษณ์อักษรนั้นมีมากมายหากมีการพูดตามหลักไวยากรณ์ หรือการวางตัวบุคคลภาพในการสื่อสารนั้นจะทำให้ผู้บริหารมีความน่าเชื่อถือในด้านของการใช้ภาษาอีกเช่นกัน

2. ด้านความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม การที่ผู้บริหารนั้นใช้คำพูดในการสื่อสารนั้นจะต้องคำนึงถึงบริบทสถานการณ์ ณ ช่วงเวลาที่กำลังสื่อสารนั้นเพื่อให้ผู้รับสารได้รับสารอย่างเข้าใจง่ายตามบริบทสถานการณ์ไม่พูดนอกเหนือเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับ

สถานการณ์นั้น ๆ ทำให้บรรยากาศของการสื่อสารดูจริงจังและเป็นไปตามทิศทางที่ตั้งใจไว้ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมในการสื่อสารจากสถานการณ์ต่าง ๆ จะทำให้ผู้ที่ทำงานร่วมด้วยนั้น มองภาพท่านผู้บริหารว่าเป็นผู้ที่มีความเข้าใจธรรมชาติในสถานการณ์ต่าง ๆ จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นได้โดยง่ายนั่นคือหัวใจหลักในการทำงานร่วมกันในองค์กร

3. ด้านเนื้อหาในการสื่อสาร แนวทางการพัฒนาการสื่อสารของผู้บริหาร สถานศึกษาในยุคดิจิทัลด้านเนื้อหาในการสื่อสารนั้นการที่ผู้บริหารนำข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรมาสื่อสารให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับทราบนั้นทำให้การสื่อสารของผู้บริหารเหมือนเป็นการดูแลเอาใจใส่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาารู้สึกเช่นนั้นได้เช่นกันและยังได้รับประโยชน์จากการจากสนทนา

4. ด้านช่องทางการติดต่อสื่อสาร การที่ผู้บริหารมีการประชุมชี้แจงข่าวสารให้ครูและบุคลากรทราบเป็นประจำนั้นจะทำให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนได้รับทราบถึงข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและยังสามารถทำให้การทำงานดำเนินการอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ และปฏิเสธไม่ได้ว่า social media หรือสื่อสังคมออนไลน์ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเราไปแล้ว ดังนั้นแล้วการที่ผู้บริหารนำสื่อโซเชียลต่าง ๆ มาปรับในการบริหารเช่นการทำงาน โดยการสื่อสารผ่านสื่อเหล่านี้จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารควรตระหนักถึงการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทำงานอยู่เสมอเพื่อกระตุ้นในบุคลากรในองค์กรเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในยุคดิจิทัลหรือยุคปัจจุบัน

5. ด้านความสามารถของผู้รับสาร ผู้บริหารควรมีการสื่อสารที่คำนึงถึงผู้รับสารในขณะที่มีการส่งสารหรือสนทนากัน เนื่องจากผู้รับสารบางคนนั้นอาจจะมีการรับสารที่ไม่ได้เป็นไปอย่างที่เรากำหนดหรือมีข้อบกพร่องบางอย่างที่ไม่สามารถติดต่อสื่อสารในทางนั้นได้ ดังนั้นตัวผู้บริหารเองควรคำนึงถึงสิ่งนี้เพื่อให้การรับสารที่เข้าใจถึงแก่ผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ด้านความชัดเจนของข่าวสาร ผู้บริหารควรมีการสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนของการสื่อสารเพื่อให้ผู้รับสารได้เห็นตรงกันว่ามีการอ้างอิงหรือมีการจดบันทึกเนื้อหาในการสื่อสารทำให้การสื่อสารเป็นไปในทิศทางเดียวกันและยังมีแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือการที่ผู้บริหารพูดสื่อสารนั้นหากจะให้น่าเชื่อถือหากต้องการอ้างอิงที่ชัดเจนในข้อมูลผู้บริหารควรมีเอกสารอ้างอิงที่ชัดเจนอาจจะเป็นสถิติหรือตัวเลขที่สื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง เช่นกราฟข้อมูล หรือตัวเลขจำนวนข้อมูลเพื่อให้ผู้รับสารมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ได้ระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลและแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 ระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความชัดเจนของข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความสามารถของผู้รับสาร ด้านช่องทางการติดต่อสื่อสาร (x ด้านความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม ด้านเนื้อหาในการสื่อสาร ตามลำดับ สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความน่าเชื่อถือ ได้เล็งเห็นว่าตาม แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกต้องเผชิญกับระบบเศรษฐกิจโลกที่มีการแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การส่งสารเพื่อส่งสารให้ผู้รับทราบได้ทราบโดยไว ส่งผลในเป็นการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวกระโดดอย่างรวดเร็วในยุคนี้ที่เรียกว่ายุคดิจิทัล ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผลระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ ถาปิ่นแก้ว (2566: 161) ศึกษาเรื่อง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า 1) ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารและการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ทักษะการสื่อสารของผู้บริหาร พบว่า จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง และประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

5.2 แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จากการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความน่าเชื่อถือ 2) ด้านความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม 3) ด้านเนื้อหาในการสื่อสาร 4) ด้านช่องทางการติดต่อสื่อสาร 5) ด้านความสามารถของผู้รับสาร 6) ด้านความชัดเจนของข่าวสาร สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ด้านความน่าเชื่อถือ จากผลการวิจัย พบว่า การที่ผู้บริหารนั้นใช้คำพูดในการสื่อสารนั้นจะต้องคำนึงถึงบริบทสถานการณ์ ณ ช่วงเวลาที่กำลังสื่อสารนั้นเพื่อให้ผู้ที่รับสารได้รับสารอย่างเข้าใจง่ายตามบริบทสถานการณ์ไม่พุดนอกเหนือเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง กับสถานการณ์นั้น ๆ ทำให้การทำงานส่งผลดีต่อองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรินทร์ ถาปนแก้ว (2566: 161) ศึกษาเรื่อง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่าโดยผู้บริหารมีความคิดเห็นมากกว่าครูผู้สอน สอดคล้องกับสมมติฐานในบางส่วน ที่ว่า ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารในโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งมีความแตกต่างกันทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนมีความ เข้าใจและโอกาสในการรับทราบสารจากผู้บริหารไม่ไปในทิศทางเดียวกัน แต่ส่วนผู้บริหาร มองว่าตัวเองพยายามสื่อสารอย่างชัดเจนโดยมองว่าตนเองใช้ภาษาที่เรียบง่ายและมีความ เข้าใจครูผู้สอนและใช้หลักการสื่อสารที่ถูกต้องเหมาะสม

2. ด้านความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม จากผลการวิจัย พบว่า การที่ผู้บริหารนั้นใช้คำพูดในการสื่อสารนั้นจะต้องคำนึงถึงบริบทสถานการณ์ ณ ช่วงเวลาที่กำลังสื่อสารนั้นเพื่อให้ผู้ที่รับสารได้รับสารอย่างเข้าใจง่ายตามบริบทสถานการณ์ไม่พุดนอกเหนือ เรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง กับสถานการณ์นั้น ๆ ทำให้บรรยากาศของการสื่อสารดูจริงจังและเป็นไปตามทิศทางที่ตั้งใจไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศกมล พงศกมล (2557: 143) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการสื่อสารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดขนาดใหญ่ พิเศษที่ประสบความสำเร็จ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการสื่อสารของผู้บริหารโรงเรียนนั้นเป็นรูปแบบการสื่อสารเชิงพฤติกรรมแบบผสมผสาน ในลักษณะ ได้แก่ การสื่อสารแบบมีชีวิตชีวา (Spirited) ผู้บริหารใช้ในการสื่อสาร เพื่อบริหารจัดการโรงเรียน การสื่อสารแบบเห็นอกเห็นใจ (Considerate) ในสถานการณ์ที่มี สื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์หรือการสร้างบรรยากาศ และการสื่อสารแบบมีระเบียบวินัย (Systematic) เป็นต้น

3. ด้านเนื้อหาในการสื่อสาร ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารนำข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรมาสื่อสารให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับทราบนั้นทำให้การสื่อสารของ ผู้บริหารเหมือนเป็นการดูแลเอาใจใส่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้รู้สึกเช่นนั้นได้เช่นกันและยังได้รับ ประโยชน์จากการจากสนทนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vilma S. Pricellas (2016: 29-31) ที่กล่าวว่า เพื่อเพิ่มสภาพแวดล้อมประสิทธิภาพการสื่อสาร โดยการทำเช่นนั้น พวกเขาจะ โดดเด่นเป็นความสามารถมากขึ้นและมากขึ้น มีความสามารถในการโน้มน้าว นำและ ถ่ายทอดความคิดและแนวคิดต่อผู้ร่วมงานและคนอื่น ๆ

4. ด้านช่องทางการติดต่อสื่อสาร ผลการวิจัย พบว่า การที่ผู้บริหารมีการ ประชุมชี้แจงข่าวสารให้ครูและบุคลากรทราบเป็นประจำนั้นจะทำให้ครูและบุคลากรใน

โรงเรียนได้รับทราบถึงข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและยังสามารถทำให้การทำงานดำเนินการอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์และปฏิเสธไม่ได้ว่า social media หรือสื่อสังคมออนไลน์ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเราไปแล้ว สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560: 18) ที่กล่าวว่า ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานตามนโยบายให้โรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) ซึ่งการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าวนี้ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็นต้องใช้ทักษะการสื่อสารที่ดีและชัดเจน เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่รับผิดชอบและเป็นผู้ดำเนินการนั้นเกิดจากความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพซึ่งเป็นคุณลักษณะโรงเรียนมาตรฐานสากลในข้อที่ 3 ระบุไว้ในเรื่องของการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Quality System Management)

5. ด้านความสามารถของผู้รับสาร ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารควรมีการสื่อสารที่คำนึงถึงผู้รับสารในขณะที่มีการส่งสารหรือสนทนากัน เนื่องจากผู้รับสารบางคนนั้นอาจจะมีการรับสารที่ไม่ได้เป็นไปอย่างที่เรากำหนดหรือมีข้อบกพร่องบางอย่างที่ไม่สามารถติดต่อสื่อสารในทางนั้นได้ ดังนั้นตัวผู้บริหารเองควรคำนึงถึงสิ่งนี้เพื่อให้การรับสารที่เข้าใจถึงแก่ผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา คล่องแคล่ว (2555: 5) ที่กล่าวว่า ครูเกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้สิ้นหวัง ไม่อยากทำงานเฉื่อยชา ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และไม่มีความอดทนอันจะส่งผลให้งานในหน้าที่รับผิดชอบขาดการพัฒนาและไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ประสบผลสำเร็จในทางตรงกันข้ามหากผู้บริหารสถานศึกษามีเทคนิค วิธีการ และแนวทางในการสื่อสารที่มีคุณภาพ และมีความชัดเจน ย่อมทำให้ครูเกิดความพึงพอใจในการทำงาน และนำมาสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

6. ด้านความชัดเจนของข่าวสาร ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารควรมีการสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนของการสื่อสารเพื่อให้ผู้รับสารได้เห็นตรงกันว่ามีการอ้างอิงหรือมีการจดบันทึกเนื้อหาในการสื่อสารทำให้การสื่อสารเป็นไปในทิศทางเดียวกันและยังมีแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือการที่ผู้บริหารพูดสื่อสารนั้นหากจะให้น่าเชื่อถือแล้วนั้นจะต้องมีแหล่งเอกสารอ้างอิงเพื่อประกอบการสนทนาจึงจะให้การสื่อสารสื่อสารได้ชัดเจนเพื่อให้ผู้รับสารมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจนและสอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยทิพย์ สีฉันทกสมิต (2554: 125) ถ้าผู้บริหารมีทักษะการสื่อสารที่ดีในด้านความชัดเจน ความน่าเชื่อถือ ความเข้าใจผู้รับสารและการสื่อสารด้วยอวัจนภาษาจะส่งผลให้ครูสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูได้ดียิ่งขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะนำไปปฏิบัติ

ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ทั้ง 6 ด้านได้แก่ 1) ด้านความน่าเชื่อถือ 2) ด้านความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม 3) ด้านเนื้อหาในการสื่อสาร 4) ด้านช่องทางการติดต่อสื่อสาร 5) ด้านความสามารถของผู้รับสาร และ 6) ด้านความชัดเจนของข่าวสาร นำเข้าสู่นโยบายของโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของการสื่อสารที่ผู้บริหารควรทำในการปฏิบัติงาน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย การพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาในกลุ่มเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาให้เหมาะสมและครอบคลุมตามบริบทของสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดทั้งต่อองค์กรและประเทศชาติ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณความหลากหลายของการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล
3. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่องค์กรแห่งสากล สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ
4. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จึงสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับดังนี้ การที่ผู้บริหารจะมีทักษะการสื่อสารที่ดีควรคำนึงถึงความน่าเชื่อถือซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การสื่อสารนั้นเกิดอิทธิพลกับผู้ฟังได้เป็นอย่างมาก ซึ่งการสื่อสารที่ดีนั้นควรคำนึงถึงความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมบริบทในการสื่อสารในขณะนั้น เพื่อให้บรรยากาศในการสื่อสารเป็นไปอย่างราบรื่น การสื่อสารจะต้องมีการเตรียมเนื้อหาที่เป็นเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับผู้รับสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้โดยง่าย พร้อมทั้งดูเรื่องของช่องทางการสื่อสารที่จะนำมาใช้เป็นตัวกลางในการสื่อสารจะเป็นการตอบสนองผู้ฟังให้เข้าใจได้ง่าย ผู้บริหารควรเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารให้เหมาะสม และสุดท้ายนั้นหากความชัดเจนของข้อมูลข่าวสารนั้นไม่มีความชัดเจน จะทำให้การสื่อสารเกิดข้อครหาหรือเป็นการมองถึงภาพของความน่าเชื่อถือได้ ซึ่งผู้บริหารที่ดีนั้นควรมีทักษะการสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพเพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา คล่องแคล่ว. (2555). การพัฒนากลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางในจังหวัดกำแพงเพชร. **วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พัชรินทร์ ถาปิ่นแก้ว. (2566). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการ
ปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2562). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.
วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 13(1), 142-156.
- พฤตฉिल् พฤตฉिल्. (2557). รูปแบบการสื่อสารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำ
จังหวัดขนาดใหญ่พิเศษที่ประสบความสำเร็จ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา**, 8(2),
138-150.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). **คู่มือการบริหารจัดการระบบคุณภาพ**.
กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**.
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- หทัยทิพย์ ลิขิตทกสมิต. (2554). การติดต่อสื่อสารของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสาคร. **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Vilma S. Pricellas. (2016). Effectiveness of School Administrators' Leadership
Skills and Behaviors and their School Performance in Area III Leyte
Division, Philippines. **Journal of Business and Management**, 18(8),
106-126.

การพัฒนาโปรแกรมนันทนาการโดยใช้กิจกรรมการพนันเป็นฐานเพื่อป้องกัน
ภาวะสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ : การศึกษาความเป็นไปได้
A Development of a Gambling-Based Recreational Program to
Prevent Dementia for the Elderly in Geriatric School:
A Feasibility Study

เดชภณ ทองเต็ม

Tachapon Tongterm

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Faculty of Liberal Arts and Science, Sisaket Rajabhat University

น้ำผึ้ง ท่าคล่อง

Nhumpung Thaklong

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Faculty of Education and Human Development, Sisaket Rajabhat University

จิรนนท์ แก้วมา

Jeeranan Kaewma

วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

College of Innovation and Management, Songkhla Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: tachapon.t@sskru.ac.th

บทคัดย่อ

โรงเรียนผู้สูงอายุถือเป็นรูปแบบกิจกรรมเชิงรุกที่ประสบความสำเร็จในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทยในยุคปัจจุบัน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมนันทนาการโดยใช้กิจกรรมการพนันเป็นฐานเพื่อป้องกันภาวะสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีต่อการใช้โปรแกรมนันทนาการ ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R & D) ในการดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเป็นผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลโคกใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 30 คน โดยเก็บข้อมูลระหว่าง ตุลาคม-ธันวาคม 2566 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า โดยกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นเวลา 3 เดือน เดือนละ 1 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที (ทุกวันพุธ สัปดาห์แรกของเดือน) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ได้รับบทความ: 12 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 27 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 5 กรกฎาคม 2567

Received: May 12, 2024; Revised: June 27, 2024; Accepted: July 5, 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. โปรแกรมนันทนาการ ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมตัวเลข หรรษา 2) กิจกรรมน้ำเต้า ปู ปลา พาเพลิน 3) กิจกรรมวงล้อ มหัศจรรย์ 4) กิจกรรมสลาก มหาสนุก และ 5) กิจกรรมลูกเต๋า นาโชค ซึ่งผลจากการเข้าร่วมโปรแกรม นันทนาการ พบว่า ช่วยให้ผู้สูงวัยได้ฝึกการออกกำลังสมอง มีความสนุกสนาน ลดภาวะ เครียด และช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีในโรงเรียนผู้สูงอายุ

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีต่อ การใช้โปรแกรมนันทนาการที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.42$, S.D.=0.81)

คำสำคัญ: โปรแกรมนันทนาการ, การพนัน, ภาวะสมองเสื่อม, ผู้สูงวัย, โรงเรียนผู้สูงอายุ

Abstract

Geriatric school is considered a proactive form of activity that has been successful in promoting Thai seniors' quality of life today. The objectives of this study were to develop a gambling-based recreational program to prevent dementia in elderly people in geriatric schools and to study the satisfaction of elderly people in geriatric schools toward the recreational program developed by researchers using the Research and Development (R & D) method to conduct the research. The sample group used in the experiment was 30 elderly people from Duan Yai Rom Pho Thong Geriatric School, Duan Yai sub-district, Wang Hin District, Sisaket Province, collected by quota sampling between October and December 2023. They participated in a recreational program for 3 months, once a month (first week of the month), for 60 minutes each time. The quantitative data was analyzed using mean and standard deviation, while the qualitative data was analyzed by content analysis.

The research results found that:

1. The recreational program developed by researchers consists of five activities: 1) Fun number; 2) Jovial gourd, crab, and fish; 3) Magic wheel; 4) Great fun lottery; and 5) Lucky dice. The results of participating in this recreational program found that the elderly have practiced brain exercises, had fun, reduced stress, and helped promote good social interaction in geriatric school.

2. The assessment of satisfaction results by the sample group of elderly in geriatric school toward the recreational program was at a high level. ($\bar{X}=4.42$, S.D.=0.81).

Keywords: Recreation Programs, Gambling, Dementia, Elderly, Geriatric School

1. บทนำ

ประเทศไทยมีการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง และปัจจุบันยังคงมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นดังเช่นในอดีต (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) โดย “ภาวะสมองเสื่อม” ถือเป็นกลุ่มอาการที่มักจะเกิดขึ้นในผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ซึ่งจากรายงานการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าประชากรสูงอายุไทยมีจำนวนของภาวะสมองเสื่อมโดยเฉลี่ยร้อยละ 2 ถึง 10 ซึ่งเมื่ออายุเพิ่มขึ้น โอกาสที่จะเกิดภาวะสมองเสื่อมก็มากขึ้นด้วย (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2563) เนื่องจากภาวะสมองเสื่อมนี้ไม่สามารถรักษาให้หายขาด หลังเกิดอาการผู้ป่วยจะต้องใช้ชีวิตในภาวะทุพพลภาพยาวนาน 10-20 ปี ผู้ป่วยสมองเสื่อมจึงจำเป็นต้องพึ่งพาผู้ดูแลในการดำรงชีวิต ทั้งในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม (รุ่งนภา อุดมลาภ และจิราพร เกศพิชญวัฒนา, 2561: 105) ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวประเทศไทยจึงได้พยายามดำเนินการเชิงรุกเพื่อเตรียมรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรกลุ่มนี้อย่างต่อเนื่องและในหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่า “ผู้สูงวัยมีคุณค่าและมีศักยภาพควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้สังคม ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้สูงวัย” และจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมามีพบว่า ประเทศไทยมีจำนวนโรงเรียนผู้สูงอายุ มากถึง 2,390 แห่ง และมียอดจำนวนนักเรียนผู้สูงอายุสูงถึง จำนวน 169,901 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566)

นันทนาการ (Recreation) เป็นกิจกรรมที่ให้ประโยชน์แก่ผู้เข้าร่วมในทุกกลุ่มวัย โดยในกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการสัมพันธ์กับผลลัพธ์ด้านสุขภาพกายที่ดีขึ้น อาทิ การเคลื่อนไหว การทรงตัว และความทนทานของระบบหัวใจและหลอดเลือด (Cohen-Mansfield et al., 2019: 1345) ตลอดจนส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม คลายเครียด และลดความเหงา สำหรับในบริบทโรงเรียนผู้สูงอายุไทย พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุมักจะมีการจัดกิจกรรมนันทนาการหลากหลายรูปแบบ เช่น การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬา งานศิลปหัตถกรรม การเล่นดนตรี ละคร ฟ้อนรำ เป็นต้น

การพนัน (Gambling) หมายถึง การเล่นชนิดหนึ่งเพื่อเอาเงินหรือสิ่งอื่นใดด้วยการเสี่ยงโชค โดยการทำนาย หรือคาดเดาผลที่เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งหากกล่าวถึงบริบทของสังคมไทยกับการพนัน จะพบว่า สังคมไทยมีพื้นฐานการเล่นพนันมาตั้งแต่สมัยอดีต เพียงแต่ในอดีตนั้นการพนันอาจจะแฝงหรือควบคู่ไปกับประเพณีการเล่นพื้นบ้านบางชนิด เช่น การเล่นตีไก่ กัดปลา ชนวัว เป็นต้น อย่างไรก็ตามด้วยคนในสังคมไทยส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา จึงทำให้ประชาชนในอดีตต่างมองกันว่าการพนันเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความเสียหายและผิดศีลธรรมอันดีของสังคมไทย แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ผลการวิจัยในปัจจุบันกลับพบว่า ผู้สูงอายุไทยมีพฤติกรรมเล่นการพนันมากขึ้น (ศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ, 2560: 101) และจากผลการศึกษาของ สุภาวดี ขุนทองจันทร์ (2561: ข) ยังพบว่า

ผู้สูงวัยบางท่านมีมุมมองที่เห็นด้วยในเชิงสนับสนุนในเรื่องการพนัน โดยมองว่าการพนันเป็น
การใช้เวลาว่างของผู้สูงวัย ช่วยทำให้คลายเหงาได้ รู้สึกตื่นเต้น และช่วยให้มีเพื่อนมากขึ้น

สรุปได้ว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีจำนวนผู้สูงวัยที่เพิ่มมากขึ้น และผู้สูงวัย
ทุกคนมีความเสี่ยงที่จะเกิดภาวะสมองเสื่อม เนื่องจากโรคนี้มีความสัมพันธ์กับอายุ ดังนั้น
คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมนันทนาการโดยใช้กิจกรรม
การพนันเป็นฐานเพื่อป้องกัน ภาวะสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุ : การศึกษา
ความเป็นไปได้” ซึ่งคณะผู้วิจัยคาดว่าบุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนผู้สูงอายุ จะสามารถ
นำโปรแกรมนันทนาการต้นแบบ ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ไปใช้เพื่อป้องกันภาวะสมองเสื่อมใน
กลุ่มผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุที่ตนเองรับผิดชอบต่อไปได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมนันทนาการโดยใช้กิจกรรมการพนันเป็นฐานเพื่อป้องกัน
ภาวะสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีต่อ
โปรแกรมนันทนาการ ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research &
Development) ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยใน
มนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เลขที่โครงการ HE652007 มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากร

ประชากร คือ ผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่เปิดดำเนินการในพื้นที่จังหวัด
ศรีสะเกษในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งมีทั้งสิ้น 35 แห่ง จำนวน 2,729 คน (สำนักงานพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดศรีสะเกษ, 2565: 6)

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้าความเป็นไปได้ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกโรงเรียนผู้สูงอายุ
ที่มีความพร้อมเป็นพื้นที่วิจัย จำนวน 1 แห่ง โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีเกณฑ์การ
คัดเลือก คือ 1. ได้รับรางวัลโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบประจำจังหวัดศรีสะเกษ ปี 2564
2. มีการเปิดดำเนินการ 5 ปี อย่างต่อเนื่อง (พ.ศ. 2561-2565) และ 3. เจ้าหน้าที่และผู้สูงวัย
ในโรงเรียนยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งจากผลการคัดเลือกได้โรงเรียนผู้สูงอายุสวนใหญ่ร่ม
โพธิ์ทอง ตำบลสวนใหญ่ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ เป็นพื้นที่ในการดำเนินงานวิจัย
โดยมีจำนวนผู้สูงวัยในโรงเรียนทั้งสิ้น จำนวน 120 คน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความ

มันคงของมนุษย์จังหวัดศรีสะเกษ, 2565: 6) หลังจากนั้นได้ทำการรับสมัครอาสาสมัครผู้สูงวัย เพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบโควตา (Quota sampling)

3.3 เครื่องมือในการวิจัย

1. โปรแกรมสนับสนุนการใช้กิจกรรมการพนันเป็นฐานเพื่อป้องกันภาวะสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุ

- คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีนั้นทางการบำบัด (Michael et al., 2020: 43) และทฤษฎีกิจกรรม (Engeström et al., 1999: 19) โดยมีขอบเขตของโปรแกรมประกอบด้วย 1) หัวเรื่อง ประกอบด้วยสัปดาห์และชื่อกิจกรรม 2) ระยะเวลา 3) วัตถุประสงค์ 4) สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ 5) การดำเนินกิจกรรม และ 6) การวัดและประเมินผล

- โปรแกรมสนับสนุนการต้นแบบ ที่พัฒนาขึ้น ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและพลศึกษา จำนวน 3 ท่าน ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง ทั้งนี้เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นกับแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมสนับสนุนการ โดยใช้วิธีประเมินความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ซึ่งได้ค่า IOC เท่ากับ 0.89

- หลังจากนั้นได้นำโปรแกรมสนับสนุนการต้นแบบ ไปทดลองใช้ (Pilot study) ในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กในโรงเรียนผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งไชย อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 10 คน จากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมฯ พัฒนา และสรุปผล

2. แบบประเมินความพึงพอใจ

แบบประเมินที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยรายการประเมิน 2 ประเด็น คือ 1) ด้านรูปแบบ และ 2) ด้านคุณค่า มีข้อคำถามทั้งสิ้น จำนวน 10 ข้อ ซึ่งพัฒนาโดยใช้แนวคิดของ Likert (1976: 234) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ในการสร้างแบบประเมินออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย และ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด และแบบประเมินนี้ได้ผ่านประเมินความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้วิธีประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและพลศึกษา จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 1

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประสานงาน และประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครอาสาสมัครผู้สูงวัย
2. อธิบายที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย และประโยชน์ ตลอดจนให้อาสาสมัครผู้สูงวัยลงนามในแบบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

3. คณะผู้วิจัยทำการฝึกใช้โปรแกรมนันทนาการต้นแบบ ให้กับผู้ช่วยวิจัยจำนวน 6 คน และคณะผู้วิจัยได้นำโปรแกรมนันทนาการต้นแบบ ไปฝึกเพื่อให้อาสาสมัครผู้สูงวัยรับทราบวิธีปฏิบัติ จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที

4. คณะผู้วิจัยนำโปรแกรมนันทนาการต้นแบบ ไปทดลองในกลุ่มอาสาสมัครผู้สูงวัยโรงเรียนดอนใหญ่ร่มโพธิ์ทอง ตำบลดอนใหญ่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นระยะเวลา 3 เดือน เดือนละ 1 ครั้ง (ทุกวันพุธ สัปดาห์แรกของทุก ๆ เดือน) ครั้งละ 60 นาที

5. ประเมินผลหลังการทดลองโดย ประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงวัยที่เข้าร่วมกิจกรรม รวมจำนวน 30 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการส่งเสริมสุขภาพ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลดอนใหญ่ จำนวน 6 คน ที่มีต่อโปรแกรมนันทนาการต้นแบบ ที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สรุปผลการพัฒนาโปรแกรมนันทนาการต้นแบบ โดยการสรุปเนื้อหา และสรุปผลการประเมินผลคุณภาพของโปรแกรมนันทนาการต้นแบบ โดยใช้ค่า IOC

2. วิเคราะห์ผลการประเมินความพึงพอใจ โดยการนำผลการประเมินมาแปลงเป็นค่าคะแนน ดังนี้ 5 คะแนน หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด 4 คะแนน หมายถึง พึงพอใจมาก 3 คะแนน หมายถึง พึงพอใจปานกลาง 2 คะแนน หมายถึง พึงพอใจน้อย และ 1 คะแนน หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด และสรุประดับความพึงพอใจแยกเป็นรายด้าน และสรุปรวม โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) ซึ่งคณะผู้วิจัยมีเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ (Rezwan et al., 2022: 2188) โดยกำหนดช่วงคะแนน ดังนี้ คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด คะแนนค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย คะแนนค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง คะแนนค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก และคะแนนค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการพัฒนาโปรแกรมนันทนาการโดยใช้กิจกรรมการพนันเป็นฐานเพื่อป้องกันภาวะสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุ

โปรแกรมนันทนาการโดยใช้กิจกรรมการพนันเป็นฐานเพื่อป้องกันภาวะสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุ หมายถึง ชุดกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยใช้กติกาของการเล่นพนันมาเป็นฐานในการออกแบบกิจกรรม โดยเน้นให้ผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุได้ฝึกการออกกำลังสมอง และส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งผลจากการพัฒนาคณะผู้วิจัยได้ โปรแกรมนันทนาการโดยใช้กิจกรรมการพนันเป็นฐานเพื่อป้องกันภาวะสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ ซึ่งประกอบด้วย

ชุดกิจกรรม จำนวน 5 กิจกรรม ได้แก่ 1. กิจกรรมตัวเลข หรรษา 2. กิจกรรมน้ำเต้า ปู ปลา พาเพลิน 3. กิจกรรมวงล้อ มหัศจรรย์ 4. กิจกรรมสลาก มหาสนุก และ 5. กิจกรรมลูกเต๋านาโชค ซึ่งโปรแกรมนี้ประกอบด้วยการดำเนินกิจกรรมทั้งสิ้น 3 เดือน เดือนละ 1 สัปดาห์ ใช้เวลาปฏิบัติกิจกรรมทั้งสิ้น 60 นาที/สัปดาห์ รวมตลอดโปรแกรม 180 ชั่วโมง โดยการศึกษาความเป็นไปได้ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำโปรแกรมนันทนาการที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ร่วมกับการลุ้นรับรางวัลในเทศกาลปีใหม่ 2567 ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงวัยสามารถลุ้นรับรางวัลปีใหม่ได้ตามหลักฐานเชิงประจักษ์ (นำผลกำไรจากการเข้าร่วมกิจกรรม มาแลกเปลี่ยนคูปองสำหรับจับรางวัลในงานปีใหม่) ซึ่งจากผลการดำเนินการดังกล่าวช่วยให้ผู้สูงวัยมีแรงกระตุ้นในการเข้าร่วมกิจกรรม และเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดอุปกรณ์และวิธีการเล่นในแต่ละกิจกรรม ดังนี้

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม : ดำเนินกิจกรรมในช่วงระยะเวลา 60 นาที/ครั้ง โดยผู้จัดกิจกรรมเปิดฐานกิจกรรมพร้อมกัน ทั้ง 5 กิจกรรม และให้ผู้สูงวัยทุกคนสามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมได้ด้วยความสมัครใจ โดยตลอดโปรแกรม มีการสอนและทดลองเล่น จำนวน 2 ครั้ง และดำเนินการทดลองใช้ จำนวน 3 ครั้ง รวม 180 นาที

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ :

1. ผู้จัดกิจกรรมเตรียมชิปโป๊กเกอร์ จำนวน 300 บาท ให้กับผู้สูงวัยทุกคน
2. เมื่อถึงเวลาจัดกิจกรรม ให้ผู้จัดกิจกรรมและผู้ช่วย แจกชิปโป๊กเกอร์ จำนวน 300 บาท ให้กับผู้สูงวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน
3. ผู้จัดกิจกรรมเปิดฐานกิจกรรม พร้อมกันทั้ง 5 กิจกรรม โดยให้ผู้สูงวัยเลือกเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ แต่มีกฎของการเข้าร่วมกิจกรรม คือ **“ห้ามยืมชิปของบุคคลอื่น และห้ามมิให้ผู้อื่นยืมชิปของตนเอง”** ด้วยเช่นกัน โดยในการเปิดฐานกิจกรรม 1 ครั้ง/วัน ผู้สูงวัยแต่ละคนจะได้รับชิปโป๊กเกอร์ จำนวน 300 บาท เท่านั้น
4. การเข้าร่วมในทุก ๆ ฐานกิจกรรม ผู้สูงวัยสามารถใช้ได้ทั้ง “ชิปโป๊กเกอร์” หรือ “ชิปเงินสด” ในการลงเดิมพัน
5. การจ่ายเงินเดิมพันได้ กรณีผู้สูงวัยเดิมพันชนะ ผู้จัดกิจกรรมประจำฐานกิจกรรม (1 คน/ฐานกิจกรรม) จะต้องจ่ายกำไรคืนเป็น “ชิปเงินสด” เท่านั้น โดยมีข้อปฏิบัติคือ ก่อนจะจ่ายกำไร ผู้จัดกิจกรรมประจำฐานจะต้องพยายามฝึกให้ผู้สูงวัยได้คิด คำนวณกำไรจากการเล่น ให้ได้ด้วยตนเอง อาทิ

ผู้จัดกิจกรรมประจำฐาน : คุณตา/คุณยาย ลงเดิมพันกี่บาท ?

คุณตา/คุณยาย : ..... (ตอบคำถาม)

ผู้จัดกิจกรรมประจำฐาน : คุณตา/คุณยาย ชนะหรือแพ้ ในการเดิมพันในรอบนี้ ?

คุณตา/คุณยาย : ..... (ตอบคำถาม)

ผู้จัดกิจกรรมประจำฐาน : คุณตา/คุณยาย ลงเดิมพัน..... บาท

ได้เพิ่ม ..... บาท รวมเป็นเงินกี่บาท ?

คุณตา/คุณยาย : ..... (ตอบคำถาม)

ผู้จัดกิจกรรมประจำวัน : ส่งเงินทุน + กำไร (ที่ได้จากการเล่นในเกมรอบนั้น ๆ)

คืน แล้วแจ้งว่า ให้ คุณตา/คุณยาย นับเงินด้วยเสียงดัง ๆ ว่าตนเองในเงิน
ครบหรือไม่

คุณตา/คุณยาย : ..... (นับเงิน ด้วยน้ำเสียงที่ดัง ฟังชัด)

(ซึ่งกิจกรรมนี้เพื่อน ๆ ที่ร่วมเล่นสามารถช่วยเหลือกันได้ แต่ผู้จัดกิจกรรม
ประจำวันจะต้องพยายามให้ผู้สูงวัยที่ชนะการเดิมพัน ได้ฝึกคิด คำนวณ
ด้วยตนเองให้ได้มากที่สุดเสียก่อน โดยช่วงนี้เพื่อน ๆ ผู้สูงวัยทุกคนจะต้อง
รองจนกว่าผู้จัดกิจกรรมจะจ่ายเงินเดิมพันที่ได้กำไร ให้กับผู้สูงวัยที่เล่นเดิม
พันชนะในรอบเกมนั้น ๆ จนครบทุกคน จึงจะสามารถเริ่มกิจกรรมในรอบ
ต่อไปได้)

6. ผู้จัดกิจกรรมประจำวัน ดำเนินกิจกรรมไปเรื่อย ๆ จนครบ 60 นาที

7. เมื่อครบ 60 นาที ผู้จัดกิจกรรมแจ้งปิดฐานกิจกรรม และให้คุณตา/คุณยาย
กลับไปนั่งประจำที่นั่ง หลังจากนั้นผู้ช่วยจัดกิจกรรมแจกถุงพลาสติกที่ติดใบเขียนรายชื่อ
คุณตา/คุณยาย ไว้ หรือให้เขียนรายชื่อของตนเองใส่ในถุง และนำชิปกาสิโนคงเหลือ/ที่เล่นได้
กำไร ใส่ถุงเพื่อทรงคืนผู้จัดกิจกรรม

8. ผู้จัดกิจกรรมและผู้ช่วย นับชิปกาสิโนคงเหลือ (นับเฉพาะชิปเงินสด
เท่านั้น) และจดบันทึกผล

9. เมื่อจัดกิจกรรมครบ 3 ครั้ง สรุปเงินคงเหลือ (ผลรวมชิปเงินสดจากการ
เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 3 ครั้ง) และแจกคู่มือสำหรับใช้จับสลากของขวัญปีใหม่คืนให้ผู้สูงวัย
แทนกำไรที่ได้ ซึ่งรายละเอียดการดำเนินการของแต่ละฐานกิจกรรมมีดังนี้

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมตัวเลข หารรชา

อุปกรณ์ประกอบการเล่น : 1. ชิปกาสิโน (ภาพที่ 1) 2. ผ้าปูโต๊ะสำหรับเกม
บาคาร่า (Baccarat) (ภาพที่ 2) 3. อุปกรณ์แจกไพ่ และ 4. ไพ่ 3 สำรับ

ชิปโป๊กเกอร์

ชิปเงินสด (มีลวดลาย)

ภาพที่ 1 ชิปกาสิโน

วิธีการเล่น : ใช้กฎ กติกา การเล่นเกมบาคาร่า (Baccarat) กล่าวคือ ให้ผู้สูงวัยเลือกทายผลการเล่น ว่าฝั่งเจ้ามือ (Banker) หรือฝั่งผู้เล่น (Player) จะเป็นผู้ชนะ ในเกมนั้น ๆ ซึ่งการเล่นเกมบาคาร่า มีลักษณะคล้ายการเล่นป็อกเต็ง (Pok Deng) สำหรับการได้/เสียจากการทาย คือ กรณีเดิมพันชนะ จะได้ 1 เท่าของเงินที่ลงทุน

ภาพที่ 2 อุปกรณ์ประกอบการเล่นในกิจกรรมตัวเลข หรรษา

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมน้ำเต้า ปู ปลา พาเพลิน

อุปกรณ์ประกอบการเล่น : 1. แผ่นเกมน้ำเต้า ปู ปลา 2. สลากสำหรับแกะลุ้นผลเกมน้ำเต้า ปู ปลา (ภาพที่ 3ก) 3. ชิปคาสีโน (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 3 อุปกรณ์ประกอบการดำเนินกิจกรรมในโปรแกรมนันทนาการ

วิธีการเล่น : ใช้กฎ กติกา การเล่นเกมน้ำเต้า ปู ปลา กล่าวคือ ให้ผู้สูงวัยเลือกทายว่าสลากสำหรับแกะลุ้นผลเกมน้ำเต้า ปู ปลา ในแต่ละรอบ จะมีภาพใดบ้าง ซึ่งประกอบด้วย 6 ภาพ คือ น้ำเต้า ปู ปลา เสือ ไก่ กุ้ง สำหรับการได้/เสียจากการทาย คือ กรณีเดิมพันชนะ จะได้ 1 เท่าของเงินที่ลงทุน

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมวงล้อ มหัศจรรย์

อุปกรณ์ประกอบการเล่น : 1. ผ้าปูโต๊ะสำหรับเกม รูเล็ตต์ (Roulette) 2. อุปกรณ์สำหรับเล่นเกม รูเล็ตต์ (Roulette) (ภาพที่ 3ข) และ 3. ชิปคาสีโน (ภาพที่ 1)

วิธีการเล่น : ใช้กฎ กติกา การเล่นเกม รูเล็ตต์ กล่าวคือ ให้ผู้สูงวัยเลือกทายว่า ผลการหมุน รูเล็ตต์ในรอบนั้น ๆ ลูกเหล็กจะไปตกลงที่เลขใด (มีเลข ระหว่าง 1-36) สำหรับการได้/เสีย จากการทาย คือ กรณีเดิมพันชนะ จะได้ 30 เท่าของเงิน ที่ลงทุน

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมสลาก มหาสนุก

อุปกรณ์ประกอบการเล่น : 1. แผ่นเกมสลาก (ภาพที่ 3ค) 2. สลากสำหรับแกะลุ้นผลเกมสลาก มหาสนุก และ 3. ชิปคาสีโน (ภาพที่ 1)

วิธีการเล่น : 1. ผู้สูงวัยเลือกซื้อสลากแผ่นละ 1 บาท กับผู้จัดกิจกรรมประจำฐาน (ซื้อได้รอบละ 1-5 แผ่น) 2. ผู้สูงวัยแกะแผ่นสลากของตนเอง แล้วตรวจสอบดูว่ามีรูปภาพใด ตรงกับรางวัลหรือไม่ ซึ่งหากได้รูปภาพที่ตรงกับรางวัล ก็จะสามารถได้รับรางวัลตามที่แผ่นสลากเขียนไว้ และ 3. สำหรับการได้/เสีย จากการทาย คือ ผู้จัดกิจกรรมประจำฐานจะจ่ายด้วยชิปเงินสด ด้วยจำนวนเงินที่กำหนดในแผ่นสลากนั้น ๆ

กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมลูกเต๋า นำโชค

อุปกรณ์ประกอบการเล่น : 1. แผ่นเกมไฮโล พร้อมอุปกรณ์ประกอบการเล่น (ภาพที่ 3ง) และ 2. ชิปคาสีโน (ภาพที่ 1)

วิธีการเล่น : ใช้กฎ กติกา การเล่นเกมไฮโล กล่าวคือ ให้ผู้สูงวัยเลือกทายผลว่าลูกเต๋า 3 ลูก จะหงายเลขใดบ้าง ซึ่งประกอบด้วย 6 ตัวเลข คือ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 (เกมนี้ใช้แค่ 6 ตัวเลขในการเล่นเท่านั้น ไม่มีการโตัดเหมือนกับการเล่นพนันไฮโล) สำหรับการได้/เสีย จากการทาย คือ กรณีเดิมพันชนะ จะได้ 1 เท่าของเงินที่ลงทุน

การวัดและประเมินผล : สำหรับขั้นตอนการวัดและประเมินผลโปรแกรมนันทนาการโดยใช้กิจกรรมการพนันเป็นฐานเพื่อป้องกันภาวะสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นครั้งนี้ ผู้จัดกิจกรรมสามารถใช้รูปแบบการสังเกตขณะดำเนินกิจกรรม การสัมภาษณ์ หรือใช้แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อกิจกรรมได้

4.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีต่อโปรแกรมนันทนาการ ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

จากผลการทดลองใช้ จำนวน 3 ครั้ง คณะผู้วิจัย พบว่า โปรแกรมนันทนาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นกิจกรรมที่ให้คุณค่าทางนันทนาการตามทฤษฎี กล่าวคือ กิจกรรมดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความสนุกสนาน ความตื่นเต้น เสี่ยงหัวเราะ และรอยยิ้มแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยถือเป็นรูปแบบการออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงวัยในบริบทโรงเรียนผู้สูงอายุอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจากผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงวัยที่มีต่อโปรแกรมนันทนาการ ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถแสดงผลได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้สูงวัยที่มีต่อโปรแกรมนันทนาการ (n = 30)

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านรูปแบบ	4.53	0.66	มากที่สุด
1.1 กิจกรรมมีความ ยาก/ง่าย เหมาะสำหรับผู้สูงวัย	4.43	0.82	มาก
1.2 กติกาของกิจกรรมมีความชัดเจน ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน	4.43	0.68	มาก
1.3 กิจกรรมมีความเหมาะสมสำหรับผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุ	4.63	0.56	มากที่สุด
1.4 ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม มีความเหมาะสม	4.60	0.62	มากที่สุด
1.5 จำนวนผู้ดูแลฐานกิจกรรม มีความเหมาะสม (1 คน/กิจกรรม)	4.57	0.63	มากที่สุด
2. ด้านคุณค่า	4.30	0.95	มาก
2.1 ก่อให้เกิดความสนุกสนาน	4.53	0.73	มากที่สุด
2.2 สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ	4.23	1.04	มาก
2.3 ช่วยพัฒนาทักษะการคิด และการวางแผน	4.50	0.68	มากที่สุด
2.4 ช่วยป้องกันภาวะสมองเสื่อม	4.40	1.00	มาก
2.5 ช่วยพัฒนาสมรรถภาพทางกาย	3.83	1.32	มาก
สรุป	4.42	0.81	มาก

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำออกแบบและพัฒนาโปรแกรมนันทนาการ โดยใช้กิจกรรมการพนันเป็นฐานเพื่อป้องกันภาวะสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นมาใหม่ โดยโปรแกรมห้ผู้สูงวัยได้ใช้ทฤษฎีกิจกรรมและทฤษฎีการบำบัดเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบและพัฒนา โดยผลการศึกษา ได้โปรแกรมนันทนาการต้นแบบ จำนวน 1 ต้นแบบ ซึ่งประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 1. กิจกรรมตัวเลข หรรษา 2. กิจกรรมน้ำเต้า ปู ปลา พาเพลิน 3. กิจกรรมวงล้อ มหัศจรรย์ 4. กิจกรรมสลาก มหาสนุก และ 5. กิจกรรมลูกเต๋า นำโชค ซึ่งโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นดังกล่าวมีผลการประเมินความตรงของเนื้อหาเชิงประจักษ์ (Face validity) และมีผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้นกับทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการพัฒนา (IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เท่ากับ 0.89 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์เป็นที่ยอมรับได้ และจากผลการศึกษาความเป็นไปได้ จำนวน 3 ครั้ง ในโรงเรียนดอนใหญ่ร่มโพธิ์ทอง ตำบลดอนใหญ่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา แล้วพบว่า โปรแกรมนันทนาการต้นแบบ ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในครั้งนี้ สามารถใช้งานได้จริง โดยผลจากการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการดังกล่าวช่วยให้ผู้สูงวัยได้ฝึกการใช้ความคิดในการคำนวณตัวเลข การตัดสินใจ การวางแผน การใช้ภาษาสมาธิ ซึ่งล้วนเป็นส่วน

หนึ่งของรูปแบบการออกกำลังกายสมอง (Neurobic exercise) ซึ่งการพัฒนาซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง อาจสามารถช่วยชะลอด้านปรีชาปัญญา (Cognition) ของผู้สูงอายุ และชะลอภาวะเสื่อมของสมองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ กนกวรรณ วิลาวัลย์ และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ (2566: 372) ที่ได้รายงานไว้ว่า กิจกรรมทางกายสำหรับผู้สูงอายุที่สามารถลดความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะสมองเสื่อมและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสมองนั้นมีอยู่หลากหลายแนวทาง ได้แก่ กิจกรรมนิวโรบิก กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการวาดภาพระบายสี กิจกรรมการเล่นเกมส์สมอง กิจกรรมกระตุ้นสมอง การกระตุ้นสมองด้านความใส่ใจ (Attention) การกระตุ้นสมองด้านมิติสัมพันธ์ (Visuospatial) การกระตุ้นสมองด้านการบริหารจัดการ (Executive function) กิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่พฤติกรรมที่มีสุขภาวะที่ดี และสอดคล้องกับ ถนอมวงศ์ ฤกษ์พันธ์ และญะเนศร์ นภัทรพิทยธร (2564: 136) ที่ได้รายงานไว้ว่า กิจกรรมนิวโรบิกเป็นกิจกรรมที่ช่วยชะลอความเสื่อมของสมองสำหรับผู้สูงอายุได้ โดยเฉพาะส่วนสมาธิและความจำ โดยกิจกรรมนิวโรบิก ช่วยทำให้เพิ่มความเร็วในการนำสัญญาณประสาทและเชื่อมโยงการทำงานของเซลล์ประสาทในหลายส่วนให้ทำงานร่วมกัน เป็นผลทำให้สมองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมยังพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมมีเสียงหัวเราะ มีการพูดเชิงหยอกล้อ พูดคุยเชิงปรึกษา และร่วมวางแผนการเล่นอย่างสนุกสนาน ซึ่งอาจจะสามารถช่วยลดภาวะเครียด และช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีในกลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุได้ ซึ่งจากประเด็นที่คณะผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายข้างต้นล้วนมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อพฤติกรรมปกป้องภาวะสมองเสื่อมในกลุ่มผู้สูงอายุ (สุทธิศรี ตระกูลสิทธิโชค, 2561: 6) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าโปรแกรมนันทนาการโดยใช้กิจกรรมการพนันเป็นฐานอาจจะสามารถช่วยป้องกันภาวะสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุได้ แต่อย่างไรก็ตามควรมีการออกแบบการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาหลักฐานเชิงประจักษ์ในประเด็นการวิจัยนี้ต่อไป

และจากผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ($n = 30$) ที่มีต่อการใช้โปรแกรมนันทนาการโดยใช้กิจกรรมการพนันเป็นฐานเพื่อป้องกันภาวะสมองเสื่อมที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุมีความพอใจอยู่ในระดับมาก (4.42 ± 0.81) และเมื่อพิจารณาในด้านคุณค่า พบว่า โปรแกรมนันทนาการต้นแบบช่วยก่อให้เกิดความสนุกสนาน (4.53 ± 0.73) และช่วยพัฒนาทักษะการคิด และการวางแผน (4.50 ± 0.68) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดเช่นเดียวกัน ซึ่งคณะผู้วิจัยคาดว่าทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโปรแกรมนันทนาการต้นแบบที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ มีความหนักอยู่ในระดับเบา (Light intensity) เป็นกิจกรรมในร่ม ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมจึงไม่รู้สึกเหนื่อยมากเกินไปจากการเข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งด้วยรูปแบบการเล่นที่ต้องใช้ความเสี่ยง (ได้/เสีย) ทำให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่ออยากชนะในเกมการเล่น อีกทั้งตลอดการเข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมเล่นกับเพื่อน ๆ ในวัยเดียวกัน ได้พูดคุยแลกเปลี่ยน ช่วยให้คลายเหงาได้

ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาวดี ขุนทองจันทร์ (2561: 81) ที่ได้ทำการศึกษาสถานการณ์การพั่นในผู้สูงวัย พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีและนครราชสีมา แล้วพบว่าผู้สูงวัยเข้าสู่วงการการเล่นพั่นเนื่องจากเห็นว่าเล่นแล้วก่อให้เกิดความสนุกสนาน และเล่นเพื่อเป็นกิจกรรมยามว่างช่วยคลายเหงาได้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

โปรแกรมนันทนาการที่พัฒนาขึ้นในการศึกษาครั้งนี้ สามารถใช้เป็นกิจกรรมเพื่อช่วยให้ผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุสามารถรับรู้รางวัลในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ได้ตามหลักฐานเชิงประจักษ์ และสำหรับผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุที่ไม่เคยมีประสบการณ์การเล่นการพั่นมาก่อน ผู้จัดกิจกรรมควรแยกกลุ่มผู้สูงวัยกลุ่มนี้ ออกจากผู้สูงวัยที่เคยมีประสบการณ์ในการเล่นในช่วงระยะแรก

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรออกแบบการวิจัยเชิงทดลอง และขยายระยะเวลาในการใช้โปรแกรมนันทนาการต้นแบบให้ถี่ขึ้น (เพิ่มจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมต่อเดือน) หรือขยายระยะเวลาในการทดลองให้ยาวนานขึ้น เช่น 4 เดือน 6 เดือน หรือ 12 เดือน ทั้งนี้เพื่อให้ทราบผลเชิงประจักษ์อย่างชัดเจนของการเข้าร่วมโปรแกรม และควรนำไปทดลองเพื่อขยายผลกับผู้สูงวัยกลุ่มอื่น ๆ นอกจากสถานการณ์โรงเรียนผู้สูงอายุ อาทิ บ้านพักคนชรา และศูนย์ดูแลผู้สูงอายุเอกชน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

โปรแกรมนันทนาการต้นแบบที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถใช้งานได้จริง โดยผลจากการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการ พบว่า ช่วยให้ผู้สูงวัยได้ฝึกการออกกำลังกาย มีความสนุกสนาน ลดภาวะเครียด และช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีในโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวล้วนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในกลุ่มผู้สูงวัย

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ วิลาวลย์ และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2566). กิจกรรมที่ใช้ทางไกลภาวะสมองเสื่อมของผู้สูงอายุ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12(6), 371-379.
กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). โรงเรียนผู้สูงอายุประเทศไทย (กุมภาพันธ์ 66). เข้าถึงได้จาก <https://www.dop.go.th/th/know/5/44> (สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2567).

- ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร และภูเบศร์ นภัทรพิทยาธร. (2564). การดูแลสุขภาพสมองด้วยกิจกรรมนิวโรบิกสำหรับผู้สูงวัย. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*, 22(2), 136-145.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2563). “ภาวะสมองเสื่อม” ป่วยเพิ่มปีละ 1 แสนราย สถิติชี้ ร้อยละ 50 ของผู้สูงวัย 80 ขึ้นไปมีอาการ. เข้าถึงได้จาก <https://thaitgri.org/?p=38965> (สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2567).
- รุ่งนภา อุดมลาภ และจิราพร เกศพิชญวัฒนา. (2561). ผลของโปรแกรมการทบทวนชีวิตคู่ต่อภาระของ ผู้ดูแลที่เป็นคู่สมรส ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม. *วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 30(3), 103-115.
- ศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ. (2560). การศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนัน ในประเทศไทยประจำปี 2560. *รายงานการวิจัย. ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดศรีสะเกษ. (2565). *บัญชีรายชื่อโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดศรีสะเกษ ประจำปี 2565*. ศรีสะเกษ: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดศรีสะเกษ.
- สุทธิศรี ตระกูลสิทธิโชค. (2561). การป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*, 36(4), 6-14.
- สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2561). สถานการณ์การพนันในผู้สูงวัย พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีและนครราชสีมา. *รายงานการวิจัย. ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- Cohen-Mansfield, J., Marx, M. S., Dakheel-Ali, M., Regier, N. G., & Thein, K. (2019). The impact of stimuli on affect in persons with dementia. *Journal of Alzheimer's Disease*, 67(4), 1345-1356.
- Engeström, Y., Miettinen, R., & Punamaki, R.L. (1999). *Perspectives on Activity Theory*. UK: Cambridge University Press.
- Likert, R. (1967). *The Human Organization: Its Management and Value*. New York: McGraw-Hill Book.
- Michael, E.C., McCormick, B.P., & Van Puymbroeck, M. (2020). *Recreational Therapy: An Introduction*. 5th edition. Champaign: Sagamore-Venture.
- Rezwan, A.K.M., Hasnat, A., Rafiq, M.G., Ahamed, F., Jahangir, R., & Barua, D. (2022). Patients Satisfaction Level About Physiotherapy Service in Different Rehabilitation Center of Dhaka City-A Cross Sectional Survey Based Study. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 3(6), 2188-2193.

การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
เรื่อง ฟังและพูดผ้ามัดหมี่ ของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
The Development of a Competency-based Unit About Listening and
Speaking English for Communication on “Listen and Speak About
Mudmee Fabric from Lopburi” For Grade 5 Students

ชนากานต์ วันทอง, วิเชียร อารังโสติสสกุล

Chanakan Wanthong, Wichian Thamrongsothisakul

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

Corresponding Author, E-mail: kw.ey26@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและประเมินคุณภาพหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ้ามัดหมี่ ของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) ศึกษาผลการใช้หน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยเปรียบเทียบสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนที่พัฒนาขึ้นกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 3) ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนวัดหนองเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำนวน 19 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ แบบวัดสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า

1. หน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ มี 9 ส่วน ผลการประเมินภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.30) ผลการศึกษานำร่อง พบว่า หน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติใช้จริง

ได้รับบทความ: 15 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 29 พฤษภาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 31 พฤษภาคม 2567

Received: May 15, 2024; Revised: May 29, 2024; Accepted: May 31, 2024

2. ผลการศึกษาการใช้หน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ พบว่า นักเรียนมีสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.83 แสดงว่านักเรียนเห็นด้วยต่อการเรียนการสอนในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: หน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ, สมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, ผ้ามัดหมี่ของดีเมืองลพบุรี

Abstract

The purposes of this research were: 1) to construct and validate a competency-based unit about listening and speaking English for communication on “listen and speak about Mudmee fabric from Lopburi” for grade 5, 2) to study a competency-based by comparing the listening and speaking competencies for English communication with the 70 percent standard, and 3) to study opinion on teaching and learning to a competency-based unit. This study was conducted through research and development methodology. The sample consisted of 19 5 grade, studying in the second semester of the 2023 at Wat Nong Mueang School, Lopburi Primary Educational Service Area Office 1 selected by purposive sampling. The research instruments included a competency-based unit, the listening and speaking competencies for English communication test, and the opinions’ questionnaire to “listen and speak about Mudmee fabric from Lopburi”. Data were analyzed using mean, standard deviation, percentage, and t-test.

The research results found that:

1. The competency-based unit; there were 9 components. The overall results of the appropriateness of learning activities were at the highest level ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.30). The competency-based unit was then piloted for further improvement. Its result was at a high level of appropriateness and ready for implementation.

2. The studying result of the competency-based unit found that the student's competencies on listening and speaking English for communication after learning was higher than the 70 percent standard and statistically significant at the .05 level.

3. The overall average assessment of Grade 5 students' opinions on the competency-based unit was 4.83, indicating that students agreed with the teaching at the highest level.

Keywords: Competency-based Unit, Competency in Listening and Speaking for English Communication, Mudmee Fabric from Lopburi

1. บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เป็นตัวกลางในการติดต่อสื่อสารที่สำคัญของสังคมโลกปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ ภาษาอังกฤษจึงเป็นภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 220) การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถทางภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การฟังการพูด การอ่าน และการเขียน จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษมากที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557: 220)

การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นทักษะสำคัญที่จะช่วยพัฒนาทักษะด้านอื่นต่อไป (Morley, 2001) สอดคล้องกับ จุฑามาส พิมพ์สินธ์ (2565: 73) ได้กล่าวว่า ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนสื่อสารกับชาวต่างชาติได้ และจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ นักเรียนจะสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้โดยไม่เขินอาย การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยมักเพิกเฉยทักษะการฟังและการพูด ครูส่วนมากเน้นการสอนด้านไวยากรณ์มากกว่าการสื่อสารอย่างมีความหมาย (นينا อีสมิง, 2560: 74) ส่งผลให้เกิดปัญหาในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ภัทราวดี ยวนชื่น (2553: 119) กล่าวว่า นักเรียนไทยมีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างมาก โดยเฉพาะทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้รับการฝึกฝนไม่เพียงพอ ไม่ถูกวิธี เพราะนักเรียนถูกฝึกให้เรียนแบบท่องจำ ไม่มีการโต้ตอบหรือสนทนากับครู สอดคล้องกับแอนเดอร์สันและลินช์ (Anderson and Lynch, 1988: 33) ที่กล่าวว่า การพูดทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ เกิดจากการฟังที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น นักเรียนจึงต้องเรียนรู้การฟังและการพูดภาษาอังกฤษไปพร้อม ๆ กัน

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า ในหลักสูตรมีการบรรจุเนื้อหาการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เน้นให้ผู้เรียนสามารถฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ แต่ในการจัดการเรียนการสอนจริงยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนสามารถฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษได้ในระดับดี และไม่สามารถใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันได้เช่นเดียวกับ

ปัญหาการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะการฟัง และการพูด เพราะครูเริ่มต้นการสอนโดยเน้นการอ่านและการเขียน แต่โดยธรรมชาติของการเรียน ภาษาอังกฤษต้องเริ่มต้นที่การฟังและการพูดก่อน นักเรียนจึงมีปัญหาในด้านการฟัง นักเรียนฟัง ผู้สอนออกเสียงคำศัพท์ วลี และประโยคสั้น ๆ จากสิ่งที่ฟังไม่ได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาในด้านการพูด นักเรียนไม่สามารถพูดคำศัพท์ วลี และประโยคสั้น ๆ ได้ จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ภาษาอังกฤษต่ำ สอดคล้องกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำขั้นพื้นฐาน (ONET) ซึ่งเป็นการทดสอบเพื่อวัดความรู้และความคิดของผู้เรียน ประเมินตามมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 ในสาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร เท่ากับ 29.20 คะแนน ปีการศึกษา 2564 เท่ากับ 26.39 คะแนน และปีการศึกษา 2565 เท่ากับ 25.82 (สถาบัน ทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2565) จะเห็นได้ว่า คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศมีแนวโน้มลดลง

หลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นหลักสูตรที่มุ่งเป้าหมายการพัฒนาไปที่ทักษะการทำได้ ไม่ใช่ เพียงการมีความรู้เท่านั้น โดยจะระบุว่าผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยจะสามารถทำอะไรได้ กล่าวคือ ใช้ทักษะ (Skill) เป็นตัวนำ โดยมีความรู้และเจตคติ/คุณลักษณะเป็นทัพหนุนอยู่เบื้องหลัง ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรปัจจุบันที่ครูมักจะใช้ความรู้ (Knowledge) เป็นตัวนำ ส่งผลให้นักเรียนขาด โอกาสในการนำความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงใน สถานการณ์ที่หลากหลาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563: 3) นอกจากนี้ ผู้วิจัยจึงได้ ศึกษาการสร้างหน่วยการเรียนรู้ พบว่า หน่วยการเรียนรู้ คือ ชุดของแผนที่ใช้สำหรับการเรียนรู้ โดยที่ผู้สอนจัดเป็นมวลประสบการณ์ โดยทั่วไปแล้วประกอบด้วยกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทักษะ กระบวนการ กิจกรรมการเรียนการสอน ชิ้นงาน หรือภาระงานให้นักเรียนปฏิบัติ และการวัด ประเมินผล เนื้อหาถูกกำหนดให้จบในตัวของหน่วยการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548: 34)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยพิจารณาผลลัพธ์การเรียนรู้ สมรรถนะหลัก และสมรรถนะเฉพาะทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ที่เชื่อมโยงและ เกี่ยวข้องเป็นเรื่องเดียวกัน ทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ และจัดการเรียนการสอนในลักษณะองค์รวม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ (Learning) ควบคู่กับการประเมินเพื่อการพัฒนา (Formative Assessment) ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ (Objective) ซึ่งเป็นเป้าหมายการเรียนรู้ (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป.: 117) ผู้วิจัยออกแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน โดยวิเคราะห์ความ สอดคล้องของสมรรถนะและตัวชี้วัดชั้นปีมาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนบูรณาการกิจกรรม

พัฒนาร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระและทักษะตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไปพร้อมกับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่จำเป็นต่อชีวิต ตามแนวทางที่ 4: สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวบ่งชี้แนวทางนี้เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนำสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาเป็นตัวตั้งและนำตัวชี้วัดที่สอดคล้องกันมาออกแบบการสอนร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระ และทักษะตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไปพร้อม ๆ กันกับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่ต้องการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564: 117)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและประเมินคุณภาพหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่องฟังและพูดผ่านมิติของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยเปรียบเทียบสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนตามหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่องฟังและพูดผ่านมิติของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่พัฒนาขึ้นกับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ่านมิติของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ่านมิติของดีเมืองลพบุรี ครั้งนี้ เป็นวิจัยที่ดำเนินการโดยใช้แนวคิดจากกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและประเมินคุณภาพหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่องฟังและพูดผ่านมิติของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1. การสร้างและประเมินคุณภาพหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ
  - 1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดหนองเมือง
  - 1.2 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผ่านมิติ

1.3 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของหน่วยการเรียนรู้ฐาน
สมรรถนะ

1.4 ศึกษาเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอน วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1.5 พัฒนาและออกแบบหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

1.6 เมื่อสร้างเสร็จแล้ว นำหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่สร้างขึ้นเสนอ
อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำในส่วนที่บกพร่องและนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.7 นำหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ตาม
แบบประเมินความ

1.8 ปรับปรุงแก้ไขหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะในส่วนที่มีความบกพร่อง
ตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้มีความเหมาะสม

1.9 ศึกษาาร่องหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้

1.10 นำหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะจัดพิมพ์เป็นเอกสารฉบับสมบูรณ์ และ
นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบประเมินความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแบบประเมินความ
เหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้

2.2 กำหนดกรอบเนื้อหาและหัวข้อที่ต้องการประเมิน

2.3 ดำเนินการสร้างแบบประเมินความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ฐาน
สมรรถนะ

2.4 นำแบบประเมินความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เสนอ
ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

2.5 นำรายการที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูด
ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่องฟังและพูดเรื่องผ้ามัดหมี่ ของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5

1. แบบวัดสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

1.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อ
การสื่อสาร

1.2 สร้างโครงสร้างข้อสอบ (Exam Blueprint)

1.3 สร้างแบบทดสอบสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

1.4 นำแบบทดสอบสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับองค์ประกอบของสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

1.5 พิจารณาผลการตรวจสอบแก้ไข และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองเมือง

1.6 นำผลการทดลองใช้มาหาคุณภาพของแบบทดสอบ

1.7 จัดทำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ่านมิติของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการประเมินความคิดเห็น

2. สร้างแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

3. นำแบบประเมินความคิดเห็นที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความคิดเห็นตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาจัดทำแบบประเมินความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ่านมิติของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ จำนวน 4 แผน 13 ชั่วโมง

2. แบบวัดสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ่านมิติของดีเมืองลพบุรี

3. แบบศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ่านมิติของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ่านมิติของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ผลการศึกษานำร่องหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ แล้วเขียนบรรยายเป็นความเรียง

วิเคราะห์ผลการศึกษาด้วยหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติการทดสอบที่แบบ One Sample T-Test และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ้าผัดหมี่ของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา โดยใช้แนวคิดจากกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และนำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ตอน สรุปได้ดังนี้

4.1 ผลการประเมินหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ้าผัดหมี่ของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.30)

4.2 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ้าผัดหมี่ของดีเมืองลพบุรี กับนักเรียน 19 คน แสดงดังตาราง 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ้าผัดหมี่ของดีเมืองลพบุรี

สมรรถนะการฟังและการพูด ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	จำนวน นักเรียน (คน)	คะแนนเต็ม	คะแนนเปรียบเทียบ				t	Sig.
			เกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม	หลังเรียน				
				$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ		
สมรรถนะการฟังและการพูด ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	19	70	49	54.37	1.07	77.67	21.97	.000

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 76.39

4.3 ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ้าผัดหมี่ของดีเมืองลพบุรี พิจารณาจากความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้เรียนโดยใช้หน่วยการเรียนรู้นี้ โดยภาพรวมมี

ค่าเฉลี่ย 4.83 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .08 แสดงว่านักเรียนเห็นด้วยต่อการเรียนการสอนในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ่านมติของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 หน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ่านมติของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D.= 0.30) ผลการศึกษานำร่องหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ่านมติของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า หน่วยการเรียนรู้มีความเป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะอย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาดำรง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยนำแนวทางของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ คือ (ร่าง) กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช...ระดับประถมศึกษา และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564: 19) ผู้วิจัยได้เลือกแนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวบ่งชี้ ซึ่งแนวทางนี้เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนำสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาเป็นตัวตั้งและนำตัวชี้วัดที่สอดคล้องกันมาออกแบบการสอนร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระและทักษะตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไปพร้อม ๆ กันกับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่ต้องการ จากนั้นผู้วิจัยได้พัฒนาเป็นหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะตามแนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวบ่งชี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564: 19) มีขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) กำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนานักเรียน 2) พิจารณาเนื้อหา สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับสมรรถนะที่เลือก 3) ออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างสมรรถนะให้นักเรียน และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 4) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และกิจกรรมให้ครอบคลุมสมรรถนะ โดยเน้นการสอนเชิงรุก และ 5) วางแผนการประเมินผลโดยเน้นสภาพจริงและตอบรับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น หน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นมี 9 ส่วน ได้แก่ 1) ชื่อหน่วยการเรียนรู้และเวลาเรียน ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อหน่วยให้น่าสนใจ สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น และวัยของนักเรียน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเวลาให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน 2) ผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา มีการกำหนดสถานการณ์เพื่อเรียนและวัดผลได้ครอบคลุมสมรรถนะเฉพาะ และกำหนด

ผลลัพธ์การเรียนรู้ชัดเจน นำไปสู่การสอน การเรียน และการวัดผล และกำหนดระดับคุณภาพของผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ 3) สมรรถนะหลัก ตรงกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน 4) สมรรถนะเฉพาะ ตรงกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนในด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 5) จุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ ครอบคลุมผลลัพธ์การเรียนรู้ และชี้ให้เห็นชัดเจนที่นำไปสู่การเกิดสมรรถนะได้ 6) ความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์เชิงสมรรถนะกับหลักฐานการเรียนรู้ 7) การจัดการเรียนรู้ ตรงกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน ครอบคลุมด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ 8) การประเมินผลการเรียนรู้ (Formative) เป็นภาระงานที่ทำให้เกิดสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีสถานการณ์สำหรับการประเมินผลกระบวนการระหว่างเรียน และ 9) การวัดและประเมินผลรวบยอด (Summative) เป็นการประเมินหลังเรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง ฟังและพูดผ่านมิติของดีเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีสถานการณ์สำหรับการประเมินผลรวบยอดสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562: 9) ที่กล่าวว่าสมรรถนะของผู้เรียนเป็นความสามารถของบุคคลในระดับที่สามารถปฏิบัติงานใดงานหนึ่งได้สำเร็จ โดยใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ/ คุณลักษณะที่ตนมีอยู่ ทั้งนี้สมรรถนะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะของตนมาประยุกต์ใช้ในงานหรือในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้จนประสบความสำเร็จ และหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง นำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโป่งแค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ด้วยการศึกษานำร่อง พบว่า หน่วยการเรียนรู้มีความเป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับ ออมสิน จตุพร (2560: 272) ที่ได้ทำเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวคิดการศึกษาอิงถิ่นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา : กรณีชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน จังหวัดนครสวรรค์ ที่พบว่า ผลการศึกษานำร่องหลักสูตรท้องถิ่น มีความเป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ได้จริงเช่นกัน

5.2 สมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 76.39 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องมาจากการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้นี้ ผู้วิจัยได้นำศึกษากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการสืบสอบและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยของนักศึกษาครูของ พัชราภรณ์ พิลาสสมบัติ (2559: 124) มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการสืบสอบนั้น เน้นให้นักเรียนตั้งคำถามจากปัญหาที่เผชิญอยู่ การสรุปผล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสื่อสารคำอธิบาย นำไปสู่การได้องค์ความรู้ใหม่ (ทิตนา แหมมณี, 2551: 232) ครูเป็นผู้สนับสนุนให้นักเรียนได้อยากรู้ เปลี่ยนการสอนที่เน้นให้

ผู้เรียนอธิบายจากในหนังสือเป็นการค้นหา โดยการยัดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการเรียนการสอนในสภาพจริงหรือคล้ายจริงมากที่สุด จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้สูงสุด ทำให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนสามารถใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนเกิดสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการสืบสอบและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยของนักศึกษาครูของ พัทธราภรณ์ พิลาสสมบัติ (2559: 77) มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้นักเรียนเกิดสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนแสวงหาความรู้โดยการซักถาม เมื่อเผชิญกับสถานการณ์หรือเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความสงสัยแล้วลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาคำตอบหาข้อสรุปของปัญหาซึ่งนำมาสู่การแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง และแสวงหาความรู้จากสถานการณ์จริง กระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางดังกล่าวมีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสร้างความสนใจโดยใช้ปัญหาในบริบทจริง เป็นขั้นตอนที่ครูกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยการนำปัญหาหรือสถานการณ์ที่มาจากบริบทจริงหรือเสมือนจริงมากที่สุด 2) ขั้นสืบค้นและใช้ความรู้ในสถานการณ์ที่กำหนด เป็นขั้นตอนที่ครูชี้แนะนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจใหม่ ๆ นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ จากการค้นหาความรู้ การเรียน การสังเกต และทำความเข้าใจด้วยตนเอง 3) ขั้นนำความรู้ไปฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง นักเรียนจะฝึกฟังและพูดภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ที่ครูได้กำหนดขึ้นโดยอาศัยสิ่งที่นักเรียนได้เรียนมาในสถานที่จริง และ 4) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นขั้นที่ให้นักเรียนร่วมกันอธิบาย อภิปราย หรือสะท้อนความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ ระหว่างนักเรียนด้วยกัน อาจทำเป็นคู่ สอดคล้องกับ พัทธราภรณ์ พิลาสสมบัติ (2559: 112) ที่ได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการสืบสอบและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ พบว่า ความสามารถในการทำวิจัยของนักศึกษาครู กลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการสืบสอบและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยของนักศึกษาครูได้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ Herrington และ Oliver (2002: 284) กล่าวว่า การระบุสถานการณ์ตามบริบทจริง จะช่วยสร้างความรู้ให้นักเรียนเป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรางคณา เค้าอัน (2560: 47) ที่ได้พัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ พบว่า หลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐาน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร พบว่า นักเรียนเห็นด้วยกับการเรียนการสอนในระดับมากที่สุด เนื่องมาจากกิจกรรมที่ครูได้ออกแบบ ทำให้นักเรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติจริง ครูตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจให้นักเรียนอยากรู้ อยากปฏิบัติ กิจกรรมที่ครูได้ออกแบบ ทำให้นักเรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติจริง ในสถานที่จริง กิจกรรมการเรียนการสอน ครูได้ออกแบบจากบริบทท้องถิ่น ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของผ้ามัดหมี่ มากยิ่งขึ้น นักเรียนตื่นเต้น อยากที่จะลงมือทำ ฝึกฟัง ฝึกพูด ได้ทำกิจกรรมในสถานที่จริง กิจกรรมที่ครูได้ออกแบบ ทำให้นักเรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติจริง ในสถานที่จริง ได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ที่บางคนอาจไม่เคยเห็นมาก่อน ทำให้นักเรียนมีความสุขและสนุกกับการเรียน นอกจากนี้ครูได้วางแผนการวัดและประเมินผลให้ตรงกับสิ่งที่นักเรียนได้เรียนมา จึงทำให้วัดและประเมินผลได้ตรงตามที่กำหนดไว้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อการเรียนการสอนด้วยหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะในระดับมากที่สุด เพราะทำให้นักเรียนมีความสามารถด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเพิ่มขึ้น และทำให้นักเรียนรักชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น ดังนั้น ครูผู้สอนภาษาอังกฤษควรนำรูปแบบการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะนี้ไปปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้กับนักเรียนได้

2. จากผลการวิจัย พบว่า หน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น สามารถพัฒนาสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ ดังนั้น โรงเรียนสามารถนำหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะไปใช้หรือเสริมสร้างสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ เนื่องจากการวิจัยนี้ได้ตรวจสอบแล้วว่า หน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะนี้เหมาะสมกับนักเรียน ทั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอแนะว่า ครูควรประเมินความจำเป็นในการพัฒนา ความต้องการของนักเรียนตามสมรรถนะ เพื่อจะได้มีข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับนักเรียน

3. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรตระหนักว่า ต้องกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้จากสิ่งที่ตนเองสงสัย โดยเน้นให้นักเรียนลงมือฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหา โดยการสำรวจความต้องการของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ควรจัดทำวิดีโอเพิ่มเติม เพื่อให้ให้นักเรียนได้ฝึกฟังและพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเพิ่มเติม เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาจไม่เพียงพอสำหรับนักเรียนบางคน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษางานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ในการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน โดยเฉพาะด้านการฟังและการพูด ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการเรียนภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ งานวิจัยครั้งนี้ สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้สำหรับครูผู้สอนหรือผู้ที่สนใจในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน** กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน** กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). **แนวปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องนโยบายการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักส์.
- จุฑามาศ พิมพ์สินธ์. (2565). การพัฒนาความสามารถด้านการฟังและด้านการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**, 17(1), 127-138.
- ทิตินา แคมมณี. (2551). **รูปแบบการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นินา อีสมิง. (2560). ผลของการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดวิถีธรรมชาติที่เน้นการกระตุ้นความใส่ใจและการสังเกตที่มีต่อความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พัชรภรณ์ พิลาสมบัติ. (2559). การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการสืบสอบและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยสำหรับนักศึกษาครู. **ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทราวดี ยวนชื่น. (2556). การเปรียบเทียบความสามารถด้านการฟัง การพูดภาษาอังกฤษและความสนใจในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการ

- สอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ ตามแนวทฤษฎีธรรมชาติกับแนวการสอนแบบเดิม. **วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**, 7(2), 184-194.
- วรางคณา เค้าอัน. (2560). การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2565). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินักเรียน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565. เข้าถึงได้จาก <http://www.niet.or.th> (สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2567).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). (ร่าง) กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช...ระดับประถมศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). **คู่มือ การนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน**. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). **แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ**. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- ออมสิน จตุพร. (2562). การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดการศึกษาอิงถิ่นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา: กรณีชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน จังหวัดนครสวรรค์. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 21(4), 342-356.
- Anderson, K., & Lynch, T. (1998). **Listening**. Oxford: Oxford University Press.
- Herrington, Jan & Oliver, Ron & Reeves, T. (2002). Patterns of Engagement in Authentic Online Learning Environments. **Australian Journal of Educational Technology**, 19(1), 279-286.
- Morley, J. (2001). Aural comprehension instruction: Principles and practices. In M. Celce Murcia (Ed.), **Teaching English as a second or foreign language** (3rd ed., pp. 69-85). Boston: Heinle & Heinle Publishers.

Using Revised Bloom's Taxonomy to Evaluate Reading Questions in EFL Textbook in Thailand

Anek Khamta, Somkiet Poopatwiboon, Pilanut Phusawisot
Graduate Student, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Mahasarakham University
Corresponding Author, E-mail: anekholly2017@gmail.com

Abstract

This study analyzed reading questions for the development of critical thinking in Action 1, 2, and 3 English Language textbooks for grade seven, eight, and nine students at a catholic school located in the northeastern part of Thailand. The study employed content analysis to investigate and assign each of reading questions at the end of all the reading texts in the three English textbooks according to the levels of Revised Bloom's Taxonomy.

The research results found that:

The analysis revealed that the reading questions in Action 1, 2, and 3 covered all six levels of Revised Bloom's Taxonomy. Among a total of 998 reading questions across the three textbooks, the majority (723 questions or 72.44%) were categorized under the lower order thinking skills (LOTS) of Revised Bloom's Taxonomy. In contrast, 275 questions (27.56%) fell under the higher order thinking skills (HOTS). However, the percentage of reading questions in LOTS decreased, while the percentage of reading questions in HOTS increased, in the higher series of Action textbooks. Consequently, although Action 1, 2, and 3 can promote critical thinking, they do so with certain limitation.

Keywords: Reading Questions, Revised Bloom's Taxonomy, Critical Thinking, Lower Order Thinking Skills (LOTS), Higher Order Thinking Skills (HOTS)

1. Introduction

Lower Order Thinking Skills (LOTS) and Higher Order Thinking Skills (HOTS) are the dual hierarchical order of human cognitive thinking activity rooted in the concept of critical thinking. Critical thinking is especially important in the age of IT and social media nowadays. People in the 21st century need critical thinking to analyze and make informed decisions

ได้รับบทความ: 4 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 2 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 4 กรกฎาคม 2567

Received: June 4, 2024; Revised: July 2, 2024; Accepted: July 4, 2024

effectively on considerable amount of information that bombards them daily. Therefore, critical thinking skill has gained a great attention from educational sector of all levels and is an essential element in all educational disciplines. Since critical thinking is not innate (inborn), developing critical thinking skills among students becomes one of the primary educational goals and is central “to the design and implementation of the curriculum and educational policy” (Bailin & Siegel, 2002: 88). Educators must initiate suitable environment to train children to think critically throughout their educational journey (Halpern, 2013: 1-3).

1.1 Concept of Critical Thinking

Cottrell (2011: 2) argued that critical thinking was a cognitive activity that involved mental processes such as attention, categorization, selection, and judgment. Mulnix (2012: 465) identified critical thinking with the higher-order thinking in Bloom’s taxonomy. Anyway, Rudd (2007: 48) disagreed with this identification. He indicated that critical thinking was broader than higher-order thinking. Other elements that were not included in higher-order thinking were problem solving, creative thinking, and decision making.

1.2 Importance of Critical Thinking

Cottrell (2011: 4) described that critical thinking helped students to improve attention and observation, read with more focus, identify the key points in a text, improve responses to key points of a message, get point to get knowledge easily, and facilitate the analytic skill. Judge, Jones & McCreery (2009: 1-2) added that critical thinking helped students to keep their mind active, comprehend and link past experience to the new information they access or to new problems they encountered, and make informed decision more efficiently. These attributions eventually foster students’ successful learning. National poll conducted by ‘The Partnership for 21st Century Skills (P21)’ in U.S. in 2007 revealed that critical thinking was one of the most essential skills (critical thinking and problem-solving, computer and technology skills, and communication and self-direction skills.) that students in the 21st century needed for future life and economic success (Trilling & Fadel, 2009: 49-60). Tony Wagner (2008: 14-42) conducted systematic interview with CEOs of 100 top American private and public organizations about the skills

that people of the 21st century needed for quality survival. The results found that critical thinking was on the top priority of the seven survival skills-critical thinking and problem solving, collaboration across networks and leading by influence, agility and adaptability, initiative and entrepreneurialism, effective oral and written communication, accessing and analyzing information, and curiosity and imagination.

1.3 Development of Critical Thinking

Students' critical thinking skill can be developed by numerous ways such as teaching and learning, discussion and group discussion, and writing and reading, and activities. This study focused on developing and mobilizing students' critical thinking through reading questions after reading texts in English textbooks.

1.4 Development of Critical Thinking through Reading English Text

English teachers usually employ textbooks as the main instructional materials because textbooks cover both macro language skills (listening, speaking, reading and writing) and micro language skills (vocabulary and grammar). All English textbooks always incorporate reading texts followed by reading questions to assess students' comprehension of the English language in the given text. By experience, the researcher finds that reading texts serve not only as a foundation for formal teaching and learning process but also for sharpening students' cognitive skills since questions that follow reading texts always reflect a certain level of cognitive thinking or critical thinking. Therefore, in principle English teachers can encourage students to answer, discuss and do activities concerning reading questions presented in textbooks so as to enhance their students' cognitive/ critical thinking skill.

2. Problem Statement and Research Objective

2.1 Problem Statement

Critical thinking provides numerous benefits to students such as preparing them for their personal and career and life, enhancing curiosity and creativity, developing learning and research skills, improving good communication skill, increasing ability to ask the right questions, increasing problem solving skills, analytical and argumentative and facilitating students'

learning to think out-of-the-box. However, in Thailand, research studies on Thai students' critical thinking indicated that Thai students lacked critical thinking skill (Kwangmuanget al., (2021) despite the fact that critical thinking is one of key features of Thai national education policy. Therefore, it is an urgent duty of all school teachers to integrate appropriate strategies to the subject they teach to enhance Thai students' critical thinking skill.

2.2 Research Objective

This study aimed to investigate the extent of reading questions regarding critical thinking and the ratio of reading questions for lower-order thinking skills (LOTS) and higher-order thinking skills (HOTS) in three English textbooks called *Action 1*, *Action 2* and *Action 3 in the light of Revised Bloom's Taxonomy*.

3. Research Methodology

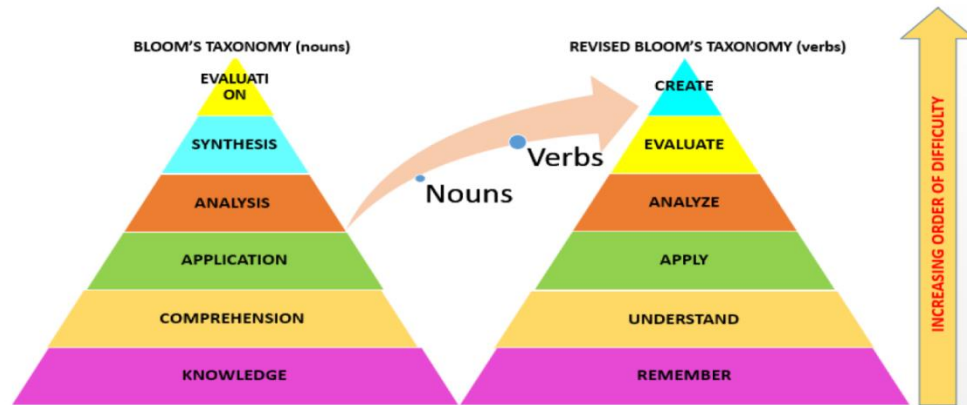
This study was designed as qualitative research using content analysis to analyze reading questions in relationship with critical thinking on the basis of Revised Bloom's Taxonomy.

3.1 Research Design and Methodology

3.1.1 Revised Bloom's Taxonomy

Revised Bloom's Taxonomy was developed by Lorin W. Anderson and David R. Krathwohl and first published in their book entitled 'A Taxonomy for learning, teaching and assessing: A Revision of bloom's taxonomy of educational objectives'. Though Revised Bloom's Taxonomy was based on Bloom's Taxonomy, there were some key differences between the two theories. One of remarkable differences was that Revised Bloom's Taxonomy replaced Bloom's six noun form (Knowledge, Comprehension, Application, Analysis, Synthesis, and Evaluation) with verb form (Remember, Understand, Apply, Analyze, Evaluate and Create) to indicate the six aspects of cognition (Anderson & Krathwohl, 2001:27-34). (See Figure 1)

Figure 1: Comparative Table of Bloom's 1956 and Revised Bloom's 2001

Source: https://www.researchgate.net/figure/Comparison-between-Blooms-taxonomy-and-revised-Blooms-taxonomy_fig1_350284432

3.1.2 Research instruments

1. Content Analysis

This type of research involves gathering data that describe events and then organizes, tabulates, depicts, and describes the data collection. The qualitative research in this study involved investigating all reading texts in *Action 1*, *2*, and *3*; extracting reading questions from each reading text, and importing all reading questions into a reading question checklist that the researcher developed. The two processes enabled the researcher to arrange abundant raw data into visualized and manageable form by analyzing and assigning each particular reading questions to a certain level of Revised Bloom's Taxonomy-Remember, Understand, Apply, Analyze, Evaluate, and Create. This study used descriptive statistics namely frequency, percentage and ratio to obtain quantitative data for qualitative analysis to determine the suitability of *Action 1*, *2*, and *3* for promoting students' critical thinking and to recommend teachers' utilization of the textbooks.

2. Setting

This research was conducted at a large-size Catholic school with the student population of 3,081 and teacher population of 165 located in the northeastern part of Thailand. It was (largest) private school. The school gives equal importance to academic excellence, English proficiency, and student formation (forming students to be good, moral, and responsible citizens).

3. Data Sources

Two data sources used in this study were 1) data sources derived from three English textbooks named *Action 1*, *Action 2* and *Action 3* and; 2) a reading question checklist to evaluate the level of thinking of each reading questions in each reading text in each module of the textbooks.

4. Action 1, 2, and 3

Action 1, *Action 2* and *Action 3* are core textbooks for developing English proficiency of students in lower secondary level, grades 7, 8, and 9. Key features of ACTION 1, 2, and 3 are: the coverage of the four macro language skills (listening, speaking, reading, and writing) and micro language skills (grammar and vocabulary), the content arrangement on the basis of Common European Framework of Reference for Language: Learning, Teaching, Assessment (CEFR), provision of reading texts on multiple issues followed by reading questions, and provision of supported materials for learning, self-directed learning, and teaching.

5. Reading Question Checklist

The researcher developed a reading question checklist to evaluate the level of thinking of each reading questions on the basis Revised Bloom's Taxonomy of as shown below.

Table 3: Revised Bloom's Taxonomy Reading Question ChecklistBook Number X: Action X

Module	Reading Passage	Reading Question Number	Levels of Reading Comprehension Questions					
			Lower-Order Thinking Skill (LOTS)			Higher-Order Thinking Skill (HOTS)		
			Remember	Understand	Apply	Analyze	Evaluate	Create

3.1.3 Data Collection

1. Data Collection Procedure

As sources of data for analysis were reading questions in Action 1, 2, and 3. Firstly, the researcher identified all reading questions available in the three textbooks. The researcher found that there were four

types of reading questions in the three textbooks namely, 1) true/false questions; 2) yes/no questions; 3) W/H questions (what, when, where, why, and how); 4) W/H questions preceded by instructions. The researcher counted all four types of reading questions for analysis. Secondly, the researcher listed all reading questions available in Action 1, Action 2, and Action 3 into the reading question checklist for further analysis. The last two procedures, third and fourth are hallmarks of this research because the number and ratio of LOTS and HOTS reading questions determine the suitability and the utilization of ACTION textbooks 1, 2, and 3 to teach critical thinking. Thirdly, the researcher assigned each particular reading question to an appropriate level of Remember, Understand, Apply, Analyze, Evaluate, and Create in the reading question checklist by marking with the ☒ sign and counted the number of reading questions in the columns of Remember, Understand, and Apply as reading questions in the category Lower Order Thinking Skills (LOTS) and reading questions in the columns of Analyze, Evaluate, and Create as reading questions in the category Higher Order Thinking Skills (HOTS). Fourthly, the researcher counted the total number of reading questions in levels of Remember, Understand, Apply, Analyze, Evaluate, and Create; and the total number of reading questions in the categories of LOTS and HOTS.

2. Ensuring Trustworthiness of Findings in Data Collection

In order to ensure trustworthiness of findings in data collection process, another teacher holding a M.Ed. degree in English Language Teaching was assigned to identify each particular reading questions in the reading question checklist with a certain level of Revised Bloom's Taxonomy. The data in the two checklists were eventually compared to see the agreement and disagreement between the two raters, and then to determine inter-rater consistency. The researcher used Kappa coefficient (Cohen, 1960) to determine the consistency between the two raters. The Kappa coefficient value achieved was at 0.82. This Kappa coefficient value meant there was almost perfect agreement between the two raters.

3. Data Analysis

The raw data in Revised Bloom's Taxonomy were analyzed in four steps. In the first step, the researcher used descriptive statistics

namely frequency and percentage to analyze and classify the reading questions in each reading text in *Action 1*, *Action 2*, and *Action 3* into a certain level of Revised Bloom's Taxonomy. In the second step, the researcher analyzed and classified the data in the first step into the appropriate category of either HOTS or LOTS using Revised Bloom's Taxonomy. In the third step, researcher calculated the distribution of readings questions in HOTS and LOTS categories and the ratio of reading questions in HOTS and LOTS categories. Quantitative data derived in the first, second and third step was eventually used in the fourth step to analyze the suitability of Action 1, 2, and 3 for promoting students' critical thinking and to recommend teachers' utilization of the textbooks.

4. Research Results

The results of employing Revised Bloom's Taxonomy to analyze each of the 998 reading questions in ACTION 1, 2, and 3 into a particular level of critical thinking according to Revised Bloom's Taxonomy are indicated in Table 4 below.

Table 4: Analysis of Reading Questions in ACTION 1, 2, and 3 as Classified by Revised Bloom's Taxonomy

Level of reading questions	Questions in Action 1		Questions in Action 2		Questions in Action 3		Total	
	Number	Percent	Number	Percent	Number	Percent	Number	%
<i>Remember</i>	193/323	59.75%	107/326	32.82%	107/349	30.66%	407	40.78
<i>Understand</i>	48/323	14.86%	76/326	23.31%	85/349	24.36%	209	20.94
<i>Apply</i>	30/323	9.29%	41/326	12.58%	36/349	10.32%	107	10.72
<i>Analyze</i>	40/323	12.38%	69/326	21.17%	70/349	20.06%	179	17.94
<i>Evaluate</i>	3/323	0.93%	24/326	7.36%	34/349	9.74%	61	6.11
<i>Create</i>	9/323	2.79%	9/326	2.76%	17/349	4.87%	35	3.51
<i>Total</i>	323	32.36%	326	32.67	349	34.97%	998	100

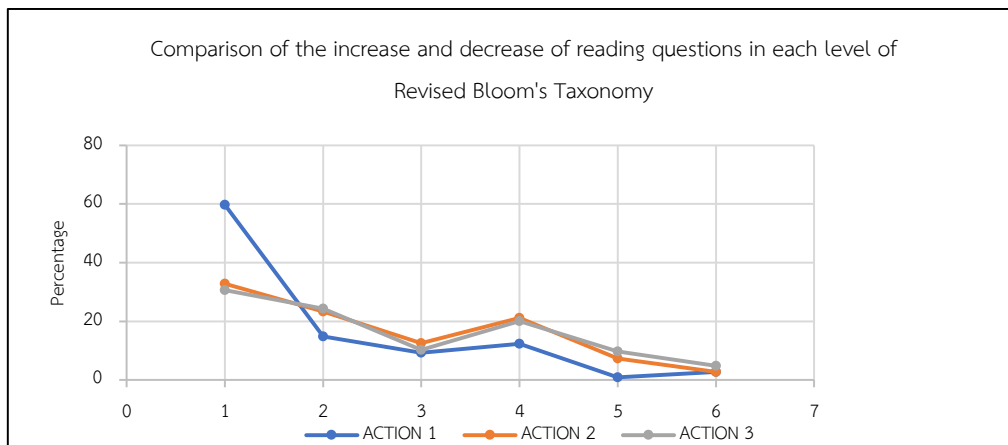
Table 4 shows that (1) there are 323 reading questions in ACTION 1. These 323 questions were classified into each level of Revised Bloom's Taxonomy thus: In the level of Remember, there were 193 questions,

accounting for 59.7 %; Understand 48 questions, accounting for 14.8 %; Apply 30 questions, accounting for 9.29 %; Analyze 40 questions, accounting for 12.38 %; Evaluate 3 questions, accounting for 0.93 %; and Create 9 questions, accounting for 2.79 %; (2) There are 326 reading questions in ACTION 2. These 326 questions were classified into each level of revised Bloom's Taxonomy thus: In the level of Remember, there were 107 questions, accounting for 32.82 %; Understand 76 questions, accounting for 23.31 %; Apply 41 questions, accounting for 12.58 %; Analyze 69 questions, accounting for 21.17 %; Evaluate 24 questions, accounting for 7.36 %; and Create 9 questions, accounting for 2.76 %; (3) There are 349 reading questions in ACTION 3. These 349 reading questions were classified into each level of revised Bloom's Taxonomy thus: In the level of Remember, there were 107 questions, accounting for 30.66 %; Understand 85 questions, accounting for 24.36 %; Apply 36 questions, accounting for 10.32 %; Analyze 70 questions, accounting for 20.06 %; Evaluate 34 questions, accounting for 9.74 %; and Create 17 questions, accounting for 4.87%.

Overall

Table 4 indicates that among total 998 reading question in ACTION 1, 2, and 3, there are 407 reading questions in the level of Remember, or accounting for 40.78%; 209 questions in the level of Understand, or accounting for 20.94%; 107 questions in the level of Apply, or accounting for 10.72%; 179 questions in the level of Analyze, or accounting for 17.94%; 61 questions in the level of Evaluate, or accounting for 6.11%; 35 questions in the level of Create, or accounting for 3.51%. This figure implies that the three series of ACTION focus most on the reading questions in level of Remember and focus least on reading questions in the level of Create.

Chart 1: Comparison of the Increase and Decrease of Reading Questions in Each of the Six Levels of Revised Bloom's Taxonomy in ACTION 1, 2, and 3

Results of the comparison in Chart I indicate that the percentage of reading questions in the level of Remember keeps decreasing gradually in higher series of ACTION whereas percentage of reading questions in the levels of Understand, Apply, Analyze, Evaluate and Create mostly keeps increasing in higher series of ACTION.

Distribution of Reading Questions in LOTS and HOTS in ACTION 1, 2, and 3 Based on Revised Bloom's Taxonomy

This research categorizes reading questions in ACTION 1, 2, and 3 as classified by Revised Bloom's Taxonomy into LOTS (Low Order Thinking Skill) and HOTS (High Order Thinking Skill). The results of the categorization are as follows.

Table 5: Distribution of Reading Questions in ACTION 1, 2, and 3 Classified into the Categories of LOTS and HOTS.

Category of reading questions	Level of reading questions	Questions in Action 1		Questions in Action 2		Questions in Action 3		Total (ACTION 1, 2, and 3)	
		Number	Percent	Number	Percent	Number	Percent	Number	%
LOTS	Remember	193/323	59.75%	107/326	32.82%	107/349	30.66%	723/998	72.44
	Understand	48/323	14.86%	76/326	23.31%	85/349	24.36%		
	Apply	30/323	9.29%	41/326	12.58%	36/349	10.32%		
	Total	271/323	83.90%	224/326	68.71%	228/349	65.33%		
HOTS	Analyze	40/323	12.38%	69/326	21.17%	70/349	20.06%	275/998	27.56
	Evaluate	3/323	0.93%	24/326	7.36%	34/349	9.74%		
	Create	9/323	2.79%	9/326	2.76%	17/349	4.87%		
	Total	52/323	16.10%	102/326	31.29%	121/349	34.67%		

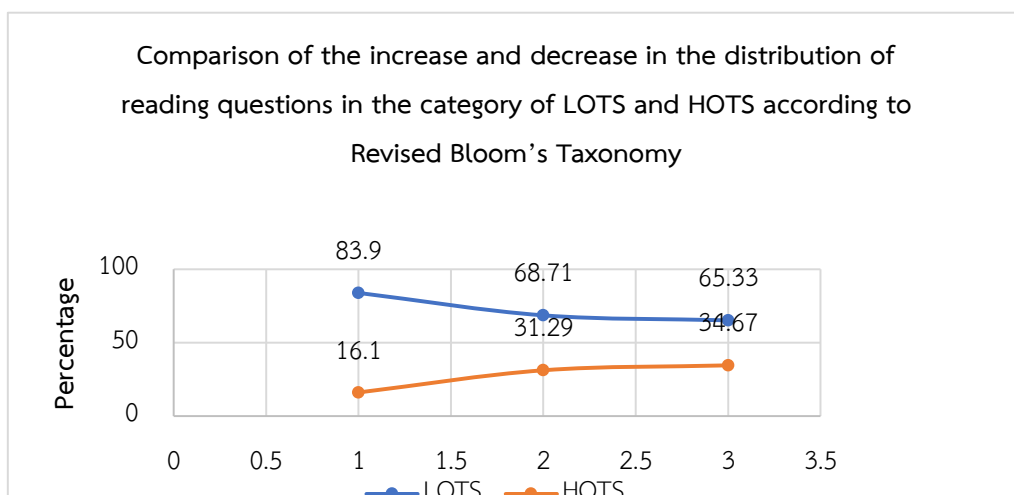

Table 5 indicates that, (1) in ACTION 1 there are 271 reading questions in the category of LOTS, accounting for 83.90 %; and 52 reading questions in the category of HOTS, accounting for 16.10 %. The ratio of LOTS and HOTS reading questions in ACTION 1 is 271:52 or 83.90 %: 16.10 %. (2) In ACTION 2, there are 224 reading questions in the category of LOTS, accounting for 68.71 % and 102 reading questions in the category of HOTS, accounting for 31.29 %. The ratio of LOTS and HOTS reading questions in ACTION 2 is 224:102 or 68.71%:31.29%. (3) In ACTION 3, there are 228 reading questions in the category of LOTS, accounting for 65.33 % and 121 reading questions in the category of HOTS, accounting for 34.67 %. The ratio of LOTS and HOTS reading questions in ACTION 3 is 228:121 or 65.33 %:34.67.

Overall

Table 5 indicates that among 998 reading questions in ACTION 1, 2, and 3, there are 723 reading question, accounting for 72.44 percent in the category of LOTS and 275 reading questions, accounting for 27.56 in the category of HOTS. This figure implies that the three series of ACTION focus more on the reading questions in the category of LOTS than reading question in the category of HOTS.

Chart 2: Comparison of the Increase and Decrease in the Distribution of Reading Questions in the Categories of LOTS and HOTS in ACTION 1, 2, and 3 According to Revised Bloom's Taxonomy

Results of comparison in Chart 2 indicate that the overall percentage of reading questions in the category of Lower Order Thinking Skills (LOTS) keeps decreasing consistently in higher series of ACTION, from 83.90 % in ACTION 1 to 68.71 % in ACTION 2 or decrease from ACTION 1 by 15.19 %; and 65.33 % in ACTION 3 or decrease in ACTION 2 by 3.38 %; whereas percentage of reading questions in the category of Higher Order Thinking Skills keep increasing consistently in higher series of ACTION, from 16.10 % in ACTION 1 to 31.29 % in ACTION 2 or increases from ACTION 1 by 15.19 %, and 34.67 in ACTION 3 or increases from ACTION 2 by 3.38 %.

5. Discussion of Research Results

From the analysis of the reading questions in the three textbooks, it is obvious the three textbooks include more reading question in LOTS than reading question in HOTS. According to researcher's research, the factors that contribute to this fact are: (1) Students studying English as foreign language have difficulties in analyzing the text due to their limit of the vocabulary, their understanding of complex sentences, and their unfamiliarity with the material of the reading (Malinda et al., 2023: 90). The authors of the textbook realize this fact and have clear intention to focus on reading questions in the category of LOTS to help students feel comfortable to learn English and answer to questions. (2) Malinda et al. (2023: 93) pointed out that authors of the textbooks give more focus on comprehension, macro and micro language skills than critical thinking because students with the ages between 11-12 years old have better memory skills than cognitive skill. (3) Since the ability to analyze, evaluate, and create needs higher skill to understand, interpret, and to arrange the sentence or text to make it clear and structured, the authors of the textbooks limited the number of reading questions in HOTS in textbooks for junior school so as to introduce critical thinking to junior school students as preparation for their further advancement in critical thinking in senior high school.

6. Suggestions

If teachers employ these three textbooks for efficient promotion of critical thinking, they must ensure a more even distribution between LOTS

and HOTS reading questions by increasing HOTS reading questions to better develop critical thinking skills. The research conducted by Irawan & Diptoadi (2022: 66-67) proved that increasing percentage of supplementary HOTS reading questions to the proportion between LOTS and HOTS at 65.1%:34.9% enhanced students' critical thinking ability. English instruction experts' guide to employ English textbooks to enhance students' critical thinking includes (1) Introduce critical thinking elements progressively to build students' cognitive skills over time; (2) Gradually introduce more HOTS reading questions and adjusting their complexity to match students' proficiency; (3) Offer additional resources like vocabulary lists and guided reading exercises to help students with HOTS reading questions; (4) Equip teachers with strategies to support and develop students' critical thinking skills effectively; and (5) Regularly assess students' progress in critical thinking and adjust reading question difficulty as needed.

7. Body of Knowledge Received from This Research

This research reconfirms that critical thinking is essential for all people in the 21st century, especially young students. School teachers of whatever subject have a duty to apply appropriate strategies to enhance students' critical thinking. Reading questions are fundamental tools for developing students' critical thinking. Bloom's Taxonomy and Revised Bloom's Taxonomy are standard tools to evaluate students' progress in the development of their critical thinking.

In addition, this research reveals that ACTION 1, 2, and 3 that researcher employs as main instructional material of core course English for students in grades 7, 8, and 9 were composed, in principle for the purpose of developing English students' proficiency in terms of macro and micro language skills rather than critical thinking. If teachers want optimize varied reading texts in *Action 1, 2, and 3* for promoting students' critical thinking, they have to (1) supply additional reading questions and assignments to engage the learners at higher levels of thinking orders, namely, analyzing, evaluating, and creating knowledge, (2) incorporate class activities such as PBL (Project Based Learning) strategy or/and debate and discussion to English courses.

References

- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). **A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives (Complete edition)**. Addison Wesley Longman, Inc.
- Bailin, S., & Siegel, H. (2002). **Critical thinking**. In N. Blake, P. Smeyers, R. Smith, & P. Standish (Eds.). *The Blackwell guide to the philosophy of education* (pp. 181-193). Blackwell.
- Cottrell, S. (2011). **Critical thinking skills: Developing effective analysis and argument (2nd ed.)**. Palgrave Macmillan.
- Halpern, D. F. (2014). **Critical thinking across the curriculum: A brief edition of thought & knowledge**. Routledge.
- Irawan, A., & Diptoadi, V. L. (2022). Using the revised Bloom's taxonomy to analyze the reading comprehension questions in EFL textbook for year X of high school. *Magister Scientiae*, 50(1), 59-68.
- Judge, B., Jones, P., & McCreery, E. (2009). **Study skills in education: Critical thinking skills for education students**. SAGE Publications, Inc.; Learning Matters.
- Kwangmuang, P., Jarutkamolpong, S., Sangboonraung, W., & Daungtod, S. (2021). The development of learning innovation to enhance higher order thinking skills for students in Thailand junior high schools. *Heliyon*, 7(6), e07334.
- Malinda, E., & Daulay, S. H. (2023). The urgency of first language acquisition in three-year-olds. *Proceedings*. English Language and Literature International Conference (ELLiC).
- Mulnix, J. W. (2012). Thinking critically about critical thinking. *Educational Philosophy and Theory*, 44(5), 464-479.
- Rudd, R. D. (2007). Defining critical thinking. *Techniques: Connecting Education & Careers*, 82(7), 46-49.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). **21st century skills: Learning for life in our times**. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.
- Wagner, T. (2010). **The global achievement gap: Why even our best schools don't teach the new survival skills our children need and what we can do about it**. New York, NY: Basic Books.

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม
วิชาวิทยาการคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
The Development of Creative Thinking with Engineering Design Process
in Computing Science Subject of Grade 5 Students

เกรียงไกรวิชญ์ วนกลาง

Kriengkraiwit Wanaklang

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Faculty of Education, Vongchavalitkul University

E-mail: kriengkraiwit_wan@vu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนวิชาวิทยาการคำนวณ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม 2) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนหลังเรียนวิชาวิทยาการคำนวณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมกับเกณฑ์ร้อยละ 60 และ 3) ศึกษาระดับคุณภาพของชิ้นงานจากการออกแบบเชิงวิศวกรรม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนกมลวิชัยศึกษา อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ และแบบประเมินคุณภาพชิ้นงาน และทดสอบสมมุติฐานโดยใช้ค่าสถิติ t-test Dependent Samples และ t-test One Sample เครื่องมือที่ใช้ คือ ชุดการประเมินความคิดสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นเพื่อตรวจสอบผลกระทบของกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรมต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดสร้างสรรค์ วิชาวิทยาการคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความคิดสร้างสรรค์ วิชาวิทยาการคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ระดับคุณภาพของชิ้นงานจากการออกแบบเชิงวิศวกรรม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า ระดับคุณภาพชิ้นงานกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: ความคิดสร้างสรรค์, กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม, วิชาวิทยาการคำนวณ

ได้รับบทความ: 11 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 19 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 16 สิงหาคม 2567

Received: June 11, 2024; Revised: July 19, 2024; Accepted: 16 August, 2024

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare creative thinking before and after learning through the engineering design process in the computing science subject for Grade 5 students; 2) to compare creative thinking after learning through the engineering design process in the computing science subject for Grade 5 students against a 60 percent criterion; and 3) to evaluate the quality of projects created by Grade 5 students through the engineering design process. The tool used is a creativity assessment framework developed to examine the impact of the engineering design process on the creativity of fifth-grade students.

The research results found that:

1. The creative thinking of Grade 5 students in the computing science subject after learning with the engineering design process was significantly higher than before learning at the .05 level of significance.
2. The creative thinking of computing science grade 5 students after learning with engineering design process was higher than 60 percent of the criterion at the .05 level of significance.
3. The quality of workpieces from engineering design process of grade 5 students after learning was found to be at a good level.

Keywords: Creative thinking, Engineering Design Process, Computing Science

1. บทนำ

ความคิดสร้างสรรค์ มีความสำคัญมากในโลกยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันสูง จึงต้องพยายามที่จะคิดสร้างสรรค์ คิดให้แตกต่าง คิดให้เหนือกว่า โดยเฉพาะด้านคุณภาพ เพื่อตอบสนองตนเองให้มีความสุข พัฒนาด้านที่บุคคลมีแรงจูงใจที่จะศึกษาค้นคว้า และ ค้นพบสิ่งแปลกใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2559: 25) ปัจจุบันนักเรียน ถูกสอนให้เรียนรู้ในระบบการศึกษาตามกรอบที่ครูอยากให้อยู่ ในขณะที่การศึกษาก้าวเข้าสู่ ศตวรรษที่ 21 หนึ่งในทักษะที่มีความจำเป็นอย่างมากสำหรับเด็กในยุคนี้และยุคหน้าก็คือ เรื่องความคิดสร้างสรรค์ ระบบการศึกษาในหลายประเทศ เช่น สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ได้พัฒนา หลักสูตรการศึกษาที่เน้นสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นให้นักเรียน มีทักษะการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งเป็นที่มาของ ทิศทางในการจัดการศึกษาใหม่ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้สำคัญกว่าความรู้ นักเรียนควรมีโอกาส ได้ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ โดยมีพ่อแม่และครูเป็นผู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถริเริ่ม สร้างสรรค์ความคิดใหม่ ๆ ได้เอง ผ่านการเรียนรู้ทั้งที่บ้านและโรงเรียน (สรวงมณต์ สิทธิสมาน,

2563) ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่สำคัญในการพัฒนานวัตกรรมและการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ช่วยให้บุคคลสามารถมองเห็นทางเลือกที่หลากหลายและคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ ในการเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เกวลี มาหา และทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2566: 271)

การเป็นนวัตกรรมของนักเรียนจำเป็นต้องมีกระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเชิงระบบ การคิดแก้ไขปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ การคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางปัญญาที่เกิดจากการมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดความคิดที่หลากหลาย ที่นำไปสู่การค้นพบวิธีการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ (ณัฐภูมิ อรุณรัตน์, 2561: 121; ปราณวดี อุ่นญาติ, 2564: 20) จากความสำคัญดังกล่าว ฝ่ายวิชาการโรงเรียนกมลวิษุศึกษา จึงได้มีการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในด้านความคล่อง ความยืดหยุ่น และความคิดริเริ่มในนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษาปี พ.ศ. 2564 ได้รายงานวัดและประเมินผลประจำปีการศึกษา พ.ศ. 2564 พบว่าจากการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำมีเพียงร้อยละ 45 ซึ่งยังต่ำกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ที่ 60 ซึ่งมีสาเหตุมาจากผู้สอนสอนแบบบรรยาย ไม่ได้ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง ความน่าสนใจในบทเรียนต่ำ ทำให้นักเรียนบางส่วนขาดความสนใจ (โรงเรียนกมลวิษุศึกษา, 2564: 11) จึงทำให้นักเรียนขาดความคล่องและยืดหยุ่นในการคิดริเริ่ม

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น เมื่อทำการศึกษาเอกสารงานวิจัยด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน พบว่า กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมเป็นนวัตกรรมทางการศึกษารูปแบบหนึ่งที่สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2561ข) ได้เสนอแนวคิดว่าการออกแบบเชิงวิศวกรรมเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงสังเคราะห์ และการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อแก้ปัญหา การออกแบบเชิงวิศวกรรมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการการเรียนรู้อื่น ๆ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นระบุปัญหา (Problem Identification) เป็นขั้นที่นักเรียนทำความเข้าใจกับปัญหา วิเคราะห์กรณีศึกษาหรือสถานการณ์ปัญหา เพื่อกำหนดขอบเขตของปัญหาเพื่อนำไปสู่การสร้างชิ้นงานหรือวิธีการในการแก้ปัญหาที่พบโดยการตั้งคำถามหลัก 5W1H ว่า ใครมีปัญหาอะไร ปัญหานั้นเกิดขึ้นที่ใดในเวลาอะไร ทำไมจึงเกิดปัญหา และจะมีวิธีแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร 2) ขั้นรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา (Related Information Search) เพื่อค้นหาองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสืบเสาะค้นหาความรู้ที่ใช้ในการแก้ปัญหา 3) ขั้นตอนออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (Solution Design) โดยการประยุกต์ใช้ข้อมูลและแนวคิดที่รวบรวมไว้ในขั้นที่ 2 มาใช้ในการออกแบบชิ้นงานหรือวิธีการแก้ปัญหาให้ผู้อื่นเข้าใจโดยผ่านแผนภาพความคิด และการอธิบาย เป็นต้น 4) ขั้นวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา (Planning and

Development) เป็นขั้นการวางลำดับขั้นตอนหรือการสร้างชิ้นงานในการแก้ปัญหาแล้วจึงลงมือสร้างชิ้นงานหรือวิธีการเพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้ไปใช้ในขั้นต่อไป 5) ขั้นทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน (Testing, Evaluation and Design Improvement) ขั้นนี้เป็นการตรวจสอบและประเมินชิ้นงาน วิธีการ ว่าใช้ในการแก้ปัญหาได้มากน้อยเพียงใดมีข้อบกพร่องอย่างไรและควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร 6) ขั้นนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน (Presentation) นักเรียนนำเสนอแนวคิดและขั้นตอนการแก้ปัญหของการสร้างชิ้นงานหรือการพัฒนาวิธีการ ให้ผู้อื่นเข้าใจและได้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาต่อไป การออกแบบเชิงวิศวกรรมเป็นการบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีมาใช้ในการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ในการสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ซึ่งเป็นไปตามผลการศึกษาของ สุวิมล สาสังข์ (2562: 99) ที่พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมมีความสามารถในการด้านความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุกัญญา ตางาม และอัญชลี ทองเอม (2562: 96) ที่พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมในวิชาเทคโนโลยีสร้างสรรค์มีความคิดสร้างสรรค์ในด้านความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดละเอียดลออ มีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับดี

จากผลการศึกษากระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาวิทยาการคำนวณ จึงคิดว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมจะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และกระตุ้นให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สนใจและกระตือรือร้นในการฝึกพัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์ในการออกแบบชิ้นงานหรือวิธีการเพื่อใช้ในการเรียนรู้ชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนวิชาวิทยาการคำนวณ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนหลังเรียนวิชาวิทยาการคำนวณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมกับเกณฑ์ร้อยละ 60
3. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพของชิ้นงานจากการออกแบบเชิงวิศวกรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research) โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest (ไพศาล หวังพานิช, 2563: 113) เป็นการวิจัยที่ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพียง 1 กลุ่ม

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 โรงเรียนจำนวน 3 ห้องเรียนจำนวน 120 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกมลวิทย์ศึกษา อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียนมีนักเรียน 30 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เนื่องจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความคิดสภาพการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ ประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วย มาตรฐานตัวชี้วัด สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของนักเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ชิ้นงาน/ภาระงาน กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล จำนวน 5 แผน ทั้งหมด 9 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ หน่วยการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมโดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะ เป็นแบบทดสอบอัตนัยคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 11 ข้อ

3. แบบประเมินคุณภาพชิ้นงานกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม หน่วยการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมโดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะ

3.3 การสร้างเครื่องมือ

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ในรายวิชาวิทยาการคำนวณจำนวน 5 แผน มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนกมลวิทย์ศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พุทธศักราช 2564 สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2) ศึกษาแนวคิด รูปแบบ และขั้นตอนของกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมจากหนังสือและงานวิจัย เพื่อนำมาออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมสำหรับการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มตัวอย่าง

3) ศึกษาและวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อหาวิชาวิทยาการคำนวณ รหัสวิชา ว 15101 หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การเขียนโปรแกรมโดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

4) ดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณรหัสวิชา ว 15101 หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 จำนวน 5 แผน ทั้งหมด 9 ชั่วโมง

5) นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

6) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมี 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 126) จากนั้นวิเคราะห์ความเหมาะสมโดยนำความคิดเห็นจากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และแปลความหมายของคะแนนโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 126)

7) จัดพิมพ์แผนการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ในเครื่องมือในการวิจัยกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกมลวิษณุศึกษา อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

2. แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมโดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะ เป็นแบบทดสอบอัตนัยคำถามปลายเปิด จำนวน 11 ข้อ มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1) ศึกษาและวิเคราะห์ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนกมลวิษณุศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พุทธศักราช 2564 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2) ศึกษาแนวการเขียนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2559

3) สร้างแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ หน่วยการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมโดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะ เป็นแบบทดสอบอัตนัยคำถามปลายเปิด จำนวน 11 ข้อ

4) นำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ หน่วยการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมโดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษาในข้อคำถามปลายเปิด และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามคำศัพท์คิดสร้างสรรค์ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข

5) นำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ หน่วยการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมโดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

6) นำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Valid) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องแล้วเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.5 ขึ้นไป (Index of Congruence : IOC) ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ (ไพศาล หวังพานิช, 2563: 137)

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามปลายเปิดสอดคล้องกับนิยามคำศัพท์คิดสร้างสรรค์

0 หมายถึง ไม่แน่ว่าข้อคำถามปลายเปิดสอดคล้องกับนิยามคำศัพท์คิดสร้างสรรค์

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามปลายเปิดไม่สอดคล้องกับนิยามคำศัพท์
คิดสร้างสรรค์

จากการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามปลายเปิดกับ
นิยามคำศัพท์คิดสร้างสรรค์ของแบบทดสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านพบว่า มีค่าดัชนีความ
สอดคล้องเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 จำนวน 6 ข้อ และ 1.00 จำนวน 5 ข้อ

7) นำเกณฑ์การประเมินความคิดสร้างสรรค์ของ สถาบันส่งเสริมการสอน
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาเป็นแนวทางในการสร้างเกณฑ์การประเมินความคิดสร้างสรรค์
ทางการเรียนรู้ รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แล้วนำเสนอ
ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา เกณฑ์การให้คะแนนตามระดับ
ความสามารถของนักเรียน

3.4 การดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิง
วิศวกรรมหน่วยการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมโดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะ ไปทดลองใช้กับนักเรียน
กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนกมลวิทย์ศึกษา อำเภอสัตตื๋ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 28 คน ดังนี้

1. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้
แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียน การเขียนโปรแกรมโดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะ

2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้แก่กลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วย
การเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมโดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะโดยการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการ
ออกแบบเชิงวิศวกรรม ซึ่งมี 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ระบุปัญหา : นักเรียนแต่ละกลุ่มระบุปัญหาจากการดูกรณีศึกษา

ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่ใช้ในการแก้ปัญหา : นักเรียนแต่ละ
กลุ่มรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหาจากเว็บไซต์ต่างๆ

ขั้นที่ 3 ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา : นักเรียนแต่ละกลุ่มออกแบบการ
แก้ปัญหาเป็นผังงาน

ขั้นที่ 4 วางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา : นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินการ
แก้ปัญหาตามผังงานที่วางเอาไว้

ขั้นที่ 5 ทดสอบ ประเมินผล ปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน :
นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันทดสอบ ประเมินผล ชิ้นงานที่เกิดจากการแก้ปัญหาของกลุ่มตนเอง
ตามที่ได้ออกแบบและวางแผนไว้

ขั้นที่ 6 นำเสนอชิ้นงานที่เกิดจากการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือ
ชิ้นงาน : นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอชิ้นงานที่เกิดจากการแก้ปัญหา ดำเนินการทดสอบหลัง
เรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางการ
เรียน หน่วยการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมโดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะ

3. ตรวจสอบให้คะแนนและนำผลที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถความคิดสร้างสรรค์ มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีสถิติด้วยโปรแกรมทดสอบสมมติฐาน

4. ตรวจสอบให้คะแนนชิ้นงานกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม

5. รายงานผลการวิจัย และสรุป อภิปรายผลการวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์คะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมโดยใช้สถิติทดสอบ t-test For Dependent

3. วิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ก่อนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 โดยใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว t-test One Sample Group

4. วิเคราะห์คุณภาพชิ้นงานกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมโดยใช้ค่าเฉลี่ย

4. สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปได้ดังนี้

4.1 พัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม วิชาวิทยาการคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม มีค่าเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 12 คะแนน ค่าเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 25 คะแนน จากคะแนนเต็ม 33 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 ผลเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ก่อนเรียนและหลังเรียน วิชาวิทยาการคำนวณ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	df	t	Sig.
ก่อนเรียน	30	33	12.00	1.86	36.06	29	-27.824*	.000
หลังเรียน	30	33	25.00	2.70	75.66			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 พัฒนาคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม วิชาวิทยาการคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ค่าเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนหลังเรียน เท่ากับ 25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.66 จากคะแนนเต็ม 33 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับ เกณฑ์ร้อยละ 60 พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ก่อนเรียนและหลังเรียน วิชาวิทยาการคำนวณ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม หลังการจัดการเรียนรู้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทดสอบ	n	คะแนน เกณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
หลังเรียน	30	22	25	2.70	10.086*	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ระดับคุณภาพของชิ้นงานจากการออกแบบเชิงวิศวกรรม ของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกมลวิทย์ศึกษา หลังการจัดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรม การเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในภาพรวม พบว่า ระดับคุณภาพชิ้นงานกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีระดับคุณภาพชิ้นงานอยู่ในระดับดี

ตารางที่ 3 ระดับคุณภาพของชิ้นงานจากการออกแบบเชิงวิศวกรรม วิชาวิทยาการ คำนวณ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม

กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม								
กลุ่ม ที่	ขั้นที่ 1 ระบุ	ขั้นที่ 2 รวบรวม	ขั้นที่ 3 ออกแบบ	ขั้นที่ 4 วางแผน	ขั้นที่ 5 ทดสอบ	ขั้นที่ 6 นำเสนอ	รวม	ระดับ คุณภาพ
1	4	3	4	4	3	4	22	ดีมาก
2	3	2	4	3	3	4	19	ดี
3	3	3	3	3	3	3	18	ดี
4	3	3	3	3	3	4	19	ดี
5	3	3	4	3	3	4	20	ดี
6	3	2	3	3	3	3	17	ดี
$\bar{X}$	3.16	2.66	3.50	3.16	3.00	3.66	19.16	ดี

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม วิชาวิทยาการคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกมลวิษุศึกษา สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ทุกคน ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมของ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2561ก: 23) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ทำความเข้าใจปัญหา แก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถและความสนใจของนักเรียน จากการเรียนกรณีศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม 6 ขั้นตอน จึงเป็นการฝึกความคิดสร้างสรรค์ การทำงานอย่างระบบมีขั้นตอน การคิดค้นหาคำตอบอย่างหลากหลายมีเหตุผล สามารถตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขจนเกิดเป็นชิ้นงานหรือผลงาน ตามลำดับ ตั้งแต่ขั้นที่ 1 ถึง ขั้นที่ 6 ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นระบุปัญหา ครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดคล่องแคล่วด้วยการจำกัดเวลาในการตอบซึ่งเป็นคำถามที่จะนำไปสู่กรณีศึกษาที่จะเรียน เช่น ถ้าจะสร้างบ้านต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง จากนั้นนักเรียนดูกรณีศึกษาจากเว็บไซต์และช่วยกันระดมพลังสมองระบุปัญหาที่พบว่ามีปัญหาอะไรบ้าง อะไรเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดที่ควรแก้ไข ขั้นที่ 2 ขั้นรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ในขั้นนี้นักเรียนช่วยกันหาวิธีการแนวทางในการแก้ปัญหาที่รวดเร็ว ประหยัดเวลา และมีความปลอดภัยโดยการศึกษาค้นคว้าจากเว็บไซต์แล้วนำมาอภิปรายเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับกรณีศึกษาของกลุ่ม ขั้นที่ 3 ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา เป็นขั้นที่นักเรียนนำแนวคิดที่กลุ่มคัดเลือกมาออกแบบเขียนเป็นผังงาน ขั้นที่ 4 วางแผนการแก้ไขปัญหา ในขั้นนี้นักเรียนนำผังงานที่ได้ออกแบบมาใส่ในเว็บไซต์เป็นกล่องคำสั่ง ขั้นที่ 5 ทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน นักเรียนทดสอบวิธีแก้ปัญหาด้วยการเริ่มต้นการทำงานของกล่องคำสั่งและปรับปรุงแก้ไขให้รวดเร็ว และปลอดภัย และขั้นที่ 6 การนำเสนอวิธีแก้ปัญห ในขั้นนี้นักเรียนนำผลการแก้ปัญหามาออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนผ่านโปรแกรมนำเสนอ พร้อมทั้งอภิปรายผลการแก้ปัญหา

จากลำดับขั้นดังกล่าวนักเรียนสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบแก้ไขปัญหาดูอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของสถาบัน National Research Council Canada (2012: 10) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียา โคตรสาลี (2562: 127) ที่พบว่ากระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ ปราวดี อุ่นญาติ (2564: 89) เรื่อง การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาตามแนวทางกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมร่วมกับเทคนิคสแคมเปอร์ (SCAMPER) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาย่าง

สร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาตามแนวทางการกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม เป็นกระบวนการที่ให้นักเรียนแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล โดยนักเรียนนั้นมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ผ่านการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนความริเริ่มสูงกว่าคะแนนความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Guilford (1959: 71) ที่กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองเป็นความสามารถที่จะคิดได้กว้างไกลหลายทิศทางหรือที่เรียกว่าแบบอนกนัย (Divergent thinking) ซึ่งลักษณะความคิดเช่นนี้ จะนำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ที่รวมถึงการค้นพบวิธีการแก้ปัญหาได้สำเร็จอีกด้วย และความคิดสร้างสรรค์นี้ประกอบด้วยความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดริเริ่ม (Originality) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) คนที่จะคิดลักษณะดังกล่าวได้จะต้องเป็นคนกล้าคิด ไม่กลัวถูกวิพากษ์วิจารณ์และมีอิสระในการคิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา ตางาม และ อัญชลี ทองแถม (2562: 91) ที่พบว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม วิชาเทคโนโลยีสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมร้อยละ 90.70 โดยผ่านเกณฑ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 จำนวน 38 คน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ บุ่งง้าว, บุรัสกร พรหมณ์หิรัญ และเทพพร โลมารักษ์ (2566: 52) ที่พบว่า ทักษะการแก้ปัญหากลุ่มการออกแบบเชิงวิศวกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ดี

5.3 ระดับคุณภาพของชิ้นงานจากการออกแบบเชิงวิศวกรรม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกมลวิชัยศึกษา หลังการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมพบว่า นักเรียนมีคุณภาพชิ้นงานในระดับดี ทั้งนี้เนื่องมาจากกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณซึ่งเป็นวิชาที่มุ่งหวังให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือผลงาน โดยประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์เทคโนโลยีการสื่อสารในการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ประเมินผลเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาการคิดเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมเป็นแนวทางในการเรียนรู้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561ข) ผลการวิจัยเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียนที่ร่วมกิจกรรมสะเต็มศึกษาโดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมเพียงอย่างเดียว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนและหลังทดลองพบว่าคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาลงหลังการทดลองสูงกว่า

ก่อนการทดลอง ซึ่งผู้วิจัยสามารถอภิปรายหลักการต่าง ๆ ของการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาโดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาโดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมเพียงอย่างเดียวของกลุ่มควบคุมนั้น มีการออกแบบแผนการจัดกิจกรรมที่เหมือนกับกลุ่มทดลอง ทุกอย่างทั้งกิจกรรมและขั้นกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรม เว้นเพียงแต่จะไม่มีการใช้เทคนิคการใช้คำถามกับกลุ่มควบคุม (สุวิมล สาสังข์ 2562: 99)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม 6 ขั้นตอน เป็นการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงจึงทำให้นักเรียนได้ฝึกความคิด คล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดละออ และคิดริเริ่ม โดยสามารถสังเกตได้จาก คะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม มีค่าเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนก่อนเรียน 12 คะแนน ค่าเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 25 คะแนน จากคะแนนเต็ม 33 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ควรมีการเพิ่มระยะเวลาแก่นักเรียนในขั้นการวางแผนเพื่อให้นักเรียนจะได้ฝึกการคิดอย่างละเอียดละออ และยังสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจลำดับขั้นตอนทั้ง 6 ขั้นการใช้งานได้เป็นอย่างดี

3. ควรประเมินการให้คะแนน ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดละออ ที่ละส่วน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยการออกแบบเชิงวิศวกรรมกับการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงาน

2. ควรนำกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมไปใช้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ไปใช้กับวิชาวิทยาศาสตร์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม 6 ขั้นตอน เป็นการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงจึงทำให้นักเรียนได้ฝึกความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดละออ และคิดริเริ่ม เป็นกระบวนการที่ทำให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ชิ้นงานหรือแนวคิดใหม่ในการแก้ปัญหาและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยกระบวนการนี้มีผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนสามารถพัฒนา

ทักษะความคิดสร้างสรรค์ได้ดีขึ้นทั้งในด้านการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา การทำงานในลักษณะกลุ่มยังช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการพัฒนาทักษะการสื่อสารในกลุ่มนักเรียนโดยรวมแล้ว การใช้กระบวนการออกแบบทางวิศวกรรมไม่เพียงแต่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ แต่ยังเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- เกวลี มาหา และทรงศักดิ์ ภู่อ่อน. (2566). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ที่มีผลต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา**. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ราชบุรี.
- ณัฐวุฒิ บุ่งจ้าว, บุรสรพร พรหมณัฏฐ์ และเทพพร โลมาภิรักษ์. (2566). การพัฒนาทักษะกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนว สะเต็มศึกษา เรื่อง ความกดอากาศและลม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์**, 1(3), 51-52.
- ณัฐวุฒิ อรุณรัตน์. (2561). ผลการใช้กลุ่มสืบสอบร่วมกับเครื่องมือการเรียนรู้ ร่วมกันออนไลน์ ด้วยกระบวนการออกแบบวิศวกรรมที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา**. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรียา โคตรสำลี. (2562). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง สารในชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบสะเต็มศึกษาร่วมกับผังกราฟิก. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์**. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปรานวดี อุ่นญาติ. (2564). ผลของการจัดการเรียนรู้ สะเต็มศึกษาตามแนวทางกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมร่วมกับเทคนิคแคมเปอร์ (SCAMPER) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนวิทยาศาสตร์)**. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โรงเรียนกมลวิชัยศึกษา. (2564). **หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พุทธศักราช 2564**. นครราชสีมา.
- ไพศาล หวังพานิช. (2563). **เอกสารประกอบการสอนวิชาการวัดและประเมินผล**. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

- สุวิมล สาส์งษ์. (2562). ผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมศึกษาโดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนประถมศึกษา. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา**. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา ตางาม และอัญชลี ทองเฒ. (2562). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2559). **หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การคิดเชิงสร้างสรรค์**. เข้าถึงได้จาก <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc-2017-eb13.pdf> (สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2566).
- สรวงมณต์ สิทธิสมาน. (2563). **‘เรียนออนไลน์’ แบบไหนเหมาะสำหรับเด็กเล็ก**. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9630000054999> (สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566).
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561ก). **คู่มือการใช้หลักสูตรรายวิชาขั้นพื้นฐานวิทยาศาสตร์**. กลุ่มมีสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561ข). **วิทยาการคำนวณ (Computing science) คืออะไร**. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaiall.com/computingscience> (สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566).
- National Research Council. (2012). **The National Science Education Standard**. Washington DC: National Academy Press.

ผลของการจัดทำฝึกวิ่งพื้นฐาน 20 ท่าที่มีผลต่อความเร็วในนักวิ่งระยะสั้น
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Effect of 20 Basic Running Drills on Speed in Sprinter of Buriram
Rajabhat University

สรารุธ ทศนาวิวัฒน์¹, ณัฐวุฒิ อภัยศรี², ลลิตา พรหมด้วง³, พรพิมล รุ่งเรืองศิลป์⁴,
กรรช มากเจริญ⁵, บาล ชะใบรัมย์⁶

Sarawuth Thassanawiwath¹, Nattawut Apaisree², Lilita Promduang³,
Pornpimon Rungruangsin⁴, Kornruch Markjaroen⁵, Ban Chabairam⁶

สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Physical Education, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

Email: sarawuth.tw@bru.ac.th¹, sprite.apaisree@gmail.com²,

lalitta.aun@gmail.com³, mam.green@hotmail.com⁴, nisit_win@hotmail.com⁵,

Corresponding Author, Ban.cb@bru.ac.th⁶

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดทำฝึกวิ่งพื้นฐาน 20 ท่าที่มีผลต่อความเร็วในนักวิ่งระยะสั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างได้รับการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นนักกรีฑา ประเภทลู่ จำนวน 20 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน กลุ่มที่ 1 กลุ่มทดลองได้รับการฝึกท่าวิ่งพื้นฐาน 20 ท่า ก่อนเริ่มซ้อมตามปกติ กลุ่มที่ 2 กลุ่มควบคุมได้รับการฝึกแบบรูปแบบดั้งเดิม เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้รับการทดสอบความเร็วในระยะ 30, 50 และ 110 เมตร ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างโดยการวิเคราะห์ค่า t (Dependent t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีระยะเวลาที่ใช้ความเร็วในการวิ่งระยะสั้นลดลงในหลังการฝึกแตกต่างจากก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. หลังการฝึก 8 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีระยะเวลาที่ใช้ความเร็วในการวิ่งระยะ 50 และ 110 เมตร ลดลงแตกต่างจากกลุ่มควบคุมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่าการฝึกท่าพื้นฐาน 20 ท่า สามารถช่วยให้นักวิ่งระยะสั้นเพิ่มความเร็วในการวิ่งระยะสั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ท่าฝึกพื้นฐาน, ความเร็ว, วิ่งระยะสั้น, กรีฑา

ได้รับบทความ: 9 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 29 กรกฎาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 5 สิงหาคม 2567

Received: June 9, 2024; Revised: July 29, 2024; Accepted: August 5, 2024

Abstract

The purpose of this research were to study the effect of 20 basic running drills on speed in sprinters of Buriram Rajabhat University. Subjects were selected by purposive sampling method. They were track athletes for 20 people, divided into 2 groups, 10 people per group. Group 1, the experimental group, received 20 basic running drills before starting the regular training. Group 2, the control group, received traditional training for 8 weeks, 3 days a week. All subjects were tested for speed in the range of 30, 50, and 110 meters, respectively. Data were analyzed by mean, standard deviation and test the difference by dependent t-test.

The research results found that:

1. The experimental and control groups had a running speed reduction post-training, statistically significantly different from pre-training at the level of .05.

2. After 8 weeks of training, the experimental group had a duration of 50 and 110 meters when the running speed was reduced, which was different from the control group and statistically significant at the level of .05.

In conclusion, practicing 20 basic running drills can help short-term runners increase short runs' speed effectively.

Keywords: Basic Running Drill, Speed, Sprinter, Athlete

1. บทนำ

กรีฑานับได้ว่าเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายประเภทหนึ่ง ทั้งนี้เพราะว่าเป็นกีฬาที่สามารถมองเห็นกลไกการเคลื่อนไหวของนักกรีฑาทุกส่วนทั้งฝีเท้า ความเร็ว และความสูงได้อย่างชัดเจนและสามารถเล่นได้ทั้งชายและหญิง ด้วยเหตุนี้กรีฑาจึงได้รับการบรรจุให้มีการเรียนการสอนและแข่งขันทุกระดับอายุและทุกระดับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกีฬานักเรียนนักศึกษาแห่งชาติ กีฬาเยาวชนแห่งชาติ กีฬาแห่งชาติ กีฬาซีเกมส์ เอเชียนเกมส์และการแข่งกีฬาโอลิมปิก กรีฑาเป็นกีฬาหลักที่เปรียบเหมือน พื้นฐานของกีฬาประเภทอื่น ๆ เพราะทุกกีฬาต้องอาศัยพื้นฐานของการเคลื่อนไหวที่ต้องใช้ กล้ามเนื้อและประสาท นั่นก็หมายความว่าเมื่อฝึกกรีฑาแล้วก็จะสามารถนำทักษะไปใช้ในการเล่นกีฬาประเภทอื่น ๆ ต่อไปได้ ขณะเดียวกันจากปัญหาครูผู้สอนเน้นการประเมินความ

ถูกต้องของท่าทางการวิ่ง จึงทำให้ท่าทางต่าง ๆ ในการฝึกไม่ถูกต้อง และจึงเกิดความชำนาญในการเล่นที่ต่ำ (วัชรระ ยกนิม, 2562: 1-2)

ท่าวิ่งควรต้องให้ลำตัวตั้งตรง ไม่ควรโน้มตัวไปข้างหน้า ข้อศอกทั้งสองข้างไม่ควรงอมาก เพราะเลือดไหลเวียนไปส่วนของปลายมือได้ไม่ดี มือกำหลวม สิ่งที่สำคัญที่สุดคงจะเป็นการวางเท้า การวิ่งแตกต่างกับการเดินตรงที่การเดินจะมีเท้าอย่างน้อยหนึ่งเท้ารับน้ำหนักอยู่ แต่การวิ่งจะมีช่วงเวลาที่เท้าทั้งสองข้างลอยพ้นพื้น ดังนั้นในการวิ่งตอนที่เท้าลงแตะพื้น เท้าจะรับน้ำหนักค่อนข้างมาก การวางเท้าขณะวิ่งจึงมีความสำคัญมากควรลงน้ำหนักด้วยสันเท้าโดยสันเท้าจะสัมผัสพื้นก่อนแล้วทั้งฝ่าเท้าจะตามมาและเมื่อปลายเท้าแตะพื้นก็เป็นจังหวะที่ส้นเท้ายกขึ้น ทั้งนี้อาจจะพบว่านักกรีฑาบางส่วนอาจลงน้ำหนักให้พร้อมกันทั้งฝ่าเท้าหรือลงเต็มฝ่าเท้าแต่ไม่เหมาะสำหรับวิ่งระยะไกล แตกต่างกับการวิ่งระยะสั้น ๆ หรือการวิ่งเร็วที่จะลงน้ำหนักที่ปลายเท้า ในการวิ่งออกกำลังกายต้องวิ่งนานและวิ่งระยะทางค่อนข้างไกล การลงน้ำหนักด้วยปลายเท้าจะทำให้ปลายเท้ารับน้ำหนักไม่ไหว การที่จะให้เท้าและข้อเข่ารับน้ำหนักให้น้อยที่สุดต้องไม่ยกเท้าสูง การยกเท้าสูงเวลาเท้าลงแตะพื้น เท้าและข้อเข่าจะต้องรับแรงกระแทกมาก ไม่ควรก้าวเท้ายาวเกินไป ควรก้าวเท้าให้พอดีไม่ยาวเกินไปก็จะช่วยลดแรงกระแทกที่เท้า และข้อเข่าได้ ถ้าวางเท้าได้ถูกต้องเวลาวิ่งเสียงเท้าสัมผัสพื้นจะค่อนข้างเงียบ จะได้ยินเสียงส้น เบา และแน่น แต่ถ้าลงเท้าไม่ถูกต้องเสียงเท้าสัมผัสพื้นจะดัง การแกว่งมือก็จะแกว่งในแนวหน้าหลังไม่ต้องยกแขนสูงมาก ข้อศอกก็ไม่ต้องงอมาก มือกำหลวม ในขณะที่วิ่งลำตัวจะต้องตรงไม่แกว่งไปมา (Puleo & Milroy, 2018: 3-5; Yada et al., 2011: 583-585)

ในการศึกษาพัฒนาเป็นการมุ่งพัฒนาความยาวของก้าวและความถี่ในการก้าวที่มีต่อความเร็วในการวิ่งระยะสั้น 100 เมตร (อัจฉราภรณ์ เชื้อช้าง, 2567: 54-67) และการพัฒนาความเร็วในการวิ่งระยะสั้นในนักกรีฑาเยาวชนชายด้วยการใช้โปรแกรมร่างกายสร้างจังหวะที่ประยุกต์มาจากการนำเทคนิค BAPNE จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ชีวกลศาสตร์ 2) กายวิภาคศาสตร์ 3) จิตวิทยา 4) ประสาทวิทยาศาสตร์ และ 5) มานุษยดนตรีวิทยา มาพัฒนาเป็นกิจกรรมทางร่างกายให้สอดคล้องกับจังหวะและดนตรี (ธน โควสุรัตน์ และคณะ, 2567: 54-65) แต่ยังไม่พบการพัฒนาทักษะพื้นฐานของการเคลื่อนไหวสำหรับการวิ่งในนักกรีฑาประเภทลู่ระยะสั้น

จากปัญหาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเล่นกรีฑานั้นจะต้องมีการศึกษาทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายที่ถูกต้อง และต้องผ่านการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ สำหรับนักวิ่งระยะสั้นจะแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะ 100 เมตร 200 เมตร และ 400 เมตร การวิ่งจะประกอบด้วยทักษะการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ ทักษะการตั้งต้น ทักษะการวิ่ง ทักษะการวิ่งโค้ง ทักษะการวิ่งตรง และทักษะการเข้าเส้นชัย ถ้านักกรีฑามีทักษะพื้นฐานการเคลื่อนไหวในการวิ่งที่ดีจะส่งผลต่อระยะเวลาในการวิ่งได้ (Reardon, 2013: 429-430;

Girard et al., 2016: 1490-1497) ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดทำฝึกวิ่งพื้นฐาน 20 ท่าซึ่งเป็นพื้นฐานของการเคลื่อนไหวในการจัดระเบียบท่าทางในการวิ่งที่ส่งผลต่อความเร็วในนักวิ่งระยะสั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ฝึกสอนกรีฑา ครูพลศึกษา และบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาความเร็วในการวิ่งระยะสั้นของนักกรีฑาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดทำฝึกวิ่งพื้นฐาน 20 ท่าการเคลื่อนไหวที่มีผลต่อความเร็วในนักวิ่งระยะสั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผลของการจัดทำฝึกวิ่งพื้นฐาน 20 ท่าที่มีผลต่อความเร็วในนักวิ่งระยะสั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ระเบียบวิธีวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งการทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ขั้นตอนเตรียมการทดลอง

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับหัวข้อที่จะทำวิจัย และมีเนื้อหาที่ทันสมัย ถูกต้อง ชัดเจนและเชื่อถือได้
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นนักกรีฑาประเภทลู่ จำนวน 20 คน ดำเนินการคัดเลือกด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์คัดเลือกประกอบด้วย 1) เป็นนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 2) มีประสบการณ์การเป็นนักกรีฑาอย่างน้อย 1 ปี 3) เป็นนักกรีฑาประเภทลู่
3. พัฒนารูปแบบท่าฝึกวิ่งพื้นฐานท่าการเคลื่อนไหวที่ใช้สำหรับการอบอุ่นร่างกายร่วมกับการฝึกทักษะการเคลื่อนไหว โดยการเคลื่อนไหวจะมีความสอดคล้องกับลักษณะของการวิ่ง ประกอบด้วย 20 ท่า ดังนี้

1) Straight-Leg Bound	2) Low knee
3) High knee	4) Butt Kick
5) A Skip	6) B Skip
7) Quick feet carioca	8) Marching
9) Font Kick	10) Skipping
11) Bounding	12) Lunge
13) Lateral squat	14) Jumping jacks
15) Flat foot marching	16) Squat jump
17) High skipping	18) Toy soldiers
19) Arm swing skip	20) Leg sweeps & Lateral shuffle

โดยปฏิบัติท่าละ 20 เมตร ท่าละ 1 รอบ จากนั้นจึงหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิทางพลศึกษา และวิทยาศาสตร์การกีฬาจำนวน 5 ท่าน ได้เท่ากับ 0.8

3.2 ขั้นตอนการทดลองและรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยชี้แจงนักกรีฑาที่เป็นกลุ่มทดลองให้ทราบถึงรูปแบบการอบอุ่นร่างกายด้วยท่าฝึกพื้นฐานจำนวน 20 ท่า

2. ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนการฝึกในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบการวิ่งระยะสั้นที่ 110 เมตร โดยบันทึกเป็นวิดีโอ จากนั้นจึงแยกวิเคราะห์ความเร็วที่ได้โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงของลักษณะความเร็วดังนี้

- 1) ความเร็วหรือความเร่งในการออกตัวระยะ 30 เมตรแรก
- 2) ความสามารถสร้างความเร็วสูงสุดระยะ 50 เมตร
- 3) ความสามารถในการรักษาความเร็วสูงสุดระยะ 110 เมตร

3. ผู้วิจัยดำเนินการฝึกท่าพื้นฐาน 20 ท่าในการอบอุ่นร่างกายในกลุ่มทดลองก่อนเริ่มฝึกซ้อมตามปกติ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ประกอบด้วยวันจันทร์ พุธ และศุกร์ วันละ 30 นาที ในขณะที่กลุ่มควบคุมได้รับการฝึกแบบดั้งเดิมเท่านั้น

4. ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังการทดลอง 8 สัปดาห์ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้การทดสอบเดียวกันกับก่อนการทดลอง

3.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความเร็วที่ใช้ในระยะ 30, 50, และ 110 เมตร

2. วิเคราะห์ความแตกต่างถึงพัฒนาการทางความเร็วในระยะ 30, 50 และ 110 เมตรในก่อนและหลังการทดลองภายในกลุ่มทั้ง 2 กลุ่ม

3. วิเคราะห์ความแตกต่างของพัฒนาการทางความเร็วในระยะ 30, 50, และ 110 เมตรในก่อนและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลของการจัดทำฝึกวิ่งพื้นฐาน 20 ท่าที่มีความสัมพันธ์กับการเคลื่อนที่ของท่าวิ่งที่ส่งผลต่อความเร็วในนักวิ่งระยะสั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักวิ่งระยะสั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ข้อมูลพื้นฐาน	กลุ่มทดลอง (n = 10)		กลุ่มควบคุม (n = 10)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
อายุ (ปี)	20.20	.84	20.20	1.10
น้ำหนัก (กิโลกรัม)	49.60	5.94	59.20	10.71
ส่วนสูง (เซนติเมตร)	162.60	8.44	167.80	6.69
ดัชนีมวลกาย (กิโลกรัม/เมตร ²)	18.75	1.65	20.89	2.44

จากตารางที่ 1 พบว่านักวิ่งระยะสั้นในกลุ่มทดลองอายุเฉลี่ย 20.20 ปี น้ำหนักเฉลี่ย 49.60 กิโลกรัม และมีส่วนสูงเฉลี่ย 162.6 เซนติเมตร ค่าดัชนีมวลกาย 18.75.61 และนักวิ่งระยะสั้นในกลุ่มควบคุม มีอายุเฉลี่ย 20.20 ปี น้ำหนักเฉลี่ย 59.20 กิโลกรัม ส่วนสูง 167.80 เซนติเมตร ดัชนีมวลกาย 20.89 ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มอยู่ในเกณฑ์สุขภาพดี

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างถึงพัฒนาการทางความเร็วในระยะ 30, 50 และ 110 เมตรในก่อนและหลังการทดลองภายในกลุ่มทั้ง 2 กลุ่ม โดยการทดสอบค่า t (Dependent t-test)

ระยะของความเร็ว (วินาที)	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
กลุ่มทดลอง (n = 10)						
30 เมตร	5.24	1.00	4.47	.51	4.201	.002*
50 เมตร	8.02	1.58	6.89	.73	3.500	.007*
110 เมตร	18.08	3.24	15.45	2.47	7.869	.000*
กลุ่มควบคุม (n = 10)						
30 เมตร	5.58	.74	4.65	.55	3.876	.004*
50 เมตร	8.24	1.64	8.09	1.61	4.655	.001*
110 เมตร	18.30	3.38	18.19	3.17	.636	.540

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังการทดลองกลุ่มควบคุมมีผลการวัดความเร็วในระยะ 110 เมตร ไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างในผลของการเสริมรูปแบบหน้ามือ และหลังมือระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการทดสอบค่า t (Independent t-test)

ระยะของความเร็ว (วินาที)	กลุ่มทดลอง (n = 10)		กลุ่มควบคุม (n = 10)		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ก่อนการทดลอง						
30 เมตร	5.24	1.00	5.58	.74	.849	.407
50 เมตร	8.02	1.58	8.24	1.64	.310	.760
110 เมตร	18.08	3.24	18.30	3.38	.155	.879
หลังการทดลอง						
30 เมตร	4.47	.51	4.65	.55	.791	.439
50 เมตร	6.89	.73	8.09	1.61	2.145	.046 [#]
110 เมตร	15.45	2.47	18.19	3.17	2.155	.045 [#]

[#] $p < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า หลังการทดลอง 8 สัปดาห์ในกลุ่มทดลองมีผลการวัดความเร็วในระยะ 50 และ 110 เมตรแตกต่างจากกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลของการจัดทำฝึกวิ่งพื้นฐาน 20 ท่าที่มีผลต่อความเร็วในนักวิ่งระยะสั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พบว่า ในกลุ่มทดลองมีผลการวัดความเร็วในระยะ 50 และ 110 เมตร ที่เร็วกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสามารถสร้างความเร็วไปสู่ความเร็วสูงสุดเท่าที่สามารถทำได้ระยะ 50 เมตร และความสามารถในการรักษาความเร็วสูงสุดเพื่อเข้าสู่ระยะ 110 เมตรในกลุ่มทดลองเนื่องจากในกลุ่มทดลองที่ได้รับการพัฒนารูปแบบการเคลื่อนไหวของการวิ่ง ประกอบด้วย 20 ท่า คือ 1) Straight-Leg Bound, 2) Low knee, 3) High knee, 4) Butt Kick, 5) A Skip, 6) B Skip, 7) Quick feet carioca, 8) Marching, 9) Font Kick, 10) Skipping, 11) Bounding, 12) Lunge, 13) Lateral squat, 14) Jumping jacks, 15) Flat foot marching, 16) Squat jump, 17) High skipping, 18) Toy soldiers, 19) Arm swing skip, 20) Leg sweeps & Lateral shuffle โดยมีความสอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของข้อสะโพก ข้อเข่า ข้อเท้า ที่รอบองศาของการเคลื่อนไหว ทำให้เกิดการกระตุ้นการทำงานของกล้ามเนื้อในมัดหลักและมัดเสริม (Schache et al., 2014: 813-822; Parisi, 2022: 51-76) ในลักษณะของการยืดเหยียดแบบเคลื่อนไหว (Dynamic stretching) ที่ส่งผลต่อกระสวยกล้ามเนื้อ (Muscle Spindle) ทั้งนี้การตอบสนองของกระสวยกล้ามเนื้อต่อความ

เปลี่ยนแปลงความยาวทำให้ระบบประสาทกลางสามารถควบคุมความตึงของกล้ามเนื้อรักษาท่าทาง ประสานการเคลื่อนไหว และควบคุมรีเฟล็กซ์ (Reflex) หรือการตอบสนองต่าง ๆ (Haff & Triplett. 2015: 323-324) อีกทั้งการกระตุ้นกระสวยกล้ามเนื้อ (Muscle Spindle) จะทำให้กล้ามเนื้อสามารถหดตัวและคลายตัวได้อย่างเต็มที่ และไม่ทำให้สูญเสียพลังระเบิดกล้ามเนื้อ (Opplert & Babault, 2018: 299; Chaabene et al., 2019: 3-4) จึงทำให้การสร้างความเร็วสูงสุด ในระยะ 50 เมตร และการอดทนต่อความเร็วสูงสุดในระยะ 110 เมตร มากกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการพัฒนารูปแบบการเคลื่อนไหวในช่วงอบอุ่นร่างกาย

ขณะเดียวกันไม่พบความแตกต่าง หลังการทดลองในส่วนของความเร็วหรือความแรงในการออกตัวระยะ 30 เมตรแรกจากบล็อกสตาร์ท เนื่องจากในการฝึกแบบปกตินั้นจะมีการฝึกแบบพลัยโอเมตริกอยู่ในโปรแกรมการฝึกนักวิ่งระยะสั้น ซึ่งจะส่งผลให้นักวิ่งระยะสั้นมีพลังระเบิดของกล้ามเนื้อเพิ่มขึ้น (Lum et al., 2019: 472-476) จึงส่งผลทำให้การออกตัวของนักวิ่งในระยะ 30 เมตรแรกมีค่าใกล้เคียงกัน

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องผลของการจัดทำฝึกวิ่งพื้นฐาน 20 ท่าที่มีผลต่อความเร็วในนักวิ่งระยะสั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะนำไปใช้

การอบอุ่นร่างกายของนักกรีฑาประเภทลู่หรือนักวิ่งระยะสั้นควรได้รับการอบอุ่นร่างกายแบบเคลื่อนไหว ด้วยจำนวน 20 ท่าพื้นฐานของการฝึกพื้นฐานในการวิ่ง เพื่อให้กล้ามเนื้อที่ใช้ในการเคลื่อนไหวของการวิ่งได้รับการกระตุ้น และไม่สูญเสียพลังระเบิดของกล้ามเนื้อ ผลการวิจัยฉบับนี้จึงเป็นแนวทางที่ดีสำหรับผู้ฝึกสอน ครูพลศึกษา หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การอบอุ่นร่างกายเป็นสิ่งสำคัญของการฝึกกีฬากีฬา แต่ยังไม่พบว่าการอบอุ่นร่างกายแบบเคลื่อนไหวที่เหมาะสมกับกรีฑาประเภทลานค่อนข้างน้อย จึงมีความสำคัญที่จะต้องต่อยอดการศึกษาวิจัยต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาผลของการจัดทำฝึกวิ่งพื้นฐาน 20 ท่าที่มีผลต่อความเร็วในนักวิ่งระยะสั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ได้เกิดองค์ความรู้คือท่าของการฝึกพื้นฐานที่ผสมผสานการเคลื่อนไหวได้อย่างครอบคลุมกล้ามเนื้อของทั้งส่วนบนและส่วนล่างของร่างกาย โดยที่ไม่ทำให้กล้ามเนื้อสูญเสียพลังระเบิดและเป็นการฝึกการจัดระเบียบของร่างกายที่มีความสอดคล้องกับการวิ่งระยะสั้น หากนักกรีฑาลู่หรือนักวิ่งระยะสั้นได้รับการฝึกฝนจนชำนาญจะทำให้ได้เปรียบกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกและมีโอกาสชนะคู่แข่งได้

เอกสารอ้างอิง

- ธน โค้วสุรัตน์, ธนิตา จุลวนิชย์ และฉัตรกมล สิงห์น้อย. (2567). ผลของการใช้โปรแกรมร่างกายสร้างจังหวะต่อความเร็วในการวิ่งระยะสั้นของนักกรีฑาเยาวชน. **บูรพาเวชสาร**, 11(1), 54-65.
- วัชรระ ยกฉิม. (2562). การสร้างแบบประเมินทักษะการวิ่งระยะสั้นสำหรับนักศึกษา สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตชุมพร. **วิทยานิพนธ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (พลศึกษา)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกระบี่.
- อัจฉราภรณ์ เชื้อช้าง. (2567). การศึกษาผลการใช้โปรแกรมการฝึกความเร็วเพื่อพัฒนาทักษะการวิ่งระยะสั้นของนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. **วารสารชัยภูมิปริทรรศน์**, 7(1), 54-67.
- Puleo, J., & Milroy, P. (2018). **Running anatomy**. United State of America: Human Kinetics.
- Yada, K., Ae, M., Tanigawa, S., Ito, A., Fukuda, K., & Kijima, K. (2011). **Standard motion of sprint running for male elite and student sprinters**. In ISBS-Conference Proceedings Archive.
- Girard, O., Brocherie, F., Tomazin, K., Farooq, A., & Morin, J. B. (2016). Changes in running mechanics over 100-m, 200-m and 400-m treadmill sprints. **Journal of biomechanics**, 49(9), 1490-1497.
- Reardon, J. (2013). Optimal pacing for running 400-and 800-m track races. **American Journal of Physics**, 81(6), 428-435.
- Schache, A. G., Dorn, T. W., Williams, G. P., Brown, N. A., & Pandy, M. G. (2014). Lower-limb muscular strategies for increasing running speed. **journal of orthopaedic & sports physical therapy**, 44(10), 813-824.
- Parisi, B. (2022). **The Anatomy of Speed**. United State of America: Human Kinetics.
- Haff, G. G., & Triplett, N. T. (Eds.). (2015). **Essentials of strength training and conditioning 4th edition**. United State of America: Human Kinetics.
- Opplert, J., & Babault, N. (2018). Acute effects of dynamic stretching on muscle flexibility and performance: an analysis of the current literature. **Sports medicine**, 48, 299-325.
- Chaabene, H., Behm, D. G., Negra, Y., & Granacher, U. (2019). Acute effects of static stretching on muscle strength and power: an attempt to clarify previous caveats. **Frontiers in physiology**, 10, 489981.

Lum, D., Tan, F., Pang, J., & Barbosa, T. M. (2019). Effects of intermittent sprint and plyometric training on endurance running performance. **Journal of sport and health science**, 8(5), 471-477.

การศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียน
กลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
Education of Skills of School Administrators in the 21 Century
of Rattanakosin Group School Bangkok
Primary Education Area Office

เสาวลักษณ์ สงสีสูข, นันทิยา น้อยจันทร์

Saowaluck Songseesuk, Nuntiya Noichan

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: S65561802024@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร และ 2) เปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 221 คน ปี 2567 โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ ค่าที (t-test independent) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านวิสัยทัศน์ ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์
2. ผลการเปรียบเทียบการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านวิสัยทัศน์ ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล และ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ทั้งภาพรวมและรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา, ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาศตวรรษที่ 21

ได้รับบทความ: 26 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 10 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 15 กรกฎาคม 2567

Received: June 26, 2024; Revised: July 10, 2024; Accepted: July 15, 2024

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the skills of school administrators in the 21st century of Rattanakosin Group of Schools, Bangkok Primary Education Area Office, and 2) to compare the skills of school administrators in the 21st century of Rattanakosin Group of Schools, Bangkok Primary Education Area Office. The sample used in the research was teachers and educational personnel of Rattanakosin Group Schools. Bangkok Primary Education Area Office. The tools used in the research were a 5-level interval questionnaire. t-test independent and analysis of variance (ANOVA).

The research results found that:

1. The skills of school administrators in the 21st century of Rattanakosin Group School, Bangkok Primary Education Area Office are generally at a high level.
2. The results of the comparison of the skills study of school administrators in the 21st century of Rattanakosin Group of Schools, Bangkok Primary Education Area Office, consisted of communication skills, teamwork skills, vision skills, technology and digital skills, and interpersonal skills, classified by gender, age, education level, and work experience.

Keywords: Skills of School Administrators, Executive Skills 21th Century academy

1. บทนำ

ปัจจุบันเรากำลังอยู่ในศตวรรษที่ 21 โลกได้เข้าสู่สังคมที่เรียกว่า “สังคมความรู้” ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นทุกวันและเราสามารถรับความรู้ได้จากหลายช่องทาง ศตวรรษนี้เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง ฉะนั้น จึงต้องเตรียมตัวให้พร้อม เพื่อการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพและรู้เท่าทันโลก “ระบบการศึกษา” ซึ่งถือเป็นระบบในการเตรียมกำลังคนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ต้องมีการปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง “ผู้บริหารสถานศึกษา” ต้องมีทักษะสมรรถนะเสริมการเรียนรู้ของครูผู้สอนร่วมด้วย เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาครู พัฒนาเด็ก ซึ่งหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาตอนนี้ คือ การปรับตัว และตีโจทย์นโยบายการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน บริบทของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักทิศทางของตัวเองและทิศทางการพัฒนาชาติว่าจะไปในทางไหน และต้องตีโจทย์นโยบายการศึกษาที่ให้กลับมาสู่ห้องเรียนโรงเรียนของตนเอง ที่สำคัญต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การที่จะทำให้ครูกล้าเปลี่ยนแปลงได้ต้องเป็นผู้นำหาจุดเปลี่ยนให้แก่องค์กร (ศุภโชค ปิยะสันต์, 2564) ฉะนั้น ผู้บริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะที่โดดเด่น มีทักษะและบทบาทในการบริหาร

หารการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปประยุกต์ไปสู่การปฏิบัติในอนาคต (กนิษฐา ทองสมุทร, 2561: 30) ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะ การสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านวิสัยทัศน์ ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครและเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนการปฏิบัติงาน การพัฒนา ปรับปรุงทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 520 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 221 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ (Krejcie and Morgam, 1970: 608) โดยการสุ่มอย่างง่าย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ตามแนวคิดของ (Likert's Rating scale)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ติดต่อจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากงานบัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผู้วิจัยประสานส่งหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร แจกแบบสอบถามเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 221 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 นำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์จากนั้นนำแบบสอบถามที่มีความถูกต้องครบถ้วนมาจัดเรียงข้อมูลแยกข้อมูลและตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการใช้การแจกแจงค่าความถี่ และค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลรูปแบบตารางแสดงจำนวน และร้อยละประกอบการบรรยาย วิเคราะห์ข้อมูลทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์การเปรียบเทียบทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ใช้การทดสอบด้วยค่าที (t-test) จำแนกตามอายุ ใช้การทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA)

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน แบ่งผลการศึกษาเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

(n=221)		
สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	104	47.06
- หญิง	117	52.94
รวม	221	100.00
2. อายุ		
- 25 - 30 ปี	57	25.80

- 31 - 40 ปี	130	58.82
- 41 ปี ขึ้นไป	34	15.38
รวม	221	100.00
3. ระดับการศึกษา		
- ปริญญาตรี	175	79.20
- สูงกว่าปริญญาตรี	46	20.80
รวม	221	100.00
4. ประสบการณ์การทำงาน		
- ตั้งแต่ 0 –10 ปี	178	80.54
- มากกว่า 10 ปี	43	19.46
รวม	221	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการศึกษาสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 221 จำแนกตามเพศพบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิงมากกว่าเพศชายผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิง มีจำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 52.94 และผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย มีจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 47.06 จำแนกตามอายุ พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 31 - 40 ปี มากที่สุด จำนวน 130 คน คิดเป็น ร้อยละ 58.82 รองลงมาคือผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 25 - 30 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 25.80 และน้อยที่สุดคือผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 41 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 15.38 จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากกว่าระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี โดยผู้ตอบแบบสอบถามระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 79.20 ผู้ตอบแบบสอบถามระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 46 คน ร้อยละ 20.80 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน มีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 0-10 ปีมากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีโดยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 0-10 ปีจำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 80.54 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 19.46

4.2 ผลการวิเคราะห์การศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียน กลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	(S.D.)	ระดับ
1. ทักษะการสื่อสาร	4.50	0.62	มาก
2. ทักษะการทำงานเป็นทีม	4.48	0.51	มาก
3. ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล	4.43	0.48	มาก
4. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	4.25	0.42	มาก
5. ทักษะด้านวิสัยทัศน์	4.47	0.49	มาก
รวมเฉลี่ย	4.42	0.51	มาก

จากตารางที่ 5 ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมาได้แก่ ทักษะการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.48$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.25$) ตามลำดับ

4.3 สรุปผลการเปรียบเทียบการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สรุปผลการเปรียบเทียบการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ด้านที่		1	2	3	4	5	รวม
เพศ							
ชาย	$\bar{X}$	4.40	4.46	4.39	4.26	4.44	4.40
	(S.D.)	0.39	0.42	0.35	0.28	0.44	0.22
หญิง	$\bar{X}$	4.53	4.49	4.47	4.24	4.49	4.44
	(S.D.)	0.38	0.43	0.39	0.29	0.44	0.23
t		-1.36	-0.47	-1.58	0.50	-0.76	-1.32
SIG(2tailed)		0.17	0.66	0.12	0.62	0.45	0.19
อายุ							
25 – 30 ปี	$\bar{X}$	4.47	4.50	4.46	4.20	4.48	4.42
	(S.D.)	0.38	0.45	0.40	0.22	0.46	0.26

31 - 40 ปี	$\bar{X}$	4.49	4.49	4.41	4.28	4.44	4.42
	(S.D.)	0.38	0.41	0.35	0.31	0.42	0.21
41 ปีขึ้นไป	$\bar{X}$	4.54	4.41	4.47	4.25	4.53	4.44
	(S.D.)	0.43	0.43	0.38	0.24	0.46	0.25
	F	0.27	0.60	0.63	1.63	0.57	0.06
	Sig.	0.76	0.55	0.54	0.20	0.57	0.94

ระดับการศึกษา							
ปริญญาตรี	$\bar{X}$	4.49	4.50	4.45	4.24	4.47	4.43
	(S.D.)	0.38	0.43	0.37	0.28	0.44	0.23
สูงกว่าปริญญาตรี	$\bar{X}$	4.50	4.39	4.38	4.29	4.44	4.40
	(S.D.)	0.39	0.40	0.37	0.29	0.42	0.22
	t	-0.18	1.64	1.17	-1.03	0.39	0.81
	SIG(2tailed)	0.86	0.11	0.24	0.31	0.70	0.42
ประสบการณ์การทำงาน							
ตั้งแต่ 0-10 ปี	$\bar{X}$	4.50	4.50	4.45	4.24	4.47	4.43
	(S.D.)	0.38	0.42	0.37	0.28	0.44	0.23
มากกว่า 10 ปี	$\bar{X}$	4.47	4.39	4.38	4.31	4.46	4.40
	(S.D.)	0.40	0.41	0.35	0.30	0.42	0.22
	t	0.55	1.59	1.18	-1.37	0.07	0.88
	SIG(2tailed)	0.59	0.12	0.24	0.18	0.94	0.38

จากตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครจำแนกตามเพศ พบว่าผู้บริหารและข้าราชการครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูที่มีอายุ 41 ปี ขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 25 - 30 ปี และ 31 - 40 ปี ผู้บริหารและข้าราชการครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่า ผู้บริหารและข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 จากการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สรุปได้ ดังนี้

ผลการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ภาพรวมของทักษะผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งพิจารณาจากค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์การศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑาทิพย์ นามนุ (2561: 88) ได้ศึกษาวิจัย ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล และ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมพร พงษ์เพชร (2561: 78) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากได้แก่ ทักษะการทำงานเป็นทีม รองลงมาคือ ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ส่วนทักษะที่มีค่านี้น้อยสุด คือ ทักษะเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล

5.2 จากผลการเปรียบเทียบการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากผลการเปรียบเทียบการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน ซึ่งไม่เป็นตามที่สมมุติฐานตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีเพศแตกต่างกันอาจ

มองไปในทิศทางเดียวกันว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งที่ผู้บริหารพึงประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ กู้เกียรติกาญจน์ และ วิจิต แสงสว่าง (2564: 76) ได้ศึกษาวิจัยทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทราโดยจำแนกตามเพศ พบว่าไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

2. จากผลการเปรียบเทียบการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม อายุพบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามที่สมมุติฐานตั้งไว้ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีเพศแตกต่างกันอาจมองไปในทิศทางเดียวกันว่า ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครเป็นทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ ศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย (2561: 54) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 1 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่าครูที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ต่างกันมีความ คิดเห็นต่อภาวะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. จากผลการเปรียบเทียบการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานครจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้าน ซึ่งไม่เป็นตามที่สมมุติฐานตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน อาจมองไปในทิศทางเดียวกันว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจในหลักการแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารสามารถประยุกต์และปรับใช้กับสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑาทิพย์ นามนุ (2561: 84) ได้ศึกษาวิจัยทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่าผลการเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกัน

4. จากผลการเปรียบเทียบการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน พบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้าน ซึ่งไม่เป็นตามที่สมมุติฐานตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์แตกต่างกันอาจมองไปในทิศทางเดียวกันว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะในการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ การรับส่งข้อมูลข่าวสารอย่าง การมีปฏิสัมพันธ์ในการทำงาน สนับสนุน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้เครื่องมือ สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล มีการสร้างบรรยากาศ การทำงานแบบร่วมมือ การเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างความศรัทธาแก่บุคคลรอบข้าง และปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกรรยา อังคระษี (2565: 62) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 พบว่าการเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงานในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการสร้างความเชื่อมั่นแก่บุคคลรอบข้างและคอยให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาเพื่อให้งานภายในองค์กรดำเนินงานไปด้วยความราบรื่นและตรงตามเป้าหมาย มีการสร้างบรรยากาศการทำงานแบบร่วมมือ การเป็นแบบอย่าง ที่ดีและสร้างความศรัทธาแก่บุคคลรอบข้าง ยอมรับฟังการรับรู้ รู้จักให้เกียรติผู้อื่นเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันที่ดี

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยทักษะ การสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านวิสัยทัศน์ จากการศึกษาข้างต้นผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการ

ถ่ายทอดความรู้ความคิดข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง ทักษะคิด ที่น่าเชื่อถือซึ่งอาจจะ ใช้วิธีการที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของสถานการณ์ ได้อย่างชัดเจนและแลกเปลี่ยนสื่อสารข้อมูลได้อย่างถูกต้อง การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายโดยอาศัยการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น การปรับตัว สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันเพื่อให้งานบรรลุตามจุดหมาย มีความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการใช้สื่อ เทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นระบบฐานข้อมูล มีการนำความรู้ใหม่ๆด้านเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อให้ก้าวทันยุคของการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพต่อการบริหารจัดการในองค์กร มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ทั้งความรู้สึที่เกิดขึ้นทั้งภายในจิตใจและภายนอกจิตใจ การให้ความสำคัญระหว่างบุคลากร รับฟังความคิดเห็น รวมไปถึงการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและสร้างแรงจูงใจต่อผู้ร่วมงาน และยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กร และมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อนำมากำหนดทิศทางและเป้าหมายในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์

เอกสารอ้างอิง

- กณิษฐา ทองสมุทร. (2561). ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. **การศึกษาค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.**
- ปัทมพร พงษ์เพชร. (2561). ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.**
- มณฑาทิพย์ นามนุ. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.**
- ศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. **การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศิลปศาสตร: มหาวิทยาลัยเกริก.**
- ศุภโชค ปิยะสันต์. (2565). 5 ทักษะสำหรับ “ผู้บริหารสถานศึกษา” ในศตวรรษที่ 21. เข้าถึงได้จาก <https://www.starfishlabz.com/blog/600-5> (สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2567).

สุกรรยา อังคุระพี. (2564). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2. **การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.**

สุวัฒน์ กุ้เกียรติกาญจน์ และวิจิต แสงสว่าง. (2564). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา. **มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, 10(3), 65-80.

Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of psychological testing** (5th ed.). New York: Harper Collins.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). **Determining sample size for research Activities.** Educational and Psychological Measurement.

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

Digital Leadership of Administrators Affecting the Effectiveness of
Modern Schools under Surin Primary Educational
Service Area Office 1

วรากร ชัยนิตย์, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ, พนา จินดาศรี

Warakorn Chainit, Thanyatep Sitthisua, Phana Jindasri

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: warakorn_chai@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารและระดับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับระดับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูหัวหน้าบริหารงาน รวมทั้งหมด 341 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางกำหนดขนาดของ Krejcie and Morgan และใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย แบบสอบถามภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร มีค่าอำนาจจำแนก 0.505-0.889 มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ 0.973 และแบบสอบถามประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ มีค่าอำนาจจำแนก 0.536-0.858 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.973 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากและระดับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ได้รับบทความ: 30 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 15 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 18 กรกฎาคม 2567

Received: June 30, 2024; Revised: July 15, 2024; Accepted: July 18, 2024

2. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารโดยรวม สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 60.80 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ ± 0.2236

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล, ประสิทธิภาพของโรงเรียนยุคใหม่

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the levels of the digital leadership of school administrators and the levels of modern school effectiveness under Surin Primary Educational Service Area Office 1; 2) to study the relationship between the digital leadership of school administrators and the modern school effectiveness under Surin Primary Educational Service Area Office 1; and 3) to study the digital leadership of school administrators affecting modern school effectiveness under Surin Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of school administrators and teachers with a total of 341 participants from schools under Surin Primary Educational Service Area Office 1 in the Academic Year 2023. The sample size was calculated using Krejcie and Morgan tables and multi-stage random sampling. The tools for data collection were the sets of 5-rating scale questionnaires for a set of the digital leadership of school administrators with the discriminative power ranging from 0.505 to 0.889 with the reliability of 0.973, and a set of the school effectiveness with the discriminative power ranging from 0.536 to 0.858 with the reliability of 0.973. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The hypothesis testing was done through Pearson's product-moment correlation coefficient and simple regression analysis.

The research results found that:

1. The school administrators' digital leadership was overall at a high level. and the school's effectiveness was overall at a high level.

2.The relationship between the digital leadership of school administrators and the modern school effectiveness had a positive relationship with a high level at the .01 level of significance.

3. The total digital leadership of school administrators could predict the school effectiveness under Surin Primary Educational Service Area Office 1 with a predictive power of 60.80 percent and an estimated standard error of ± 0.2236 .

Keywords: Digital Leadership, Effectiveness of Modern School

1. บทนำ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและดิจิทัลอย่างรวดเร็ว เป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สังคมดิจิทัลส่งผลกระทบต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีแนวโน้มที่การจัดการศึกษาจะเปลี่ยนไป โดยการเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล โดยการนำเทคโนโลยีและสื่อต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ ร่วมกับการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมาย การพัฒนา การวางแผน และการสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นให้กับทุกคน ที่จะศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ หรือเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือต้องปรับหลักสูตรและวิธีการในการจัดการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น มีความหลากหลาย เพื่อพัฒนาทุกคนให้มีความรู้ทักษะ รวมถึงสมรรถนะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ในโลกดิจิทัลในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565: 2-3)

ประเทศไทยได้เห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิรูปการศึกษา เช่น การปฏิรูปการเรียนรู้และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเร่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยได้จัดทำแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล แลมุ่งเน้นการพัฒนาในระยะยาวอย่างยั่งยืน (สำนักพัฒนาองค์ความรู้นวัตกรรมและสื่อสารสนเทศ, 2565: 26) เช่นเดียวกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ยุทธศาสตร์ที่ 3-4 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของทุกคนและการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม คือเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนในทุกช่วงวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 15)

ความตระหนักของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนในทุกช่วงวัย จัดการศึกษาให้มีคุณภาพในยุคดิจิทัล ปัจจัยการบริหารมีหลายปัจจัย ปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งคือปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (นงนุช สุวรรณะรุจิ, 2559: 2) ซึ่งภาวะผู้นำ เป็นหนึ่งในตัวแปรของปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน

โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลนี้ ผู้บริหารทุกคน จำเป็นต้องมี "ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล" คือ ความสามารถของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้และการจัดการสถานศึกษา ในด้านการมีวิสัยทัศน์ยุคดิจิทัล การปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพยุคดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล การปรับปรุงอย่างเป็นระบบยุคดิจิทัล และการสื่อสารในสถานศึกษายุคดิจิทัล ประสิทธิภาพนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารโรงเรียนยุคใหม่ การบริหารสถานศึกษาต้องมีการวางแผนอย่างมีระบบมีการดำเนินงานที่ชัดเจน มีกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการสอนที่มีประสิทธิผลและเป้าหมายชัดเจน และด้านองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ทันสมัย เพื่อผู้บริหารสถานศึกษา บริหารสถานศึกษาสู่เป้าหมาย รวมทั้งสามารถดำเนินงาน การตรวจสอบแผนการปฏิบัติงานได้ครอบคลุมทุกส่วนงาน เพื่อปฏิบัติงานได้ตรงตามแผน และนโยบายที่ตั้งไว้ (จิตรจรรยา ทรวงวิทยา, 2561: 42-57)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลหรือสารสนเทศและพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่จะส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดในการบริหารจัดการโรงเรียนให้เกิดประสิทธิผลในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารและระดับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับระดับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3,000 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 1,

2566: 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 31 คน และครูหัวหน้าบริหารงาน 4 ฝ่าย จำนวน 310 คน รวมเป็น 341 คน ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางเทียบหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 607-610) ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณตามสัดส่วนประชากรตามอำเภอ (Probability Proportional to Size)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 1 จำนวน 5 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 32 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 1 จำนวน 5 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 30 ข้อ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ ซึ่งแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ระหว่าง 0.80 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.983 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.505 - 0.889 โดยค่าความเชื่อมั่นภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร เท่ากับ 0.973 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง และค่าความเชื่อมั่นของประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ เท่ากับ 0.973

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการประถมศึกษาสุรินทร์เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียนและครูหัวหน้าบริหารงาน 4 ฝ่าย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการประถมศึกษาสุรินทร์เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. นำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นไปดำเนินการเก็บข้อมูลกับผู้บริหารโรงเรียนและครูหัวหน้าบริหารงาน 4 ฝ่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการประถมศึกษาสุรินทร์เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาให้ทราบและขอรับแบบสอบถามคืนหลังจากตอบแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล

3. รวบรวมแบบสอบถามที่กรอกข้อมูลเรียบร้อยแล้วแต่ละชุดนำไปลงรหัส

4. การประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2-3 โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product-

Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 สรุปผลได้ดังนี้

4.1 ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร และระดับประสิทธิภาพของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

1. ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ในภาพรวมรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร	ค่าสถิติ (n = 341)		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์ยุคดิจิทัล	4.06	0.41	มาก	2
2	ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพยุคดิจิทัล	3.99	0.43	มาก	5
3	ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล	4.05	0.41	มาก	3
4	ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบยุคดิจิทัล	4.04	0.43	มาก	4
5	ด้านการสื่อสารในสถานศึกษายุคดิจิทัล	4.10	0.45	มาก	1
รวม		4.05	0.32	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D.=0.32) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านการสื่อสารในสถานศึกษายุคดิจิทัล ($\bar{X} = 4.10$, S.D.=0.45) ด้านการมีวิสัยทัศน์ยุคดิจิทัล ($\bar{X} = 4.06$, S.D.=0.41) ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล ($\bar{X} = 4.05$, S.D.=0.41) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพยุคดิจิทัล ($\bar{X} = 3.99$, S.D.=0.43)

2. ระดับประสิทธิภาพของโรงเรียนยุคใหม่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ในภาพรวมรายด้าน

ด้านที่	ประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่	ค่าสถิติ (n = 341)		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{x}$	S.D.		
1	ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.05	0.44	มาก	4
2	ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.03	0.43	มาก	5
3	สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เชิงรุก	4.10	0.46	มาก	1
4	การสอนที่มีประสิทธิผลและเป้าหมายชัดเจน	4.09	0.43	มาก	2
5	องค์การแห่งการเรียนรู้ที่ทันสมัย	4.08	0.48	มาก	3
รวม		4.07	0.36	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$, S.D.=0.36) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{x} = 4.10$, S.D.=0.46) ด้านการสอนที่มีประสิทธิผลและเป้าหมายชัดเจน ($\bar{x} = 4.09$, S.D.=0.43) องค์การแห่งการเรียนรู้ที่ทันสมัย ($\bar{x} = 4.08$, S.D.=0.48) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ($\bar{x} = 4.03$, S.D.=0.43)

4.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product –Moment Correlation Coefficient) ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร	ประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่					
	y_1	y_2	y_3	y_4	y_5	y_{tot}
x_1	0.471**	0.542**	0.489**	0.462**	0.430**	0.602**
x_2	0.505**	0.530**	0.540**	0.546**	0.512**	0.663**
x_3	0.374**	0.520**	0.439**	0.421**	0.508**	0.570**
x_4	0.540**	0.527**	0.490**	0.542**	0.497**	0.653**

x_5	0.441**	0.483**	0.367**	0.362**	0.432**	0.527**
x_{tot}	0.615**	0.685**	0.614**	0.614**	0.627**	0.794**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร (x_{tot}) กับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่โดยรวม (y_{tot}) พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r_{XY}=0.794$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาารายด้านของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ยุคดิจิทัล (x_1) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($r_{XY}=0.602$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพยุคดิจิทัล (x_2) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($r_{XY}=0.663$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล (x_3) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($r_{XY}=0.570$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบยุคดิจิทัล (x_4) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($r_{XY}=0.653$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านการสื่อสารในสถานศึกษายุคดิจิทัล (x_5) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($r_{XY}=0.527$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4.3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression) ของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร กับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณอย่างง่าย (Simple Linear Regression)

ตัวแปร	n=341		β	df	r	a	b
	$\bar{X}$	S.D.					
X	4.05	0.32	0.780	340	0.794**	0.585	0.862
Y	4.07	0.36					
$R^2 = 0.608$, S.E.est = 0.2236 , F=512.856 adjusted $R^2 = 0.607$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01							

จากตารางที่ 4 พบว่า การส่งผลของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารต่อประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารต่อประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้ร้อยละ 60.80 หรือ 60.80% และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ

± 0.2236 สามารถสร้างสมการพยากรณ์การส่งผลของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารต่อประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้ดังนี้

สามารถเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในคะแนนดิบ คือ $\hat{y} = 0.585 + 0.862 \cdot X$ และสามารถเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{z}_y = 0.780 \cdot \hat{z}_x$ จากสมการพยากรณ์แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารเปลี่ยนไป 1 หน่วย ทำให้ประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 เปลี่ยนไป 0.862 หน่วย

5. อภิปรายผลการวิจัย

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

5.1 ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้มีการกำหนด พันธกิจ ข้อที่ 8 นำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) มาเพื่อการบริหารจัดการ มีแนวทางการขับเคลื่อนจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อนำไปสู่วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เช่นเดียวกับ ดาวรรุวรรณ ถวิลการ (2564: 135) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร คือ ความสามารถของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้และการจัดการสถานศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์และเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องนำเทคโนโลยีมาบูรณาการใช้ในการจัดการศึกษาและการทำงานภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กวินท์ บินสะอาด (2564: 71) ที่ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสตูล ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวิภา อุดขุนนารี และอมรทิพย์ เจริญผล (2565: 62) ที่ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 กำหนดวิสัยทัศน์ ไว้ว่า เป็นองค์กรขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา โดยใช้พื้นที่เป็นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 พัฒนา

ผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้นำทางวิชาการ พัฒนาครูให้มีทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สนับสนุนให้ผู้บริหารและครูมีนวัตกรรม วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในทุกสิ้นปีการศึกษา เช่นเดียวกับ จิตรจรรยา ทรวงวิทยา (2561: 14) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา ต้องมีการวางแผนอย่างมีระบบมีการดำเนินงานที่ชัดเจน มีกลยุทธ์ที่เหมาะสม มีการนำหลักบริหารกลยุทธ์เข้ามาช่วยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตา สมใจ (2565: 74) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวิช เขาวนเกษม (2563: 63) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการศึกษาพบว่าประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.794 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร ช่วยพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกหลักต่อการขับเคลื่อนโรงเรียนให้โรงเรียนเดินทางไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้บทบาทสำคัญของผู้บริหารในฐานะผู้นำด้านการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งแสดงออกด้วยการดำเนินงานในสถานศึกษาที่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการบริหารโรงเรียนทุก ๆ ด้าน เพื่อให้การจัดการศึกษาสำเร็จได้ตามเป้าหมาย นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน เช่นเดียวกับ จินฉนวน วัชร ปะโคทั้ง (2565: 89) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องอาศัยภาวะผู้นำทางดิจิทัลที่ต้องสร้างการยอมรับทางเทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนให้เห็นความสำคัญ ยอมรับและนำไปบูรณาการกับความรู้ในศาสตร์การสอน ความรู้ในเนื้อหาวิชาเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของครู ให้มีความเป็นครูมืออาชีพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตา สมใจ (2565: 75) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5.4. การส่งผลของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารต่อประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารต่อประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้ร้อยละ 60.80 หรือ 60.80% และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ ± 0.2236 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนยุคใหม่ การบริหารสถานศึกษาต้องมีการวางแผนอย่างมีระบบมีการดำเนินงานที่ชัดเจน มีกลยุทธ์ที่เหมาะสม มีการนำหลักบริหารกลยุทธ์เข้ามาช่วยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อผู้บริหารสถานศึกษาบริหารสถานศึกษาสู่เป้าหมาย เช่นเดียวกับ สุกัญญา แชนซ์ชัย (2561:65) ได้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำดิจิทัล หมายถึงการนำของผู้บริหารองค์กรในยุคดิจิทัล ที่มีพฤติกรรมสามารถนำองค์กรโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษา ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีระบบส่งผลให้งานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตชาติ กุดนอก (2565: 144) ที่ศึกษา ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 3 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 58.60 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ ± 0.27376

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา นำไปใช้เป็นข้อมูลและสารสนเทศ สำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียน เพื่อให้การปฏิบัติงานร่วมกันในโรงเรียนเกิดประโยชน์ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2. สำนักงานเขตพื้นที่ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลและสารสนเทศในการวางแผนพัฒนา ด้านภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาความเป็นผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลถึงประสิทธิผลของโรงเรียนยุคใหม่

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวม คือ ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบยุคดิจิทัล และ ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมีอาชีพยุคดิจิทัล ให้มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร

2. ศึกษาปัจจัย ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ส่งเสริมประสิทธิภาพของโรงเรียนยุคใหม่อย่างไร

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 สรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านการมีวิสัยทัศน์ยุคดิจิทัล

- ผู้บริหารสามารถกระตุ้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานร่วมกันให้เกิดความสำเร็จภายใต้วิสัยทัศน์เดียวกัน
- ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในองค์กรและยกระดับความเป็นเลิศขององค์กรได้
- ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนานักเรียนและองค์กร
- ผู้บริหารสามารถนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติร่วมกับบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพยุคดิจิทัล

- ผู้บริหารมีความสามารถกระตุ้นครูให้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- ผู้บริหารสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนานักเรียนอย่างหลากหลาย
- ผู้บริหารอำนวยความสะดวก กระตุ้นจัดการอบรม สนับสนุนบุคลากรในด้านการศึกษาและการใช้ดิจิทัล และการมีส่วนร่วมในสังคมแห่งการเรียนรู้

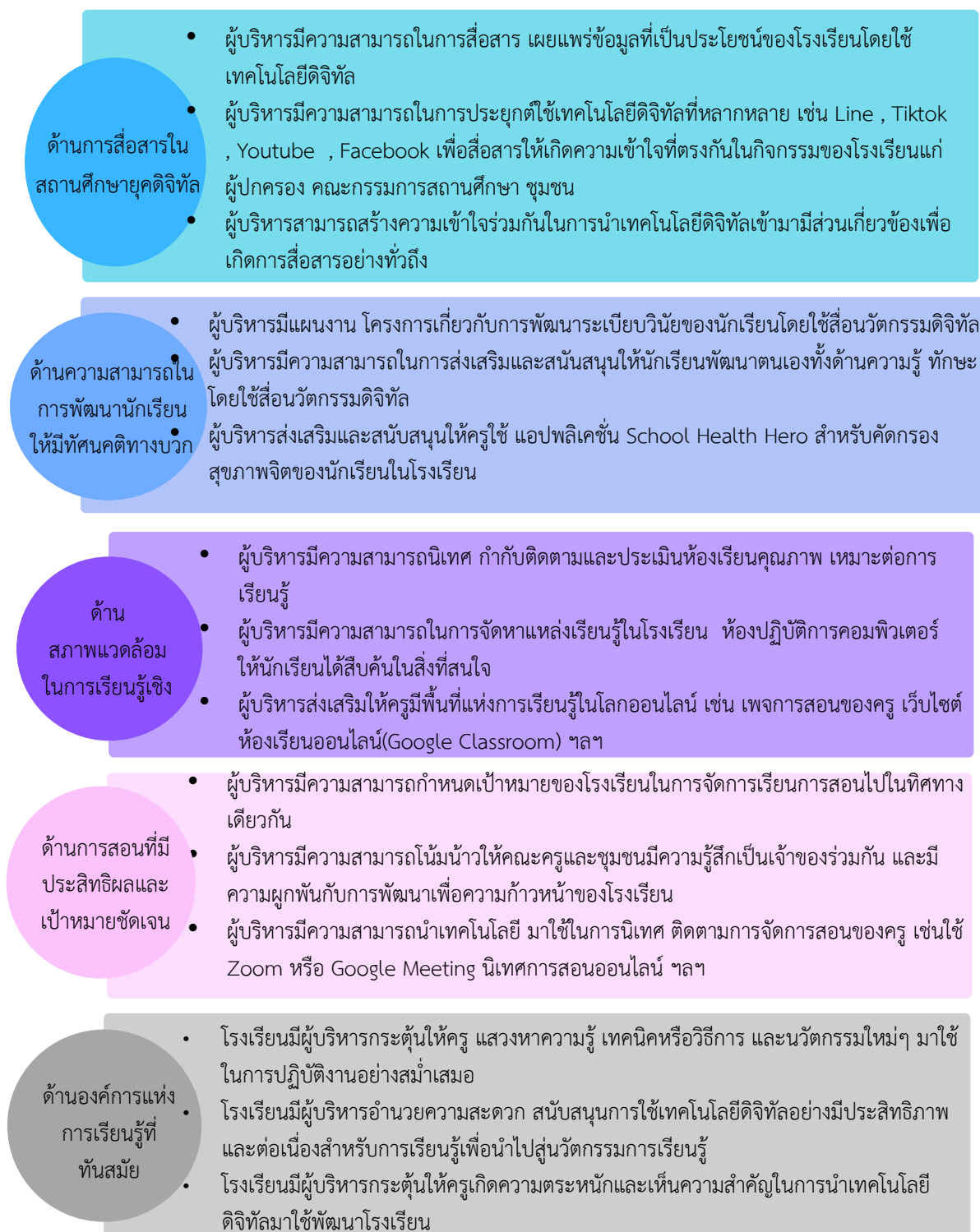
ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล

- ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว
- ผู้บริหารมีเจตคติที่ดีในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน
- ผู้บริหารมีความสามารถนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนของนักเรียน

ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบยุคดิจิทัล

- ผู้บริหารนำเทคโนโลยีดิจิทัล และแอปพลิเคชันใหม่ ๆ เช่น Line, Tiktok, Instagram, Zoom มาใช้ในการพัฒนาองค์กรอย่างสม่ำเสมอ
- ผู้บริหารมีความสามารถในการนำข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- ผู้บริหารมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาพัฒนางานในองค์กรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนยุคใหม่

ภาพที่ 2 ภาพผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนยุคใหม่ (ต่อ)

เอกสารอ้างอิง

- กวินท์ ปินสะอาด. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กันตชาติ กุดนอก. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จิตรจรรยา ทรงวิทยา. (2561). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 4(1), 14-19.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2565). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี: สมศักดิ์การพิมพ์.
- ณัฐวิภา อุดขุนนารี และอมรทิพย์ เจริญผล. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มกรุงเทพตะวันออก สังกัดกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดาวรุ่งวรรณ ถวิลการ. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัล. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นงนุช สุวรรณะจุติ. (2559). ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ และองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และ 2. **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ลลิตา สมใจ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1. *วารสารบริหารการศึกษา มศว.*, 20(38), 74-84.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวิช เขาวนเกษม. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. *Educational Management and Innovation Journal*, 3(3), 85-99.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. (2566). **ข้อมูลครูผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1.**

เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/view/big-data-srn1/home> (สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). **แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. เข้าถึงได้จาก <http://www.secondarytak.go.th/wp-content/uploads/2022/12แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน-2566-2570-ของ-สพฐ.pdf> (สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2566).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักพัฒนาองค์ความรู้วัฒนธรรมและสื่อสารสนเทศ. (2565). **แผนปฏิบัติการด้านดิจิทัล ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)**. เข้าถึงได้จาก <http://www.Final-ยุทธศาสตร์ไอทีปี66-70V14.pdf> (moralcenter.or.th) (สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2566).

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล
โรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

Guidelines for academic administration for school administrators
in the digital age of Ban Kung Prachasan School in the jurisdiction
of the Prachinburi Primary Educational Service Area Office, Area 2

จุฑามาศ จมปู, ธดา สิทธิธาดา
Jutamat Jumpoo, Thada Siththada
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: s65561802042@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ และ 2) นำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ รวมทั้งสิ้น 32 คน ได้มาโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีผลการประเมินตนเองอยู่ระดับดีเลิศและยอดเยี่ยม และมีประสบการณ์ปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อย 3 ปี และมีความเชี่ยวชาญการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ โดยภาพรวมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมาก
2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ มี 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลและประเมินผล 4) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ 5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ 6) ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ตามลำดับ

คำสำคัญ: ยุคดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, โรงเรียน

Abstract

The purpose of this research were: to 1) to study the academic administration level of educational institution administrators in the digital era at Ban Kung Prachasan School 2) present guidelines for academic administration of educational institution administrators in the digital era at Ban Kung Prachasan School, including A total of 32 people were obtained using the Crejcie and Morgan tables. Experts are qualified experts who provide important information, including school administrators' self-assessment results at the excellent and excellent levels. and have at least 3 years of experience performing duties and have expertise in academic administration of educational institution administrators in the digital age, totaling 5 people, obtained through specific selection The research instrument was a questionnaire. and interview form Statistics used in quantitative data analysis include frequency, percentage, mean, and standard deviation. For qualitative data, content analysis was used.

The research results found that:

1. Academic administration level of educational institutions in the digital age, Ban Kung Prachasan School Overall academic management of educational institution administrators in the digital era at a high level.

2. Guidelines for developing the academic administration of educational institutions in the digital era, Ban Kung Prachasan School, has 6 aspects as follows: 1) Curriculum development in educational institutions 2) Learning process development 3) Measurement and evaluation 4) Development Quality assurance system, 5) research for quality development, and 6) educational technology, respectively.

Keywords: Digital Age, Educational Institution Administrators, School

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรที่มีสัดส่วนของวัยแรงงานลดลงและมีผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสร้างสรรค์ เพื่อรองรับสังคมยุคดิจิทัล พัฒนาระบบโครงสร้างเครือข่ายด้านข้อมูลเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทันสมัยได้อย่างรวดเร็ว ส่งเสริมเสถียรภาพของสื่อสาธารณะ ควบคู่ไปกับมาตรการการสร้างความรู้ความรับผิดชอบของสื่อต่อสังคม รวมถึงการส่งเสริมบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการให้ความรู้เรื่องสิทธิ

ต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองการใช้เทคโนโลยีและสื่อตามมาตรฐานความปลอดภัยและกฎหมาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562: 6) การเข้าสู่ยุคดิจิทัลจะสร้างงานใหม่ ๆ ที่ต้องการทักษะด้านเทคโนโลยีและเพิ่มความต้องการสินค้าอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะมากขึ้น การเข้าสู่สังคมสูงวัยส่งผลให้สินค้าและบริการในอุตสาหกรรมแพทย์และสุขภาพเป็นที่ต้องการเพิ่มขึ้นทั่วโลก กระแสความตระหนักด้านสุขภาพจะเพิ่มอุปสงค์ต่อสินค้าเกษตรปลอดภัยและผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ ตลอดจนความใส่ใจในสิ่งแวดล้อมจะเพิ่มความต้องการใช้พลังงานสะอาด ยานยนต์ไฟฟ้า รวมถึงสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งนำมาซึ่งการผลักดันให้ภาคธุรกิจเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนและใส่ใจกับความยั่งยืนมากขึ้น ซึ่งจะเป็นโอกาสสำหรับประเทศไทยในการโยกย้ายทรัพยากรจากฐานการผลิตเดิมไปสู่การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจจากการขับเคลื่อนภาคการผลิตและบริการแห่งอนาคตที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้สูงและให้ความสำคัญกับความยั่งยืนตามแนวทางและเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก การศึกษาจึงมีความสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศในการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับจุดเน้นและประเด็นพัฒนาหลักในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 13 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและทุกช่วงวัย ให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ การพัฒนาทักษะสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของบุคคลในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสมปรับระบบการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีย, 2565: 1)

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและดิจิทัลอย่างรวดเร็ว (Digital Disruption) เป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สังคมดิจิทัลส่งผลต่อการศึกษาระดับพื้นฐานและมีแนวโน้มที่การจัดการศึกษาจะเปลี่ยนไปโดยการเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับสังคมและองค์กรภายนอก รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนรายบุคคลโดยการนำเทคโนโลยีและสื่อต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยียังทำให้การเรียนรู้ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ในระบบห้องเรียนแบบเดิมเท่านั้น เพราะได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ คุณลักษณะที่คาดหวังหลังสำเร็จการศึกษาแต่ละระดับ ได้แก่

- 1) ผู้เรียนรู้เป็นผู้ที่มีความเพียร ใฝ่เรียนรู้และมีทักษะในการเรียนรู้อยู่ตลอดชีวิตเพื่อก้าวทัน

ต่อโลกยุคดิจิทัลและโลกในอนาคตและมีสมรรถนะที่เกิดจากความรู้ ความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ มีสุนทรียะรักษ์และการประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาไทย เพื่อมีทักษะชีวิต ทำให้สามารถสร้างงานหรือสัมมาอาชีพบนพื้นฐานของความพอเพียง ความมั่นคงในชีวิต และสามารถใช้ชีวิตที่มีคุณภาพที่ดีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม 2) ร่วมสร้างสรรค์เป็นผู้นำนวัตกรรม เป็นผู้มีทักษะทางปัญญา ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการข้ามวัฒนธรรม เพิ่มโอกาสและมูลค่าให้กับตนเองและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2565: 4) กระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยในสังคมที่เป็นยุคดิจิทัล ส่งผลให้ค่านิยมในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าเดิมของคนไทยถูกกลืนโดยวิถีชีวิตแบบใหม่ มีค่านิยมยึดตนเองเป็นหลัก มากกว่าการคำนึงถึงสังคมส่วนรวมเป็นส่วนใหญ่ มีความรักอิสระและมีความสบาย การเชื่อข่าวลือ การขาดซึ่งความอดทน ขาดวินัย นิยมในวัตถุ ยอมรับคนจากฐานะมากกว่าคุณงามความดี มีพฤติกรรมที่ค่อนข้างที่จะไม่เหมาะสมหลายประการนอกจากนั้นยังมีการลอกเลียนแบบวัฒนธรรมจากต่างชาติ ซึ่งให้เห็นว่าคนไทยยังขาดทักษะการคัดกรอง การเลือกรับวัฒนธรรมที่เหมาะสมจากต่างชาติมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ละทิ้งค่านิยมที่ดีงาม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2561: 71)

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลนั้นสำหรับหลักการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีหลักการสำคัญ คือการพัฒนากระบวนการจัดการสถานศึกษาเพื่อมุ่งเน้นยกระดับให้ผู้เรียน เข้าถึงสื่อการเรียนรู้และบริการของสถานศึกษา ได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว (ทินกร เผ่ากันทะ, 2565: 5)

การบริหารงานของสถานศึกษาที่จะสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการและบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาว่าจะให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการมากน้อยเพียงใดและบุคคลในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการมากน้อยแค่ไหน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาในการเตรียมการติดต่อประสานงานให้เกิดความเข้าใจทำให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความพร้อม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและปฏิบัติอย่างจริงจัง สถานศึกษาจะอยู่ในประเภทใด มาตรฐานใดและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นหัวใจของสถานศึกษา (Smith, and Others, 1961: 170 อ้างใน ยุพา พรหมแย้ม, 2562: 14)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 64 รัฐจะต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต พัฒนาแบบเรียน โดยเร่งรัดในการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตจัดให้มีในเรื่องของเงินสนับสนุนการผลิตและมีการสร้างแรงจูงใจ

ที่ดีแก่ผู้ผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา นั้น ทั้งนี้โดยเปิดให้มีการแข่งขันดังกล่าวอย่างเสรีและเป็นธรรม มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งในด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อใช้ในการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 22)

ดังนั้น การบริหารเกี่ยวกับงานวิชาการจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยและบริบทต่าง ๆ อีกหลายประการ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับในการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ว่าอยู่ระดับใดเพื่อเสนอเป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารให้กับผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์
2. เพื่อนำเสนอแนวการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ บุคลากรโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2566 ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน 2) ครูผู้สอน จำนวน 14 คน 3) เจ้าหน้าที่ในสถานศึกษา 2 คน 4) กรรมการสถานศึกษา 15 คน รวมเป็น 32 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ ได้แก่ (1) แบบสอบถาม (2) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สำหรับ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำนวน 5 ท่าน หากคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตามวิธีของ Cronbach โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟา = .960

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแบบสอบถามไปให้ด้วยตนเองและส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ด้วยโปรแกรม google form และสร้าง QR Code ของแบบสอบถามแนบส่งผ่าน Applicatoin Line ของโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ พร้อมนำแบบสอบถามมาทำการลงรหัสเพื่อนำไปประเมินผลของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

4. ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์ และผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถด้านบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำการ บุคลากรทางการศึกษา แล้วนำวันเก็บข้อมูล นำตัวแปรรวมทั้งหมด 6 ด้านมาตั้งเป็นคำถามเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

5. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งสิ้น 5 คน

- 1) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
- 2) ผู้วิจัยสรุปรวบรวมความคิดเห็นทันทีที่จบการสัมภาษณ์ในแต่ละด้าน
- 3) เมื่อการสัมภาษณ์สิ้นสุดลง ผู้วิจัยจะสรุปอีกครั้งซึ่งหากผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนมีความคิดเห็นเพิ่มเติมก็จะบันทึกเพิ่มเติมอีกครั้ง
- 4) การสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยได้จดบันทึก และบันทึกการสัมภาษณ์ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไว้ทุกครั้ง โดยขออนุญาตในการบันทึกต่อผู้ให้สัมภาษณ์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ตัวแปรเชิงคุณภาพ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) พร้อมนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 ระดับแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์ จากการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายด้านและภาพรวม ซึ่งพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูล เพื่อทราบถึงแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 100) มีเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. นำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์ โดยการนำผลสรุปจากการวิเคราะห์แบบสอบถามการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์ นำไป

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำนวน 5 คน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

3.5 การนำเสนอผลการวิจัย สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ระดับแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ดังตารางต่อไปนี้

การจัดการนวัตกรรมในสถานศึกษา	N = 32		แปลผล
	μ	σ	
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา	4.42	0.44	มาก
2. ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้	4.42	0.35	มาก
3. ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.48	0.37	มาก
4. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ	4.48	0.38	มาก
5. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ	4.43	0.42	มาก
6. ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.45	0.41	มาก
รวม	4.45	0.34	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมาก และหากพิจารณาออกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการวัดผลและการประเมินผล ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยรองลงมาด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพตามลำดับ สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาและด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ตามลำดับ

4.2 แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลและการประเมินผล 4) ด้านพัฒนาระบบประกันคุณภาพ 5) ด้านวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพ 6) ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ด้านพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา จากผลในการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์ ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา มีแนวทางดังนี้ สถานศึกษาควรมีการบริหารแบบเชิงรุกและการมีส่วนร่วม ให้ความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคลากร ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขนั้นทำให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ จากผลการวิจัย พบว่าแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีแนวทางดังนี้ สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูและบุคลากรทุกฝ่ายให้มีประสิทธิภาพจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวย ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน

3. ด้านการวัดผลและประเมินผล ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์ ด้านการวัดผลและประเมินผล มีแนวทางดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพราะนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในกระบวนการวัดและประเมินผล การศึกษาเพราะหากเครื่องมือมีคุณภาพไม่ดีพอแม้ว่าการวิเคราะห์ข้อมูลจะถูกต้อ กก็ตามผลการประเมินผลดังนั้นก็เชื่อถือไม่ได้ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในระบบการวัดและประเมินผลที่ถูกต้อง เพราะสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรและจัดให้มีการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

4. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ มีแนวทางดังนี้ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความพร้อมในการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและต่อเนื่องอยู่เสมอ เพราะงานด้านการประกันคุณภาพเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกระตุ้นให้ครูตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของงานประกันคุณภาพการศึกษาและจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ครูจะต้องมีการประชุมวางแผนร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน ครู หน่วยงานการจัดการศึกษาในท้องถิ่นเพื่อให้สถานศึกษาบรรลุตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ มีแนวทางดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าอบรมเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนเพราะงานวิจัยในชั้นเรียนเป็นงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีความสำคัญและเป็นการเพิ่มพูนความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้รวมถึงช่วยในด้านกำหนดยุทธศาสตร์การวางแผนงานและตัดสินใจปัญหาและทำให้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ควรสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยในชั้นเรียนมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางาน ด้านการเรียนการสอน

6. ด้านการเทคโนโลยีทางการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์ ด้านการเทคโนโลยีทางการศึกษา มีแนวทางดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นห้องสมุด IT เพื่อเป็นแหล่งสืบค้น เพราะครูจะต้องสร้างโอกาสในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้แก่ผู้เรียน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์ ได้ระดับบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลและแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.2 ระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านทุ่งประชาสรรค์ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการพัฒนา ระบบประกันคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพ ตามลำดับ สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ในสถานศึกษาและด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจาก พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 5

การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่โดยตรง ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดีจิตลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมนั้น อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพา พรหมแย้ม (2562: บทนำ) ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน และผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ควรนำแนวทางการจัดการนวัตกรรมการเรียนการสอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี ทั้ง 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลและประเมินผล 4) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ 5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ 6) ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ไปกำหนดเป็นนโยบายในการบริหารสถานศึกษาภายในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาในกลุ่มเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาให้เหมาะสมและครอบคลุมตามบริบทของสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดทั้งต่อองค์กรและประเทศชาติ

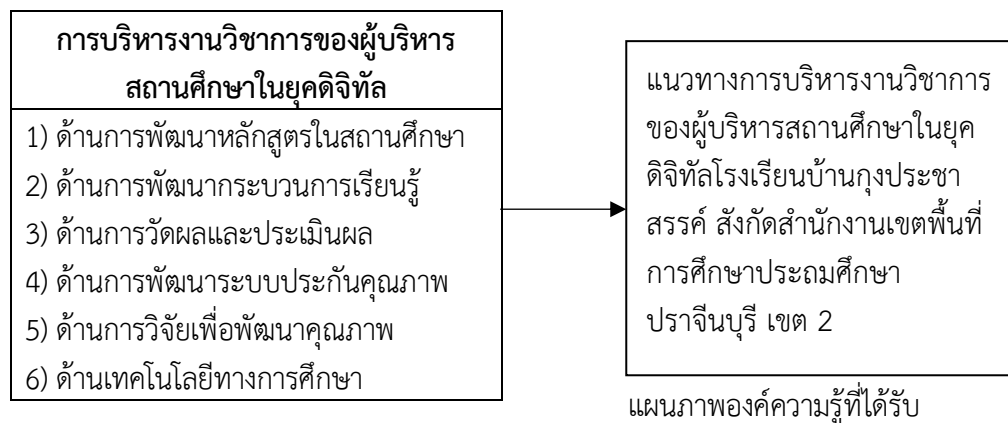
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณความหลากหลายของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดีจิตล

3. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดีจิตลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

4. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ในการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลและประเมินผล 4) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ 5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ 6) ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ทินกร เผ่าก้นทะ. (2565). แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (JAPDEAT), 4(2), 37-46.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). หลักการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ยุพา พรหมแย้ม. (2562). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). **ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). **แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565-2567)**. เข้าถึงได้จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2565/E/258/T_0001.PDF (สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566).

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

The Digital Citizenship Skills of School Administrators and Teachers
under the jurisdiction of the Surin Primary
Educational Service Area Office 3

ศิริลักษณ์ วงษ์คำ, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ, ศุภธนภุช ยอดสละ
Sirilak Wongkam, Thanyatep Sitthisua, Suphatanakris Yordsala
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Educational Administration, Faculty of Education, Surin Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: Sirilakm32@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของ
ผู้บริหารสถานศึกษาและครู 2) เปรียบเทียบระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของ
ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามตำแหน่ง 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะความ
เป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู และ 4) ประเมินแนวทางการพัฒนา
ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำนวน 341 คน
เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98 แบบสนทนากลุ่ม
และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test ชนิด Independent Sample)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยรวม
อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทักษะความเป็น
พลเมืองดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม ($\bar{X} = 4.55$,
S.D. = 0.54) ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครู จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า โดยรวมไม่มีความแตกต่างกัน
3. แนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
และครู ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้จำนวน 20 แนวทาง
4. ประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า
มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, ครู

Abstract

The purposes of this research were: 1) to investigate the level of Digital Citizenship Skills among school administrators and teachers, 2) to compare the levels of Digital Citizenship Skills among School Administrators and Teachers categorized by position, 3) to study the development guidelines for Digital Citizenship Skills among school administrators and teachers, and 4) to evaluate the development guidelines for Digital Citizenship Skills. The sample consists of 341 randomly selected (Multi-stage Sampling) school administrators and teachers. Research instruments include questionnaires with a reliability coefficient of 0.98, focus group discussions, and assessment forms. Statistics used in the research include frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test (Independent Sample t-test).

The research results found that:

1. The level of digital citizenship skills of school administrators and teachers was at a high level overall ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.49). When considering each aspect, it was found that digital citizenship skills were at the highest level, which was the ethical use of digital technology ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.54), while other aspects were at a high level.

2. The results of comparing the levels of Digital Citizenship Skills among school administrators and teachers, categorized by position, indicate that there is no difference overall.

3. The development guidelines for Digital Citizenship Skills among school administrators and teachers derived from a focus group discussion comprise a total of 20 guidelines.

4. The evaluation of the development guidelines for Digital Citizenship Skills among school administrators and teachers affiliated with the Surin Primary Educational Service Area Office 3, reveals that the overall appropriateness and feasibility is high.

Keywords: Digital Citizenship Skills, School Administrators, Teachers

1. บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญที่ทำให้การดำเนินชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสร้างความท้าทายให้กับคนในสังคมทุกช่วงวัย สังคมดิจิทัลเป็นสังคมที่ทำให้มนุษย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมโยง และผสมผสานกันด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ

ทำให้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือแม้แต่การทำธุรกรรมการเงินเทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีส่วนในการขับเคลื่อนให้เกิดเป็นสังคมดิจิทัล ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในเรื่องระบบเมืองอัจฉริยะ หมายถึงเมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย และชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหารจัดการเมือง ลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจและภาคประชาชนในการพัฒนาเมือง ภายใต้แนวคิดการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ทันสมัย ให้ประชาชนในเมืองอยู่ดี มีสุข อย่างยั่งยืน (กองสารสนเทศภูมิศาสตร์, 2562: 1) แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2557-2561 มีเป้าหมายที่กำหนดไว้ในปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยจะมีการพัฒนาอย่างชาญฉลาดเพื่อก้าวสู่สังคมอุดมปัญญา ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้แก่ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานำไปสู่การเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2559: 7) การพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้คนไทยตระหนักและเห็นถึงความสำคัญในการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน โดยสังเกตได้จากการสำรวจพฤติกรรมคนไทยที่ใช้อินเทอร์เน็ตในปี 2565 โดยภาพรวมเฉลี่ยเวลาอยู่ที่ 7 ชั่วโมง 4 นาที พบว่า 5 กลุ่มอาชีพอันดับแรกของผู้ใช้เวลาในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมีจำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตสูงกว่าค่าเฉลี่ยในภาพรวมแทบทั้งสิ้น โดยข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดใช้เวลาในการออนไลน์สูงถึง 11 ชั่วโมง 37 นาทีต่อวัน รองลงมาคือ นักเรียน/นักศึกษา ใช้เวลาเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอยู่ที่ 8 ชั่วโมง 57 นาทีต่อวัน ฟรีแลนซ์ 7 ชั่วโมง 40 นาทีต่อวัน เจ้าของกิจการ-ธุรกิจส่วนตัว ใช้เวลาเข้าถึงอินเทอร์เน็ต อยู่ที่ 7 ชั่วโมง 29 นาทีต่อวัน และพนักงาน/ลูกจ้างเอกชน ใช้เวลาเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอยู่ที่ 7 ชั่วโมง 6 นาทีต่อวัน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565: 14) การให้ความรู้ในการใช้งานและการอยู่ร่วมกันบนโลกออนไลน์จึงมีความสำคัญมากในยุคนี้ Mike Ribble (2011: 15) ได้กล่าวถึง ความเป็นพลเมืองดิจิทัล คือผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจ ใช้งานดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทั่วโลก ใช้งานในทางที่เหมาะสมสร้างสรรค์ และมีคุณธรรมจริยธรรมในการใช้งานดิจิทัลเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (DigitalCitizenship) เป็นพลเมืองที่มีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในการบริหารจัดการ ควบคุม กำกับตนรู้ผิดรู้ถูก และรู้เท่าทัน เป็นบรรทัดฐานในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบเรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดและปลอดภัย พลเมืองดิจิทัลจึงต้องตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล เข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์ ความเป็นพลเมืองดิจิทัลนับเป็นมาตรฐานหนึ่งด้านเทคโนโลยีการศึกษา ที่เสนอโดยสมาคมเทคโนโลยีการศึกษานานาชาติ (ISTE: International Society for Technology in Education) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดงความเข้าใจประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม และความเป็นมนุษย์ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และปฏิบัติตนอย่างมีจริยธรรมและตามครรลองกฎหมายให้ใช้ข้อมูล

ข่าวสารได้อย่างปลอดภัยถูกกฎหมาย ซึ่งมีความสำคัญในทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล, 2561: 1-2) ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดิจิทัล คือการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ในด้านความฉลาดรู้ดิจิทัล ความฉลาดรู้สารสนเทศ ความฉลาดรู้สื่อ เพื่อการรู้วิธีการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการมีพฤติกรรมที่สะท้อนการรู้จักกติกา มารยาท จริยธรรมเกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2560: 6)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 เป็นองค์กรที่บริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ บริสุทธิ์ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตร และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เห็นความสำคัญให้สถานศึกษาในสังกัดได้ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 รวมถึงทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกัน พร้อมทั้งจะรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ทุกรูปแบบ รู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยี ในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ ส่งเสริม พัฒนาทักษะด้านดิจิทัลและด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนที่นำไปสู่ Digital Life & Learning (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3, 2566: 50) รวมถึงผลการศึกษาวิจัยของ พัทธวีภา โพธิ์ศรี (2562: 242) ได้ทำการวิจัย พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ได้แก่ 1) การพัฒนาระดับบุคคล 2) การพัฒนาระดับสถานศึกษาที่ต้องพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม และ 3) การพัฒนาระดับสังคม ดังนั้นการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียนให้มีทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลจึงต้องเริ่มต้นจากผู้บริหารให้ความสำคัญและถ่ายทอดแนวคิดไปยังครูกระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะด้านการรู้และเข้าใจดิจิทัลเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล มีทักษะคุณลักษณะด้านจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561: 21) จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยผลวิจัยจะเป็นข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำกั้นนโยบายที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

4. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 รวมประชากรทั้งสิ้น 2,940 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 307 คน ครูจำนวน 2,633 คนรวมประชากรจำนวน 2,940 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ปีการศึกษา 2566 โดยการเปิดตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 คน กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามตำแหน่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 36 คน และครู จำนวน 305 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจำแนกตามที่ตั้งอำเภอ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความกระจายและครอบคลุม และกำหนดวิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำแนกตามที่ตั้งอำเภอ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 แบบ ได้แก่

1. แบบสอบถาม 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และอำเภอที่สังกัด มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งเป็นข้อคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู 5 ด้าน และหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) และหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับตามวิธีการของ Cronbach โดยหาสัมประสิทธิ์อัลฟา

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามองค์ประกอบ 5 ด้าน มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของภาษา และความถูกต้องของข้อคำถาม

3. แบบประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) ความเหมาะสมของแนวทาง และ 2) ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

3.3 ขั้นตอนการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 เพื่อขอความร่วมมือเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 341 คน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองผ่าน Google form และนำข้อมูลที่เก็บได้มาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน จำนวน 341 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 มาจัดกระทำเปรียบเทียบระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบ t-test (Independent Samples) เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียงกำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ระยะที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ถึงผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้วิจัยยกร่างแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน จากนั้นผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของร่างแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่องทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 341 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย จำแนกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 ระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

องค์ประกอบทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล	การแปลผล		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง และข้อมูลส่วนบุคคล	4.35	0.63	มาก
2. การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ	4.48	0.47	มาก
3. การรักษาความปลอดภัย และสุขภาพในการใช้งานดิจิทัล	4.38	0.55	มาก
4. การรับมือกับการกลั่นแกล้ง การคุกคามทางออนไลน์	4.47	0.56	มาก
5. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม	4.55	0.54	มากที่สุด
รวม	4.45	0.49	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.54) ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก

4.2 ผลการเปรียบเทียบระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามตำแหน่ง

องค์ประกอบ ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล	ผู้บริหาร สถานศึกษา		ครู		t-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง และข้อมูลส่วนบุคคล	4.27	0.67	4.36	0.62	-0.81	0.42
2. การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ	4.40	0.41	4.49	0.48	-1.13	0.26
3. การรักษาความปลอดภัย และสุขภาพในการใช้งานดิจิทัล	4.41	0.50	4.38	0.55	0.32	0.75
4. การรับมือกับการกลั่นแกล้ง การคุกคามทางออนไลน์	4.48	0.57	4.48	0.56	0.02	0.98
5. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม	4.59	0.57	4.55	0.54	0.47	0.64
รวมทั้งหมด	4.43	0.49	4.45	0.49	-0.24	0.81

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลโดยรวมไม่แตกต่างกัน ($T = -0.24$, $P (\text{Sig.}) = 0.81$)

4.3 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

แนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้จำนวนทั้งสิ้น 20 แนวทาง

4.4 การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง และข้อมูลส่วนบุคคล	4.30	0.80	มาก	4.20	0.77	มาก
2. ด้านการรักษาความปลอดภัย และสุขภาพในการใช้งานดิจิทัล	4.36	0.76	มาก	3.92	0.70	มาก
3. ด้านการรับมือกับการกลั่นแกล้ง การคุกคามทางออนไลน์	4.10	0.74	มาก	4.40	0.84	มาก
4. ด้านการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ	4.13	0.74	มาก	4.20	0.86	มาก
5. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม	4.20	0.85	มาก	4.13	0.82	มาก
รวม	4.24	0.78	มาก	4.13	0.79	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.24$, $S.D. = 0.78$) ความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.31$, $S.D. = 0.79$) ของแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีให้

เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดิจิทัล คือการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ในด้านความฉลาดรู้ดิจิทัล ความฉลาดรู้สารสนเทศ ความฉลาดรู้สื่อ เพื่อการรู้วิธีการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการมีพฤติกรรมที่สะท้อนการรู้จักกติกา มารยาท จริยธรรมเกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2560: 6) และสอดคล้องกับ วรยุทธ วิลามาต (2563: 185) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่เป็นจริงในการเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดสระบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 เปรียบเทียบระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่งพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยรวมไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่างใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการทำงาน สอดคล้องกับนโยบายการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามุ่งเน้นให้ครูมีทักษะ ความรู้ ความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และทักษะในสังคมยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normol) (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2564: 38) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา นามวงศ์ (2566: 186) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง โดยรวมไม่แตกต่างกัน

5.3 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน ประกอบไปด้วย 5 ด้านดังนี้

1. ด้านการรักษาอัตลักษณ์และข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง เกี่ยวกับการสร้างบัญชีบนโลกออนไลน์ การอบรม สัมมนาในเรื่องการทิ้งร่องรอยดิจิทัล การสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง ในการโพสต์ การแชร์ สิ่งต่าง ๆ รูปภาพ หรือข้อมูลส่วนบุคคลและการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง และข้อมูลส่วนบุคคล สอดคล้องกับ อมรรัตน์ ดอนพิลา (2566: 163) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภูพาน ผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาทักษะการใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัยพบว่า ครูควรสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ PLC ให้ครูได้สะท้อนคิดการปฏิบัติของตนเอง และให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สอนด้วยกัน และครูควรถ่ายทอดความรู้กับผู้เรียน ในเรื่องความปลอดภัยในการใช้ข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต

2. ด้านการรักษาความปลอดภัย และสุขภาพในการใช้งานดิจิทัลพบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมนโยบายการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย ส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาในด้านการรักษาความปลอดภัยในการใช้งานดิจิทัลในสถานศึกษา จัดอบรม สัมมนา ให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านในเรื่องการจัดการความปลอดภัยในการใช้สื่อดิจิทัล มีการจัดทำสารสนเทศประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้ปลอดภัยเหมาะสม ใช้งานสื่อดิจิทัลไม่ให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพไปยังสถานศึกษา และมีการกำกับติดตามผลการดำเนินงานแผนพัฒนาการศึกษาด้านความปลอดภัยในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกปี ซึ่งสอดคล้องไปในทางเดียวกันกับ เอกวิทย์ มั่งอณะ และจิตติมา วรรณศรี (2559: 98) ได้ศึกษาสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลพบว่า องค์ประกอบของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (2) การสัมมนา (3) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (4) การประชุมปรึกษาหารือ (5) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ และ (6) การสอนงาน

3. ด้านการรับมือกับการกลั่นแกล้ง การคุกคามทางออนไลน์ พบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรสร้างศูนย์การช่วยเหลือ และช่องทางการแจ้งเบาะแส เกี่ยวกับภัยคุกคามทางโลกออนไลน์ที่หน้าเว็บเพจ และจัดทำสารสนเทศให้ความรู้ประชาสัมพันธ์ไปยังสถานศึกษาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์ สอดคล้องกับนิตยา วงศ์ใหญ่ (2560: 1636) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของดิจิทัลเนทีฟ จากการศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของดิจิทัลเนทีฟ ครูผู้สอนจะต้องมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์และความรับผิดชอบต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน โดยจำเป็นต้องสร้างแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องไว้สำหรับผู้เรียนให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ การทบทวน และการทำความเข้าใจเนื้อหาบทเรียน ตลอดจนพัฒนาทักษะการใช้สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ให้เป็นไปตามคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองยุคดิจิทัลที่ดี

4. ด้านการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณพบว่า หน่วยงานต้นสังกัดส่งเสริมให้สถานศึกษามีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาด้านด้านการคิดวิเคราะห์ดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณมีการกำกับติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาด้านการพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณอย่างสม่ำเสมอต่อเนืองทุกปี และควรมี

การสร้างเครือข่ายในการจัดโครงการอบรม สัมมนา ในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ซึ่งสอดคล้องกับ ศศิวิมล ม่วงกล้า (2562: 104) ที่ได้ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางส่งเสริมความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดสระบุรี ได้แก่ (1) การจัดอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถทางดิจิทัลและกฎหมายเทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากรนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน (2) การจัดตั้งกลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (3) การสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาความสามารถทางดิจิทัล และ (4) สร้างต้นแบบครูและบุคลากรทางการศึกษาในการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

5. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรมพบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูเห็นถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม ไม่เกิดผลเสียต่อตนเอง และองค์กร ควรส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาและครู ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรม โดยมีการวางมาตรการตรวจสอบด้านจริยธรรมการใช้สื่อดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และสะท้อนผลด้านด้านการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและครูอย่างต่อเนื่อง จากนั้นคัดเลือกต้นแบบผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ มีจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีได้ และจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้รางวัลและเชิดชูเกียรติ ซึ่งสอดคล้องกับ ทศวรรณ เดวิช (2565: 130) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัล ได้แก่ (1) การสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับพลเมืองในยุคดิจิทัล (2) การเข้าถึงเครื่องมือดิจิทัลและแหล่งทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม (3) การผลักดันให้มีการใช้กฎหมายและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

5.4 การประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ได้กำหนดในส่วนด้านเป้าประสงค์ คือ ให้ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกัน พร้อมทั้งจะรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ทุกรูปแบบ และรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยี ในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ ส่งเสริม พัฒนาทักษะด้านดิจิทัลและการเรียนรู้ของผู้เรียนที่นำไปสู่ Digital Life & Learning (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3, 2566: 50) สอดคล้องกับ นิตยา วงศ์ใหญ่ (2560: 1636) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของดิจิทัลเนทีฟ พบว่า ครูผู้สอน จำเป็นจะต้องมีกระบวนการ

จัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์ จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้บริหารในฐานะหัวหน้าสถานศึกษา มีอำนาจในการกำหนดนโยบายจึงควรเป็นผู้นำในการรู้และเข้าใจดิจิทัล และผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในระดับครูและระดับนักเรียนในสถานศึกษา ดังนั้นการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียนให้มีทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลจึงต้องเริ่มต้นจากผู้บริหารให้ความสำคัญและถ่ายทอดแนวคิดไปยังครูกระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเองให้คุณลักษณะด้านการรู้และเข้าใจดิจิทัล เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล มีทักษะคุณลักษณะด้านจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561: 21)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลจากการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันด้านการรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง และข้อมูลส่วนบุคคลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่ควรส่งเสริมและพัฒนา
2. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ควรสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดนำแนวทางการพัฒนาไปใช้ เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของบุคลากร และนักเรียนในโรงเรียน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการเปรียบเทียบระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล จำแนกตามอายุ หรือประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดอย่างเป็นระบบ
2. ควรมีการศึกษาสภาพปัจจุบันของระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของบุคลากรทางการศึกษาตำแหน่งอื่น ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาและความต้องการการพัฒนาในระดับปฏิบัติการของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 คือ แนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาในโรงเรียนมีการกำหนดนโยบาย ส่งเสริมให้เกิดทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลทั้งในระดับครูและนักเรียน และเป็นแนวทางให้ครูในการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในการใช้สื่อเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์ สรุปเป็น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นามวงศ์. (2566). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). รายงานการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.etda.or.th>. (สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2567).
- กองสารสนเทศภูมิศาสตร์. (2562). เมืองอัจฉริยะ. เข้าถึงได้จาก <http://iad.bangkok.go.th/sites/default/files/1%20Bangkok%20Smart>. (สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2567).
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2560). แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. เข้าถึงได้จาก <https://lamphuncity.go.th/wp-content>. (สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2566).

- ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล. (2561). ยุคแห่งพลเมืองดิจิทัล. เข้าถึงได้จาก <https://www.scimath.org/article-technology/item/8659-2018> (สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2566).
- ทศวรรณ เดวิช. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- นิตยา วงศ์ใหญ่. (2560). แนวทางการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของดิจิทัลเนทีฟ. **วารสารวิชาการฉบับภาษาไทย**, 10(2), 1630-1642.
- พักรัตนา โพธิ์ศรี. (2562). แนวทางจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล. **วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม**, 14(2), 242-252.
- ศศิวิมล ม่วงกล้า. (2562). การวิเคราะห์องค์ประกอบด้านความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดสระบุรี. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3. (2566). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566**. สุรินทร์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2564). พลังครูไทยวิถีใหม่ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล. **หนังสือวันครู 16 มกราคม 2564**. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). **คู่มือพลเมืองดิจิทัล ในโครงการ: การพัฒนาทักษะและการเป็นพลเมืองดิจิทัล**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- วรยุทธ วิลามาศ. (2563). ความต้องการจำเป็นในการเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดสระบุรี. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. (2559). **แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปีพ.ศ. 2557-2561**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพลังงานและสิ่งแวดล้อม.
- อมรรัตน์ ดอนพิลา. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เอกวิทย์ มั่งอณะ และจิตติมา วรรณศรี. (2559). สมรรถนะและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล. **วารสารศึกษาศาสตร์**, 18(3), 98-111.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607-610.
- Mike Ribel. (2011). **Digital Citizenship in Schools**. United States of America.

A Study of Using English Parallel Structure to Improve Writing Skill of Undergraduate Students

การศึกษาการใช้โครงสร้างภาษาอังกฤษแบบคู่ขนานเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี

Nikom Polyiam, Phra Wichian Parichano, Veerakarn Kanokkamalade

Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: Olechoi6@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study English parallel structure used by undergraduate students, 2) to analyze English parallel structure used by undergraduate students, and 3) to find out the consequences of using English parallel structure by undergraduate students. The study employed both qualitative and quantitative research methods. The sample group of the study comprises 60 students in the 1st – 4th year who studying a program in Teaching English from Buriram Buddhist College and Surin Campus. The data collection was questionnaire, Pre-Test, Post-Test Technique, group discussion, in-depth interview, and participant observation. The methods of Mean and Percentage were used in this research to analyze the data.

The research results found that:

1. English parallel structure is an important element of proper writing. Words, phrases, and clauses should all be parallel when linked together in a series or connected with coordinating conjunctions, correlative conjunctions, and phrases and clauses of comparison. Combinations and patterns of words should all agree with the subject. The sentence structures comprise words, groups of words that perform the same function. If they are any part of speech, they must be of the same type with conjunctions being connected, such as and, but, or, etc.
2. The development of writing skills of the students who have been trained in parallel writing skills in the previous exercises. That is, from observing the results of students' English writing skills training; it is shown that students' writing abilities have improved significantly. This exercise has the effect of making students develop skills in noticing words in sentences, word positions in sentences, conjunctions used in parallel structures, various sentence patterns, etc.

ได้รับบทความ: 8 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 15 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 19 สิงหาคม 2567

Received: July 8, 2024; Revised: August 15, 2024; Accepted: August 19, 2024

3. The test of the knowledge and understanding of the sample group was classified into three structures, namely, 1) in terms of remembering, the sample group was able to write down vocabulary and classify words as well as translate short sentences, 2) in terms of understanding, the sample group was able to understand short, uncomplicated sentence structures, and 3) in terms of application, the sample group was able to use their memory and understanding of the structure to correctly do exercises according to the structure of sentences that were not very complex at the beginning to moderate levels respectively.

Keywords: English Parallel Structure, Writing Skill, Undergraduate Student

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาโครงสร้างภาษาอังกฤษแบบคู่ขนานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 2) วิเคราะห์โครงสร้างภาษาอังกฤษแบบคู่ขนานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และ 3) ค้นหาผลการใช้โครงสร้างภาษาอังกฤษแบบคู่ขนานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนิสิตชั้นปีที่ 1-4 ที่กำลังศึกษาในหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์และวิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 60 คน การเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถาม การทดสอบก่อนและหลัง การอภิปรายกลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตผู้เข้าร่วม งานวิจัยนี้ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยและร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. โครงสร้างประโยคในภาษาอังกฤษแบบคู่ขนานเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเขียนที่ถูกต้อง คำ วลี และประโยคทั้งหมดควรเป็นแบบคู่ขนานเมื่อเชื่อมโยงกันเป็นชุดหรือเชื่อมโยงกันด้วยคำสันธานประสาน คำสันธานคู่ขนาน วลีและประโยคเปรียบเทียบ การผสมคำและรูปแบบของคำควรสอดคล้องกับประธาน โครงสร้างประโยคประกอบด้วยคำ กลุ่มคำที่ทำหน้าที่เดียวกัน หากคำเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของคำพูด จะต้องเป็นประเภทเดียวกัน โดยใช้คำเชื่อม เช่น and, but, or เป็นต้น

2. การพัฒนาทักษะการเขียนของนิสิตที่ได้รับการฝึกฝนทักษะการเขียนแบบคู่ขนานในแบบฝึกหัดก่อนเรียน กล่าวคือ จากการสังเกตผลการฝึกทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนิสิตพบว่าการพัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งทำให้นิสิตพัฒนาทักษะในการสังเกตคำในประโยคตำแหน่งของคำในประโยค คำเชื่อมที่ใช้ในโครงสร้างคู่ขนาน และรูปแบบประโยคต่าง ๆ เป็นต้น

3. การทดสอบความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 โครงสร้าง คือ 1) ด้านการจดจำ กลุ่มตัวอย่างสามารถจดคำศัพท์และจำแนกคำได้ รวมถึงแปลประโยคสั้น ๆ ได้ 2) ด้านการเข้าใจ กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าใจโครงสร้างประโยคสั้น ๆ ไม่ซับซ้อน และ

3) ด้านการนำไปใช้ กลุ่มตัวอย่างสามารถใช้ความจำและความเข้าใจโครงสร้าง ทำแบบฝึกหัดตามโครงสร้างประโยคที่ไม่ซับซ้อนมากในระดับเริ่มต้นถึงปานกลางได้อย่างถูกต้อง ตามลำดับ

คำสำคัญ: โครงสร้างภาษาอังกฤษแบบคู่ขนาน, ทักษะการเขียน, นักศึกษาปริญญาตรี

1. Introduction

English is the language used in international communication in everyday life for education and careers. Students at the university level in the future will become graduates entering the labor market which must communicate internationally who therefore must have the ability to use sufficient English by means of communication. Good learners of English must have the knowledge, ability to write letters, spelling, use of language structures, vocabulary selection or group words, and then bring these abilities to write out as they want. But the learners often have problems with vocabulary, sentence structure, grammar, punctuation, and often have flaws in writing (Rivers, 1970: 243-244).

In modern times, communication is not limited to domestic only, but it is an international communication, both work and education in the university needs to have English language proficiency which consisting of 4 skills: writing, speaking, reading and writing. In the teaching of all 4 English skills, writing skills are the most complex skills that require many elements to make the learners write correctly (Wanida Phenkongkarn, 1987: 17). In addition, writing skills are the most difficult skills of all 4 skills. Students must use knowledge such as grammar, vocabulary, and language use to communicate their thoughts (Wilaiporn Thanasuwan, 1987: 62). Accordingly, writing does not use only the ability to compile sentences correctly according to grammar, but it is the choice to transfer the experience with the purpose and must also relate to the skills of choosing the language to suit the situation as well (Pitsinee Khaow-Urai, 2021: 1-12).

In a country where the citizens can use English to communicate effectively. It has many advantages in development such as economy, society, technology and education for the context of teaching and learning English in Thailand, it is the teaching of English in Thailand that is teaching English as a foreign language because it does not use English as the official language. The opportunity to use English writing and speaking skills for Thai students in real situations is less than reading and writing skills, which is a skill that can be used to study and research at any time. Thus, both reading and writing skills are important to learners (Saisunee Termsinsuk, 2006: 85). Students must be trained to compile ideas that

will come out in the form of sentences in order to form a message that is accepted in the native group (Boonsiri Phong-Aksorn, 1981: 42).

As the researcher who is a lecturer in Teaching English at the higher education level, who is always aware of the importance of writing and has experienced problems with the writing of the undergraduate students. The researcher is therefore interested in finding solutions to solve this problem. The ways that researcher thinks it can help to eliminate this problem is to use textbook of English structure for the undergraduate students to practice more. The textbook will be a tool for effective learning. The textbook does not only helps to communicate well, but also allows the students to have automatic communication behavior. It can be used to practice every aspect of the language and will be completely meaningful when it can be used to communicate (Nuanyai Nume, 1986: 4).

As the result of this problem, students cannot use vocabulary to write and communicate in the form of sentences. Therefore, the development of teaching and learning styles must be developed by encouraging learners to be able to write. The researcher has studied the techniques of practice in parallel writing skill in order to develop the process of writing English skill in order to increase writing competencies that encourage learners to create creativity in learning vocabulary, sentences and more meaning as well as understand the pattern of the word group and the structure of the sentence more and more, resulting in the ability from learning until they can use the vocabulary to write and convey meaning as they needed. The results of this research will be a guideline for the instructor to improve teaching methods and develop writing skills to increase the efficiency of using English writing skill more effectively.

2. Objectives of the Research

1. To study English parallel structure used by undergraduate students.
2. To analyze English parallel structure used by undergraduate students.
3. To find out the consequences of using English parallel structure by undergraduate students.

3. Research Methodology

3.1 Research Design

1. Collect data from English articles, thesis, magazines, textbooks and academic journals from many resources; internet and various.

2. Compile English parallel structure: sentences and vocabularies from document i.e. English articles, thesis, magazines, and textbooks.

3. Select randomly 60 undergraduate students, (30 students from Buriram Buddhist College and 30 students from MCU (Surin Campus) who are studying in Teaching English program as the key informants.

4. Study the information about English parallel structure and the development of English writing skill by using English parallel structure which is classified definitely in writing techniques.

The researcher conducts the study based on experimental research (qualitative and quantitative research procedures) mainly using pre-test and post-test activities, interviewing people, population's observation and the questionnaires. The pre-test and post-test and questionnaire are revised and approved by the research advisors to achieve content validity, clearness of the instructions, the survey, the format, and the series of the questions.

Both the pre-test and post-test used in the research are created by the researcher to access the research purpose, the undergraduate students' needs and university curriculums. Accomplished tools were mostly compiled document i.e. English articles, thesis, magazines, and textbooks; 10 sentences of English parallel structure with coordinating conjunctions, 10 sentences of English parallel structure with correlative conjunctions, and 10 sentences of English parallel structure with Phrases and Clauses of Comparison. The tools are chosen by the researcher to consider the authentic tools. The questions used for the research are created by the researcher as well; all of research tools were checked by research advisors and English specialists who are working at Buriram Buddhist College and MCU, Surin Campus.

The pre-test was run to the 60 undergraduate students on May 1st, 2021. The researcher gave them 2 hours to complete the test. From May 1st, 2021 to June 30th, 2021, the undergraduate students were taught by the researcher presenting English parallel structure related to the research into the classes for 5 weeks or 10 hours (2 hours per week). The contents; English parallel structure used in the tools in different situations and meaning.

The researcher, for example, used 10 sentences of English parallel structure with coordinating conjunctions, 10 sentences of English parallel structure with correlative conjunctions, and 10 sentences of English parallel structure with

Phrases and Clauses of Comparison in different situations for sentences to test the writing skill whether in the pre-test or post-test. After the instruction for 14 hours, the undergraduate students were taken for the post-test which the same test as the pre-test. But the undergraduate students did not realize it would be the same because the researcher did not inform them that they have to take the same test again.

The researcher interviewed the undergraduate students about parallel structure that they could really understand writing skill which were used in the test. The undergraduate students were developed skill of remembering English parallel structure, skill of understanding English parallel structure, and skill of applying English parallel structure respectively. The students revealed that they sometimes remember and understand some sentences and meanings of the sentences and vocabularies only for the short structures. But the long structures used in the test, they did not remember and understand and were confused. The important points are that they are not familiar with the parallel structures. Most of undergraduate students confronted with problems. Now that the five-week action was considered a period of time long enough, the undergraduate students did not forget what was they tested from the pre-test. Moreover, they could apply what they learned from the authentic tools in the pre-test provided in the classes to accomplish the tests in the post-test more effectively.

Figure 1: Shows the research design of the study

Pre-test: the first duration of pre-test on English sentences of parallel structures would take place at the beginning of group discussion in 1st week.

Worksheet 1: the second duration of worksheet 1 on English sentences of parallel structures would take place at the experimental group in 2nd week.

Worksheet 2: the third duration of worksheet 2 on English sentences of parallel structures would take place at the experimental group in 3rd week.

Worksheet 3: the fourth duration of worksheet on English sentences of parallel structures would take place at the experimental group in 4th week.

Post-test: the fifth duration of post-test on English sentences of parallel structures would take place at the end of group discussion in 5th week.

3.2 Research Tools

The research tools in this study consist of pre-test, group discussion, post-test, in-depth interview, participant observation and questionnaire, designed specifically for the study.

Pre-Test

Pre-test is very important tool to check up general information of the population and English writing skill by using English parallel structure to know background of writing skill before preparing a group discussion one time per two weeks for 8 weeks to follow and improve writing skill.

Group Discussion

This part was set up by the researcher one time per two week for 7 weeks. The contents pointed to use English parallel structure to train and measure the undergraduate students around 8 times in 2 months from May 2021 to June 2021 before post-test.

In-Depth Interview

Researcher points out to interview people who are directly good at English language, especially in writing skill, related to this research consisting of 2 scholars, 7 English lecturers, and 1 English native speaker. In in-depth interviews, apart from the researcher, students are also taken to collect interview data in order to enhance students' English skills.

Participant Observation

This part uses to observe overall performances and reactions in using English parallel structure of the population who participated in group discussion. It is very useful for the study. In in-depth interviews, apart from the researcher, students are also taken to collect interview data in order to enhance students' English skills.

Post-Test

The post-test is exceedingly to organize after training the population (pre-test) by testing and joining group discussion. It is considered on the final test paper of writing process to collect data from using English parallel structure after completing the group discussion in week 7.

English parallel structure are used for taking in four sets, take the time to teach the exercises for 2 hours of English structure for the undergraduate

students. English writing achievement test with a total of 60 items for undergraduate students used to measure before and after learning.

3.3 Data Collection

The researcher collected information from documentary survey, for example, thesis books, academic books, textbooks, academic journals, articles, and particular websites. For those which are used to support particular information and research study. Apart from that, the documentary survey is to be good guidelines in supporting the research because it can make the research gets better and be different version from the previous study.

3.4 Data Analysis

To analyze the data obtained from all completed questionnaires, pre-test and post-test, the Statistic Package for Social and Science Program (SPSS). To process the data and analyze the answers obtained from the target groups, descriptive analysis (percentage and mean) was applied. The percentage and mean are used to analyze entire variables measured in each section of the questionnaires.

To analyze the English parallel structure test, pre-test and post-test is used to measure whether the different levels of the writing skill, and select the parallel structure to improve writing skill that are statistically significant or not. After the entire data are analyzed, they will be set and interpreted in the tables.

4. Research Results

From the various data analysis, the researcher, therefore, summarizes the findings according to the following objectives of the study:

4.1 After studying English parallel structure, the researcher found that parallel structure is an important element of proper writing. Words, phrases and clauses should all be parallel when linked together in a series or connected with coordinating conjunctions, combinations and patterns of words should all agree with the subject. The sentence structures made up of words, groups of words that perform the same function. If they are any type of part of speech, they must be of the same type, with conjunctions being connected, such as and, but, or, etc. Single words, multi-word phrases and clauses can be made parallel by ensuring each item is equal. Examples of parallel structure include multiple gerunds or – ing verbal that function as nouns, past participles, infinitive

phrases (to be) and complete clauses including a subject and predicate. Never mix and match when using parallel structure to create a list or series.

4.2 The test showed that the students had different backgrounds in English writing skills. It can be observed from the results of the English writing practice test with English parallel structure that the learning process is divided into 3 sections: 1) Remember, 2) Understand, and 3) Apply. The results indicated that in the all part of writing comprehension of coordinating conjunction, correlative conjunction, and phrases and clauses of comparison, it was found that from an initial introduction to the practice material before taking the test, many students were able to recognize English parallel structures from the sentences in the exercise that were given as examples. That is, from observing the results of students' English writing skills training; it is shown that students' writing abilities have improved significantly. This exercise has the effect of making students develop skills in noticing words in sentences, word positions in sentences, conjunctions used in parallel structures, various sentence patterns etc. However, the exercises have a variety of sentences that are randomly tested, it can be said that this writing exercise can be used to further develop students' English writing skills.

4.3 The findings showed that the English writing skill was taken by a great number of the populations when they were on the test. In contrast to the pre-test, writing skill of the undergraduate student before testing English parallel structure of the populations is at medium level but after they have taken the post-test, the skill is run to be at high level. Therefore, parallel structure is the improvement of English writing skill.

Regarding writing skill of the undergraduate students was improved by using English parallel structure in the pre-test, the findings showed that they could learn most of parallel sentences, but their writing skill was quite low. When they have tested in the post-test, their writing skill was very high. This indicates that the populations knew little about writing skill in English. Regarding the populations' knowledge of writing skill, they rated highly the understanding as the closest in parallel structure. Thus the sentence and vocabulary were not complicated and easy to understand, but the sentence structures were complicated and quite difficult to comprehend in writing.

It is important to note that writing skill is one of the most needed English skills for undergraduate students who are studying in Teaching English. Because the findings showed that writing skill was improved into high level after taking the post-test through English parallel structure in the test. A large number of populations face the different sentences and structures then they can mostly understand the contents from the findings concluded in the previous chapter, all vocabularies are easy to improve the writing skill in English due to short and compact items. But the English sentences are pretty difficult to improve writing skill due to having a long sentence and complex components. By comparison, entirely improvement of writing skill by using parallel structure is good method.

At the end of this chapter, an overall discussion of the findings and suggestion for further study are also proposed. Especially, the findings of this study will be useful to persons and students who were interested in English writing skill due to improvement of other skills as speaking, reading, and writing. In addition, another important finding, relating to an effective English learning experience, is the preparations that can help the undergraduate students improve their writing skill by using parallel structure, Teaching English, Buriram Buddhist College and Surin Campus.

5. Discussion of Research Results

The research on a study of English parallel structure to improve writing skill of undergraduate students has discussed as follow:

5.1 From the research, the researcher found that the use of English parallel structures for the development of writing skills of undergraduate students in the field of Teaching English has three effects that cause changes and development of writing skills: 1) Motivation for learning English 2) Attitudes in learning English and behavior change in learning English.

5.2 Using a variety of English parallel structures, both practicing writing from English example sentences and a variety of vocabulary, as a guide for practicing writing language in different situations that is similar to real-life experiences. Developing English writing skills that focus on learners (target groups) as practitioners and as the center of teaching, giving learners (target groups) a positive attitude and being able to develop behaviors and writing skills in English. It will also make the learners (target groups) familiar with the use of English in

writing. Each activity gives the target audience an opportunity to practice using the language to communicate with others and to apply the knowledge gained in their studies. From the in-depth interview observations, it was found that the target group has interest and intention in the form of informal education that does not focus on classroom learning. Therefore, the English parallel structure is used to develop all 3 types of English writing skills. Creating a variety of learning channels in the classroom is another thing that will benefit the learning process that allows students to develop their potential through direct and tangible experiences.

5.3 Major problems for the development of English writing skills are lack of basic knowledge of grammar, taking a long time to think in Thai and then arranging them in English, not knowing English words, and fear of writing words or English sentences incorrect. Problems with a lack of basic knowledge in grammar resulted in a lack of confidence in writing, most of the problems were caused by the sample itself, such as feeling anxious when writing in English, unable to think of a word, resulting in a lack of confidence and fear when writing in English, fear that the reader will not understand what the students want to convey, that the problem will arise from their ability to use the language and knowledge of vocabulary and grammar. It is not enough to make it impossible to communicate in writing. When there is a language problem causing concern and lack of confidence in communicating in English, the writing skill in English is not developed.

5.4 Providing English writing skills learning to support undergraduate students to have a guideline for practicing English communication skills by applying the 3 parallel structures to combine in practice on their own. Learn continuously throughout life by distributing English language development opportunities evenly within the classroom, community and society around them, both living and non-living. Studying or learning to improve English writing skills is a hospitable environment and factors that support media, knowledge resources, people, and situations so that individuals can learn in a variety of ways that learn and develop according to their interests.

6. Suggestion

As this study has been conducted from Buriram Buddhist College and Surin Campus, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, based on the findings and the conclusion of the study, it is suggested that further study be explored in the following areas:

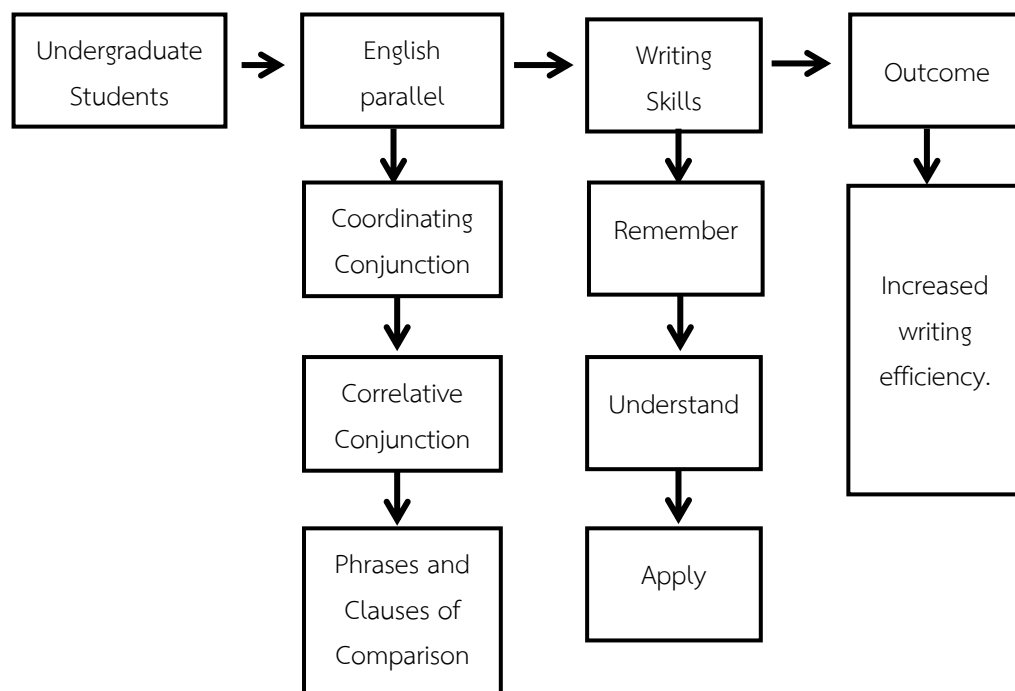
1. Further studies should include improving English vocabularies and sentences confronted by the undergraduate students, majoring in Teaching English, Buriram Buddhist College and Surin Campus, Mahachulalongkomrajavidyalaya University.

2. Further study should find out writing techniques: English grammar, spelling, and Punctuation to improve writing skills.

3. Further study should be more variety of writing techniques; for example, Descriptive writing, Narrative writing, Persuasive writing, and Expository writing.

7. Knowledge Received

From analyzing the data, the researcher created a model for developing English writing skills by using parallel structures as follows:

Model of developing writing skills by using English parallel structure

References

- Rivers. (1970). **Teaching Foreign Language Skills**, Tokyo: Toppan.
- Boonsiri Phong-Aksorn. (1981). Writing for the program. **Journal of Pasaa Paritat**, 2(1), 42-55.
- Saisunee Termsinsuk. (2006). The development of a teaching model by using strategic transfer to improve English writing ability of tertiary students. **KKU Research Journal (Graduate Studies)**, 6(1), 85-105.
- Nuanyai Nume. (1986). Construction of difficult spelling exercises for repair in mathayom suksa two students in Chong Pranwittaya School, Ratchaburi Province. **Master of Art**. Graduate School: Kasetsart University.
- Pitsinee Khaow-Urai. (2021). A study of English essay writing errors, a case study of English Major students in Nakhon Pathom Rajabhat Institute, **Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Pathom Rajabhat University**, 11(2), 1-12.
- Wanida Phenkongkarn. (1987). Techniques for Teaching English Writing at Secondary Level. **Research Report**. Department of Secondary Education. Faculty of Education: Chiang Mai University.
- Wilaiporn Thanasuwan. (1987). Techniques for teaching English. **Research Report**. Faculty of Education: Chiang Mai University.

An Analysis Study of Khmer Dialect in Buriram Province

ศึกษาวิเคราะห์ภาษาเขมรถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์

Phramaha Sawai Siripanyo (Thaoya), Phra Wichian Parichano,

Veerakarn Kanokkamalade

Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: Sawai03099@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study Khmer dialect in Buriram province, 2) to study the existence of population who speak Khmer dialects in Buriram province and 3) to analyze the difference and similarity of Khmer dialect spoken in each district of Buriram province. This research is qualitative research. The tools of research are document studies and an interview with sampling 30 people, analyzing data and then summarizing the data onwards. The findings were descriptive.

The research results found that:

1. Khmer dialect in Buriram province belongs to the Austroasiatic language family. It is an isolating language, classified in the Mon-Khmer family, with 21 consonants and 17 vowels. There are four ways to form words: 1) affixed form, 2) infixed form and 3) reduplicated form, and 4) rhyming form. The Khmer language is similar to the word order in Thai, consisting of subject, verb, and object (S+V+O).

2. The Thai-Khmer population in Buriram comprises about 50 percent of the total provincial population, most of them living in the southern part of the province, namely Prakhon Chai District, Nang Rong District, Pakham District, Lahan Sai District, Krasang District, Satuk District, Huay Rat District and Mueang Buriram District.

3. Khmer dialect compared with Standard Khmer, Khmer in other provinces and Khmer in Buriram province found that there were not the same vowel phonemes and consonant phonemes, the division of functions of the words is the same, the spoken pronunciation is different depending on the terrain.

Keywords: Khmer Dialect, Buriram Province, Standard Khmer

ได้รับบทความ: 9 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 15 สิงหาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 19 สิงหาคม 2567

Received: July 9, 2024; Revised: August 15, 2024; Accepted: August 19, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาษาเขมรถิ่นที่พูดในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ 2) ศึกษาจำนวนประชากรที่พูดภาษาเขมรถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) วิเคราะห์ความเหมือนและความต่างของภาษาเขมรถิ่นในแต่ละอำเภอของจังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยสำหรับสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 30 รูป/คน วิเคราะห์และสรุปข้อมูลแล้วนำเสนอเป็นเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาษาเขมรถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์จัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก เป็นภาษาคำโดด จัดอยู่ในตระกูลมอญ-เขมร มีพยัญชนะ 21 ตัว สระ 17 ตัว การสร้างคำมี 4 แบบ คือ: 1) แบบเติมวิภัติปัจจัย 2) แบบลงอาคม 3) แบบคำซ้ำ และ 4) แบบคำสัมผัส ภาษาถิ่นเขมรมีการเรียงลำดับคำคล้ายภาษาไทย ประกอบด้วย ประธาน กริยา และกรรม (ป+ก+ก)
2. ประชากรไทย-เขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ประมาณร้อยละ 50 ของประชากรจังหวัดทั้งหมด ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัด ได้แก่ อำเภอประโคนชัย อำเภอนางรอง อำเภอปะคำ อำเภอละหานทราย อำเภอกระสัง อำเภอสตึก อำเภอห้วยราช และอำเภอเมืองบุรีรัมย์
3. ภาษาถิ่นเขมรเปรียบเทียบกับภาษาเขมรมาตรฐาน ภาษาเขมรจังหวัดอื่น และภาษาเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า มีหน่วยเสียงสระและเสียงพยัญชนะไม่เหมือนกัน การแบ่งหน้าที่ของคำเหมือนกัน การออกเสียงพูดแตกต่างกันขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ

คำสำคัญ: ภาษาเขมรถิ่น, จังหวัดบุรีรัมย์, ภาษาเขมรมาตรฐาน

1. Introduction

Language is an essential tools that humans use to express their opinions and communicate within society is the development of culture and the process of communication between humans of the Khmer people. This language is mainly spoken in the northeastern region of Thailand and southern Vietnam (Krisana Yodmongkhon, 1986: 1).

The Khmer language in Thailand became a separate dialect of Khmer: the dialect of Surin and Chonburi. Another Khmer dialect spoken in Vietnam was Khmer Krom. During the period of French domination, many French words were borrowed in Khmer and became a part of colloquial language, especially in urban areas. There were also Chinese and Vietnamese loanwords mostly to be colloquial speech later. In the 20th century, words used to express new ideas and concepts in many fields had to be invented up. The Buddhist Institute in Phnom Penh was responsible for creating much of the new vocabulary based on Pali, while many

words derived from European languages, especially French words are popular much more (Wichat Promrat, 1999: 4).

Cambodians referring to southern Vietnam means Khmer Krom, and they probably are called the Khmers in Thailand Khmer Lue. So, saying briefly, Northern Khmer and Central Khmer are genuine socio-linguistic entities. Southern Khmer is apparently not a linguistic entity, but for opinion of some people, it is mere a social entity; so it would be right or wrong when using the term Southern Khmer, but don't call it a language'. From the mention above, Khmer people in Cambodia call Khmer people in Thailand Khmer Lue, and call Khmer people in Vietnam Khmer Krom.

Talking about foreign influence in the Khmer language, an Indian language influence is taken to use the vocabulary of Khmer. Native Khmer words are either monosyllabic or disyllabic. Words in literature, administration, royalty, religion and technical terms specific subjects in the field of academic are mostly borrowed from Pali and Sanskrit. From 14th to 16th centuries, Thailand had political superpower taken over Cambodia. And their many Cambodian people and Buddhist monks come to study in Thailand. Therefore, Thailand had influence about Khmer language, literature, culture and administration. Later, the western and north-western provinces became colony of Thailand.

The Khmer language in Thailand became a separate dialect of Khmer: the dialect of Surin and Chonburi. Another Khmer dialect spoken in Vietnam was Khmer Krom. During the period of French domination, many French words were borrowed in Khmer and became a part of colloquial language, especially in urban areas. There were also Chinese and Vietnamese loanwords mostly to be colloquial speech later. In the 20th century, words used to express new ideas and concepts in many fields had to be invented up. The Buddhist Institute in Phnom Penh was responsible for creating much of the new vocabulary based on Pali, while many words derived from European languages, especially French words are popular much more (Wichat Promrat, 1999: 4).

Khmer does not have tones. Unlike its neighbors, Thai and Vietnamese, which have tones and essentially are monosyllabic, Khmer has a high percentage of disyllabic words. The typical stress pattern in disyllabic words is an unstressed presyllable followed by a stressed main syllable. Even polysyllabic loan-words from Pali and Sanskrit tend to be assimilated to this pattern of alternation between

an unstressed and a stressed syllable. Khmer has no special indication of gender or number. Generally speaking, for living creatures, gender is indicated by a word denoting the sex. Plural is likewise indicated by auxiliary words. The position of words in a sentence, together with intonation and pauses, determines their grammatical function. The Khmer alphabet had been borrowed from one of the languages which were used in South India in the 6th century. There are three types of alphabet: the italic type, the straight type, and the round script type. The italic type and the straight type are used for handwriting and printing. The round script type is used in transcribing religious texts from the Pali languages and also commonly used as capital letters for titles of books, general notices and commercial advertisement boards.

The word “Northern Khmer” is a linguistic term defined by Smalley (Smalley, William, 1976: 43-48) referring to the sizable number of Khmer-speaking people and Khmer language is spoken in Thailand. Northern Khmers usually refer to Khmer people called Upper Khmer/khmɛ: rly:/, as they live on higher land of the Khorat Plateau. They are called the Khmer of Cambodia Lower Khmer /khmɛ: rkrɔ: m/, since the geographical area of Cambodia is mainly on the plain and lowers in elevation than that of Khmer in Thailand. Khmer people in Cambodia, however, use the word “Lower Khmer” for the Khmer in Southern Vietnam right now.

Smalley (1976: 43-48) classifies Khmer language into three sub-groups, according to the political boundaries. The first group is Northern Khmer, which refers to the Khmer language and the Khmer-speaking people in Thailand. The majority of people in this group are the inhabitants of three provinces in Northeast Thailand, Surin, Buriram and Srisaket. Achan Suwilai Premsrirat (1995: 1) claimed that the Northern Khmer speakers are recently found in at least 12 provinces both in Northeastern and Eastern Thailand, including Surin, Buriram, Srisaket, Ubonrachathani, Roi-et, Nakhonrachasima, Mahasarakham, Prachinburi, Sakaew, Chanthaburi, Trad and Chachoengsaw. The second group is the Central Khmer, which refers to the language and the people of Cambodia.

The last group is the Southern Khmer, the language and Khmer-speaking inhabitants of the parrots Beak area in South Vietnam. The Khmer of Thailand are also known as **The Thai Khmer** which is equivalent to the Thai term /khme: n thin thai/. They were so made by the delegates of Northern Khmer speakers from Surin, Buriram and Srisaket provinces in Thailand, at workshop on Northern Khmer

Orthography in 1987, hosted by the Institute of Language and Culture for Rural Development of Mahidol University and chaired by Suwilai Premasirat. The term **Northern Khmer** in this study refers to /khme:n thin thai/ or **The Thai Khmer** (Prakorb Phon-ngam, 1999: 14).

Various studies of the historical Background of Northern Khmer have been conducted by distinguished linguists and archaeologists. Chinese records show that Khmer was the language spoken by the habitants of ancient kingdom of Funan, the most ancient of the Indian kingdoms that occurred since the first half of the third century AD to approximately 550. The earliest recorded inscriptions in the Khmer language were found in the old Funan region, beginning from 628-629, about the time of the annexation of Funan to Chenla, one of the ancient Khmer kingdoms (Prakorb Phon-ngam, 1999: 14). According to Etienne Aymonier the term “Funan” is the Chinese transcription of a Khmer original “banam” /phnom/ as in Phnom Penh which means ‘mountain.’ The Chinese identified as “Chenla” a Funanese vassal that lay to its North on the Mekong. About the middle of the sixth century, Chenla, which apparently had become independent, reduced Funan to vassalage and later annexed it. As the people of the two kingdoms were ethnically nearly the same, the transformation took place without the troubles than often accompany a change of dynasty; and the language spoken by the inhabitants of Chenla was identical to that of Funan. The center of Funan was assumed to be located on the lower course and delta of the Mekong, but its territory must have encompassed much of Southern Vietnam, the central Mekong, and the large part of the Menam Valley and the Malay Peninsula. According to Coedès (1966: 65), the capital city of Funan was situated in the vicinity of the hill of Ba Phnom, and the village of Banam.

In the Northeast region of Thailand there are many trikes living together. They have a way of life; culture and language are their own. But when the information technology, communication, transportation and public utilities system was grown, the population has been immigrating for lost work, education or trade etc. in the large cities with stable economy. It has gradually changed the way of life of villagers. Thai is a common language, the official language of Thai people. It comes with the education and progress of the country. It has a greater influence, gradually swallowing the dialect that once existed in many parts of the country. Even the new generation does not know the language of their identity.

2. Objectives of the Research

- 1 To study the Khmer dialects spoken in Buriram province.
2. To survey the population who speak the Khmer dialects in Buriram province.
3. To analyze the differences and similarities of the Khmer dialects spoken in Buriram province.

3. Research Methodology

3.1 Research design

This dissertation entitled “This dissertation, titled 'A Study of the Khmer Dialect in Buriram Province,' is a qualitative research study. The researcher has studied documents and related research by collecting data with the research tool. It is the in-depth interview form and the target group in the research area and then presents the research format as follows.

1. Documentary Study The researcher has compiled data from relevant documents such as books, research report, minutes, photo and document that shows the background of Khmer dialect both domestically and internationally, which has conducted this research as follows:

1) Studying, researching and collecting data from relevant evidences including books, research reports and other documents, based on the concept of the Khmer dialects from home and abroad, covering the content according to the objectives of the said research.

2) Analyze background, history, way of life, and culture which are explain the relationship of Khmer dialects in Buriram province.

3) Synthesize background, history, way of life, and culture which are explain the relationship of Khmer dialects in Buriram province.

4) Summary of the study shows the relationship, similarity, and difference of Khmer dialects in Buriram province.

2. Qualitative research the researcher collected data in the field to know the background, history, way of life, and culture which are explain the relationship of Khmer dialects in Buriram province in the target area with the study and research steps as follows

1) The interview is an open-ended question form which is an in-depth interview the language about way of life, careers, culture, religion, arts,

agricultures, and music of Khmer dialects in Buriram province from three districts, namely, Prakhonchai, Plapphlachai, and Krasang District.

2) Focus Group Discussion, the researcher requested to meet with experts and target groups in asking, discussing, exchanging opinions on way of life, careers, culture, religion, arts, agricultures, music, phonology and morphology of a Khmer dialect in Buriram province.

Gather all the data and analyze it for synthesis in order to categorize the research summary and present the target group for further use.

3.2 Research area and key informants

1. The areas that the researcher used to collect data in the field were Buriram province, where the researcher selected the area in the city district by selecting the community that has the potential in handicrafts, unique local wisdom, unique folk art, a community with many learning centers and phonology and morphology. Participate in interview research studies, namely in Prakhonchai district 10 people, in Plapphlachai District 10 people and in Krasang District 10 people, total 30 people. The target groups for qualitative research are key information providers in the interview were purposive sampling.

Criteria for selecting a language speaker

1. The speaker is 30 years old or older.
2. The speaker has never migrated.
3. The speaker has an educational level. Grade 6-Bachelor's degree.
4. Language speakers have complete vocal organs.
5. The linguist has plenty of time for the researcher.
6. The speaker must have good physical and mental health.

Key informant

This research study is a qualitative research; the interviewing is focusing on the executive officers in the Prakhonchai District 10 people, in Plapphlachai District 10 people and in Krasang District 10 people as follows: a government official, a state enterprise official, an economic group, a private sector group, cultural and temple personnel, an educational personnel group, total 30 people.

3.3 Research Tools

The research tools included an indepth interview form focused on various aspects of Khmer dialects in Buriram province, including way of life, careers, culture, religion, arts, agriculture, and music.

3.4 Data Collection

The researcher personally conducted data collection with the assistance of first and second-year students from Mahachulalongkornrajavidyalaya University, dividing the team into groups to conduct interviews and gather data for analysis

In each group, there will be experts in data collection together to lead the team to the interview with the courtesy of the researcher is the team leader in each groups to meet and interview to collect data.

3.5 Data Analysis

With this research study has documented, empirical data and In-depth interviews, a qualitative research process. The researcher has conducted the data analysis according to the content and summarized according to the objectives set as follows

1. Study, analyze, language about phonology, morphology, way of life, careers, culture, religion, arts, agricultures, and music of a Khmer dialect in Buriram province.
2. Analyze and synthesize phonology, morphology, way of life, careers, culture, religion, arts, agricultures, and music of a Khmer dialect in Buriram province.
3. Use the results of the qualitative data analysis to analyze the relationship, similarity, and difference of a Khmer dialect in Buriram province.
4. Analysis of data synthesis by linking relationship, similarity, and difference of a Khmer dialect in Buriram province for the relevant agencies to apply for further.

3.6 Presentation

The presentation of the information is in the form of a description of the composition of the table and the descriptive description of events related to basic information and the background of a Khmer dialect in Buriram province, with emphasis on taking lessons out to study the components, forms, processes, and methods to see more clearly.

4. Research Results

From the various data analysis, the researcher, therefore, summarizes the findings according to the following important points:

4.1 Summary of Khmer dialect spoken in Buriram province as follows:

Khmer dialect (Northern Khmer) is a linguistic term defined by Smalley (1976: 43-48) referring to the sizable number of Khmer-speaking people and Khmer language is spoken in Thailand. Northern Khmers usually refer to Khmer people called Upper Khmer /khmɛːrlyː/, as they live on higher land of the Khorat Plateau. They are called the Khmer of Cambodia Lower Khmer /khmɛːr krɔːm/, since the geographical area of Cambodia is mainly on the plain and lowers in elevation than that of Khmer in Thailand. Khmer people in Cambodia, however, use the word “Lower Khmer” for the Khmer in Southern Vietnam right now.

Khmer language classified three sub-groups, according to the political boundaries. The first group is Northern Khmer, which refers to the Khmer language and the Khmer-speaking people in Thailand. The majority of people in this group are the inhabitants of three provinces in Northeast Thailand, Surin, Buriram and Srisaket. The Northern Khmer speakers are recently found in at least 12 provinces both in Northeastern and Eastern Thailand, including Surin, Buriram, Srisaket, Ubonrachathani, Roi-et, Nakhonrachasima, Mahasarakham, Prachinburi, Sakaew, Chanthaburi, Trad and Chachoengsaw. The second group is the Central Khmer, which refers to the language and the people of Cambodia.

The last group is the Southern Khmer, the language and Khmer-speaking inhabitants of the parrots Beak area in South Vietnam. The Khmer of Thailand are also known as The Thai Khmer which is equivalent to the Thai term /khmeːn thin thai/. They were so made by the delegates of Northern Khmer speakers from Surin, Buriram and Srisaket provinces in Thailand.

4.2 The existence of population who spoken Khmer dialect in Buriram province as follows:

The population who spoken Khmer dialect in Buriram province about 50 percent of the entire province's population. Most of them live in the southern part of the province, namely Prakhon Chai District has 16 sub-districts, 199 villages, and population of 132,141 people, Nang Rong District has 15 sub-districts, 204 villages, and population of 108,143 people, Pakham District has 5 sub-districts, 74 villages, and population of 43,446 people, Lahan Sai District has 6 sub-districts, 95 villages, and population of 70,825 people, Krasang District has 11 sub-districts, 167 villages, and population of 103,043 people, Satuek District has 12 sub-districts, 190 villages, and population of 109,221 people and Mueang Buriram District

has 19 sub-districts, 320 villages, and population of 207,249 people (The 2022 Household Socio - Economic Survey Buriram). Therefore, in Buriram province, there is 84 sub-districts, 1,249 districts, and population that can speak Khmer dialect about 774,068 people. Approximately 50 percent of the population in Buriram province speak the Khmer dialect.

Due to the diversity of ethnicities that exist in Buriram Province, each district has a mix of the three ethnic populations, it would be impossible to identify in this district that all Khmer-speaking populations are inhabited, so the data obtained Therefore, it is not 100% correct because there may be discrepancies due to factors such as political, economic, education, immigration, etc.

4.3 The difference and similarity of Khmer dialect spoken in Buriram province

By comparing consonant phonemes, vowel phonemes, and morphemes, it was found that comparing consonant phonemes, vowel phonemes, and morphemes, it was found that the Khmer dialect in Buriram province had fewer phonemes and morphemes than the standard Khmer, had the same grammatical structure, and the spoken accent was different according to Terrain. For example, if there is an area adjacent to Vietnam, it has a Vietnamese-like accent, while the standard Khmer in Cambodia is an accent that is similar to the French colonial country, if it is adjacent to Thailand; it has a Thai-like accent. Like the Khmer language in Buriram. The comparison revealed that the Khmer dialect in Buriram province has fewer phonemes and morphemes than Standard Khmer, with variations in spoken accents depending on the terrain.

5. Discussion of Research Results

In the Northeast region of Thailand there are many trikes living together. They have a way of life; culture and language are their own. But Immigrants caused by the information technology, communication, transportation and public utilities systems grow for lost work for education or trade in large cities with stable economy It has gradually changed the way of life of villagers. Thai is a common language, the official language of Thai people. It comes with the education and progress of the country. It has a greater influence, gradually swallowing the dialect that once existed in many parts of the country. Even the new generation does not know the language of their identity. For this reason, the researcher is interested in

studying Khmer dialect and exploring the number of people still known and uses Khmer dialects in Buriram province to be used as information in studies and references about current ethnic groups.

In Buriram province, besides Khmer language, there are also many interesting things to study, such as history, cosmology, theology, architecture, folk literature, performing arts, lifestyle, economy, and social, political, aesthetic and other aspects. Another important feature of Buriram is Prasat Hin which has several famous places in the province. The most beautiful and well known is Prasat Hin Phanom Rung which has a great value and influence on the way of life of Buriram people. Such identity is worth studying for future generations to know and be aware of the greatness of the ancient Khmer in this area has been around for a long time.

Therefore, the researcher would like to suggest other points that are worth studying in Buriram Province, such as the traditions and way of life of the communities of Khmer, Kuay, Isan, and Thai Korat people who live together in Buriram Province in order to spread the good culture of ethnic later on.

Today's racial ethnicities, inevitably indigenous to Khmer-speaking ethnic groups, may be due to political changes, and possibly due to climate change, emigrating., It is difficult to determine which ethnic group the indigenous people belong to, but the archaeological evidence that has been excavated is good, the long-standing Khmer accent, the traditional Khmer culture and living traditions are inherited. Well, it was confirmed that there is a group of people living in Buriram province from the past to the present.

6. Suggestion

Further study would be useful in the field of language change. Inscriptions allow the history of the Khmer dialect to be traced back for many centuries; the language keeps changing with time. Comparison of Khmer dialect or a certain set of sounds between given periods of time would be informative and educational. The language of any people is among its most preeminent and cohesive features. Further research into the Khmer dialects which different area may be telling us much about Khmer population themselves, their past, their present and how their language may evolve in the future.

In Buriram province, besides Khmer language, there are also many interesting things to study, such as history, cosmology, theology, architecture,

folk literature, performing arts, lifestyle, economy, and social, political, aesthetic and other aspects. Another important feature of Buriram is Prasat Hin which has several famous places in the province. The most beautiful and well known is Prasat Hin Phanom Rung which has a great value and influence on the way of life of Buriram people. Such identity is worth studying for future generations to know and be aware of the greatness of the ancient Khmer in this area has been around for a long time.

Therefore, the researcher would like to suggest other points that are worth studying in Buriram Province, such as the traditions and way of life of the communities of Khmer, Kuay, Isan, and Thai Korat people who live together in Buriram Province in order to spread the good culture of ethnic later on.

7. Knowledge Received

Buriram Province has a mix of ethnic groups in many areas. The details can be classified as follows:

7.1 Thai Korat

Most of the Thai Korat lives in Amphoe Pakham, Amphoe Nang Rong, Amphoe Nong Ki and Amphoe Lam Plai Mat, accounting for about 20 percent of Buriram's population. Thai Korat people have a unique style of dress, namely, they wear a loincloth for both men and women, round-necked shirts, loincloths over the left shoulder, and women prefer to wear flowers on their ears. As for the traditions that Thai Korat people do, they are the tradition of making merit or merit-making in the tenth month of Thailand Fourth Thai New Year and Twelfth Month.

7.2 Thai Isan (Laos)

The part of Thai Isan is distributed in Phutthaisong District, Na Pho District, Satuek District, and Lam Plai Mat District. Ban Mai Chaiyaphot District Nong Ki and Khaen Dong districts account for approximately 35 percent of Buriram's population. Characteristics of the dress, men prefer to dress in khaki or sarong, prefer to wear halter robes, most popular to wear indigo loincloth, zebra loincloth for men and silk over the shoulder for women, Isaan Thai people are unique. One example is Respect and obeys the elders; the traditions are all the succession of Buddhism, such as merit-making in the third month of Khao Jee. The merit of the fourth month, the merit of Songkran in the fifth month, the merit of Bang Fai

in the sixth month, the merit of the Buddhist Lent, the merit of Khao Pradabdin, the ninth month, and the merit of the tenth month.

7.3 Thai Khmer (Khmer Dialect)

The Thai-Khmer population accounts for about 50 percent of the entire province's population. Most of them live in the southern part of the province, namely Prakhon Chai District, Nang Rong District, Pakham District, Lahan Sai District, Krasang District, Satuk District and Mueang Buriram District. Thai-Khmer people have a distinctive identity in superstitions, talismans, enchantments and prescription drugs, while the dress is unique, that is, traditionally; they used to wear a loincloth, using a sabaiman cloth similar to Thao Suranaree (Ya Mo). At present, elderly women will wear loincloths, wear khakis or ready-made shirts, strap or draped over the shoulders with white and black loincloths, while men will wear khaki pants, loincloths or sarongs, do not wear shirts while at home, if going outside, the merit ceremony wears a long-sleeved sarong, a white horse with a waist or long trousers, as for the Thai-Khmer tradition that has been preserved from generation to generation. Making merit or making merit for the deceased.

7.4 Thai Kuay (Suay)

Thai Kui, or sometimes called Kui, the Thai Kui population accounts for about 2% of the entire province's population. The dress of the Thai Kui people, if a man does not like to wear a shirt, wear a sarong or joong kraben, dress like Khmer, when there is a merit ceremony in the village or at the green temple black or blue, while women wear sarong, have a sabai sabai and wear flowers on both ears, most Thai Kui people live together in large families and respect each other with a senior system, Thai Kuay people are strictly respecting the people For example, during Songkran festival, children must bring water for parents and grandparents to bathe, and find new clothes to change every year.

Suming up, Today's racial ethnicities, inevitably indigenous to Khmer-speaking ethnic groups, may be due to political changes, and possibly due to climate change, emigrating., It is difficult to determine which ethnic group the indigenous people belong to, but the archaeological evidence that has been excavated is good, the long-standing Khmer accent, the traditional Khmer culture and living traditions are inherited. Well, it was confirmed that there is a group of people living in Buriram province from the past to the present.

Reference

- Buriram Provincial Statistical Office. (2022). **The 2022 Household Socio-Economic Survey Buriram**. Buriram: Buriram Provincial Statistical Office.
- Coedes, G. (1966). **The making of Southeast Asia**. Translated by H.M. Wright. California: University of California.
- Smalley, William A. (1976). The problem of Vowels: Northern Khmer. Phonemes and orthography language in ten minority languages of Thailand. **Pacific Linguistics**, 4(3), 43-48.
- Suwilai Premsrirat. (1995). Phonetic variation of final trill and final palatals in Khmer dialects of Thailand. **Mon-Khmer studies Journal**, 2(4), 1-26.
- Krisana Yodmongkhon. (1986). The phonological study of Northern Khmer (Prakhonchai District Buriram Province). **Master of Arts in linguistics**. Graduate Studies: Mahidol University.
- Prakorb Phon-ngam. (1999). A morphological study of Northern Khmer. **Doctor of Philosophy in Linguistics**. Graduate Studies: Mahidol University.
- Wichat Promrat. (1999). A study of the numeral classifiers in present standard Khmer. **Master of Arts in Linguistics**. Graduate Studies: Mahidol University.

การพัฒนาผ้าไทยลายกระรูปเชิงสร้างสรรค์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
The creative development of Khathub Thai fabrics in
Nong Bua Daeng District Chaiyaphum Province

ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ, พระมหาเสรีชน พันธุ์ประโคน,
ปัญญา คล้ายเดช, ไฉ ชีรัมย์, มุกรวิ ฉิมพะเนาว์

Chayaporn Sukprasert, Phramaha Serichon Phanprakhon,
Panya Klaydesh, Wai Chueram, Mukrawe Chimphanao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: konhin51@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์การทอผ้าไทยของชุมชน ในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ 2) ออกแบบและพัฒนาผ้าไทยลายกระรูปเชิงสร้างสรรค์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ และ 3) สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบและผลิตผ้าไทยลายกระรูป อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีวิจัยเชิงเอกสารและวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์เชิงคุณภาพและนำเสนอแบบบรรยาย ปฏิบัติการร่วมแบบผสมผสานด้วยการลงพื้นที่ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลาดวังม่วง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 15 คน แบบเจาะจงเลือกผู้มีความรู้ความสามารถด้านการทอผ้า

ผลการวิจัยพบว่า

1. จังหวัดชัยภูมิมีประวัติศาสตร์การทอผ้าไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือผ้าไหมที่มีมาพร้อม ๆ กับการก่อตั้งเมืองชัยภูมิ ในราว พ.ศ.2360 และสืบทอดกันต่อ ๆ มา ผ้าไหมลายหมี่คั่นขอนารี เป็นลายผ้ามัดหมี่เอกลักษณ์ ของจังหวัดชัยภูมิ เกิดจากการนำ หมี่คั่นลายโบราณ มารวมกับลายมัดหมี่ขอนารี ซึ่งสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้มีพระราชดำริให้อนุรักษ์ไว้ และโปรดพระราชทานชื่อให้ว่า “ลายขอนารี”
2. ได้ออกแบบโดยใช้กราฟในการเขียนร่างลายรูปภาพตามหลักเรขาคณิตและพัฒนาผ้าไทยลายกระรูปเชิงสร้างสรรค์ ที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะชุมชนบ้านลาดวังม่วง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 1 ลาย เพื่อเป็นต้นแบบให้ชาวชุมชนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ลาย

ได้รับบทความ: 19 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 18 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 20 สิงหาคม 2567

Received: July 19, 2024; Revised: August 18, 2024; Accepted: August 20, 2024

3. ได้จัดทำองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบและผลิตผ้าไทยลายกระชูป ให้เห็นกระบวนการการออกแบบผ้าไทยของชุมชนบ้านลาดวังม่วง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ แสดง ณ ศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชนเพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้ศึกษาหาความรู้

คำสำคัญ: การพัฒนา, ผ้าไทยลายกระชูป, เชิงสร้างสรรค์

Abstract

The purposes of this research were: 1) to Study the history and identity of community weaving Nong Bua Daeng District in Chaiyaphum Province, 2) to design and develop Thai fabrics with creative Krathup patterns. and 3) to Create knowledge about the design and production of Thai cloth with Krathup pattern. Nong Bua Daeng District Chaiyaphum Province. This research is documentary and qualitative research. It is combined operations and fieldwork and in-depth interviews group, especially in the area of the Ban Lat Wang Muang community in Nong Bua Daeng District, Chaiyaphum Province. The total is 15 persons specifically, people with knowledge and ability in weaving.

The research result found that:

1. Chaiyaphum Province has a history of Thai weaving, which silk dates back to the founding of Chaiyaphum (B.E2360) and inherited later. The Silk with Mee Khank Khor Naree pattern It is a unique Mudmee fabric pattern of Chaiyaphum Province. It is made by combining the ancient pattern of Mudmee with Khonari pattern. Which Her Royal Highness Princess Prapunpeehuwgn to preserve and the name was given as "Lai Khon Naree".

2. Designed by using graphs to draw patterns according to geometric principles and developed Thai fabrics with creative Krathup patterns that expresses a unique identity Ban Lat Wang Muang Nong Bua Daeng District Chaiyaphum Province, 1 pattern for a model. The community owns the rights.

3. Created knowledge about the design and production of Thai cloth with Krathup pattern showing the process of designing Thai fabrics for Ban Lat Wang Muang Community Nong Bua Daeng District Chaiyaphum Province. Displayed at the community distribution center for people and tourists to study.

Keywords: Development, Thai Fabrics Khathub, Creative

1. บทนำ

เครื่องนุ่งห่มเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ นับตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ได้ปรากฏหลักฐานว่า มนุษย์รู้จักนำพืชพรรณในตระกูลป่าน ปอ และหวายมาใช้ (เพ็ญสุภา สุขคตะ ใจอินทร์, 2553: 16) ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าเครื่องนุ่งห่มและผ้า ผ้าทอมือ จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิต และมีบทบาททางสังคมหลายอย่าง ทั้งเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐาน และเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และคนไทยมีประวัตินุ่งผ้าลายไทยกันมานาน (มานะ รักวิทยาศาสตร์, 2557: 101) ผ้าทอมือเกิดจากภูมิปัญญาและองค์ความรู้ ที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรร ปรงแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา

จังหวัดชัยภูมิ มีประวัติศาสตร์การทอผ้าไทย ที่มีมาพร้อม ๆ กับการก่อตั้งเมืองชัยภูมิ ในราว พ.ศ.2360 ตั้งแต่สมัยเจ้าพ่อพระยาแล เป็นชุมชนที่มีการทอผ้าที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันมานานในหมู่นิยมผ้าทอโดยเฉพาะผ้าไหม มีเอกลักษณ์ของตนเองสืบทอดถ่ายทอดกันมาแต่โบราณ

จังหวัดชัยภูมิมีประเพณีงานบุญที่สำคัญ จัดเป็นประจำทุกปี ณ อำเภอหนองบัวแดง บุญกระฐูปจะจัดขึ้นทุกปีในช่วงวันก่อนวันออกพรรษาหนึ่งวัน โดยจัดเป็นเวลา 3 วัน (พระมหาสังคม ชยานนโท, 2562: ก) คือ ประเพณีบุญกระฐูปเป็นประเพณีที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นของจังหวัดชัยภูมิ โดยเฉพาะในเขตอำเภอหนองบัวแดง ซึ่งมีความเชื่อ ความศรัทธา พิธีกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ให้คงอยู่สืบทอดต่อรุ่นลูกหลานต่อไป บุญกระฐูปเป็นกิจกรรมงานบุญที่สร้างขึ้นด้วยองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมความรู้ และประสบการณ์ของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนเป็นวิถีชีวิต เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและดำรงไว้จนเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

ในงานบุญกระฐูปทุกปีจะมีขบวนต้นแห่กระฐูป หน่วยงานราชการ และภาคประชาชน พร้อมกันแต่งตัวด้วยผ้าไทย ผ้าทอมือ คือผ้าไหม ผ้าฝ้าย งดงามเพื่อร่วมขบวนแห่ ผ้าไทยที่ชาวบ้านนุ่งจะมีลวดลายหลากหลาย แม้ว่าจะสวยงามเพียงไร ก็ยังขาดความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และด้วยกระแสการสร้าง soft power ของรัฐบาลที่ต้องการให้สร้างจุดเด่นเพื่อการดึงดูดนักท่องเที่ยว ง่ายต่อการจดจำ มีนโยบายให้สร้างจุดเด่นของแต่ละจังหวัดไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ให้นำออกมาเผยแพร่ ผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า อำเภอหนองบัวแดง มีประเพณีงานบุญกระฐูปเป็นจุดเด่นของระดับจังหวัดจึงได้ร่วมมือกับชุมชนเพื่อพัฒนาลายผ้าไทยลายกระฐูปขึ้นมาใหม่ มุ่งให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการด้านผ้าทอพื้นบ้าน ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคม การสร้างความตระหนักรู้ในความเป็นท้องถิ่นเพื่อช่วยกันอนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับงานบุญกระฐูป เพื่อเป็นการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของคนในพื้นที่ และส่งเสริมในการทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชนต่อไป ส่วนประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ได้สร้างรายได้กลับคืนสู่ชุมชน และประโยชน์เชิงนโยบาย หน่วยงานท้องถิ่นได้ข้อมูลและแนวทางในการกำหนดกิจกรรมและนโยบายส่งเสริม

กิจกรรมประเพณีงานบุญกระฐูป และสนับสนุนเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเกี่ยวกับงานบุญกระฐูป เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับชุมชนและจังหวัดต่อไปด้วย (ระบบฐานข้อมูลศิลปะและวัฒนธรรม จังหวัดชัยภูมิ, 2565)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความประสงค์จะออกแบบลวดลายใหม่ ซึ่งลายนั้นจะให้ชื่อว่าลายกระฐูปเชิงสร้างสรรค์ อันเป็นการพัฒนาขึ้นมาใหม่จากลวดลายเดิม ให้มีความทันสมัย ลวดลายสะดุดตาและมีเอกลักษณ์เฉพาะอำเภอนองบัวแดง มีกระบวนการออกแบบลวดลาย ผ้าไทยแบบมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน และข้าราชการ ได้หาซื้อไปสวมใส่ในงานบุญต่าง ๆ ดังนั้นผู้วิจัยมีความต้องการจะพัฒนาผ้าไทยลายกระฐูปแบบเชิงสร้างสรรค์ ให้สวยงามมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและสื่อความเชื่อความศรัทธาในงานบุญกระฐูปให้ปรากฏเป็นที่แพร่หลายสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์การทอผ้าไทยของชุมชนในอำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาผ้าไทยลายกระฐูปเชิงสร้างสรรค์ อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบและผลิตผ้าไทยลายกระฐูปอำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 เครื่องมือและวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ระหว่าง การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และลงปฏิบัติงานทำกิจกรรมการแสวงหาเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อการพัฒนาผ้าไทยร่วมกับชุมชนในพื้นที่วิจัย คือ อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ โดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงเลือกผู้มีความรู้ความสามารถด้านการทอผ้า โดยมีขอบเขตศึกษาวิจัย ดังนี้

1. **ขอบเขตด้านเอกสาร** การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสารออกเป็นขั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ผ้าทอ ภูมิปัญญาชาวบ้าน และข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม และการร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยในครั้งนี้กำหนดกรอบเนื้อหา คือ ศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวบ้านและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องผ้าทอของจังหวัดชัยภูมิ

3. ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมายจำนวน 15 คน ดังนี้ ประชาชนทั่วไปและชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องผ้าทอมือ จำนวน 10 คน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำท้องถิ่น จำนวน 2 คน ผู้แทนภาครัฐ และนักวิชาการ จำนวน 3 คน โดยใช้วิธีการเจาะจงกลุ่มเป้าหมายเลือกผู้มีความรู้ความสามารถด้านการทอผ้าตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย

4. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย สำหรับพื้นที่ทำการวิจัยนั้น คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยไว้ 1 แห่ง คือ ชุมชนบ้านลาดวังม่วง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

5. ขอบเขตด้านขอบเขตเวลา ดำเนินการศึกษาวิจัยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

3.2 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผ้าไทยลายกระชูปเชิงสร้างสรรค์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมินี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงเอกสาร และเชิงคุณภาพ ปฏิบัติการร่วมด้วยแบบผสมผสาน ด้วยการลงพื้นที่ในการทำวิจัย 1 แห่ง คือ ชุมชนบ้านลาดวังม่วง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ศึกษาถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาอีสานที่เกี่ยวข้องกับผ้าไทยทอมือ จังหวัดชัยภูมิ และพื้นที่บ้านลาดวังม่วง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยวิเคราะห์เนื้อหาและการสังเกตพฤติกรรม ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนในพื้นที่ อาทิ การให้ความรู้ การสร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชน โดยมีการดำเนินการดังนี้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ กล่าวคือ

ระยะที่ 1 ประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์การทอผ้าชุมชน ในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่การใช้รูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร และการวิจัยคุณภาพเป็นปฏิบัติการร่วมด้วย โดยทำการ ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ ได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีสัญลักษณ์ แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ แนวคิดการพัฒนา แนวคิดภูมิปัญญาชาวบ้าน และแนวคิดภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านมาเป็นตัวเชื่อมโยง

ระยะที่ 2 ออกแบบและพัฒนาผ้าไทยลายกระชูปเชิงสร้างสรรค์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ โดยการลงพื้นที่ และสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าไทยลายกระชูป จำนวน 15 รูป/คน ประกอบด้วยประชาชนทั่วไปและชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องผ้าทอมือ จำนวน 10 คน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำท้องถิ่น จำนวน 2 คน ผู้แทนภาครัฐ และนักวิชาการ จำนวน 3 คน เพื่อให้ทราบถึงภูมิปัญญาด้านการทอผ้าของชาวชุมชนบ้านลาดวังม่วง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ โดยดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาและสำรวจความต้องการของชุมชน 2) รวบรวมความคิดเห็นจัดร่างแบบเป็นลายผ้าทอมือ 3) นำร่างแบบลายผ้าทอมือลายใหม่เสนอชาวบ้าน 4) นำความคิดเห็นของชาวบ้านมาปรับปรุงลายอีกครั้ง 5) สร้างแบบลายขึ้นมาใหม่ที่เป็นลายกระชูปเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม

ระยะที่ 3 สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบและผลิตผ้าไทยลายกระชูป อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ โดยดำเนินการ ดังนี้ 1) ให้ความรู้ เกี่ยวกับแบบลายผ้าทอมือลายกระชูปเชิงสร้างสรรค์ แก่ชาวชุมชนบ้านลาดวังม่วง 2) จัดการแสดงองค์ความรู้เกี่ยวกับลายมือทอผ้าลายกระชูปเชิงสร้างสรรค์ 3) นำแบบลายผ้าทอมือลายกระชูปเชิงสร้างสรรค์มอบให้ตัวแทนหน่วยงานท้องถิ่นและชาวชุมชนบ้านลาดวังม่วง และ 4) การจัดให้สมาชิกในชุมชนเป็นเครือข่ายเพื่อธำรงรักษาทอผ้าลายกระชูปเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์การทอผ้าชุมชน ในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ การทอผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดชัยภูมินั้นเริ่มแรกมีการทอผ้าไหมเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้า นั้น ได้อาศัยแนวความคิดที่ได้จากการดำรงชีวิตประจำวัน โดยมีแรงบันดาลใจมาจากการนำธรรมชาติรอบตัวมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ อาทิ เช่น ลาย “หมี่คั่นขอนารี” ซึ่งเป็นลายที่เป็นเอกลักษณ์ลายหนึ่งของจังหวัดชัยภูมิ โดยลายขอนารีได้แนวความคิดจากตะขอไม้ไผ่ของชาวนาแล้วนำมาประยุกต์กับลายดั้งเดิมของแม่บุญมีคือลายหมี่คั่น รวมเป็นลายหมี่คั่นขอนารีเดิมที่เรียกว่าขอกระหรี ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นขอนารี ตามชื่อพระราชทานของสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง (ระบบสารสนเทศศูนย์อนุรักษ์ผ้าไหม สำนักอนุรักษ์และตรวจสอบมาตรฐานหม่อนไหม กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 1 ผ้าไหมลายคั่น

ลายขอ

หมี่คั่นขอนารี

ที่มาของรูปภาพ <https://www.qsds.go.th/silkcotton/K.18.php>.

การทอผ้า ของชาวจังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มชาวบ้าน อำเภอหนองบัวแดง ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ มีอายุเฉลี่ยประมาณ 50 ปีขึ้นไป และทอเป็นอาชีพรอง หรืออาชีพเสริมจากอาชีพหลักคือการปลูกข้าว จะทอผ้าหลังฤดูการเก็บเกี่ยว หรือเว้นว่างจากการทำนา การทอผ้าไหมมัดหมี่และการทอผ้าไทย ได้รับการถ่ายทอดมาจาก พ่อ แม่หรือญาติผู้ใหญ่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ชาวบ้าน อำเภอหนองบัวแดงยังคงนิยมทอผ้าตามลายดั้งเดิมที่ได้รับการอบรม

สั่งสอนมาจากบรรพบุรุษ การสร้างรูปแบบลายใหม่ยังมีไม่มากนัก การสวมใส่ส่วนมากเป็นการทอเพื่อใช้ในชีวิตรประจำวัน และใส่ไปงานบุญ เท่านั้น

4.2 ออกแบบและพัฒนาผ้าไทยลายกระดุมเชิงสร้างสรรค์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

การออกแบบและพัฒนาผ้าไทยลายกระดุมเชิงสร้างสรรค์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนดังนี้

1. สำรวจความต้องการลายผ้าทอ อันจะนำไปสู่การพัฒนาตลาดลายให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น เพื่อให้มีเอกลักษณ์ประจำจังหวัด
2. ประชุม ระดมความคิด สร้างจำลองแบบต่าง ๆ เพื่อให้ลวดลาย ที่มีความโดดเด่น สวยงาม

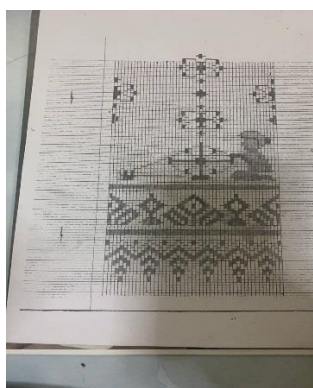
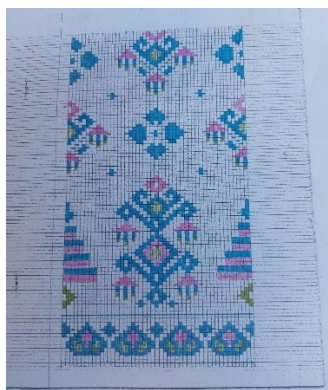
จากการสอบถามกลุ่มประชากรตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ร่วมทำกิจกรรม ได้แก่ประชาชนชุมชนในพื้นที่ ชาวบ้านที่มีฝีมือด้านการทอผ้า ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นเทศบาล ผู้ดูแลเกี่ยวข้อง ประชาชนชาวบ้าน ผู้มีความรู้เกี่ยวกับผ้าทอมือ จำนวนประมาณ 15 คน ในพื้นที่ บ้านลาดวังม่วง ในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าไทยทอมือนั้น กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจในการพัฒนาลายผ้าไทยทอมือลายกระดุม เป็นแบบใหม่ที่มีเอกลักษณ์ของชุมชนชาวบ้านลาดวังม่วง ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ (การประชุมกลุ่ม, 29 เมษายน 2567)

การออกแบบลวดลายต่าง ๆ บนผืนผ้า ซึ่งชาวชุมชนยังคงใช้ลายดั้งเดิมเพื่อทอใช้นุ่งและจำหน่าย สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยและคณะ โดยการร่วมมือของชาวชุมชน ได้ร่วมกันออกแบบลวดลายใหม่ เพื่อให้ลายนั้นบ่งบอกถึงความสวยงาม มีความหมายและแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชุมชนตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามทางพระพุทธศาสนา

โดยมีกระบวนการออกแบบและพัฒนาผ้าไทยลายกระดุมเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนชาวบ้านลาดวังม่วง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ กล่าวคือ การลงพื้นที่สำรวจผลิตภัณฑ์ผ้าทอของชุมชน และต้องการทราบความต้องการของชุมชน โดยการสัมภาษณ์ สอบถามประชุมกลุ่มและการทำงานปรึกษาหารือร่วมกัน ร่วมออกแบบและพัฒนาลายผ้าทอลายกระดุมของชุมชน โดยเน้นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านลาดวังม่วง ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง และเอกลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ

การออกแบบผ้าไทย ผู้วิจัยและผู้ออกแบบลวดลายได้ใช้กราฟในการเขียนร่างลายรูปภาพตามหลักเรขาคณิตและพัฒนาผ้าไทยลายกระดุมเชิงสร้างสรรค์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ทีมงานวิจัยได้ออกแบบ จำนวน 3 แบบ ซึ่งเกิดจากการสำรวจความคิดเห็นความต้องการของชาวบ้านจนได้ข้อสรุป นำไปสู่การออกแบบและพัฒนาขึ้นเป็นลายกระดุม (การประชุมกลุ่ม, 5 กุมภาพันธ์ 2567) ลายที่ 4 กล่าวคือจากล่างสุดของผ้าขึ้น คือ 1) เป็นเชิงชาย

2) มีดอกบัวขึ้นในน้ำ 3) มีคนปั่นฝ้าย 4) ขอนารี และ 5) ต้นกระต๊อ ขึ้นสู่เบื้องบนจุดกระต๊อส่งกลิ่นฟุ้งกระจาย ขึ้นไปยังสวรรค์เพื่อเป็นพุทธบูชา

ลายผ้าไทยลายกระต๊อเชิงสร้างสรรค์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
(ออกแบบโดย นายศรายุธ ฤาชา)

4.3 สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบและผลิตผ้าไทยลายกระต๊อ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

โดยดำเนินการดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลความรู้และเรื่องราวเกี่ยวกับการออกแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าไทยลายกระต๊อ ที่นักออกแบบลายได้สร้างจินตนาการตามความต้องการของชาวชุมชนที่ต้องการผ้าไทยที่แสดงเอกลักษณ์ของชาวชุมชน บ้านลาดวังม่วง นำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ของลายและความหมายของลายได้ถูกต้องตามความประสงค์ของชุมชน

2. จัดทำองค์ความรู้ เป็นป้ายขนาดใหญ่ให้แก่ชุมชน แสดงกระบวนการการออกแบบผ้าไทยลายกระต๊อที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ เข้าใจการวางรูปภาพเป็นลายในกราฟและเข้าใจสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏบนผืนผ้า ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้าไทยลายกระต๊อบ้านลาดวังม่วง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 จังหวัดชัยภูมิมีประวัติศาสตร์การทอผ้าไหมมายาวนาน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน โดยมีประวัติการทอผ้าของจังหวัดชัยภูมิ มีมาพร้อม ๆ กับการก่อตั้งเมืองชัยภูมิ (พ.ศ. 2360) ผ้าไหมลายหมี่คันขนารี เป็นลายผ้าหมี่คันเอกลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ เกิดจากการนำหมี่คันลายโบราณ มารวมกับลายหมี่คันขนารี ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในรัชกาลปัจจุบัน ได้มีพระราชดำริ ให้อนุรักษ์ไว้ และโปรดพระราชทานชื่อให้ว่า “ลายขนารี”

จากการทำงานลงพื้นที่ อำเภอหนองบัวแดง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมประเพณีงานบุญกระดุม ที่จัดเป็นประจำทุกปี เป็นงานระดับจังหวัดที่ยิ่งใหญ่ สัญลักษณ์ของกระดุมจึงเป็นความต้องการของชาวชุมชนที่ต้องการให้มีการสอดแทรกสร้างเป็นลายบนแผ่นผ้าทอแบบใหม่ โดยลาย ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่นั้น จะต้องไม่ทั้งลายดั้งเดิม

5.2 ผู้วิจัยและคณะร่วมกับชาวชุมชนและผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลายผ้าทอ ได้พัฒนาผ้าไทยลายกระดุมเชิงสร้างสรรค์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ขึ้นมา อันเป็นที่ยอมรับของชาวชุมชน และได้มอบแบบ (ลายต้นแบบ) ลายผ้าไทยลายกระดุมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเป็นลิขสิทธิ์ของชาวชุมชนบ้านลาดวังม่วง อำเภอหนองบัวแดง

5.3 องค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบและผลิตผ้าไทยลายกระดุม อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิโดยมีผู้นำชุมชนคือผู้ใหญ่บ้าน คุณเรียมตา เป็นผู้รับมอบ อีกทั้งผู้วิจัยและคณะ ได้สร้างหนังสือองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบ แสดงกระบวนการออกแบบผ้าไทยและผลิตผ้าไทยลายกระดุม อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ เพื่อประโยชน์สาธารณะและทางวิชาการสืบต่อไป สอดคล้องงานวิจัยของ ดวงเด่น บุญปก (2562: 100) ได้พบว่าเรื่องราวของผ้าเป็นเรื่องราวของการถ่ายทอดวัฒนธรรมการแสดงอัตลักษณ์ และการสื่อความหมายโดยใช้ผ้าเป็นสัญลักษณ์ สอดคล้องกับการวิจัยของ ชัยสิทธิ์ คุณสวัสดิ์ และคณะ (2558: 246) ที่พบว่าที่มาการพัฒนา ลวดลายผ้าใหม่พื้นบ้านที่คงเอกลักษณ์ได้ลายผ้าใหม่ โดยประยุกต์ผสมผสานจากลวดลายดั้งเดิม และสอดคล้องกับการวิจัยของ จินตนา สินโพธิ์ศาล (2556: 12) ได้พบว่าคุณค่าอัตลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดสกลนคร สามารถเพิ่มมูลค่าโดยการออกแบบลวดลายให้มีความหลากหลายผสมผสานระหว่างลายเก่ากับลายใหม่ หรือนำลายเก่าที่มีมาแต่เดิมทอสลับลายกัน ก่อให้เกิดเป็นลายใหม่ขึ้น และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ แพรภักทร ยอดแก้ว (แพรภักทร ยอดแก้ว 2565:2863) ได้พบว่าศักยภาพของการทอผ้าของโพรงมะเดื่อ ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์พบศักยภาพในการออกแบบลวดลายของผ้าทอส่งผลให้ได้แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ด้วยแนวทางการเพิ่มลวดลายบนผืนผ้า แนวการพัฒนาลวดลายใหม่และการสร้างตราสัญลักษณ์

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรให้มีการต่อยอดเรื่องราวของลายผ้าทอมือลายกระดุม นำไปสู่การจดทะเบียนเป็นสินค้า OTOP ระดับจังหวัดและระดับประเทศต่อไป
2. สนับสนุนให้มีการเผยแพร่องค์ความรู้ลวดลายผ้าทอมือลายกระดุมเชิงสร้างสรรค์อย่างกว้างขวาง
3. จัดให้มีการอบรมการทอผ้าลายกระดุมเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ ลูกหลาน สืบสาน สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าต่อไป

4. ควรจัดให้มีการรณรงค์การนุ่งซิ่นจนเป็นประเพณีการนุ่งซิ่น สืบไป
5. ผ้าไหมมัดหมี่ลายอัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ ที่เป็นลายโบราณบางลายหาได้ยาก ควรมีการนำลายผ้าโบราณเหล่านั้นจัดทำ เป็นคลังข้อมูลเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ และควรปลูกจิตสำนึกในการสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดชัยภูมิ

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรให้มีการต่อยอดเรื่องราวลายผ้าทอลายกระดุมเชิงสร้างสรรค์ นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน
2. สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยการสร้างเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวด้านศิลปหัตถกรรมเรื่องผ้าทอ เป็นเส้นทางโดยเฉพาะ
3. ควรศึกษาวิจัยการออกแบบลายผ้าทอมือ ด้วยเทคนิคที่ทันสมัย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากกรอบแนวคิดการวิจัยที่ใช้ คือ ทฤษฎีสัญลักษณ์ แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ แนวคิดการพัฒนา แนวคิดภูมิปัญญาชาวบ้าน และแนวคิดภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้าน ได้องค์ความรู้ คือ ผ้าไทยทอมือลายกระดุม ที่ได้พัฒนาขึ้นมาใหม่ทั้งทางด้านรูปแบบและลวดลายให้ทันสมัยมีความหมาย โทนสีธรรมชาติและบ่งบอกเอกลักษณ์ของชุมชนยิ่งขึ้น โดยความร่วมมือของชาวชุมชนบ้านลาดวังม่วงและผู้เชี่ยวชาญการออกแบบลวดลายบนผืนผ้า กล่าวคือ ประกอบด้วย จากกลางสุดของผ้าซิ่น คือ เป็นเชิงชาย มีดอกบัวขึ้นในน้ำ มีคนปั่นฝ้าย ขอนารี และต้นกระดุม ขึ้นสู่เบื้องบนจุดกระดุมส่งกลิ่นฟุ้งกระจาย ขึ้นไปยังสวรรค์เพื่อเป็นพุทธบูชา องค์ความรู้ทั้งหมดของลายผ้าไทยทอมือลายกระดุมผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นชุดความรู้เพื่อการศึกษา เพื่อการปลูกใจให้คนในท้องถิ่นหันมารักภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านเกิดของตนเอง

ตลอดจนการต่อยอดอันจะนำไปสู่การสร้างสรรคเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่น โดยการนำมาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนและพัฒนการผลิตผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อการจำหน่าย นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว ในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จังหวัดชัยภูมิ. (2565). ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว จังหวัดชัยภูมิ. เข้าถึงได้จาก http://www.chaiyaphum.go.th/page_about/about4.3.php (สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565).
- จินตนา ลิ้นโพธิ์ศาล. (2556). คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นกับการ นำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าพื้นเมือง จังหวัดสกลนคร. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 5(9), 1-16.

- ชัยสิทธิ์ คุณสวัสดิ์ และคณะ. (2558). การพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมพื้นบ้านในกลุ่มชาวไทยภูเขา อีสานใต้. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 11(1), 246.
- ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ และคณะ. (2565). การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ. *รายงานการวิจัย. สกสว. และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร.*
- ดวงเด่น บุญปก. (2562). อัตลักษณ์และสัญลักษณ์ของผ้าไหมพื้นเมืองกลุ่มเขมรถิ่นไทย. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(1), 100.
- เพ็ญสุภา สุขคตะ ใจอินทร์. (2553). วิวัฒนาการของผ้าทอมือลำพูน. *เอกสารประกอบการประชุมเสวนา. เนื่องในวันสตรีสากลปี 2553 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหิรัญผไท* สำนักศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่.
- พระมหาวิฑูรย์ สิทธิเมธี. (2567). *เมืองโบราณชัยภูมิ: แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ดีไซน์เมอร์ จำกัด.
- พระมหาสังคม ชยานนโท. (2562). กระบวนการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นอีสาน: ศึกษากรณีบุญแห่งกระฐูปของชุมชน อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ. *รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร.*
- แพรวภัทร ยอดแก้ว. (2565). การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. *การประชุมวิชาการนานาชาติครั้งที่ 14. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ระหว่างวันที่ 7-8 กรกฎาคม 2565.*
- มานะ รักวิทยาศาสตร์. (2527). *ประวัติการทำผ้าลายไทย*. หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นางประณีต รักวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ปลาตะเพียน.
- ระบบฐานข้อมูลศิลปะและวัฒนธรรม จังหวัดชัยภูมิ. (2565). *ประเพณีบุญกระฐูป*. เข้าถึงได้จาก <http://culture.cpru.ac.th/2022/08/15/ประเพณีบุญกระฐูป/> (สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2565).
- สำนักอนุรักษ์และตรวจสอบมาตรฐานหม่อนไหม กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (ม.ป.ป.). *ผ้าไหมลายหมี่คันขอนารี*. เข้าถึงได้จาก https://qsds.go.th/silkcotton/k_18.php (สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2567).

แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
The Guidelines for Promoting Modern Organizational Culture
of School under the Office of Surin Primary Educational
Service Area 3

รชนีกรณ์ สุขใส, ธัญเทพ ลิทธิเสื่อ, ประภาพร บุญปลอด
Ratchaneekorn Suksai, Thanyatep Sitthisua, Prapaporn Boonplod
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University
E-mail: fon.belieber39@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 2) ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 รูปแบบเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย ได้แก่ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 444 คน จากวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ แล้วจึงตามด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจงในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา จำนวน 1 คน ในกระบวนการสนทนากลุ่ม การศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา จำนวน 11 คน และในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินแนวทาง สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 พบว่า สภาพปัจจุบันของวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้อำนวยการ วิทยฐานะเชี่ยวชาญ มีทั้งหมด 33 วิธี

3. แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 ประกอบด้วย จำนวน 18 แนวทาง โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่, แนวทางการส่งเสริม, สถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the current conditions of organizational culture of school under the office of Surin primary educational service area 3, 2) to study best practice of school under the office of Surin primary educational service area 3, and 3) find guidelines to promote organizational culture of school under the office of Surin primary educational service area 3. The research participant selection method included collecting quantitative data from a sample of 444 people using a stratified random sampling method, followed by qualitative methods. A specific expert was selected for an in-depth interview on best practices regarding modern organizational culture. In the focus group discussion on promoting modern organizational culture in educational institutions, 11 academic experts were involved, and 5 academic experts evaluated the feasibility and appropriateness of the guidelines. The research instruments used included a questionnaire on the current state of modern organizational culture, an in-depth interview form, a focus group discussion form, and a guidelines evaluation form. The statistics used for analyzing quantitative data included mean and standard deviation, while qualitative data were analyzed using content analysis and inductive analysis.

The research results found that:

1. Overall, the current conditions of organizational culture of school under the office of Surin primary educational service area 3 were at a high level.

2. The result from best practice of organizational culture of school, consisted of 18 guidelines.

3. The guidelines for promoting organizational culture of school under the office of Surin primary educational service area 3, with obtained from focus group discussions in all 6 elements, consisted of 18 guidelines.

Keywords: Organizational Culture, The Guidelines to Develop, School

1. บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ทักษะคน ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมและพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาที่ต้องเปลี่ยนแปลงให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องปฏิรูประบบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 7)

วัฒนธรรมองค์กรถือว่ามีค่าอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร การที่จะพัฒนาวัฒนธรรมสถานศึกษาให้ขับเคลื่อนไปได้ด้วยดีนั้น ต้องใช้ทั้งความสามารถของผู้บริหารในการเสริมสร้างวัฒนธรรมที่พึงปรารถนาในองค์กร รวมทั้งความร่วมมือของคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษานั้น ๆ ร่วมมือร่วมใจดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จอย่างเต็มความรู้ความสามารถ นอกจากนี้แล้ว ลักษณะเด่นขององค์กรยังขึ้นอยู่กับ ทรัพยากร รูปแบบการบริหารงาน และวัฒนธรรมองค์กร ทั้งนี้ในโรงเรียนซึ่งถือเป็นองค์กรประเภทหนึ่ง ผู้บริหารควรมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีเพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานภายในโรงเรียน เพื่อที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด ซึ่งประสิทธิผลเหล่านี้คือสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียน สอดคล้องกับ กิตตินันท์ธนะ กุมมารสิทธ์ (2565:109) และ ขวลิขิต ประภาวนนท์ (2541: 115) องค์กรแต่ละองค์กร จะมีประสิทธิภาพมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความพร้อมเพรียงของบุคลากร ความกระตือรือร้นที่จะทำงานร่วมกัน เพื่อความสำเร็จขององค์กร วัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะเป็นแนวกระตุ้นให้บุคลากรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ใน มาตรา 6 ซึ่งกล่าวถึงการจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หรืออาจกล่าวอย่างสรุปสั้น ๆ ได้ตามคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ของกระทรวงศึกษาธิการได้ว่า เป้าหมายในการจัดการศึกษา คือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข แม้ว่าการจัดระบบการศึกษาของไทยมีเป้าหมายของการจัดการศึกษาไว้เด่นชัด ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาโดยตลอด แต่ยังคงปรากฏปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารขององค์กรการศึกษาหลายประการ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับ ดูแล ส่งเสริม และประสานการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมและการศึกษาภาคบังคับให้เป็นไปตามนโยบายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กขนาดกลาง ขนาดใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จึงทำหน้าที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนให้กับโรงเรียนและหน่วยงานจัดการศึกษาอื่น ๆ สามารถจัดการศึกษาได้อย่างคล่องตัว มีความเป็นอิสระ รวมทั้งจัดหาบริการทาง

การศึกษาได้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพและเป็นธรรมอย่างไร ก็ดี เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาบางแห่งภายใต้สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร การเดินทางลำบาก เป็นโรงเรียนชายขอบ ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างจากโรงเรียนในเมืองทั้งในด้านปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียน สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้วัฒนธรรมองค์กรด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนประมย้อมมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3, 2566)

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาให้เข้มแข็ง และเป็นแนวทางในการพัฒนาระดับสถานศึกษาในสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ให้เป็นองค์กรที่เป็นเลิศในด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
2. เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับจัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีการเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และตัวแทนครูจากสถานศึกษา จำนวน 444 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 148 โรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) และได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้

ตารางของ Krejcie และ Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อน 5% (Krejcie and Morgan, 1970: 85 (บุญชม ศรีสะอาด, 2561: 120) ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ สถานภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 จำนวน 6 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ เรื่อง แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา

3. ร่างแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3

4. แบบประเมินแนวทาง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาองค์ประกอบของทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สร้างแบบสอบถามองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือและประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือจากคณะครุศาสตร์เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดทำเป็นแบบประเมินออนไลน์ (Google Form) และนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำไปวิเคราะห์ และสรุปอภิปรายผลการวิจัย

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 มาวิเคราะห์ข้อมูลระดับวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 ที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของข้อคำถามรายข้อต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ในแต่ละด้าน มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ออกมาเป็นประเด็นข้อคำถาม และจัดทำแบบสัมภาษณ์วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ระยะที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ถึงผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยยกางแนว

ทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่าน จากนั้นผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ถึง ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของร่าง แนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.6 การนำเสนอข้อมูล นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ แบบ พรรณนาในลักษณะการพัฒนาคำรู้ และเผยแพร่เป็นบทความวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 สรุปผลได้ดังนี้

4.1 สภาพปัจจุบันระดับวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวม

องค์ประกอบวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่	ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.46	0.74	มาก
2. การทำงานเป็นทีม	4.51	0.69	มากที่สุด
3. การรักษาระเบียบวินัย	4.58	0.73	มากที่สุด
4. การคิดสร้างสรรค์	4.42	0.78	มาก
5. การส่งเสริมบทบาทของบุคลากร	4.45	0.62	มาก
6. การมีคุณภาพ	4.46	0.68	มาก
รวม	4.48	0.73	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับสภาพปัจจุบันของวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) การรักษาระเบียบวินัย ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.73) 2) การทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.69) 3) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.74) 4) การมีคุณภาพ ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.68) 5) การส่งเสริมบทบาทของบุคลากร ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.62) และ 6) การมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

4.2 ผลการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

สรุปได้ว่าวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้อำนวยการ วิทยฐานะเชี่ยวชาญ มีทั้งหมด 33 วิธี ประกอบด้วย มุมมองด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 7 วิธี มุมมองด้านการทำงานเป็นทีม 4 วิธี มุมมองด้านการรักษาระเบียบวินัย 3 วิธี มุมมองด้านการคิดสร้างสรรค์ 6 วิธี มุมมองด้านการส่งเสริมบทบาทของบุคลากร 5 วิธีและมุมมองด้านการมีคุณภาพ 8 วิธี ตามลำดับ

4.3 การศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้จำนวนทั้งสิ้น 18 แนวทาง

5. อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

5.1 สภาพปัจจุบันของวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการรักษาระเบียบวินัย การทำงานเป็นทีม การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การมีคุณภาพ การส่งเสริมบทบาทของบุคลากร และด้านการคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ ประจักษ์ โคชะกา (2559: 115) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรและธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต ผลการวิจัย พบว่า ระดับวัฒนธรรมองค์กรธรรมาภิบาลและประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือ แต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง สืบเนื่องจากแนวคิดของ ปิยนันท์ ศิริโสภณ (2565: 118) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ได้กล่าวว่าสถานศึกษามีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนเพื่อตอบสนองความต้องการ ของผู้เรียนเป็นหลัก มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ วัลลภ บุตรเกตุ (2562: 85) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ อีกทั้งยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ

กัญญภัคธรรมาทร ไชยอนันต์ (2557: 60) ได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์การกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์การของคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 การศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้อำนวยการ วิทยฐานะเชี่ยวชาญ มีทั้งหมด 33 วิธี ประกอบด้วย มุมมองด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 7 วิธี มุมมองด้านการทำงานเป็นทีม 4 วิธี มุมมองด้านการรักษาระเบียบวินัย 3 วิธี มุมมองด้านการคิดสร้างสรรค์ 6 วิธี มุมมองด้านการส่งเสริมบทบาทของบุคลากร 5 วิธีและมุมมองด้านการมีคุณภาพ 8 วิธี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันบริหารสารสนเทศและการจัดการความรู้ (2562: 60) ได้สรุปคุณลักษณะที่สำคัญของ วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ไว้ดังนี้ 1. มีกิจกรรมการวางแผนและปฏิบัติการที่นำไปใช้จนเกิดผล เช่น กระบวนการพิจารณา ตัดสินใจในปัจจุบันว่าจะทำอะไร ทำโดยใคร และทำเพื่ออะไร สำหรับการปฏิบัติการที่อาจเกิดขึ้นใน อนาคต 2. เป็นนวัตกรรมของการใช้ทรัพยากร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3. มีผลลัพธ์ที่ดีเลิศและพิสูจน์ได้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ 4. มีความยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับของสังคมและลูกค้า 5. มีความเป็นระบบมีกฎเกณฑ์มีหลักเกณฑ์เช่นมีกระบวนการวางแผนหรือกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 6. บูรณาการกับส่วนต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชื่อมโยงกันของหน่วยงาน เพื่อการขับเคลื่อนให้ในองค์กรพัฒนาก้าวหน้า 7. มีความเชื่อมโยงในหลายปัจจัย ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ หรือปัจจัยแวดล้อมที่ รวมอยู่ในการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 8. มีวงจรการพัฒนา (Improvement Cycle) P-D-C-A เป็นหลักในการทำงาน สอดคล้องกับ วรโชค ไชยวงศ์ (2558: 72) กล่าวถึง ปัจจัยหรือองค์ประกอบในการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี มี 7 ด้าน คือ 1. ด้านการวางแผนกลยุทธ์องค์กร (Organization Strategy) 2. ด้านบุคลากร (People Practices) บรรลุตามเป้าหมายขององค์กร 3. ด้านภาวะผู้นำ (Leadership) 4. ด้านการให้ความสำคัญกับลูกค้า (Customer Focus) 5. ด้านเทคโนโลยี (Technology) 6. ด้านคุณภาพกระบวนการและผลิตภัณฑ์ (Quality Process and Product) และ 7. ด้านการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking)

5.3 การศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยการใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่าน ประกอบไปด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการรักษาระเบียบวินัย ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการส่งเสริมบทบาทของบุคลากร และด้านการมีคุณภาพตามลำดับ จำนวน 18 แนวทาง สอดคล้องกับ รัตนภรณ์ ฤทธิ์รงค์ (2557: 135) ได้วิจัยเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรายด้าน ดังนี้ ด้านลักษณะเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.16$) ด้านลักษณะเฉื่อยชา

($\bar{X} = 3.69$) และด้านลักษณะก้าวร้าว ($\bar{X} = 3.14$) 2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูลที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูลไม่แตกต่าง 3. แนวทางการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงสร้างสรรค์ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล มีการตั้งเป้าหมายร่วมกัน มีเป้าหมายการทำงานอยู่ที่คุณภาพงานมากกว่าปริมาณงาน มีการสร้างขวัญกำลังใจ มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และสมาชิกทุกคนในองค์กร มีความเป็นกันเอง เปิดเผย จริงใจ และยังสอดคล้องกับ เบญจมาภรณ์ เครือสุวรรณ (2557: 137) ได้วิจัยเรื่อง "ศึกษาวัฒนธรรมองค์กร ของโรงเรียนกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1" ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐมเขต 1 โดย ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรนำแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ไปปรับใช้ในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรในหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างให้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดีขององค์กร ส่งผลให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

2. จากการวิจัย แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การทำงานเป็นทีม 3) การรักษาระเบียบวินัย 4) การมีความคิดสร้างสรรค์ 5) การส่งเสริมบทบาทของบุคลากร และ 6) การมีคุณภาพ พบแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษา จำนวน 18 แนวทาง ควรนำไปทดลองใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเพื่อหารูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมกับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ให้สอดคล้องกับนโยบายการปรับเปลี่ยนสู่ยุคสมัยใหม่ต่อไป

2. ควรทำการศึกษาค้นคว้าหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

3. ควรมีการศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 สรุปได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 โมเดลแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัญญภัคธัญญภัทร ไชยอนันต์. (2557). วัฒนธรรมองค์กรกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของคณะศึกษาศาสตร์. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กิตตินันท์ธวัช กุมมารสิทธิ. (2565). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. **วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์**, 8(1), 105.

- ขวลิต ประภาวนนท์. (2541). **การบริหารการตลาดยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร: อีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- เบญจมาภรณ์ เครือสุวรรณ. (2557). วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1. **วารสารสิทธิบริหารศรัณ**, 23(1), 137-145.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2561). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยนันท์ ศิริโสภณ. (2565). วัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ประจักษ์ โคชะลา. (2559). วัฒนธรรมองค์กรและธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต. **วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี**, 4(2), 110-115.
- รัตนารณณ์ ฤทธิรงค์. (2557). วัฒนธรรมองค์กรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- วัลลภ บุตรเกตุ. (2562). วัฒนธรรมองค์กรกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรโชค ไชยวงศ์. (2558). **Best Pactice แนวคิดการพัฒนางานองค์กรเชิงรวม**. เข้าถึงได้จาก <http://m.exteen.com/blog/takato/20091211/best-practice> (สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2567).
- สถาบันบริหารสารสนเทศและการจัดการความรู้. (2562). **การอบรมเชิงปฏิบัติการค่ายพัฒนานักจัดการความรู้สู่การพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ**. เข้าถึงได้จาก <http://housingkc.nha.co.th/files/article/attachments/11eba06a7b464d98207489f51d52e520.pdf> (สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2567).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมณตรี. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. เข้าถึงได้จาก <https://www.bic.moe.go.th/> (สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2567).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3. (2566). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566**. สุรินทร์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3.

การศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กรณีศึกษาการเรียนออนไลน์จากสถานการณ์
การระบาดของโรคโควิด 19 ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์
The Study of Educational Inequality: A Case Study of Online Learning
Due to the COVID-19 Pandemic Situation in Primary Schools in Buriram Province

ภวิชัยหาญ พะนุมรัมย์

Pawidhan Panumram

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Faculty of Management Buriram Rajabhat University

E-mail: pawidhan.pn@bru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แยกตามขนาดโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ 2) ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาแยกตามขนาดโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ และ 3) ศึกษาต้นทุนและสัดส่วนของรายได้ต่อการลงทุนการศึกษาของผู้ปกครองแยกตามขนาดโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ครูผู้ทำการสอน และผู้บริหารสถานศึกษา โดยทำการแยกการศึกษาตามขนาดของโรงเรียนได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีการสอนในระดับประถมศึกษา จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางกำหนดขนาดตามแนวทางของ Krejcie และ Morgan (1970) เครื่องมือวิจัยในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามปลายปิด ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหามากที่สุดในด้านอุปกรณ์การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และการสนับสนุนจากโรงเรียน ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่า
2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าถึงเนื้อหา ปฏิสัมพันธ์กับครู ความเข้าใจในเนื้อหา ความกังวลเรื่องค่าใช้จ่าย และการได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครอง โดยนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาที่สุดในทุกปัจจัย
3. ครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีรายได้เฉลี่ยต่ำที่สุด (8,000 บาท/เดือน) แต่ต้องใช้สัดส่วนรายได้สูงที่สุด (21.25%) สำหรับการศึกษาออนไลน์ ในขณะที่ครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีรายได้เฉลี่ยสูงที่สุด (45,000 บาท/เดือน) และใช้สัดส่วนรายได้ต่ำที่สุด (10.67%)

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา, การเรียนออนไลน์, สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19, โรงเรียนประถมศึกษา

ได้รับบทความ: 25 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 21 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 23 สิงหาคม 2567

Received: July 25, 2024; Revised: August 21, 2024; Accepted: August 23, 2024

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the conditions and problems of online teaching and learning, categorized by school size: small, medium, and large 2) to study the factors contributing to educational inequality, categorized by school size : small, medium, and large and 3) to study the costs and the ratio of income to educational investment by parent, categorized by school size : small, medium, and large. The sample group consisted of students, students parents, teachers, and school administrators.

The study was conducted separately according to school sizes: small, medium, and large schools, all of which provide primary education. The total sample size was 400 participants, Determined using the random sampling method and the sample size table by Krejcie and Morgan (1970) The data collection instrument used in this study was a closed-ended questionnaire with a 5-point Likert scale. The questionnaire demonstrated a reliability coefficient of 0.87. Data analysis involved mean, standard deviation, and descriptive statistical analysis.

The research result found that:

1. Small schools faced the most problems in terms of equipment, internet access, and school support, while large schools were better prepared.
2. Factors contributing to inequality included ease of access to content, interaction with teachers, content comprehension, concerns about expenses, and parental support. Student in small schools experienced the most problems across all factors.
3. Families of students in small schools had the lowest average income (8,000 baht/month) but had to use the highest proportion of income (21.25%) for online education. In contrast, families of students in large schools had the highest average income (45,000 baht/month) and used the lowest proportion of income (10.67%).

Keywords: Educational Inequality, Online Learning, The COVID-19 Pandemic Situation, Primary School

1. บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการเสริมสร้างประชากรและขับเคลื่อนความก้าวหน้าของประเทศ (Dilnavoz Shavkidinova et al., 2023: 28) อย่างไรก็ตาม ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้สถานศึกษาต้องปิดทำการชั่วคราวและปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบออนไลน์ ซึ่งได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่จำเป็นสำหรับการเรียนออนไลน์ (ฐิติมา ปานศรี และเทอดศักดิ์ ชมไต้สุวรรณ, 2562: 54)

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 และมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาเป็นแบบออนไลน์ แต่ด้วยบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดที่มีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีรายได้น้อย รวมถึงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ที่เป็นชนบทและมีข้อจำกัดของโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จึงอาจส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในโอกาสการเข้าถึงการเรียนออนไลน์ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ K., Habashi. et al. (2023: 1) ที่พบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวรวมถึงความพร้อมด้านเทคโนโลยีมีผลต่อความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการเรียนออนไลน์ของนักเรียน การศึกษาวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะวิเคราะห์สภาพปัญหา ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในการเข้าถึงการเรียนออนไลน์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 โดยพิจารณาทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี รวมถึงต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาออนไลน์ที่แต่ละครัวเรือนต้องรับภาระเพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการเรียนออนไลน์ที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและกำหนดนโยบายทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการและบริบทเฉพาะของพื้นที่ ตลอดจนเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการร่วมมือกันพัฒนาการจัดการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์อย่างยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ผลการศึกษาจะช่วยสะท้อนให้เห็นมิติของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดจากการเรียนออนไลน์ในช่วงวิกฤตโควิด-19 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและมาตรการในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและการพัฒนาการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึงมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แยกตามขนาดโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในการเรียนออนไลน์แยกตามขนาดโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่
3. เพื่อศึกษาดัชนีและสัดส่วนของรายได้ต่อการลงทุนการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนแยกตามขนาดโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยทำการแยกขนาดโรงเรียนออกเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ในจังหวัดบุรีรัมย์ ที่จัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางกำหนดขนาดตามแนวทางของ Krejcie และ Morgan (1970: 608) โดยการใช้แบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียนจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จำนวน 400 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

1. ส่วนที่ 1 สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์
2. ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในการเข้าถึงการเรียนออนไลน์

3. ส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับต้นทุนการศึกษา โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1967) ดังนี้ 5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย 1=น้อยที่สุด เมื่อได้แบบสอบถามคืนมาแล้ว ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ดังนี้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อให้แบบสอบถามมีคุณภาพและความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดังนี้:

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
  - 1) นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน
  - 2) ใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC)
  - 3) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.6
  - 4) ผลการตรวจสอบได้ค่า IOC เท่ากับ 0.87

2. การปรับปรุงแบบสอบถามนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

3.การทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง

4.การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability)วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อประสานงานพื้นที่เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามและตรวจสอบความสมบูรณ์
3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในการเข้าถึงการเรียนออนไลน์

3.วิเคราะห์เกี่ยวกับต้นทุนการศึกษา นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทำการแปลผลความหมายตามเกณฑ์ จากช่วงคะแนนหาจาก(มากที่สุด-น้อยสุด)/ ช่วงคะแนน $(5-1)/ 5 = 0.8$ ใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้:

4.21 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.41 – 4.20	หมายถึง	มาก
2.61 – 3.40	หมายถึง	ปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง	น้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แยกตามขนาดโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

ตารางที่ 1 สภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แยกตามขนาดโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

สภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์	โรงเรียนขนาดเล็ก		โรงเรียนขนาดกลาง		โรงเรียนขนาดใหญ่	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
อุปกรณ์ที่ใช้	2.25	0.61	3.48	0.73	4.55	0.80
ประเภทอินเทอร์เน็ต	2.30	0.58	3.50	0.75	4.22	0.70
ค่าใช้จ่ายค่าบริการอินเทอร์เน็ต	4.58	0.93	3.73	0.83	2.55	0.56
สถานที่เรียน	2.40	0.60	3.52	0.71	4.00	0.67
ปัญหาด้านสัญญาณ	4.30	0.86	3.20	0.68	2.20	0.55
ความพร้อมของนักเรียน	2.15	0.50	3.54	0.76	4.54	0.76
การสนับสนุนจากโรงเรียน	2.26	0.54	3.50	0.75	4.50	0.75

ที่มา: จากการคำนวณ

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาแยกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ในด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ พบว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.55) รองลงมามีนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางอยู่ในระดับมาก (3.48) และนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับน้อย (2.25) ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนออนไลน์มากกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ประเภทอินเทอร์เน็ตที่ใช้ก็มีแนวโน้มที่คล้ายคลึงกัน โดยนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (4.22) ส่วนโรงเรียนขนาดกลางอยู่ในระดับมาก (3.50) และโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับน้อย (2.30) แสดงให้เห็นว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพดีกว่า อย่างไรก็ตามในด้านประเด็นค่าใช้จ่ายค่าบริการอินเทอร์เน็ต พบว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากที่สุด (4.58) นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาในระดับมาก (3.73) และนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาในระดับน้อย (2.25) ตามลำดับ ซึ่งบ่งชี้ให้เห็น

ว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาด้านค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่มากกว่าในด้านสถานที่เรียนนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมในด้านสถานที่เรียนในระดับมาก (4.00) นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางอยู่ในระดับมาก (3.52) และโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับน้อย (2.40) แสดงให้เห็นว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลางมีความพร้อมมากกว่า

ด้านปัญหาด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นอีกประเด็นที่น่าสนใจ โดยนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหามากที่สุด (4.30) รองลงมาคือนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางอยู่ในระดับปานกลาง (3.20) และโรงเรียนขนาดใหญ่อยู่ในระดับน้อย (2.20) ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมักเผชิญกับปัญหาสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มากกว่า ด้านความพร้อมของนักเรียนและการสนับสนุนจากโรงเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามขนาดของโรงเรียน โดยนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งสองประเด็น (4.54 และ 4.50 ตามลำดับ) นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางอยู่ในระดับมาก (3.54 และ 3.50 ตามลำดับ) ส่วนนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับน้อย (2.15 และ 2.26) ซึ่งสะท้อนถึงทรัพยากรความพร้อมของนักเรียนและโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลาง

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ระหว่างโรงเรียนขนาดต่าง ๆ อย่างชัดเจนโดยนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความได้เปรียบในเกือบทุกด้านทั้งอุปกรณ์อินเทอร์เน็ต สถานที่เรียน และการสนับสนุน ในขณะที่นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมักประสบปัญหาและข้อจำกัดมากกว่า โดยเฉพาะด้านค่าใช้จ่ายและปัญหาด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนานโยบายและมาตรการสนับสนุนเพื่อลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่ักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลางต่อไป

4.2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในการเรียนออนไลน์แยกตามขนาดโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในการเรียนออนไลน์

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	โรงเรียนขนาดเล็ก		โรงเรียนขนาดกลาง		โรงเรียนขนาดใหญ่	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความสะดวกในการเข้าถึงเนื้อหาที่เรียนการสอน	2.50	0.63	3.50	0.75	4.50	0.75
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู	2.00	0.50	3.70	0.80	4.70	0.60
ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน	2.20	0.55	3.50	0.75	4.50	0.75
ความกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการเรียนออนไลน์	4.50	0.90	3.70	0.80	2.50	0.63

การได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครอง	2.10	0.53	3.50	0.75	4.50	0.75
ประสิทธิภาพของการเรียนออนไลน์เมื่อเปรียบเทียบกับเรียนในห้องเรียน	2.00	0.50	2.8	0.60	3.40	0.75

ที่มา: จากการคำนวณ

จากการศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในการเรียนออนไลน์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตามโรงเรียนขนาดต่าง ๆ พบว่า ด้านความอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงเนื้อหาที่เรียนการสอน พบว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีโอกาสในการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนการสอนเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด (4.50) ขณะที่นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางอยู่ในระดับมาก (3.50) และนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับน้อย (2.50) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความสะดวกในการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนการสอนได้ดีกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งบ่งชี้ได้ว่าการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนการสอน ยังเป็นปัญหาสำคัญในการเรียนออนไลน์

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู พบว่ามีแนวโน้มที่สอดคล้องกับประเด็นอื่น ๆ โดยนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับปฏิสัมพันธ์มีระดับปฏิสัมพันธ์กับครูอยู่ที่ระดับมากที่สุด (4.70) ในขณะที่นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก (3.70) และนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีระดับปฏิสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย (2.00)

ด้านความเข้าใจในเนื้อหาในบทเรียน จากการศึกษาพบว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่แสดงให้เห็นถึงระดับความเข้าใจในเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด (4.50) นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางอยู่ในระดับมาก (3.50) นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีความเข้าใจในเนื้อหาการเรียนอยู่ในระดับน้อย (2.20)

ด้านความกังวลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเรียนออนไลน์ ซึ่งแสดงให้เห็นแนวโน้มที่น่าสนใจและสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างนักเรียนในโรงเรียนขนาดต่าง ๆ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าระดับความกังวลมีความกังวลกับขนาดของสถานศึกษา นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กแสดงถึงความกังวลอยู่ในระดับมากที่สุด (4.50) ส่วนนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางมีระดับความกังวลอยู่ในระดับมาก (3.70) นักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่กลับแสดงถึงความกังวลต่ำอยู่ในระดับน้อย (2.50)

ด้านปัจจัยการได้รับการช่วยเหลือจากผู้ปกครอง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างขนาดของโรงเรียนและระดับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง โดยนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองอยู่ในระดับมากที่สุด (4.50) โรงเรียนขนาดกลางอยู่ในระดับมาก (3.50) และโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับน้อย (2.10)

ด้านประสิทธิภาพของการเรียนออนไลน์เมื่อเปรียบเทียบกับเรียนในห้องเรียน โดยพบว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมค่อนข้างต่ำ โดยโรงเรียนขนาดใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (3.40) โรงเรียนขนาดกลางอยู่ในระดับปานกลาง (2.80) ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับน้อย (2.00) แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังรับรู้ว่าการเรียนออนไลน์มีประสิทธิภาพน้อยกว่าการเรียนในห้องเรียน

4.3 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาต้นทุนและสัดส่วนของรายได้ต่อการลงทุนการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนแยกตามขนาดโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ต้นทุนและสัดส่วนของรายได้ต่อการลงทุนการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน

รายการ	โรงเรียนขนาดเล็ก	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่
รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน	8,000 บาท	20,000 บาท	45,000 บาท
ต้นทุนการศึกษาออนไลน์พื้นฐาน	600 บาท (7.5%)	800 บาท (4%)	1,500 บาท (3.33%)
ค่าอินเทอร์เน็ตเพิ่มเติม	300 บาท (3.75%)	500 บาท (2.5%)	1,000 บาท (2.22%)
ค่าอุปกรณ์การเรียน (เฉลี่ยต่อเดือน)	200 บาท (2.5%)	400 บาท (2%)	800 บาท (1.78%)
ค่าไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้น	100 บาท (1.25%)	400 บาท (2%)	300 บาท (0.67%)
ค่าอาหารที่บ้านเพิ่มขึ้น	500 บาท (6.25%)	800 บาท (4%)	1,200 บาท (2.67%)
รวมต้นทุนเพิ่มเติมทั้งหมด	1,100 (13.75)	1,900 (9.50)	3,300 (7.33)
รวมต้นทุนทั้งหมด (รวมพื้นฐาน)	1,700 บาท (21.25%)	2,700 บาท (13.5%)	4,800 บาท (10.67%)

ที่มา: จากการคำนวณ

การศึกษาต้นทุนการศึกษาออนไลน์ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนตามขนาดต่าง ๆ จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพียง 8,000 บาท ในขณะที่ครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 20,000 บาท และ 45,000 บาท ตามลำดับ ความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้นี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ระหว่างกลุ่มประชากรที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนขนาดต่าง ๆ ขณะเดียวกันพบว่าครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กต้องรับภาระค่าใช้จ่ายสูงเมื่อเทียบเป็นสัดส่วนกับรายได้ โดยมีค่าใช้จ่ายรวมคิดเป็นร้อยละ 21.25 ของรายได้ครัวเรือน ในขณะที่ครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายอยู่ที่ร้อยละ 13.5 และ 10.67 ตามลำดับ

ความเหลื่อมล้ำนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงค่าเล่าเรียนพื้นฐานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมที่เกิดขึ้นจากการเรียนออนไลน์ อาทิ ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้น และค่าอาหารที่บ้าน ซึ่งล้วนเป็นภาระทางการเงินที่สูงขึ้นสำหรับครอบครัวที่

มีรายได้น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ต้องจัดสรรงบประมาณถึงร้อยละ 21.25 ของรายได้เพื่อรองรับค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมเหล่านี้

แม้ว่าในแง่ของจำนวนเงินที่ใช้จ่ายจริง ครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีค่าใช้จ่ายโดยรวมสูงกว่าครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง คือ 4,800 บาท/เดือน แต่เมื่อพิจารณาเทียบกับรายได้แล้ว กลับพบว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยเพียง 10.67% ของรายได้ สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการรองรับค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาที่เกิดขึ้น

ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนานโยบายและมาตรการสนับสนุนที่ครอบคลุมและเฉพาะเจาะจงมากขึ้นโดยเฉพาะสำหรับครอบครัวนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจมากกว่า มาตรการดังกล่าวควรพิจารณาไม่เพียงแต่การลดภาระค่าเล่าเรียนพื้นฐานเท่านั้น แต่ควรครอบคลุมถึงการสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเรียน การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่เพิ่มขึ้นจากการเรียนที่บ้าน นอกจากนี้การพัฒนาระบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประหยัดค่าใช้จ่าย รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา อาจเป็นแนวทางสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนทุกกลุ่ม

การศึกษาครั้งนี้ยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของการพิจารณาปัจจัยทางเศรษฐกิจในการวางแผนและดำเนินนโยบายทางการศึกษาโดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤตที่อาจเพิ่มความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่เดิมให้ทวีความรุนแรงมากขึ้น การพิจารณาถึงความแตกต่างภาระเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัวต้องเผชิญจะช่วยให้การออกแบบมาตรการช่วยเหลือมีความเหมาะสมและตรงกับความต้องการของแต่ละกลุ่มมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การสร้างระบบการศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพสำหรับนักเรียนทุกคน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กรณีศึกษาการเรียนออนไลน์จากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด19 ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและจากผลการวิจัยที่พบผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

5.1 สภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แยกตามขนาดโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดมากที่สุดในการเข้าถึงอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตทั้งนี้เนื่องจากการขาดแคลนด้านงบประมาณของโรงเรียนและข้อจำกัดของรายได้ผู้ปกครอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lyudmila Goncharenko et al. (2023: 19) ที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กในชนบทมักประสบปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นไปอย่างยากลำบาก ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่นักเรียนมีความพร้อมน้อย ซึ่งสอดคล้องกับ Norsabrina Sihal et al. (2023: 1585) ที่ชี้ให้เห็นว่าการขาดแคลนอุปกรณ์และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระยะยาว นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นถึงภาระทางการเงินที่ไม่เท่าเทียมกัน

ระหว่างครอบครัวของนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดต่าง ๆ โดยครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กต้องรับภาระค่าใช้จ่ายด้านอินเทอร์เน็ตที่มากกว่าทั้งที่มีรายได้ไม่น้อยกว่าสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Risa (2023:71) ที่พบว่าครอบครัวที่มีรายได้น้อยต้องเสียสละค่าใช้จ่ายด้านอื่นเพื่อสนับสนุนการเรียนออนไลน์ของบุตรหลาน การได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนและผู้ปกครองระหว่างโรงเรียนขนาดต่าง ๆ ที่ไม่เท่าเทียมกัน สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในด้านทรัพยากรและความพร้อมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Andrew (2024: 48) โรงเรียนขนาดใหญ่มักมีทรัพยากรและการสนับสนุนจากชุมชนมากกว่า ส่งผลให้ความสามารถจัดการกับความท้าทายในการเรียนออนไลน์ได้ดีกว่า อย่างไรก็ตามผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าแม้แต่โรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมมากกว่าก็ยังประสบปัญหาในการเรียนการสอนออนไลน์ สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนในสถานการณ์วิกฤต ซึ่งภาครัฐจะต้องมีนโยบายและมาตรการสนับสนุนเฉพาะเจาะจงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และครอบครัวที่มีรายได้น้อย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันสำหรับทุกคน โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤตที่ต้องพึ่งพาการเรียนออนไลน์เป็นหลัก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์และค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ต ตลอดจนพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลให้แก่ครูและนักเรียน เป็นสิ่งที่ควรได้รับการพิจารณาอย่างเร่งด่วนเพื่อรับมือกับความท้าทายในการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลและในสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jan Válek. et al. (2022: 102) ที่เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

5.2 ด้านปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในการเรียนออนไลน์

ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในหลายด้านผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหามากที่สุดในทุกปัจจัยที่ศึกษาเนื่องจาก นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กเผชิญกับปัญหาข้อจำกัดหลายประการในการเรียนออนไลน์ ทั้งในด้านทรัพยากร ความช่วยเหลือจากครอบครัว และคุณภาพการเรียนการสอนทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเมื่อเทียบกับนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางและนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีทรัพยากรและการสนับสนุนที่ดีกว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sait and Ayse (2020: 19) ที่พบว่าขนาดของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความพร้อมของการเรียนออนไลน์ ความสะดวกในการเข้าถึงเนื้อหาและปฏิสัมพันธ์กับครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำอย่างชัดเจน โดยนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดมากที่สุด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ในระยะยาว สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Arishaba, E. (2024: 145) เน้นย้ำความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ ความเข้าใจในเนื้อหาของนักเรียนยังมีความไม่เท่าเทียมกันตามขนาดของโรงเรียน โดยนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีความเข้าใจน้อยที่สุด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการสนับสนุนการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chairuddin and Irdian (2022: 488) พบว่าคุณภาพของสื่อการสอนและการสนับสนุนจากโรงเรียนมีผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาของนักเรียน ความกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายและการได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครอง

เป็นอีกปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ H. Ravikumar. Et al. (2023: 5) โดยพบว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก มีความกังวลมากที่สุดและได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครองน้อยที่สุด ด้านประสิทธิภาพของการเรียนออนไลน์เมื่อเปรียบเทียบกับ การเรียนในห้องเรียนตามขนาดโรงเรียน โดยนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการรับรู้ที่ดีกว่าสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมและคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในบริบทการเรียนออนไลน์ เป็นปัญหาที่ซับซ้อนและเกี่ยวกับปัจจัยหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการจัดการของโรงเรียน การแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่ครอบคลุมเฉพาะเจาะจง โดยเฉพาะการสนับสนุนทรัพยากรและการพัฒนาศักยภาพให้กับโรงเรียนขนาดเล็กและครอบครัวที่มีรายได้น้อย เพื่อลดช่องว่างและสร้างโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันมากขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการเรียนการสอนออนไลน์ ที่มีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้สำหรับนักเรียนทุกกลุ่ม รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาจเป็นแนวทางสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล

5.3 ด้านต้นทุนและสัดส่วนของรายได้ต่อการลงทุนการศึกษาของผู้ปกครอง
นักเรียนในช่วงของการระบาดของโรคโควิด- 19 แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนขนาดต่าง ๆ อย่างชัดเจน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครอบครัวของนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็กมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพียง 8,000 บาท ในขณะที่ครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดกลางและขนาดใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 20,000 บาท และ 40,000 บาท ตามลำดับ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนนี้ส่งผลโดยตรงต่อโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก การที่ครัวเรือนต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นในสัดส่วนของรายได้ที่มีอยู่อย่างจำกัด อาจนำไปสู่การลดลงของคุณภาพการศึกษาที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ รวมถึงโอกาสในการพัฒนาทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Eviana, Hikamudin. et al. (2022: 79) พบว่าฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับทางเลือกโรงเรียนของบุตรหลาน หากพิจารณาสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาต่อรายได้พบว่าครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กต้องรับภาระสูงสุด โดยมีค่าใช้จ่ายรวมคิดเป็นร้อยละ 21.25 ของรายได้ครัวเรือน ในขณะที่ครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายอยู่ที่ร้อยละ 13.5 และ 10.67 ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Carsten Schröder et al. (2015: 116) ที่พบว่าครอบครัวที่มีรายได้น้อย ต้องใช้สัดส่วนรายได้ที่สูงกว่าสำหรับการศึกษาของบุตรหลาน ความเหลื่อมล้ำเหล่านี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงค่าเล่าเรียนพื้นฐานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมที่เกิดขึ้นจากการเรียนออนไลน์ อาทิ ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้น และค่าอาหารที่บ้าน ซึ่งล้วนเป็นภาระที่สำคัญ สำหรับครอบครัวที่มีรายได้น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ต้องจัดสรรงบประมาณถึงร้อยละ 21.25 ของรายได้เพื่อรองรับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้ ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนานโยบายและมาตรการสนับสนุนที่ครอบคลุมและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น โดย การพิจารณาปัจจัยทางเศรษฐกิจในการวางแผนและดำเนินนโยบายทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์วิกฤต ที่อาจ

เพิ่มความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่เดิมให้ทวีความรุนแรงมากขึ้น การตระหนักถึงความแตกต่างของภาระทางการเงินที่ครอบครัว ต้องรับภาระซึ่งจะช่วยให้การออกแบบมาตรการช่วยเหลือมีความเหมาะสมและตรงกับความต้องการของแต่ละกลุ่มมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การสร้างระบบการศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพสำหรับนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะสำหรับครอบครัวนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กและครอบครัวนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง ซึ่งมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจมากกว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ Luzi Tan (2024: 65) ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาในช่วงของการระบาดของโรคโควิด -19

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านนโยบายการศึกษา
  - 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ควรกำหนดนโยบายและมาตรการเฉพาะสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กและครอบครัวยากจนที่มีรายได้น้อย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาออนไลน์
  - 1.2 พัฒนาแผนการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาที่คำนึงถึงความแตกต่างของขนาดโรงเรียนและสภาพเศรษฐกิจของชุมชน
2. ด้านการสนับสนุนทรัพยากร
  - 2.1 จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนและเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสำหรับนักเรียนที่ขาดแคลน โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก
  - 2.2 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการศึกษาออนไลน์
3. ด้านการช่วยเหลือครอบครัวนักเรียน
  - 3.1 พัฒนาโครงการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายสำหรับครอบครัวยากจนที่มีรายได้น้อย เช่น สนับสนุนค่าอินเทอร์เน็ต หรือการให้เงินอุดหนุนเพื่อการศึกษา
  - 3.2 จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนออนไลน์ของบุตรหลาน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายขอบเขตการศึกษา
  - 1.1 ทำการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ นอกเหนือจากจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้ได้ภาพรวมของสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับประเทศ
  - 1.2 ศึกษาเปรียบเทียบความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท
2. ศึกษาผลกระทบในระยะยาว
  - 2.1 ติดตามผลกระทบของการเรียนออนไลน์ต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาของนักเรียนในระยะยาว
  - 2.2 วิเคราะห์ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่อโอกาสในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพในอนาคต

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กรณีศึกษาการเรียนออนไลน์จากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด19 ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ให้องค์ความรู้ที่สำคัญดังนี้

1. ความเหลื่อมล้ำของความพร้อมในการเรียนออนไลน์

1.1 โรงเรียน ขนาดเล็ก กลางและใหญ่ มีความเหลื่อมล้ำในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

1.2 โรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาามากที่สุดในด้านอุปกรณ์ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และการสนับสนุนจากโรงเรียน

1.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีความพร้อมมากที่สุดในด้านอุปกรณ์และการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนออนไลน์

1.4 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีความพร้อมมากที่สุด ทั้งในด้านอุปกรณ์และการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนออนไลน์

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

2.1 การเข้าถึงอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต

2.2 ความพร้อมของครูในการสอนออนไลน์

2.3 การสนับสนุนจากโรงเรียน

2.4 ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน

2.5 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

3. ภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษาออนไลน์

3.1 ครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีรายได้น้อยที่สุด แต่ต้องใช้จ่ายสัดส่วนรายได้สูงสุดสำหรับการศึกษาออนไลน์

3.2 ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมจากการเรียนออนไลน์ เช่น ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าอุปกรณ์ ค่าไฟฟ้า และค่าอาหาร เป็นภาระค่าใช้จ่ายที่สูงสำหรับครอบครัวที่มีรายได้น้อย

4. ผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา

4.1 นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีแนวโน้มได้รับผลกระทบด้านการเรียนรู้มากที่สุด

4.2 ความเข้าใจในเนื้อหาและการมีปฏิสัมพันธ์กับครูแตกต่างกันตามขนาดโรงเรียน

5. ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจครัวเรือนกับโอกาสทางการศึกษา

5.1 ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าสนับสนุนการเรียนออนไลน์ของบุตรหลานได้มากกว่า

5.2 ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจส่งผลโดยตรงต่อโอกาสและคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

6. ความจำเป็นในการพัฒนานโยบายที่เฉพาะเจาะจง

6.1 จำเป็นต้องมีมาตรการสนับสนุนที่ตรงกับความต้องการของโรงเรียนขนาดเล็กและครอบครัวที่มีรายได้น้อย

6.2 การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณควรคำนึงถึงความแตกต่างของขนาดโรงเรียนและสภาพเศรษฐกิจของชุมชน

7. ความสำคัญของการพัฒนาระบบการเรียนออนไลน์

7.1 ต้องพัฒนาระบบที่มีประสิทธิภาพและประหยัดค่าใช้จ่าย

7.2 ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา

องค์ความรู้เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการระบาดของโรคโควิด-19 ได้ต่อยุ่และขยายความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่มีอยู่เดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างโรงเรียนขนาดต่าง ๆ และครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกััน การแก้ไขปัญหานี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและดำเนินนโยบายที่ครอบคลุมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพสำหรับนักเรียนทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา ปานศรี และเทอดศักดิ์ ชมโตะสุวรรณ. (2562). ความเหลื่อมล้ำทางด้านชีวิตดิจิทัลในประเทศไทย. *วารสารประชากรศาสตร์*, 35(2), 44-62.
- Andrew, Sija. (2024). Examining the online learning challenges and its relationship on learning performance: case at selected schools. *European Journal of Open Education and E-Learning Studies*, 9(1), 35-52. doi: 10.46827/ejoe.v9i1.15323
- Arishaba, E. (2024). Social learning theory and instructional strategies in teaching and learning in secondary schools. *Journal of Research Innovation and Implications in Education*, 8(1), 242-247.
- Carsten, Schröder., C., Katharina, Spieß. & Johanna, Storck. (2015). Private spending on children's education: Low-income families pay relatively more. *DIW Economic Bulletin*, 5(8), 113-123.
- Chairuddin Siregar & Irdian Ningsih. (2022). The influence of teaching materials development on student understanding in class vii islamic religious education subjects at it middle school. an-nafis teluk mengkudu district serdang bedagai district. *morfai journal*, 1, 488-496. 10.54443/morfai.v1i2.843.
- Dilnavoz, Shavkidinova., Feruza, Suyunova. & Jasmina, Kholdarova. (2023). Education is an important factor in human and country development. *Current research journal of pedagogics*, 4(1), 27-34. doi: 10.37547/pedagogics-crjp-04-01-04
- Eviana, Hikamudin., Hasan, Bisri. & Rahman, Wahid. (2022). Analisis Kondisi Status Sosial Ekonomi Keluarga Dalam Menunjang Pemenuhan Kebutuhan Pendidikan Anak: Status Sosial. *Edusifa: Jurnal Pendidikan Islam*, 7, 79-87. 10.56146/edusifa.v7i1.39

- H. Ravikumar, R. Priyadharshini & P. Sinduja. (2023). “Analysis on Perception and Psychosocial Effect of Online Teaching and Regular Contact Classes Among the Parents of Children Under 10 Years”, **2023 International Conference on Business Analytics for Technology and Security (ICBATS)**, Dubai, United Arab Emirates, 2023, pp. 1-6, doi: 10.1109/ICBATS57792.2023.10111240.
- Jan, Válek., Michaela, Hetmánková. & Ondřej, Kohout. (2022). Digital competences of teachers in vocational education in the Czech Republic. **R&E-SOURCE**, Special Issue (24), 102-105. doi: 10.53349/resource.2022.is24.a1115
- K., Habashi., Shaun, Andersen., Deepal, Patel., Genesis, Leon., Cynthia, Lee. & Edward, Simanton. (2023). Disadvantaged Students Utilize School Campus and Its Resources More Than Non-disadvantaged Students. **Cureus**, 15(9), 1-9. Article e46128. doi: 10.7759/cureus.46128
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607-610.
- Luzi, Tan. (2024). Research on the Impact of COVID-19 on Education Inequality in China. **Lecture Notes in Education Psychology and Public Media**, 35, 62-65. doi: 10.54254/2753-7048/35/20232034
- Lyudmila, Goncharenko., S., N., Naumov. & A., A., Shestakova. (2023). Problems of informatization of rural schools within the framework of the National Project “Education”. **Informatika i obrazovanie**, 37(6), 12-21. doi: 10.32517/0234-0453-2022-37-6-12-21
- Norsabrina Sihab, Lyly Nyl Ismail & Nur Sa’adah Muhamad Sauki. (2023). The Impact of Long-Term Online Learning During the Pandemic on The Decline of Students' Cognitive Performance. **International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development**, 12(2), 1579-1588. doi:10.6007/ijarped/v12-i2/16464
- Risa, Fitria. (2023). Parental Involvement During Online Learning: A Study Among Low-Income Families in Indonesia. **Jurnal ilmiah sekolah dasar**, 7(1), 67-75. doi: 10.23887/jisd.v7i1.54006
- Sait, Bayrakdar. & Ayse, Guveli. (2020). **Inequalities in home learning and schools' provision of distance teaching during school closure of COVID-19 lockdown in the UK (ISER Working Paper Series No. 2020-09)**. University of Essex, Institute for Social and Economic Research.

การบริหารการศึกษาแห่งโลกอนาคต Educational Administration of the Future World

พัชรารณณ์ ดวงชื่น, อรุณศรี อัครปัญญาร
Patcharaporn Duangchurn, Aroonsri Arckarapunyathorn
มหาวิทยาลัยคริสเตียน
Christian University
Corresponding Author, E-mail: patcharaporn@christian.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหารและผู้สนใจทั่วไปได้ศึกษาในประเด็นการบริหารการศึกษาแห่งโลกอนาคต เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างผลลัพธ์ที่สำคัญของประเทศและของโลก เนื่องด้วยช่องว่างทางความรู้ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก ส่งผลให้การศึกษาวันนี้ต้องสร้างคนให้ทันอนาคต ต้องทำความเข้าใจว่าจะปฏิรูปการศึกษาแบบไหน อนาคตต้องผลิตบุคลากรแบบใด เพื่อตอบโจทย์กับการเปลี่ยนแปลงและเป็นประโยชน์ต่อประเทศ การจัดการศึกษาในปัจจุบันสิ่งสำคัญและมีความหมายคือ “การเรียนรู้” ที่สามารถเกิดขึ้นได้ ทุกที่ทุกเวลาที่ต้องควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ดังนั้น การบริหารการศึกษาแห่งโลกอนาคต ซึ่งเป็นโลกของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งผลให้การศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จำเป็นต้องมีความตื่นตัวและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารการศึกษาแห่งอนาคตที่เชื่อมโยงกับหลักการบริหารจัดการ และการบริหารการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้รับผิดชอบในการบริหารการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย จึงมีความจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการบริหารให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ: การบริหารการศึกษา, โลกอนาคต

Abstract

This article aims to provide insights for administrators and the general public on the future of educational administration, contributing to significant advancements for the country and the world because the rapid changes in global society have created a knowledge gap, making it imperative for today's education system to prepare individuals for the future. We must identify the type of educational reform required and determine the characteristics of the personnel needed to meet evolving demands and benefit the country. Modern educational

management is crucial and impactful. "Learning," which can occur anytime and anywhere, must be integrated with moral development. As technology and innovation shape the future world, education must inevitably adapt. This necessitates awareness and a paradigm shift in educational administration, grounded in management principles and the philosophy of Sufficiency Economy. Educational leaders must possess the knowledge, understanding, and management skills to navigate changes and achieve success.

Keywords: Education Administration, The Future World

1. บทนำ

การบริหารการศึกษาแห่งโลกอนาคตนับเป็นความท้าทายอย่างมากของผู้บริหารสถานศึกษาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและความเป็นพลวัตของโลกที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว หลักการสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คือการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร สื่อการเรียนรู้ และบริการต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยมีการวางแผนและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลให้พร้อมต่อการให้บริการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน และตอบสนองต่อการศึกษาในอนาคต รวมไปถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะเติบโตขึ้นให้พร้อมที่จะเข้าสู่การทำงานหรือการศึกษาต่อในอนาคต เพื่อเป็นกำลังสำคัญของประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (มฤตติ เฟื่องสง่า, 2566: 163) การศึกษาไทยในยุคปัจจุบันจึงเป็นการศึกษาในยุคสังคมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการอบรมบ่มนิสัย สามารถประพุดิตตนเพื่อที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม ดำรงชีวิตการประกอบอาชีพในอนาคต และสามารถร่วมสร้างประโยชน์ให้กับสังคม (สุวิมล มธูรส, 2564: 36) ระบบการศึกษาไทยได้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และโลกไร้พรมแดน ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ติดตามทิศทางการศึกษาในประเทศต่าง ๆ ได้ ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของระบบปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence) ได้ส่งผลให้องค์กรมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ทำให้คุณลักษณะขององค์กรเปลี่ยนไปจากเดิมหลายประการ องค์กรในช่วงระยะเวลานี้จึงถูกอธิบายด้วยศัพท์ทางวิชาการว่า องค์กรหลังสมัยใหม่ (postmodern organizational) ที่พร้อมจะทำงานได้ทุกสถานที่ทุกเวลาโดยบุคลากรที่มีประสิทธิภาพสูงเพียงไม่กี่คน ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารองค์กรในอนาคต รวมถึงการบริหารการศึกษา (นพพล เจนอักษร, 2564: 52) ในโลกแห่งอนาคตหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาจึงต้องมีการนำองค์กรไปสู่การปรับกระบวนการทัศน์ในสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลง ปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในอนาคต การเปลี่ยนแปลงด้านการบริหาร รวมถึง

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดและปฏิบัติตน (นิลวรรณ วัฒนา, 2566: 36-37)

กล่าวสรุปได้ว่า จากการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วและไม่สามารถที่จะคาดเดาได้ในปัจจุบัน การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหาร ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของการบริหารการศึกษา โดยกระบวนการทัศน์ใหม่ในการบริหารการศึกษาแห่งอนาคตที่เชื่อมโยงกับหลักการบริหารจัดการ และการบริหารการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและผู้สนใจทางด้านการบริหารการศึกษาได้ศึกษาและเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารการศึกษา ในการวางแผนและขับเคลื่อนการบริหารการศึกษาต่อไปอย่างสมดุล พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต สามารถก้าวผ่านทุกอย่างได้อย่างมีคุณภาพส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน และความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างยั่งยืน

2. กระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารการศึกษา

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกปัจจุบันที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตลอดจนถึงพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ วิธีคิด วิธีปฏิบัติ รวมถึงวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันที่ต้องมีการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสแห่งเทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างหลากหลายจึงส่งผลให้รูปแบบความคิดและกระบวนการปฏิบัติแบบเดิมไม่สามารถตอบสนองความต้องการในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตได้ ด้วยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การจัดการศึกษาของโลกในอนาคตจึงมีการปฏิรูปโฉมใหม่ทางการเรียนรู้ของมนุษย์ การเรียนการสอนแบบเดิมที่ก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ (new paradigm) ที่เป็นแนวความคิด และวิธีปฏิบัติที่จะนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันของกลุ่มบุคคล สู่การพัฒนาด้วยกระบวนการที่แตกต่างจากแบบเดิมเพื่อเป้าหมายความสำเร็จที่มีประสิทธิภาพ (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2566: 57) ดังเหตุผลและความจำเป็นที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. สภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง เป็นการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital era) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารการศึกษาในด้านต่าง ๆ ในทุกด้านที่ต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหารที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ICT (Information and Communication Technology) มาใช้งานเพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลในการบริหารและการจัดการความรู้ในงานด้านต่าง ๆ การใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น Smart Phones, Tablet PC ฯลฯ เครื่องใช้สำนักงาน แม้แต่ในชีวิตประจำวันจะใช้บริการเชื่อมต่อผ่าน Internet เป็นหลักซึ่งจะสามารถนำมาใช้ในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนการจัดโครงสร้าง ระบบการบริหารให้เป็น Smart Office รวมถึงการนำแนวคิด

Work at Home มาใช้ในอนาคต การปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลง กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษาแห่งอนาคตที่จะเกิดขึ้นจะเป็นการกำหนดรูปแบบทางความคิด กระบวนการสนับสนุนให้เป็นผู้คิดค้น ผู้สร้างเทคโนโลยี และเป็นบุคคลที่มีทักษะมนุษย์ (Soft Skills) ทักษะสังคม (Social Skills) เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในอนาคต ภาพของการศึกษาในปี 2010 หรือเมื่อ 10 ปีที่แล้วการเรียนหนังสือในห้องเรียน ทำการบ้านในสมุดส่งคุณครู ส่งสัปดาห์บ้านข้อไหนโทรถามเพื่อน หรือส่งข้อความ msn บนคอมพิวเตอร์ เวลาเรียนพิเศษก็ต้องเดินทางไปที่บ้านเพื่อไปนั่งเรียนในห้องเรียนตามเวลาที่สถาบันกำหนด ภาพทั้งหมดนี้ได้จางหายไปโดยสิ้นเชิงด้วยการเข้ามาของเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่าง Smartphone และ Internet ความเร็วสูง ที่สามารถเรียนรู้ออนไลน์ได้หมดทุกหัวข้อ เข้าถึงข้อมูลจากทั่วโลก จากแหล่งความรู้ระดับโลก เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา ตามความสะดวกทั้งบนมือถือ แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกับชีวิตของเราทุกคน การเรียนรู้จึงไม่ได้จบอยู่เพียงแคในห้องเรียน แต่เปลี่ยนรูปแบบไปเป็น “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” จากงานวิจัยของ HoloniQ แพลตฟอร์มข้อมูลเทรนด์และงานวิจัยทางการศึกษาระดับโลก การวิเคราะห์การใช้ Machine Learning ดึงข้อมูล 5,000 จุดจากแหล่งข่าวชั้นนำทั่วโลก ผสมกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่ทำงานวิจัยการศึกษาอย่าง World Bank, OCED และ UNESCO เผยถึง 5 ความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในโลกแห่งการศึกษาในยุค 2030 คือ

1) Education as Usual สถาบันการศึกษาจะยังคงเป็นแหล่งหลักในการเรียนรู้แต่ต้องเผชิญความท้าทายเรื่องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัย และ การที่ต้อง reskill สาขาอาชีพเสี่ยงตกงานตามความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปในตลาดแรงงาน จะมีสถาบันรูปแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้นที่เป็นสถาบันการเรียนรู้ที่เน้นทักษะอาชีพโดยเฉพาะไม่เน้นทฤษฎี โดยอาจเป็นในรูปแบบของการร่วมมือกับบริษัทต่าง ๆ ภาคเอกชน เพื่อสร้างหลักสูตรที่เน้นทักษะที่นำไปใช้ในการทำงานได้จริง

2) Regional Rising สถาบันการศึกษาในภูมิภาคร่วมมือกันปรับหลักสูตร แบ่งปันข้อมูลกัน ร่วมกันพัฒนามาตรฐานการอบรมครูให้เป็นสากลจนสามารถทำโปรแกรม exchange คุณครู ซึ่งครู 1 คนสามารถสอนในหลายประเทศได้หมุนเวียนไป รวมทั้งการ exchange นักเรียนและคนทำงานเพิ่มมากขึ้นด้วย การเรียนรู้ในโรงเรียนจะยังคงเป็นโครงสร้างแบบเดิม แต่เพิ่มรูปแบบ blended learning ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย

3) Global Giants เทคโนโลยีและความร่วมมือระหว่างภูมิภาคจะเชื่อมต่อโลกทั้งใบเข้าด้วยกันเทคโนโลยีการศึกษามีความสำคัญมากจะสามารถให้บริการที่ครอบคลุมทุกส่วนของการเรียนรู้เชื่อมโยงกัน ทั้งคอร์สเรียน แพลตฟอร์มวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ การวัดผล การสื่อสาร และการรายงานผลการเรียน สร้าง solution การเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ทักษะการทำงาน การพัฒนาการเรียนการสอนก็จะเป็นแบบ data-driven และ personalized มากขึ้น

เพราะมีจุดข้อมูลที่ไม่เคยมีมาก่อน เช่น ข้อมูลการเรียนรู้แบบ real-time ส่งให้พ่อแม่และคุณครู ทำให้ช่วยสอนได้ถูกจุด

4) Peer to Peer เป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จากการที่เทคโนโลยีได้เชื่อมต่อผู้คนเข้าด้วยกันและมีแนวโน้มว่าจะมีราคาถูกลง ทำให้เข้าถึงได้กว้างขึ้นรูปแบบนี้เหมาะกับการเรียนรู้ทักษะการทำงานของผู้ใหญ่ จะมีการรับรองคุณภาพด้วย rating ของผู้สอนที่เป็นใครก็ได้ที่มีทักษะและประสบการณ์ในสายอาชีพนั้น ไม่จำเป็นต้องมาจากสถาบันแบบดั้งเดิม การเรียนการสอนจะถูกโยกจากระดับสถาบันมาเป็นระดับบุคคล ผู้เรียนมีทางเลือกใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นสามารถแตกย่อยเลือกเรียนแค่หัวข้อที่ต้องใช้ในการทำงาน สามารถเลือกเรียนเก็บสะสมไปเป็น module ย่อยจากหลาย ๆ ผู้สอนได้

5) Robo Revolution ในการศึกษา AI จะเข้ามามีบทบาทอย่างมาก แต่แบบที่ได้ผลดีที่สุดเป็นการผสมผสานระหว่างระบบอัตโนมัติกับความใส่ใจของคุณครู การเรียนรู้จะเป็นแบบ personalized ปรับให้เหมาะกับนักเรียนแต่ละคนมากที่สุดโดยเรียนผ่านระบบ ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน นักเรียนแต่ละคนจะได้เรียนบทเรียนที่ต่างกันตามระดับความรู้ความเข้าใจแต่ละคน ครูอาจต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ดูแลให้คำแนะนำ ทำให้ครูมีเวลาและมีข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้คุณครูสามารถให้กำลังใจนักเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ สอนเพิ่มเติมในจุดที่ต้องการความช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่นักเรียนแต่ละคนที่มีความต้องการที่แตกต่างกัน (Naranpat Thitipattakul, 2566)

3. การบริหารที่มีการเปลี่ยนแปลง ในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบทางความคิดและกระบวนการ การเปลี่ยนแปลงการบริหารจึงเป็นสาเหตุและความจำเป็นอีกประการหนึ่งในการขับเคลื่อนพันธกิจทางการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายเนื่องจากการจัดการศึกษานอกจากมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ต่อยอดจากความรู้เดิมของคนรุ่นก่อนแล้ว ยังต้องปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเมือง และการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องกระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่ควรมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันและอนาคต ในสองประเด็นที่สำคัญ คือ

1) เน้นใช้การประเมินแบบป้อนไปข้างหน้า(Feedforward) มากกว่าใช้การประเมินแบบป้อนกลับ (Feedback) ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นการดำเนินการเพื่ออนาคตมากกว่าการแก้ไขข้อผิดพลาดในอดีต และ

2) เน้นการพัฒนาผู้บริหารองค์การทางการศึกษาทุกระดับให้มีภาวะผู้นำแบบทวีปัญญา (Multipliers Leadership) ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันและอนาคต (สภาพร พฤษภูมิ, 2560: 42)

จากเหตุผล 3 ประการดังกล่าว จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการบริหารสำหรับผู้บริหารที่มีบทบาทสำคัญในการ

ทบทวนสร้างความเข้าใจ ถ่ายทอด และขับเคลื่อนนโยบายสู่ผู้ปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่สำคัญ คือ คุณภาพผู้เรียน ซึ่งจากการเปรียบเทียบกระบวนทัศน์เก่าและกระบวนทัศน์ใหม่โดย สมชาย เทพแสง อ้างอิงจาก Barzelay and Armajani (1992: 116) พอสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบกระบวนทัศน์เก่าและกระบวนทัศน์ใหม่

กระบวนทัศน์เก่า	กระบวนทัศน์ใหม่
1. คำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะโดยรวม อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง	1. ทุกคนได้รับผลประโยชน์เน้นการมีพลวัตรเพื่อการเปลี่ยนแปลง
2. เน้นการบริหารแบบสั่งการโดยนำนโยบายของผู้บริหารระดับสูงมาปฏิบัติ	2. เน้นคุณภาพงานและการเป็นผู้พัฒนานโยบายมากขึ้น
3. คำนึงถึงการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และกระบวนการทำงาน	3. มีการสร้างความเข้าใจในปทัสถาน ส่งเสริมการแก้ปัญหา การพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
4. ใช้วิธีการปกปิดและขัดความขัดแย้ง	4. ตระหนักถึงความขัดแย้งมองเป็นธรรมชาติ และมีความจำเป็น
5. คำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผล (Rationality) และนำมาเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินใจและการบริหาร	5. ใช้วิธีการเจรจาต่อรอง (Bargaining) การโน้มน้าวจิตใจ (Persuasion) เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม (Participation)

จากตารางที่ 1 หากพิจารณาในบริบทของการบริหารการศึกษาเดิมที่รวมศูนย์อำนาจการบริหารจัดการไว้ที่ส่วนกลาง การบริหารแบบสั่งการ คำนึงถึงการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับและกระบวนการทำงาน เน้นผลผลิตของงานมากกว่าให้ความสำคัญกับความคิดต่องานของผู้ปฏิบัติงาน ไปสู่รูปแบบกระจายอำนาจ ที่มีความยืดหยุ่น (Flexibility Structure Model) เน้นการสร้างสิ่งจูงใจหรือความพึงพอใจในการทำงานของคนเป็นที่ตั้งก็จะถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางการบริหารการศึกษาที่สำคัญ (Significant Paradigm Shift) เหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนทัศน์สำหรับองค์การในโลกแห่งอนาคต ที่มีลักษณะเป็นองค์รวม (Holistic Paradigm) หรือการคิดเชิงบูรณาการ หรือมีลักษณะไม่ทิ้งอะไร แต่ทบทวนใหม่หมด (Reject non Reread all) แนวคิดเหล่านี้สามารถแก้จุดบกพร่องของกระบวนทัศน์ในอดีตได้ โดยการเน้นที่การสร้างสรรคเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพและความร่วมมือมากกว่าเน้นประโยชน์ของปัจเจกเป็นหลัก และสอดคล้องกับความพลิกผันของสังคม

3. การบริหารการศึกษาแห่งโลกอนาคตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการบริหารการศึกษา ซึ่งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติ ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ได้พระราชทานให้พลนิกรชาวไทยมาตั้งแต่มีก่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 เพื่อให้คนไทยสามารถพึ่งตนเองได้บนฐานของทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ ในการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการดำเนินชีวิตบนพื้นฐาน "พอเพียง" ที่เป็นการดำเนินชีวิตบนทางสายกลางด้วยความไม่ประมาท นั่นคือการจะทำอะไรให้ยึด 3 หลักการ คือ ความพอประมาณ การมีเหตุผล การมีระบบ และ 2 เงื่อนไข คือ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และต้องใช้ความรู้และคุณธรรม (ปริญญ ธรรมปียา, 2566)

ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการบริหารการศึกษาในโลกแห่งอนาคต มีเป้าหมายสำคัญ คือ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับผู้เรียนเพื่อลดผลกระทบอย่างรุนแรงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นการสอนให้ผู้เรียนรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุล เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยม ความเป็นไทย ทั้งนี้ต้องเริ่มที่ตัวของผู้บริหารในการทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการวางแผนงานดำเนินการในด้านต่าง ๆ ได้แก่

ด้านบริหารจัดการ โดยการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวทางในการทบทวน ปรับปรุง พัฒนา โครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ดำเนินการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม และการปรับปรุงเพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา มีการดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบ และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติ จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เน้นความร่มรื่นและประโยชน์ใช้สอย รวมทั้งการรณรงค์ให้จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการบริหารหลักสูตร ด้วยการบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา โดยแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้อง

กับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ
ตนที่เหมาะสมในวิถีชีวิตประจำวัน โดยจะต้องมี ความรู้ (Knowledge) ทักษะกระบวนการ
(Process) และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute) นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครอง
และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน ตั้งแต่วางแผน
เสนอแนะ ร่วมจัดกิจกรรม และส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามแนวปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงที่บ้านด้วย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้จะเป็นประโยชน์
ในการสืบทอด ภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนาหรือ
ร่วมมือกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประเทศที่เป็นสังคมใหญ่อัน
ประกอบด้วยชุมชน องค์กรและธุรกิจต่าง ๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงกลายเป็นเครือข่าย
ชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกัน ด้วยหลักการที่ไม่เบียดเบียน มีการแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกัน
และกันได้ดีที่สุด (ปรีชา เริงสมุทร, 2565)

4. รูปแบบการจัดการศึกษาแห่งโลกอนาคต

การสร้างคนให้กับอนาคต ต้องทำความเข้าใจว่าจะปฏิรูปการศึกษาแบบไหน
อนาคตต้องผลิตบุคลากรแบบใด เพื่อตอบโจทย์กับการเปลี่ยนแปลง และเป็นประโยชน์ต่อ
ประเทศ หนึ่งในแนวทางนั้นคือการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิด VASK โดยการเสริมสร้างจาก

4.1 ความรู้ (Knowledge) พื้นฐานตั้งต้นในการไปเรียนของเด็ก คือการได้รับความ
รู้ แต่การศึกษาแห่งโลกในอนาคต ไม่ใช่แค่การรับความรู้จากผู้สอนเท่านั้น แต่เด็กต้อง
สามารถนำเอาความรู้ไปใช้ได้จริง และสามารถต่อยอดได้สิ่งที่ตอบโจทย์ตรงนี้ได้ คือการเรียนรู้
แบบ Active Learning เป็นกระบวนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับ
กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำหลากหลายรูปแบบ เช่น การวิเคราะห์ สังเคราะห์
ระดมสมอง ตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนความคิด หรือทำกรณีศึกษา เป็นต้น ผู้สอนลดบทบาทในการ
ถ่ายทอดความรู้ในลักษณะการบรรยาย แต่เปลี่ยนเป็นผู้นำการเรียนรู้ (Facilitator) ที่กระตุ้นให้
ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพการคิดแก้ปัญหา และจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้
เขานำความรู้ไปประยุกต์ใช้ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ เกิดประสบการณ์ และได้รับวินัยจากการ
ทำงานร่วมกัน

4.2 ทักษะ (Skills) จากข้อมูลของ Futurist หน่วยงานที่ให้คำปรึกษาการทำงานใน
องค์กรกว่า 1,000 แห่งทั่วโลก แนะนำถึงทักษะ “Soft Skills” ที่สำคัญ ทั้งหมด 4 ทักษะ ดังนี้

1) ทักษะการคาดเดาอนาคต เป็นการวิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์
และเทรนด์ใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และส่งผลต่อเศรษฐกิจ และอาชีพต่าง ๆ การจะมี
ทักษะนี้ได้ ต้องหัดให้ผู้เรียนมีทักษะการสังเกตความเปลี่ยนแปลงรอบตัว คิดนอกกรอบ
รู้จักวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูล

2) ทักษะความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้นำไม่ใช่การนำลูกทีมได้ แต่เป็นเรื่องที่ครูต้องสอนให้ผู้เรียนสามารถเป็นผู้นำของตนเอง ก้าวข้าม Comfort Zone พร้อมทั้งจะออกไปหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ซื่อสัตย์ พร้อมทั้งจะบอกคนอื่นถึงเรื่องที่ต้องรับฟัง ไม่ใช่แค่บอกเพียงสิ่งที่คนอื่นอยากฟัง กล้าลงมือทำ และตัดสินใจสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

3) ความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะความฉลาดทางอารมณ์นี้ยังไม่มีหุ่นยนต์หรือปัญญาประดิษฐ์ไหนที่ทำแทนได้ ทักษะนี้จำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถประเมินและควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ของคนอื่น และของกลุ่มคนได้

4) ทักษะการสื่อสาร การสื่อสารในปัจจุบันไม่ใช่แค่การเจอหน้าและพูดกัน แต่มีการนำระบบดิจิทัลเข้ามาเกี่ยวข้อง นักเรียนจะต้องมีทักษะการสื่อสารที่ชัดเจน เข้าใจทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสาร เพราะการสื่อสารที่มองว่าเป็นเรื่องธรรมดา แต่เป็นเรื่องสำคัญที่นำไปสู่การแก้ปัญหา และรักษาความสัมพันธ์ได้

4.3 ค่านิยม (Values) ค่านิยมที่จะทำให้สำเร็จนี้ เป็นเรื่องที่สำคัญกับการเรียนรู้เป็นอย่างมาก การเรียนตามสั่งไม่ใช่คำตอบของความสำเร็จเสมอไป หากผู้เรียนขาดแรงจูงใจตรงส่วนนั้นไป ก็ขาดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และตามหาตัวเองไม่เจอในที่สุด จากหลักคิด Passion to win ได้พูดถึงการสร้าง Value อยู่ 4 ข้อ ที่ผู้บริหารสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการให้ข้อเสนอแนะได้ ดังนี้

1) Inspiring คือ การสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน โดยเริ่มต้นได้ง่าย ๆ จากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ

2) Passionate คือ การต่อยอดแรงบันดาลใจ ให้กลายเป็นแรงผลักดันจากภายใน เป็นการสร้างแรงขับเคลื่อนจากภายในให้เกิดความทะเยอทะยาน และอยากเรียนรู้อยากลงมือทำในสิ่งนั้น และต่อยอดไปไม่รู้จบ

3) Inquisitive คือ การใฝ่รู้ใฝ่เรียน ไม่ย่อท้อต่อสิ่งที่เจอ ทุกปัญหาคือประสบการณ์ในการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนจะมีทักษะนี้ได้ต้องประกอบไปกับอิสระในการค้นหาสิ่งที่ตนเองสนใจ และทัศนคติที่ดี

4) Goal-Oriented คือ การแน่วแน่ที่เป้าหมาย หากผู้เรียนมีเป้าหมายในความสำเร็จที่ชัดเจน จะเห็นภาพของตัวเองชัดเจนขึ้น จึงควรเริ่มจากการสร้างนิสัยในการสร้างเป้าหมายให้กับผู้เรียน

4.4 ทัศนคติ (Attitude) คือสิ่งที่มีทั้งด้านดี และไม่ดี สิ่งทีหลอหลอมให้เกิดเชิงลบและเชิงบวก คือ สภาพแวดล้อม และการเรียนรู้ในวัยเด็กเป็นหลักสำคัญ แต่ทัศนคติเป็นสิ่งที่พัฒนา และสอนกันได้ จากทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagné's Conditions of Learning) ที่ได้อ้างอิงแนวคิดของบลูม (Taxonomy of Educational objectives) เพื่อนำมาแบ่งสมรรถภาพการเรียนรู้ของมนุษย์ แล้วอนุมานออกมาได้ว่า มนุษย์สะสมข้อมูลไว้พิจารณาเลือกกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (โดยใช้ทัศนคติของตนมาเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินใจ) และใน

ขณะเดียวกันสภาพแวดล้อมก็มีอิทธิพลต่อการส่งเสริม และยับยั้งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในได้ การสร้างทัศนคติเชิงบวกให้กับเด็ก จะทำให้เด็กมองโลกในแง่ดี ไม่ยอมแพ้อะไรง่าย ๆ และสามารถเอาตัวรอดในอนาคตได้อย่างมีความสุข เพราะการเรียนรู้ และการใช้ชีวิตจำเป็นต่อนมีทัศนคติที่เป็นตัวชี้นำไปสู่ความสำเร็จ (วิจารณ์ พานิช, 2566)

ศาสตราจารย์ นพ.วิจารณ์ พานิช ได้แนะนำโมเดลการศึกษาที่เป็นหลักการ ด้านการศึกษาสมัยใหม่ คือ VASK ดังนี้

V: Values คือ ค่านิยม เป็นการสร้างแนวคิด เป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต

A: Attitude คือ เจตคติหรือทัศนคติ เป็นการสร้างวิธีคิด เจตคติเชิงบวก และเชิงลบ

S: Skills คือ ทักษะ เป็นการฝึกฝนให้เกิดเทคนิควิธีการ ที่สามารถนำไปต่อยอดอาชีพและดำรงชีวิตต่อไปในอนาคตได้

K: Knowledge คือ ความรู้ ที่ได้รับมาจากการเรียนและประสบการณ์ และได้ยกตัวอย่างการศึกษาไทยในปัจจุบันไว้ว่า กรอบการศึกษาเน้นไปที่ K (Knowledge) และ (Skills) มากกว่า หากต้องการปรับตัวให้ก้าวทันโลกแห่งอนาคตมากขึ้นควรเพิ่ม V (Values) และ A (Attitude) เข้ามาเสริม เพราะการศึกษาในโลกแห่งอนาคต คือ การเรียนรู้ ที่เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา ไม่ได้เน้นเพียงรูปแบบวิชาการที่ตายตัว แต่ต้องสามารถที่จะบูรณาการการเรียนรู้ และต่อยอดการศึกษาไปใช้ในอนาคตได้ (วิจารณ์ พานิช, 2566)

เมื่อนำมาเชื่อมโยงกับกระบวนการทัศน์ หลักการบริหารจัดการ และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักคิดหลักปฏิบัติกำหนดเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาแห่งโลกอนาคต ในเรื่องของเงื่อนไขคุณภาพ คือ หลักความรู้ (Knowledge) และหลักคุณธรรม (Virtues) คือรู้บริบทเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาอย่างรอบด้านทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ ผู้เรียน ครู วัสดุอุปกรณ์ อาคารสิ่งปลูกสร้าง งบประมาณ ผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เครือข่ายความร่วมมือ เพื่อนำสิ่งที่รับรู้ใช้ในการกำหนดเป้าหมายและใช้วางแผนตัดสินใจ กระบวนการบริหารการศึกษาโดยมีคุณธรรมในการดำเนินการบริหารการศึกษา ด้วยความซื่อสัตย์ ความเพียร และความอดทน (นิลวรรณ วัฒนา, 2566: 46)

กระบวนการตัดสินใจ กำหนดแนวทางการดำเนินงาน โดยยึด 3 หลักการพอเพียง คือ พอประมาณ (Moderation) การระบุปริมาณความต้องการให้สอดคล้อง เหมาะสมพอเหมาะ พอดีกับความต้องการของปริมาณภารกิจ ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่า และเชื่อมโยงกับ หลักความมีเหตุผล(Reasonableness) ซึ่งความมีเหตุผล(Reasonableness) สามารถระบุเหตุผลที่สอดคล้องกับเป้าหมาย โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งก่อนและระหว่างดำเนินการ ทั้งด้านบุคคล ด้านเวลา ทรัพยากรอื่น ๆ ว่าสามารถดำเนินการได้ตามที่วางแผนไว้ ทบทวนอย่างรอบคอบโดยยึดหลัก มีภูมิคุ้มกันที่ดี (Prudence) วางแผนอย่าง

รอบคอบ วางแผนป้องกันหรือกำหนดวิธีการเพื่อปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ คาดการณ์ถึงเหตุการณ์ที่อาจส่งผลให้การดำเนินการเกิดอุปสรรคไวล่วงหน้า (มีทนา วังนอมศักดิ์, 2566: 25)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาในรูปแบบแบบเดิมถูกสร้างมาให้สอดคล้องกับยุคสมัยนั้น ๆ สำหรับในโลกแห่งอนาคตจำเป็นต้องเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ บนหลักการด้านการศึกษาศาสตร์ใหม่ เพื่อนำมุมมองที่สอดคล้องกับโลกอนาคตเข้ามาปรับการศึกษา และสร้างระบบการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ผู้เรียนมากที่สุดบูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในส่วนเงื่อนไขคุณภาพ 2 ประการ คือ ความรู้และคุณธรรม

5. สรุป

ระบบการศึกษาในอนาคตทุกคนจะสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ทุกที่ทั่วโลก โดยไม่ต้องเดินทาง ไม่ต้องบินไปเรียนต่างประเทศ และหลักสูตรการเรียนจากทั่วโลกปัจจุบันสามารถศึกษาผ่านออนไลน์ได้ ระบบ exchange จะเกิดขึ้นทั้งในส่วนของผู้สอนและผู้เรียน แรงงานจะถูกทดแทนด้วย AI ที่พัฒนาไปไกลมากยิ่งขึ้น รูปแบบการศึกษาในอนาคตจะเน้นทักษะอาชีพ โดยเฉพาะ

จากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของโลกในปัจจุบันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการบริหารการศึกษาเพื่อรับสถานะสำหรับอนาคตที่ต้องเผชิญไปสู่ความคิดใหม่ พิจารณาร่วมกันมากกว่าประโยชน์ส่วนตน สร้างคนเพื่อปัจจัยการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงโอกาสและทรัพยากรได้ตามวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ การบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารการศึกษาทำให้ก่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของทุกคนและสามารถนำมาปรับใช้กับการศึกษาทั้งนักเรียน ผู้บริหาร และครอบครัวในการดำเนินชีวิต การสร้างภูมิคุ้มกันและเตรียมตัวให้พร้อมกับความผันผวนของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตอย่างรู้เท่าทัน โดยใช้สติปัญญาในการทำงานและการดำเนินชีวิต ที่สำคัญเศรษฐกิจพอเพียงยังเน้นให้มีคุณธรรม มีความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต

ความรู้ต่าง ๆ ไม่สามารถก่อประโยชน์ให้กับตนเองหรือผู้อื่นได้อย่างเต็มที่หากนำไปใช้ขาดคุณธรรม การศึกษาต้องสร้างผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียนซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศและของโลก ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมภัยสงคราม สถานการณ์การเมืองและเศรษฐกิจที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ การบริหารการศึกษาด้วยหลักคิดของคุณธรรม หลักปฏิบัติด้วยความพอเพียง เพื่อวางแผนและขับเคลื่อนการบริหารการศึกษาต่อไปอย่างสมดุล สิ่งสำคัญสูงสุด คือคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารที่ซื่อสัตย์เสียสละ ด้วยหลักคิดหลักปฏิบัติที่ดีงาม คุณธรรมที่หนักแน่นมั่นคงและศรัทธาต่อความดีจะนำพาให้การบริหารก้าวผ่านทุกอย่างได้อย่างมีคุณภาพและมีความยั่งยืนในโลกแห่งอนาคต

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การบริหารการศึกษาแห่งโลกอนาคต จากความเชื่อมโยงของกระบวนการทัศน์ หลักการบริหารจัดการ และการบริหารการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ถ้าหากนำหลักการด้านการศึกษามาใหม่ VASK แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2-3-4 ในการบริหารการศึกษา ในการคิดด้วยหลักความรู้ คู่คุณธรรม พุดและกระทำด้วยหลัก ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยแนวทางในการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะที่ จำเป็นในการดำรงชีวิตในโลกอนาคต จะเป็นแบบบูรณาการ ด้านวิชาการ ด้านการบริหาร จัดการ สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา และพัฒนาตนเองพร้อมทั้งสนับสนุนการ พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ผังแสดงองค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- นพดล เจนอักษร. (2564). กระบวนทัศน์การบริหารการศึกษาในยุคพลิกผัน. วารสาร มจร. พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 5(2), 51-66.
- นิลวรรณ วัฒนา. (2566). กระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารการศึกษาแห่งอนาคต. วารสาร บริหารการศึกษา มศว, 20(39), 35-48.
- ปรีชา เรืองสมุทร. (2565). แนวทางการนำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษา. เข้าถึงได้จาก <https://www.truelookpanya.com/blogdiary/26537> (สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2567).
- ปริญญ ชรรณปิยา. (2566). คู่มือครูปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. เข้าถึงได้จาก <https://online.pubhtml5.com/uuae/rezi/#p=3> (สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2567).

- มฤดี เฟื่องสง่า. (2566). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ**, 24(2), 162-175.
- มัทนา วัฒนอมศักดิ์. (2566). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาหลักและทฤษฎีการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจารณ์ พานิช. (2566). **บทสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช**. เข้าถึงได้จาก <https://www.aksorn.com/ac-education-summary-ep19> (สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2567).
- สถาพร พงษ์พิบูล. (2560). การบริหารการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. **วารสารศึกษาศาสตร์**, 28(2), 36-49.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2566). **กระบวนการทัศน์เทคโนโลยีการศึกษายุคดิจิทัล**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ลำปาง: โรงพิมพ์คานา.
- สุวิมล มธูรส. (2564). การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค NEW NORMAL COVID-19. **วารสารรัชตภาคย์**, 15(40), 120-138.
- Barzelay, M. (1992). **Breaking through bureaucracy: A new vision for managing in government**. Los Angeles: University of California Press.
- Thitipattakul., N. (2566). **Education 2030 - อนาคตการศึกษาในอีก 10 ปีข้างหน้า**. เข้าถึงได้จาก <https://www.disruptignite.com/blog/education2030> (สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2567).
- Thomas S. Kuhn. (1970). **The Structure of Scientific Revolutions**, 2nd ed. (Chicago: University of Chicago Press) Retrieved from <https://www.lri.fr/~mbdl/Stanford/CS477/papers/Kuhn-SSR-2ndEd.pdf> (Accessed September 20, 2023).

การบริหารจัดการวัดในมิติของพลังบวรเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม
การท่องเที่ยววิถีพุทธ

The Management of Temples in the Dimension of Bowons Power
to Promote Buddhist Tourism Culture

พระมหาโชตนิพิฐพนธ์ ผลเจริญ, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, โชติ บดีรัฐ, ภาสกร ดอกจันทร์
Phramaha Chotniphitphon Phoncharoen, Kampanart Wongwatthanaphong,

Chot Bodeerat, Phasakorn Dokchan

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: chotniphitphon.sm@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการวัดในมิติของพลังบวรเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการท่องเที่ยววิถีพุทธเป็นการบริหารจัดการวัดด้วย บ้าน วัด และโรงเรียน เพื่อการพัฒนานำไปสู่ความเจริญพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้ บวร จะต้องมีการทำงานร่วมกันหรือการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การบริหารมิติใหม่จะต้องครอบคลุมไปสู่การแบ่งงานกันทำ งานที่รับผิดชอบมีความเอกภาพในการทำงานตามลำดับตามหน้าที่ การมีเป้าหมายเดียวกัน การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมีระเบียบวินัย ผลประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย สุดท้ายจะต้องมีความสามัคคีซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ยังส่งผลไปสู่การบริหารจัดการด้วยความมีศักยภาพ เพื่อสร้างการดึงดูดใจ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ความปลอดภัย และมีกิจกรรมเพื่อการสนับสนุน พร้อมทั้งมีการแนะนำและคนในชุมชนตระหนักถึงการพัฒนาตนเองเพื่อสามารถตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น รวมถึงการบริหารจัดการประโยชน์ให้ลงไปถึงชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย

คำสำคัญ: การบริหารจัดการวัด, พลังบวร, ส่งเสริมวัฒนธรรม, การท่องเที่ยววิถีพุทธ

Abstract

The management of temples in the dimension of Bowons, power to promote Buddhist tourism culture is the management of temples with homes, temples, and schools for development leading to prosperity together. Bowons must be collaboration or participation to achieve efficiency and effectiveness. The new dimension of management should encompass task delegation, individual responsibility, uniqueness in job execution according to hierarchy and duty, shared goals, innovative thinking, discipline, and mutual benefits. Finally, there must be mutual understanding and harmony between each other. All of these also

ได้รับบทความ: 19 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 4 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 7 สิงหาคม 2567

Received: March 19, 2024; Revised: August 4, 2024; Accepted: August 7, 2024

contribute to management with capability, aiming to create attraction, accessibility to tourist attractions, accommodations, safety, and supportive activities. Additionally, there is a recommendation for community members to be aware of self-development to better participate in tourism activities, as well as to manage and distribute benefits to the community more effectively.

Keywords: Temple Management, Bowons Power, Cultural Promotion, Buddhist Tourism Culture

1. บทนำ

การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสเป็นสำคัญ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ เจ้าอาวาสนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้ เพราะเจ้าอาวาสเป็นพระสงฆ์ผู้มีหน้าที่บริหารและปกครองวัด ที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด เจ้าอาวาสย่อมเป็นตัวจักรสำคัญในการทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ดังนั้นการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน เจ้าอาวาสจะต้องเป็นบุคคลที่ประชาชนเคารพนับถือ เป็นที่ศรัทธาของประชาชน (พระธรรมวโรดม, 2539: 118) ความสำเร็จของวัดในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารหมู่คณะหรือการปกครองดูแล ตลอดจนทั้งการแนะนำการสั่งสอนอบรมพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่มาพำนักในวัดให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในพระธรรมวินัย ปฏิบัติตนตามกฎหมายบ้านเมือง ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศของมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดของคณะสงฆ์ไทยและผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารหมู่คณะเป็นหัวหน้าสงฆ์ในวัดก็คือ “เจ้าอาวาส” เจ้าอาวาสจึงมีบทบาทในการเป็นผู้นำระดับท้องถิ่น ซึ่งมีความใกล้ชิดกับชาวบ้านมาก ชาวบ้านจะให้ความเคารพยกย่องว่าเป็นผู้นำทางวิญญาณของชาวบ้านทุกหมู่เหล่า เพราะผู้ที่เป็นเจ้าอาวาสได้นั้นต้องมีพรรษา 5 ขึ้นไป เป็นผู้มีความรู้ความสามารถสมควรแก่ตำแหน่ง มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัยมีศีลจารวัตรที่น่าเคารพเลื่อมใสเป็นผู้ทรงเกียรติ เป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในท้องถิ่นนั้น (พระมหาเสริมชัย ชยมงคล, 2541: 104)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวของไทยได้มีการพัฒนารูปแบบไปอย่างมาก หลากหลายวัตถุประสงค์และมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปตามประเภทของการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงศาสนา แต่จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของผู้วิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางที่มีการผสมผสานสลับกันไปสลับกันมาระหว่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษา หรืออาจกล่าวสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนาหมายถึงการเดินทางไปท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมความงดงามของโบราณสถาน โบราณวัตถุเที่ยวชมงานพุทธศิลป์ นมัสการขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กราบไหว้พระสงฆ์ผู้

ปฏิบัติปฏิบัติชอบที่เคารพนับถือ และเพื่อการปฏิบัติธรรม การเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาสำหรับในสังคมไทยที่มีศาสนาพุทธเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจนั้น มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เรียกว่า เป็นการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาบ้าง หรือการท่องเที่ยวเชิงพุทธบ้าง เพราะ 96% ของคนไทยนับถือศาสนาพุทธ ที่มีมานับตั้งแต่ปี พ.ศ. 1822 ที่อาณาจักรสุโขทัยรับเอาพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท แบบลังกาวงศ์เข้ามาเป็นศาสนาประจำชาติ (สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2530: 60) โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาคน และนับจากนั้นชาติไทยไม่เคยเปลี่ยนแปลงไปจากศาสนาพุทธอีกเลย คนไทยมีวัดเป็นแหล่งแสวงบุญในทุก ๆ กิจกรรม รวมถึงการเดินทางไปปฏิบัติธรรมด้วย

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจเรื่องการบริหารจัดการวัดในมิติของพลังบวรเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการท่องเที่ยววิถีพุทธ เพื่อต้องการทราบถึงการบริหารจัดการวัดมิติใหม่ การบริหารตน การบริหารคน และการบริหารงาน พร้อมทั้งการบริหารจัดการที่มีบ้าน วัด และโรงเรียนควบคู่ในส่วนของการท่องเที่ยววิถีพุทธ เพื่อความเจริญและความมั่นคงของชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันสืบต่อไป

2. การบริหารจัดการวัด

การบริหารวัด เป็นกระบวนการจัดการและดำเนินการทุก ๆ ด้าน เพื่อให้การคณะสงฆ์ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของการวัด และเป็นฐานรองรับพระศาสนามีความก้าวหน้า สามารถอำนวยความสะดวก เสริมสร้างความผาสุก ความถูกต้อง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม และแสดงความเมตตาอนุเคราะห์ต่อปวงชน ปราบกษัตริย์ทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือน นับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์ขึ้นเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์(พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549: 38) ให้มีระเบียบวินัยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

การบริหารจัดการวัด หมายถึง การปกครอง, บังคับบัญชา, กำกับดูแล, แนะนำสั่งสอน พระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัด ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้อยู่ในศีลธรรมอันดีและดำเนินกิจการโครงการต่าง ๆ ของวัด ให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด (กรมการศาสนา, 2546: 2) การบริหารจัดการวัด เป็นการใช้ศาสตร์ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การประเมินผลงาน การบริหารงบประมาณ เพื่อให้ได้ผลเต็มที่และการใช้ศิลป์ซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมืออันจะทำให้การดำเนินงานของวัดบรรลุวัตถุประสงค์ (น้อย ลายคราม และสุบรรณ จันทบุตร, 2548: 168) การบริหารจัดการวัดเป็นการทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยการให้เจ้าอาวาสหรือคณะผู้บริหาร

ตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปร่วมกันใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างผสมผสานให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน (บุญช่วย จันทร์เหาะ, 2544: 90) เป็นการดำเนินการบริหารและปกครองภิกษุสงฆ์ สามเณรและศิษย์วัด ให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาวัดที่เอื้อต่อการเผยแผ่พุทธศาสนาธรรม แก่ชุมชน (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ), 2546: 34) การบริหารวัด ต้องบริหารจัดการด้านการ เงิน คน วัสดุ แผนงาน เพื่อให้การดำเนินการภายในวัดเป็นไปอย่างราบรื่น เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยบุคคลเป็นผู้สร้างงาน ทำงานและแก้ไข (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2547: 102) การที่เจ้าอาวาสใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการตัดสินใจ ดำเนินงานด้านปกครอง เผยแผ่ศาสนาธรรม ศาสนศึกษา สาธารณูปการและสาธารณ สงเคราะห์ให้ประสบผลสำเร็จ ภายใต้อาณัติความร่วมมือทั้งบุคคลภายในวัดและภายนอกวัด (พระวิบูลธรรมวาที (วิบูล กลยาโณ), 2546: 31)

การบริหารจัดการวัดที่ดีอยู่กับการลงมือปฏิบัติจริง หลักการบริหารจัดการวัดสมัยใหม่นั้นจะต้องประกอบด้วยหลักการดังนี้ คือ

1. การสร้างค่านิยม (Shared Values) ได้แก่ การสร้างฉันทะให้เกิด ทั้งแก่ผู้บริหารเองและผู้ที่อยู่ในโครงสร้างการบริหารจัดการนั้นด้วย เพื่อให้เกิดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติเป็นไปในทางระบบ แบบแผนที่ได้วางไว้ เพื่อการบริหารจัดการวัดจะได้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด
2. จัดโครงสร้าง (Structure) ได้แก่ การสร้างรูปแบบระบบการบริหารให้เหมาะสมเป็นไปตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ โครงสร้างจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการสร้างความสำเร็จให้แก่การบริหารจัดการวัด
3. จัดระบบงาน (Systems) ได้แก่ การวางหลักการบริหารจัดการต่าง ๆ ที่อยู่ภายในวัด ให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นระเบียบ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและเป็นการง่ายแก่การตรวจสอบ
4. จัดกิจกรรม (Style) ได้แก่ การสร้างรูปแบบในเชิงปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารจัดการ เป็นไปทั้งในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ
5. บุคลากร (Staff) ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้อยู่อาศัยในวัดนั้น ๆ การเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เป็นสิ่งที่ควรตระหนักอย่างยิ่งเพราะการบริหารงานจะสำเร็จหรือไม่ส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญ ดังนั้นควรเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับงาน
6. เสริมทักษะ (Skills) ได้แก่ การสร้างความรู้เพิ่มเติมแก่บุคลากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
7. กลยุทธ์ (Strategy) ได้แก่ วิธีการหรือกลวิธีที่เลือกใช้ในการบริหารจัดการ นั้นระบบ รูปแบบ ต้องเหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (กรมการศาสนา, 2546: 46)

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการวัดเป็นภาระหน้าที่ของพระสงฆ์การระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในการใช้ศาสตร์และศิลป์ ปกครอง บังคับ บัญชา กำกับ ดูแล แนะนำ สั่งสอน พระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัด ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดีและดำเนินกิจการโครงการต่าง ๆ ของวัด ให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. การบริหารจัดการมิติใหม่

การบริหารสมัยใหม่จะมีเทคนิคการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพว่าเป็นกลวิธีจัดการที่มีปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ให้เกิดผลสำเร็จ องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารหรือการจัดการ จึงมีอยู่ 3 ส่วน คือ การบริหารตน คือ ตัวเราเอง การบริหารคน คือ คนที่เกี่ยวข้องและ การบริหารงานซึ่งเป็นจุดสำคัญ

การบริหารตน เป็นความเข้าใจในความสำเร็จของชีวิตที่มีความสุขจากการทำงานในความรับผิดชอบ จนสำเร็จมากกว่าตำแหน่งหน้าที่ฐานะทางเศรษฐกิจโดยนักบริหารต้องมีคุณธรรมสำหรับผู้นำ เช่น พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ทศพิธราชธรรม สัปปุริสธรรม เป็นแนวทางประพฤติและเป็นหลักในการปฏิบัติงาน มีความรอบรู้ทางวิชาการและวิชาชีพและต้องพัฒนาตนให้เกิดความรอบรู้สูง มีความคิดเชิงวิสัยทัศน์คิดเป็นระบบ และคิดทั่วทุกด้านในการแก้ไขปัญหาปรับปรุงพัฒนางานปรับตัวปรับความคิดให้ทันสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงาน คำนึงถึงต้นทุนผลลัพธ์และผลสำเร็จของงานมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง รู้จักเสียสละให้อภัยเปิดใจกว้างยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีความอดทนและมองโลกในแง่ดี ปรับวิธีการทำงานอย่างเท่าทันเหตุการณ์ ทำงานเชิงรุก ทำงานล่วงหน้าและคู่ขนานสร้างความเชื่อถือ และมีความเที่ยงตรง

การบริหารคน มีปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสมกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง 4 กลุ่ม คือ 1) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ทำให้ได้รับความเชื่อถือและปฏิบัติงานตามประสงค์ โดยต้องมีความจริงใจซื่อตรงและรู้จักการทำความเข้าใจคำสั่ง 2) ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยมีความเที่ยงธรรมให้เวลาให้โอกาส ให้อภัย ให้ข้อแนะนำช่วยเหลือแก้ปัญหา มีความเข้าใจในความแตกต่างของคน 3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานด้วยความรู้สึกเอื้ออาทร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักประสานงานประสานใจด้วยความนุ่มนวล นอบน้อม แน่วแน่และหนักแน่น การทำงานมีความยืดหยุ่นเกิดความรู้สึกประสานได้อย่างคล่องตัว และ 4) ความสัมพันธ์กับประชาชนต้องทราบปัญหาความต้องการของประชาชนให้ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง โดยข้าราชการที่ดีต้องรู้จักสำนึกในการบริการประชาชนไม่ใช่บริการแต่พวกเดียวกัน

การบริหารงาน นอกจากบริหารตนและบริหารคน การบริหารงานมีความสำคัญมากองค์ประกอบของการบริหารงานหรือ POSDCORB เป็นหลักพื้นฐานของการบริหาร P ตัวแรก คือ Planning การวางแผน ในแผนวางแล้วต้องนำไปปฏิบัติ O คือ Organizing การจัดองค์การ การจัดโครงสร้าง การวางจัดวางระบบงานต่าง ๆ S คือ Staffing การจัดหา

บุคลากรการสรรหาบุคลากร เข้ามาทำหน้าที่ การใช้คนให้ตรงกับงาน D คือ Directing การบริหารจัดการการกำกับดูแลทรัพยากรการบริหารโดยเฉพาะงบประมาณ Co คือ Coordinating การประสานงานการประสานสัมพันธ์ รวมถึง Communication การติดต่อสื่อสาร R คือ Reporting การรายงาน การตรวจสอบกลั่นกรอง สุดท้าย B คือ Budgeting เป็นกรอบในการบริหารงานแบบกว้าง ๆ ในปัจจุบันแนวคิดหรือเทคนิคการบริหารมีมากขึ้นกว่าเดิม (นภดล เสงเจริญ, 2546: 24)

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการมิติใหม่ หมายถึง การที่คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันตั้งวัตถุประสงค์และมาร่วมกันทำกิจกรรมขององค์การหรือหน่วยงาน ด้วยความสามารถด้วยศาสตร์ ด้วยศิลป์ ด้วยกลยุทธ์ และด้วยการบริหารงานมิติใหม่ โดยการบริหารตน การบริหารคน และการบริหารงาน เพื่อการพัฒนาและใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและเป็นที่พอใจของคนทุกฝ่าย

4. บวร

“บวร” คือ การนำเอารูปแบบและแนวคิดการพัฒนาแบบ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) กล่าวคือ เป็นแนวคิดที่มุ่งพยายามที่จะนำเอาองค์กรและ/หรือ สถาบันหลักในชุมชนท้องถิ่นมาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา อันได้แก่การนำเอาสถาบันที่สำคัญในชุมชน 3 สถาบัน (ราชชนทร์ นพณัฐวร และคณะ, 2559: 1) ได้แก่

- 1) สถาบันทางสังคม (บ = บ้าน)
- 2) สถาบันศาสนา (ว = วัด)
- 3) สถาบันการศึกษา (ร = โรงเรียน)

ดังนั้น คำว่า “บวร” จึงเป็นคำย่อ โดยการนำเอาพยัญชนะต้นของคำว่า บ้าน วัด โรงเรียน มาบัญญัติเป็นคำใหม่ คือ ซึ่งมีองค์ประกอบของ “บวร” ดังนี้

1) สถาบันทางสังคม (บ้าน) ซึ่งประกอบไปด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อบต. สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล เป็นต้น รวมทั้งระบบกลไกในการบริหารที่มาจากรัฐในรูปอื่น ๆ ที่จะพัฒนาทางด้านสภาพแวดล้อม ทางด้านกายภาพต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านหรือชุมชน

2) สถาบันศาสนา (วัด) หน่วยงานทางสังคมอีกหน่วยงานหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา ในอดีตวัดคือศูนย์รวมของทุก ๆ สิ่งตั้งแต่เกิดจนตาย

3) สถาบันการศึกษา (โรงเรียน) หน่วยงานทางสังคมสุดท้ายที่กล่าวถึง ประกอบด้วยครูใหญ่, อาจารย์ใหญ่, คณะครู, นักวิชาการ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ทั้งในโรงเรียน มหาวิทยาลัย วิทยาลัย และองค์กรทางการศึกษาอื่น ๆ

ดังนั้น บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) จึงเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญทั้งหมด วัดมีบ้านและโรงเรียนให้การอุปถัมภ์ค้ำชู ทำนุบำรุงพระศาสนา บ้านก็มีวัดคอยให้สติ เตือนใจ

รวมทั้งจิตวิญญาณและมีโรงเรียนคอยสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน โรงเรียนมีวัดที่ให้การสนับสนุน อบรมสั่งสอนศีลธรรม และมีบ้านที่คอยให้การสนับสนุนผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยอาจเป็นครูภูมิปัญญาให้ความรู้ในเรื่องที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ๆ และกรรมการสถานศึกษาก็มีพระ มีผู้นำชุมชน เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานในโรงเรียน คำว่า “บวร” คำนี้ไม่ได้แค่คำพูดสละสลวยคำหนึ่ง แต่เป็นถึงการรวมตัวของหน่วยงานสังคมที่สำคัญที่สุด เพื่อความเจริญงอกงามบ่งบอกถึงวัฒนธรรมอันจะเกิดจากความดีงามของคนทุก ๆ คนที่จะร่วมกันพัฒนาทั้งสามสิ่งไปพร้อม ๆ กัน

“บวร” จึงเป็นการนำเอาสถาบันหลัก ๆ ในชุมชนมาเป็นกลไกในการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการเชื่อมสัมพันธ์ พัฒนา ตัดสินใจ แก้ปัญหาตนเองกำหนดแผนแม่บทชุมชนด้วยการ ร่วมกันคิด สร้างและบริหารจัดการชุมชนของคนในท้องถิ่นที่ร่วมกันเป็นเจ้าของอันจะนำไปสู่ “การพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน” ตลอดไป

สรุปได้ว่า จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของการจัดการแบบมีส่วนร่วม ระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นสมควรที่หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องเร่งส่งเสริมดำเนินงานในเรื่องนี้อย่างจริงจัง เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมีสาระที่สะท้อนคุณค่าของชุมชน วัฒนธรรมศักยภาพของท้องถิ่น ขณะเดียวกันการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการวัดที่ดี เพื่อการบริหารจัดการที่ดีและการเรียนรู้ในชุมชนสืบไป

5. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงพุทธ

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาหรือเชิงพุทธเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังศาสนสถานหรือสถานที่ที่มีความสำคัญทางศาสนา เพื่อเยี่ยมชมการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การนมัสการ เจริญอภิญญา ร่วมไปถึงการทำกิจกรรมด้านศาสนา เช่น การนั่งวิปัสสนากรรมฐาน การนั่งสมาธิตามสถานที่ที่จัดไว้สำหรับปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ประวัติความเป็นมาของศาสนสถานต่าง ๆ พร้อมกับ สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันโดยกิจกรรมการท่องเที่ยวทางศาสนา ได้แก่ การเยี่ยมชม วัดวาอารามต่าง ๆ การไปนมัสการพระเกจิอาจารย์และบูชาศาสนสถาน และปฏิบัติกิจกรรมหรือนั่งวิปัสสนากรรมฐานและได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนา หมายถึง อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา คือ ที่ประดิษฐานรูปเคารพ, สถานที่สำหรับศาสนิกชนมาประชุมกันเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนาตลอดจนที่พักของนักบวชตามศาสนานั้น โดยมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น ส่วน ๆ ตามกิจกรรมการใช้ที่แตกต่างกัน แหล่งท่องเที่ยวของศาสนาพุทธ ได้แก่ วัด เจตีย์ พระธาตุ ปราสาท

2. สถานที่ท่องเที่ยวประเภทสถานปฏิบัติธรรม หมายถึงสถานที่สำหรับบำบอดจิตใจโดยการเข้าฝึกปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้แก่ การนั่งสมาธิ และทำวิปัสสนากรรมฐานเพื่อฝึกฝนจิตใจให้สงบ (ธนภุต สังข์เลย, 2550: 63)

ดังนั้น จึงควรพิจารณาศึกษาเพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ พัฒนา และปรับปรุงวัดทางด้านกายภาพทั้ง 4 ประเภท คือ วัดพระธาตุ วัดป่า วัดพื้นบ้าน และวัดที่ออกแบบในลักษณะร่วมสมัย อีกทั้งให้มีการศึกษาเพื่อเสนอแนะเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ตามตลาดของการท่องเที่ยว ดังที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อันจะเป็นผลทางอ้อมกับการพิจารณาวัดพื้นบ้านเล็ก ๆ ซึ่งมีคุณลักษณะทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่น่าสนใจ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่มีแนวโน้มว่าอาจขยายเขตของกลุ่มท่องเที่ยวออกไป การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายในการเพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน และยังเป็น การสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติมาท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัดมากขึ้น ตลอดจนเกิดทัศนคติของเจ้าอาวาสที่มีต่อการส่งเสริมให้วัดเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว

ในปัจจุบันบทบาทหนึ่งที่เกิดขึ้นมาคือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยบางวัดมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ บางวัดมีพุทธศิลป์เป็นโบราณวัตถุสถานที่มีความค่าทางศิลปะ บางวัดเป็นแหล่งอำนวยความสะดวกแก่การประกอบพิธีกรรม ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เข้ามาเยือน จึงก่อให้เกิดกิจกรรมเพื่อการบริการต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ของวัดหรือพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ที่จอดรถ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายดอกไม้ธูปเทียน เป็นต้น (วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี, 2531: 74)

สรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดในสังคมไทย แบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนาที่ส่งเสริมให้เป็นแหล่งชมความงดงามของงานพุทธศิลป์ และทำบุญไหว้พระขอพร ที่มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายนอกและภายในตามบริบทของวัด มีการใช้สัญลักษณ์และการสื่อสารที่ทันสมัยเข้าใจง่าย ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงมากนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2) สถานที่ท่องเที่ยวประเภทสถานปฏิบัติธรรมที่เน้นส่งเสริมให้เป็นสถานที่สำหรับการปฏิบัติธรรม กำลังได้รับความนิยมมากจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

6. การบริหารจัดการวัดในมิติของพลังบวรเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการท่องเที่ยววิถีพุทธ

ในการบริหารจัดการวัดในมิติของพลังบวรเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการท่องเที่ยววิถีพุทธ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะต้องร่วมด้วยช่วยกันทั้ง วัด บ้าน และโรงเรียน เพื่อการขับเคลื่อนไปสู่ความเจริญในมิติใหม่พร้อม ๆ กัน ซึ่งจะต้องปฏิบัติ 2 ประเด็น ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของบวร

1) การแบ่งงานกันทำ คนงานควรจะได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรยุคปัจจุบันได้

2) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการจะได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชา ส่วนอำนาจหน้าที่แบบไม่เป็นทางการ

จะได้รับจากความชำนาญงานของบุคคล ความรู้ทางด้านเทคนิค ความมีคุณค่าทางศีลธรรม และความสามารถในการเป็นผู้นำ และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนเน้นว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

3) ความมีเอกภาพในการบังคับบัญชา คำสั่งสองคำสั่ง อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความเกี่ยวข้อง ในเมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์ คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ การประเมินอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยาก และผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชามากจะโกรธและอาจไม่ให้ความร่วมมือ ในอนาคตถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาอาจไม่เชื่อฟัง

4) สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ เป็นสายการบังคับบัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ ความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับชั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่ดีที่สุดที่ลำดับชั้นการบังคับบัญชา คือความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่าง รวมถึงความล่าช้าในการวางแผน และการจัดการ ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้นการบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้การติดต่อสื่อสารลดลง และองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ภายในองค์การได้มีการแบ่งแยกแผนกต่าง ๆ ซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับชั้นการบังคับบัญชาโดยผู้บริหารในระดับกลาง และระดับต้นของสายการบังคับบัญชาแต่ละแผนก ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับเดียวกันในแผนกอื่น ๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้น เนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่น และรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้นเป็นการสร้างทีมงานข้ามสาย ซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

5) การรวมอำนาจ เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสายการบังคับบัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าไร อย่างไร และมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่ามีผลสำคัญเนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกระดับขององค์การ

6) การมีเป้าหมายเดียวกัน เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การ องค์การใดที่ไม่มีการวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรมของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ยึดหลักกว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดมุ่งหมายและแผนเดียวกัน

7) หลักความเสมอภาคความเสมอภาค คือ ความเป็นธรรม ความยุติธรรม และความเหมาะสม สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์กรซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

8) การออกคำสั่ง คือ วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหา เพื่อให้องค์กรได้รับประโยชน์สูงสุด และเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงานโดยใช้ผังองค์กรเพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน และเป็นการชี้วัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขั้นได้ในอนาคต การวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์กรยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม และการพัฒนากำลังแรงงาน โดยองค์กรกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตน

9) ความคิดริเริ่ม เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่ม ซึ่งความคิดริเริ่มนี้นับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์กร เนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ ผู้บริหารต้องมีทักษะ (Skill) และไหวพริบ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์ขององค์กรและความต้องการของพนักงาน และความสามารถของผู้บริหารระหว่างองค์กรกับพนักงาน จะทำให้เกิดความสมดุล ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้วัดผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาคนและการบริหารงาน

10) ความมีระเบียบวินัย เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง การเชื่อฟัง อำนาจ คำขอร้อง และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมา สำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชา ความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลาย ๆ คนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดและทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในองค์กร กับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์กร และเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะให้พนักงานปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

11) ค่าตอบแทนของบุคลากร การให้รางวัลประกอบด้วยโบนัส และแผนการแบ่งกำไร เป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้ การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์กร ระบบการให้รางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงานและองค์กร รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่มโดยการให้รางวัล เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรมและตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

12) ความมั่นคงในงานของบุคลากร ความมั่นคงในงานมีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์กรซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะและปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

13) ผลประโยชน์ส่วนตัวของสมาชิกในองค์กร มีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์กร ผลประโยชน์ขององค์กรถือว่าเป็นประโยชน์ของทุก ๆ คน หรือของทุกกลุ่มในองค์กร ในขณะที่องค์การยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์กรและสมาชิกภายในองค์กร

14) ความสามัคคี เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์กรที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับชั้นภายในองค์กร และสิทธิในการสั่งการ หรือการบริโภค และความร่วมมือกัน ถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จและมีการพัฒนา ความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหารและคนงาน โดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหามาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลัง เมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์การมีความแข็งแกร่ง (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2545: 68)

2. การมีศักยภาพร่วมกัน

การบริหารจัดการแบบมีศักยภาพการท่องเที่ยววิถีพุทธ ได้แก่

1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ คือ มีศาสนสถาน โบราณสถาน การมีชื่อเสียงของพระเกจิอาจารย์ วัดให้ความรู้สึกทางจิตใจในด้านบวก เช่น ความสงบ ความสบายใจ

2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สะดวกทั้งทางอากาศ ทางรถไฟ และรถยนต์ส่วนบุคคล (ระบบขนส่งมวลชนอาจยังไม่ครอบคลุมพื้นที่)

3) ด้านที่พัก มีกระจายอยู่ทุกพื้นที่ หลายระดับ หลายราคา ให้เลือกใช้บริการ

4) ด้านความปลอดภัย นับว่ามีความปลอดภัยค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ

5) ด้านกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว การสนับสนุนของภาครัฐเอกชน ประชาชน จะมีมากในช่วงเทศกาลวันสำคัญทางศาสนา

6) ด้านรายการนำเที่ยว มีบริษัททัวร์หลายแห่งบรรจุรายการไหว้พระและจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนามากมาย เป็นแรงเสริมกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้น

7) ด้านสังคม คนในชุมชนตระหนักถึงการพัฒนาตนเองเพื่อสามารถตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น รวมถึงการจัดการผลประโยชน์ให้ลงไปถึงชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2557: 33)

8. สรุป

การบริหารจัดการวัดในมิติของพลังบวรเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการท่องเที่ยววิถีพุทธเป็นการบริหารจัดการวัดด้วย บ้าน วัด และโรงเรียน เพื่อการพัฒนาไปสู่ความเจริญพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้ บวร จะต้องมีการทำงานร่วมกันหรือการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการบริหารมิติใหม่จะต้องครอบคลุมไปสู่การแบ่งงานกันทำงานที่รับผิดชอบ มีความเอกภาพในการทำงานตามลำดับ ตามหน้าที่ การมีเป้าหมายเดียวกัน การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ความมีระเบียบวินัย ผลประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย สุดท้ายจะต้องมีความสามัคคี ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ยังส่งผลไปสู่การบริหารจัดการด้วยความรู้ความสามารถ เพื่อสร้างการดึงดูดใจ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ความปลอดภัย และมีกิจกรรมเพื่อการสนับสนุน พร้อมทั้งมีการแนะนำคนในชุมชนตระหนักถึงการพัฒนาด้านตนเองเพื่อสามารถตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น รวมถึงการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ให้ลงไปถึงชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย

9. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการบริหารจัดการวัดในมิติของพลังบวรเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการท่องเที่ยววิถีพุทธ สามารถได้รับองค์ความรู้ ดังนี้

1. ได้ทราบการบริหารจัดการวัด เพื่อการมีส่วนร่วมของบวร การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธหรือการท่องเที่ยวในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่ง และเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความพิเศษของการท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรม โดยต้องปฏิบัติ ดังนี้ 1) การแบ่งงานกันทำ 2) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ 3) ความมีเอกภาพในการบังคับบัญชา 4) สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ 5) การรวมอำนาจ 6) การมีเป้าหมายเดียวกัน 7) หลักความเสมอภาคความเสมอภาค 8) การออกคำสั่ง 9) ความคิดริเริ่ม 10) ความมีระเบียบวินัย 11) ค่าตอบแทนของบุคลากร 12) ผลประโยชน์ส่วนตัวของสมาชิกในองค์กร 13) ผลประโยชน์ส่วนตัวของสมาชิกในองค์กร และ 14) ความสามัคคี

2. ได้ทราบการบริหารจัดการวัด เพื่อการมีศักยภาพร่วมกัน พุทธ ได้แก่ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ คือ มีศาสนสถาน โบราณสถาน การมีชื่อเสียงของพระเกจิอาจารย์ วัดให้ความรู้สึทางจิตใจในด้านบวกเช่น ความสงบ ความสบายใจ 2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สะดวกทั้งทางอากาศ ทางรถไฟ และรถยนต์ส่วนบุคคล (ระบบขนส่งมวลชนอาจยังไม่ครอบคลุมพื้นที่) 3) ด้านที่พัก มีกระจายอยู่ทุกพื้นที่ หลายระดับ หลายราคา ให้เลือกใช้บริการ 4) ด้านความปลอดภัย นับว่ามีความปลอดภัยค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ 5) ด้านกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว การสนับสนุนของภาครัฐเอกชน ประชาชน จะมีมากในช่วงเทศกาลวันสำคัญทางศาสนา 6) ด้านรายการนำเที่ยว มีบริษัททัวร์หลายแห่งบรรจุรายการไหว้พระและจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนามากมาย เป็นแรงเสริมกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้น และ 7) ด้านสังคม คนในชุมชนตระหนักถึงการพัฒนาด้านตนเองเพื่อสามารถตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น รวมถึงการจัดการผลประโยชน์ให้ลงไปถึงชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2546). **วัดพัฒนา 46**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมการศาสนา. (2546). **คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). **แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.

- ชนกฤต สังข์เฉย. (2550). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ**. คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศ.
- น้อย ลายคราม และสุพรรณ จันทบุตร. (2548). **หลักการบริหารและจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- นภดล เสงเจริญ. (2546). **เทคนิคการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ข้าราชการ.
- บุญช่วย จันทร์เหาะ. (2544). พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์คณะจังหวัดกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ). (2546). **การคณะสงฆ์และการศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมวโรดม. (2539). **การปกครองวัด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2547). **พระสงฆ์กับกรมศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระมหาเสริมชัย ชยมงคล. (2541). **การบริหารวัด**. กรุงเทพมหานคร: วีชั่นอาร์ต คอร์ปอเรชั่น.
- พระวิบูลธรรมวาที (วิบูล กัลยาโณ). (2546). **พระสังฆาธิการกับวัด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์ และคณะ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำแหน่งประเภทวิชาการ ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. (2531). วัด: จำเป็นอย่างไรรจะต้องมีคู่มือพัฒนา. **จุลสารการท่องเที่ยว**, 7(1), 73-77.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). **ทฤษฎีองค์การ: ฉบับมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์. (2561). กลุ่มพระพุทธรูปสี่อิริยาบถในศิลปะสุโขทัย: ความหมายทางพระพุทธศาสนาบางประการ. **วารสารเมืองโบราณ**, 13(3), 57-61.

สัจธรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักพุทธจิตวิทยา

The Truth Affecting to Human Behavior according to the Principles of Buddhist Psychology

วานิช พาลาด, พระครูสุวรรณสารานุกุล, วิเชียร นามการ,
ประสิทธิ์ คำกลาง, บุญช่วย ทองกลาง

Wanit Phalard, PhraKhrusuwansaranuKun, Vichian Namgan,
Prasit KamKlang, Bunchuai ThongKlang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus

Corresponding Author, E-mail: Wanit Phalard@gmail.com, Dr.vichian2503@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง “สัจธรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักพุทธจิตวิทยา” มีความมุ่งหมายเพื่ออธิบายสัจธรรมของชีวิตกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมจิตวิทยา โดยสัจภาวะหรือความจริงในทางพระพุทธศาสนานั้น บางแห่งระบุว่า มี 4 ภาวะ คือสมมติสัจจะ สภาวะสัจจะ ปรมัตถสัจจะ และอริยสัจจะ และบางแห่งระบุว่า มี 2 ภาวะ คือสมมติสัจจะ และปรมัตถสัจจะ ซึ่งสัจธรรมดังกล่าวนี้มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ให้มีการพัฒนาใน 3 ด้าน คือพัฒนาด้านกาย พัฒนาด้านจิต และพัฒนาด้านปัญญา ด้วยการอาศัยหลักธรรมในทางพุทธศาสนา คือขันธ 5 สติปัฏฐาน 4 อริยมรรค 8 ศีล สมาธิ และปัญญา

คำสำคัญ: สัจธรรม, พฤติกรรมมนุษย์, หลักพุทธจิตวิทยา

Abstract

Academic article on “The Truth Affecting to Human Behavior according to the Principles of Buddhist Psychology” The aim is to explain the truth of life and how to change human behavior according to the principles of Buddhist psychology. By the truth or truth in Buddhism. Some places state that there are 4 states: assuming the truth, the state of truth, and paramattha truth, the noble truth. And some places state that there are 2 conditions, one assuming the truth and the ultimate truth, This truth has an effect on changing human behavior to develop in 3 areas: physical development, mental development, and intellectual development. By relying on the principles of Buddhism, namely the 5 Khandhas, 4 Satipatthana, the Noble Eightfold Path, the 8 precepts, concentration, and wisdom.

Keywords: Truth Dhamma, Human Behavior, Principles of Buddhist Psychology

ได้รับบทความ: 18 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 27 เมษายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 เมษายน 2567

Received: April 18, 2024; Revised: April 27, 2024; Accepted: April 29, 2024

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหนึ่งที่อุบัติขึ้นในโลกได้รับการยอมรับจากมนุษยโลกที่อยู่ในชมพูทวีปโดยเจ้าชายสิทธัตถะผู้ทรงมีพระอัจฉริยภาพในการมองเห็นความจริงของธรรมชาติที่มนุษย์ทุกคนจะพึงประสบกันอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้กล่าวคือ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ และความตาย ที่เรียกว่าเทวทูต 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551: 138-139) เพราะธรรมชาติทั้ง 4 อย่างนี้เป็นเครื่องหมายหรือนิमितที่แสดงให้เห็นอำนาจของกฎธรรมชาติที่มนุษย์ต้องพบอยู่ตลอดเวลา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2552: 896-897) เจ้าชายสิทธัตถะทรงออกแสวงหาหนทางพ้นทุกข์ สามารถค้นพบความจริงและทางออกจากความทุกข์นั้นด้วยพระปรีชาญาณของพระองค์เอง เพราะทรงค้นพบว่า ที่ไหนก็ตามมีทุกข์ที่นั่นย่อมมีหนทางแก้ในการพ้นทุกข์ได้เสมอ เป็นหลักตรรกะธรรมดาง่าย ๆ ที่ทุกคนสามารถคิดตามได้โดยไม่ต้องสงสัย

จากการพัฒนาการของทฤษฎีความจริงตั้งแต่เริ่มต้น คือ พระไตรปิฎกในยุคแรกจนถึงยุคปัจจุบันของนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาได้นำไปสู่ประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับสาระและพัฒนาการของการรู้ความจริงที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ตามหลักพุทธจิตวิทยา ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาให้ทราบชัดเกี่ยวกับสังขธรรมความจริงของชีวิต กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ในพระพุทธศาสนาว่า พระพุทธศาสนามีคำสอนเรื่องความจริงที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์มีสาระสำคัญไว้อย่างไร มีแนวคิดคำสอนเกี่ยวกับความจริงเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ และเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้การรู้ความจริงเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักพุทธจิตวิทยา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้เหมาะสมกับสังคมไทยในยุคปัจจุบัน (พระมหาโสภณ วิจิตรธมโม, 2559: 5)

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักของความจริงในอริยมรรคไว้เพื่อให้พุทธบริษัทได้เข้าใจหลักความจริงของชีวิต ให้เห็นถึงเปลี่ยนแปลงของชีวิตและรู้หนทางที่จะไปสู่เป้าหมายของการพ้นทุกข์ คือความจริงหรือสังขภาวะที่มนุษย์ศึกษาและรู้กันในโลกนี้มีอยู่ 4 ประการที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในพระสูตรต้นตปิฎก สังยุตตนิกายสคาถวรรค และพระอภิธรรมปิฎก กถาวัตถุ เป็นต้นว่า 1) สมมติสังขจะ หมายถึง ความจริงชั้นนอกแบบผิวเผินที่สมมติว่าเป็นจริงและยอมรับกันในชีวิตประจำวัน หากได้ศึกษาให้ละเอียดแล้วจะพบว่า ความจริงชั้นนี้ ไม่ใช่ความจริงแต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น มนุษย์เห็นพ้องต้องกันว่าดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออกและตกลงในทางทิศตะวันตก หากแต่เมื่อศึกษาในรายละเอียดแล้วจะพบว่าดวงอาทิตย์ไม่ได้ขึ้นและตกแต่อย่างใด ปรากฏการณ์ที่เห็นนั้นเกิดจากการที่โลกหมุนรอบตัวเองต่างหาก 2) สภาวสังขจะ หมายถึง ความจริงที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า วินิจฉัย วิเคราะห์ วิจารณ์ ให้ลึกซึ้งจนสามารถรู้ความจริงระดับลึกลงไปอีก เช่น การรู้ว่าปรากฏการณ์ดวงอาทิตย์ขึ้นและลงนั้น เกิดจากการหมุนของโลก เป็นต้น 3) ปรมัตถสังขจะ หมายถึง ความจริงที่อยู่เหนือวิสัยของประสาทสัมผัสของมนุษย์ เช่น ความจริงเกี่ยวกับจิตวิญญาณ นรก สวรรค์ นิพพาน เป็นต้นซึ่งก็คือ ความจริงทางอภิปรัชญานั้นเอง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ส.ส. (ไทย) 37/4/98, อภิ.ก. (ไทย))

7/8/80) 4) อริยสัจ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (ไทย) เล่มที่ 19/609) หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (ไทย) ที่.ม.10/86/107) ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ นิโรธ ความดับทุกข์ และมรรค ทางปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญความจริงข้อนี้ เนื่องจากเป็นความจริงที่ช่วยมนุษย์ไปสู่การพ้นทุกข์ได้ หลักอริยสัจเป็นหลักสัจธรรมที่สรุปรวมพระพุทธศาสนาทั้งหมด เมื่อเข้าใจหลักอริยสัจดีแล้วก็เข้าใจหลักธรรมอื่น ๆ ได้โดยง่าย อริยสัจ แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ เป็นทางสายกลางเป็นทางนำไปสู่ความจริงในอริยสัจทุกข้อโดยครบถ้วนบริสุทธิบริบูรณ์ วิชาและความรู้นี้เกิดขึ้นเองแก่พระพุทธเจ้า ไม่มีใครเป็นครูอาจารย์มีเฉพาะในพระพุทธศาสนาเท่านั้น (สมเด็จพระญาณสังวร, 2516: 23-39)

ดังนั้น สัจธรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักพุทธจิตวิทยา คือ การรู้ความทุกข์และสาเหตุของทุกข์ หาวิธีการดับทุกข์ แสวงหาหนทางดำเนินไปสู่ความดับทุกข์ด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 เพื่อให้เข้าถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนา คือ ความพ้นทุกข์ ความจริงโดยสมมติและความจริงโดยปรมัตถ์นั้น เป็นข้อที่สมมติขึ้นให้คนเราได้รู้จักหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาได้เข้าใจในความหมายของหลักธรรม ความจริงโดยปรมัตถ์ธรรม คือ ความจริงที่ได้ประสบพบเห็นได้สัมผัสด้วยการประพฤติปฏิบัติตามหลักของความเป็นจริงแล้วไม่เข้าไปยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นของตนเองด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแล้วปล่อยวาง ก็จะพบกับความสงบสุขในทางพระพุทธศาสนา

2. สัจธรรมของชีวิตกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์

สัจธรรมหรือความจริง ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ทางพระพุทธศาสนา นั้น ถือว่ามีประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอย่างสูงสุด สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1. ความจริงของชีวิต

ความจริงตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง สัจธรรม ได้แก่ ความจริงแท้ที่ไม่แปรผันเป็นไปอย่างอื่น ภาวะที่เป็นอย่างนั้น จะมีคำว่าธรรมต่อท้ายหรือไม่ก็ตามก็มีความหมายเหมือนกัน ความรู้ที่แท้จริงมิใช่ความรู้เพื่อสนองความอยาก แต่เป็นความรู้เพื่อการแก้ทุกข์แก้ปัญหของชีวิต เพราะความรู้ดังกล่าวถือว่าเป็นความรู้ที่มีคุณค่าหรือมีประโยชน์ต่อชีวิตที่แท้จริง ซึ่งมีผู้อธิบายแนวคิดคำสอนเรื่องความจริงตามหลักพระพุทธศาสนาไว้ดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของความจริง

ความจริง ตรงกับคำว่า สัจจะ แปลว่า ความสัตย์ ความเชื่อ ถ้าขยายความตามศัพท์แยกได้ 3 ลักษณะ คือ ความจริง ความตรง และความแท้ ความจริง ได้แก่ การไม่พูดเล่น ความตรง คือ การประพฤติทางกาย ทางวาจาตรงไม่บิดพลิ้ว ไม่บ่ายเบี่ยง ความแท้คือ ความไม่เหลวไหลมีความเชื่อตรงจริงใจตลอดเวลา ตรงกันข้ามกับคำว่า อสัจจะ แปลว่า ไม่จริง บิดพลิ้ว ในทางปฏิบัติสัจจะ คือ ความรับผิดชอบ หมายความว่า ถ้าจะทำอะไรแล้ว ต้องตั้งใจทำอย่างจริงจัง ทำอย่างสุดความสามารถ ให้เป็นผลสำเร็จ

การที่ใครจะสามารถสร้างตัวขึ้นมาได้นั้นต้องมีสัจจะเป็นพื้นฐาน สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงของชีวิตทั้ง 3 ด้าน คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่เป็นแก่นแท้ของชีวิต สัจจะในทางพระพุทธศาสนามีคำที่ใช้แทนกันอยู่หลายคำ เช่น ตถตา ความเป็นอย่างนั้น อวิตถตา ความไม่คลาดเคลื่อน เป็นต้น มีผู้ให้ความหมายและประเภทของสัจจะไว้ดังนี้ ในคัมภีร์สุมังคลวิลาสินีได้ให้ความหมายว่า คำว่า สัจจะ สัจโจ โหติ ความว่า เป็นของมีจริง อธิบายว่าการได้อัตภาพนั้นเที่ยวเป็นของจริง

2.1.2 องค์ประกอบความจริง

จุดเริ่มต้นแนวคิดเรื่องความจริงประกอบด้วยชั้น 5 ของพระพุทธศาสนาเกิดจากการปฏิเสธแนวคิดเรื่องตัวตนหรืออาตมันที่ถือว่าเป็นสิ่งถาวรในมุมมองเรื่องชั้น 5 พุทธศาสนามองว่า มนุษย์ประกอบขึ้นด้วยส่วนต่าง ๆ 5 ส่วนด้วยกัน คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ โดยวิธีแบ่งแบบชั้น 5 พุทธธรรมทั้งหมดที่บัญญัติเรียกว่า สัตว์ บุคคล ฯลฯ ออกเป็นส่วนประกอบต่าง ๆ 5 ประเภทหรือ 5 หมวด เรียกทางธรรมว่า เบญจชั้น 9 มืองค์ประกอบความจริง คือ (1) รูป ได้แก่ ส่วนประกอบฝ่ายรูปธรรมทั้งหมด ร่างกายและพฤติกรรมทั้งหมดของร่างกายหรือสสารและพลังงานฝ่ายวัตถุพร้อมทั้งคุณสมบัติและพฤติกรรมต่าง ๆ ของสสารพลังงานเหล่านั้น (2) เวทนา ได้แก่ ความรู้สึกสุขทุกข์หรือเฉย ๆ ซึ่งเกิดจากผัสสะทางประสาททั้ง 5 และทางใจ (3) สัญญา ได้แก่ ความกำหนดได้หรือหมายรู้คือ กำหนดรู้อาการเครื่องหมายลักษณะต่าง ๆ อันเป็นเหตุทำให้จำอารมณ์นั้น ๆ ได้ (4) สังขาร ได้แก่ องค์ประกอบหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิตที่ปรุงแต่งจิตให้ดีหรือชั่วหรือเป็นกลาง ๆ โดยมีเจตนาเป็นตัวนำความนึกคิดดีชั่วต่าง ๆ เช่น ศรัทธา สติ หิริโอตตปปะ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ปัญญา โมหะ โทสะ โลภะ มานะ ทิฏฐิ อิสสาและมัจฉริยะ เป็นต้น (5) วิญญาณ ได้แก่ ความรู้แจ้งอารมณ์ทางประสาททั้ง 5 และทางใจ คือ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส การรู้สัมผัสทางกายและการรู้อารมณ์ทางใจ (6) ความจริงของชีวิต คือ การรู้สิ่งที่มีอยู่จริงอันปรากฏให้เห็นที่ไม่แปรสภาพเป็นอย่างอื่น และการมีชีวิตอยู่ด้วยปัญญาอันประเสริฐที่เห็นความจริงของชีวิตที่มีการเกิดขึ้นไปตามลำดับ (วิทย์ วิศทเวทย์, 2540: 45-46) มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา และมีการแตกสลายไปในที่สุด ไม่สามารถบังคับบัญชาได้ เพราะเป็นหลักธรรมที่มนุษย์ทุกคนต้องประสบพบเจออยู่ตลอดเวลา

ดังนั้น พระพุทธองค์ท่านได้แสดงหลักธรรมทุกสิ่งทุกอย่างอย่างไม่มีตัวตน สิ่งที่เหลืออยู่นั้น คือ ชั้น 5 หมายถึง กอง หรือหมวดของรูปธรรม และนามธรรมเป็นองค์ประกอบรวมของชีวิต สิ่งที่มาประกอบกันเข้าทั้ง 5 อย่าง ของชีวิตอันมาประชุมกันเป็นธรรมที่แสดงถึงความจริงของชีวิตมนุษย์ที่ประสบพบเห็นกันอยู่ทุกวันว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีส่วนประกอบด้วยรูปชั้น (ได้แก่ ดิน น้ำ ไฟ และลม) และนามชั้น คือ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ รวมเรียกว่า เบญจชั้นนั่นเอง ได้แก่ (1) รูปชั้น หมายถึง ส่วนประกอบของฝ่ายรูปธรรมทั้งหมดมีร่างกายและพฤติกรรมที่แสดงออกมาทั้งหมดของร่างกาย (2) เวทนาชั้น หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจมีความสุขหรือความทุกข์ซึ่งเกิดจากการถูกต้องสัมผัสทางระบบประสาททั้ง 5 (3) สัญญาชั้น หมายถึง ความจำได้หมายรู้ หรือ สิ่งที่ได้รับรู้ด้วยอาการที่เข้าไปกำหนดรู้ทางอาการตาม

เครื่องหมายลักษณะต่าง ๆ อันเป็นเหตุให้จำอารมณ์นั้น ๆ ได้ (4) สังขารขันธ หมายถึง องค์ประกอบหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิตใจมีเจตนาเป็นตัวนำ ซึ่งแต่งจิตใจให้ดีขึ้นหรือชั่วหรือเป็นกลาง ๆ มาปรับการตรึกนึกคิดในใจ และการแสดงออกทางกาลเวลาให้เป็นไปต่าง ๆ เป็นที่มาของกรรม เช่น ศรัทธา สติ หิริ โอตตัปปะ เมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกขา โมหะ โลภะ โทสะ มานะ ทิฏฐิอัสสา และมัจฉริยะ เป็นต้น รวมเรียกว่า เครื่องปรุงแต่งของจิตใจ เครื่องปรุงแต่งของความคิด หรือเครื่องปรุงแต่งของสภาวะธรรม (ทิพวรรณ สุธานนท์, 2556: ก) (5) วิญญานขันธ หมายถึง ความรู้แจ้งเห็นจริงทางอารมณ์ของประสาททั้ง 5 และทางจิตใจ ได้แก่ การได้เห็นรูปที่สวยงาม การได้ยินเสียงที่ไพเราะ การได้กลิ่นที่หอมอันพึงใจ การรู้รสที่สัมผัสได้ดี การถูกต้องที่สัมผัสได้ทางกาย และการรับรู้อารมณ์ที่มากระทบทางใจ ทุกขันธ์จึงได้แก่ ความเกิดก็เป็นทุกข์ ความแก่ก็เป็นทุกข์ ความเจ็บก็เป็นทุกข์ ความตายก็เป็นทุกข์ ความไม่ประสพกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นก็เป็นทุกข์ ว่าโดยย่ออุปาทาน ขันธ 5 ก็เป็นทุกข์” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ส.ม. (ไทย) 4/08/543) ความจริงแห่งกฎธรรมชาติดีที่ครอบคลุมทั้งเรื่องรูปธรรมและนามธรรม เพราะฉะนั้น จึงเป็นความจริงที่มีความสมบูรณ์ในตัว ไม่ใช่เป็นความจริงเฉพาะด้านเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป ขันธ 5 เป็นหลักพุทธธรรมที่มีความสำคัญที่ช่วยอธิบายหลักความจริงของชีวิตในการแสวงหาความจริงของชีวิต โดยการเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 ทำให้สามารถปล่อยวางทางจิตใจ หรือทำใจยอมรับกับความเป็นจริงของชีวิต อันเป็นธรรมชาติของชีวิตที่ต้องแก้ไขด้วยปัญญาของตนเอง แล้วดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับความจริง เพื่อนำชีวิตไปสู่ความพ้นทุกข์ที่เรียกว่า พระนิพพาน ซึ่งเป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิต

2.1.3 ประเภทความจริง

ความจริงในที่นี้หมายถึง สัจธรรม คือ ความจริงแท้ที่ไม่แปรผันเป็นอย่างอื่น ภาวะที่เป็นอย่างนั้น จะมีคำว่าธรรมต่อท้ายหรือไม่ก็ตามก็มีความหมายเหมือนกัน สัจจะในพระพุทธศาสนา ได้แก่ สมมติสัจจะนั้นเป็นความจริงที่มนุษย์กำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นเพื่อเรียกเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน เรียกว่า สมมติสัจจะ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ส.นิ. (ไทย) 16/20/34) แต่ปรมัตถสัจจะแล้วเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามไม่จำเป็นที่มนุษย์จะต้องไปกำหนดหรือบัญญัติก็ยังคงมีอยู่เกิดจากการบัญญัติเรียกปรมัตถสัจจะเป็นความจริงที่มีได้เกิดจากมนุษย์เป็นผู้กำหนดขึ้นแต่เป็นความจริงโดยสภาวะธรรมชาติของตนเองมนุษย์เป็นเพียงผู้รู้ไปศึกษาไปทำความเข้าใจ ปรมัตถสัจจะจึงเป็นความจริงโดยสภาวะที่แท้จริงตามธรรมชาติไม่ขึ้นอยู่กับ การสมมติเรียกของมนุษย์

สรุปว่า สมมติสัจจะ คือ ความจริงชั้นสมมติ เป็นความจริงที่กำหนดกะเกณฑ์ด้วยมนุษย์ และใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการกำหนดใช้เรียก สมมติสัจจะ ปรมัตถสัจจะ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ส.ส. (ไทย) 5/554/98) หมายถึง ความจริงโดยปรมัตถ์ ความจริงอันเป็นที่สุด โดยไม่ขึ้นกับข้อกำหนดกฎเกณฑ์ของคน เป็นความจริงที่อยู่เหนือวิสัยของประสาทสัมผัสมนุษย์

มนุษย์จะรับรู้หรือหยั่งรู้ปรมาตมสัจจะได้อีกด้วยความมียุของสมมติสัจจะความจริงชั้นสูงสุดนั้นได้ ชื่อน้อยกับสมมติสัจจะที่บัญญัติกันและการจะเข้าถึงได้จะต้องลงมือปฏิบัติเท่านั้นแต่การชื่อน้อยนี้ ไม่ได้หมายความว่า ทั้งสองสัจจะจะต้องเป็นสิ่งที่อาศัยกันและกันตามกฎหมายของชั้น 5 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อภ.ก. (ไทย) 37/85/80) ความจริงนี้ก็ยังมียุและเป็นจริงตามสภาวะเช่นนั้นตลอดไป การที่จะเข้าถึงความจริงชั้น ปรมาตมได้จะต้องเข้าใจความจริงชั้นสมมติอย่างถ่องแท้เสียก่อนแต่บางครั้งก็ไม่จำเป็นที่จะต้องเข้าใจสมมติสัจจะเสียทั้งหมดก็สามารถรู้แจ้งปรมาตมสัจจะได้

2.1.4 ความจริงในหลักพุทธธรรม

เนื่องจากมนุษย์มีธรรมชาติของความอยากรู้อยากเห็นความคิดริเริ่มและมีความปรารถนาที่จะพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของตนให้ดียิ่งขึ้น วิธีหาความรู้ความจริงมี ดังนี้ 1) คำสอนความจริงเพื่อปรับพฤติกรรมมนุษย์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้สอนหลักธรรมให้มนุษย์ทั้งหลายได้รู้ความจริงของชีวิตประจำวันว่าทุกคน จะต้องพบเจอกับเหตุการณ์ที่เข้ามากระทบกับอารมณ์ของตน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางกาย มีการกระทำสิ่งที่ไม่ดีชอบ เบียดเบียนคนอื่น กระทำในสิ่งที่ดี มีพฤติกรรมทางอารมณ์มีอารมณ์ความรู้สึกที่หุดหู่ ฟุ้งซ่าน รำคาญ โศกเศร้า เสียใจ ท้อแท้ ร้องไห้ ทำให้กลับมามีสติสัมปชัญญะรู้ตัวทั่วพร้อมในขณะปัจจุบัน พฤติกรรมทางปัญญา ด้วยการฟังธรรมของพระพุทธเจ้าทำให้เกิดคติสอนใจ มีความเห็นแจ้งทางปัญญาในสิ่งที่ได้พบเห็นนั้น ๆ 2) คำสอนความจริงเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ในสมัยปัจจุบัน พระพุทธเจ้าสอนหลักธรรมให้มนุษย์ได้รู้ความจริงในชีวิตประจำวันว่าทุกคนจะต้องพบเจอกับเหตุการณ์ที่เข้ามากระทบกับอารมณ์ของตนอยู่ทุกวัน ฉะนั้นนักปราชญ์ในทางพระพุทธศาสนาจึงแสดงวิธีเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์จากจิตวิทยาสู่การภาวนา ดังนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2562: 3) กล่าวว่า จิตเป็นตัวรู้คิดตามความเป็นจริง คำว่า จิตตามธรรมชาติฝ่ายเถรวาท หมายถึง ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ สภาพที่นึกคิดความคิดใจ ธรรมชาติที่รู้อารมณ์หรือการนึกคิดนี้ได้แก่ การตามรู้อารมณ์ที่เข้ามาทางทวารทั้ง 5 คือ รูปผ่านเข้ามาทางตา เสียงผ่านเข้ามาทางหู กลิ่นผ่านเข้ามาทางจมูก รสผ่านเข้ามาทางลิ้น และสัมผัสผ่านเข้ามาทางกาย นอกจากนี้จิตยังนำเอาอารมณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาทางปัญจทวารมาปรุงแต่งและนึกคิดไปตามอารมณ์ อีกด้วย

การทำให้บุคคลรู้แจ้งตามความเป็นจริงมีชื่อเรียกในพุทธศาสนาว่า สัมมาทิฐิ แปลว่า ความเห็นชอบ หรือเห็นถูกต้อง อันเป็นภาวะและหนทางของความเข้าใจอย่างถูกต้องในเรื่องของชีวิตและของโลก ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงมองจิตวิทยาในแง่ของการแก้ไขปัญหาและการพัฒนามนุษย์

2.2. ความจริงโดยทั่วไป

ความจริงโดยทั่วไปนี้มีอยู่ด้วย 4 ประการด้วยกัน คือ (1) สมมติสัจจะ 4 หมายถึง ความจริงที่มนุษย์สมมุติขึ้น เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันร่วมกัน เช่น เราสมมุติและยอมรับกันว่าน้ำมีลักษณะเป็นของเหลวเป็นต้น (2) สภาวะสัจจะ หมายถึง ความจริงโดยสภาวะ ได้แก่ ความจริงที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจนสามารถรู้ความจริงระดับลึกลงไป เช่น คำ

ว่า น้ำ เป็นความจริงขั้นสมมุติสารที่ประกอบด้วยไฮโดรเจน ปริมาตรรวมกับออกซิเจน ปริมาณนั้นเป็นความจริงขั้นสภาวะ (3) อันติมสัจจะ หมายถึง ความจริงขั้นสุดท้าย ซึ่งเป็นความจริงที่ได้จากการวิเคราะห์วิจัยจนถึงที่สุดแล้ว เช่น ความจริงเกี่ยวกับชีวิต เกี่ยวกับความดี ความชั่ว เป็นต้น (4) อริยสัจจะ หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ซึ่งความรู้ดังกล่าวนี้ถือว่า เป็นความรู้ในขั้นปัญญา แต่พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจผิดคิดว่า อริยสัจจะขั้นสูงสุดเป็นความจริงของพระอริยเจ้า คิดว่าคนธรรมดาจะไม่มีโอกาสที่จะรู้ได้จึงทำให้พากันละเลยแก่นของคำสอนเรื่องนี้เสีย (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2504: 45)

จึงกล่าวได้ว่า สัจธรรมกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์นั้น มีระบบจิตวิทยาที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง จิตวิทยาแนวพุทธจึงช่วยขยายความคิดความเข้าใจและขยายจุดหมายของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เข้าใจถึงความเป็นไปของกระแสของโลก และชีวิตอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อนำไปใช้ในการทำความเข้าใจและแก้ไขสภาพจิตใจที่เป็นทุกข์ ซึ่งเมื่อสภาพจิตใจได้รับการเยียวยาก็ส่งผลให้คุณภาพของจิตใจได้รับการขัดเกลาและพัฒนาขึ้นในเวลาเดียวกันด้วยเหตุผลและความสำคัญอย่างนี้เอง

3. กระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์

การดำเนินชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อเป็นความรู้เบื้องต้นอันจะนำไปสู่แนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตน อาจจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการช่วยดำรงตนตามบทบาทต่าง ๆ ได้ โดยเหมาะสมช่วยให้การดำเนินชีวิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น ศาสตร์ที่ให้ความรู้ด้านพฤติกรรมวิธีการศึกษาพฤติกรรม การเก็บข้อมูลพฤติกรรมเชิงจิตวิทยา แนวทศนะเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาดน และข้อควรคำนึงในการนำความรู้เรื่องกระบวนการเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ เป็นพื้นฐานสู่การศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ต่อไป

3.1.1 ความหมายการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์นั้น ทางพระพุทธศาสนาได้ กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ไว้ว่า ความประพฤติดุจจริตทางกาย ทางวาจา และอาชีวะเป็นเรื่องของการฝึกฝนในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เคยชิน ศีลเป็นเครื่องมือที่ใช้หรือในทางสังคมทั่วไปเรียกว่าวินัย วินัยเป็นเครื่องมือจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมที่อยู่ร่วมกัน ศีลหรือวินัยจะช่วยจัดให้เกิดความเป็นระเบียบในความเป็นอยู่และเอื้อโอกาสให้เกิดการพัฒนา จนสามารถทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมเกิดความเคยชินที่ดีงาม

3.2.1 ลักษณะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ ลักษณะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์การรู้ความจริงนั้น พระพุทธเจ้าได้แสดงหลักฐานไว้ในสติปัฏฐาน 4 ที่ปรากฏในมหาสติปัฏฐานสูตร สติปัฏฐาน 4 เป็นหลักธรรมที่อยู่ในมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นข้อปฏิบัติเพื่อรู้แจ้ง คือ ความเข้าใจตามเป็นจริงของสิ่งทั้งปวงโดยไม่ถูกกิเลสครอบงำ สติปัฏฐานมี 4 ระดับ คือ กายานุปัสสนา สติปัฏฐาน เวทนา จิตตาและธรรมานุปัสสนา

3.2.2 ประเภทการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ มี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) พฤติกรรมมนุษย์ในทางที่ดี และ 2) พฤติกรรมมนุษย์ในทางที่ไม่ดี ดังนี้

1. พุทธจริมมมนุษย์ในทางที่ดี คือ ผู้มีความเมตตา หมายถึง ความรัก หรือการแผ่ความปรารถนาดี หรือการบำเพ็ญคุณประโยชน์ ซึ่งตรงกันข้ามกับความพยาบาทหรือปองร้าย พระพุทธเจ้าทรงสอนให้แผ่เมตตาไปยังสรรพชีวิตไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ หรือสัตว์เดรัจฉานก็ตาม ถ้าปัจเจกบุคคลสามารถปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการแผ่เมตตาได้ ความขัดแย้งทั้งหลายก็ไม่ต้องแก้ไขด้วยวิธีเผชิญหน้ากัน แต่สามารถแก้ได้ด้วยสันติวิธี เพราะคนที่เมตตาคนอื่นจะเอื้ออาทรต่อคนที่ประสบความเดือดร้อน ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะลดน้อยลงได้เพราะอาศัยเมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นและสัตว์อื่น ๆ มีความสุขนี่เป็นการสร้างความสามัคคีไปในตัวพุทธจริมมมนุษย์ในทางที่ดี ผู้มีศีล หมายถึง ศีลเป็นหลักความประพฤติที่ดีงามของมนุษย์ การทำความดีทางร่างกายเรียกว่า กายสุจริต และทางวาจาเรียกว่า วาจาสุจริต ศีลยังเป็นเครื่องวัดความเจริญของคนในสังคมนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นศีลในพระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติเพื่อทำกายและวาจาให้เรียบร้อยทำให้จิตใจสงบเยือกเย็นเป็นหลักที่อำนวยความสะดวกแก่หน้าที่และการงานทั้งหลาย ศีลจึงเป็นค่านิยมขั้นพื้นฐานทางสังคม เป็นข้อกำหนดหรือข้อปฏิบัติเบื้องต้น ในการเว้นจากการทำความชั่วโดยการรักษากายและวาจาให้เป็นปกติ เพื่อช่วยให้กิจกรรมของสังคมเป็นปกติสุขในด้านคุณธรรมทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

2. พุทธจริมมมนุษย์ในทางที่ไม่ดี พุทธจริมมมนุษย์ในทางที่ไม่ดี คือ การกระทำความชั่วทางกาย ทางวาจาและทางใจ ขาดการรักษาศีล ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงตรัสโทษของคนที่ไม่มีความดีกับปาปาลิอุบาสกว่า ดูก่อนคบหาดีทั้งหลาย คนทุกศีลมีศีลวิบัติแล้วในโลกนี้ย่อมเข้าถึงความเสื่อมแห่งภคะอย่างใหญ่อันมี ความประมาทเป็นเหตุ ศีลวิบัติอันนี้เป็นโทษแห่งศีลวิบัติของคนทุกศีล เกียรติศัพท์อันลือชื่อของคนทุกศีล มีศีลวิบัติแล้วย่อมกระฉ่อนไป อันนี้เป็นโทษข้อที่สองแห่งศีลวิบัติของคนทุกศีล อีกข้อหนึ่งคนทุกศีล มีศีลวิบัติแล้วจะเข้าไปสู่บริษัทใด ๆ คือ ขัตติยบริษัท พราหมณ์บริษัท คฤหบดีบริษัท หรือสมณบริษัท ย่อมครั่นคร้ามเก้อเขิน อันนี้เป็นโทษข้อที่สามแห่งศีลวิบัติของคนทุกศีล อีกข้อหนึ่ง คนทุกศีลมีศีลวิบัติแล้วย่อมตายอย่างไม่มีสติ อันนี้เป็นโทษข้อสี่แห่งศีลวิบัติของคนทุกศีล อีกข้อหนึ่ง คนทุกศีลมีศีลวิบัติแล้วเบื่องหน้าแต่ตาย เพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติวิบาตนรก อันนี้เป็นโทษข้อที่ห้าแห่งศีลวิบัติของคนทุกศีล (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ที.ปา. (ไทย) 11/286/247)

สรุปพุทธจริมมมนุษย์ในทางที่ดี คือ ผู้มีความเมตตา หมายถึง ความรัก หรือการแผ่ความปรารถนาดี หรือการบำเพ็ญคุณประโยชน์ซึ่งตรงกันข้ามกับความพยาบาทหรือปองร้าย พระพุทธเจ้าทรงสอนให้แผ่เมตตาไปยังสรรพชีวิตไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ หรือสัตว์เดรัจฉานก็ตามการกระทำด้วยจิตมีเมตตาจึงช่วยเสริมสร้างความเอื้ออาทรให้แก่คนทั้งหลายความสุขก็จะขยายไปสู่คนอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องและยาวนาน ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะลดน้อยลงได้การเว้นจากการทำความชั่ว โดยการรักษากายและวาจาให้เป็นปกติ โทษแห่งศีลวิบัติของคนทุกศีลเขาตายไปจากโลกนี้แล้วย่อมเข้าถึงอบายนรก เป็นต้น

4. หลักสัจธรรมการรู้ความจริงตามหลักพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าได้แสดงพระธรรมเทศนาให้แก่พระสาวกไว้มากมายที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก จำนวน 84,000 พระธรรมชั้นนั้นเปรียบเหมือนใบไม้ในป่ามีอยู่มากมายหลายอย่าง แต่พระพุทธเจ้าทรงเลือกเฉพาะใบไม้ที่อยู่ในกำมือนั้นแสดงให้แก่พระสาวกได้รู้หลักความจริงของชีวิต ในที่นี้จะได้นำเสนอหลักธรรมที่เกี่ยวกับความจริงของชีวิต ดังนี้

4.1 หลักอริยมรรคมีองค์ 8 อริยมรรค คือ แนวทางในการปฏิบัติหรือแนวทางการดำเนินชีวิตอันจะนำไปสู่ทางแห่งความดับทุกข์และหลุดพ้นจากกรรมเป็นวิธีการที่บุคคลนำเอากฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของตน

4.2 หลักสติปัฏฐาน 4 สติปัฏฐาน 4 เป็นหลักธรรมที่อยู่ในมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นข้อปฏิบัติเพื่อรู้แจ้ง คือ เข้าใจตามเป็นจริงของสิ่งทั้งปวงโดยไม่ถูกกิเลสครอบงำได้สติปัฏฐานมี 4 ระดับ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อง.ปณจก. (ไทย) 22/172/227) คือ กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนา จิตตาและธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

4.3 ประโยชน์ของการรู้ความจริงในพระพุทธศาสนา การปฏิบัติธรรมทำให้จิตใจสงบร่มเย็นเป็นสุข เมื่อเราได้ปฏิบัติธรรมเป็นการละกิเลส ปล่อยว้างสิ่งที่เคยยึดติด ย่อมทำให้จิตใจไม่วุ่นวายบีบคั้น ทำให้จิตตัวเองหลุดพ้นจากความโลภความโกรธและความหลง เหมือนกับความสงบทางสมาธิที่ทำให้เกิดผลจากการรู้ความจริงของผู้ปฏิบัติธรรม จนกิเลสเบาบางลงไปได้ไม่มากนักน้อย มีความสงบและสันติสุขยังมีความเมตตากรุณาต่อตนเองและผู้อื่น

4.4 ประโยชน์ต่อตนเอง ในวิถีชีวิตของคนเรามีความเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ มากมายไม่มีใครที่จะไม่ดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เกี่ยวเนื่องกับสิ่งอื่น ความสัมพันธ์นั้นนับตั้งแต่เกิดจนตาย เมื่อเราเกิดมาเมื่อยังเล็กจำเป็นที่จะต้องอาศัยพ่อแม่คอยเลี้ยงดูเรียกว่าวัยพึ่งพา พอโตขึ้นมาเราต้องเข้ารับการศึกษาล่าเรียน ต้องอาศัยความสัมพันธ์กับครูอาจารย์ช่วยอบรมสั่งสอนเรียน เรียกว่าวัยเรียนรู้ เมื่อจบการศึกษาแล้วเป็นวัยทำงาน เป็นที่พึ่งพิงของคนอื่นช่วยเหลือคนอื่น เรียกว่า วัยให้คนอื่นพึ่งพา โดยใช้หลักขั้น 5 อริยมรรคมีองค์ 8 และสติปัฏฐาน 4 ที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน ในชีวิตประจำวันจึงมีหลักธรรมเหล่านี้อยู่ครบรอบในจิตใจเดียวเท่านั้น ในลักษณะที่เกิดขึ้นติดต่อกันเป็นสายไม่ได้แยกออกจากกันต่างหาก ดังนี้

1) ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน พระพุทธศาสนามีพระธรรมในการมองโลกเป็นธรรมชาติที่เชื่อว่าทั้งจิตและวัตถุเป็นจริงเท่า ๆ กัน มนุษย์มีประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะของปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างจิตกับวัตถุและมีลักษณะพิเศษที่ทำให้มนุษย์ต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่น คือ มีปัญญา

2) ประโยชน์ต่อการปฏิบัติธรรมแล้วชีวิตดีขึ้น ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ต้องอาศัยสติในการดำเนินชีวิตในกิจการต่าง ๆ การพัฒนาสติเป็นการพัฒนาชีวิตอย่างมีความคุณค่าที่สามารถทำได้ตลอดเวลาที่ยังมีลมหายใจอยู่ด้วยการมีสติรับรู้และเอาใจใส่อยู่กับสิ่งที่กำลังกระทำอยู่ด้วยความผ่อนคลายเรียกว่า การอยู่กับปัจจุบันขณะ การพัฒนาสติไม่ใช่เป็นสิ่งที่จะทำเมื่อมีเวลาว่าง แต่เป็นสิ่งที่เป็สาระสำคัญของชีวิตโดยความผาสุก จิตสามารถพัฒนาได้ด้วยตัวของมันเองและสิ่งแรกที่ต้องทำคือการชำระจิตของตนให้ขาว สะอาดไม่ใช่ทำเพียงวันละ

ครั้งเท่านั้นเหมือนการชำระล้างร่างกาย แต่ต้องทำอยู่ตลอดเวลาที่ตื่นขึ้นมาและต้องรู้ว่าจะทำอย่างไรต่อไป

สรุปประโยชน์ของการรู้ความจริงทำให้เราเข้าใจในเนื้อหาหลักสติปัฏฐาน 4 ที่มุ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ของความจริงนั้น ความจริงเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งของมนุษย์ที่มนุษย์เมื่อรู้ความจริงเป็นเช่นไร แล้วก็นำมาใช้เพื่อนำไปสู่อำนาจตัวความจริง แม้เป็นสิ่งที่มียุ่จริง หากแต่ยังไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนได้ จนกว่าจะถูกนำไปใช้ เช่น พระศาสดาในศาสนาต่าง ๆ ที่ทรงค้นพบความจริงหลายระดับ แต่เลือกที่จะนำมาใช้เพื่อนำมนุษย์ไปสู่การหลุดพ้นจากความทุกข์ของชีวิตจึงเป็นความจริงได้

5. ประโยชน์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใช้วิธีการพัฒนาตนตามหลักสติปัฏฐาน 4 ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั่วไปซึ่งยังต้องเกี่ยวข้องกับโลกที่ยังต้องหลงใหลอยู่ในกามคุณทั้งความน่าพอใจและไม่น่าพอใจ จึงเป็นเรื่องยากอย่างยิ่งที่ระมัดระวังทวารทั้ง 6 ดังนั้น การฝึกฝนตนเองยังต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง กระบวนการฝึกตนเพื่อการพัฒนาปัญญาที่มุ่งหวังเพื่อการขัดเกลากิเลส จึงต้องอาศัยวิธีการที่เป็นรูปแบบเพื่อให้ปัญญาได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การภาวนา ได้แก่ สติปัฏฐาน 4 การเจริญสติปัฏฐานมีกาย เวทนาจิตและธรรม เป็นปัจจุบันธรรมมีการกำหนดรู้ อย่างมีสติสัมปชัญญะรู้เท่าทันอารมณ์ที่มากระทบทางทวารทั้ง 6 เป็นต้น

ประโยชน์ของการรู้ความจริงระดับสังคมสามารถเรียกได้ว่า มีหลักพุทธธรรมที่ให้คนได้ปฏิบัติตามมีขันธ 5 อริยมรรคมีองค์ 8 และสติปัฏฐาน 4 ทำให้บุคคลมีความเชื่อในกฎของธรรมชาติแห่งความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่มีอยู่ เช่น กฎไตรลักษณ์ที่เป็นความจริงทุกอย่าง หรือ อมตนิพพานเป็นความจริงที่ไม่ตาย เป็นความจริงสูงสุด เป็นโลกุตตรสัจจะ เป็นความแท้จริงที่พ้นวิสัยของชาวโลก เป็นความจริงถาวรมั่นคง เพราะความจริงในทางพระพุทธศาสนาสอนให้คนรักกัน ไม่ให้เกลียดกัน หลักทางพุทธศาสนา คือ 1) ยอมรับว่าทุกคนมีความมุ่งหมายตรงกัน 2) ยอมรับสิ่งที่พอบทหากันได้ ไม่เป็นศัตรูกัน 3) มีความรู้สึกยินดีที่จะคบหากัน 4) ยินดีให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในศาสนาของตน เพื่อให้เข้ากันได้กับศาสนาอื่น ไม่ให้มีข้อขัดแย้งกันและเพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการสัมพันธ์กับศาสนาอื่น สัจจธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มนุษย์ได้ศึกษาความหมายความจริงในทางพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับสมมติและระดับปรมาตม ระดับสมมติเป็นสิ่งที่ขึ้นต่อการยอมรับของคน เป็นความจริงชั้นนอกแบบผิวเผินที่คนเราสมมติว่าเป็นจริงและยอมรับกัน (วิหระ งามจิตรเจริญ, 2551: 19-56)

6. สัจจธรรมความจริงของชีวิตเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์

สัจจธรรมความจริงของชีวิตเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ได้ดังนี้

6.1. หลักธรรมการรู้ความจริงของชีวิต

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักความจริงในทางพระพุทธศาสนานั้น มีหลักธรรมอยู่ 3 ประการ (พระมหาไสยณ วิจิตตธมโม (มณีปัญญาพร), 2559: 117-118) คือ

1) ขั้น 5 คือการรู้และเข้าใจใน รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ โดยการพิจารณาเห็นตามความเป็นจริงคือเพียงสักแต่ว่ารู้เพียงสักแต่ว่าระลึกถึงเท่านั้น ไม่ถูกตัณหาและทิฐิเข้าไปยึดถือเอาแล้วจะได้เห็นสภาวะธรรมตามความเป็นจริงของชีวิต 2) สติปัฏฐาน 4 ประกอบด้วย กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน และธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน การจะเข้าถึงต้องลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังจึงจะเห็น ความจริงของชีวิตได้ การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 คือเริ่มจากการมีสติอยู่กับกายด้วยการกราบสติปัฏฐานอย่างช้า ๆ แล้วต่อยอดด้วยเดินจงกรมและการนั่งกรรมฐานเป็นลำดับ โดยมีเป้าหมาย คือบุญกุศลที่จะเกิดขึ้นกับตนเองที่ได้รับความสุขและความสงบของจิตใจที่ชัดเจน เพื่อสนองความต้องการของตนเองมีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นและได้ผลลัพธ์เป็นที่พอใจ จะทำให้มีสติสัมปชัญญะมากขึ้นในการกำหนดสิ่งที่ได้เห็นสิ่งที่ตนไม่ชอบใจก็แผ่เมตตาปล่อยวาง จะช่วยให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ใจเย็นมากขึ้น มีความอดทนอดกลั้นมากขึ้น แล้วจะมีความเมตตาและอโหสิกรรมให้กับสิ่งที่ทำให้เราทุกข์ใจ ขอให้มีความสุขพบแต่สิ่งที่ดี ๆ เพื่อให้รู้ความจริงของชีวิต และ 3) อริยมรรคมีองค์ 8 คือ ศีล สมาธิ และปัญญา และนำมาประยุกต์ใช้ให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ความจริงของชีวิต เพื่อพัฒนาตนให้เกิดปัญญารู้เห็นตามความเป็นจริงในการดำเนินชีวิตของตนเองในโลกปัจจุบัน

6.2 หลักพุทธจิตวิทยากับความจริงของชีวิตเพื่อพัฒนามนุษย์

การเสริมแรงบวกด้วยวิธีการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ และการรับรู้ตามหลักจิตวิทยา คือการสร้างใจในเรื่องราวขั้น 5 เช่น รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ มีความเข้าใจกายและใจว่ามีความสัมพันธ์กับชีวิตตามความเป็นจริง เพื่อพัฒนามนุษย์ให้เกิดปัญญาด้วยวิธีการศึกษาและปฏิบัติตามสติปัฏฐาน 4 และการเดินจงกรมทั้ง 6 ระยะ รวมทั้งต้องนำอริยมรรคมีองค์ 8 คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ความจริงของชีวิต เพื่อพัฒนาตนให้เกิดปัญญารู้เห็นตามความเป็นจริงในการดำเนินชีวิต

6.3 ความจริงของชีวิตเพื่อพัฒนามนุษย์ด้านจิต

การพัฒนามนุษย์ด้านจิตตามความเป็นจริงของชีวิตนั้น ประกอบด้วย 1) การรักษาศีล 5 หรือศีล 8 คือการดำเนินชีวิตตามปกติโดยไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น 2) การทำสมาธิหรือสวดมนต์ เพื่อฝึกให้จิตอยู่กับปัจจุบัน ไม่คิดฟุ้งซ่าน จิตก็จะสงบ 3) การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 มีการยืน การเดิน การนั่ง เป็นต้น ด้วยการกำหนดอย่างมีสติ และ 4) การสนทนาแลกเปลี่ยนธรรมะกับท่านผู้รู้หรือพระภิกษุสงฆ์ ผู้มีความรู้หรือประสบการณ์ เพื่อปรับสภาวะอารมณ์ให้พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น คือมีการควบคุมตนเองสูง เป็นผู้มีความสามารถในการเลือกกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยความคิดอย่างมีเหตุผล สามารถประเมินทางเลือก รู้จักแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหา มีการวางแผนการดำเนินการเพื่อเป้าหมายในอนาคต ตลอดจนรับรู้ถึงผลการกระทำของตนเอง (อรพลอย เกษมสันต์ ณ อยุธยา, 2546)

6.4 ความจริงของชีวิตเพื่อพัฒนามนุษย์ด้านปัญญา

ความจริงของชีวิตเพื่อพัฒนามนุษย์ด้านปัญญาตามแนวพุทธจิตวิทยา มีปัจจัยที่จะเป็นบ่อเกิดของปัญญา 3 ทางคือ 1) สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง 2) จินตามยปัญญา

ปัญหาที่เกิดจากการคิด 3) ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการอบรม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ที.ปา. (ไทย) 11/43/271)

1) สุตมยปัญญา หมายถึง ปัญญาที่เกิดจากการฟัง ได้แก่ ปัญญาที่เกิดจากการฟังมาจากผู้อื่น เช่น การศึกษาเล่าเรียนจากครู จากการอ่านหนังสือ จากการฟังบรรยายในการทัศนศึกษา ดังนั้น สุตมยปัญญา จึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาตนเองและสังคมชาติ มนุษย์มีความจำเป็นที่ต้องแสวงหาปัญญาชนิดนี้ และเป็นปัญญาที่ทำให้เกิดขึ้นได้ไม่ยากนักในสมัยปัจจุบันนี้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ฟังด้วยดี ย่อมได้ปัญญา” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ส.ส. (ไทย) 15/845/213)

2) จินตามยปัญญา หมายถึง ความรู้ที่สำเร็จจากการใช้ความคิดหรือการคิดอย่างเป็นกระบวนการ หรือเป็นการคิดแบบมีเหตุมีผล แล้วน้อมนำธรรมนั้นไปพิจารณาไตร่ตรอง ใคร่ครวญ หรือในทางพระพุทธศาสนาเรียกวิธีคิดแบบนี้ว่าเป็นการคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือลักษณะของผู้ที่ความคิดโดยแยบคายนั้น “จะเป็นผู้ที่มีความตรึกตรอง เพ่งพินิจ เพราะผู้มีปัญญา เพ่งพินิจ แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ประเสริฐกว่าผู้ที่มีปัญญาทรม ไม่มีจิตตั้งมั่นที่มีชีวิตอยู่ตั้ง 100 ปี” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ชุ.ธ. (ไทย) 25/111/65)

3) ภาวนามยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการอบรม) ได้แก่ปัญญาของผู้เข้าสมาบัติ เกิดมีได้ด้วยการเจริญสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน การเจริญสมถะทำให้บรรลุฌานสมาบัติ 8 ปัญญาของท่านผู้เข้าสมาบัติ 8 ชั้นใดชั้นหนึ่งนี่เองเป็นภาวนามยปัญญาที่เกิดจากสมถภาวนา ปัญหานี้มีความจำเป็นมากในทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการฟังตนเอง เพราะทำให้ได้ความสงบสุขด้านจิตใจ จนถึงความดับทุกข์ในที่สุด ต้องอาศัยปัญญาที่เกิดจากการเจริญภาวนา เป็นปัญญาที่เกิดขึ้นได้จากการสัมผัสต่อสิ่งทั้งหลายด้วยตัวของเราเอง เปรียบเหมือนการที่เราไปจับไฟ แล้วรู้ซึ่งถึงความร้อนของมัน เพราะได้จับต้องด้วยตัวของเราเอง ความรอบรู้และความรู้สึกที่เกิดจากการลงปฏิบัติ ซึ่งผ่านขั้นตอนการลองผิดลองถูกของผู้ปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ นี้จัดเป็น ภาวนามยปัญญา เป็นปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์ตรง อันเป็นผลมาจากการลงมือฝึกปฏิบัติจนรู้แจ้งประจักษ์ชัดในสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริงว่า สิ่งทั้งปวงล้วนเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ตามความเป็นจริงของกฎธรรมชาติ ไม่ยึดมั่น ถือมั่นให้เกิดทุกข์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ส.ส. (ไทย) 15/80/85)

7. สรุป

ความจริงหรือสัจจะตามหลักพุทธศาสนา มี 2 ประการ คือสมมติสัจจะ คือ ความจริงชั้นสมมติ ที่กำหนดกะเกณฑ์ด้วยมนุษย์และใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการกำหนดใช้ และ ปรมัตถสัจจะ คือความจริงอันเป็นที่สุด โดยไม่ขึ้นกับข้อกำหนดกะเกณฑ์ของคน เป็นความจริงที่อยู่เหนือวิสัยของประสาทสัมผัสมนุษย์ การปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ตามหลักสัจจธรรมของชีวิตในทางพุทธศาสนา มี 3 ด้าน ได้แก่

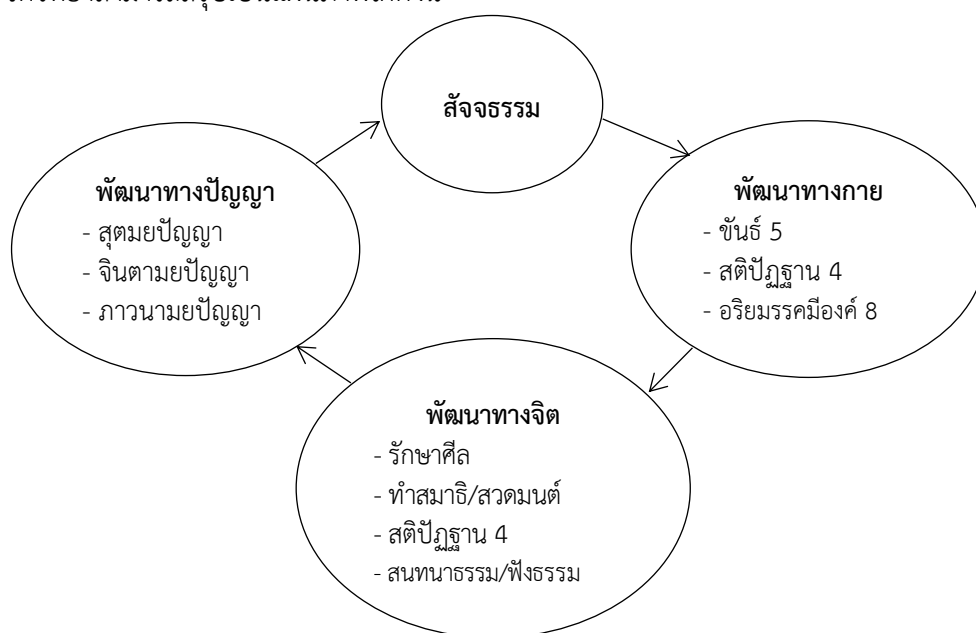
1. ทางด้านร่างกาย คือการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้และการรับรู้ตามหลักพุทธจิตวิทยาในเรื่องขั้น 5 ฝึกปฏิบัติตามสติปัฏฐาน 4 และอริยมรรคมีองค์ 8 คือ ศีล สมาธิ และปัญญา นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ความจริงของชีวิต เพื่อพัฒนาตนตามความเป็นจริงในการดำเนินชีวิต และสำรวมระวังไม่เบียดเบียนคนอื่น มีความมานะอดทนมากขึ้น

2. ทางด้านจิตใจ คือ ปฏิบัติตามความเป็นจริงของชีวิต ประกอบด้วยการรักษาศีล การทำสมาธิหรือสวดมนต์ เพื่อฝึกให้จิตอยู่กับปัจจุบัน การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน และการสนทนาแลกเปลี่ยนธรรมะกับท่านผู้รู้หรือพระภิกษุสงฆ์ เพื่อปรับสภาวะอารมณ์ให้มีความเมตตาต่อเพื่อนร่วมโลก

3. ทางด้านปัญญา คือปัจจัยที่จะเป็นบ่อเกิดของพัฒนาด้านปัญญา ประกอบด้วย 1) สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง 2) จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิด และ 3) ภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการอบรม

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

สัจจะตามหลักพระพุทธศาสนา มี 2 ประการ คือสมมติสัจจะ และ ปรมาตมสัจจะ ที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ หากมนุษย์เข้าใจในหลักสัจจธรรมทั้ง 2 ประการนี้แล้วจะสามารถพัฒนาตนให้เป็นผู้มีความสุขตามหลักพุทธจิตวิทยาได้ เป็นการพัฒนาด้านกาย โดยการเข้าใจเรื่องของขั้น 5 คือการรู้และเข้าใจใน รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ กำหนดตามสติปัฏฐาน 4 และปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ 8 การพัฒนาด้านจิต ด้วยการรักษาศีล ทำสมาธิหรือสวดมนต์เพื่อให้จิตไม่ฟุ้งซ่าน และการฟังธรรมหรือสนทนาธรรมกับผู้รู้ ส่วนการพัฒนาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางด้านปัญญานั้น ต้องอาศัยปัญญา 3 ระดับ คือ สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิด และ ภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการอบรม ซึ่งการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักพุทธจิตวิทยาสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

- ทิพวรรณ สุธานนท์. (2556). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาโสภณ วิจิตรธมโม (มณีปัญญาพร). (2559). การรู้ความจริงที่มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักพุทธจิตวิทยา. *คุขกัณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชร งามจิตรเจริญ. (2551). แนวความคิดเรื่องอันตรภพในพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารศิลปศาสตร์*, 8(1), 19-56.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2540). ทศนะทางอภิปรัชญาในพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารพุทธศาสน์ศึกษา*, 4(1), 38-52.
- สมเด็จพระญาณสังวร. (2516). *หลักพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2540). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรพลอย เกษมสันต์ ณ อยุธยา. (2546). การศึกษาเปรียบเทียบการควบคุมตนเองและมโนภาพแห่งตนของนักศึกษาวัยรุ่นที่อาศัยอยู่หอพักกับนักศึกษาวัยรุ่นที่อยู่ตามบ้าน. *วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*

พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา A Buddhist Hermeneutics of Buddhadasa Bhikkhu for the Wisdom Well-being Development

พระครูปลัดคำรณ กตปุญโญ (แก้วเกลี้ยง)

Phrakhru Paladkhamron Katapunyo (Kaew Kliang)

นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

Doctor of Buddhist Studies Department of Buddhism

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: tannamtan2544@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาข้อสงสัยที่ว่า พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญานั้นเป็นอย่างไร พุทธทาสภิกขุมุ่งสอนการไม่ยึดมั่นถือมั่น การถอนความมีอยู่แห่งตัวตน ของตนออกเสียได้ ท่านต้องการชี้ให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกันของเครื่องมือสื่อสารและกระบวนการรับรู้ของชีวิตโดยผ่านกลไกสำคัญของอายตนะ เวทนา ผัสสะ หากปล่อยให้เครื่องมือทำงานไปตามอำนาจแห่งสัญชาตญาณแล้ว ก็จะส่งผลให้เกิดโทษต่อชีวิต หากมีวิจณญาณด้วยสติสัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา เพื่อเป็นเครื่องมือให้เราสัมผัสกับทุกสิ่งอย่างรู้เท่าทัน มองให้เห็นสภาวะธรรมของสิ่งนั้น แล้วปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์อย่างมีศีลธรรม ซึ่งจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ท่านจึงใช้วิธีการตีหลักคำสอนเชิงพุทธ (พุทธอรรถปริวรรต) ให้ศาสนิกได้ตระหนักรู้ถึงความจริงแท้ที่แต่ละศาสนาต้องการ โดยศึกษาผ่านทฤษฎีภาษาคน ภาษาธรรม ให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจหัวใจของศาสนาที่ถูกต้องร่วมกัน

คำสำคัญ: พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์, พุทธทาสภิกขุ, การพัฒนา, สุขภาวะทางปัญญา

Abstract

This academic article aims to find out what is the Buddhist commentary of Bhikkhu Buddha for the development of intellectual well-being. Bhikkhu Buddha aims to teach non-clinging, withdrawing one's own existence. He pointed out the process of developing human intellectual well-being related to the communication apparatus and the cognitive process of life through the key mechanisms of the mind. If the tool is allowed to work according to the power of instinct, it will result in harm to life. If we have judgment with mindfulness,

ได้รับบทความ: 28 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 23 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 23 กรกฎาคม 2567

Received: May 28, 2024; Revised: July 23, 2024; Accepted: July 23, 2024

concentration, and wisdom, as a tool for us to experience everything knowingly, we will be able to do so. Seeing the moral conditions of that thing and treating fellow human beings with morality, which will make society coexist peacefully. Therefore, he used the method of interpreting Buddhist doctrines (Buddha's Commentary) to make the religious realize the true truth that each religion needs. By studying through the theory of human language, the language of the Dharma, so that all parties can understand the heart of religion correctly.

Keywords: Buddhist Hermeneutics, Buddhadasa Bhikkhu, Development, Wisdom Well-being

1. บทนำ

กฎแห่งความเปลี่ยนแปลงเน้นสัจธรรมนำพาสรรพสิ่งและสรรพสัตว์ไปสู่ความแปลกแยกและความแตกต่าง มนุษย์หรือสัตว์ไม้อาจจะยับยั้งกฎธรรมชาติของความเป็นเช่นนั้นเอง ต่างแต่ละบุคคล ตัวตน ผู้คนเหล่านั้นจะมีวิชาปัญญามองเห็นลักษณะเช่นนั้นหรือไม่ และหากมองเห็น จะเห็นสภาวะธรรมและสัจธรรมเหล่านั้นอย่างไร เช่น ปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันที่เรียกว่า สังคมยุคดิจิทัล (Digital society) ซึ่งถือว่าเป็นสังคมยุคใหม่ของโลกาภิวัตน์ (Globalization) อันเป็นการเชื่อมต่อด้วยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่ทำให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นรวดเร็วกว่าเดิมมากโดยเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนของสังคม รวมทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สื่อ ธุรกิจ และบรรทัดฐานทางสังคม กล่าวได้ว่า ประเทศส่วนใหญ่ในปัจจุบันได้มีกำลังตื่นตัวกันมากจนทำให้มองว่า คนที่ไม่รู้เท่าทันสื่อดิจิทัลก็จะตกเป็นเบี้ยล่างของสังคมแบบนี้ สิ่งที่เป็นผลพวงตามมาคือ การเกิดขึ้นของสังคมบริโภคนิยม อันเป็นสังคมที่ส่งเสริมการบริโภค ให้ประชาชนตกอยู่ภายใต้อำนาจทุนนิยม นายทุนต้องแสวงหาวิธีการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้มีการบริโภคเพิ่มขึ้น โดยผ่านการโฆษณาที่เร้าให้เกิดการบริโภคที่กระทำกันในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างจุดสนใจให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน พวกพ่อค้า นักการตลาด จึงต้องค้นหาวิธีการจูงใจให้ประชาชนรีบตัดสินใจซื้อสินค้าของตน เมื่อประชาชนขาดวิจารณญาณในการรับข้อมูลที่มาจากทุกทิศทุกทางก็จะกลายเป็นผู้บริโภค หรือเสพติดการบริโภค การทำกำไรยิ่งเพิ่มทวีคูณ สิ่งที่เป็นปัญหาตามมา คือ การที่ประชาชนตกหลุมพรางทางความคิดเพราะประชาชนถูกระบบโฆษณาชวนเชื่อให้เห็นดีเห็นงามกับสิ่งที่ทุนนิยมนำเสนอ หากไม่บริโภคสินค้าที่พวกเขาแนะนำเสนอจะกลายเป็นคนตกยุค ไม่ทันสมัย หรือโดยการล่อลวงด้วยผลประโยชน์ที่ตามมา ประชาชนจึงเป็นเครื่องมือของการโฆษณา หรือยอมจำนนต่อเหตุผล หรือตรรกะที่ซ่อนโลภะของตนเอาไว้ ทำอย่างไรประชาชนจะมีความรู้เท่าทันกลเกมของนักการตลาด พ่อค้า นักการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์ (สุทธิวิชญ์ แสงดาษดา, 2557: 21)

ประเด็นของท่านพุทธทาส ที่ได้กล่าวข้างต้น หากจะนำมาวิเคราะห์รากเหง้าของสาเหตุปัญหาเกิดจากการมีภูมิคุ้มกันทางปัญญาบกพร่อง คำว่า “ภูมิคุ้มกันทางปัญญา” ในที่นี้

หมายรวมถึงความรู้และคุณธรรม ในความเป็นจริง ได้มีปราชญ์จำนวนมากที่ได้นำเสนอแนวทาง แต่สำหรับบทความนี้ ผู้เขียนเลือกที่จะศึกษาค้นคว้าผลงานการตีความหลักพุทธธรรมที่เรียกว่า พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธทาสภิกขุว่าด้วยการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา ด้วยเหตุผลที่ผู้ศึกษามีความสนใจในท่านพุทธทาสภิกขุ เพราะตลอดระยะเวลาในช่วงอายุของท่านนั้นได้มีความมุ่งมั่นตามปณิธานทั้ง 3 ประการนั้นอย่างแท้จริง ในกระบวนการการตีความหรืออรรถปริวรรตหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุนั้น ท่านอธิบายว่า การเข้าใจความหมายของหลักธรรมเพียงระดับภาษาคน ยังไม่เพียงพอที่จะเข้าถึงแก่นสาระอันแท้จริงของพระพุทธศาสนาได้ บางครั้งการเข้าใจผิดอาจเป็นสิ่งกีดขวางการประพฤติปฏิบัติได้ ท่านจึงได้นำเสนอทฤษฎีภาษาคนภาษาธรรมนั้น อันเป็นการนำไปสู่กระบวนการพัฒนาปัญญา และเมื่อมนุษย์สามารถเข้าใจด้วยภาษาคนและภาษาธรรมจนเกิดปัญญานั้นแล้วก็จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (พุทธทาสภิกขุ, 2549: 108)

ดังนั้น การอรรถปริวรรตหลักพุทธธรรมของพุทธทาสภิกขุในกระบวนการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาเพื่อสังคมแห่งสันติสุข ท่านพุทธทาสภิกขุใช้วิธีการอรรถปริวรรตหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อชี้ให้ศาสนิกชนทั้งในพระพุทธศาสนาและในศาสนาอื่นได้เข้าใจเนื้อแท้ของหลักคำสอนและเป้าหมายสูงสุดเพื่อกำจัดความทุกข์ ความยึดมั่นถือมั่นของตนลง ท่านพยายามตีความหลักธรรมคำสอนให้ศาสนิกชนของทุกศาสนาได้ตระหนักรู้ถึงความจริงแท้ที่แต่ละศาสนาต้องการ ผ่านการตีความหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาผ่านทฤษฎีภาษาคนภาษาธรรม การอรรถปริวรรตหลักพุทธธรรมผ่านทฤษฎีภาษาคนภาษาธรรมของพุทธทาสภิกขุ มีลักษณะการทำให้หลักธรรมทางศาสนามีความเป็นสากล เป็นความพยายามทำลายกำแพงการกีดกันความหมายของธรรมะที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง ซึ่งหากเพียงแค่ใช้ภาษาคนหรือภาษาธรรมก็ไม่อาจเข้าใจถึงความจริงแท้ที่ซ่อนอยู่ เป็นต้น

บทความนี้เพื่อให้บัณฑิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้ศึกษาเข้าใจความหลากหลายของพุทธทาสภิกขุจึงใช้ภาษาธรรมมาอธิบายหรือตีความหลักธรรมคำสอน เป็นความพยายามตีความหลักธรรมคำสอนให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจหัวใจของศาสนาที่ถูกต้องร่วมกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้เขียนมีความสงสัยว่า พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญานั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร โดยจะได้คลี่ประเด็นชี้ให้เห็นความชัดเจนดังต่อไปนี้

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธอรรถปริวรรตศาสตร์

อรรถปริวรรตศาสตร์นี้ ควรเริ่มด้วยความเข้าใจความหมายของการตีความเป็นเบื้องต้น วีรชาติ นิมนงค์, (2552: 126-127) ได้อธิบายไว้ว่า การตีความหรืออรรถปริวรรตศาสตร์ คือ การแปลความหมายเพื่อให้มนุษย์ได้เกิดความเข้าใจและนำไปสู่การเข้าถึงความเป็นจริง มนุษย์ได้มีการตีความมาทุกยุคทุกสมัยตามแต่ละกระบวนการตรรกะ เพราะหลักการตีความหรืออรรถปริวรรตนี้เป็นพื้นฐานของวิธีคิดทุกอย่างโดยผ่านภาษา การตีความจึงเกิดจากภาษาที่ใช้ เพราะความรู้ทุกอย่างย่อมใช้ภาษาเป็นสื่อ เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญาในการตีความคัมภีร์

ตำรา หนังสือ หรือข้อความ การตีความเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีอยู่ ก่อให้เกิดความแตกฉานจนสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจและสามารถก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นในโลก โดยอาศัยสิ่งที่มีอยู่แล้วเป็นฐานในการสร้างความรู้ความเข้าใจของมนุษย์และในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ถือเป็นนวัตกรรมทางปัญญาอย่างหนึ่งในเชิงมนุษยศาสตร์ รวมความถึงองค์ความรู้การตีความตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นด้วย ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธอรรถปริวรรตศาสตร์หรือการตีความตามแนวทางพระพุทธศาสนาสามารถเห็นได้จากการใช้คำว่า อรรถวิเคราะห์ หรืออรรถบทวิเคราะห์ หรือนัยวิเคราะห์ (นัยคุหาหะ) ในทางพระพุทธศาสนา คำว่า นัยวิเคราะห์นี้มาจากคำว่า โยนิโสมนสิการ ซึ่งหมายถึง การทำไว้ในใจ โดยอุบายอันแนบคาย หรือการใช้วิจารณ์ญาณ คำว่า โยนิโสมนสิการ เป็นพุทธภาษิต แต่คำว่า นัยคุหาหะ เป็นสาวกบัญญัติใช้ในภายหลัง ซึ่งหมายถึง การแสวงหาความรู้โดยผ่านการตีความหลักโยนิโสมนสิการอันเป็นหลักการตีความในพระพุทธศาสนานั้นได้ปรากฏในพระไตรปิฎกหลายแหล่ง สิ่งนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า ในสมัยพุทธกาลก็มีการนำเอาวิธีการนัยวิเคราะห์หรืออรรถปริวรรตมาใช้บ้างแล้ว แม้อาจจะไม่ได้เรียกชื่อว่าการตีความหรืออรรถปริวรรตก็ตาม แต่สามารถนุวรรตกับศาสตร์สมัยใหม่ได้ ดังเช่นข้อความในพระสูตรเรื่อง กาลามสูตรกังขานิยฐาน 10 อันเป็นพระสูตรว่าด้วยเรื่องวิธีปฏิบัติในเรื่องหลักความเชื่อที่ควรสงสัย โดยที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำชาวกาลามะในการรับฟังคำสอนหรือความคิดเห็นของเจ้าลัทธิผู้รู้ทั้งหลายที่พวกเขาตัดสินใจไม่ได้ว่าจะเชื่อใครดี เพราะแต่ละท่านต่างก็มีคำสอนดี ๆ พวกเขาเกิดความลังเลหรือขาดความมั่นใจในการตัดสินใจเชื่อ จนต้องแสวงหาหลักยึด หรือหลักการ และเป็นสาเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงประทานหลักตัดสินหรือหลักวินิจฉัย นั่นเป็นเพราะพระพุทธองค์ทรงเห็นจุดอ่อนของความเชื่อของคนยุคนั้น จึงทรงให้หลักการในการวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยให้มีสติปัญญาพิจารณาถึงจุดอ่อนของการปลงใจเชื่อตามพระไตรปิฎก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2546: 241)

ในหลักกาลามสูตรดังกล่าวนั้น หากนำมาวิเคราะห์ในแต่ละข้อถึงกระบวนการใช้ปัญญาไตร่ตรองจะเห็นว่า 1) มา อนุสสเวน อย่าปลงใจเชื่อเพราะฟังตาม ๆ กันมา: จุดอ่อนคือ (1) ไม่มีหลักฐานยืนยันในสิ่งที่เชื่อ (2) อาจมีความคลาดเคลื่อนได้ (3) หลงลืมประเด็นได้ง่าย (4) ผู้ฟังอาจสรุปผิดไปจากความตั้งใจของผู้พูด 2) มา ประมปราย อย่าเชื่อเพราะสืบ ๆ กันมา: จุดอ่อนคือ (1) ไม่มีการตรวจสอบ (2) สิ่งที่สืบ ๆ กันมาอาจขาดเหตุผลรองรับ (3) ข้อเท็จจริงบางอย่างขาดหายไป 3) มา อติกราย อย่าปลงใจเชื่อเพราะเล่าขานกันมา: จุดอ่อนคือ (1) เรื่องนั้นอาจมีการเสริมเติมแต่งกันขึ้นมา (2) เมื่อกาลเวลาเปลี่ยน ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยน (3) เรื่องเล่าอาจจะเป็นเพียงเรื่องสมมุติ มิใช่ความจริงเสมอไป 4) มา ปิฎกสมปทานน อย่าปลงใจเชื่อเพราะมีในคัมภีร์: จุดอ่อนคือ (1) ไม่ใช่เหตุผล (2) ไม่คำนึงข้อเท็จจริง (3) ทำให้ถูกรวบจำได้ง่าย (4) เป็นการเชื่อแบบยอมจำนนเพราะถือว่าคัมภีร์บางเล่มเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ 5) มา ตกุกเหตุ อย่าปลงใจเชื่อเพราะเหตุแห่งตรรกะ: จุดอ่อนคือ (1) เหตุผลลืบทัดได้ (2) เนื้อหาบกพร่องได้ (3) ข้อเสนอผิด ข้อสรุปผิดได้ (4) ข้อมูลน้อย ข้อสรุปไม่สมเหตุสมผลได้ 6) มา นยเหตุ

อย่าปลงใจเชื่อด้วยเหตุเพียงเพราะคิดคำนวณหรืออนุมานเอา: จุดอ่อนคือ (1) การอนุมานอาศัยประสบการณ์ แต่ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน (2) ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลมิได้ให้ข้อสรุปที่เหมือนกันเสมอไป (3) สิ่งแวดล้อมต่างกัน นำไปสู่การอนุมานที่แตกต่างกัน

7) มา อาการปริวิตกเกณ อย่าปลงใจเชื่อเพราะการตรึกได้ตามอาการที่ปรากฏ: จุดอ่อนคือ (1) ลักษณะที่ปรากฏมิใช่ตัวบ่งบอกเนื้อแท้ของสิ่งนั้น (2) การคิดตามหรือการตรึกตามอาการที่ปรากฏ เป็นไปได้เช่นกันว่าเป็นการสร้างภาพขึ้นในใจของตนเอง ทั้ง ๆ ที่ความเป็นจริงยังมิได้ปรากฏ (3) ใจที่มีอคติอยู่แล้วอาจสร้างภาพลวงตาขึ้นได้

8) มา ทิฏฐินิฆมานกขนติยา อย่าปลงใจเพราะเข้ากันได้กับทิฏฐิของตน: จุดอ่อนคือ (1) การปลงใจเชื่อเพราะสอดคล้องกับทิฐิของตน ความเชื่อเช่นนั้นอาจไม่ใช่ความเชื่อที่ถูกต้องก็ได้ หากวางใจเป็นกลางได้ บางครั้งทิฐิของตนมิใช่จะถูกต้องเสมอไป (2) คนเรามีนิสัยโน้มเอียงที่จะเข้าข้างตนเอง โดยเฉพาะความคิดของตนเอง

9) มา ภพพรูปตาย อย่าปลงใจเชื่อเพราะรูปร่างดูดี: จุดอ่อนคือ (1) คนเรามักตัดสินกันที่รูปลักษณ์ภายนอก แต่ข้อเท็จจริงมิได้เป็นอย่างนั้น (2) การปลงใจเชื่อเพราะรูปร่างหน้าตามักเกิดจากอารมณ์ความรู้สึกที่ประทับใจ ความเชื่อเช่นนั้น อาจนำไปสู่ความผิดพลาดได้

10) มา สมณ โน ครู อย่าปลงใจเชื่อเพราะเขาเป็นสมณะเป็นครูของเรา: จุดอ่อนคือ (1) ทำให้วิจารณ์ญาณขาดหายไป (2) ฝากความหวังไว้กับอำนาจคือครูมากเกินไป (3) ขาดความกล้าหาญทางจริยธรรมที่ควรจะมี (4) ขาดเหตุผลที่จะวินิจฉัยด้วยตนเอง (สมบุรณ์ บุญโท, 2553: 50)

กล่าวโดยภาพรวมแล้ว พระสูตรนี้มุ่งเน้นให้เราใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองให้แยบคาย (โยนิโสมนสิการ) ก่อนแล้วจึงเชื่อและถือปฏิบัติ ซึ่งก็คือ นัยวิเคราะห์นั่นเอง และมีข้อสังเกตว่าในข้อที่ 6 ซึ่งกล่าวว่า มา นยเหตุ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะการอนุมานนั้น คำว่า นยะ ไม่ใช่หมายถึง เหตุผล หรือการอนุมานธรรมดาเท่านั้น แต่หมายถึง นัยวิเคราะห์ หรือเหตุผลวิเคราะห์ หรือการอนุมานเพื่อที่จะนำไปสู่ข้อสรุปหรือแบบแผน หรือวิธีการที่จะนำไปสู่ภาคปฏิบัติ โดยมีหลักการพิจารณาว่า ต่อเมื่อใด รู้เข้าใจด้วยตนว่า ธรรมเหล่านั้น เป็นอกุศล เป็นกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เป็นต้นแล้ว จึงควรละหรือถือปฏิบัติตามนั้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2558: 232)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์หรือการตีความตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้ดำเนินการมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลที่ปรากฏในหลักคำสอน เช่น หลักกาลามสูตร เมื่อภายหลังได้มีการทำสังคายนาได้นำมาจัดเป็นหมวดหมู่จนเกิดเป็นพระไตรปิฎก เมื่อมีข้อความที่ทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน จึงได้เกิดการตีความขึ้นอรรถกถา ซึ่งเป็นการตีความในลำดับของพระอรรถกถาจารย์ที่สอดคล้องกับพระไตรปิฎก การตีความของพระอรรถกถาจารย์จะได้รับการยอมรับ เมื่อการตีความนั้นสอดคล้องกับคัมภีร์พระไตรปิฎกอันเป็นหลักฐานชั้นต้นของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ แม้การตีความในลำดับของนักปราชญ์รุ่นหลัง คัมภีร์ที่ใช้ในการตีความ เรียกว่า ฎีกา อนุฎีกา โยชนา สัททวิเสส เช่น พุทธโฆษาจารย์ ผู้รจนาคัมภีร์วิสุทธิมรรค อุดิสสเถระ ผู้รจนาคัมภีร์วิมุตติมรรค หรือแม้ในนักตีความในพระสงฆ์ไทยปัจจุบันอย่างท่านพุทธทาสภิกขุ ผู้บรรยาย/ ผู้เขียนหนังสือชุดธรรมโฆษณ์ไว้หลายเล่ม เช่น อริยสัจ 4 จากพระโอษฐ์ ปฏิจลสมุปบาทจากพระโอษฐ์ บรมธรรมภาคต้น/ภาคปลาย ภาษาคน-ภาษาธรรม ธรรมะกับ

การเมือง มนุษยธรรม ศีลธรรมกับมนุษยโลก ธรรมสังฆสงเคราะห์ ฯลฯ คู่มือมนุษย์ ก็ล้วนตีความที่ไม่ขัดแย้งกับหลักการตีความในพระไตรปิฎก ในประเด็นนี้ ผู้เขียนจะได้อธิบายเป็นลำดับต่อไป

3. พุทธศาสนิกกับปณิธานการทำงานพุทธอรรถปริวรรตศาสตร์เพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา

พุทธศาสนิก อันเป็นนามปากกาในการเขียนผลงาน โดยท่านได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมในราชทินนามที่ พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญฺญ) อดีตเจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า สวนโมกขพลาราม อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี เป็นพระมหาเถระที่มีชื่อเสียงมากที่สุดรูปหนึ่งของประเทศไทย ท่านได้สร้างคุณูปการต่อวงการพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยปรากฏผลงานอันเป็นมรดกธรรมของท่านอยู่มากมาย ดังปรากฏอยู่ในวัดวาอาราม ห้องสมุดของสถาบันการศึกษา ตลอดจนร้านหนังสือของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ทั่วไปมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้พุทธศาสนิกยังมีกิตติคุณแผ่ขยายไปถึงวงวิชาการในต่างประเทศ ในระดับนานาชาตินั้นปัจจุบันทุกมหาวิทยาลัยที่มีแผนกสอนวิชาศาสนาสาทุกในหลายประเทศล้วนศึกษางานของท่าน มีหนังสือได้รับการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน จีน อินโดนีเซีย กว่า 20 เล่ม จากต้นฉบับภาษาไทยทั้งหมด 140 เล่ม และกิตติคุณของท่านยังได้รับการรับรองจากองค์การระดับโลก กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2549-2550 องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ได้ประกาศยกย่องให้พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธศาสนิก) เป็นบุคคลสำคัญของโลก

นับตั้งแต่ท่านได้ก่อตั้งสวนโมกขพลาราม พุทธศาสนิกได้มีบทบาทนำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นที่รู้จักของวงการพระพุทธศาสนา ท่านเป็นนักการศาสนาที่สำคัญของพระพุทธศาสนาด้วยบุคลิกและนิสัยของท่านที่สนใจใฝ่หาความรู้ทางธรรมะตลอดเวลาทั้งฝ่ายพระพุทธศาสนาเถรวาท หรือหินยานและพระพุทธศาสนาหายนและศาสนาอื่น ๆ เช่น คริสต์ อิสลาม ฮินดู ลัทธิ จากความรอบรู้ที่กว้างขวาง และลึกซึ้งนี้เอง ทำให้ท่านสามารถประยุกต์วิธีการสอนและปฏิบัติธรรมได้อย่างหลากหลาย ให้คนได้เลือกปฏิบัติให้สอดคล้องกับพื้นความรู้และอุปนิสัยของตนได้โดยไม่จำกัดชนชั้น เชื้อชาติและศาสนา เพราะท่านเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนก็เพื่อร่วมเกิดแก่ เจ็บ ตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น และหัวใจของทุกศาสนาก็มีคุณค่าร่วมกันประการหนึ่ง คือ ต้องการให้คนพ้นจากความทุกข์และเข้าถึงความดีอันสูงสุด ดังนั้น ตลอดชีวิตของท่านได้ทั้งคำสอนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคำสอนทางศาสนาอยู่มาก ท่านจึงเป็นที่พึ่งทางสติปัญญาของมนุษยชาติร่วมสมัย อีกทั้งท่านเองมุ่งมั่นในการปลูกฝังการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาด้วยปณิธาน 3 ประการ คือ

1. **ทำความเข้าใจระหว่างศาสนาให้จงได้:** ท่านได้พยายามศึกษาค้นคว้าคำสอนของทุกศาสนา ทุกนิกาย ตลอดจนได้ศึกษาภาษาอังกฤษซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญช่วยให้ท่านแปลงานเขียนของพุทธศาสนิกายเขินมาสู่ภาษาไทยหลายเล่ม จนในที่สุดท่านได้ประกาศหลักคำสอนให้รู้ว่า ศาสนาทุกศาสนามีจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน คือ มุ่งให้มนุษย์ได้รับสิ่งที่ดีที่สุด

ด้วยกันทั้งนั้น และหัวใจของศาสนาทุกศาสนามุ่งหมายที่จะทำลายความเห็นแก่ตัวทั้งสิ้น ในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนานั้น ท่านทำโดยการตีความหลักธรรมคำสอนของนิกายและศาสนา โดยอาศัยความเข้าใจของตนเองเป็นพื้นฐาน พุทธาสถิกขุ (2526: 121)

2. ทำให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน: เมื่อเราเข้าถึงหัวใจของศาสนาแล้ว เราจะพบความเหมือนกันของทุกศาสนา เปรียบเหมือนน้ำที่เอาน้ำดื่มแล้ว ก็จะเหลือน้ำบริสุทธิ์ได้ด้วยกันทุกน้ำ พุทธาสถิกขุ (2528: 5) เทคนิคหรือกุศโลบายที่จะทำให้บุคคลเข้าถึงหัวใจของศาสนานั้น ท่านได้พยายามศึกษาถึงหัวใจของแต่ละศาสนา ทั้งศาสนาที่เป็นเทวนิยมและอเทวนิยม จากนั้นท่านก็พบว่า ทุกศาสนาล้วนสอนให้มนุษย์ลดความเห็นแก่ตัว และกำจัดความทุกข์ของตนเองให้หมดสิ้น มองเห็นสัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อน ผู้ร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งสิ้น พุทธาสถิกขุ (2526: 107)

3. ช่วยให้ทุกคนถอนตัวออกจากวัตถุนิยม: เป็นความพยายามที่จะช่วยให้ทุกคนถอนตัวออกจากวัตถุนิยม ท่านมองว่า ศาสนา คือ สิ่งที่ทำให้มนุษย์ได้รับสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ตามที่เขาคควรจะได้รับ เพราะท่านเห็นว่า ศาสนาอันแท้จริงต้องไม่ให้คนหลงในวัตถุนิยม เป็นการดำรงชีวิตที่ขาดปัญญา เป็นทาสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ไม่เป็นเพื่อปัญญา และความพ้นทุกข์อย่างแท้จริง พุทธาสถิกขุ (2528: 6)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปณิธานทั้งสามข้อมีความสอดคล้องเกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก เมื่อทุกคนเข้าถึงหัวใจของศาสนาของตนแล้ว ย่อมจะเห็นความเป็นหนึ่งเดียวของทุกศาสนา ทุกศาสนาสอนให้มนุษย์ได้รับสิ่งที่ดีที่สุด แต่ศาสนามีคำสอนแตกต่างกัน ก็เพราะต่างเวลาต่างสถานที่ ทุกชีวิตล้วนดิ้นรนเพื่อให้รอดพ้นจากความทุกข์ ศาสนาทุกศาสนาเป็นเครื่องมือเป็นที่พึ่งให้ศาสนิกดับทุกข์ทั้งปวง และสิ่งนี้ถือได้ว่าเป็นปณิธานในการทำงานพุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธาสถิกขุในกระบวนการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาอันแท้จริง

4. การวิเคราะห์พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธาสถิกขุเพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา

ตลอดอายุของพุทธาสถิกขุ ท่านได้ดำเนินการตามปณิธานที่ท่านได้ตั้งไว้ในการทำงานเพื่อพระพุทศาสนาด้วยการเสริมสร้าง ปลุกฝัง และพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาให้แก่สาธุชนทั้งที่นับถือพระพุทศาสนาและศาสนาอื่น ได้แจกดวงตาแห่งปัญญาอันเป็นแก่นแท้ของพุทธศาสนาเพื่อนำไปสู่การดับทุกข์ หากมาวิเคราะห์ถึงพุทธอรรถปริวรรตศาสตร์หรือหลักการตีความคำสอนของพระพุทศาสนาที่พุทธาสถิกขุได้นำมรรควิถีของการเผยแผ่นั้น มีหลากหลายแนวทางเพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาทั้งที่เป็นสาระัตถะของการตีความ เช่น การตีความด้วยหลักความเป็นสากล (universality) เช่น การตีความความหมายของพระพุทศาสนาในฐานะเป็นศาสนาแห่งวิวัฒนาการ มิได้มีผู้ใดสร้างหรือเนรมิต มีวิถีทางอย่างวิทยาศาสตร์เป็นศาสนาแห่งธรรมชาติ ด้วยการเห็นโลกทั้งปวงเป็นเพียงกระแสแห่งอิทัปปัจจยตา เป็นศาสนาที่ไม่มีพระเจ้าที่เน้นผู้สร้าง ด้วยการเห็นว่าทุกสิ่งเป็นธาตุตามธรรมชาติ เป็นศาสนาแห่งธรรมนิยม ควบคุมวิวัฒนาการแห่งสังขตธาตุ และได้ตีความธรรมะไว้มาก เช่น ธรรมะในฐานะลัทธิ

การเมือง คือหน้าที่ตามกฎหมายซึ่งมีหน้าที่สร้างสันติภาพ ธรรมะในฐานะระบบเศรษฐกิจ คือ การดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้อง ธรรมะในฐานะระบบการศึกษา ธรรมะในฐานะระบบการดำเนินชีวิต ธรรมะในฐานะระบบการพัฒนามนุษย์ คือ ธรรมะคือหน้าที่ ธรรมะในฐานะเป็นเอกลักษณ์ไทย ธรรมะในฐานะเป็นตัวแท้ของศาสนา

นอกจากนี้ พุทธศาสนิกชนยังได้ตีความตามเจตนารมณ์ของคัมภีร์ (the will of scripture) ที่เน้นวิถีการปฏิบัติธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เน้นในเรื่องการเข้าถึงแก่นของพระพุทธศาสนามากกว่าพิธีกรรมอันเป็นรูปแบบภายนอก เป้าหมายที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาคือการพ้นทุกข์ พิจารณาปฏิบัติว่า พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ปฏิบัติอย่างไรจึงสามารถพ้นทุกข์ได้ แล้วนำมาปฏิบัติตาม พุทธอรรถปริวรรตของพุทธศาสนิกชนเกี่ยวกับการตีความใหม่ในเรื่องที่ปัจจุบัน ท่านมองว่า การอธิบายปฏิจลสมุปบาทของพระพุทธโฆสจารย์ซึ่งมีลักษณะเป็น 3 ชาติ พุทธศาสนิกชนพิจารณาว่า ปฏิจลสมุปบาทเป็นธรรมขั้นสูงช่วยให้บุคคลบรรลุธรรมได้ ควรจะสามารถที่จะอธิบายและปฏิบัติได้ในชาติปัจจุบัน ท่านจึงตีความใหม่โดยเน้นวงจรที่เป็นปัจจุบัน หรือขณะจิตเดียวมากกว่าวงจรแบบข้ามภาพข้ามชาติ เช่น คำว่า ชาติ ในความหมายเดิมคือ การเกิดใหม่ในภพภูมิใหม่ แต่ชาติในปฏิจลสมุปบาทนั้น ท่านหมายถึงการเกิดขึ้นของตัวกูของกู อันเป็นสาเหตุของทุกข์ทางใจของมนุษย์ และการอธิบายปฏิจลสมุปบาทแบบขณะจิตเดียวนี้ก็สามารถที่จะนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ด้วยการพยายามตัดกระแสของวงจรปฏิจลสมุปบาทไม่ให้เกิดจนครบวงจร ด้วยการตัดวงจรที่ผัสสะ เวทนา หรือ ตัณหา ไม่ให้ปรุงแต่งต่อไปเป็นอุปาทานอันเป็นเหตุให้เกิดตัวกูของกู (ชาติ) อีกทั้ง พุทธศาสนิกชนได้นำเสนอการตีความแบบโวหารเปรียบเทียบ (description by comparison) เชิงอุปมาอุปมัยเพื่อให้เกิดภาพพจน์ เป็นวิธีการสื่อสารธรรมะอีกแบบหนึ่ง เช่น ทำบุญไม่เป็นเหมือนเลี้ยงไก่ไว้ให้สุนัขกิน หมายถึง คนที่ทำบุญโดยไม่รู้จักว่าบุญคืออะไร และให้ประโยชน์แก่เราอย่างไร การศึกษาหมาทางด่วน หมายถึง การศึกษาในโลกปัจจุบันที่เน้นแต่ทางโลกและวัตถุอย่างเดียวนั้น ละเลยศีลธรรมอันดีงามของสังคม ไม่สามารถทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสุขที่แท้จริงได้ เป็นการศึกษาที่ไม่สมบูรณ์เหมือนหมาทางด่วน และที่โดดเด่นอีกอย่างคือ พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธศาสนิกชนเพื่อการการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาด้วยการนำเสนอการตีความแบบประโยชน์ปัจจุบัน (utility in the present time) เช่น การตีความในผลงานเรื่องจิตว่าง คำว่า จิตว่าง คือ ว่างจากกิเลส ว่างจากความรู้สึกว่าตัวเรา หรือตัวกู ตรงข้ามกับจิตวุ่น ไม่ได้หมายถึงจิตที่ไม่มีความรู้สึกอะไร ท่านได้นำเรื่องจิตว่างซึ่งเป็นเรื่องสูงสุดมาตีความคำสอนให้ประชาชนทั่วไปปฏิบัติได้ เพื่อได้รับเต็มที่ได้จากการตีความ โดยใช้หลักการสำคัญคือ จงทำงานทุกชนิดด้วยจิตว่าง ทำงานเพื่องาน ไม่ใช่ทำงานเพื่อตัวกู นอกจากนี้ที่ปรากฏโดยตรงด้วยภาษาในรูปแบบการบรรยายธรรมหรือหนังสือแล้ว พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธศาสนิกชนเพื่อการการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาด้วยการนำเสนอเชิงปริศนาธรรม (complex solution of Dhamma) โดยการใช้การตีความแบบสัญลักษณ์ เน้นการใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อในการอธิบายธรรมะโดยการประพันธ์คำกลอนสอนธรรมเพื่อให้ผู้อ่านได้ใช้ปัญญาพินิจพิจารณา

จนจิตใจเปลี่ยนแปลงเมื่อเห็นความจริงที่ปรากฏในคำกลอนนั้น เกิดเป็นความสะอาด สว่าง และสงบในจิตใจแทน ท่านแนะนำว่า การอ่านคำกลอนก็เป็นการเจริญสมาธิภาวนาอย่างหนึ่ง เพราะทำให้จิตใจจดจ่อกับสิ่งที่อ่าน และเป็นการรักษาศีลไปในตัวด้วย เพราะมีการสำรวมระวังเกิดขึ้นในขณะที่อ่าน อีกทั้ง การใช้ภาพปริศนาธรรมอย่างที่ปรากฏเป็นโรงมหรสพทางวิญญูณ และภาพปริศนาเซน เป็นต้น (วีรชาติ นิมนองค์, 2552: 135)

พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์วิธีของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา ท่านได้แสดงความหมายของภาษา (meaning of language) โดยท่านได้เสนอทฤษฎีการตีความธรรมใหม่ คือ ทฤษฎีภาษาคน-ภาษาธรรม โดยจำแนกภาษาที่ใช้อยู่ในคัมภีร์ศาสนาออกเป็น 2 ชนิด คือ ภาษาคนและภาษาธรรม ภาษาทั้งสองนั้นแตกต่างกันคือ ภาษาคน หมายถึง ภาษาที่ใช้พูดกันอยู่ตามธรรมดาทั่วไป ส่วนภาษาธรรมนั้นหมายถึง ภาษาศาสนา มีความมุ่งหมายถึงเรื่องนามธรรมคือ ทางฝ่ายจิต หรือวิญญูณที่กล่าวถึงสัจธรรมในพระพุทธศาสนาโดยตรง เป็นภาษาที่เน้นปรมาตมธรรม เป็นธรรมขั้นสูงในระดับโลกุตระที่จะสามารถทำให้ดับทุกข์ได้จริง ไม่เนื่องอาศัยด้วยวัตถุ ซึ่งต้องอาศัยปัญญาเห็นนามธรรมแล้วจึงจะพูดเป็นและให้ความหมายเป็น พุทธทาสภิกขุ (2542: 5) ท่านพยายามกระตุ้นให้ชาวพุทธศึกษาและทำความเข้าใจภาษาทั้ง 2 ระดับนั้นให้ชัดเจน เพราะหากรู้แต่ภาษาคนอย่างเดียว ไม่รู้ภาษาธรรมก็จะทำให้ไม่เข้าใจถึงคำสอนของศาสนาอย่างลึกซึ้ง หรือทำให้เข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้ ในทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุแล้วข้อความใดที่สื่อเป็นภาษาคน จะมีนัยความหมายแห่งภาษาธรรมแฝงอยู่ด้วยเสมอ ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องมีการตีความภาษาคนให้เข้าถึงความหมายในระดับภาษาธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์แก่มวลมนุษย การตีความใด ๆ ในศาสนาใด ถ้าเป็นไปเพื่อความแตกร้าง ไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ส่วนรวมแล้ว การตีความนั้นผิด หรือไม่ตรงต่อพระประสงค์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือ เป็นการกระทำของชาตानหรือพญามาร อยากรู้ก็ตาม การตีความพระพุทธานุศาสนด้วยทฤษฎีภาษาคน-ภาษาธรรมของพุทธทาสภิกขุมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หลักธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของมนุษย์มากกว่าจะเป็นสิ่งที่เหลือวิสัยที่มนุษย์จะเข้าใจและเข้าถึงได้ และธรรมะเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ และช่วยให้ผู้ปฏิบัติตามพ้นจากทุกข์ได้จริงในปัจจุบันชาติโดยไม่ต้องรอชาติหน้า ส่วนแรงบันดาลใจที่ทำให้ท่านพุทธทาสภิกขุ สร้างทฤษฎีการตีความนี้ขึ้นก็เพื่อที่จะตีความพระสูตรให้ทันสมัยและไม่ให้เข้าใจในลักษณะมงายอีกต่อไป (Jackson, Peter A, 1998: 108-109) ดังนั้น เครื่องมือแห่งพุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธทาสภิกขุจะใช้เวลาเข้าใจในภาษาคนและภาษาธรรมนี้ อีกทั้ง ความเข้าใจในภาษาคนและภาษาธรรมนำไปสู่การตอบโจทยในปณิธานข้อที่ 1 และข้อ 2 นั้นได้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดสุขภาวะทางปัญญาอันกระจำแจ้งในมิติทางศาสนาทั้งของตนเอง และของผู้อื่นทั้งในเรื่องความหมายของพระเจ้า ธรรมะ เป็นต้น

อีกประเด็นหนึ่งอันเป็นปัญหาสำคัญสำหรับบุคคลทั่วไป ด้วยมิติของการบริโศกในสังคมยุคดิจิทัล ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโศกของคนในสังคมที่แตกต่างจากเป้าหมายเดิม ปรากฏการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นจะเห็นเป็นกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่าง

พฤติกรรมการบริโภคกับการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ที่มากกว่าการบริโภคแบบทั่วไป กล่าวได้ว่าเป็นคำสอนทางศาสนาใหม่ในยุคปัจจุบันนี้ก็ได้ ในประเด็นนี้ หากพิจารณาพุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธทาสภิกขุ จะมองได้ว่า วัตถุนิยมอันเป็นวัฒนธรรมการบริโภคเชิงสัญลักษณ์นี้เป็นความรู้ที่ขาดสติปัญญา เป็นทาสของตา หู จมูก ลิ้น กาย ต้องมีสติปัญญาใช้อย่างเหมาะเพื่อการศึกษาวัตถุ เพียงแต่รับใช้จิตให้จิตอยู่เหนืออำนาจสิ่งใด ๆ ความสุขที่แท้จริงอยู่เหนือวัตถุ ท่านได้เสนอแนวคิดเรื่องอายตนะโดยการอธิบายความหมายถึงการรับรู้ การรู้สึก รวมถึงแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์ต่อชีวิตและโลกผ่านวรรณกรรมของท่าน ซึ่งครอบคลุมสิ่งทั้งปวงของธรรมชาติ โดยการใช้สติปัญญาพิจารณาให้เห็นตั้งแต่สิ่งที่เรียกว่า “ธาตุ” อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของสรรพสิ่งไปจนถึงสังสารวัฏและนิพพาน ทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม ท่านกล่าวว่า ความเข้าใจในธรรมที่อย่างถ่องแท้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะความรู้ความเข้าใจเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิตเพื่อยกระดับขึ้นไปสู่ความหลุดพ้นจากการยึดมั่นในกองทุกข์ อันหมายถึง โลกหรือสังสารวัฏสู่สภาวะที่อยู่เหนือทุกข์เหนือโลก

พุทธทาสภิกขุมองว่า ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศ วิญญาณ เป็นธาตุที่ประกอบกันขึ้นเป็นสัตว์มีชีวิต ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อายตนะภายในนี้สำหรับสัมผัสหรือรู้สึกแล้วก็รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธัมมารมณ ข้างนอก ที่จะเข้ามาถึง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี้ก็เรียกว่าอายตนะข้างนอก เป็นเบื้องต้นของสิ่งที่ปัญหาในชีวิตประจำวันของมนุษย์ จะเห็นได้ว่าธาตุอายตนะ และผัสสะ มีความเกี่ยวเนื่องกันและเป็นมูลเหตุแห่งการเกิดทุกข์ของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ทรงตัวมันเองอยู่ได้ในลักษณะหนึ่ง ๆ และถือว่าเป็นลักษณะหรือหน้าที่ของธรรมชาติที่จะทำให้เกิดธาตุต่าง ๆ นั้นผสมกันเข้า ประชุมกันขึ้นเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ สืบไปไม่มีที่สิ้นสุด กระทั่งขึ้นถึงระดับที่เรียกว่า เป็นสัตว์หรือเป็นบุคคลที่มีสติปัญญาสูงสุด ทำให้ดับทุกข์ได้ ถ้ายึดถือเป็นตัวตนหรือของตน ก็เป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์ขึ้นมาในทันที ทั้ง ๆ ที่เป็นธาตุตามธรรมชาติอยู่ด้วยกันทุกธาตุ ธาตุเมื่อถูกปรุงแต่งขึ้นมาแล้ว ก็จะสำเร็จรูปมาเป็นอายตนะนอก อายตนะใน จากอายตนะปรุงแต่งกันแล้วก็จะเกิดพหุขันธ์ เป็นหมู่ ๆ คือ หมู่ตา หมู่หู หมู่จมูก หมู่ลิ้น เป็นต้น ถ้าไปเกิดยึดมั่นเข้า หมู่ขันธ์นั้นก็จะกลายเป็นหมู่อุปาทานขันธ์ขึ้นมา คือ ตัวทุกข์ ความปรากฏออกมาของสิ่งที่เรียกว่า ธาตุ นั้นแหละ คือ ความเกิดขึ้นแห่งทุกข์ คือ ความตั้งอยู่แห่งโรค คือ ความปรากฏออกของขราและมรณะ ซึ่งมีความหมายว่า ธาตุใด ๆ เหล่านั้น ถ้าไม่ได้อาศัยการผสมปรุงแต่งซึ่งกันละกันแล้ว มีค่าเท่ากับมิได้ปรากฏออกมาจนกว่าปรุงออกมา เป็นร่างกายของมนุษย์ได้นี้ ก็เรียกว่า ปรากฏออกมา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พุทธทาสภิกขุเน้น สอนธรรมะโดยมุ่งเน้นให้เกิดความรู้ความเข้าใจทั้งในระดับปรมัตถธรรม และศีลธรรม แนวคิดของท่านคือ ความเข้าใจในเรื่องธาตุ เพราะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความรู้แจ้งในความจริงตามหลักของพระพุทธศาสนา เมื่อเราสามารถมองเห็นทุกอย่างตามความเป็นจริงว่า สรรพสิ่งล้วนประกอบด้วยสิ่งเน้นพื้นฐานที่เรียกว่า ธาตุ แล้วก็จะคลายความยึดมั่นถือมั่นต่อสิ่งทั้งปวง อันเป็นเหตุแห่งทุกข์ที่แท้จริงได้ เรื่องธาตุนี้ ท่านกล่าวถึงความมุ่งหมายในการสอนเรื่องธาตุ ความว่า พระพุทธศาสนามุ่งหมายสอน

เพื่อให้รู้ว่า ธาตุเท่านั้น ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ธาตุเท่านั้น กำลังเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยอยู่เนืองนิจ เป็นสักว่า ธาตุ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่ชีวะ ไม่ใช่บุคคล ห่างจากความหมายแห่งความเป็นตัวตน เมื่อไรก็ตามที่มนุษย์รู้จักใช้วิจารณ์ญาณพิจารณาให้เห็นสิ่งที่เป็นกุศล อกุศล ประโยชน์ และมีใช้ประโยชน์ได้ เมื่อนั้น กระบวนการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาที่เกิดขึ้น และสภาวะแห่งความว่างจากตัวกู ของกูก็เกิดตามมา

5. สรุป

อรรถปริวรรตศาสตร์เป็นวิชาว่าด้วยการตีความ รวมความไปถึงวิธีการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการตีความ หรือการวิเคราะห์ความหมายของภาษา การตีความเพื่อขจัดความไม่รู้ ความสงสัย ต้องการให้รู้ว่าคำนั้นเกี่ยวกับเรื่องอะไร มีสถานการณ์อย่างไร และเพื่อให้เข้าใจว่าข้อความนั้นมีคุณค่าทางไหน อย่างไร และการตีความเพื่อตอบสนองความอยากรู้ ความหมายของมนุษย์ ดังนั้น หากถามหาเป้าหมายความต้องการความหมายของมนุษย์นั้นมีไม่เหมือนกัน การแปลความหมายเพื่อให้มนุษย์ได้เกิดความเข้าใจและนำไปสู่การเข้าถึงความเป็นจริง มนุษย์ได้มีการตีความมาทุกยุคทุกสมัยตามแต่ละกระบวนการตรรกะ เพราะหลักการตีความหรืออรรถปริวรรตนี้เป็นพื้นฐานของวิธีคิดทุกอย่างโดยผ่านภาษา การตีความจึงเกิดจากภาษาที่ใช้ เพราะความรู้ทุกอย่างย่อมใช้ภาษาเป็นสื่อ เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญาในการตีความคัมภีร์ ตำรา หนังสือ หรือข้อความ การตีความเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีอยู่ ก่อให้เกิดความแตกฉานจนสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และสามารถก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ

พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธทาสภิกขุในกระบวนการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาเมื่อทุกคนเข้าถึงหัวใจของศาสนาของตนแล้ว ย่อมจะเห็นความเป็นหนึ่งเดียวของทุกศาสนา ทุกศาสนาสอนให้มนุษย์ได้รับสิ่งที่ดีที่สุด แต่ศาสนามีคำสอนแตกต่างกัน ก็เพราะต่างเวลาต่างสถานที่ ทุกชีวิตล้วนดิ้นรนเพื่อให้รอดพ้นจากความทุกข์ ศาสนาทุกศาสนาเป็นเครื่องมือเป็นที่พึ่งให้ศาสนิกดับทุกข์ทั้งปวง และสิ่งนี้ถือได้ว่าเป็นปณิธานในการทำงานอย่างแท้จริง

พระพุทธานุภาพมุ่งหมายสอนเพื่อให้รู้ว่า ธาตุเท่านั้น ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ธาตุเท่านั้น กำลังเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยอยู่เนืองนิจ เป็นสักว่า ธาตุ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่ชีวะ ไม่ใช่บุคคล ห่างจากความหมายแห่งความเป็นตัวตน เมื่อไรก็ตามที่มนุษย์รู้จักใช้วิจารณ์ญาณพิจารณาให้เห็นสิ่งที่เป็นกุศล อกุศล ประโยชน์ และมีใช้ประโยชน์ได้ เมื่อนั้น กระบวนการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาที่เกิดขึ้น และสภาวะแห่งความว่างจากตัวกู ของกูก็เกิดตามมา พุทธทาสภิกขุจึงใช้ภาษาธรรมมาอธิบายหรือตีความหลักคำสอน ให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจหัวใจของศาสนาที่ถูกต้องร่วมกัน

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การเข้าใจความหมายของหลักธรรมเพียงระดับภาษาคนยังไม่เพียงพอที่จะเข้าถึงแก่นสาระอันแท้จริงของพระพุทธศาสนาได้ บางครั้งการเข้าใจผิดอาจ

เป็นสิ่งกีดขวางการประพฤติปฏิบัติได้ ท่านจึงได้นำเสนอทฤษฎีภาษาคนภาษาธรรมนั้น อันเป็นการนำไปสู่กระบวนการพัฒนาปัญญา และเมื่อมนุษย์สามารถเข้าใจด้วยภาษาคนและภาษาธรรมจนเกิดปัญญานั้นแล้วก็จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข จะเห็นแนวคิดเกี่ยวกับพุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา ใน 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 บุคลาธิษฐาน ซึ่งใช้บุคคลเป็นที่ตั้ง เป็นวิธีแสดงธรรมโดยยกบุคคลขึ้นอ้าง ใช้ควบคู่กันกับธรรมาธิษฐาน ซึ่งหมายถึง คำสอน ความเชื่อ ความคิด เช่น คำว่า ศรัทธา ความประพฤติที่ดีย่อมนำสุขมาให้ เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 ศิลปกรรมเข้าหาธรรม คือ แปลความศิลปกรรมเพื่อน้อมนำมาสู่การเข้าหาการประพฤติปฏิบัติธรรม ลักษณะดีความจากบุคลาธิษฐานสู่ธรรมาธิษฐาน เป็นแนวทางการเผยแผ่คำสอนอย่างหนึ่งของคนทุกยุคทุกสมัย เรื่องนี้มักเรียกกันในวงการศึกษปัจจุบันว่า ศาสตร์สมัยใหม่ที่เป็นการบูรณาการหรือการประยุกต์ ซึ่งในปัจจุบันนี้เรียกว่า อรรถปริวรรตศาสตร์ เป็นต้น

แผนภาพ พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา

ผังแสดงองค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- พุทธทาสภิกขุ. (2526). **อะไร คืออะไร**. กรุงเทพมหานคร:ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2528). **ใจความแห่งคริสต์ธรรมเท่าที่ชาวพุทธควรทราบ**. หนังสือชุดธรรมโฆษะ หมวดที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). **ปณิธาน 3 ประการของพุทธทาสภิกขุ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พุทธทาสภิกขุ. (2542). **ภาษาคน ภาษาธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2558). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- วีระชาติ นิมอนงค์. (2552). **การศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีอรรถปริวรรตศาสตร์ในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาท**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมบุญ บัญโท. (2553). **การศึกษาวิธีสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพมหานคร: สอนโลก-สอนธรรม.
- Eric Schmidt and Jared Cohen. (2557). **ดิจิทัลเปลี่ยนโลก**. แปลโดย สุทธิชัย แสงดาชดา. กรุงเทพมหานคร: โพสต์ พับลิชชิง 21.
- Jackson, Peter A. (1998). **Buddhadasa: A Buddhist Thinker for the Modern World**. Bangkok: The Siam Society.

การพัฒนาสมรรถนะบทบาทของฝ่ายปกครอง ในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ A Development of Competency on the Role of the Administrative Department in Implementing Policies in the Area

ชนันันท์ ถิ่นเดิม, โชติ บดีรัฐ

Chanatnan Thinderm, Chot Bodeerat

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Department of Public Administration, Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: nattehottest@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะการพัฒนาสมรรถนะบทบาทของฝ่ายปกครอง ในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ โดยเป็นการพัฒนาจากบุคคลที่ทำหน้าที่ในการเป็นฝ่ายปกครอง ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน เป็นตำแหน่งที่มีอยู่คู่กับสังคมและการปกครองของไทย มาอย่างยาวนาน มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการรักษาความสงบเรียบร้อย การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน การอำนวยความสะดวก ดูแลความเป็นอยู่ทุกข์สุขของราษฎร เป็นกลไกขับเคลื่อนนโยบายของรัฐ และปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ซึ่งฝ่ายปกครองมีบทบาท 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการทะเบียนต่าง ๆ 5) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และ 6) ด้านอื่น ๆ เช่น ตรวจตราดูแลที่ดินของรัฐ การดูแลที่ราชพัสดุ ฯลฯ และในปัจจุบันภารกิจ หน้าที่ของฝ่ายปกครองมีเพิ่มมากขึ้น เพราะเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ถือเป็นโซ่ข้อกลางที่ทำหน้าที่ประสานงานนโยบายของรัฐบาลในทุกกระทรวง ทบวง กรม ให้เกิดเป็นรูปธรรมในพื้นที่ อีกทั้งยังมีหน้าที่ในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้แก่ประชาชนในพื้นที่

เนื่องจากในปัจจุบันภารกิจของฝ่ายปกครองเพิ่มมากขึ้น ในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม ชัดเจน การพัฒนาสมรรถนะบทบาทของฝ่ายปกครองจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อรองรับบทบาทการทำงานที่หลากหลายและเพิ่มมากขึ้นของฝ่ายปกครอง ให้พร้อมและเกิดประโยชน์ในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่กับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด การพัฒนาสมรรถนะบทบาทของฝ่ายปกครอง จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะฝ่ายปกครองเปรียบเสมือนโซ่ข้อกลางในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: สมรรถนะ, ฝ่ายปกครอง, การนำนโยบายไปปฏิบัติ

ได้รับบทความ: 10 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 4 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 9 กรกฎาคม 2567

Received: June 10, 2024; Revised: July 4, 2024; Accepted: July 9, 2024

Abstract

The objective of this article is to suggest the development of competency in the role of the administrative department. in implementing policies in the area it is a development from people who act as the government. which consists of the Subdistrict Headman, Village Headman, Assistant Village Headman, Subdistrict Medical Practitioner and Assistant Subdistrict Headman is a position that exists along with Thai society and government. for a long time the duty is to assist the district chief in maintaining peace and order. Problem solving administration of justice Take care of the well-being and happiness of the people It is a mechanism for driving government policy. and perform duties as specified by law in sub-districts and villages, which the administrative department has 6 roles as follows: 1) administration and maintaining peace and order 2) Career development and promotion 3) Conservation of natural resources and the environment 4) Various registrations, 5) civil defense, and 6) other. aspects such as inspecting government land Taking care of government property, etc. and currently the mission the duties of the administrative department have increased. Because they are the ones who perform their duties closest to the people. It is considered a central chain that coordinates government policies in all ministries, bureaus, and departments to make them concrete in the area. It also has a duty to "cure suffering and promote happiness" for the people in the area.

Because at present the mission of the administrative department has increased. In order to implement policies in the area to be concrete and clear, the development of the capacity of the administrative department is therefore something that must always be developed. To support a variety of work roles and increasing the number of the government to be ready and beneficial in implementing the policy in the area with the people in the area as much as possible Development of competencies in the role of the administrative department Therefore it is necessary Because the administrative department is like a middle chain in implementing policies in the area to make them concrete.

Keywords: Competency, Administrative Department, Policy Implementation

1. บทนำ

กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง มีฝ่ายปกครองซึ่งประกอบไปด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง ผู้ช่วยและ

ผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ถือเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้งานทุกกระทรวง ทบวง กรม จึงถือได้ว่าบทบาทของฝ่ายปกครองค่อนข้างมีความสำคัญกับการขับเคลื่อนนโยบายในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ปกครองและบริหารการปกครอง “ท้องที่” อาจกล่าวได้ว่าเป็นการพึ่งพาอาศัยกัน เพราะฝ่ายปกครองถือเป็นตัวแทนของภาครัฐ คือ ราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคที่ปฏิบัติงานอยู่ในระดับพื้นที่ อีกทั้งยังมีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ ตำบล หมู่บ้านของตนเอง มีหน้าที่สำคัญคือช่วยเรื่องการประสานงานต่าง ๆ เรียกได้ว่าเป็นโซ่ข้อกลาง เช่น การประชุมประชาชนในเขตหมู่บ้าน การแจ้งข่าวสารให้ประชาชนรับทราบ ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันฝ่ายปกครองยังมีสถานะและบทบาทในการเป็นผู้นำของชุมชน หมู่บ้าน ผู้นำโดยธรรมชาติ รวบรวมปัญหาความเดือดร้อน ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ นำเสนอต่อราชการ จึงกล่าวได้ว่าฝ่ายปกครองมีหน้าที่ต้องดูแลความสุขทุกข์ของประชาชน และดูแลช่วยเหลือและการให้บริการให้แก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นหลักประกันว่าประชาชนในพื้นที่ต้องได้รับการอย่างทั่วถึง และเป็นกลไกระดับย่อยของรัฐอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ หากมีการกระทำผิดวินัยย่อมได้รับโทษเช่นเดียวกับข้าราชการ พนักงานของรัฐ กล่าวได้ว่า บทบาทฝ่ายปกครองมีหลายสถานะ เช่น สถานะเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองตามกฎหมาย เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 รวมทั้งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายฉบับที่กำหนดให้อำนาจหน้าที่เฉพาะฝ่ายปกครอง เช่น ตัวแทนของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม ที่มีได้ถ่ายโอนไปให้ท้องถิ่น ดำเนินการอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความอาญา ในฐานะฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามมาตรา 2(1) (16) มาตรา 72 และ มาตรา 92 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมทั้งการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทของราษฎรในท้องที่ รวมถึงการเป็นเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะให้อำนาจไว้ เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2526 พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2503 พระราชบัญญัติการรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 ประมวลกฎหมายที่ดินและกฎหมายอื่น ๆ ที่มอบอำนาจให้ฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะและการปฏิบัติงานภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือตามที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐ เช่น การนำนโยบายที่สำคัญของรัฐหรือนโยบายเร่งด่วนของรัฐไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล (กรมการปกครอง, 2565: 267)

ฝ่ายปกครองจึงมีหน้าที่และสถานะในการปฏิบัติงานอยู่ 3 สถานะ คือ

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ
2. ตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้าน
3. ผู้นำชุมชน

จึงถือได้ว่าฝ่ายปกครองเป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด และมีบทบาทในการช่วยเหลือราชการในการบำบัด

ทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน เป็นตัวแทนของประชาชนในตำบล หมู่บ้านในการประสานงานการติดต่อกับราชการภาคส่วนต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าฝ่ายปกครองมีความสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ มาตั้งแต่สมัยก่อน และในปัจจุบันก็ยังคงมีความสำคัญอยู่ อีกทั้งยังเปรียบเสมือนโซ่ข้อกลางในการประสานงานระหว่างราชการส่วนกลางและประชาชน จนเกิดผลสัมฤทธิ์ในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ฝ่ายปกครองเป็นตำแหน่งที่มีอยู่คู่กับสังคมและการปกครองของไทยมาอย่างยาวนาน เป็นหัวใจของภารกิจงานกรมการปกครองอยู่ที่อำเภอและตำบล หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองระดับฐานรากที่เป็นจุดเชื่อมโยงในการยึดโยงสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และหลอมรวมประชาชนให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยเหลือบูรณาการ การทำงานร่วมกับส่วนราชการ และทุกฝ่ายในพื้นที่ให้ประสบผลสำเร็จ

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบทบาทของฝ่ายปกครองในการนำนโยบายปฏิบัติในพื้นที่

ในปัจจุบันบทบาทของฝ่ายปกครองมีค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นในระดับพื้นที่ระดับภูมิภาค ที่ฝ่ายปกครองเข้ามามีบทบาทและต้องนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนในพื้นที่ โดยการยึดการพัฒนาไปสู่ที่ประชาชนเป็นหลัก บทบาทของฝ่ายปกครองมีทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการทะเบียนต่าง ๆ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และด้านอื่น ๆ เช่น ตรวจตราดูแลที่ดินของรัฐ การดูแลที่ราชพัสดุ ฯลฯ แต่ในปัจจุบันนั้นบทบาทของฝ่ายปกครองเพิ่มขึ้นอย่างมาก เนื่องจากภารกิจข้อสั่งการของส่วนกลางล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับฝ่ายปกครองทั้งสิ้น การพัฒนาสมรรถนะบทบาทของฝ่ายปกครองจึงถือเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญ เพื่อเป็นการให้ทราบถึงสมรรถนะที่ฝ่ายปกครองมีอยู่และเพิ่มเติมสมรรถนะ ในส่วนที่ฝ่ายปกครองยังขาด ซึ่งบทบาทของฝ่ายปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (กรมการปกครอง, 2559: 3) มีดังนี้

2.1 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457

กำนัน ในตำบลหนึ่งมีกำนันคนหนึ่งเป็นผู้ปกครองและรับผิดชอบในการดูแลทุกข์สุขของประชาชนทุกหมู่บ้านทั่วทั้งตำบลนั้นประชาชนในตำบลเป็นผู้เลือกกำนันจากผู้ที่เป็นผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น

อำนาจและหน้าที่ของกำนัน

1. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองท้องที่ กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดเป็นหลักไว้ ได้แก่ การตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล ให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายการป้องกันภัยอันตราย ส่งเสริมความสุขของราษฎรรับเรื่องความเดือดร้อนของราษฎรแจ้งทางราชการและรับข้อราชการ ประกาศแก่ราษฎรหรือที่จะดำเนินการให้ตามกฎหมาย เช่น การตรวจและเก็บภาษีอากร รวมทั้งการปกครองผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน

2. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความอาญา และรักษาความสงบเรียบร้อย
3. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับคนเดินทางมาในตำบล กำหนดมีหน้าที่จัดดูแลให้คนเดินทางซึ่งไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นผู้ร้าย ให้มีที่พักตามสมควร
4. อำนาจหน้าที่ดูแลรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์
5. อำนาจเกี่ยวกับการทะเบียนต่าง ๆ ในตำบล กำหนดมีส่วนรับผิดชอบงานทะเบียนราษฎรเกี่ยวกับการแจ้งคนเกิด คนย้าย และคนตาย
6. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับภาษีอากร ช่วยเหลือในการจัดเก็บภาษีอากรในการสำรวจและประเมินราคาเพื่อเสียภาษีอากร
7. อำนาจหน้าที่เรียกประชุมและให้ช่วยงานตามหน้าที่
8. หน้าที่ทั่ว ๆ ไป หน้าที่ ทั่วไปเป็นอำนาจหน้าที่ที่ปรากฏในกฎหมายอื่น ๆ ที่กระทรวง ทบวง กรม อื่นให้ช่วยเหลือ

สารวัตรกำนัน ในตำบลหนึ่ง ๆ ให้มีสารวัตรกำนันจำนวน 2 คน ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยและรับใช้สอยของกำนัน ผู้ที่จะเป็นสารวัตรกำนันนั้นแล้วแต่กำนันจะร้องขอให้เป็นผู้ซึ่งได้รับความเห็นชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด และกำนันมีอำนาจเปลี่ยนสารวัตรกำนันได้

แพทย์ประจำตำบล มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือกำนันผู้ใหญ่บ้าน คิดอ่าน และจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล ป้องกันและตรวจตราความเจ็บไข้ได้ป่วยที่เกิดขึ้นแก่ราษฎรในตำบลนั้นและตำบลใกล้เคียง ตลอดจนรายงานโรคระบาดร้ายแรงแก่กำนันและนายอำเภอท้องที่

ผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านหนึ่งมีผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ทำหน้าที่ปกครองราษฎรในเขตหมู่บ้าน โดยมีที่มาจากการเลือกของราษฎรในหมู่บ้านนั้น ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน และมีหน้าที่ 2 ประการคืออำนาจหน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และอำนาจในทางอาญา

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านหนึ่งนอกจากจะมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองหมู่บ้านแล้วยังมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้าน

ประเภทของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มี 2 ประเภทคือ

1. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง มีหมู่บ้านละ 2 คน เว้นแต่หมู่บ้านใด มีความจำเป็นต้องมีมากกว่า 2 คน ต้องขออนุมัติกระทรวงมหาดไทย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

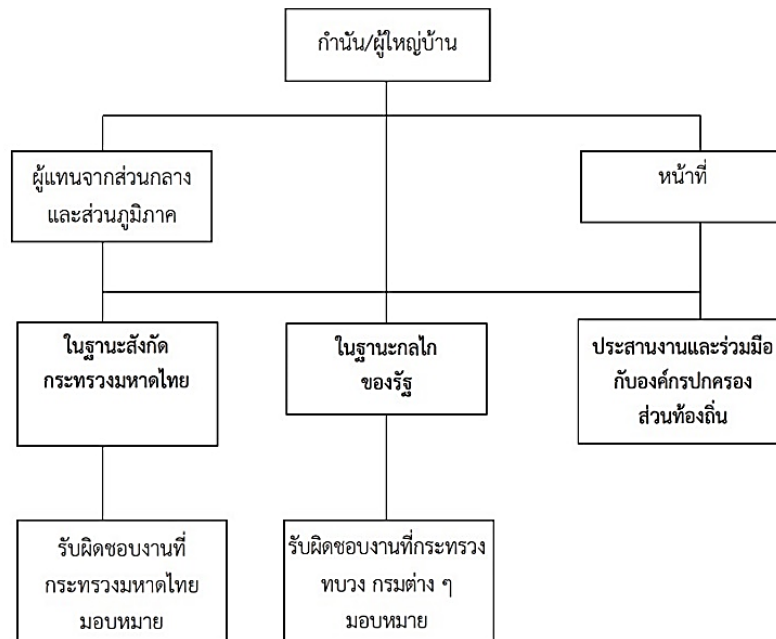
- ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเท่าที่ได้รับ
- เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านในกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านมี

อำนาจหน้าที่

2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ หมู่บ้านใดจะมีได้ต้องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุมัติตามจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน
- ถ้ารู้เห็นหรือทราบเหตุการณ์เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านเกี่ยวกับความสงบ เรียบร้อย ให้แจ้งต่อผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ

โครงสร้างอำนาจหน้าที่และบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

(ที่มา: สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น, 2546, หน้า 9)

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น (สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น, 2546: 28)

1) ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับการบริหารราชการส่วนกลาง

กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นในราชการบริหารส่วนภูมิภาค ในสถานะดังกล่าว จึงเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ภายใต้สังกัดของราชการส่วนกลาง คือกระทรวงมหาดไทย ซึ่งอยู่ภายใต้สายการบังคับบัญชา (Hierarchy) ตามระบบราชการ โดยอยู่ภายใต้บังคับบัญชาการรับนโยบายไปปฏิบัติ จากข้าราชการฝ่ายปกครอง หน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ สั่งการและมอบหมายให้ไปปฏิบัติ ซึ่งข้อเท็จจริงที่ผ่านมาการทำงานต่าง ๆ ของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่จะสั่งการไปยังประชาชนในท้องถิ่นก็มักจะต้องอาศัยความร่วมมือของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นหลักในการประสานงาน เช่น การเก็บข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ การทำนา จำนวนประชากรในพื้นที่ เป็นต้น (สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น, 2546: 28)

2) ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค

ความสัมพันธ์กับผู้ว่าราชการจังหวัด

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กำหนดให้ในจังหวัดหนึ่งให้มีผู้ว่าราชการจังหวัดคนหนึ่งเป็นผู้รับนโยบายและคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลคณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มาปฏิบัติการให้เหมาะสมกับท้องที่และประชาชน และเป็นหัวหน้าบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการฝ่ายบริหาร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในราชการส่วนภูมิภาคในเขตจังหวัดและรับผิดชอบในราชการจังหวัด และอำเภอและจะมีรองผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัดหรือทั้งรองผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดก็ได้ รองผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการฝ่ายบริหารส่วนภูมิภาคในเขตจังหวัด และรับผิดชอบในราชการรองจากผู้ว่าราชการจังหวัด ดังนั้นในสายการบังคับบัญชาของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตท้องที่ของตำบลและหมู่บ้าน จึงมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชาที่สามารถสั่งการให้ปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้ภายใต้ขอบเขตของอำนาจหน้าที่ของจังหวัดและผู้ว่าราชการจังหวัด (สำนักบริหารการปกครองท้องที่, 2546: 29)

ความสัมพันธ์กับนายอำเภอ

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กำหนดให้ในอำเภอหนึ่งมีนายอำเภอคนหนึ่งเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการในอำเภอ และรับผิดชอบงานบริหารราชการของอำเภอ ซึ่งหมายความว่านายอำเภอมีอำนาจในการบังคับบัญชากำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอของตนให้ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายและมีความเหมาะสม จากการพิจารณาความสัมพันธ์และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของนายอำเภอที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 สรุปได้ดังนี้

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีต่ออำเภอ

1. นำประกาศหรือข้อราชการของอำเภอไปแจ้งให้ลูกบ้านทราบ
2. ปฏิบัติตามคำสั่งของทางราชการ รายงานเหตุทุกข์ร้อนของราษฎรและเหตุการณ์อื่น ๆ ที่ผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย

บทบาทของอำเภอที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1. เป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ช่วยรับแก้ปัญหาให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
2. เมื่อมีงานที่จะต้องปรึกษาหรือสั่งการ เรียกประชุม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเรียกประชุมเฉพาะตำแหน่ง

3. คอยตรวจตราตักเตือนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้สำนึตราบทบาทและหน้าที่ในฐานะตัวแทนของราชการบริหารส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นออกจากกันแล้วกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงได้ปรับบทบาทจากการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการสนับสนุน ประสานงาน และปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ดังนี้

3) ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

มีการแยกบทบาทและหน้าที่ในฐานะตัวแทนของราชการบริหารส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นออกจากกันแล้วกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงได้ปรับบทบาทจากการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการสนับสนุน ประสานงาน และปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ดังนี้

1. การสนับสนุนและประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่

1.1 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น เป็นผู้ให้ข่าวสารและนำเสนอความต้องการของราษฎรในแต่ละท้องที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น นำเสนอแนวทางพัฒนาตำบลให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของประชาชนในตำบล หมู่บ้าน หากได้รับเลือกเป็นผู้แทนประชาคมท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 เป็นต้น

1.2 การรักษาความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่ เช่น เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยตามที่ระบุไว้ในกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ เป็นต้น

1.3 บทบาทในฐานะตัวแทนภาครัฐในราชการบริหารส่วนภูมิภาค เช่น ประสานงานและตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องที่และท้องถิ่นนั้น ๆ ส่งเสริมประชาชนในพื้นที่ให้เกิดการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นต้น

1.4 บทบาทในฐานะประชาชน เช่น ขอรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น (สำนักบริหารการปกครองท้องที่, 2546: 30)

3. การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบทบาทของฝ่ายปกครองในการนำนโยบายปฏิบัติในพื้นที่

3.1 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

จากแนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า การพัฒนาฝ่ายปกครองจึงต้องพัฒนาทัศนคติ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน ทั้งในทั้งงานในปัจจุบัน และงานในอนาคต รวมทั้งเป็นการผสมผสานกันระหว่างการพัฒนาบุคคล การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาองค์กร เพื่อก่อให้เกิดคุณภาพ ผลผลิต โอกาส และการบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายขององค์การและเป้าหมายของตัวบุคคล

การนำหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามโมเดลของ (พิชิต เทพวรรณ, 2554: 157) หน้าหลัก 6 ประการ ที่มีความสัมพันธ์กันและยังเป็นการเพิ่ม ประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นในการ บริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยแต่ละหน้าที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหาและการคัดเลือก ในการเลือกฝ่ายปกครองเข้ามาทำงานในฐานะใช้ข้อตกลงผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ ในตำแหน่งกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน มีการวางแผนในการคัดเลือกหรือสรรหาในระดับอำเภอ มีการออกแผนเพื่อกำหนดช่วงเวลาในการเลือกผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน อีกทั้งยังมีการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมในส่วนของผู้สมัครประจำตำบล สารวัตรกำนัน จะเป็นผู้ที่กำนันเห็นชอบว่าบุคคลนั้นมีความสามารถในตำแหน่งนั้น ๆ จึงเสนอชื่อแต่งตั้ง เช่นเดียวกับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่ผู้ใหญ่บ้านมี

สิทธิในการเลือกบุคคลที่เหมาะสมขึ้นมาเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จึงทำให้บุคลากรฝ่ายปกครองมีอย่างเพียงพอ และอีกทั้งยังมีความพร้อมในการทำงานในฐานะฝ่ายปกครอง

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ฝ่ายปกครองมีการเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรต่าง ๆ ที่การบริหารราชการส่วนกลาง เป็นผู้กำหนด การศึกษา การพัฒนา การฝึกอบรม และการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ฝ่ายปกครองสามารถเพิ่มพูนทักษะในปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีประเมินผลการปฏิบัติงานตามหัวเวลาที่กำหนด

3. ค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล ฝ่ายปกครองนอกจากจะมีค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ยังมีสิทธิในการเบิกค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียน เงินช่วยเหลือเนื่องจากปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือราชการ อีกทั้งยังสามารถขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

4. สุขภาพและความปลอดภัย ฝ่ายปกครองมีกฎหมายที่รองรับในการปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ของฝ่ายปกครอง รวมไปถึงยังมีอุปกรณ์ในการสนับสนุนการทำงานในฝ่ายปกครอง ในส่วนของสุขภาพยังมีการบริการตรวจสุขภาพของฝ่ายปกครอง เพื่อเป็นการตรวจสุขภาพเบื้องต้นให้กับฝ่ายปกครอง

5. พลังงานและแรงงานสัมพันธ์ ฝ่ายปกครองนั้นจะมีการประชุมในระดับอำเภอเป็นประจำทุกเดือน อีกทั้งยังมีในระดับตำบลแต่ละตำบล เพื่อการสื่อสารพูดคุยในการนำนโยบายหรือข้อราชการไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง อีกทั้งยังมีวันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมในการสานสัมพันธ์ทุกปี

6. การวิจัยทรัพยากรมนุษย์ การวิจัยในเรื่องของฝ่ายปกครองทางกรมการปกครองยังได้มีแนวทางในการพัฒนาช่วยให้องค์การสามารถหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอันเกี่ยวข้องกับฝ่ายปกครองในองค์การ แต่ก็ยังมีน้อย ต้องพึงพาอาศัยนักวิชาการอิสระในการทำวิจัยเกี่ยวกับฝ่ายปกครอง เพื่อให้ทราบถึงข้อบกพร่องและจุดแข็งของฝ่ายปกครอง

จากที่กล่าวมา 6 ข้อข้างต้น ทำให้ทราบว่าฝ่ายปกครองมีความพร้อมใน การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ ทั้งกระบวนการวางแผน พัฒนา ค่าตอบแทน ผลประโยชน์เกื้อกูล สุขภาพ ความปลอดภัย แรงงานสัมพันธ์ สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมในการพัฒนาของฝ่ายปกครอง ซึ่งทำให้เห็นว่าหากมีการพัฒนาขีดความสามารถหรือสมรรถนะของฝ่ายปกครองขึ้นไปก็จะทำให้ฝ่ายปกครองนั้นเป็นบุคคลที่มีความพร้อมในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่อย่างแท้จริง

3.2 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับสมรรถนะ

สมรรถนะ (competency) เป็นปัจจัยในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่องค์กร โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถของฝ่ายปกครอง เพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยช่วยให้พัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อให้ส่งผลไปสู่การพัฒนาองค์การ องค์การต่าง ๆ จึงพยายามนำเอาสมรรถนะมาใช้เป็นปัจจัยในการบริหารองค์การในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนางานบริการหรือการพัฒนาภาวะผู้นำของ

ผู้บริหาร เป็นต้น สมรรถนะจึงจำเป็นแก่การพัฒนาของฝ่ายปกครอง ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นของบุคคลในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ มีผลงานได้ตาม เกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดหรือสูงกว่า (สุกัญญา รัชมิธรรมโชติ, 2547: 44)

สมรรถนะ 5 ด้านของฝ่ายปกครองที่ควรได้รับการพัฒนา

1. ความรู้ (knowledge) คือ ความรู้เฉพาะในเรื่องที่ต้องรู้ เป็นความรู้ที่เป็นสาระสำคัญ เช่น ความรู้ในบทบาทหน้าที่ของฝ่ายปกครอง เป็นต้น
2. ทักษะ (skill) คือ สิ่งที่ต้องการให้ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะทางการถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น ทักษะที่เกิดขึ้นนั้นมาจากพื้นฐานทางความรู้ และสามารถปฏิบัติได้อย่างแคล่วคล่องว่องไว
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (self – Concept) คือ เจตคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับ ภาพลักษณ์ของตน หรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตนเองเป็น เช่น ความมั่นใจในตนเอง เป็นต้น
4. บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (traits) เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้น เช่น คนที่น่าเชื่อถือและ ไว้วางใจได้ หรือมีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นต้น
5. แรงจูงใจ/เจตคติ (motives/attitude) เป็นแรงจูงใจ หรือแรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดง พฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย หรือมุ่งสู่ความสำเร็จ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สมรรถนะ 5 ด้านของฝ่ายปกครองที่ควรได้รับการพัฒนา ล้วนเป็นสมรรถนะที่ฝ่ายปกครองควรได้รับการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่พร้อมนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่

3.3 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับบทบาท

บทบาท หมายถึง อำนาจ หน้าที่ และสิทธิซึ่งผูกพันอยู่กับฐานะตำแหน่งของสังคม ที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ ซึ่งเป็นแบบพฤติกรรม แบบแห่งความประพฤติของบุคคล การมีปฏิสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและพฤติกรรมอันเป็นที่คาดหวังของสมาชิกในสังคมให้เขากระทำ ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมหนึ่ง หน้าที่ที่พึงมีต่อบุคคลอื่นในอีกสถานะหนึ่งของสังคม (จำนง อภิวัฒนสิทธิ์ และคณะ, 2545: 45)

จากการวิจัยสถาบันดำรงราชานุภาพ เรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เหมาะสม ในอนาคตซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยบทบาทที่เป็นอยู่ตามกฎหมายบทบาทที่ควรจะเป็นในอนาคต จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ ลำดับแรกคือ บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย รองลงมาได้แก่ บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการทะเบียนต่าง ๆ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเมือง และบทบาทด้านอื่น ๆ (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2548: 96)

สะท้อนในเชิงนโยบายว่า ฝ่ายปกครองจะต้องกลับมาให้ความสำคัญต่อบทบาทภารกิจตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อันเป็นบทบาทที่มีมาแต่เดิมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบลและหมู่บ้าน เพราะทางราชการจำเป็นต้องอาศัยกำนันผู้ใหญ่บ้านช่วยเป็น

หุเป็นตาให้แก่เจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองอยู่เช่นเดิม เช่น การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในพื้นที่ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต่าง ๆ ที่แพร่ระบาดลงสู่ตำบล หมู่บ้านในปัจจุบัน เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่และใกล้ชิดกับราษฎรมากกว่าราชการพร้อมกันนั้น จะต้องให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาท้องถิ่นที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาท้องถิ่นด้วย โดยบทบาทในส่วนนี้ กำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องทำหน้าที่ในฐานะผู้ประสานการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ตำบลและหมู่บ้านต่อไป

อีกทั้งจะต้องมีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมาย ลักษณะการปกครองท้องถิ่นและรวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ ที่จะต้องดำเนินการตามภารกิจของกระทรวง ทบวง กรมในพื้นที่ รวมทั้งกับอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นให้ชัดเจน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า กำนันผู้ใหญ่บ้าน ยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นตัวเชื่อมประสาน ระหว่างนโยบายของรัฐกับความต้องการของประชาชนโดยไม่แยกพื้นที่บริการ

จากผลการวิจัยข้างต้นทำให้เห็นว่าฝ่ายปกครอง มีความเข้าใจบทบาทของตนเองในการทำหน้าที่ในฐานะของฝ่ายปกครอง แต่ยังขาดการพัฒนาสมรรถนะที่ควรจะมีในอนาคต อีกทั้งยังมีความทับซ้อนของท้องถิ่นและท้องถิ่น ทำให้ต้องมีการสร้างความเข้าใจในบทบาทเพื่อให้เกิดการทำงานสอดประสานไปในทิศทางเดียวกัน โดยมุ่งหวังเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

3.4 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ

Van Meter, Donald S. & Van Horn, Carl E. (1976: 103) ได้ให้ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการจัดการและประสานกิจกรรมโดยบุคคล หรือกลุ่มบุคคลเพื่อนำไปสู่ ความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการดำเนินนโยบายขององค์การที่ได้กำหนดไว้

กระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (พิชิต เทพวรรณ, 2554: 156) ซึ่งได้ตั้งชื่อตัวแบบนี้ว่า “A Model of the Policy Implementation Process” ประกอบไปด้วยตัวแปรหลัก 6 ตัว ดังนี้

1. วัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย องค์ประกอบ พื้นฐานสำคัญในการกำหนดการปฏิบัติตามนโยบาย คือ วัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย เพราะวัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบาย คือ ปัจจัยกำหนดรายละเอียดของเป้าหมายนโยบาย ในบางกรณี วัตถุประสงค์ และมาตรฐานนโยบายโดยตัวของมันเอง เป็นตัวการที่ช่วยให้การวัด

2. ทรัพยากรนโยบาย ทรัพยากรนโยบาย คือ สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการบริหารนโยบาย ทรัพยากรนโยบายอาจรวมถึงเงินและสิ่งเสริมที่งบประมาณที่กำหนดไว้ในแผนงาน ทรัพยากรเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริม หรือช่วยให้ความสะดวกต่อประสิทธิภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

3. การสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรม การสื่อสารระหว่างองค์กร คือ การสื่อสารเกี่ยวกับ มาตรฐานงานและวัตถุประสงค์นโยบาย เพื่อให้ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ แต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบแผนงาน โครงการมีความรู้ความเข้าใจสอดคล้องกัน

4. ลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไป ได้แก่ สมรรถนะและขนาดของทีมงาน ในหน่วยงาน ระดับความเข้มข้นของการควบคุมบังคับบัญชาของหน่วยงานย่อยในกระบวนการ นำนโยบายไปปฏิบัติ ทรัพยากรทางการเงินของหน่วยงาน การสนับสนุนจากนักกฎหมายและ ฝ่ายบริหาร ความมีชีวิตชีวาขององค์กร

5. เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ต้องคำนึงถึงการจัดสรรทรัพยากร ทางเศรษฐกิจให้หน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติมีความเพียงพอต่อการส่งเสริมให้แผนงานโครงการ ประสบความสำเร็จหรือไม่ ธรรมชาติของความเห็นสาธารณะเป็นอย่างไร จุดเด่นของนโยบายสัมพันธ์ กับประเด็นนโยบายอย่างไร ชนชั้นนำชอบหรือไม่ชอบ นโยบายที่นำไปปฏิบัติ นั้น กลุ่มหลากหลาย ในสังคม รวมทั้งกลุ่มผลประโยชน์ภาคเอกชน คัดค้านหรือ สนับสนุนการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ

6. ความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ ได้แก่ 1) ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย 2) ทักษะคดี ต่อ นโยบาย และ 3) ความเข้มข้นของทัศนคติ

กล่าวคือ การนำนโยบายไปปฏิบัติของฝ่ายปกครอง คือ กระบวนการประสานของ ราชการส่วนกลาง และภูมิภาค เพื่อแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ โดยการนำไปปฏิบัติ โดยฝ่ายปกครอง

4. สรุป

บทบาทของฝ่ายปกครองจะต้องมีการทบทวนบทบาทที่มีอยู่ตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 รวมทั้งระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ในส่วนที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน หรือมีการกำหนดอำนาจ หน้าที่ไว้ แต่ในความเป็นจริงมิได้ยึดถือปฏิบัติแต่อย่างใด เนื่องจากเกินขีดความสามารถที่จะ ดำเนินการได้หรือมีหน่วยงานเข้ามารับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว และรวมถึงภารกิจใหม่ ๆ ที่เพิ่มขึ้น เช่น ในเรื่องการป้องกันภัยและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ การป้องกันโรคเอดส์ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ต่าง ๆ ให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังต้องมีการพัฒนา สมรรถนะของตนเองอยู่เสมอ เพื่อรองรับบทบาทการทำงานที่หลากหลายและเพิ่มมากขึ้นของ ฝ่ายปกครอง ให้พร้อมและเกิดประโยชน์ในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่กับประชาชนใน พื้นที่มากที่สุด การพัฒนาสมรรถนะบทบาทของฝ่ายปกครอง จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะ ฝ่ายปกครองเปรียบเสมือนโซ่ข้อกลางในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้ การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่

5. ข้อเสนอแนะ

บทบาทของฝ่ายปกครองในอนาคตจะต้องเน้นในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และการ พัฒนาสังคม ควบคู่ไปกับการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

1. บทบาทในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจปัจจุบัน เศรษฐกิจได้รับการหยิบยก ขึ้นมาพิจารณาในฐานะที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนร่วมของประเทศ

องค์การหรือกลไกที่รองรับการพัฒนาเศรษฐกิจชนบทคือ ตำบล หมู่บ้าน โดยมีฝ่ายปกครองเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดการสร้างงาน เพิ่มรายได้ ให้แก่ราษฎรในชนบท รวมทั้งการพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ขึ้นในตำบล หมู่บ้าน

2. บทบาทในการพัฒนาสังคมผลจากการพัฒนาประเทศในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างเมืองและชนบท ทั้งในแง่การกระจายรายได้และความเท่าเทียมกันในสังคม ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ติดตามมา เช่น ปัญหาการบุกรุกที่ดินทำกินของราษฎร ปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ปัญหาโรคเอดส์ และปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น ฝ่ายปกครองจะต้องเข้าไปมีส่วนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3. บทบาทในด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ฝ่ายปกครองจะต้องให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ รวมทั้ง ระวังข้อพิพาทขัดแย้งต่าง ๆ ของราษฎรในตำบลหมู่บ้าน ทั้งนี้จะต้องหมั่นสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่และให้ความช่วยเหลือแก่ทางราชการเมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น นอกจากนี้ส่วนราชการจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ฝ่ายปกครองเป็นสถาบันหลักในการพิจารณาตัดสินคดีความ โดยวิธีการประนีประนอม ข้อพิพาทหรือเป็นผู้ใช้อำนาจทางอนุญาโตตุลาการหรือ คชก.ระดับตำบล อย่างจริงจัง ส่งเสริมให้ฝ่ายปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนร่วมกับทางราชการมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเฝ้าระวังภัย และเตือนภัยให้ราษฎรในตำบลหมู่บ้านได้ทราบล่วงหน้า เช่นกรณีอุทกภัย รวมทั้งการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างทันที่

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการพัฒนาสมรรถนะบทบาทของฝ่ายปกครองในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ ทำให้ได้องค์ความรู้ ดังนี้

1. บทบาทของฝ่ายปกครองมีเพิ่มขึ้นมากกว่าในอดีตการพัฒนาสมรรถนะบทบาทของฝ่ายปกครองให้มีความพร้อมในการนำนโยบายหรือข้อสั่งการไปปฏิบัติจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะฝ่ายปกครองถือเป็นองค์การหลักในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ให้เกิดเป็นรูปธรรมชัดเจน เกิดประโยชน์กับประชาชน

2. สมรรถนะ 5 ด้าน ที่ฝ่ายปกครองควรได้รับการพัฒนา คือ ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (self-Concept) บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (traits) แรงจูงใจ/เจตคติ (motives/attitude) เพื่อเป็นการสร้างความตื่นตัวและตระหนักในบทบาทของฝ่ายปกครอง และพร้อมที่จะทุ่มเท เสียสละ เพื่อประชาชนในบทบาทหน้าที่ของฝ่ายปกครอง

3. เงื่อนไขของการนำนโยบายไปปฏิบัติให้สำเร็จได้ของฝ่ายปกครอง ได้แก่ตัวชี้วัดหลัก 6 ประการ ได้แก่ วัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย ทรัพยากรนโยบาย การสื่อสารระหว่าง

องค์กรและกิจกรรมการเสริมแรง ลักษณะหน่วยงานที่น่านโยบายไปปฏิบัติ เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ

4. ฝ่ายปกครองต้องเข้าใจบทบาทของฝ่ายปกครองเอง ว่ามีความหลากหลาย และใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด จะต้องกลับมาให้ความสำคัญต่อบทบาทภารกิจตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อันเป็นบทบาทที่มีมาแต่เดิมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบลและหมู่บ้าน เพราะทางราชการจำเป็นจะต้องอาศัยกำนันผู้ใหญ่บ้านช่วยเป็นหูเป็นตาให้แก่เจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองอยู่เช่นเดิม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2559). **พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (แก้ไขล่าสุด)**. เข้าถึงได้จาก https://multi.dopa.go.th/pab/info_organ/about8/topic34 (สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2567).
- กรมการปกครอง. (2565). **กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย**. เข้าถึงได้จาก https://www.dopa.go.th/main/web_index (สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2567).
- จำนง อภิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2545). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิชิต เทพวรรณ. (2554). **การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ซีเอ็ด ยูเคชั่นจำกัด (มหาชน).
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2548). **บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสมในอนาคต**. เข้าถึงได้จาก <http://www.stabundamrong.go.th/web/home.html> (สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2567).
- สำนักบริหารการปกครองท้องที่. (2546). **คู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อสาธิตาติณแดน.
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2547). Competency: เครื่องมือการบริหารที่ปฏิเสธไม่ได้. **วารสาร Productivity World**, 9(53), 44-48.
- VanMeter, Donald S. & Van Horn, Carl E. (1976). **The Implementation of Intergovernmental Policy**, in Charles O. Jones, and Robert D. Thomas eds., **Public Policy Making in a Federal System**. California: Sage Publication. California, Berkeley.

การนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนไปปฏิบัติในเขตสุขภาพที่ 6

Implementation of the Public Health Long-term Care Policy for Dependent Elderly People in the Community in Health District 6

ศิวฉัตร ศิริสิทธิ์อินทร์, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

Siwachat Sirasitnaruewat, Kampanart Wongwatthanaphong

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Department of Public Administration, Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: siwachatning@gmail.com

บทคัดย่อ

การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชนเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากมีผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 30.5 ในการศึกษาเขตสุขภาพที่ 6 มีจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงทั้งหมด 16,357 คน การสำรวจระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง พบว่าระบบการดูแลระยะยาวในเขตสุขภาพที่ 6 มีข้อดีในการให้บริการที่รวดเร็ว และมีการรวบรวมข้อมูลผู้สูงอายุได้ครอบคลุม แต่ยังมีความต้องการในการปรับปรุงระบบการให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในส่วนของความช่วยเหลือในการดูแลสุขภาพและการพึ่งพิงในชีวิตประจำวัน การสร้างนโยบายและแผนการปฏิบัติที่ตอบสนองต่อความต้องการเหล่านี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนระยะยาวในอนาคต จากบทความวิชาการที่ศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ของนโยบายเพื่อพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน คือการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิ การเข้าถึงบริการสุขภาพตามความต้องการ คุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขในช่วงบั้นปลายของชีวิต ความเพียงพอของระบบสุขภาพด้านการดูแลระยะยาวเพื่อตอบสนองความต้องการในอนาคต กลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนในเขตสุขภาพที่ 6 การศึกษานี้เน้นการเสนอแนะทางการปรับปรุงระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตสุขภาพที่ 6 วิธีการดำเนินงานอาจรวมถึงการจัดตั้งทีมสหวิชาชีพ การฝึกอบรมผู้ดูแลและการพัฒนาระบบส่งต่อในอนาคต โดยการปรับปรุงโครงสร้างของระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชน เสริมพลังการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและครอบครัวในการตัดสินใจ เพิ่มความเข้าใจและการเชื่อมโยงระหว่างบริการที่มีอยู่ เพื่อสร้างแนวทางการปรับปรุงที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ดูแลและความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตสุขภาพที่ 6 ผลการดำเนินงานคือตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบาย เช่น จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแล คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ปัญหาและอุปสรรค ความท้าทายในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมีข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงนโยบายในอนาคต

คำสำคัญ: การนำนโยบายไปปฏิบัติ, ระบบการดูแลระยะยาว, ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

ได้รับบทความ: 12 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 4 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 9 กรกฎาคม 2567

Received: June 12, 2024; Revised: July 4, 2024; Accepted: July 9, 2024

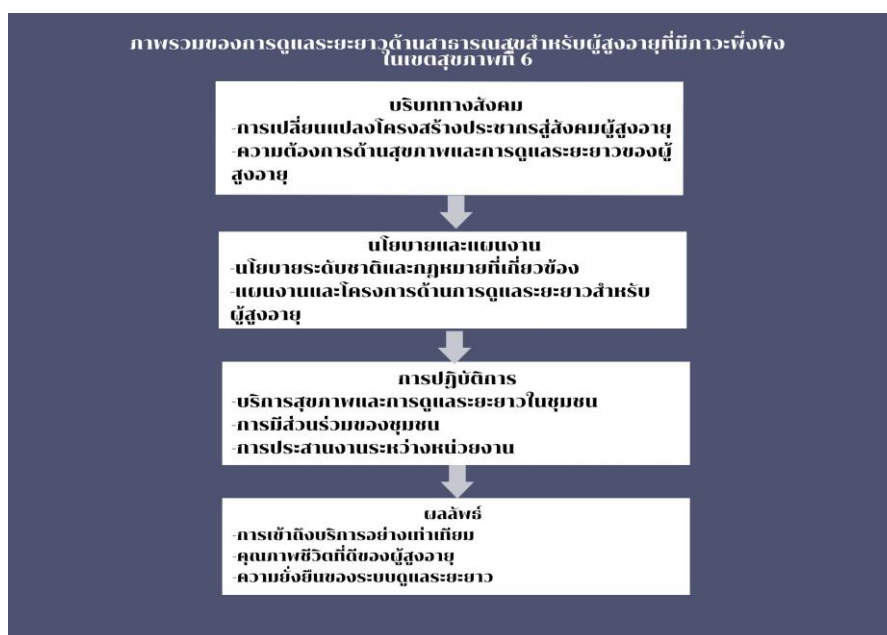
Abstract

Long-term care for the elderly in the community is an issue that must be given priority. This is because there is an increase of 30.5% in the number of dependent elderly people in the study of Health District 6, with a total of 16,357 dependent elderly people. A survey of the public health long-term care system for dependent elderly people. It was found that the long-term care system in Health District 6 has the advantage of providing quick services. And there is comprehensive data collection on the elderly. But there is still a need to improve the service system that responds to the needs of the elderly who are dependent in terms of providing assistance in health care and dependency in daily life. Creating policies and action plans that respond to these needs Therefore, it is important to develop a long-term care system for the elderly in the community in the future. From the academic article studied, the objective of this policy is to develop a care system for the elderly who are dependent in the community. is to protect human dignity and rights Access to health services on demand Good quality of life and happiness in the later stages of life the adequacy of the long-term care health system to meet future needs. Target group of elderly people who are dependent in the community in Health District 6. This study focuses on proposing guidelines for improving the care system for the elderly in the community to promote the health and well-being of the elderly who are dependent in the community. Health District 6, methods of operation may include the establishment of a multidisciplinary team. Training of caregivers and development of future referral systems by improving the structure of the long-term care system for the elderly in the community Empowering the participation of the elderly and their families in decision making. Increase understanding and connectivity between existing services to create improvement guidelines that respond to the needs of caregivers and the needs of dependent elderly people in Health District 6. Performance is a measure of the success of the policy, such as the number of elderly people receiving care. look after Better quality of life problems and obstacles Challenges in policy implementation with suggestions Guidelines for developing and improving policies in the future.

Keywords: Policy Implementation, Long-term Care System, Dependent Elderly

1. บทนำ

ประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยกำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วสอดคล้องกับแนวโน้มของภูมิภาคและโลก ส่งผลให้การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเพิ่มขึ้นตามไปด้วย การจัดระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรองรับความต้องการดังกล่าว หนึ่งในนโยบายสำคัญที่รัฐบาลให้ความสนใจคือการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคยและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในขณะเดียวกันก็ช่วยแบ่งเบาภาระของสถานพยาบาลและครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุกลุ่มนี้ อย่างไรก็ตาม การนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติในทางปฏิบัตินั้นยังคงประสบกับอุปสรรคและความท้าทายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านบุคลากร งบประมาณ โครงสร้างพื้นฐาน การบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความพร้อมของชุมชนเอง การศึกษากรณีของระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนบางแห่ง จะช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563: 85-88)

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12, 2560: 11-15)

แนวคิดนี้เริ่มต้นจากบริบททางสังคมที่เป็นปัจจัยผลักดันให้ต้องมีการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุและความต้องการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นจากนั้นนำไปสู่การกำหนดนโยบายและแผนงานระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านกฎหมายและโครงการต่าง ๆ เพื่อรองรับการดูแลระยะยาวผู้สูงอายุ

ซึ่งเมื่อมีนโยบายและแผนงานแล้ว จะนำไปสู่การปฏิบัติการในชุมชน โดยการให้บริการสุขภาพ และการดูแลระยะยาวแก่ผู้สูงอายุ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและการจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่สำคัญ ได้แก่ การเข้าถึงบริการอย่างเท่าเทียมกัน คุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ และความยั่งยืนของระบบการดูแลระยะยาว การศึกษาและวิเคราะห์การนำนโยบายการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุไปปฏิบัติในชุมชนตามกรอบแนวคิดนี้ จะช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จของนโยบายได้ดียิ่งขึ้น (แพรววิภา รัตนศรี, 2559:199-204)

การนำเสนอเรื่องระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตสุขภาพที่ 6 สามารถเริ่มต้นด้วยบทนำที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์ต่าง ๆ และวัตถุประสงค์ของการศึกษา

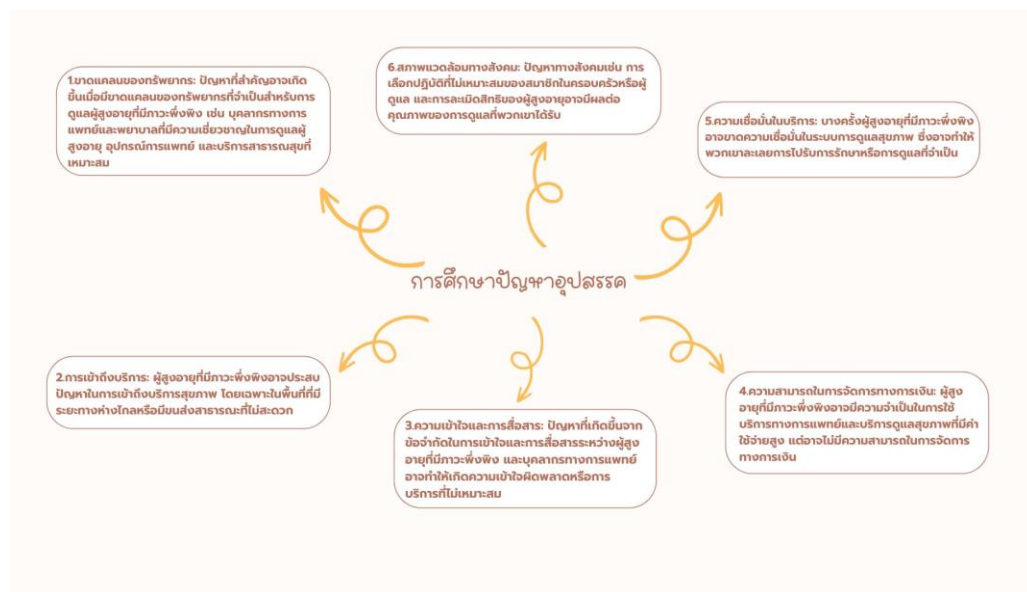
การให้บริการดูแลระยะยาวต้องปกป้องศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นให้พวกเขามีคุณภาพชีวิตที่ดีในช่วงบั้นปลายของชีวิต ซึ่งจำเป็นต้องมีการเข้าถึงบริการทางสุขภาพตามความต้องการอย่างเพียงพอและทั่วถึง นอกจากนี้ ระบบสุขภาพยังต้องมีความเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตจากจำนวนประชากรสูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น (กระทรวงสาธารณสุข, 2559: 251-253) บทความวิชาการนี้ต้องการนำเสนอเกี่ยวกับการนำนโยบายสำคัญคือการทำอะไรไม่ให้ผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรงเจ็บป่วยจนต้องอยู่ในภาวะพึ่งพิง และทำอะไรให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมไม่เป็นภาระแก่ครอบครัว มากเกินไป รัฐบาลมุ่งเน้นในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ทั้งกลุ่มติดบ้านและกลุ่มติดเตียง โดยสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากงบประมาณรายหัวปกติในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลจากทีมสหสาขาวิชาชีพ ของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล ให้บริการดูแลด้านสาธารณสุขถึงที่บ้านอย่างต่อเนื่อง

และสม่ำเสมอ ตามปัญหาสุขภาพและชุดสิทธิประโยชน์โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี เข้าถึงบริการอย่างถ้วนหน้า และเท่าเทียม เป็นการสร้างสังคมแห่งความเอื้ออาทร และสมานฉันท์ สามารถลดภาระงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพภาครัฐ ตลอดจนสนับสนุน และพัฒนาอาชีพผู้ช่วยเหลือดูแล ผู้สูงอายุควบคู่ไปกับการพัฒนาทีมหมอครอบครัวและอาสาสมัครในชุมชน (สำนักงานหลักประกันสุขภาพ, 2559: 1-7) ผู้นิพนธ์มีความสนใจศึกษาเรื่องการนำนโยบายการดูแล ผู้สูงอายุระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนไปปฏิบัติในเขตสุขภาพที่ 6 เพราะความสำคัญของประเด็น การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวกำลังเป็นความท้าทาย สำคัญในสังคมไทยที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การประเมินนโยบายต้องการศึกษานโยบายนี้ ถูกนำไปปฏิบัติจริงอย่างไร มีประสิทธิผลหรือไม่ บริบทเฉพาะของพื้นที่ตัวผู้นิพนธ์ที่อยู่อาศัย และทำงานอยู่ในจังหวัดหนึ่งในเขตสุขภาพที่ 6 และคิดว่าการพัฒนาระบบผลการศึกษานำไปสู่การปรับปรุงระบบการดูแลผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้นและที่สำคัญผู้นิพนธ์มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในด้านนี้

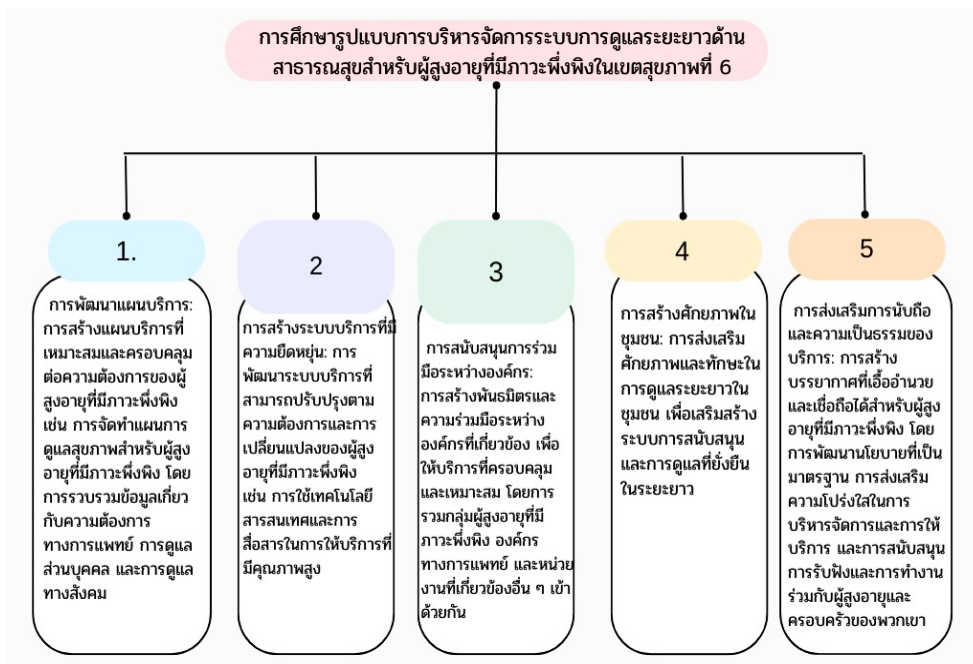
2. ศึกษาปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุข สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตสุขภาพที่ 6

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตสุขภาพที่ 6 อาจเน้นไปที่ปัญหาและอุปสรรคต่อไปนี้:

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560: 19-21) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2560

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตสุขภาพที่ 6 จะช่วยให้เข้าใจปัญหาที่มีอยู่อย่างลึกซึ้งเพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางแก้ไขและปรับปรุงระบบให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ และ การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตสุขภาพที่ 6 มักจะค้นหาวิธีที่เหมาะสมในการให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายนี้โดยให้ความสำคัญกับความเอื้ออำนวยและความเหมาะสมต่อความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง นี่เป็นส่วนหนึ่งในแนวทางที่สามารถนำเข้ามาใช้ได้

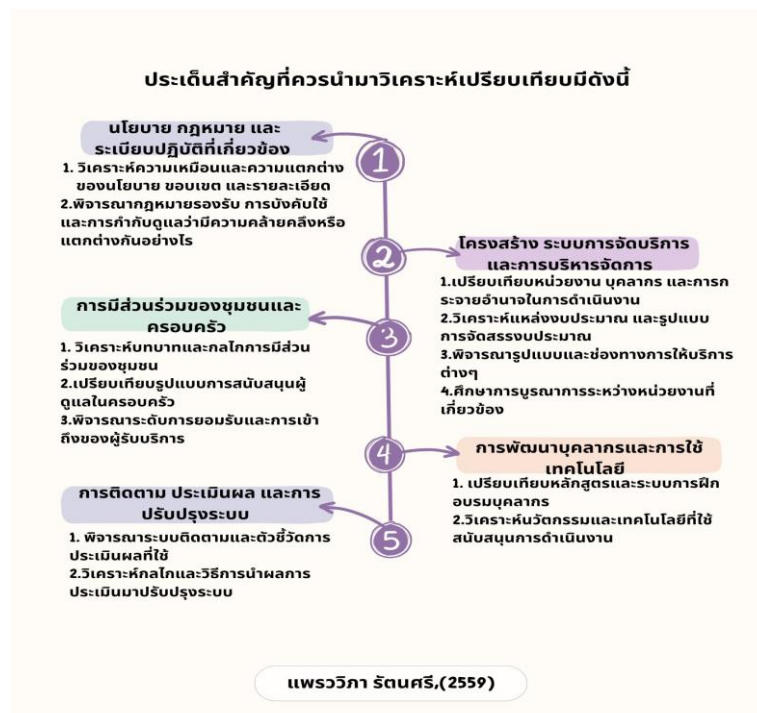
การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเหล่านี้ อาจช่วยให้ระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตสุขภาพที่ 6 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการและสถานการณ์ท้องถิ่น (จิรนนท์ ปานศิลา, 2561: 23-30)

การเสนอแนะแนวทางในการนำระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตสุขภาพที่ 6 ไปปฏิบัติอาจประกอบด้วยขั้นตอนและแนวทางที่น่าสนใจคือ **การสร้างฐานข้อมูล**เป็นการเริ่มต้นโดยการสร้างฐานข้อมูลที่ครอบคลุมเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตสุขภาพที่ 6 ซึ่งรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุในการดูแลและบริการที่เหมาะสม **การสร้างเครือข่ายร่วมมือ**ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล ศูนย์การแพทย์ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน องค์กรที่ทำงานเพื่อผู้สูงอายุ และกลุ่มอาสาสมัคร เพื่อสร้างฐานสนับสนุนและร่วมมือในการดูแล **การสร้างแผนยุทธศาสตร์**คือการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนและเหมาะสมเพื่อการดูแลระยะยาวของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการเข้าถึงบริการ การเสริมสร้างความสามารถในการ

การดูแลตนเอง และการส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุ การพัฒนาบุคลากร โดยการให้การฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะให้กับบุคลากรทางการแพทย์และบริการ สาธารณสุข เพื่อให้พวกเขามีความรู้และความเข้าใจที่เพียงพอในการดูแลผู้สูงอายุที่มี ภาวะพึ่งพิง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการพัฒนาระบบบริการที่มี ประสิทธิภาพและการติดตามการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างต่อเนื่อง การสร้าง สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เช่น การเพิ่มความเข้าใจและ การยอมรับในสังคม การพัฒนาพื้นที่สาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับ ผู้สูงอายุ และการสร้างการติดตาม ประเมินผล เพื่อปรับปรุงและปรับใช้แผนการดูแลระยะยาว ด้านสาธารณสุข โดยให้ความสำคัญกับการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการสรุปผล เพื่อให้มีการปรับปรุงในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การนำระบบการดูแลระยะยาว ด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตสุขภาพที่ 6 ไปปฏิบัติต้องถูกสร้างขึ้น อย่างเป็นระบบให้เกิดความต่อเนื่องยั่งยืนต่อไป (สมจินต์ เพชรพันธุ์ศรี, 2557: 31-47)

3. การวิเคราะห์การนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชนไปปฏิบัติ:กรณีศึกษา ระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตสุขภาพที่ 6

การวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ ที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนของเขตสุขภาพที่ 6 ในประเทศไทย กับของต่างประเทศจะช่วยให้เห็น ภาพที่ชัดเจนขึ้นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงและ พัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประเด็นสำคัญที่นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบมีดังนี้

ระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงที่ได้รับการยกย่องจากหลายประเทศ มีดังนี้ **เนเธอร์แลนด์** มีระบบประกันการดูแลระยะยาว (Long-Term Care Insurance) ที่ครอบคลุมการดูแลที่บ้าน การพักอาศัยในสถานดูแลผู้สูงอายุ และการดูแลในโรงพยาบาล ผู้สูงอายุมีสสิทธิต่อรับการดูแลในรูปแบบต่าง ๆ ตามความต้องการ มีทีมสหวิชาชีพให้คำปรึกษาและประเมินความต้องการการดูแล **เดนมาร์ก** การดูแลระยะยาวเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชน โดยรัฐบาลเป็นผู้จัดสรรงบประมาณ เน้นการดูแลที่บ้านและชุมชนเป็นหลัก มีบริการช่วยเหลือที่บ้าน เช่น ทำความสะอาด ประกอบอาหาร มีการจัดสวัสดิการให้ผู้ดูแล เช่น ค่าจ้างผู้ช่วย วันลาพักผ่อน **ญี่ปุ่น** มีระบบประกันการดูแลระยะยาว "Kaigo Hoken" ที่เรียกเก็บเบี้ยประกันจากผู้มีงานทำและผู้สูงอายุ มุ่งเน้นการฟื้นฟูสภาพและส่งเสริมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ มีการประเมินระดับความพึ่งพิงและจัดสรรบริการที่เหมาะสมตามความต้องการ **เยอรมนี** มีกองทุนการดูแลระยะยาวภายใต้กองทุนประกันสังคม โดยเรียกเก็บเงินสมทบจากนายจ้างและลูกจ้าง สิทธิประโยชน์ครอบคลุมการดูแลที่บ้าน สถานพักพิง และค่าใช้จ่ายในการดูแล ส่งเสริมให้ผู้ดูแลเป็นบุคคลในครอบครัว โดยให้เงินช่วยเหลือรายเดือน (พิศสมัย บุญเลิศ, 2559: 79-87) สรุปแล้ว ระบบที่ดีควรให้ความสำคัญกับการดูแลที่บ้านและชุมชน มีการประเมินความต้องการรายบุคคล ให้สิทธิเลือกบริการ มีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ และสนับสนุนผู้ดูแลอย่างเหมาะสม (ศิริพร กุฎีรัตน์, 2566:13-53)

4. สรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุป การนำนโยบายไปปฏิบัติมีการจัดตั้งระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชน ต้องมีการฝึกอบรมบุคลากรและอาสาสมัครในการดูแลผู้สูงอายุ มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ความท้าทายในการนำนโยบายไปปฏิบัตินี้ อาจมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาจยังไม่ราบรื่นเนื่องจากมีความแตกต่างในการนำนโยบายไปปฏิบัติระหว่างพื้นที่ ผลลัพธ์คือผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลที่ดีขึ้น ลดภาระของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ เพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน

4.2 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการศึกษาการนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนไปปฏิบัติในเขตสุขภาพที่ 6 **การสร้างฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศ** การสร้างฐานข้อมูลที่เข้มแข็งและระบบสารสนเทศที่เชื่อถือได้เพื่อให้มีข้อมูลที่ทันสมัยและแม่นยำเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เพื่อให้การบริการเป็นไปตามความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง **การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการและเพิ่มทักษะในการทำงานร่วมกัน **การพัฒนาบุคลากร** คือให้การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะให้กับบุคลากรทางการแพทย์และบริการสาธารณสุข เพื่อให้บุคลากรมีความรู้และความเข้าใจที่เพียงพอในการดูแลผู้สูงอายุที่มี

ภาวะพึ่งพิง การใช้เทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการพัฒนาระบบบริการที่มีประสิทธิภาพและเพิ่มความสะดวกสบายให้กับผู้สูงอายุ การติดตามและประเมินผล เพื่อปรับปรุงแผนการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนในเขตสุขภาพที่ 6 อย่างต่อเนื่องการดำเนินการตามข้อเสนอแนะเหล่านี้อาจช่วยให้นโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชนได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตสุขภาพที่ 6 (วิราพรรณ วิโรจน์รัตน์, 2557: 104-115)

5. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนไปปฏิบัติในเขตสุขภาพที่ 6 เราได้รับองค์ความรู้ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ คือ ได้เห็นความสำคัญของการบูรณาการและการร่วมมือ การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพในการดูแลผู้สูงอายุมักต้องการความร่วมมือและการทำงานร่วมกันของหน่วยงานผู้สนับสนุน เช่น หน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่นและชุมชน หน่วยงานเอกชน อาสาสมัคร และกลุ่มผู้สูงอายุและครอบครัว การสร้างฐานข้อมูลและการประเมิน การมีฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้และการประเมินผลที่ต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้สามารถปรับปรุงการดำเนินงานและการให้บริการได้อย่างต่อเนื่องตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การสร้างการติดตามและการประเมินผล เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้เข้าใจถึงผลลัพธ์ของนโยบายและการดำเนินงานโดยที่สามารถปรับปรุงและปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ตามผลการวิเคราะห์ได้ ความสำคัญของการใช้เทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุ โดยที่สามารถช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล การสื่อสาร และการเข้าถึงบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความเข้าใจและการยอมรับในสังคมเกี่ยวกับความต้องการและปัญหาของผู้สูงอายุมีความสำคัญเพื่อให้มีการรับรู้และการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพในชุมชน การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานผู้สนับสนุน เช่น การร่วมมือระหว่างรัฐบาลท้องถิ่นและเอกชน หรือระหว่างหน่วยงานสาธารณสุขและชุมชน ช่วยให้มีการให้บริการที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การศึกษาด้านนี้ได้เสริมขึ้นโดยการเน้นถึงความสำคัญของการร่วมมือและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานผู้สนับสนุนเพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สรุปลำดับแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้รับ

แผนภาพที่ 5.1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2559). **คู่มือการคัดกรอง/ประเมินผู้สูงอายุ ปี 2557**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์สงเคราะห์องค์การทหารผ่านศึก.
- จิรนนท์ ปานศิลา. (2561). การพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย. **วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข**, 12(4), 23-30.
- พิศสมัย บุญเลิศ และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน ติดเตียงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดงมัน ตำบลสิงห์โคก อำเภอกะหรังจังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น**, 23(2), 79-87.
- วิราพรรณ วิโรจน์รัตน์ และคณะ. (2557). การพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น. **วารสารสภาการพยาบาล**, 29(3), 104-115.
- ศิริพร กุฎีรัตน์. (2566). การศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในต่างประเทศ: กรณีศึกษา ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)**. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2560. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). **การสำรวจความต้องการของประชาชน พ.ศ. 2564**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.).
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2558). **คู่มือระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน (Long Term Care) ในระบบ**

หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2558. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.).

สมจินต์ เพชรพันธุ์ศรี และคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของ
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 12(3),
31-47.

ความรับผิดและการลงโทษตามกฎหมายอาญา Liability and Punishment Under Criminal Law

ณัฐพงศ์ คุรัตน์ธรรมา

Natthaphongthat Kuratthamma

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lecturer in the Bachelor of Political Science program,

Buriram Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: nitithamsakul@gmail.com

บทคัดย่อ

บุคคลจะรับผิดและถูกลงโทษตามกฎหมายอาญานั้น มีองค์ประกอบ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีเจตนาในการกระทำความผิด ไม่เจตนาในการกระทำความผิด และกระทำโดยประมาท อย่างไรก็ตาม บุคคลจะผิดได้รับการลงโทษก็ต่อเมื่อมีบทกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำความผิดดังกล่าว ข้างต้นเป็นความผิดเท่านั้น การกระทำใดที่ไม่มีบทกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด บุคคลผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับผิดและไม่ต้องถูกลงโทษเช่นเดียวกัน ทั้งนี้แม้มีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดแล้ว บุคคลจะต้องรับผิดและถูกลงโทษตามกฎหมายอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา ตามมาตรา 59 เป็นหลัก ส่วนการกระทำโดยไม่เจตนา และกระทำโดยประมาท ต้องดูรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละฐานความผิดว่ากฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดมากน้อยเพียงใด

คำสำคัญ: ความรับผิด, การลงโทษ, กฎหมายอาญา

Abstract

There are elements for a person to be held liable and punished under criminal law, that is, a person must have an intention to commit an act. unintentional in one action and acted negligently However, a person will be punished only if there is a law stating that the above action is an offense. Any action that is not provided by law is an offense. The person who commits the act is not liable and is not punished in the same way. This is despite the fact that there is a law that states that such an act is an offense. A person will be liable and punished according to criminal law only if he or she has acted intentionally

ได้รับบทความ: 10 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 8 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 11 มิถุนายน 2567
Received: April 10, 2024; Revised: June 8, 2024; Accepted: June 11, 2024

according to Section 59. As for unintentional acts, and acted negligently It is necessary to see details of the elements of each offense to see how much responsibility the law provides.

Keywords: Liability, Punishment, Criminal Law

1. บทนำ

ความผิดอาญาเริ่มเมื่อการกระทำนั้นถึงขั้นลงมือกระทำแล้ว แต่ถ้าได้ลงมือกระทำแล้ว การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอดหรือการกระทำไปตลอดแล้วแต่ไม่บรรลุผล ถือว่าเป็นการพยายามกระทำความผิด ซึ่งโดยทั่วไปจะมีโทษสองในสามส่วนของความผิดสำเร็จ ความผิดที่ไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ คือความผิดที่ไม่มีทางกระทำให้สำเร็จได้โดยเด็ดขาด ไม่ใช่โดยบังเอิญ การพยายามกระทำความผิดที่เป็นไปไม่ได้ อย่างแน่แท้ ถือเป็นการพยายามกระทำความผิดเช่นกัน ซึ่งผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนด การยับยั้งหรือการกลับใจแก้ไขการกระทำอันจะยังผลให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษฐานพยายามนั้น จะต้องเป็นการยับยั้งหรือกลับใจแก้ไขด้วยความสมัครใจของผู้กระทำ มิใช่ถูกกดดันจากภายนอก มีความผิดบางประเภทที่ไม่มีความผิดฐานพยายาม หรือมีความผิดฐานพยายามแต่ไม่ต้องรับโทษและการพยายามกระทำความผิดซึ่งมีลักษณะรุนแรง กฎหมายได้เอาโทษผู้พยายามกระทำความผิดนั้นเท่ากับการกระทำความผิดสำเร็จ

2. ความหมายของกฎหมายอาญา

กฎหมาย ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 นั้น หมายถึง กฎที่สถาบันหรือผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐตราขึ้น หรือที่เกิดขึ้นจากจารีตประเพณีอันเป็นที่ยอมรับนับถือ เพื่อใช้ในการบริหารประเทศ เพื่อใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตาม หรือเพื่อกำหนดระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 4)

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้ให้ความหมายของกฎหมาย ไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย ได้พิจารณากฎหมายใน 2 ลักษณะ คือ กฎหมายตามเนื้อความ และกฎหมายตามแบบพิธี โดยกฎหมายตามเนื้อความ หมายความว่า กฎหมายซึ่งบทบัญญัติ มีลักษณะเป็นกฎหมายแท้ กล่าวคือ มีลักษณะเป็นข้อบังคับซึ่งกำหนดความประพฤติของมนุษย์ ถ้าฝ่าฝืนจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ ในสมัยใหม่ส่วนใหญ่เป็นข้อบังคับของรัฐ ส่วนกฎหมายตามแบบพิธี หมายความว่า กฎหมายที่ออกมาโดยวิธีบัญญัติกฎหมาย ทั้งนี้ โดยไม่ต้องคำนึงว่ากฎหมายนั้นเข้าลักษณะเป็นกฎหมายตามเนื้อความหรือไม่ (หยุต แสงอุทัย, 2552: 36, 43)

มานิตย์ จุมปา อธิบายไว้ว่า กฎหมาย หมายถึง กฎเกณฑ์ที่กำหนดความประพฤติของบุคคลในสังคมซึ่งบุคคลจะต้องปฏิบัติตามหรือควรปฏิบัติตาม มิฉะนั้นจะได้รับผลร้ายหรือไม่ได้รับผลดีที่เป็นสภาพบังคับโดยเจ้าหน้าที่ในระบบกฎหมาย (มานิตย์ จุมปา, 2555: 30)

สมยศ เชื้อไทย อธิบายไว้ว่า กฎหมาย คือ กฎเกณฑ์ที่เป็นแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ในสังคมซึ่งมีกระบวนการบังคับที่เป็นกิจจะลักษณะ (สมยศ เชื้อไทย, 2553: 64)

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชน คือ เป็นกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นเพื่อใช้บังคับกับประชาชนในรัฐ โดยห้ามมิให้บุคคลกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ ถ้าหากบุคคลนั้นฝ่าฝืนก็จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ นอกจากนี้ก็อาจมีบางกรณีที่กำหนดให้บุคคลนั้นกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ได้ ซึ่งถ้าหากไม่กระทำความผิดนั้นก็อาจมีความผิดได้ (มณเฑียร รัตนปริดากุล, 2545: 9)

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชน ที่บัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน ที่อยู่ใต้อำนาจปกครองรัฐ ผู้ที่ฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษ (คมกริช วัฒนเสถียร, 2548: 180)

ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ อธิบายว่า ที่บอกว่ามาตรา 2 เป็นเรื่องการตีความความจริงมันเป็นเพียงแค่ว่าหลักของกฎหมายอาญาแสดงว่าการที่จะหรือว่าผู้ใดทำผิดและลงโทษเขานั้น มันจะต้องมีตัวบทกฎหมายบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร ผลของมาตรา 2 มันก็ถืออย่างนี้ คือต้องมีกฎหมายบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรถึงจะถือเป็นความผิดแล้วถึงลงโทษได้ (จิตติ ติงศภัทิย์, 2545: 2-3)

โทษทางอาญาที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดอาญามี 5 สถาน (มาตรา 18)

- 1) ประหารชีวิต
- 2) จำคุก
- 3) กักขัง
- 4) ปรับ
- 5) ริบทรัพย์สิน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กฎหมายอาญามีความหมายถึงกฎเกณฑ์ วิธีปฏิบัติกับบุคคลที่กระทำความผิดต่อบุคคล ทรัพย์สินให้ได้รับภัยอันตราย บาดเจ็บ ทุพพลภาพหรือถึงแก่ความตาย รวมถึงความเสียหายของทรัพย์สินต่างๆของบุคคล เป็นการควบคุมพฤติกรรมบุคคลในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การลงโทษจึงปรากฏทั้งร่างกายที่ถูกลงโทษ และทดแทนด้วยทรัพย์สินคืนแก่ผู้ถูกกระทำเป็นการเยียวยาทางเศรษฐกิจและจิตใจอีกทางหนึ่งด้วย

3. บุคคลจะต้องรับผิดตามกฎหมายอาญาต่อเมื่อ (หยุด แสงอุทัย, 2552: 36)

1. กระทำโดยเจตนา คือ การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2813/2562 แม้จำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคลซึ่งเป็นเพียงบุคคลสมมติโดยอำนาจของกฎหมายต้องดำเนินหรือปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของบริษัทผู้แทนนิติบุคคลก็ตาม แต่ความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลยังคงต้องพิจารณาตามหลักทั่วไปโดยต้องปรากฏว่าผู้แทนนิติบุคคลนั้นได้กระทำความผิดโดยเจตนาตาม ป.อ. มาตรา 59 เป็นองค์ประกอบสำคัญ คดีนี้ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า จำเลยที่ 1 ประกาศเลิกกิจการและเลิกจ้างก่อนที่จำเลยที่ 2 มีชื่อเป็นกรรมการ ทั้งจำเลยที่ 2 ไม่เคยแสดงตัวและเจตนาเข้าดำเนินงานจัดการแทนจำเลยที่ 1 เชื่อว่าจำเลยที่ 2 ถูกใช้ชื่อจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงให้เป็นกรรมการแทน ก. กรรมการคนก่อนระหว่างรอให้การเลิกกิจการและเลิกจ้างมีผลในวันที่ 1 เมษายน 2557 เท่านั้น พยานหลักฐานโจทก์ไม่มีน้ำหนักให้รับฟังได้ว่าจำเลยที่ 2 มีเจตนาเป็นกรรมการผู้มีอำนาจของจำเลยที่ 1 และร่วมกับจำเลยที่ 1 ไม่จ่ายค่าชดเชยและค่าจ้างสำหรับวันหยุดพักผ่อนประจำปีในปีที่มีการเลิกจ้างให้ลูกจ้าง ฝ่าฝืนคำสั่งของพนักงานตรวจแรงงาน โจทก์จึงต้องอุทธรณ์ว่า มีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อย่างไรที่แสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ 2 เป็นกรรมการผู้มีอำนาจและมีเจตนาร่วมกับจำเลยที่ 1 กระทำความผิดตามฟ้อง การที่โจทก์อุทธรณ์เพียงว่า จำเลยที่ 1 กระทำความผิดตามฟ้อง ถือได้ว่าจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทนจำเลยที่ 1 ร่วมกระทำความผิดด้วยตาม ป.วิ.อ. มาตรา 7 นั้น ยังไม่อาจถือได้ว่าโจทก์ได้โต้แย้งคำพิพากษาศาลชั้นต้นว่าจำเลยที่ 2 มีเจตนาเป็นกรรมการผู้มีอำนาจและร่วมกับจำเลยที่ 1 กระทำความผิดตามฟ้องอย่างไร

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3493/2562 (ประชุมใหญ่ครั้งที่ 9/2562) พ.ร.บ. จัดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ. 2550 มาตรา 4 บัญญัติว่า ในพระราชบัญญัตินี้ "ผู้พิมพ์" หมายความว่า บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ "ผู้โฆษณา" หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดให้สิ่งพิมพ์แพร่หลายด้วยประการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขายหรือให้เปล่า "บรรณาธิการ" หมายความว่า บุคคลผู้รับผิดชอบในการจัดทำ และควบคุมเนื้อหาข้อความหรือภาพที่ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ รวมทั้งวัสดุหรือเอกสารที่แทรกในหนังสือพิมพ์โดยความเห็นชอบของบรรณาธิการด้วย จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวเป็นการกำหนดความรับผิดของบุคคลผู้เป็นบรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ต้องรับผิดชอบในการจัดทำและควบคุมเนื้อหาข้อความหรือภาพที่ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ รับผิดชอบในการพิมพ์ และรับผิดชอบในการจัดให้สิ่งพิมพ์แพร่หลายด้วยประการใด ๆ จำเลยที่ 2 ในฐานะบรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ ท. จึงต้องรับผิดชอบในการจัดทำและควบคุมเนื้อหาข้อความหรือภาพที่ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ ท. มิให้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น เมื่อกฎหมายกำหนดให้จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นบรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา มีหน้าที่กระทำการดังกล่าวแล้ว แต่จำเลยที่ 2 กลับไม่ได้ใส่ใจตรวจสอบ คัดเลือก หรือควบคุมข่าวที่ลงพิมพ์ โดยปล่อยให้มีการตีพิมพ์ข้อความในหนังสือพิมพ์ ท. ที่ไม่เป็นความจริง กระทบ

สิทธิและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น เป็นการไม่รักษาจริยธรรมของสื่อมวลชน อันเป็นการกระทำการโดยดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นตาม ป.อ. มาตรา 59 วรรคท้าย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1289/2561 จำเลยเป็นคนร้ายที่ร่วมกับพวกใช้อาวุธปืนยิงโจทก์ร่วมที่ 1 ถึงที่ 3 พุทธิดการณ์ที่จำเลยกับพวกใช้อาวุธปืนซึ่งเป็นอาวุธร้ายแรงยิงโจทก์ร่วมที่ 1 ถึงที่ 3 ในขณะที่นั่งโดยสารอยู่บนกระบะด้านหลังรถของโจทก์ร่วมที่ 4 โดยอยู่ห่างกันเพียง 2 ถึง 3 เมตร เป็นจำนวนถึง 12 นัด จำเลยกับพวก ย่อมเล็งเห็นผลได้ว่า กระสุนปืนอาจถูกโจทก์ร่วมที่ 1 ถึงที่ 3 ถึงแก่ความตายได้ จำเลยกับพวกจึงมีเจตนาฆ่า

2. กระทำโดยไม่เจตนา แต่ต้องเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยแจ้งชัดให้รับผิด แม้กระทำโดยไม่เจตนา กระทำโดยไม่เจตนา คือ ผู้กระทำไม่ได้ประสงค์ต่อผลหรือไม่อาจเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นได้ เช่น เราผลักเพื่อนเพียงจะหยอกล้อเท่านั้น แต่บังเอิญเพื่อนล้มลงไป ศีรษะฟาดขอบถนนถึงแก่ความตาย เป็นต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6020/2559 พุทธิดการณ์ที่จำเลยที่ 1 ร่วมเดินทางไปกับพวกไปยังที่เกิดเหตุโดยทราบมาก่อนแล้วว่าพวกของจำเลยที่ 1 จะไปทำร้ายผู้เสียหาย และหลักเกิดเหตุก็หลบหนีไปด้วยกัน ย่อมแสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ 1 มีเจตนาที่จะร่วมทำร้ายผู้เสียหายกับพวกซึ่งมีการคิดไตร่ตรองไว้ก่อนแล้ว จึงฟังได้ว่าจำเลยที่ 1 มีเจตนาเพียงต้องการทำร้ายผู้เสียหายโดยไตร่ตรองไว้ก่อนเท่านั้น แต่เมื่อผลการกระทำของพวกจำเลยที่ 1 ไม่ทำให้ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บแต่พลาดไปถูกผู้ตายจนเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผลแห่งการกระทำนั้น จำเลยที่ 1 จึงมีความผิดฐานร่วมกันพยายามทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตาม ป.อ. มาตรา 296 ประกอบมาตรา 80 และฐานทำร้ายผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและไม่มีเจตนาฆ่าแต่เป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตายโดยพลาดตาม ป.อ. มาตรา 290 วรรคสอง ประกอบมาตรา 60

3. กระทำโดยประมาท แต่ต้องเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาทการกระทำโดยประมาท คือ การกระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจะต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนี้ได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 13262/2558 เมื่อจำเลยที่ 1 ใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายแล้ว จำเลยที่ 2 และที่ 3 ไปส่ง บ. ที่บ้านแล้วย้อนกลับไปยังกระท่อมที่เกิดเหตุอีกครั้งหนึ่ง และร่วมกับจำเลยที่ 1 ยกร่างของผู้ตายขึ้นรถกระบะคันเกิดเหตุ ทั้งขณะที่จำเลยที่ 1 นำพางมาคลุมร่างของผู้ตาย และนำยางในรถยนต์มาวางทับ แล้วเตรียมน้ำมันเชื้อเพลิงขึ้นรถกระบะนั้น จำเลยที่ 2 และที่ 3 ก็อยู่ในเหตุการณ์ด้วย จำเลยที่ 2 และที่ 3 ย่อมคาดหมายได้ว่าจำเลยที่ 1 จะต้องจุดไฟเผารถกระบะคันเกิดเหตุและร่างของผู้ตายเพื่ออำพรางคดีจากนั้นจำเลยที่ 3 ก็นั่งไปด้วยในรถกระบะที่จำเลยที่ 1 ขับ โดยมีจำเลยที่ 2 ขับรถอีกคันหนึ่งแล่นติดตามไป

แล้วจำเลยทั้งสามร่วมกันจุดไฟเผาถนาระบะคันเกิดเหตุพร้อมร่างของผู้ตายซึ่งอยู่ในรถดังกล่าว การที่จำเลยที่ 2 และที่ 3 ร่วมกันจุดไฟเผาถนาระบะคันเกิดเหตุโดยเข้าใจว่าผู้ตายถึงแก่ความตายแล้ว เป็นการกระทำโดยมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จึงไม่มีเจตนาฆ่าผู้ตาย แต่การกระทำของจำเลยที่ 2 และที่ 3 หาได้ใช้ความระมัดระวังตรวจดูให้ดีก่อนว่าผู้ตายถึงแก่ความตายแล้วหรือไม่ ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นจำเลยที่ 2 และที่ 3 จักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงมีความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย และฐานร่วมกันวางเพลิงเผาทรัพย์ของผู้อื่น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การกระทำจะเป็นความผิดทางอาญาและถูกลงโทษนั้น ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาในการกระทำความผิดและลงมือกระทำ แม้ผลจะสำเร็จหรือไม่ก็ตามประการหนึ่ง หรือหากไม่เจตนาในการกระทำแต่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดก็ต้องรับโทษเช่นกัน หรือการกระทำที่เจตนาหรือไม่เจตนา หากผู้กระทำขาดความระมัดระวังตามที่วิญญูชนทั่วไปในความรับผิดชอบควรกระทำ หากกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดอาจถูกลงโทษฐานประมาทได้เช่นกัน

4. บุคคลจะต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมายอาญาต่อเมื่อ

1. การกระทำอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดซึ่งเป็นไปตามหลักที่ว่า “ไม่มีความผิดโดยปราศจากกฎหมาย”

2. กฎหมายที่ใช้ในขณะนั้นต้องกำหนดโทษไว้ด้วย เป็นไปตามหลักที่ว่า “ไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” การลงโทษต้องเป็นโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เช่น กฎหมายกำหนดโทษปรับ ศาลจะลงโทษจำคุกไม่ได้ แม้ศาลจะลงโทษปรับ ศาลก็ลงโทษปรับเกินอัตราขั้นสูงที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้ ดังประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในลหุโทษ (อุทศ แสนโกศิก, 2525: 301) เช่น

มาตรา 367 ผู้ใดเมื่อเจ้าพนักงานถามชื่อหรือที่อยู่ เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมาย ไม่ยอมบอก หรือกลับบอกชื่อหรือที่อยู่อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา 370 ผู้ใดส่งเสียง ทำให้เกิดเสียงหรือกระทำความอื้ออึง โดยไม่มีเหตุอันสมควร จนทำให้ประชาชนตกใจหรือเดือดร้อน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา 371 ผู้ใดพาอาวุธไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะโดยเปิดเผย หรือโดยไม่มีเหตุสมควร หรือพาไปในชุมนุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อนมัสการ การรื่นเริงหรือการอื่นใด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท และให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบอาวุธนั้น

มาตรา 372 ผู้ใดทะเลาะกันอย่างอื้ออึงในทางสาธารณะหรือสาธารณสถาน หรือกระทำโดยประการอื่นใดให้เสียความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะหรือสาธารณสถาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 378 ผู้ใดเสพสุราหรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้ตนเมา ประพฤติ วุ่นวายหรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน ต้องระวางโทษปรับ ไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 385 ผู้ใดโดยไม่ได้รับอนุญาตอันชอบด้วยกฎหมายกีดขวางทาง สาธารณะ จนอาจเป็นอุปสรรคต่อความปลอดภัยหรือความสะดวกในการจราจร โดยวาง หรือทอดทิ้งสิ่งของ หรือโดยกระทำด้วยประการอื่นใด ถ้าการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยไม่ จำเป็น ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การกระทำจะเป็นความผิดต่อกฎหมายก็ต่อเมื่อกฎหมาย ได้บัญญัติไว้ และการกระทำดังกล่าวจะต้องครอบคลุมประกอบแต่ละฐานความผิดด้วย และประการสำคัญ ถ้าผู้ใดกระทำความผิดตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ตามมาตราดังกล่าว ศาลจะลงโทษจำคุกไม่ได้ เพราะความผิดตามมาตราดังกล่าว กำหนดเฉพาะโทษปรับเท่านั้น ถ้าศาลจะลงโทษปรับก็จะปรับได้ไม่เกินที่บัญญัติไว้ในแต่ละมาตรา

5. เหตุที่กฎหมายไม่ลงโทษ

โดยหลักทั่วไปแล้วบุคคลใดกระทำความผิดต้องรับโทษ แต่มีบางกรณีที่กฎหมายไม่ ลงโทษ เหตุที่กฎหมายไม่ลงโทษนั้น เป็นกรณีที่กฎหมายไม่ลงโทษผู้กระทำการอันกฎหมาย บัญญัติเป็นความผิด หมายความว่า ผู้กระทำยังมีความผิดอยู่ แต่กฎหมายยกเว้นโทษให้ ต่างกับ กรณียกเว้นความผิด ซึ่งผู้กระทำไม่มีความผิดเลยทีเดียว อย่างไรก็ตามทั้งเหตุยกเว้น และหยุด ยกเว้นความผิดต่างก็มีผลทำให้ผู้กระทำรับโทษเหมือน ๆ กัน

6. เหตุยกเว้นโทษทางอาญา

การกระทำความผิดอาญาที่ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษถ้ามีเหตุอันจะอ้างได้ตาม กฎหมาย อาทิ

1. การกระทำความผิดด้วยความจำเป็น
2. การกระทำความผิดเพราะความบกพร่องทางจิต
3. การกระทำความผิดเพราะความมึนเมา
4. การกระทำตามคำสั่งของเจ้านักงาน
5. สามีภริยากระทำความผิดต่อกันในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางฐาน
6. ผู้ที่อายุไม่เกิน 15 ปี กระทำความผิด (จิตติ ดิงศรัทย์, 2545: 2-3)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การยกเว้นโทษทางอาญานั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการ ช่วยเหลือบุคคลที่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวให้รอดพ้นวิกฤติจากเหตุที่ไม่คาดคิด หรือจาก

การช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ หรือการกระทำผิดในลักษณะที่ตนเองมีส่วนได้เสียร่วมอยู่ด้วย ตลอดจนผู้เยาว์ที่หย่อนความสามารถอีกด้วย

7. ประเภทของกฎหมายอาญา

แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. พระราชบัญญัติต่าง ๆ และกฎหมายอื่น ๆ ที่บัญญัติถึงความผิดและกำหนดโทษทางอาญา เช่น พ.ร.บ.การพนัน พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น

2 ประมวลกฎหมายอาญา เป็นประมวลกฎหมายที่รวบรวมเอาความผิดทางอาญาทั่ว ๆ ไป ตลอดจนหลักเกณฑ์ในการลงโทษรวมไว้เป็นหมวดหมู่ในเล่มเดียวกัน มีอยู่ 398 มาตรา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบัญญัติความผิดในทางอาญานั้นมีมากมายกระจายอยู่ตามกฎหมายฉบับต่าง ๆ ในรูปแบบของพระราชบัญญัติตามประเภทของส่วนงานที่รับผิดชอบหรือควบคุมพฤติกรรมกระทำละเมิดต่อกฎหมายเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ จึงต้องบัญญัติบทลงโทษทางอาญาเอาไว้เป็นการป้องปรามและยับยั้งการกระทำความผิดดังกล่าว

8. ลักษณะของกฎหมายอาญา

มีลักษณะที่สำคัญ พอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นกฎหมายมหาชน คือ เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับราษฎร
2. เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยความผิด และโทษในทางอาญา
3. โดยปกติบังคับเฉพาะการกระทำในอาณาเขตประเทศไทยเท่านั้น เว้นแต่การกระทำความผิดนอกราชอาณาเขตบางประการ (จิตติ ติงศภัทัย, 2546: 2-3)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กฎหมายอาญาเป็นการบังคับใช้กับบุคคลโดยทั่วไป โดยเหตุที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักร เพื่อเป็นการลงโทษให้ผู้กระทำความผิดได้รับการแก้แค้น เอาคืนให้สาสมจากการกระทำของตนเองที่สร้างความเดือดร้อน เป็นอันตรายต่อร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินบุคคลอื่น

9. วัตถุประสงค์ในการลงโทษในทางอาญา

1. เพื่อเป็นการทดแทนหรือตอบแทนบุคคลที่ได้กระทำความผิด
2. เพื่อเป็นการข่มขู่ มิให้ผู้นั้นกระทำความผิดขึ้นอีก และข่มขู่มิให้บุคคลอื่นกระทำความผิด
3. เพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด ให้เปลี่ยนนิสัยเป็นคนดีต่อไป
4. เพื่อเป็นการตัดมิให้ผู้นั้นได้มีโอกาสไปกระทำความผิดขึ้นอีก (หยุด แสงอุทัย, 2551: 250-254)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การลงโทษทางอาญานั้นเป็นการป้องปรามมิให้ผู้คิดกระทำความผิดได้ยับยั้งการกระทำให้ลุกลามถึงผลที่จะได้รับจากการถูกลงโทษตามกฎหมายบัญญัติไว้

ทำให้ไม่ก่อเป็นคดีความสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ส่งผลให้สังคมสงบสุขไม่มีเหตุร้ายให้ต้องหวาดระแวงเกรงภัยอันตราย

10. สรุป

กฎหมายอาญานั้นเป็นกฎหมายมหาชน คือเป็นกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นเพื่อใช้บังคับกับพลเมืองในรัฐ โดยห้ามมิให้บุคคลกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ ถ้าหากบุคคลนั้นฝ่าฝืนก็ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ นอกจากนี้ก็อาจมีบางกรณีที่กำหนดให้บุคคลนั้นกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ซึ่งถ้าหากไม่กระทำความผิดนั้นก็อาจมีความผิดได้สำหรับความผิดตามกฎหมายอาญา ประกอบด้วย 1) ความผิดอาญาแผ่นดิน คือความผิดที่ย่อมความกันไม่ได้ แม้จะไม่มีผู้เสียหาย รัฐก็อาจเป็นผู้กล่าวหาฟ้องร้องดำเนินคดีแทนได้ 2) ความผิดต่อส่วนตัว เป็นความผิดประเภทหนึ่งเมื่อผู้เสียหายไม่ติดใจดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว อาจถอนคำร้องทุกข์ไปได้ ไม่ว่าจะถอนคำร้องทุกข์ในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาล ความผิดประเภทนี้กฎหมายจะต้องระบุไว้ชัดเจนว่าให้ถือเป็นความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งยอมความกันได้ และ 3) ความผิดหลุโทษ คือความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือนหรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และมีความผิดที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบได้ เมื่อผู้เสียหายและผู้ต้องหายินยอม เมื่อพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบแล้วคดีก็เป็นอันเสร็จเด็ดขาด โดยพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบแล้วส่งสำนวนให้พนักงานอัยการตรวจสอบเมื่อเห็นว่าเปรียบเทียบชอบแล้วคดีก็เป็นอันยุติ

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชน คือ เป็นกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นเพื่อใช้บังคับกับประชาชนในรัฐ โดยห้ามมิให้บุคคลกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ ถ้าหากบุคคลนั้นฝ่าฝืนก็ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ นอกจากนี้ก็อาจมีบางกรณีที่กำหนดให้บุคคลนั้นกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ได้ ซึ่งถ้าหากไม่กระทำความผิดนั้นก็อาจมีความผิดได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการควบคุมความประพฤติของบุคคลให้อยู่ภายในขอบเขตที่ถูกที่ควรมิให้ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น และรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มิให้มีการแค้นแค้นหรือล้างแค้นกันตามอำเภอใจ โดยรัฐยื่นมือเข้ามาลงโทษผู้กระทำความผิดเสียเอง

11. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ความรับผิดชอบและการลงโทษตามกฎหมายอาญานั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่ครบถ้วนและกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดจึงสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ กล่าวคือ

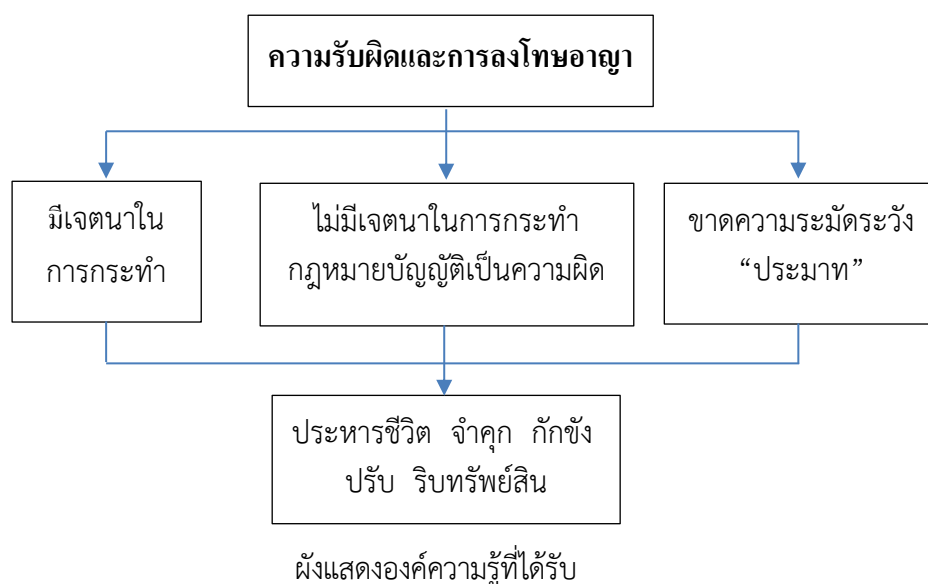

1. มีเจตนาในการกระทำ อาจจะมีการคิด ตระเตรียม และลงมือกระทำ ผลอาจจะสำเร็จหรือไม่ก็ตาม

2. ไม่มีเจตนาในการกระทำ แต่ผลของการกระทำก่อให้เกิดเหตุอันตรายแก่ร่างกาย ชีวิต จิตใจ รวมทั้งทรัพย์สินผู้ถูกระทำ ประกอบกับกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและต้องรับโทษ

3. ขาดความระมัดระวังในการกระทำหรือปฏิบัติหน้าที่ก่อให้เกิดเหตุ และกฎหมายบัญญัติต้องรับผิด

การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดและต้องรับโทษทางอาญาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจและตระหนักถึงผลของการลงโทษที่จะได้รับและความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น และควรหลีกเลี่ยง งดเว้นกระทำผิดต่อกฎหมายดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- คมกริช วัฒนเสถียร. (2548). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บัณฑิตไทย.
- จิตติ ดิงศภัதிய. (2545). **กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 3 และภาค 3**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จรัสการพิมพ์.
- มานิตย์ จุมปา. (2555). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณเฑียร รัตนปรีดากุล. (2545). **คู่มือปฏิบัติกฎหมายอาญา**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท คอมแพคท์พรีน จำกัด.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สมยศ เชื้อไทย. (2553). **คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- หยุด แสงอุทัย. (2551). **กฎหมายอาญาภาค 1**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- หยุด แสงอุทัย. (2552). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุทศ แสนโกศิก. (2525). **กฎหมายอาญา ภาค 1**. พระนคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ตัวกู – ของกู

I and MINE

ผู้แต่ง : พุทธทาสภิกขุ

สำนักพิมพ์: อมรินทร์ธรรมะ

พิมพ์ครั้งที่: 2

ปีที่พิมพ์: 2561

จำนวนหน้า: 176 หน้า

พระครูปลัดคำรณ กตปุญโญ (แก้วเกลี้ยง)

Phrakhru Paladkhamron Katapunyo (Kaew Kliang)

พระครูวิจิตรศีลาจาร

Phrakhruwijitajarn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Nakhon Si Thammarat Campus

Corresponding Author, E-mail: tannamtan2544@gmail.com

1. บทนำ

พุทธทาสภิกขุเป็นชื่อที่ท่านใช้เพื่อแสดงให้เห็นถึงอุดมคติสูงสุดในการอุทิศชีวิตของท่านเพื่อรับใช้พระพุทธศาสนา เดิมท่านชื่อ เจื่อม นามสกุล พานิช เกิดเมื่อวันอาทิตย์ ขึ้น 7 ค่ำ เดือน 7 ปีมะเมีย ตรงกับวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2449 ชาตภูมิเป็นสกุลพ่อค้าที่ตลาดพุมเรียง ไซยา สุราษฎร์ธานีท่านเองได้รับอิทธิพลจากพ่อด้านความสามารถทางกวี และงานช่างไม้ ขณะที่ท่านได้แรงบันดาลใจในการศึกษาธรรมะ และการดำรงตนที่เรียบง่ายจากมารดา ในวิสัยฆราวาส ท่านได้เรียนหนังสือจบเพียง ม.ศ.3 ต้องออกมาช่วยครอบครัวค้าขายแทนบิดาที่ได้เสียชีวิต เมื่อท่านอายุครบ 20 ปี ก็ได้บวชเป็นพระภิกษุตามคติประเพณีของชาวไทย โดยได้รับฉายาว่า อินทปญโญ แปลว่า ผู้มีปัญญาอันยิ่งใหญ่ เดิมทีเดียวท่านตั้งใจบวชเพียงหนึ่งพรรษา แต่ท่านมีความซาบซึ้ง มีความสุขและสนุกในการศึกษาหลักธรรมคำสอน ทำให้ท่านไม่ย่อท้อ และภายหลังท่านได้ไปศึกษาต่อที่กรุงเทพมหานคร โดยพำนักที่วัดปทุมคงคา สัมพันธวงศ์ จนสอบได้นักธรรมชั้นเอก และเปรียญธรรม 3 ประโยค ภายหลังท่านได้มีความรู้สึกขัดแย้งกับวิธีการสอนธรรมะที่ยึดถือรูปแบบตามแบบแผนมากเกินไป ความย่อหย่อนในพระวินัยสงฆ์ ตลอดจนความเชื่อผิด ๆ ของพุทธศาสนิกชนในเวลานั้น ทำให้ท่านมีความเชื่อมั่นว่า พระพุทธศาสนาที่สอนที่ปฏิบัติกันนั้นคลาดเคลื่อนไปมาจากที่พระพุทธองค์ทรงชี้แนะ ดังนั้น ท่านจึงได้ตัดสินใจหันหลังให้กับการศึกษาของสงฆ์เวลานั้น กลับเมืองไชยา

ได้รับบทความ: 29 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 1 กรกฎาคม 2567

Received: May 29, 2024; Revised: June 25, 2024; Accepted: July 1, 2024

เพื่อศึกษาและทดลองปฏิบัติตามแนวทางที่ท่านเชื่อมั่น และในปี พ.ศ. 2475 ได้จัดตั้งสถานปฏิบัติธรรมคือ สวนโมกขพลาราม ขึ้นและเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2477 ท่านได้ประกาศตนเองว่า ข้าพเจ้ามอบชีวิตและร่างกายนี้ ถวายแด่พระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าเป็นนายของข้าพเจ้า เพราะเหตุดังว่ามานี้ ข้าพเจ้าจึงชื่อว่า พุทธทาส

นับตั้งแต่ท่านพุทธทาสภิกขุมาจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมสวนโมกขพลารามในปี พ.ศ. 2475 จวบจนท่านได้ละสังขารคืนสู่ธรรมชาติ เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 สิริรวมอายุท่านขณะนั้น 87 ปี 67 พรรษา ตลอดอายุของพุทธทาสภิกขุ ท่านได้ดำเนินการตามปณิธาน 3 ข้อ คือ 1. ให้พุทธศาสนิกชนหรือศาสนิกแห่งศาสนาใดก็ตามเข้าถึงความหมายอันลึกซึ้งที่สุดแห่งศาสนาของตน 2. ทำความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนา 3. ดึงเพื่อนมนุษย์ให้ออกมาเสียจากวัตถุนิยม ท่านได้ตั้งใจในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาด้วยการเสริมสร้าง ปลุกฝัง และพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาให้แก่สาธุชนทั้งที่นับถือพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ได้แจกดวงตาแห่งปัญญาอันเป็นแก่นแท้ของพุทธศาสนาเพื่อนำไปสู่การดับทุกข์ซึ่งท่านจะเน้นย้ำในการบรรยายธรรมและหนังสือต่าง ๆ ของท่าน พอสรุปเป็นวิปัสสนาธรรมะ 9 ตา คือ 1) อนิจจตา ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน 2) ทุกขตา ความทนอยู่ในสภาพเดิมได้ยาก 3) อนัตตตา ความไม่ใช่ตัวตนไม่ใช่ของตน 4) ธัมมัญญิตตา ความตั้งอยู่ตามธรรมดา 5) ธัมมเนียมตา ความเป็นกฏตายตัวของธรรมดา 6) อิทัปปัจจยตา ความที่เมื่อมีสิ่งเป็นปัจจัย สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น 7) สุญญตา ความว่างจากตัวตน 8) ตถาตา ความเป็นเช่นนั้นเอง 9) อตัมยตา ความไม่ยึดถือเอามาเป็นตัวตน ของตนได้ หลักธรรมเหล่านั้นมักเป็นที่คุ้นเคยของผู้ได้ฟังได้ศึกษาหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุ จนมีการกล่าวขานกันในวงการวิชาการและนักปฏิบัติที่ว่า อยากรู้ได้แก่นแท้แห่งปัญญาของพระพุทธศาสนา ต้องมุ่งหน้าสู่สวนโมกข์ อย่างไรก็ตาม หากมาวิเคราะห์ถึงหลักการตีความคำสอนของพระพุทธศาสนาที่พุทธทาสภิกขุได้นำมรรควิธีของการเผยแผ่นั้น มีหลากหลายแนวทางเพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาทั้งที่เป็นสาระัตถะของการตีความ เช่น การตีความด้วยหลักความเป็นสากล (universality) เช่น การตีความความหมายของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาแห่งวิวัฒนาการ มิได้มีผู้ใดสร้างหรือเนรมิต มีวิถีทางอย่างวิทยาศาสตร์ เป็นศาสนาแห่งธรรมชาติ ด้วยการเห็นโลกทั้งปวงเป็นเพียงกระแสแห่งอิทัปปัจจยตา เป็นศาสนาที่อยู่เหนือพระเจ้าผู้สร้าง มีพระเจ้าอย่างมิใช่บุคคล ด้วยการเห็นว่าทุกสิ่งเป็นธาตุตามธรรมชาติ เป็นศาสนาแห่งธรรมนิยม ควบคุมวิวัฒนาการแห่งสัตตธาตุญาณ เป็นต้น และได้ตีความธรรมะไว้มากความหมาย เช่น ธรรมะในฐานะลัทธิการเมือง คือหน้าที่ตามกฎธรรมชาติซึ่งมีหน้าที่สร้างสันติภาพ ธรรมะในฐานะระบบเศรษฐกิจ คือ การดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้อง ชื่อว่า ประพฤติธรรม ธรรมะในฐานะระบบการศึกษา ธรรมะในฐานะระบบการดำเนินชีวิต ธรรมะในฐานะระบบการพัฒนามนุษย์ คือ ธรรมะคือหน้าที่ ธรรมะในฐานะเป็นเอกลักษณ์ไทย ธรรมะในฐานะเป็นตัวแท้ของศาสนา เป็นต้น

แรงบันดาลใจจากการวิจารณ์หนังสือ “ตัวกู-ของกู” ผู้วิจารณ์เห็นแล้วว่าความสงบสุขสันติสุขนั้นต้องไม่เกิดมาจากการเห็นแก่ตัว ที่แท้จริงแล้วนั้น จะมุ่งเน้นประโยชน์สุขทั้งตนเองและสังคม ยังเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันดังที่กล่าวไว้

ในการศึกษาที่แท้จริงแล้วนั้น ประเด็นที่น่าสนใจ ที่น่าศึกษาคำว่า “ตัวกู-ของกู” ในพุทธศาสนิกขุมิความหมายที่แท้จริงเป็นอย่างไร และมีความสอดคล้องกับคำสอนในคำภีร์ ในทางพระพุทธศาสนาอย่างไร จึงต้องควรศึกษาอย่างละเอียด ผู้วิจารณ์มีความต้องการทราบ รายละเอียดที่แท้จริง และความชัดเจนในเรื่อง “ตัวกู-ของกู” เพื่อให้มีความเข้าใจในทางที่ถูกต้อง และประโยชน์แก่ ผู้ที่ต้องการศึกษาต่อไป

2. เนื้อหาหนังสือ “โครงสร้างและสาระสำคัญของหนังสือ”

การวิจารณ์หนังสือ “ตัวกู – ของกู” ผู้วิจารณ์ขอสรุปเนื้อหาโดยย่อของหนังสือ ดังนี้

บทที่ 1 ปรับความเข้าใจ

ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นความเป็นจริงของพุทธศาสนิกชนไทยที่มีการนับถือ พระพุทธศาสนาแบบวิธีปรัมปรา คือ การปฏิบัติต่าง ๆ สืบทอดกันมาตั้งหลายชั่วบรรพบุรุษ แต่ไม่สามารถทำให้เข้าถึงตัวแท้ของพระพุทธศาสนา มีแต่จะกลายเป็นของหมักหมมทับถมกัน มากขึ้น จนเกิดเป็นความเห็นผิดใหม่ ๆ กลายเป็นพระพุทธศาสนาเนืองอก ทำให้ออกห่างจาก แก่นแท้จนเกิดการกลัวต่อการบรรลุมรรคผลนิพพาน (หน้า 1) แล้ววิวนการพูดถึงพระพุทธศาสนา แต่เพียงระดับจริยธรรมสากลที่ศาสนาไหน ๆ ก็มีด้วยกันทั้งนั้น สิ่งที่เป็นอยู่ปัจจุบันนี้ ได้นำเสนอเนื้อหาของพระพุทธศาสนาในระดับเปลือก และระดับกระพี้ ผู้เขียนชี้ให้เห็นแม้การ สอนเรื่องกรรมที่ยังติดที่ว่า ทำดี-ได้ ทำชั่ว-ได้ชั่ว และบุคคลผู้ทำเป็นผู้ได้รับผลแห่งกรรมนั้น นี่เป็นหลักที่มีมาก่อนพุทธกาล และมีกันทั่วไปในทุกศาสนาใหญ่ ๆ แต่พระพุทธศาสนาแสดง เรื่องกรรมมากไปกว่านั้น คือ ยังมีกรรมที่ 3 ที่สามารถปล้างอำนาจกรรมติดกรรมชั่ว ยังเป็นผู้ อยู่เหนือกรรมโดยประการทั้งปวง คือการปฏิบัติเพื่อบรรลุมรรคผลนิพพาน นี่แหละคือกรรม ตามหลักแห่งพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เพราะพระพุทธศาสนามีความมุ่งหมายที่จะช่วยมนุษย์ ให้อยู่เหนือความที่จะต้องเป็นไปตามกรรม (หน้า 3) ความเชื่อมโยงกับการสอนเรื่องกรรม คือ เรื่องการเวียนว่ายตายเกิดทางร่างกาย โดยเรื่องนี้ได้มีการสอนก่อนพุทธกาลหรือในศาสนาอื่น ที่ว่า สัตว์หรือคนตายแล้วเกิดใหม่เรื่อยไปแทบจะไม่มีที่สิ้นสุด คือมีตัวตนหรือวิญญาณที่ถาวร จึงทำให้มีการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่า โดยที่แท้แล้วคนหรือสัตว์ ไม่ได้มีอยู่จริง หากแต่ความไม่รู้และความยึดมั่นเกิดอยู่ในใจ จึงทำให้คนและสัตว์นั้นเกิด ความสำคัญผิดว่าตนมีอยู่จริง แล้วก็ไปรวมเอาอาการที่เรียกว่า “เกิด” หรือ “ตาย” เข้ามาเป็น ของตนด้วย การประกาศศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นก็คือ การประกาศความจริงพร้อม ทั้งวิธีปฏิบัติ จนสามารถทำให้คนรู้หรือเข้าใจถึงความจริงว่าไม่ตัวเราหรือของเรา ดังนั้น ปัญหา เรื่องการเกิดการตายและการเวียนว่ายไปในวัฏสงสารนั้นก็หมดไป (หน้า 4)

ผู้เขียนยังสะท้อนให้เห็นสังคมพุทธศาสนิกชนไทยที่ยังคลั่งไคล้ด้วยการทำบุญให้ ทานในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่นักบวชโฆษณาว่าเป็นตัวพระพุทธศาสนา ที่สูงขึ้นก็ให้ยึดมั่นถือศีล เคร่งครัดว่าเป็นตัวแท้ จนบางครั้งผู้ถือศีลมีการยึดมั่นถือมั่นจนกระทั่งดูหมิ่นผู้อื่นที่ไม่กระทำ อย่างตนจนเป็นพวกสลิพตปราคาส การบำเพ็ญศีลและพรตที่ทำได้โดยไม่ทราบความมุ่งหมาย

หรือมุ่งหมายผิด หรือชาวพุทธได้นำแนวทางการปฏิบัตินอกพระพุทธศาสนาบ้าง เช่น บ้านของชาวพุทธต้องมีศาลพระภูมิไว้ทำพิธีกราบไหว้บูชา ตลอดถึงความยึดมั่นถือมั่นในทาง ประเพณีแห่งพิธีรีตองต่าง ๆ จนลืมหลักความเข้าใจถูกต้องในเรื่องของความทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ในเรื่องความดับสนิทแห่งทุกข์ และวิธีดับความทุกข์นั้น หรือแม้กระทั่ง การจะเข้าถึง พระพุทธศาสนานั้นต้องศึกษาจากคัมภีร์ต่าง ๆ ทั้งหมดเสียก่อน จริงอยู่ การศึกษาเป็นเบิกทาง เพื่อความเข้าใจ แต่ตัวแท้จริงของพระพุทธศาสนานั้นอยู่ที่การปฏิบัติธรรมะ การนำจิตใจให้รู้จัก ความทุกข์และความดับทุกข์โดยแท้จริงได้โดยการพิจารณาอย่างแยบคายที่สุดในการมองดู ตัวเอง มองดูชีวิต มองดูสถานะอันแท้จริงของชีวิต ให้รู้อยู่เห็นอยู่ตามที่เป็นจริงเรื่อย ๆ ไป ก็พอแล้ว (หน้า 10) นอกจากนี้ ยังมีความเข้าใจผิดที่มองว่า พระพุทธศาสนามีไว้สำหรับคนที่ เบื่อโลกแล้ว หรือเหมาะแก่คนที่ต้องการละจากสังคมไปอยู่ป่าเขาถ้ำเฝ้าไพร่ การคิดเช่นนี้เป็น อุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมะ เพราะโดยปกติคนย่อมติดอยู่ในรสของกามคุณ ในบ้านในเรือน หรือการเป็นอยู่อย่างโลก ๆ พอได้ยินว่าจะต้องสละสิ่งเหล่านั้นไปก็รู้สึกมีอาการเสียดายและความกลัว แต่แท้จริงแล้ว คำสอนของพระพุทธศาสนาสอนให้รู้จักกินปลาโดยไม่ถูกก้าง มุ่งสอน เพื่อขจัดความทุกข์ทางโลก ๆ ออกไป และต้องการให้ทุกคนเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่ให้หนีโลก แต่ให้มีชีวิตอยู่ในโลกอย่างมีชัยชนะอยู่ตลอดเวลา (หน้า 12)

บทที่ 2 พุทธศาสนามุ่งหมายอะไร

ในบทนี้ ผู้เขียนได้แสดงจุดยืนอันเป็นเป้าหมายของพระพุทธศาสนาที่มักจะเข้าใจ ว่า มุ่งนำคนไปสู่เมืองสวรรค์อันเป็นแดนแห่งความสุขที่สุด เป็นแดนปรารถนาแห่งกามารมณ์อัน วิเศษในชาติหน้าที่ทุกคนควรไปให้ถึง ซึ่งการกล่าวเช่นนั้นเป็นการกล่าวอย่างบุคลาธิษฐาน คือการกล่าวสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม จนบางครั้งได้ถูกการโฆษณาชวนเชื่อภาษา ของพระพุทธศาสนาทำให้เกิดตลุมหาอุปาทาน แม้คำว่า “นิพพาน” ยังนำมาโฆษณากลายเป็น เมืองแก้ว หรือนครแห่งความไม่ตายอันเป็นเหมือนแดนสุขาวดีซึ่งมีพระพุทธเจ้าชื่ออมิตาภะ ประทับอยู่เป็นประธาน ผู้ไปที่นั่นก็จะได้รับความพอใจทุกอย่างตามที่ตนหวัง เพราะแวดล้อมไป ด้วยสิ่งสวยงามและนารีรมย์ที่สุดที่มนุษย์หรือเทวดาจะมีได้ ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นความมุ่งหมาย ของพระพุทธศาสนาที่แท้จริงคือ มุ่งหมายจะแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวันของคนทุกคนในโลกนี้ เพื่อให้มีชีวิตอยู่ในโลกนี้โดยไม่มี ความทุกข์เลย ความหมายว่า ให้สามารถอยู่ในกองทุกข์โดย ไม่ต้องเป็นทุกข์ อยู่ในโลกโดยไม่ถูกก้างของโลก หรืออยู่ในโลกท่ามกลางเตาหลอมเหล็กอันใหญ่ ที่กำลังหลุกลงอยู่ แต่กลับรู้สึกเยือกเย็นที่สุด ดังนั้น พระพุทธศาสนามุ่งหมายที่จะขจัดความ ทุกข์ให้หมดไปจากคน ที่นี้ และเดี๋ยวนี้ หาใช่มุ่งหมายจะพาคนไปสวรรค์ อันไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน มีจริงหรือไม่ และจะถึงได้หลังจากตายแล้ว หรือในชาติต่อ ๆ ไปจริงหรือไม่ เพราะไม่มีใคร พิสูจน์ได้ (หน้า 17) โดยผู้เขียนได้จำแนกคำสอนของพระพุทธศาสนาออกเป็น 3 ชั้น คือ 1. ให้มี ความเจริญในโลกนี้ที่เรียกว่า มนุษยสมบัติ อันหมายถึง การได้ประโยชน์อย่างมนุษย์สามัญ จะลุล่วงได้ด้วยการเอาเหี้ยไคลเข้าแลกจนเป็นอยู่อย่างผาสุก 2. ให้มีความเจริญในโลกหน้า

ที่เรียกว่า สวรรคสมบัติ อันหมายถึง ประโยชน์ที่คนมีสติปัญญา มีบุญมีอำนาจวาสนาเป็นพิเศษ จะพึงถือเอาได้โดยไม่ต้องเอาเหงื่อโคลเข้าแลก ก็ยังมีชีวิตรุ่งเรืองอยู่ได้ในท่ามกลางทรัพย์สมบัติ เกียรติยศ ชื่อเสียงและความเต็มเปี่ยมทางกามคุณ และ 3. ให้มีความเจริญอย่างเหนือโลก ที่เรียกว่า นิพพานสมบัติ อันหมายถึงการได้ความสงบเย็นเพราะไม่ถูกราคะ โทสะ โมหะ เบียดเบียน ดังนั้น สมบัติทั้ง 3 อย่างนี้เป็นเพียงก้นการจัดชั้นต่าง ๆ กันที่คนเราควรพยายาม เข้าถึงได้ทั้งหมดที่นี้และเดี๋ยวนี้ คือในเวลาปัจจุบันทันตาเห็น (หน้า 17-18)

ผู้เขียนได้นำเสนอแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาด้วยการเข้าใจในหลักสัจจธรรมและ อนัตตาที่สามารถปฏิบัติได้ทุกระดับและทุกคน เพราะในหมู่ผู้มีปัญญาแล้ว พวกเขาต้องใช้ ธรรมะเพียงอย่างเดียวคือการระงับความทุกข์ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าชาวบ้านโดยทั่วไปถูกสอน ให้เล่นเตลิดออกไปนอกเส้นทางในการแสวงหาความสุขตามความรู้สึกที่ชอบ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ ไปติดบ่วงของการเมาสวรรค์ เมามูญที่นักสอนศาสนาบางคนโฆษณา จึงไม่ใช่ความดับทุกข์ แต่กลับกลายเป็นความสุขตามที่เขาคาดฝันเอาเอง สร้างวิมานในอากาศ สำหรับพระพุทธศาสนา แล้ว มุ่งหมายจะให้คนทั้งหลายอยู่ได้ในท่ามกลางความทุกข์โดยไม่ต้องเป็นทุกข์ พระพุทธเจ้าได้ ทรงแสดงเรื่องสัจจธรรมในฐานะที่เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่อกุลแก่ฆราวาส เพราะอาศัยความรู้ และการปฏิบัติในเรื่องสัจจธรรมหรือความว่างจากตัวตนนั่นเอง (หน้า 25-26) ดังนั้น เมื่อพุทธ บริษัทสามารถเข้าใจในหลักสัจจธรรมหรือความว่างจากตัวตนย่อมได้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จากพระพุทธศาสนา แล้วจะประสบสิ่งที่ทุกคนต้องการ นั่นคือ สันติภาพอันถาวรอันจะเกิดขึ้น ทั้งในระดับเอกชนและสังคม สิ่งนี้เป็นสิ่งที่กล้าทำให้พิสูจน์ได้ว่าไม่มีอะไรที่สูงยิ่งไปกว่าความ ว่างจากตัวตนในการสร้างสันติสุข และสันติภาพให้แก่โลกได้อย่างแท้จริง

บทที่ 3 ปมเดียวที่ควรแก้

ในบทนี้ ผู้เขียนได้แสดงท่าทีของพระพุทธศาสนาที่ไม่ใช่ศาสนาที่มองโลกในแง่ร้าย ในขณะที่เดียวกัน ก็ไม่ใช่ศาสนาที่มองโลกในแง่ดี แต่เป็นศาสนาแห่งสัจธรรมบนพื้นฐานการ มองเห็นสิ่งทุกอย่างประกอบด้วยทั้งคุณและโทษ และไม่ปล่อยให้ติดในสิ่งที่เป็นคุณและไม่ทุกข์ใจใน สิ่งที่เป็นโทษ แต่จะมองสรรพสิ่งด้วยความเป็นผู้มีจิตว่าง ผู้เขียนแสดงจุดยืนพระพุทธศาสนาว่า มองสิ่งทั้งปวงที่มันเป็นจริง ทั้งด้านนอกและด้านใน แล้วก็เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้นเท่าที่ควร และในลักษณะที่จะไม่เป็นทุกข์แก่ตนแต่ประการใดเลย ไม่มีอาการที่เรียกว่าติดในความดี หรือ อึดอัดขัดใจเพราะความชั่ว พระพุทธศาสนาไม่ปฏิเสธว่าไม่มีอะไร แต่ยอมรับว่าทุก ๆ อย่าง มันมีเพียงแต่ว่าทุก ๆ อย่างนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรเข้าไปยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตัวเราหรือเป็นของเรา (หน้า 33) นั่นหมายความว่า เป็นภาวะแห่งการไม่มีทุกข์ด้วยความไม่ยึดมั่นถือมั่นต่อสิ่งใด ๆ ทั้งหมดว่าเป็นตัวเราหรือเป็นของเรา เป็นการยกระดับจิตใจให้เป็นอิสระอยู่เหนือสิ่งทั้งปวง ไม่ให้เข้ามาครอบงำจิตใจ โดยผู้เขียนได้เสนอหลักการสั้น ๆ ว่า เราไม่ต้องศึกษาอะไรเลย นอกจากเรื่อง “อัตตา” “ตัวตน” และ “ของตน” โดยขอให้พิจารณาไปยังสิ่งที่เรียกว่า “อัตตา”

อย่างเดียวกันนั้น เพราะพระพุทธองค์ได้ตรัสว่า “แต่ก่อนก็ดี เดียวนี้ก็ดี ฉันทบัญญัติกฎเกณฑ์เฉพาะเรื่องอันเกี่ยวกับความทุกข์ และความดับไม่เหลือแห่งทุกข์” (หน้า 37)

ผู้เขียนมองว่า “ตัวเรา-ของเรา” ซึ่งในภาษาบาลีเรียกว่า อหังการ” และ “มมังการ” หรือในทางจิตวิทยาเรียกว่า “อัตตา” และ “อัตตนิยา” นี้เป็นเหตุแห่งความทุกข์ทุกอย่าง มันเป็นจิตที่กำลังกลัดกลุ้มอยู่ด้วยความรู้สึกที่เห็นแก่ตัว ดิ้นรนทุกอย่างเพื่อจะทำตามใจตน โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมหรือความรู้สึกที่รับผิดชอบต่อชีวิตใด ๆ สิ่งที่เป็นพื้นเพของที่สำคัญคือ อุปาทาน อันหมายถึง การยึดมั่นถือมั่นทางจิตใจ เช่น ยึดมั่นในเบญจขันธ์ คือร่างกายและจิตใจ รวมกันว่าเป็น “ตัวตน” และยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ถูกใจ อันมาเกี่ยวเนื่องด้วยว่าเป็น “ของตน” หรือที่ละเอียดลงไปกว่านั้นก็ยึดถือจิตส่วนหนึ่งว่าเป็น “ตัวเรา” แล้วยึดเอารูปร่างกาย ความรู้สึก ความจำ และความคิด 4 อย่างนี้ว่าเป็น “ของเรา” ดังนั้น เบญจขันธ์ที่ประกอบด้วย อุปาทานนั้นแหละเป็นตัวทุกข์ (หน้า 38) ผู้เขียนได้นำเสนอทางออกที่เรียกว่า ความหลุดพ้น (วิมุตติ) โดยยึดตามแนวการปฏิบัติความหลุดพ้นจากอำนาจของลาภสักการะ สรรเสริญ ของกามสุขในสวรรค์ ของความอยากเป็นพรหม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นไปภายใต้อำนาจแห่ง ตัณหาอุปาทานจนเกิดเป็นความรู้สึกที่อยากได้ อยากเป็น อยากเอา หากเมื่อใดสามารถถอน ตัณหาอุปาทานนี้ออกเสียได้ การได้การเป็นทั้งหลายจึงจะไม่เป็นทุกข์ ซึ่งต้องใช้สติปัญญาในการรู้จักควบคุมตัวตน-ของตน ดังนั้น หากเราจะแบ่ง “ตัวตน” ออกเป็นชั้น คือ ตัวตนที่ชั่ว ตัวตนที่ดี ตัวตนที่เบาบางลง ๆ และตัวตนที่ว่างจากความรู้สึกว่ามี “ตัวตน” รวมเป็น 4 ชั้นด้วยกัน การปฏิบัติเกี่ยวกับตัวตนก็มี 3 ชั้นคือ 1. กำจัดตัวตนที่ชั่วให้สูญสิ้นไป 2. สร้างตัวตนที่ดีขึ้นมา และ 3. ทำตัวตนนั้นให้เบาบางลงจนไม่มีเหลือ สมตามหลักหัวใจพระพุทธศาสนา 3 ข้อคือ ละชั่ว ทำดี และทำจิตใจให้ชาวบริสุทธิ์ พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาของมนุษย์ทุกคน (หน้า 44)

บทที่ 4 การเกิดขึ้นแห่งอัตตา

ในบทนี้ ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นการหลอมตัวของ “อัตตา” จนทำให้โลกนี้ตกอยู่ในสภาพที่อยู่ใต้เงาครอบของอวิชชา คือ ความมืดมนอลเวงเต็มไปด้วยปัญหายุ่งยากอันเป็นความทุกข์ กล่าวคือ “อัตตา” เป็นกระแสแห่งการมี “ตัวตน-ของตน” โดยมีตัวให้กำเนิดของอัตตานั่นคือ อวิชชา ผู้เขียนได้ให้ความหมายของอวิชชาที่ไม่ได้หมายถึงความไม่รู้อะไรเลยแต่เพียงอย่างเดียว กลับจะหมายถึงรู้อะไรมากมายไม่มีที่สิ้นสุดด้วยซ้ำไป แต่เป็นความผิดทั้งนั้น คือเห็นตรงกันข้ามไปหมด เช่น เห็นมูลเหตุของความทุกข์เป็นมูลเหตุของความสุไป คือเห็นกงจักรเป็นดอกบัว เขาไม่เห็นอย่างถูกต้องตามที่เป็นจริงว่าความทุกข์คืออะไร อะไรเป็นมูลเหตุที่แท้จริงของความทุกข์ สภาพที่ปราศจากความทุกข์จริง ๆ เป็นอย่างไร และวิธีปฏิบัติอย่างไรจึงจะเข้าถึงสภาพที่ไม่มีทุกข์ (หน้า 49) นี่คือ “ตัวตน” ที่ถูกปรุงแต่งขึ้นมาด้วยอวิชชาในรูปต่าง ๆ ล้วนแต่จะต้องเป็นทุกข์เพราะความยึดถือว่าเป็นอย่างนั้น ๆ ด้วยกันทั้งนั้น เพราะจะต้องมีความเห็นแก่ตัวตามความเข้าใจว่าตัวเป็นอย่างไร

ผู้เขียนได้แสดงถึง “ตัณหา” อันเป็นกิเลสอีกตัวที่ทำให้ความยึดถือหรืออุปาทานเกิดขึ้น เพราะในความรู้สึกอย่างนั้นเอง อารมณ์ถูกใจ อารมณ์ไม่ถูกใจ จะต้องมีความรู้สึกเป็นตัวผู้ยอมรับยอมอยู่เสมอไปจนเกิดมาเป็น “ตัวตน” ความยึดถือหรืออุปาทานว่าเป็น “ตัวเรา” และเป็น “ของเรา” ก็เกิดขึ้น ผู้เขียนได้ให้ข้อสังเกตว่า ตัณหาและอุปาทานนี้มีมูลมาจากอวิชชา กล่าวคือ เพราะไม่รู้จึงได้ไปอยากและไปยึดถือ มีความโลภก็เพราะไม่รู้ว่าจะโลภ มีความโกรธก็เพราะไม่รู้ว่าจะโกรธ มีความหลงก็เพราะไม่รู้ว่าจะหลง นี่แสดงว่า โลภ โกรธ หลง มีมูลมาจากอวิชชา เพราะฉะนั้น ความรู้สึกทั้งหลายที่เป็นของผิด ก็ล้วนแต่มาจากอวิชชาทั้งนั้น (หน้า 52) สิ่งที่สำคัญผู้เขียนให้ทำความเข้าใจในความหมายของตัณหา 3 อย่าง คือ 1. กามตัณหา อยากไปตามความใคร่ในของอันน่ารักน่าใคร่ 2. ภวตัณหา ความอยากเป็นนั่นเป็นนี่ แม้อยากจะมีชีวิตอยู่ 3. วิภวตัณหา อยากไม่ให้เป็นอย่างนั้น อย่างนี้ แม้กระทั่งอยากไม่มีชีวิตอยู่ ตัณหาประเภทแรกมีกามเป็นอารมณ์ ส่วนตัณหา 2 ประการหลังหาได้มีกามเป็นอารมณ์ไม่ ศัตรูหรืออันตรายของมนุษย์เราสำหรับในทางฝ่ายจิตก็มี 2 อย่างคือ กาม และภพ ดังนั้น “ตัวตน” ประเภทกามก็ทะนงเกี่ยวกับเรื่องกาม ในระดับภพ “ตัวตน” ในรูปพรหมก็ทะนงตัวว่าสูงหรือประเสริฐกว่าพวกที่พัวพันในกาม และ “ตัวตน” ประเภทรูปพรหม ก็ทะนงตัวว่าความบริสุทธิ์ของตนนั้นสูงกว่าความบริสุทธิ์รูปพรหม ดังนั้น มัยจึงเป็นมานะหรือทิฐิไปด้วยกันทั้งนั้น และยังมีความทุกข์อยู่แน่นอน (หน้า 53)

บทที่ 5 การดับลงแห่งอัตตา

ในบทนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอการดับลงแห่งอัตตา โดยการปรับจากการตั้งจิตไว้ผิดมาเป็นการตั้งจิตไว้ถูกอันเป็นภาวะแห่งความดับของ “ตัวเรา-ของเรา” ต่างแต่การใช้ระดับไหนมาเป็นตัวดับ ผู้เขียนได้จำแนกมาเป็น 3 แบบคือ อย่างที่ 1 เป็นไปอย่างผิวเผิน อย่างที่ 2 เป็นไปตลอดเวลาที่มีการบังคับ และอย่างที่ 3 เป็นการดับสนิท เพราะทำลายรากเหง้าของมันเสียโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ความดับแห่งอัตตาอย่างที่ 1 ด้วย ตทังควิมุตติ เป็นการดับความรู้สึกที่ได้เห็นได้ยิน ได้รับอารมณ์ที่เป็นการดับ “ตัวเรา-ของเรา” เป็นเวลาระยะหนึ่งนานตลอดเวลาที่ความรู้สึกเช่นนั้นมียู่ ขณะที่อย่างที่ 2 ด้วยวิกขัมภนวิมุตติ เป็นการพ้นจากอัตตาด้วยการอาศัยสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาปิดกั้นทางเกิดแห่งอัตตาไว้อย่างหนาแน่นและอย่างเฉลียวฉลาด การพยายามทำอะไรบางอย่างเพื่อกลบอารมณ์ร้าย เช่น การสวดมนต์ การสอนให้นับ 1 ถึง 10 ก่อนที่จะโกรธ แล้วนับเรื่อยไปจนความโกรธเกิดขึ้นไม่ได้ ส่วนอย่างที่ 3 ด้วยสมุจเฉทวิมุตติ เป็นการอาศัยปัญญา คือการใช้อุบายที่แยบคายในการถอนรากเหง้าขึ้นมาทำลายเสียโดยสิ้นเชิง นั่นคือ เมื่อเราทราบอวิชชาเป็นรากเหง้าของอัตตา ฉะนั้น การทำลายอวิชชาก็เป็นการทำลายอัตตา และเพราะใช้วิชาหรือปัญญามายทำลายอวิชชา เป็นการใช้อำนาจของปัญญา (หน้า 67-68)

ผู้เขียนได้แสดงถึงความดับไปแห่งอัตตานั่นไม่ได้หมายถึงความดับไปของร่างกายหรือของชีวิต หรือความรู้สึกนิ่งเงียบไปเพราะอำนาจของฌาน แต่เป็นการดับของความรู้สึกที่รู้ว่ามี “ตัวเรา-ของเรา” ที่ทำให้ภาวะแห่งความที่จิตปราศจากความรู้สึกว่าเป็น “ตัวเรา-ของเรา”

ดับไป นั่นคือ ภาวะของจิตเดิมแท้ เป็นภาวะแห่งความว่างจากความวุ่นวายด้วยอำนาจการนึกคิด เกิดภาวะแห่งความสว่างละความเป็นธรรมะ และที่สำคัญอย่างยิ่งนั่นก็คือ จะเกิดภาวะแห่งความสมบูรณ์ด้วยสติปัญญา ฉะนั้น ความดับไปแห่งอตตาก็ไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัว ไม่ใช่สิ่งที่ไร้ค่า ไม่ใช่สิ่งที่จะทำให้คนเราเสื่อมสมรรถภาพ แต่กลับทำให้เราสมบูรณ์ด้วยสติปัญญา ไม่มีทางที่จะทำอะไรผิดพลาด และมีแต่ความสงบสุขทางใจ (หน้า 71) อีกทั้ง ผู้เขียนได้ให้เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่จำเป็นต้องศีลธรรมก็ดี สัจธรรมที่สูงขึ้นไปก็ดี หรือโลกุตระธรรมข้อใดก็ดี เหล่านี้ล้วนแต่มีความมุ่งหมายที่จะเข่นฆ่าสิ่งที่เรียกว่า “อตต” ให้ดับไป ให้เหลือแต่สติปัญญา ควบคุมชีวิตนี้ให้ดำเนินไปถึงจุดหมายที่แท้จริงที่มนุษย์ควรจะได้ ส่วนจริยธรรมที่มีชื่อไพเราะต่าง ๆ นานา เช่น ความซื่อสัตย์ ความเห็นแก่ผู้อื่น ความรักใคร่เมตตา กรุณา การสละสลวย ความผิต ฯลฯ โดยมากก็เป็นเพียงสัจว่าชื่อป้ายหรือตามฉลากที่ปิดไว้ตามที่ต่าง ๆ หรือสมาคมต่าง ๆ ไม่สามารถจะปราบอธรรมได้ เพราะว่าอตตของมนุษย์ในโลกทุกวันนี้ได้หนาแน่นยิ่งขึ้น และรุนแรงถึงกับเดือดพล่าน ฉะนั้น ถ้าเราหวังที่จะมีจริยธรรมมาเป็นที่พักพิงของโลกแล้ว จะต้องสนใจในเรื่องความดับไปแห่งอตตให้มากเป็นพิเศษ สมตามหลักที่พระพุทธศาสนายืนยันว่า มั่นเป็นเพียงสิ่งเดียว ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ทั้งปวง (หน้า 74)

บทที่ 6 วิธีลัดอตต

ในบทนี้ ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นสิ่งที่ต้องลัดอตตจากการทำงานของอวิชา ตัณหาและอุปาทานจนหลอมมาเป็น “ตัวตน – ของตน” สิ่งนั้นเรียกว่า สังโยชน์ 10 ประการ คำว่า สังโยชน์ คือ กิเลสที่ผูกมัดใจสัตว์ ธรรมที่มัดใจสัตว์ไว้กับทุกข์ มี 10 อย่าง โดยแบ่ง 2 ระดับ ๆ ละ 5 ข้อ คือ ก. โอรัมภาคิยสังโยชน์ สังโยชน์เบื้องต้น 5 ได้แก่ 1. สักกายทิฏฐิ ความเห็นว่าเป็นตัวของตน 2. วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัย 3. สีลัพตปรามาส ความถือมั่นศีลพรต 4. กามราคะ ความติดใจในกามคุณ 5. ปฏิฆะ ความกระทบกระทั่งในใจ ข. อุทัมภาคิยสังโยชน์ สังโยชน์เบื้องสูง 5 ได้แก่ 6. รูปราคะ ความติดใจในรูปธรรมอันประณีต 7. อรูปราคะ ความติดใจในอรูปธรรม 8. ความถือว่าตัวเป็นนั่นเป็นนี่ 9. อุทธัจจะ ความฟุ้งซ่าน 10. อวิชา ความไม่รู้จริง ผลลัพธ์จากการประพฤติปฏิบัติคือ ละสังโยชน์ 3 ข้อตนได้ บรรลุเป็นพระโสดาบัน ทำสังโยชน์ข้อ 4 และข้อ 5 ให้เบาบางลงได้ เป็นสกิทาคามี ละสังโยชน์ 5 ข้อตนได้หมด เป็นพระอนาคามี และละสังโยชน์ทั้ง 10 ข้อ บรรลุสำเร็จเป็นพระอรหันต์ (หน้า 80) อีกประเด็นหนึ่งที่ผู้เขียนเน้นย้ำให้เห็นว่า การปฏิบัติธรรมตั้งแต่ต้นจนถึงการบรรลุพระนิพพาน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในโลกนี้ ไม่ต้องรอเอาผลหลังจากการตายแล้ว โดยเพียงทำให้ดับเย็นลงด้วยความไม่ยึดมั่นถือมั่น ดำรงตนด้วยสุญญตา คือ ความว่างจากความยึดถือว่าเป็น “ตัวเรา-ของเรา” เท่านั้นเอง

ในวิธีการลัดอตตานั้น ผู้เขียนได้เสนอวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับความดับไม่เหลือแห่ง “อตต” นั้นได้แก่สิ่งที่เรียกว่า “มรรค” อันหมายถึงอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ ที่เป็นอริยสัจจขนาดย่อมหรือขนาดธรรมดานั้น พระพุทธเจ้าชี้เอา “ความเกิด” เป็นความทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ก็คือ ความโลภ โกรธ หลงมกมาย ความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ทรงชี้ไปยังความดับไม่เหลือแห่งโลก

โกธ หลงมมาย วิธีปฏิบัติเพื่อความทุกข์ก็คือ อริยมรรคมีองค์ 8 ส่วนอริยสัจจ์ขนาดใหญ่หรือที่เรียกว่าเต็มภาคภูมินั้น ได้ตรัสไว้ในรูปของปฏิจจสมุปบาท แต่เหตุให้เกิดทุกข์นั้น ทรงระบุชาติ ภพ อุปาทาน ตัณหา เวทนา ผัสสะ อายตนะ นามรูป วิญญาณ สังขาร และอวิชชาเป็นที่สุด และจะดับทุกข์ได้ก็ต้องดับชาติ ภพ อุปาทาน ตัณหา เวทนา ผัสสะ อายตนะ นามรูป วิญญาณ สังขาร และอวิชชา คือได้แก่อริยมรรคมีองค์ 8 อีกนั่นเอง เพราะการเป็นอยู่อย่างถูกต้องตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 นั้น ย่อมมีผลทำให้อวิชชาเกิดไม่ได้ หรือดับไปอยู่ตลอดเวลา (หน้า 104) ผู้เขียนได้แสดงอีกว่า ในบรรดาอริยมรรคมีองค์ 8 นั้นสัมมาทิฐิถือว่าสำคัญที่สุด เพราะเป็นตัวถอนรากถอนโคนของอวิชชา แล้วนำไปสู่การพิจารณาด้วยกระบวนการแห่งปฏิจจสมุปบาท โดยไม่ให้ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายเกิดเกิดขึ้นมาได้ และให้ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายดับเป็นไปได้ เมื่อความอยากเกิดขึ้นไม่ได้ การยึดความเป็นนั้นเป็นนี้ และการเกิดความรู้สึกว่าเป็น “อัตตา” ก็เกิดขึ้นไม่ได้ ดังนั้น การปฏิบัติที่มีหลักแต่เพียงว่าไม่ให้ “ตัวตน-ของตน” เกิดขึ้นเท่านั้น ก็เป็นการปฏิบัติในปฏิจจสมุปบาทฝ่ายดับตลอดทั้งสายและเป็นอริยมรรคมีองค์ 8 อย่างครบถ้วนรวมอยู่ในนั้นเสร็จ เพราะอำนาจของสัมมาทิฐิที่ทำให้ความรู้สึกว่าเป็น “ตัวตน-ของตน” เกิดขึ้นไม่ได้นั่นเอง ในขณะที่นั้นสัมมาสังกัปปो สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม สัมมาสติ และสัมมาสมาธิจึงเป็นไปเองอย่างสมบูรณ์และอย่างอัตโนมัติ และการปฏิบัติเพียงเท่าที่จะไม่เกิดความรู้สึกว่า “ตัวตน-ของตน” ขึ้นมาได้นี้แหละ คือการปฏิบัติทั้งสิ้นในพระพุทธศาสนา ซึ่งจะถือเป็นศีล สมาธิ ปัญญา เป็นอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นปฏิจจสมุปบาท หรือเป็นอะไร ๆ ก็ตามได้อย่างครบถ้วน และยิ่งไปกว่านั้นอีกก็คือ ในความดับไปแห่ง “ตัวตน-ของตน” นั้นเอง ย่อมมีความเป็นพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือมรรคผลนิพพาน ซึ่งเป็นการปฏิบัติรวมอยู่ในนั้นแล้วอย่างครบถ้วน (หน้า108) กล่าวได้ว่า ในแนวทางหรือมรรควิธีดังกล่าว จะเป็นหนทางแห่งความสงบสุขได้อย่างแท้จริง

3. วิเคราะห์หนังสือเรื่อง ตัวกู - ของกู

ภายหลังจากได้อ่านหนังสือ เรื่อง ตัวกู-ของกู แล้ว ผู้วิจารณ์มีข้อวิจารณ์ ดังนี้

3.1 ลักษณะของหนังสือ

พุทธทาสภิกขุ (2561: 1) ส่วนปกหน้าหรือส่วนปกหลังเป็นการบ่งบอกถึงการกล่าวถึงสิ่งที่เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่แสดงผ่านคำสอนในเรื่อง หลักอริยสัจจ์ที่เริ่มจากวังวนแห่งสังสารวัฏฏ์ของมนุษย์ที่ยังคงจมด้วยความทุกข์ อันเกิดจากภาวะจิตที่เข้าไปยึดถือแห่งความเป็นอัตตา จากนั้นเป็นการสะท้อนภาพแห่งสมุทัย นิโรธ และมรรควิธีของความทุกข์ ส่วนภาพรวมหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือประเภทธรรมประยุกต์ที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะเป็นหนังสือที่นำเสนอถึงองค์ความรู้หลักอริยสัจจ์ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคำสอนสำคัญยิ่งมาอธิบายได้อย่างกลมกลืน ผู้เขียนได้สร้างนวัตกรรมการทางภาษาด้วยการใช้ภาษาคนและภาษาธรรมได้อย่างลงตัวในการเสนอคำว่า “ตัวกู-ของกู” อันมาจากคำศัพท์ภาษาบาลีว่า อหังการ

และม้งการ จัดเป็นหนังสือที่นำเสนออธิบายข้อมูลได้อย่างน่าสนใจและครบถ้วน ด้วยภาษาที่ผู้อ่านสามารถอ่านและเข้าใจได้โดยง่าย

3.2 การเรียบเรียงเนื้อหา

การเรียบเรียงเนื้อหา ผู้เขียนได้เรียบเรียงเนื้อหาโดยแบ่งออกเป็น 6 บท ซึ่งในแต่ละบทได้แตกประเด็นตามข้อบ่งชี้เป็นอย่างดีชัดเจน โดยเป็นการนำเสนอเชิงการอภิปรายประเด็นที่แต่ละบทได้ตั้งชื่อเรื่องนั้น ด้วยการใช้คำที่เดินเรื่อง คือ คำว่า “อิตตา” และยังคงยึดหลักการของพระพุทธศาสนา คือ หลักอริยสัจสี่นั้นเป็นกรอบ พร้อมกับการยกหลักพุทธพจน์นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ จนนำมาสู่การย้อยคำให้เกิดเข้าใจได้ง่ายในการศึกษาระดับปรมัตถธรรม (พุทธทาสภิกขุ, 2561: 49)

3.3 ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา

ในการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือนั้น ผู้เขียนได้มีการนำเสนอเนื้อหาด้วยการชี้ให้เห็นความเข้าใจคลาดเคลื่อนของสังคมชาวพุทธไทยในปัจจุบันที่กำลังหลงทางเดินที่ถูกต้องในแง่ความเชื่อและแนวทางการปฏิบัติ อีกทั้ง ผู้สอนในคำสอนพระพุทธศาสนาไม่ได้บอกให้ทะลุแจ้งถึงแก่นแท้ของจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา มุ่งสอนแต่เพียงระดับเปลือกหรือกระพี้ จนทำให้เกิดการยึดถือที่ก่อให้เกิดความเป็น “ตัวตน-ของตน” เมื่อผู้เขียนได้ปรับความเข้าใจที่ถูกต้อง ผู้เขียนได้นำสู่แก่นคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาด้วยกระบวนการตามหลักอริยสัจสี่ ผู้เขียนได้ใช้ภาษาที่เป็นอยู่และเข้าใจได้ง่ายในยุคปัจจุบัน แต่ไม่ทิ้งความลุ่มลึก สุขุม คัมภีร์ภาพของการอธิบายโดยการค่อย ๆ คลี่หลักธรรมทีละคำศัพท์ และแต่ละคำศัพท์นั้นมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ในเชิงเป็นปัจจัยการให้แกกันอย่างไร (พุทธทาสภิกขุ, 2561: 80)

3.4 แรงบันดาลใจในการเขียน

จากการอ่านหนังสือเล่มนี้ ทำให้เห็นว่า ผู้เขียนมีความมุ่งมั่นอุทิศตนในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาด้วยความกล้าหาญในการชี้นำสังคมในแนวทางที่ถูกต้องและมีอุดมการณ์ที่ชัดเจนในปณิธาน 3 ข้อ อันประกอบด้วยการมอบปัญญาความถูกต้องในแก่นคำสอนของพระพุทธศาสนา เข้าใจแก่นแท้ของแต่ละศาสนา และให้รู้จักกินปลาโดยไม่ถูกก้างในท่ามกลางของสังคมทุนนิยมและวัตถุนิยม และสิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอก็สอดคล้องกับแนวทางที่ท่านได้กระทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง จึงเป็นแนวทางการถึงพร้อมด้วยหลักวิชาและจรณะ และภายหลังการใช้ปัญญาอันแยบคาย ทำให้เชื่อมั่นได้ว่า สิ่งที่ผู้เขียนในหนังสือเล่มจะเป็นประโยชน์ในการนำไปต่อยอดประโยชน์สุขทั้งให้แก่ตนเองและสังคมได้อย่างแท้จริง (พุทธทาสภิกขุ, 2561: 67)

3.5 มุมมองที่โดดเด่นของหนังสือ

3.5.1 การยึดหลักพุทธพจน์ ในการนำเสนอทั้ง 6 บทของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้ยึดหลักการขั้นปฐมภูมิคือ พุทธพจน์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โดยเฉพาะหลักคำสอนเรื่อง อริยสัจสี่ หลักไตรลักษณ์ หลักเบญจขันธ์ และหลักปฏิจจสมุปบาทมาเป็นบทตั้งไว้ในแต่ละช่วงตอนได้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่นำเสนอได้อย่างน่าสนใจยิ่ง ผู้วิจารณ์คิดว่า การสอดแทรก

พุทธพจน์เช่นนี้ช่วยให้หนังสือเกิดความพิเศษและเพิ่มความน่าสนใจของหนังสือได้เป็นอย่างมาก เพราะผู้เขียนได้ยึดพุทธพจน์ ไม่ได้อธิบายด้วยความเป็นอัตโนมติอันเป็นความเห็นส่วนตัว (พุทธทาสภิกขุ, 2561: 104)

3.5.2 การนำเสนอเรื่องอิตตาด้วยภาษาที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้โดยง่าย หากได้มีการศึกษาเรื่องอิตตานี้ จะเห็นว่าได้มีการสอนก่อนพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น และยังมีการนำเรื่องอิตตานี้มาสอนร่วมสมัยกับพระพุทธศาสนา หรือมาในชั้นหลังพุทธกาลก็ตาม กล่าวเฉพาะก่อนพุทธกาล กลุ่มศาสนาแนวอัสติกะมีความเชื่อเรื่องอิตตาหรืออาตมันที่มีภาวะเป็นอมตะ คงอยู่ชั่วนิรันดร์นั้นเป็นความเชื่อเดิมที่มีการสอนกันอยู่แล้วในทุกศาสนาเช่น ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ทั้งคัมภีร์ภควัดคีตา ปรัชญาอุปนิษัท ล้วนยืนยันตรงกันว่า ในร่างกายมนุษย์และสัตว์ มีภาวะอมตะแทรกอยู่คงที่ ไม่เปลี่ยนแปลง ขณะที่ศาสนาแนวอัสติกะ ได้แก่ ปรัชญาจารวาก ศาสนาเซน และพระพุทธศาสนา ปรัชญาจารวากเป็นพวกสสารนิยม ยอมรับสิ่งที่สามารถพิสูจน์ด้วยประสาทสัมผัสเท่านั้นว่าเป็นจริง จารวากเห็นว่าตัวตนของมนุษย์นั้นเป็นสสาร มาจากการรวมตัวกันของธาตุสี่และเป็นภาวะชั่วคราว เมื่อธาตุทั้งหมดนี้แยกจากกัน ตัวตนของมนุษย์ก็แตกสลายหรือเรียกว่า ตาย ภายหลังตายไม่มีสิ่งที่เรียกว่า จิตหรือวิญญาณที่จะไปเกิดในภพภูมิต่อไป หรือไม่มีนรก สวรรค์เป็นสถานที่ที่จะต้องไปเสวยผลใด ๆ ส่วนศาสนาเซน แม้จะยอมรับว่าชีวะหรืออาตมันมีอยู่ แต่ก็เห็นว่าเป็นตัวตนที่ไม่เที่ยงแท้ไม่แปรเปลี่ยนในแง่ที่ว่า ชีวะหรือตัวตนนั้นมีคุณสมบัติประกอบอยู่ ดังนั้น แม้ชีวะจะเป็นสิ่งที่เที่ยงแท้แต่ก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามคุณสมบัติที่มาจากสสารเหล่านั้น ส่วนคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาเดียวที่สอนแตกต่างจากคำสอนอื่น ๆ โดยสอนเรื่องอนัตตาหรือมิใช่อัตตา แต่สอนว่าสรรพสิ่งที่ทั้งปวงมีการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ด้วยการอาศัยสิ่งอื่น ๆ เป็นปัจจัยส่งผลต่อ ๆ กันไป เรียกว่า หลักปฏิจจสมุปบาท ไม่มีอิตตาตัวตนที่เป็นอยู่ได้ด้วยลำพังตนเอง หรือที่เรียกว่า อิตตายังยืน เป็นอมตะ สัตว์ทั้งปวงขึ้นต่อปัจจัยดำรงอยู่ได้ด้วยปัจจัย ถ้าขาดปัจจัย สัตว์หรือสิ่งนั้น ๆ ก็ดับไป ปัจจัยที่เป็นแกนสำคัญให้สัตว์หรือทุกสิ่งดำรงอยู่ได้เรียกว่า อาหาร ถ้าขาดอาหารสิ่งนั้น ๆ ต้องดับไปทั้งหมด พระพุทธศาสนาถือว่า สัตว์หรือสิ่งอื่น ๆ ไม่มีผู้สร้างสรรคบันดาลให้เกิด การเกิดขึ้นของสิ่งต่าง ๆ ล้วนอาศัยปัจจัยทำให้เกิด เมื่อขาดปัจจัยสิ่งนั้นก็ดับ เหมือนการเกิดขึ้นของไฟเพราะอาศัยไม้แห้งสองอันเสียดสีกันนาน ๆ ทำให้เกิดความร้อนขึ้นและในที่สุดก็ลุกเป็นเปลวไฟขึ้นโดยเป็นการอาศัยซึ่งกันและกันมติดทางพระพุทธศาสนาถือว่า สิ่งที่มีอยู่เป็นความจริงที่สุดนั้น เรียกว่า ปรมัตถธรรม มี 4 ประการ คือ จิต เจตสิก รูป และ นิพพาน โดยปรมัตถธรรมทั้งหมดนี้ถือว่า เป็นความจริงที่เป็นคำตอบสุดท้ายของสิ่งทั้งปวงหรือของทุกชีวิตทั้งหมดเป็นธรรมชาติที่มีการเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยและดับไปเมื่อหมดปัจจัย นอกจากนี้ ปรมัตถธรรมนี้เมื่อแยกออกให้เห็นรายละเอียดออกไปแล้ว ได้แก่ ปฏิจจสมุปบาท หรืออิทัปปิจจยา หรือ ชันธะห้า หรือ ปรมัตถบัญญัติ นั่นเอง ทั้งหมดล้วนตกอยู่ภายใต้หลักที่เรียกว่า ไตรลักษณ์ทั้งหมด (พุทธทาสภิกขุ, 2561: 108)

สิ่งที่เป็นจุดเด่นและความเป็นพิเศษของหนังสือเล่มนี้ก็คือ ผู้เขียนได้นำหลักการของพระพุทธศาสนาวิเคราะหฺและสังเคราะหฺ จนเกิดตกผลึกเป็นองค์ความรู้ในการเข้าใจหัวใจของพระพุทธเจ้า สิ่งที่สำคัญต่อมาคือ การนำเสนอของผู้เขียนด้วยการนำหลักการตีความพุทธธรรมคือ บุคลาธิษฐาน ซึ่งใช้บุคคลเป็นที่ตั้ง เป็นวิธีแสดงธรรมโดยยกบุคคลขึ้นอ้างและธรรมาธิษฐาน ซึ่งหมายถึง คำสอน ความเชื่อ ความคิด การยกบุคคลาธิษฐานมานั้นเป็นการแสดงให้เห็นเป็นเชิงประจักษ์ เป็นรูปธรรม สามารถนำไปสู่ความเข้าใจสาระที่แท้จริงของหลักพุทธธรรมอันเป็นอรรถาธิบายด้วยหลักธรรมาธิษฐาน อันเป็นเรื่งนามธรรม ผู้เขียนใช้ทั้งสองลักษณะนั้นควบคู่การอธิบาย และสิ่งที่สำคัญคือ การอธิบายนั้นไม่เป็นแบบข้ามภาพข้ามชาติ แต่จะอธิบายความเป็นขณะปัจจุบันของการเกิดและการดับแห่งอัตตานั้น โดยที่สามารถเข้าใจได้ง่ายและนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

จากการที่ผู้เขียนได้อ่านหนังสือ “ตัวกู-ของกู” สิ่งทีผู้เขียนได้รับจากหนังสือเล่มนี้ มีดังนี้

1. การยึดติดอยู่ในความเป็นวัตถุนิยม "นี่คือของของเรา นี่คืสิ่งที่เราต้องได้ นี่คืสิ่งที่เราต้องเอา" นั้นนับเป็นกิเลสชั้นหยาบที่พุทธศาสนิกชนไม่ควรให้เกิดขึ้นกับตนเอง หรือถ้าหากยังมีอยู่ก็ควรพยายามขจัดให้เบาบางลง เพราะหากยังไม่อาจขจัด กิเลสตัวนี้ให้หลุดออกไปได้ ก็คงไม่ต้องกล่าวถึงเรื่องการกำจัดความเป็น "ตัวตน" ให้หมดสิ้นไป

2. หนังสือ ตัวกู-ของกู เล่มนี้ บอกให้เราได้ทราบถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของพุทธศาสนา ปรึบความเข้าใจผิดๆ ที่เคยเข้าใจกันมาให้ถูกต้อง แล้วเน้นไปที่การลดละความยึดมั่นถือมั่นอยู่กับ "อัตตา" หรือความเป็น "ตัวตน" และ "ของตน" เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของพุทธศาสนา เมื่อเรลดละความยึดมั่นถือมั่นในความเป็นตัวตน หรือตัวกู ของกู ได้แล้ว สังคมแห่งการเอื้อเฟื้อแบ่งปันสังคมแห่งความสงบสุขไม่หลงไป "วัตถุนิยม" ก็จะหวนกลับมา

3. ตัวกู-ของกู ได้แสดงให้เห็นถึงการอธิบายระบบการดับทุกข์อย่างเป็นกระบวนการที่ทำให้อุดมคติของพุทธศาสนาที่เคยคลุมเครือมีความชัดเจนขึ้น เช่นเดียวกับการชี้หนทางเดินไปที่ละขั้นทีละตอน บนพื้นฐานความรู้ที่อยู่ในไตรปิฎกนั่นเอง

4. สรุป

หนังสือเรื่อง “ตัวกู-ของกู” ผู้เขียนมีความมุ่งมั่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ปรึบความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนที่เคยเข้าใจกันมาให้ถูกต้องอย่างมีสัมมาทิฐิ ยกกระตบการกระทำที่ติดอยู่ในวังวนสังสารวัฏฏ์แห่งกรรมดีหรือกรรม ให้เป็นผู้อยู่เหนือกรรม ด้วยการลดละความยึดมั่นอยู่กับ “อัตตา” อันถูกหลอมรวมด้วยกิเลสหลักคือ อวิชชา ความไม่รู้แจ้งแทงตลอดในการดับทุกข์ ตัณหา ความอยากในกามที่เรียกว่า กามตัณหา และความอยากในภพที่เรียกว่า ภวตัณหาและวิภวตัณหา จนทำให้จิตประกอบอยู่ด้วยความรู้สึกว่ามี “ตัวเรา-ของเรา” จิตย่อมสูญเสียความบริสุทธิ์ คือไม่เป็นจิตเดิมแท้ที่บริสุทธิ์สะอาด แต่กลายเป็นเพียงของมายา เป็นเพียงความคิดปรุงแต่ง ไปตามเรื่องราวของอารมณ์ที่เข้ามา

แวดล้อม ให้เกิดความรู้สึกว่ามี "ตัวเรา-ของเรา" เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา ด้วยการลดละความยึดมั่นในความเป็นตัวตนหรือตัวกู ของกูนั้น ต้องเพียรทำลายรากเหง้าแห่ง กองทุกข์คือ โลก โกรธ หลงมมาย หรืออวิชชา ตัณหา อุปาทานด้วยการนำอริยมรรคมีองค์ 8 ประการมีสัมมาทิฐิเป็นต้น และมีสัมมาสมาธิเป็นสุดท้าย เพื่อชำระจิตใจให้สะอาด เกิดจิตว่าง ต่อเมื่อได้จิตว่างจากความคิดปรุงแต่ง หรือว่างจาก "ตัวเรา-ของเรา" จิตจึงคืนสู่สภาพเดิม คือ เป็นจิตที่สะอาดอยู่ตามธรรมชาติ ภาวะของจิตเดิมแท้ เป็นภาวะแห่งความว่างจากความวุ่นด้วย อำนาจการนึกคิด เกิดภาวะแห่งความสว่างและความเป็นธรรมะ และที่สำคัญอย่างยิ่งนั้นก็คือ จะเกิดภาวะแห่งความสมบูรณ์ด้วยสติปัญญา

5. ข้อเสนอแนะ

ในเบื้องต้น ผู้อ่านควรศึกษาข้อมูลเรื่อง อริยสัจสี่ อริยมรรคมีองค์ 8 และ กระบวนการทำงานแห่งปฏิจกสมุปปาตให้มีพื้นฐานความรู้ก่อน และผู้วิจารณ์เห็นว่า ทุกคนควร อ่านหนังสือเล่มนี้ เพราะเมื่ออ่านแล้ว ผู้อ่านจะได้ความรู้แก่นแท้ทางพระพุทธศาสนาอย่าง แท้จริงที่มีความสอดคล้องกลมกลืนอย่างลงตัว และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ให้มีความสุขได้ในสังคมปัจจุบันอย่างแท้จริง

ข้อเด่น

1. พระพรหม เป็นพระศาสดาของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูได้มีการสอน ก่อนพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น และยังมีการนำเรื่องอัตตานิมาสอนร่วมสมัยกับพระพุทธศาสนา
2. ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นความเป็นจริงของพุทธศาสนิกชนไทยที่มีการนับถือ พระพุทธศาสนาแบบวิธีปรัมปรา คือ การปฏิบัติต่าง ๆ สืบทอดกันมาตั้งหลายชั่วบรรพบุรุษ แต่ไม่สามารถทำให้เข้าถึงตัวแท้ของพระพุทธศาสนา
3. หนังสือ "ตัวกู-ของกู" สามารถสื่อถึงการปฏิบัติตนต่อพระพุทธศาสนา เพื่อให้เข้าใจถึงหลักการสอนก่อนพุทธกาลเข้าใจถึงความจริง

ข้อควรพัฒนา

1. เนื้อหาในหนังสือ "ตัวกู-ของกู" ต้องมีเนื้อหาข้อมูลเพิ่มเติมมากกว่านี้ เพื่อให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างสมบูรณ์
2. เนื้อหาในบทของแต่ละบทควรมีการเพิ่มเติมความเข้าใจ การอธิบายถึง หลักการทางพระพุทธศาสนาให้มากกว่านี้และชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาท ต่าง ๆ ในแต่ละบทที่ดีกว่านี้

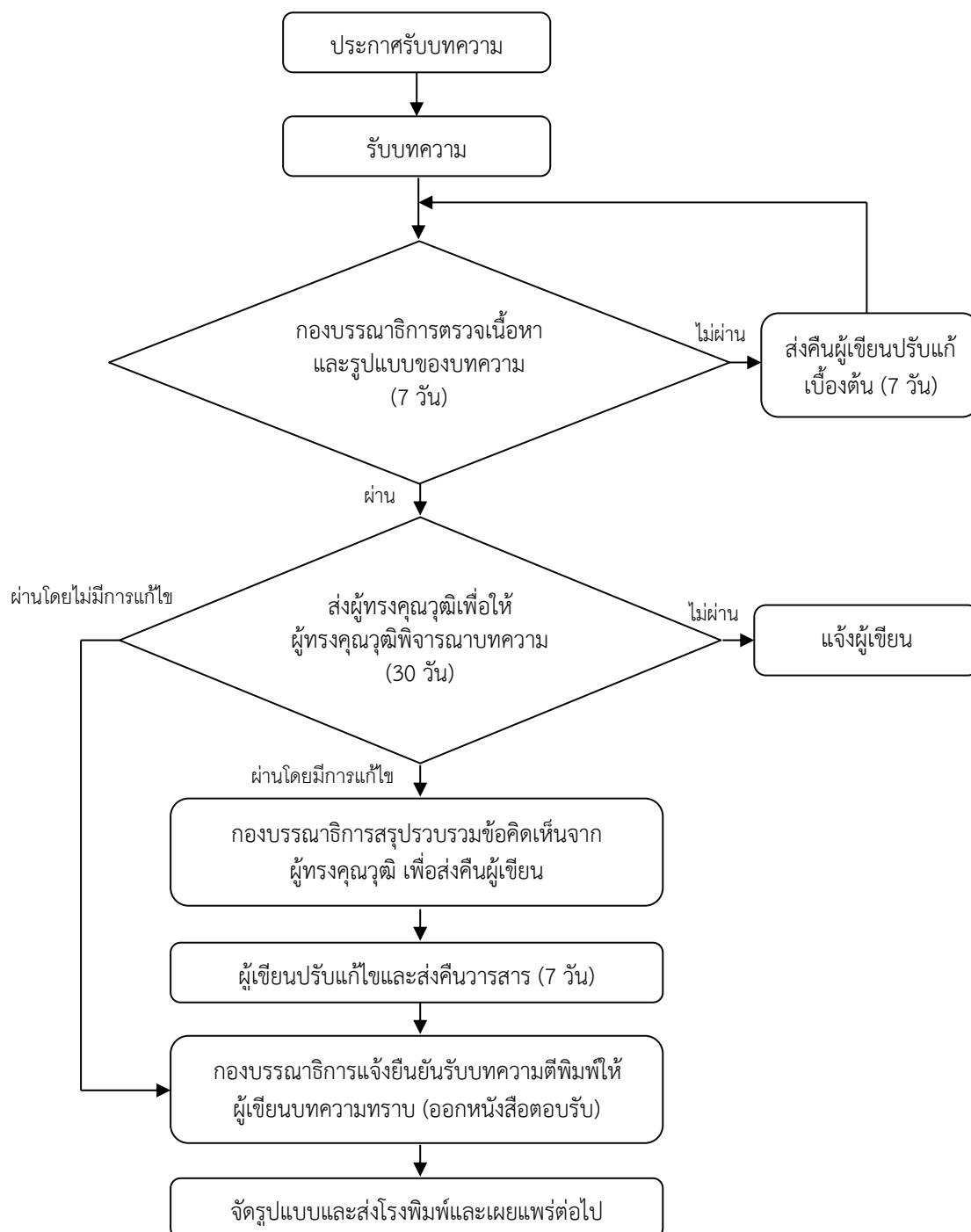
เอกสารอ้างอิง

พุทธทาสภิกขุ. (2561). ตัวกู-ของกู. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องยินยอมและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ รูปแบบ ขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปกิณกะ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงในเนื้อหาและอ้างอิงในท้ายบทความ(References) ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารในรูปแบบของ APA 6th edition ดูตัวอย่างอ้างอิง

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ รวมทั้งผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำซ้อนของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCatch ในระบบเว็บไซต์ของ ThaiJO ไม่เกิน 25%

ผู้ประสงค์จะตีพิมพ์บทความต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและกระบวนการดังต่อไปนี้

1. ผู้เขียนจะต้องศึกษารูปแบบและตรวจสอบการเขียนบทความให้ตรงตามรูปแบบของวารสาร

2. แนบไฟล์บทความ (Microsoft word) เข้าสู่ระบบออนไลน์ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index> พร้อมแจ้งและติดต่อประสานงานไปที่ ผู้ช่วยบรรณาธิการนายมงคล สอนไธสง โทร. 064-946-1595, อีเมล: mongkol.son@mcu.ac.th, ไลน์: kee_s ทั้งนี้ผู้เขียนต้องระบุต้นสังกัด และเบอร์โทรศัพท์ ที่ติดต่อได้โดยตรง ไว้ในกล่องโต้ตอบ หรือ Discussion Box หรือ ทาง LINE

3. บทความต้องผ่านการตรวจรูปแบบจากกองบรรณาธิการ และผู้เขียนต้องปรับแก้ไขให้สมบูรณ์และถูกต้องตามคำแนะนำของกองบรรณาธิการ

4. เนื้อหาบทความและองค์ประกอบของบทความต้องผ่านการตรวจพิจารณาและอนุมัติจากกองบรรณาธิการ เพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมินบทความ

5. เมื่อบทความผ่านการอนุมัติจากกองบรรณาธิการแล้ว ผู้เขียนต้องทำการโอนเงินค่าธรรมเนียมบทความ 4,000 บาท (สี่พันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ ตามหมายเลขบัญชี "791-0-50021-1" ธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี "วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ (วารสาร)" พร้อมแนบสลิปหลักฐานไปที่กล่องโต้ตอบ หรือ Discussion Box หรือ ทาง LINE

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ไม่มีนโยบายในการเก็บเงินค่าธรรมเนียมเกินที่กำหนดไว้ โปรดระวังมีบุคคลแอบอ้างเรียกเก็บเงินเพิ่ม ซึ่งทางวารสารไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่ขอรับผิดชอบโดยประการทั้งปวง

6. บทความต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนอย่างน้อย 2 ท่าน และการพิจารณาของกองบรรณาธิการถือเป็นขั้นสุดท้าย ในกรณีที่บทความของท่านไม่ผ่านการประเมินและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการ วารสารขอสงวนสิทธิ์ในการไม่รับตีพิมพ์บทความ และไม่คืนเงินโดยประการทั้งปวง

7. เมื่อได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้รับการจัดให้อยู่ในวารสารกลุ่มใด ๆ ก็ตาม ผู้เขียนยินยอมที่จะรับผลการประเมินนั้นโดยไม่มีข้อโต้แย้ง

8. เนื้อหาบทความที่แก้ไขตามผู้ประเมินต้องไฮไลต์ตัวอักษรสีแดง เพื่อให้กองบรรณาธิการได้ใช้ตรวจสอบว่าท่านได้แก้ไขจริง และหากท่านไม่ไฮไลต์ตัวอักษรสีแดง ทางวารสารจะถือว่าท่านไม่ได้แก้ไขบทความตามผู้ประเมิน และส่งไฟล์ (Microsoft word) บทความที่แก้ไขสมบูรณ์แล้วแนบเข้ามาในระบบ โดยมีระยะเวลาไม่เกิน 1 เดือน หลังจากวารสารได้ส่งผลประเมินให้ผู้เขียนทราบ ในกรณีกองบรรณาธิการตรวจพบว่าบทความย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ไม่สมบูรณ์ ทางวารสารจะส่งให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาปรับแก้ไข ซึ่งผู้เขียนจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจแก้ Abstract จำนวน 500 บาท

9. ทั้งนี้แม้บทความที่ผ่านการอนุมัติแล้ว ภายหลังพบว่า หากไม่สามารถติดต่อผู้เขียนบทความได้ และผู้เขียนไม่ยอมแก้ไขบทความให้สมบูรณ์หรือแก้ไขบทความล่าช้าไม่ตรงตามระยะเวลาที่กำหนด ทางวารสารขอสงวนสิทธิ์ที่จะปฏิเสธไม่รับตีพิมพ์บทความ และขอยกเลิกใบตอบรับตีพิมพ์บทความ โดยวารสารจะแจ้งผ่านทางอีเมลจากระบบที่ผู้เขียนได้ลงทะเบียนไว้แล้วเท่านั้น

10. การจัดเลื่อนลำดับเพื่อเผยแพร่บทความในแต่ละฉบับ เป็นอำนาจและสิทธิ์ในการตัดสินใจของกองบรรณาธิการ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของบทความ

11. ความก้าวหน้าเกี่ยวกับบทความ เป็นความรับผิดชอบของเจ้าของบทความที่ต้องติดตามสอบถามอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้กองบรรณาธิการ จะแจ้งให้ทราบในระบบของวารสาร

ผู้พิมพ์บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ต้องดำเนินการตามองค์ประกอบและรูปแบบที่วารสารกำหนด ดังนี้

1. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.3 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน ทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะพร้อมส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้

การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวามบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้า กระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมด ซึ่งบทคัดย่อของเรื่องไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ

1) วัตถุประสงค์ ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2) ระเบียบวิธีวิจัย

3) ผลการวิจัยพบว่า ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

4) คำสำคัญ (Keywords) ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (Comma) (,)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ข้อมูลและเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษา และวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่ และสัมพันธ์ กับวัตถุประสงค์ ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (ถ้ามี) (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (ถ้ามี) (Knowledge Gained) เป็นองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมาย วงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ บทความปกิณกะ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำ โดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวม หรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์ และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก

ให้อ้างชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: ชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า และให้วงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย หรือ (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ตัวอย่างเช่น

(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อัง.ทุก. (ไทย) 20/395/106)

2. หนังสือ

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล, /ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557: 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557: 15)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563: 61)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2563: 61)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธรรณัฐ ฐาตฺตโร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธรรณัฐ ฐาตฺตโร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525: 100)

Prasitratsin et al. (1982: 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525: 100)

(Prasitratsin et al., 1982: 100)

3. วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตาม

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557: 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557: 15)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563: 61)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2563: 61)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธรรม ฐาตโร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธรรม ฐาตโร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือ
คนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525: 100)

Prasitratsin et al. (1982: 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525: 100)

(Prasitratsin et al., 1982: 100)

4. วิทยานิพนธ์/คหวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป
ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตาม

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557: 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557: 15)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563: 61)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2563: 61)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้
คำว่า“และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธรรมาภรณ์ ฐิตตโร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธรรมาภรณ์ ฐิตตโร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้
แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ“and” หรือ “&”สำหรับผู้แต่งชาว
ต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือ
 คนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ
 ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525: 100)
 Prasitratsin et al. (1982: 100)
 ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525: 100)
 (Prasitratsin et al., 1982: 100)

5. รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่ย่ออ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่ย่ออ้างอิง (ถ้ามี))

(ใช้รูปแบบเดียวกับหนังสือ)

6. ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุและพิพิธภัณฑสถาน
 แห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุและพิพิธภัณฑสถาน
 แห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

7. สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป
 ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์
 ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกีพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. พระไตรปิฎก

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). **พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรชญา**. กรุงเทพฯ: โบบแดง.

Yamane, T. (1967). **Statistics: an introductory analysis**. New York: Harper and Row.

3. วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้า.

อานวย มีราคา. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11 ศรีสะเกษ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์. **วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์**, 6(1), 134-145.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. **Journal of Microbiology & Biology Education**, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง. (2553). การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์. **ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle. **Master of arts**. Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./รายงานการวิจัย./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่/หน้า.
พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544,
21 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./เข้าถึงได้จาก/http://www.xxxxxxx (สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี
ที่สืบค้น).

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสาร
ภาษาต่างประเทศ) (คำว่า สืบค้นเมื่อ ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Accessed สำหรับเอกสาร
ภาษาต่างประเทศ)

กรวรรณ สังขกร. (2558). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย. เข้าถึงได้จาก
http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224 (สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม
2559).

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). Positive Effect of Probiotic
Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in
Mouse Model. Retrieved from http://www.jmm.microbiologyresearch.org/
content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x
-sgm-live-03 (Accessed February 12, 2014).

9. วิกีพีเดีย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./วันที่สืบค้น./จาก/http://www.xxxxxxx
วิกิพีเดีย. (2561). จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2560. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก
https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดบุรีรัมย์

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist Collage, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

281 หมู่ 13 ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

โทรศัพท์ 06 4946 1595, 08 97102920

E-mail: ambj.mcu@gmail.com

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index>